วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 03 -248-000 ต่อ 8203 https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr
E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th

วารสาร.มจร สังคมศาสตร์
ISSN : 2287-0121

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review | ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2565 Vol. 11 No. 3 May - June 2022 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
ISSN (Print) : 2287-0121
ISSN (Online) : 2673-0782
Social Science Review
ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2565 Vol. 11 No. 3 May - June 2022

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal Citation Index Centre
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
tier 1

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – มิถุนายน 2565

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป):

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

1) บทความวิชาการ (Academic Article)

2) บทความวิจัย (Research Article)

3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพเวที, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
รองศาสตราจารย์ พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์	มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวมโซน B ชั้น 5 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541.
แฟ็กซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

Vol.11 No.2 March - April 2022

Number of prints: 100 copies

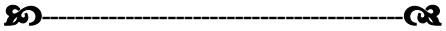

Journal of MCU Social Science Review:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

Aims & scope:

To Promote and Encourage Instructors, Academicians, Students and others Interested Persons to have the opportunities to disseminate academic and research works in social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Laws, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 2 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names; double-blind system peer review.

Editorial team

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Dhammavatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof.Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atchariyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporm	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiettisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University
Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak	Air Force College
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
Asst.Prof. Dr. Thitiwut Manmee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phramaha Somchai Khantisarano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Nigorn Srirat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Suphattharachai Sisabai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Class B, 5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541
Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปุริมานุรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดปัญญาวรวัฒน์, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโอภาสนนทกิตติ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลากร สุมงฺคโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทฺธสาวโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินฺทปญฺโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญฺโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรสฐาพร ปภสฺสโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พฤฒยางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒสัน รักขันโท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดช ชูจันอัด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตวงเพชร สมศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอนก ใยอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พลอากาศตรี หญิง ดร.ชญาดา เข็มเพชร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกูล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.บวร ขมชุณศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สายรุ้ง บุบผาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กาญจนา ดำจุติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ภัชลดา สุวรรณนวล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ วารีญา ม่วงเกลี้ยง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ศักดิ์ดา งานหมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.กรกต ชาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ดิเรก ด้วงลอย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวินัยรส, รศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ธีรศาศวัต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ราชบัณฑิตยสถาน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ขนิษฐา จิตชินะกุล มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญฉิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชุตินันทกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาห์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภวานี เผือกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด ชาติยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธิดา แจ้งประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวาลา ละวาทิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ หวานชิด	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมนักพงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
อาจารย์ ดร.ชฎิล โรจนานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุรชัย พุดชู	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.ชิษณุพงศ์ ทองพวง	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
อาจารย์ ดร.ณัฐนนท์ จิระกิตมิตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.วิโรชน์ หมื่นเทพ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ ดร.ปุญญภณ เทพประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภัฏฐ์	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรัส	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
อาจารย์ ดร.ละออ มามะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์ ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อาจารย์ ดร.ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ณัชพล ศิริสวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อาจารย์ ดร.เดโช แขน้ำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
อาจารย์ ดร. พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์	มหาวิทยาลัยแขนแก่น

อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สิริพัฒณ์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ พรพรรณ โปร่งจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อาจารย์ พินันท์ ลาดบัวขาว	วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
อาจารย์ สมพร นุทผล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.รินทร์ชิสา เกล็ดประทุมกานต์	นักวิชาการอิสระ
ดร.นริศรา ทองจันทร์	นักวิชาการอิสระ
ดร.รัตน์นที วิโรจน์ฤทธิ์	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
ดร.ปัญม์ณิสาธ์ องค์ปรัชญากุล	นักวิชาการอิสระ
นาวาอากาศเอก ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี	กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก
นายภูเบศ วณิชชานนท์	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 11 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2565 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

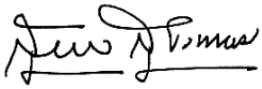

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (7)

บทบรรณาธิการ (14)

สารบัญ (15)

บทความวิจัย:

ความสุขและความผูกพันในการทำงานของพริตตี้ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, ชัยยุทธ ชิโนกุล 1-13

การศึกษาความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์ 14-26

การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา*

ตุลา คมกฤต มโนรัตน์ 27-41

การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาล ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ณัฏฐ์ รุ่งวงษ์, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 42-54

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

กรณัฐ ระงับทุกข์ 55-65

รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ในจังหวัดสงขลา

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, บุญทัน ดอกไธสง 66-81

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนใน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

พระสนธยา อธิจิตฺโต, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท,
พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ 82-97

รูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย

เช้า ชาวประทีป, วิจิตรา ศรีสอน, สัณฐาน ชยนนท์ 98-112

การพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

ไพรัตน์ สาอุดม 113-125

รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี

ปกิตน์ สันตินิยม, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 126-138

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี

พระสมนึก ธีรปญฺโญ, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 139-152

โมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อ ผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 153-166

รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ภรัณยู คชแก้ว, วิจิตรา ศรีสอน, สัณฐาน ชยนนท์ 167-181

การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

อภิวัฒน์ จ่าตา,เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง,สุรพล สุยะพรหม 182-195

ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสรยา สุภาผล, พิมพ์พรรณ อำพันธุ์ทอง, วราภรณ์ นาคใหม่ 196-210

การใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน

พิริยพงษ์ พงษ์ศรี, หล้า ภาวภูตานนท์, นิศากร บุญเสนา 211-223

การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

พระครูพิทูรนคราภิรักษ์, ประเสริฐ ธิลาว, พระอุดมสิทธินายก 224-238

การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม, พระอุดมสิทธินายก, พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ 239-251

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร

พระครูศรีเมธาภรณ์ (ประภาส ฐิตธมฺโม), พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย), พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ 252-266

การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

พระครูวิวิธธวัชชัย วรปุญฺโญ, พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย), พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ 267-269

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วรวุฒิ วงศ์วีระขันธ์, จตุภูมิ เขตจัตุรัส, ดาวรุวรรณ ถวิลการ 280-293

การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระปลัดนิคม กตปญฺโญ, พระสุธีวีรบัณฑิต, พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร 294-307

การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม

พระครูสังฆรักษ์สงัด ภทฺทธมฺโม, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร 308-322

ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา

พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, พระสิทธินิติธาดา, โกเมศ ขวัญเมือง 323-332

PROPOSALS EXPANSION FOR THE REFORM OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS, CHILD CARE PROVIDERS, AND ASSISTANT TEACHERS' PRODUCTION AND DEVELOPMENT SYSTEMS: CHIANG MAI EDUCATION SANDBOX

Kiatsuda Srisuk 333-351

ความรู้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต

นัทนิชา โชติพิทยานนท์ 352-364

การศึกษาพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญในพื้นที่พาณิชยกรรมดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พื้นที่ศึกษาจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม

ธีรดา รองรัตน์ 365-382

ความพร้อมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ

กฤษดา ประชุมราศี, ศิริศักดิ์ เหล่าจันขาม, กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์, วิษณุ สุมิตสวรรค์, ณรงค์เดช มหาศิริกุล, ปานปั้น รองหานาม, พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์ 383-393

การสำรวจและติดตามการดำเนินงานการปฏิรูปด้านกฎหมายของประเทศไทย

ภูมิ มูลศิลป์, ศิริพร ดาบเพชร, จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, ชูเดช โลศิริ, อัญชลี ศรีกลชาญ, วิศรุต สำลีอ่อน 394-408

บทความวิชาการ:

พฤติกรรมจริยธรรมกับการผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษา

ธนพัทธ์ จันท์พิพัฒน์พงศ์ 409-420

การปกครองท้องถิ่นไทยในยุครวมศูนย์อำนาจ

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, พระปลัดสมนึก กลับน้อม, บวร ขมชุณศรี 421-434

ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย

บุญเลี้ยง ทุมทอง, ฐิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์ 435-454

วงจรอำนาจรัฐหรือวงจรอุบาทว์

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) 455-463

นโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทย

ภาวิดา รังสี,ปุณยวีร์ หนูประกอบ 464-476

หลักประกันสุขภาพ : การบูรณาการระบบประกันเอกชน บนพื้นฐานนโยบายประกันภาครัฐ
- พัชราภรณ์ สันติเสวี 477-491

การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์
- พระชัษษพณชิ์ สุรปญฺโญ 492-508

ภาคผนวก 509
ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 510-512
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 513-536

ความสุขและความผูกพันในการทำงานของพริตตี้ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*

JOY AT WORK AND WORK ENGAGEMENT OF PRETTY GIRL IN BANGKOK

ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, ชัยยุทธ ชิโนกุล
Piyawat Charoensak, Chaiyuth Chinokul
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
Corresponding Author E-mail: bank.crk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสุข ความผูกพันในการทำงาน และมุมมองทางสังคมของอาชีพพริตตี้และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการวิเคราะห์จากเอกสาร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน ประกอบด้วยพริตตี้ จำนวน 12 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพพริตตี้ จำนวน 6 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ และนำเสนอผลการวิจัยแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า พริตตี้มีความสุขในการทำงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์โดยยึดความสุขในการทำงานจากตนเองและยึดความสุขในการทำงานจากบุคคลอื่น ด้านความรักในงานเกิดขึ้นจากตนเองมากกว่าบุคคลอื่นซึ่งเหมือนกับด้านความรู้สึกประสบความสำเร็จในงาน และพริตตี้รู้สึกได้รับการยอมรับในการทำงาน ส่วนความผูกพันในการทำงาน พริตตี้มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาน้อยกว่าการปล่อยวางปัญหา แต่อุทิศตัวให้กับงานอย่างภาคภูมิใจ และรู้สึกว่างานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจากการบรรลุเป้าหมายของตนเอง การได้รับคำชม และการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และพริตตี้มีมุมมองว่าคนใกล้ตัวและบุคคลภายนอกไม่ยอมรับในการประกอบอาชีพของตนเอง ในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพริตตี้มีมุมมองว่า สังคมมีการเปิดกว้างเรื่องอาชีพและการเคารพสิทธิในร่างกายมากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพก็ยังมีผลกระทบกับผู้ประกอบอาชีพอยู่ แต่ก็เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: พริตตี้; ความสุขในการทำงาน; ความผูกพันในการทำงาน

---

*Received August 23, 2021; Revised September 3, 2021; Accepted September 4, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study work enjoyment, engagement and social perception of pretty girls and stakeholders in Bangkok, conducted by qualitative method collected data by In-depth interviews, focus group discussion, observation, and document analysis. 18 key informants were purposefully selected from 12 pretty girls and 6 stakeholders and analyzed by content descriptive interpretation

Findings were that Pretty girls were happy to work in relationship with themselves and others. Love of work arose from oneself more than from others which ws the same as work achievement and pretty girls also felt they were accepted. In the case of work Engagement, pretty girls were enthusiastic in solving the problems, rather than letting go of the problems. They proudly dedicated and felt that the work was a part of their lives which caused by their own achievements, receiving compliments, and having good relationships with co-workers. The pretty girls had their views that their intimates and outsiders didn't accept this kind of works unlike the outsiders. For stakeholders had view that the society opened up wider about works and respect of the body rights. However, there were still impacts on pretty girls, but in the better way.

Keywords: Pretty Girl; Joy at Work; Work Engagement

บทนำ

ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาและพยายามแสวงหา ซึ่งแน่นอนว่าความสุขของแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่มุมมอง ประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสังคม หรือประเทศที่อาศัยอยู่ (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, 2561) ความสุขเป็นส่วนหนึ่งที่นำมาซึ่งความเบิกบานใจและความพึงพอใจในชีวิต โดยการทำงานคือหนึ่งในที่มาของความสุข (ถิตรัตน์ พิมพาภรณ์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) ดังนั้นหากคนมีความสุขกับการทำงานย่อมจะส่งผลให้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและเต็มใจที่จะทำงานให้สำเร็จ (Manion, 2003) ในปัจจุบันเกิดอาชีพใหม่มากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมที่มีความหลากหลาย โดยงานที่คนเลือกทำนั้นอาจขึ้นอยู่กับบุคลิกส่วนตัวที่สะท้อนบุคลิกภาพของผู้ทำงาน และสะท้อนสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้ทำงานอีกด้วย (Holland, 1997) เกรียงไกร กาญจนะโภคิน (2555) ได้ทำการศึกษาพบว่าธุรกิจส่วนใหญ่ในประเทศไทย มีความนิยมใช้การตลาด

เชิงกิจกรรมมากขึ้น เนื่องจากการตลาดเชิงกิจกรรมเป็นการส่งเสริมการตลาดแบบสร้างประสบการณ์ให้กับผู้บริโภคและกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ อีกทั้งการใช้พริตตี้ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นสื่อกลางในการแสดงสินค้าก็จะทำให้สินค้าเป็นที่น่าจดจำและสร้างการรับรู้ของแบรนด์ได้ (Premeaux, 2005) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (2561) พบว่านักลงทุนชาวต่างชาติร้อยละ 33 มีแผนที่จะขยายการลงทุนในประเทศไทย ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการใช้พริตตี้ในการสร้างความเติบโตของธุรกิจผ่านบทบาทผู้นำเสนอสินค้า ซึ่งมีหน้าที่แนะนำสินค้าหรือบริการในรูปแบบที่แตกต่างกัน

พริตตี้เป็นอาชีพที่ได้รับความนิยม และเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ดึงดูดความสนใจได้ดี ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ เพราะผู้หญิงมีคุณสมบัติที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุที่ใช้มองดู ใช้สร้างความปรารถนาให้เกิดขึ้นมาได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) อาชีพพริตตี้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น เริ่มมีการแตกแขนงจากงานมอเตอร์โชว์ งานเปิดตัวสินค้า โดยงานประเภทนี้ทำให้ภาพลักษณ์ของพริตตี้ดูมีความหลากหลายมากขึ้น แต่ในปัจจุบันอาชีพพริตตี้ก็จัดเป็นแรงงานนอกระบบหรืออาชีพอิสระที่ยังไม่ได้มีกฎหมายรองรับที่ครอบคลุมเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน อีกทั้งงานวิจัยของ น้ำทิพย์ บุตรทศ และวรรณภา ลือกิตินันท์ (2558) พบว่าการประกอบอาชีพพริตตี้มีแรงจูงใจมาจากค่าตอบแทน ความต้องการได้รับมิตรภาพและผูกพันจากเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป ที่สะท้อนไปถึงปัญหาระดับปัจเจกบุคคลของพริตตี้ได้ ดังนั้นการประกอบอาชีพของพริตตี้ถึงแม้จะที่มาที่แตกต่างกัน แต่เมื่อได้เข้าทำงานแล้วจะส่งผลไปสู่ความยึดมั่นผูกพันในงาน ซึ่งก็เป็นสภาวะสุขสมหวังด้านงานในเชิงบวกที่เห็นได้ชัดจากความกระตือรือร้น ความทุ่มเทและอุทิศตนเอง และความรู้สึกร่วมว่างานนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (Schaufeli et al, 2006)

นอกจากนี้ยังพบช่องว่างเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องพริตตี้ที่ไม่ได้ทำการศึกษาในประเด็นความสุขและความผูกพันในการทำงานของผู้ประกอบอาชีพพริตตี้ ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความสุขในการทำงานและความผูกพันในการทำงานของพริตตี้ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ตอบสนองการลงทุนในประเทศไทยที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการงานวิจัยมาใช้ในการคาดคะเนผู้ที่จะเข้ามาประกอบอาชีพในอนาคต การหาแนวทางในการลดปัญหาที่ระดับปัจเจกบุคคลของผู้ประกอบอาชีพที่เคยประสบและกำลังประสบปัญหาอยู่เพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การต่อยอดในการพัฒนากรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับผู้ประกอบอาชีพที่หลากหลาย และเพื่อเป็นการหาแนวทางในการสร้างความเข้าใจทางสังคมที่ถูกต้องมากขึ้นให้กับผู้ประกอบอาชีพพริตตี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสุขในการทำงานของพริตตี้ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความผูกพันในการทำงานของพริตตี้ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษามุมมองทางสังคมของอาชีพของพริตตี้และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบซ้ำ (Member Checking) โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์บทเรียน มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และดำเนินการติดต่อส่งเอกสารชี้แจงและหนังสือยินยอมให้ข้อมูล โดยมีการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นพื้นที่ชั้นใน ชั้นกลางและชั้นนอก ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วยระยะก่อนการทำวิจัย มีการทบทวนข้อมูลและรูปแบบที่ใช้ และระยะดำเนินการวิจัย มีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม กับกลุ่มตัวอย่างที่ 3 และใช้รูปแบบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับกลุ่มตัวอย่างที่ 4 สำหรับเกณฑ์ในการเก็บข้อมูล จะใช้วงจรชีวิตพริตตี้ (วิรดา ศักดิ์ศิริรักษ์ และบัณฑิต สวรรยาวิสุทธิ์, 2562) ในระยะเติบโต (Growing Phase) และระยะอิ่มตัว (Maturing Phase) ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 20-35 ปี และขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนวทางตามผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 5 ประเภท ซึ่งใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 กลุ่มพริตตี้ มีข้อคำถาม 11 คำถาม จาก 3 ประเด็น คือ ความสุขในการทำงาน ความผูกพันในการทำงาน และมุมมองทางสังคมกับอาชีพ 2) แบบสัมภาษณ์ ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับพริตตี้ มีข้อคำถาม 1 คำถาม จากประเด็นมุมมองทางสังคมกับอาชีพ 3) แบบสนทนากลุ่ม ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 3 กลุ่มพริตตี้ 4) แบบบันทึกภาคสนาม ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 4 กลุ่มพริตตี้ 5) แบบวิเคราะห์เอกสาร

การวิเคราะห์ผลข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยวิธี 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การสนทนากลุ่ม และ 4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม มาทำการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) การตรวจสอบข้อมูล (Data

Audition) โดยการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) และตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบซ้ำ (Member Checking) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ Thematic Analysis นำเสนอข้อมูลแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มพริตตี้ ประกอบด้วย พริตตี้สินค้า 3 คน สาวเชียร์เบียร์ 5 คน และนางแบบ 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน มีอายุตัวเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลอยู่ที่ 28.75 ปี มีอายุงานเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลอยู่ที่ 4.75 ปี ภูมิลำเนาของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในภาคกลาง 4 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 คน ภาคใต้ 2 คน ภาคเหนือ 1 คน และภาคตะวันออก 1 คน วุฒิการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลอยู่ที่ระดับอุดมศึกษา 8 คน ระดับมัธยมศึกษา 2 คน และระดับอาชีวศึกษา 2 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ให้ข้อมูลอยู่ที่ 50,000 บาท รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ให้ข้อมูลแบบยึดกฎระเบียบน้อยกว่าการเลี้ยงดูแบบอิสระ โดยแบ่งเป็นชั้นในชั้นกลางและชั้นนอก ชั้นละ 4 คนและทุกคนอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับพริตตี้ ประกอบด้วย ช่างแต่งหน้า 1 คน ช่างภาพ 1 คน ผู้ดูแลคิวงาน 1 คน อาจารย์ 2 คน และนักวิชาการ 1 คน โดยแบ่งเป็นชั้นใน ชั้นกลางและชั้นนอก ชั้นละ 2 คน เป็นเพศหญิง 2 คน และเพศชาย 2 คน ไม่ประสงค์ระบุเพศ 2 คน รวมจำนวน 6 คน และทุกคนอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร วุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษา 6 คน ดังนั้นเมื่อรวมพริตตี้และผู้ที่เกี่ยวข้องกับพริตตี้ มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 18 คน โดยสามารถอธิบายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความสุขในการทำงาน พบว่า 1) การติดต่อสัมพันธ์ พริตตี้มีความสุขที่ยึดตัวเองเป็นหลัก คือการได้เจอคนเก่ง การมีความสุขที่ได้รับจากงานที่เลือก การไม่ตีกรอบและการปรับตัว และความสุขที่ยึดบุคคลอื่นเป็นหลัก คือการได้ช่วยเหลือกัน การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี การอยู่ร่วมกัน การเปิดใจยอมรับและการรู้จักคนแปลกใหม่ 2) ความรักในงาน พริตตี้มีความรักในงานจากตัวเอง คือการมีความรู้สึกภูมิใจ ทำในสิ่งที่ชอบ มีความพึงพอใจเต็มใจ และสบายใจ และความรักในงานที่มีจุดเริ่มต้นจากบุคคลอื่น 3) ความสำเร็จในงาน พริตตี้มีความรู้สึกสำเร็จในงานและมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ ทั้งความภูมิใจกับงาน งานเป็นไปตามเป้าหมาย การสร้างตัวได้และความพึงพอใจในตัวเอง และ 4) การเป็นที่ยอมรับ พริตตี้รู้สึกได้รับการยอมรับในการทำงาน คือการทำงานออกมาได้ดี การเป็นมืออาชีพ การไม่มีข้อสงสัยต่องานที่ทำ การแก้ไขงานให้ดีขึ้น การพิสูจน์ด้วยเวลาและผลงาน การเป็นสมาชิกและมีส่วนร่วมกับงาน

2. ความผูกพันในการทำงาน พบว่า 1) ความกระตือรือร้น พริตตี้มุ่งแก้ไขปัญหา คือการกล้าเผชิญหน้า การใช้สติปัญญาและหาวิธีจัดการปัญหา และการปล่อยวางปัญหา

คือการเลือกทำงานต่อไปยอมรับและไม่จดจ่อกับปัญหา และตระหนักว่าปัญหาบางอย่างไม่ต้องแก้ 2) การอุทิศตนให้กับงาน พริตตี้อุทิศตนให้กับงานอย่างภาคภูมิใจ งานที่สร้างตัว งานที่ให้คุณค่า ต้องไม่บั่นทอนและภูมิใจในตัวเอง ไม่รู้สึกแย่กับตัวเอง และไม่ลดทอนคุณค่าตัวเอง 3) ความรู้สึกว่างานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต พริตตี้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงาน เพราะเรื่องการบรรลุเป้าหมาย ทั้งเรื่องค่าตอบแทน การได้โชว์ศักยภาพ ความรักและการแบ่งปัน เรื่องการได้รับคำชื่นชม และเรื่องความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

3. มุมมองทางสังคมของอาชีพ 1) พริตตี้มีมุมมองทางสังคมต่ออาชีพว่าบุคคลใกล้ตัว พ่อแม่ ครอบครัวหรือเพื่อน มีการแสดงออกว่าไม่ยอมรับในการมีอยู่ของอาชีพมากกว่าที่บุคคลภายนอกมอง 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพริตตี้มีมุมมองทางสังคมต่ออาชีพว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปิดกว้างทางความคิดเกี่ยวกับอาชีพมากขึ้น ทั้งในทางตรงและทางอ้อม สะท้อนว่าภาพลักษณ์ของอาชีพมีมุมมองเชิงบวกมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา มีการพูดถึงเรื่องของสิทธิในร่างกายของบุคคลมากขึ้น มีการเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อันเป็นการเชื่อมโยงไปถึงเรื่องความเท่าเทียมทางเพศที่ทุกคนมีสิทธิกระทำการใดก็ได้ที่ไม่ผิดต่อหลักกฎหมาย แต่ถึงแม้จะมีการเปิดกว้างทางความคิดมากขึ้น การสร้างความสมดุลอำนาจทางความคิดของคนในสังคมยังคงมีอยู่ ซึ่งสะท้อนได้จากผลกระทบที่เกิดจากอาชีพก็ยังคงกระทบไปยังพริตตี้ แต่ก็ถือว่ายังเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงที่ดีในอนาคต และมีแนวโน้มในทางที่ดีมากขึ้นกว่าในอดีต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสุขในการทำงานกับลำดับความต้องการในชีวิต

รูปแบบความสุขในการทำงานของพริตตี้ เป็นความสุขที่มาจากการสร้างตัวตนที่ต้องการผ่านการติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงานทำให้พริตตี้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการทำงาน และพริตตี้สะท้อนการเป็นที่ยอมรับโดยการสำรวจผลตอบรับของงานที่ตนเองทำ องค์ประกอบความสุขในการทำงานไม่ว่าจะเป็นความรัก ความสำเร็จหรือการยอมรับในงาน ของคนที่มีอาชีพในกลุ่มเดียวกัน มีผลทำให้เกิดความสุขในการทำงานเช่นเดียวกัน ความสุขในการทำงานของพริตตี้เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากตระหนักรู้และสร้างสรรค์ตนเอง จนนำไปสู่การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้จะมีอาชีพต่างกันแต่อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน พริตตี้สินค้า สาวเชียร์เบียร์ และนางแบบ มีรูปแบบความสุขในการทำงานที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งความสุขในการทำงานก็มีความเชื่อมโยงกับลำดับความต้องการในชีวิต ซึ่งเป็นกระบวนการจูงใจที่มาจากความต้องการโดยแท้ของบุคคล พฤติกรรมความสุขในการทำงานของพริตตี้ เป็นการสะท้อนว่า

ได้รับการตอบสนองความต้องการ บรรลุความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง โดยผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้

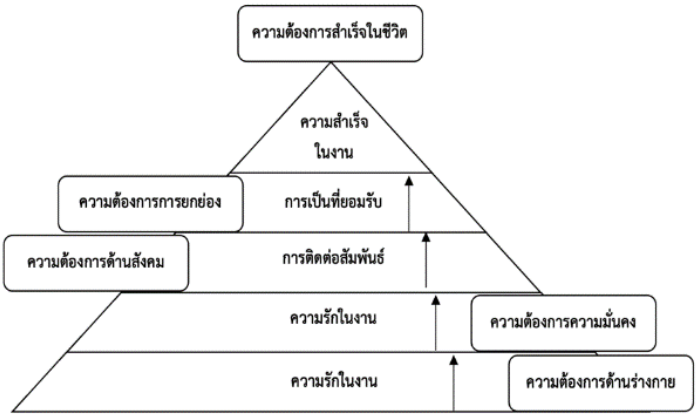

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงความสุขในการทำงานกับลำดับความต้องการ
ที่มา : ปรับปรุงคำในรูปภาพจากแนวคิดของ Manion (2003) and Maslow (1970)

ความสุขในการทำงานของพริตตี้มีลำดับขั้นเพื่อที่จะก้าวไปให้ถึงความสุขที่สูงสุด โดยผู้วิจัยได้ทำการประยุกต์ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ ที่อธิบายถึงความต้องการว่าบุคคลมีความปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจและเมื่อได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งไปแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจในด้านอื่น ๆ ต่อไป โดยมีการเรียงลำดับความต้องการจากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปไว้เป็นลำดับ (Maslow, 1970) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้น ประกอบด้วย ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการความมั่นคง ความต้องการด้านสังคม ความต้องการการยกย่อง และความต้องการสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถเชื่อมโยงได้ว่า ความต้องการด้านร่างกายและความต้องการความมั่นคง จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อพริตตี้มีความรักในงานของตนเอง และก็จะส่งต่อมาถึงความต้องการด้านสังคม คือการได้ติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ลูกค้า หรือนายจ้าง การติดต่อสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบของความสุขในการทำงานและการติดต่อสัมพันธ์ก็มีผลต่อความสุขในการทำงาน แล้วจะส่งต่อมายังการต้องการเป็นที่ยอมรับในงาน และความสำเร็จสูงสุดในงานก็ถือเป็นความสำเร็จสูงสุดในชีวิตเช่นเดียวกัน ความต้องการของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นจุดเริ่มต้น แต่ความแตกต่างคือ มุมมองหนึ่งมองว่าความต้องการของมนุษย์เกิดเป็นลำดับขึ้นไปเรื่อย ๆ ในขณะที่อีกมุมมองมองว่าความต้องการของมนุษย์เกิดขึ้นจากจุดใดก่อนก็ได้ ขึ้นอยู่กับบุคคล

2.ความผูกพันในงานกับการพัฒนาเส้นทางอาชีพ

ช่วงชีวิตด้านอาชีพการงานของพริตตี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ช่วงชีวิตด้านอาชีพการงานของคน ตามแนวคิดของ Decenzo, Robbins and Verhulst (2013) โดยแบ่งไว้ 5 ช่วง ประกอบด้วย ช่วงการสำรวจ ช่วงเริ่มแสดงผลงาน ช่วงกลางของชีวิตการทำงาน ช่วงปลายของชีวิตการทำงาน และช่วงลดบทบาทการทำงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการประยุกต์ในการพัฒนาเส้นทางอาชีพของพริตตี้ไว้ 5 ช่วง และสะท้อนความผูกพันในการทำงาน การเข้าทำงานพริตตี้เป็นช่วงเริ่มต้นของการทำงานมักจะเรียกว่าช่วงของการสำรวจ เป็นช่วงเริ่มต้นที่ผู้ประกอบอาชีพจะมีความรู้สึกลองผิดลองถูกในการทำงาน เมื่อมีการตกลงที่จะยึดอาชีพนี้ในการทำงานต่อไปแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการในการสร้างตัว เรียกว่าช่วงเริ่มแสดงผลงาน ระยะสร้างตัวเองนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์ ความรักในงานและความผูกพันในงานไปพร้อม ๆ กัน ความรู้สึกว่างานเป็นส่วนหนึ่งและความรู้สึกว่าตนสำคัญกับงานจะช่วยสร้างความผูกพันในการทำงาน และเมื่อมีการทำงานอย่างต่อเนื่องก็จะเข้าสู่ช่วงกลางของชีวิตการทำงาน ในช่วงนี้ถือเป็นช่วงที่ได้แสดงศักยภาพมากที่สุด ระยะเวลาในการทำงาน คุณลักษณะของงานที่ทำ ตำแหน่งงานก็จะมีผลต่อการเข้าสู่ระยะถัดไปได้เร็วกว่ากัน จะเป็นช่วงที่พริตตี้มีความมั่นคงมากที่สุดในการทำงาน หลังจากกำลังเริ่มออกจากช่วงของความมั่นคงก็จะทำงานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงช่วงปลายของชีวิตการทำงาน ในช่วงนี้เป็นช่วงของการตัดสินใจที่จะอยู่ในวงการต่อจนไม่มีงาน หรือว่าจะวางแผนรับมือ ต้องมีการเริ่มต้นในการปรับตัวเพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ถ้ามีการตัดสินใจว่าจะปรับเปลี่ยนรูปแบบงาน ในช่วงนี้จะมีการวางแผนอาชีพในอนาคตว่าจะก้าวเดินไปในทิศทางใด ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีการวางแผนในการออกไปสู่การทำธุรกิจส่วนตัว การทำงานประจำและการทำอาชีพอิสระ และท้ายที่สุดก็จะเข้าสู่ช่วงลดบทบาทการทำงาน โดยพริตตี้ก็ค่อยหลุดออกจากการทำงานในวงการเดิมที่เคยทำ อาจจะเป็นรูปแบบของการค่อย ๆ ห่างจากวงการแล้วทำอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วย หรือไม่ก็ออกจากวงการไปเลย หรือจะค่อย ๆ ใช้วิธีการผันตัวไปทำงานที่ตนเองคาดหวังไว้ตั้งแต่ช่วงปลายการทำงาน ซึ่งแน่นอนว่าการออกจากวงการมาทำตามความหวังของตนเองนั้นก็มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

3. ค่านิยมของผู้หญิงในสังคมไทยกับอาชีพพริตตี้

ค่านิยมของผู้หญิงในสังคมไทยกับอาชีพพริตตี้ ผู้วิจัยได้มีการเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Marx (1904 อ้างถึงใน พงษ์เทพ สันติกุล, 2560) ที่เสนอว่าพฤติกรรมของสังคมสามารถเข้าใจได้จากความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ มีการกล่าวถึงสำนึกทางชนชั้น (Class consciousness) ที่เกิดขึ้นในกลุ่มกรรมกรผู้ใช้แรงงาน โดยเชื่อว่าจะก่อให้เกิดการรวมตัวของชนชั้นแรงงานเพื่อต่อสู้กับชนชั้นปกครองและจะนำไปสู่การปฏิวัติในที่สุด

โดยผู้วิจัยได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มค่านิยมของผู้หญิงในสังคมไทย (ชนชั้นปกครอง) ที่มีหน้าที่ในการวางรากฐานและวิถีปฏิบัติที่สังคมคาดหวังต่อผู้หญิง และกลุ่มอาชีพพริตตี้ (ผู้ใช้แรงงาน) เป็นกลุ่มของผู้หญิงที่ต้องปฏิบัติตามค่านิยมที่สังคมคาดหวัง ซึ่งถูกกำหนดโดยกลุ่มค่านิยมของผู้หญิงในสังคมไทย (ชนชั้นปกครอง) เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจะสังเกตเห็นว่า อาชีพพริตตี้จึงถูกสร้างภาพลักษณ์ให้มองว่าไม่ใช่อาชีพของผู้หญิงทั่วไป (ความแปลกแยก) เป็นการแบ่งกลุ่มแบ่งก้อนอย่างไม่เป็นธรรมชาติ หรือความแปลกแยกยังหมายถึงการเอาใจออกห่างด้วย

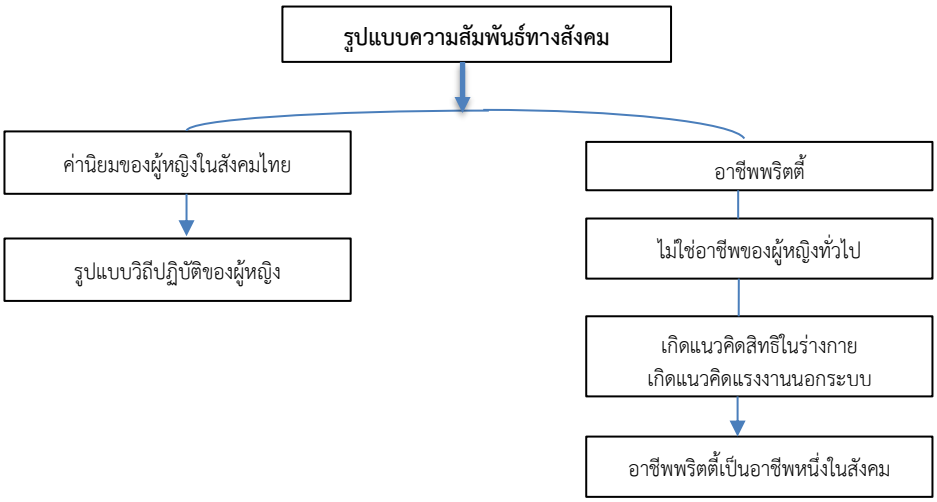

ภาพที่ 2 โครงสร้างความขัดแย้งของค่านิยมกับอาชีพ
ที่มา : ปรับปรุงคำในรูปภาพจาก Marx (1904 อ้างถึงใน พงษ์เทพ สันติกุล, 2560)

เมื่ออาชีพพริตตี้ (ผู้ใช้แรงงาน) ถูกทำให้มีภาพลักษณ์ว่าไม่ใช่อาชีพของผู้หญิงทั่วไป (ความแปลกแยก) ยิ่งเป็นการตอกย้ำการแบ่งแยกทางสังคมอย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ด้วยสังคมแห่งพลวัติ การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้แนวคิดเรื่องสิทธิในร่างกายเริ่มหันมาได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น มีการพูดถึงเรื่องแรงงานนอกระบบ แรงงานอิสระ และความหลากหลายของอาชีพ ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพพริตตี้ (ผู้ใช้แรงงาน) หรือแม้แต่คนในสังคมก็เริ่มมีการตระหนักรู้ถึงคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของคน และความสัมพันธ์ของอาชีพกับค่านิยมที่เป็นจริง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย การเข้าถึงข้อมูล การแลกเปลี่ยนมุมมองและการวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในสังคม นับได้ว่าเป็นการตื่นรู้อย่างแท้จริงว่าได้ถูกกรอบค่านิยมของผู้หญิงในสังคมกดทับและจัดลำดับชั้นไว้ (สำนึกทางชนชั้น) ท้ายที่สุดจึงเกิดการร่วมขับเคลื่อนสังคม สร้างภาพลักษณ์ทางอาชีพ

สร้างความเข้าใจของอาชีพทางสังคมใหม่ หรือที่ผู้วิจัยต้องการให้เข้าใจว่าคือ การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคมในที่สุด และผู้วิจัยก็มีความเชื่อเช่นนั้น เพียงแต่ในปัจจุบันสถานการณ์ทางสังคมทั้งเรื่องการจ้างแรงงาน ไม่ได้เป็นไปในทิศทางของการใช้ความรุนแรงอีกต่อไปแล้ว แต่ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบความร่วมมือและพึ่งพิงระหว่างกัน ดังนั้นกลุ่มค่านิยมของผู้หญิงในสังคมไทย (ชนชั้นปกครอง) และกลุ่มอาชีพพริตตี้ (ผู้ใช้แรงงาน) จึงเกิดการปฏิวัติในรูปแบบสันติวิธี เพื่อสร้างความอยู่รอดและเติบโตไปพร้อมกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ความสุขในการทำงานและความผูกพันในการทำงาน เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ออก ความสุขในการทำงานเป็นภาวะอารมณ์ที่สะท้อนความยินดี ความพึงพอใจและความคิดเชิงบวก ในผลลัพธ์ของเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับความผูกพันในการทำงาน ซึ่งเป็นพลังและความรู้สึกเชิงบวก ที่ส่งผลต่อภาวะจิตใจในการทำงาน ดังนั้นความสุขและความผูกพันในการทำงานจึงเป็นเรื่องที่คอยเสริมระหว่างกัน เมื่อคนมีความสุขก็จะมีความผูกพันในการทำงาน และในทางกลับกันถ้าคนมีความผูกพันในการทำงานก็จะมีความสุขในการทำงานไปด้วย

ในปัจจุบันมุมมองทางสังคมต่ออาชีพของพริตตี้ ได้เข้ามามีบทบาทที่ส่งผลต่อความสุขและความผูกพันในการทำงาน เนื่องจากบุคคลใกล้ตัวแสดงออกถึงการยอมรับหรือไม่ยอมรับในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการเสริมพลังในการทำงานจะเป็นตัวกลางสำคัญในการก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคที่พริตตี้พบเจอ โดยผู้วิจัยได้ทำการประยุกต์ความสุขในการทำงาน ความผูกพันในการทำงาน และการเสริมพลังในการทำงาน ให้มีความเชื่อมโยงกัน ดังนี้

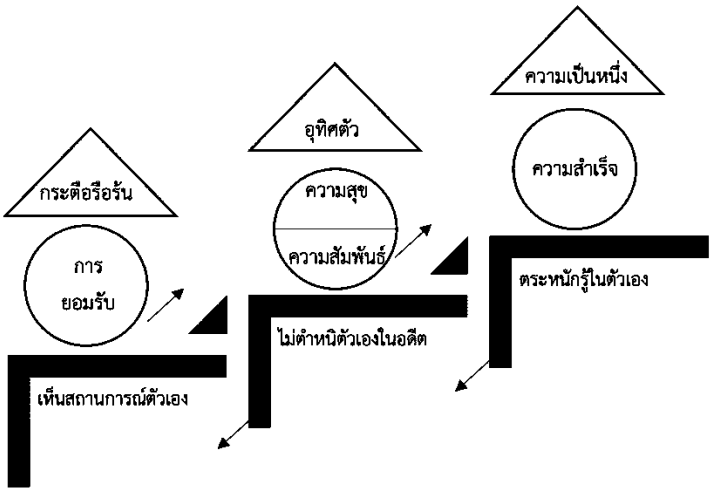

ภาพที่ 3 วงจรความสุข ความผูกพัน และการเสริมพลังในการทำงาน

วงจรความสุข ความผูกพัน และการเสริมพลังในการทำงาน เป็นการสะท้อนภาพความเชื่อมโยงของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่พริตตี้กำลังพบเจอ กล่าวคือ บันไดขั้นที่ 1 เห็นสถานการณ์ตัวเอง ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเสริมพลังในการทำงาน พริตตี้จะต้องเริ่มต้นในการเข้าใจสถานการณ์ที่ตัวเองกำลังพบเจอในสังคม จุดยืนของตัวเองและเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังพบเจอ ซึ่งสอดคล้องกับการแสวงหาการเป็นที่ยอมรับและความกระตือรือร้นในการที่จะรับมือกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น บันไดขั้นที่ 2 ไม่ตำหนิตัวเองในอดีต การเสริมพลังในการทำงาน ขั้นนี้จะเป็นการไม่หวนมองอดีตและสร้างความมั่นคงในปัจจุบัน พริตตี้จะต้องเคารพการตัดสินใจของตัวเอง การหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นปัจจุบัน จะทำให้พริตตี้มีความรู้สึกรักในงานที่ทำและอยากที่จะติดต่อสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนร่วมงาน นายจ้าง และลูกจ้าง และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะทำให้พริตตี้อุทิศตนให้กับงานอย่างภูมิใจ และ บันไดขั้นที่ 3 ตระหนักรู้ในตัวเอง ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเสริมพลังในการทำงาน พริตตี้จะต้องตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นและปรับใช้กับชีวิตในปัจจุบัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะทำให้เกิดความสำเร็จในงาน และทำให้รู้สึกว่างานที่ทำนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ดังนั้น ความสุข ความผูกพัน และการเสริมพลังในการทำงานของพริตตี้ ก็เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสะท้อนการแก้ไขปัญหาของพริตตี้และสามารถที่อยู่ในวงจรการทำงานได้อย่างมีความสุขและรู้สึกผูกพันในงานที่ทำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. สำหรับประเด็นความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยเสนอให้ผู้ประกอบอาชีพพริตตี้มีการตรวจสอบระดับความสุขและระดับเครียดในการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยประเมินผลจากการใช้เครื่องมือที่เชื่อถือได้ว่าผลลัพธ์ของงานที่ทำอยู่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้หรือไม่ อีกทั้งผู้ประกอบอาชีพพริตตี้จะสามารถใช้ข้อมูลระดับความเครียดหรือระดับความสุขเป็นแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ที่กำลังเผชิญหน้าและวางแผนในการรับมือกับปัญหาได้

2. สำหรับประเด็นความผูกพันในการทำงาน ผู้วิจัยเสนอให้หน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดทำความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility หรือ CRS) กับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพพริตตี้ โดยให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณไปยังองค์กรที่เป็นภาคี หรืออำนวยความสะดวกทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการลดภาวะอัตราการว่างงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและส่งเสริมการใช้ศักยภาพของผู้ประกอบอาชีพพริตตี้ในงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

3. สำหรับประเด็นมุมมองทางสังคม ผู้วิจัยเสนอให้หน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มองค์กรอิสระหรือองค์กรภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน มีการจัดทำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ในการเผยแพร่หรือตีแผ่ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพพริตตี้ เพื่ออธิบายและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพพริตตี้ในมุมมองที่ถูกต้องและหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการสร้างการมีตัวตนของผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งจะสร้างการยอมรับในสังคมอย่างเปิดกว้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ที่ต้องการต่อยอดการทำวิจัยจากงานวิจัยฉบับนี้ ได้สร้างแบบประเมินแนวโน้มผู้ที่ต้องการเข้ามาประกอบอาชีพพริตตี้ โดยสามารถใช้ผลการวิจัยของงานวิจัยฉบับนี้ไปเป็นส่วนประกอบหรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสร้างแบบประเมินให้สมบูรณ์ได้

2. ผู้ที่ต้องการต่อยอดการทำวิจัยจากงานวิจัยฉบับนี้ ให้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมุมมองการตีตราผู้ประกอบอาชีพพริตตี้ โดยผู้วิจัยขอเสนอให้ทำวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้เห็นภาพรวมของมุมมองของบุคคลภายนอกอาชีพ ควบคู่ไปกับการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รูปแบบการตีตราผู้ประกอบอาชีพ และใช้ข้อมูลที่ได้ในการหาแนวทางการแก้ไขการตีตราต่อผู้ประกอบอาชีพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กมลวรรณ ขุมทรัพย์. (2548). *การสร้างความหมายของพริตตี้ในอุตสาหกรรมรถยนต์โดยสารสื่อมวลชน.* กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกรียงไกร กาญจนะโภคิน. (2555). *Event Marketing.* กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

ณัฐฎา คงศรี. (2560). *แนวจริตของพริตตี้ในเขตกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถิตรัตน์ พิมพาภรณ์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). องค์ประกอบความสุขการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในธุรกิจโรงแรมเมืองพัทยา. *วารสาร Veridian E Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(1), 121-139.

น้ำทิพย์ บุตรทศ และวรรณภา ลือกิตินันท์. (2558). การตัดสินใจเลือกอาชีพ แรงจูงใจ และความก้าวหน้าในอาชีพพริตตี้เอ็มซี. *วารสารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี*, 10(1), 121-132.

วิรดา ศักดิ์ศิริรักษ์ และบัณฑิต สวรรยาวิสุทธิ์. (2562). การศึกษาวงจรชีวิตของพริตตี้. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 5(1), 50-61.

วาสิตา บุญสาธร. (2563). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับการพัฒนามนุษย์และองค์กร.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พงษ์เทพ สันติกุล. (2560). *การบริหารความขัดแย้งในประเด็นแรงงาน ทฤษฎีและการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็นแอนด์เอ็มเลเซอร์พริ้นต์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2561). *ผลสำรวจความเชื่อมั่นนักลงทุนต่างชาติสูงสุดในรอบ 5 ปี ร้อยละ 98.5 เดินหน้าลงทุนในไทย.* สืบค้น 1 มกราคม 2561, จาก https://www.boi.go.th/upload/content/No.84_2561_Aor.39_5b6d0d1cadbf7.pdf

Decenzo, D. A., et al. (2013). *Human Resource Management*. Singapore: John Wiley & Sons.

Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments*. Florida: PAR, Inc.

Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration*, 33(12), 652-659.

Maslow, A. (1970). Motivation and personnality. New York: Harper and Row.

Premeaux, R. S. (2005). The Attitudes of Middle-Class Male and Female Consumers Regarding the Effectiveness of Celebrity Endorsers. *Journal of Promotion Management*, 11(4), 38-48.

Schaufeli, W. B., et al. (2006). The Measurement of Work Engagement with a Brief Questionnaire: a Cross-National Study. *Educational and Psychological Measurement*, 66(4), 701-716

การศึกษาความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE STUDY OF DEMAND FOR BRANDNAME APPAREL OF TEENAGERS IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์
Kett Lertwiwattanapong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Corresponding Author E-mail: kett841@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการซื้อ 2) ระดับความคิดเห็น และ 3) ปัญหาที่ตามมาจากการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็น การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 300 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ค่าไคสแควร์ และการทดสอบ t

ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.67 มีความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนม ร้อยละ 38.33 ไม่ต้องการซื้อ 2) สำหรับระดับความคิดเห็นที่กลุ่มตัวอย่างต้องการซื้อนั้นมีความคิดเห็นว่า สินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนใครมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ต้องการซื้อ กลุ่มที่ไม่ต้องการซื้อเห็นว่า เป็นสินค้าที่มีราคาแพง เหมาะสมกับผู้ที่มีรายได้สูงแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 วัยรุ่นเพศชายจะซื้อรองเท้าในระดับราคา 199-5,500 บาท ส่วนเพศหญิงจะซื้อกระเป๋าราคา 200-6,000 บาท ในขณะที่เสื้อและกางเกงมีสัดส่วนไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่ความสัมพันธ์ต่อการซื้อสินค้าแบรนด์เนมพบว่า รายได้ ระดับความคิดเห็น และกลุ่มอ้างอิง และ 3) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.49 มีปัญหาตามมาจากการซื้อสินค้าแบบรนด์เนมคือ สินค้ามีราคาแพงเกินไป เหลือเงินสำหรับการใช้จ่ายน้อยลง การแก้ไขปัญหาคือ ลดปริมาณความต้องการซื้อให้น้อยลง

คำสำคัญ: ความต้องการซื้อ; สินค้าแบรนด์เนม; วัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

*Received August 31, 2021; Revised October 13, 2021; Accepted October 17, 2021

Abstract

Objectives of this research were to: 1. Study demand for, 2. The opinion level and 3. The problem that may be caused from brandname apparel buying of teenagers in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research was Survey Research method by using questionnaire. The respondents were 300 teenagers in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Data were analyzed by Arithmetic Mean, Chi-square and T-test.

Findings revealed that 1. 61.67% of respondents demanded for buying brand name apparel while 38.33% of respondents did not. 2. They reasoned that brand name apparel quality was very good and unique design, the respondents who did not demand revealed that it was too expensive to afford and should be for the rich only. Their opinions were statistically significantly different at .05 level. Most of male teenagers would buy shoes with 199-5,500 Baht, female would buy bag with 200-6,000 Baht, statistically significantly different at .05 level. While shirt and trousers were not different. Factors that affected to buy brand name apparel were income, opinion level and reference group. And 3) 6.49% of respondents had problems that may be caused from brand name buying, they faced that the brand name apparel was so expensive that they have to reduce their expenditure and limit themselves for brand name apparel purchasing

Keywords: Demand for; Brandname apparel; Teenagers in PhraNakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ

มนุษย์เราดำรงชีพได้ด้วยปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่ในสังคมไทยทุกวันนี้ แม้จะมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานทั้ง 4 ปัจจัยแล้วนั้น แต่บางคนยังคงมีความต้องการมากไปกว่านั้น เช่น ต้องรับประทานอาหารที่มีรสชาติและบรรยากาศที่ดี เสื้อผ้าจะตามตามแฟชั่น บ้านต้องมีราคาแพง นั่นคือพยายามไขว่คว้าหาปัจจัยอื่นที่นอกเหนือไปจากปัจจัยขั้นพื้นฐาน ปัจจัยที่นอกเหนือจากความจำเป็นพื้นฐานสำหรับพวกเขาที่ต่างแสวงหากันมาเพื่อให้ได้ซึ่ง ความสุข ความสะดวกสบาย รวมทั้งการชอบโชว์อวดทรัพย์ซึ่งกันและกัน ที่เรียกว่า “บริโภคนิยม” เป็นพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่มีการลอกเลียนแบบและตามแฟชั่นนิยม พฤติกรรมการลอกเลียนแบบตามแฟชั่น ส่วนมากเป็น

ผลมาจากการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อต่าง ๆ มากมาย โดยหวังจะกระตุ้นพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคให้สนใจซื้อสินค้าและประเภทของสินค้า เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยเฉพาะกับสินค้าจำพวกแฟชั่น เสื้อผ้ายี่ห้อแพงๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมในกลุ่มหรือที่เรียกว่า “สินค้าแบรนด์เนม” (Brandname) สินค้าเหล่านี้แล้วแต่เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีและเป็นที่นิยมกันมากทั้งในกลุ่มคนทำงานและกลุ่มวัยรุ่น สินค้าเหล่านี้ต่างได้พยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดีโดยอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาด ช่องทางการสื่อทางการตลาด เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง (พิชัย นิรมานสกุล, 2554)

สำหรับผู้บริโภคที่มีรายได้มากพอที่จะซื้อสินค้าได้ อาจจะไม่สร้างปัญหาหรือความเดือดร้อน แต่สำหรับบางรายที่ยังไม่รายได้เป็นของตัวเอง หรือมีรายได้ไม่มากพอที่หาซื้อสินค้าเหล่านั้นได้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมาจากผลพวงของการบริโภคดังกล่าว เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของวัยรุ่น ขัตติยา ชาญอุไร (2548) กล่าวถึงวัฒนธรรมในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า กลุ่มวัยรุ่นทั้งหลายยอมรับว่า สัญลักษณ์ของความเป็นวัยรุ่นคือ ความไม่เหมือนใคร โดยเฉพาะการแต่งกาย มีการแต่งกายตามกลุ่มเพื่อนและกลุ่มอ้างอิงได้แก่ นักร้อง ดารา หรือศิลปินที่ตนเองชื่นชอบ เป็นต้น และจากการที่ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่เข้ามาอย่างรวดเร็ว กระแสวัฒนธรรมจากต่างประเทศได้หลั่งไหลเข้าสู่พฤติกรรมของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระแสของแฟชั่นนิยม สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่กระทบให้วัยรุ่นไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงกระแสวิถีแห่งการดำรงชีวิต เพราะมีวัยรุ่นจำนวนมากที่ตกอยู่ในภวังค์ของปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่หลากหลายด้วยแฟชั่นที่ล้ำสมัย การพกพาโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ล่าสุด การนั่งรับประทานอาหารจำพวกฟาสต์ฟู้ดเป็นประจำหรือเกือบทุกมื้อเป็นค่านิยม และพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยในสังคมวัยรุ่นไทยบางกลุ่ม นั่นคือกลุ่มวัยรุ่นมีการพัฒนาด้านสังคม โดยคบเพื่อนที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกันเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับภายในกลุ่ม เพราะจะได้รู้สึกมั่นใจและปลอดภัยจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม (อุมาภรณ์ สุขารมณ์, 2561)

จากการวิจัยของ ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ (2546) เรื่องการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนในระยะนำร่อง 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง ลำพูน น่าน อุตรดิตถ์ มหาสารคาม อำนาจเจริญ อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต นครปฐม สมุทรสาครและปทุมธานี พบว่า พฤติกรรมเด็กวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา ในรอบหนึ่งเดือนที่ผ่านมาก่อนการสำรวจ เด็กกินอาหารจานด่วนราว 3 ครั้ง ไปเดินห้างสรรพสินค้าประมาณ 4 ครั้ง ซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวประมาณ 2 ครั้ง และวัยรุ่นในต่างจังหวัดใช้เวลากับครอบครัวลดน้อยลง

จากงานวิจัยและข้อสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าว ดังนั้น จึงเกิดประเด็นคำถามว่า การซื้อสินค้าแบรนด์เนมในผู้บริโภคบางรายที่ทำงานและมีรายได้เป็นของตัวเอง

บางครั้งยังก่อให้เกิดปัญหา แล้วในกรณีของกลุ่มวัยรุ่นในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยซึ่งยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง แต่ต้องอาศัยเงินจากผู้ปกครองเพื่อการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน หรือบางส่วนอาจต้องทำงานพาร์ทไทม์เพื่อส่งเสียตัวเองเรียน มีการดำเนินตามพฤติกรรมเลียนแบบกลุ่มอ้างอิงนั้น จะมีความคิดเห็น ความต้องการซื้อและปัญหาที่อาจจะตามมาจาการซื้อสินค้าแบรนด์เนมเหล่านั้นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีต่อสินค้าแบรนด์เนม
3. เพื่อศึกษาปัญหาที่ตามมาจากความต้องการซื้อซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ประชากร การศึกษานี้ศึกษากับวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้ง โดยคำนวณหากลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณด้วยสูตร Cochran (1977) (องอาจ นัยพัฒน์, 2544) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยมีค่าความคลาดเคลื่อน + 5% ดังนี้

$$n = \frac{p(1-p)(z)^2}{e^2} = \frac{0.05(1-0.05)(1.96)^2}{(0.05)^2}$$

$$n = 384.16 \approx 385 \text{ คน}$$

เครื่องมือการวิจัย การศึกษานี้ใช้แบบบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เรื่องความต้องการใช้สินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีอุปสงค์ (Demand Theory) หลักการทาง

การตลาด แนวคิดทางสังคมวิทยาเรื่องสังคมบริโภคนิยม: การบริโภคเชิงสัญญะ (Consumption of Sign) และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบรนด์เนม แบ่งออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและความต้องการซื้อ 2) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสินค้าแบรนด์เนม และ 3) ปัญหาที่อาจตามมาจากพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบรนด์เนมและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษาใช้สัมประสิทธิ์ของแอฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.825

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก ซึ่งได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จากการสำรวจสามารถรวบรวมข้อมูลมาได้ทั้ง 300 ชุดจากที่กำหนด 385 ชุด คิดเป็นร้อยละ 77.92 ของจำนวนทั้งหมด จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษานี้ใช้สถิติดังนี้คือ 1) สถิติเชิงพรรณา ใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้การทดสอบค่าไคสแควร์ และการทดสอบค่า t (t-test) ตามลำดับ

ผลการวิจัย

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 300 คน พบว่า ร้อยละ 31.00 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย ร้อยละ 69.00 เพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 16-24 ปี รายได้ต่อเดือน 2,000-16,000 บาท จากการสอบถามเกี่ยวกับการซื้อสินค้าแบรนด์เนมในรอบระยะเวลา 6 เดือนพบว่า ร้อยละ 61.67 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการซื้อสินค้า แบรนด์เนม ในขณะที่เหลืออีกร้อยละ 38.33 ไม่ต้องการซื้อ ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	ร้อยละ
เพศ	
ชาย	31.00
หญิง	69.00
ช่วงอายุ (ปี)	16-24
รายได้ (บาท/เดือน)	2,000 – 16,000
ความต้องการซื้อสินค้าแบรด์เนม	
มีความต้องการซื้อ	61.67
ไม่มีความต้องการซื้อ	38.33

ระดับความคิดเห็นของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีต่อการซื้อสินค้าแบรนด์เนม

เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 300 คนที่มีต่อความคิดเห็นสินค้าแบรนด์เนม จำแนกตามผู้ที่ใช้และไม่ใช้ พบว่า ร้อยละ 61.67 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมมีระดับความคิดเห็นที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมใน 2 ประเด็นดังนี้คือ 1) สินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี (ระดับคะแนนอยู่ที่ 3.98 จากคะแนนเต็ม 5.00) ส่วนกลุ่มที่ไม่ต้องการซื้ออยู่ที่ระดับ 2.75 และ 2) สินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่เหมือนใคร (ระดับคะแนนอยู่ที่ 4.01 จากคะแนนเต็ม 5.00) ส่วนกลุ่มที่ไม่ต้องการซื้ออยู่ที่ระดับ 3.69 ในขณะที่ร้อยละ 38.33 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ไม่มีความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนม มีระดับคะแนนสูงใน 2 ประเด็นคือ 1) เป็นสินค้าที่เหมาะสมสำหรับคนที่มีรายได้สูง (ระดับคะแนนอยู่ที่ 3.97 จากคะแนนเต็ม 5.00) ส่วนกลุ่มที่ต้องการซื้ออยู่ที่ระดับ 3.00 และ 2) เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินตัว (ระดับคะแนนอยู่ที่ 4.57 จากคะแนนเต็ม 5.00) ส่วนกลุ่มที่ต้องการซื้ออยู่ที่ระดับ 3.21 ตามลำดับ

เมื่อนำระดับคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อและไม่ซื้อสินค้าแบรนด์เนม มาทดสอบด้วยค่าสถิติ t (t-test) ว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 พบว่า กลุ่มที่ต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมมีระดับความคิดเห็นที่มากกว่ากว่าไม่ต้องการซื้อในประเด็นของ “สินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี” ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมมีระดับความคิดว่าว่า “สินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินตัว” มากกว่ากลุ่มที่ต้องการซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถติ ณ ระดับ .05 ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ย ค่า t-test และ Sig-level ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความคิดเห็นสินค้าแบรนด์เนม

ความคิดเห็นที่มีต่อสินค้าแบรนด์	ระดับคะแนนเฉลี่ย		t-test	Sig.level
	ผู้ซื้อ	ผู้ที่ไม่ซื้อ		
เป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี	3.98	2.75	-4.558	.000*
เป็นสินค้าที่มีลักษณ์เฉพาะไม่เหมือนใคร	4.01	3.69	-0.235	.113
เป็นสินค้าที่ช่วยส่งเสริมบุคคลิกภาพ	2.88	2.97	1.456	.245
เป็นสินค้าที่เหมาะสำหรับคนที่ไม่มีความมั่นใจในตนเอง	2.33	2.67	2.478	.987
เป็นสินค้าที่เหมาะสมเฉพาะคนที่มีรายได้สูง	3.00	3.97	5.897	.089
เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินตัว	3.21	4.57	5.098	.000*
เป็นสินค้าที่นิยมใช้ในกลุ่มเพื่อนและดาราที่มีชื่อเสียง	3.89	4.03	3.492	.235

*มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05

ความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเรื่องความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สินค้าส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดคือ เสื้อ (ร้อยละ 70.81) รองลงมาคือ กางเกง (ร้อยละ 61.62) รองเท้า (ร้อยละ 53.51) กระเป๋า (ร้อยละ 44.86) และกระโปรง (ร้อยละ 9.19) ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้

เสื้อ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 70.81 มีความต้องการซื้อเสื้อ ระดับราคาที่ต้องการซื้ออยู่ระหว่าง 190-1,500 บาท ส่วนมากจะซื้อของจริง เป็นสินค้ามือ 1 ผลิตในประเทศเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ดีมีกลุ่มตัวอย่าง การซื้อสินค้านั้นกลุ่มตัวอย่างจะซื้อด้วยตัวเอง ความถี่ในการซื้อจะตกอยู่ราว 1-2 ครั้ง/ เดือน สถานที่ซื้อส่วนใหญ่คือร้อยละ 91.60 จะซื้อในศูนย์การค้าทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 95.42 ซื้อสินค้าด้วยตนเอง มีร้อยละ 8.40 ที่ซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ สำหรับยี่ห้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อ 3 ลำดับแรกมีดังนี้คือ Uniqlo, Adidas และ CC DOUBLE O ตามลำดับ

กางเกง ร้อยละ 61.62 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าใช้สินค้าแบรนด์เนม มีความต้องการซื้อกางเกง ระดับราคาที่ต้องการซื้ออยู่ระหว่าง 500-2,000 บาท ส่วนมากจะซื้อของจริง เป็นสินค้ามือ 1 ผลิตในประเทศเป็นส่วนใหญ่ การซื้อสินค้านั้นกลุ่มตัวอย่างจะซื้อด้วยตัวเอง ความถี่ในการซื้อจะตกอยู่ราว 1-2 ครั้ง/ เดือน สถานที่ซื้อส่วนใหญ่คือร้อยละ 93.98 ซื้อสินค้าที่ห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และปทุมธานี มีร้อยละ 7.04 ที่ซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ สำหรับยี่ห้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อมีดังนี้คือ Mc Jeans, Levi’s ตามลำดับ

รองเท้า จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 53.51 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าใช้สินค้าแบรนด์เนม มีความต้องการซื้อรองเท้า ระดับราคาที่ต้องการซื้ออยู่ระหว่าง 199-5,500 บาท กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.63 ซื้อของจริงในขณะที่ร้อยละ 37.37 ซื้อของเลียนแบบ สินค้าที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.62 ผลิตในประเทศ ร้อยละ 38.38 ซื้อจากต่างประเทศ สินค้าที่ซื้อ ร้อยละ 70.71 ซื้อสินค้ามือ 1 อีกร้อยละ 29.29 ซื้อสินค้ามือสอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 75.76 ซื้อสินค้าด้วยตัวเอง รองลงมาคือมีคนอื่นซื้อให้ ความถี่ในการซื้อจะตกอยู่ราว 1 ครั้งต่อ 4-6 เดือน สถานที่ซื้อส่วนใหญ่คือร้อยละ 71.72 ซื้อในห้างสรรพสินค้า อีกร้อยละ 28.28 สั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ สำหรับยี่ห้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อมีดังนี้คือ Adidas, Nike, Converse และ Vans ตามลำดับ

กระเป๋า ร้อยละ 44.86 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าใช้สินค้าแบรนด์เนม มีความต้องการซื้อรองเท้า ระดับราคาที่ต้องการซื้ออยู่ระหว่าง 200-6,000 บาท กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.63 ซื้อของจริงในขณะที่ร้อยละ 43.37 ซื้อของเลียนแบบ สินค้าที่กลุ่มตัวอย่างร้อย

ละ 63.86 ผลิตในประเทศ ร้อยละ 36.14 ซื้อจากต่างประเทศ สินค้าที่ซื้อ ร้อยละ 78.31 ซื้อสินค้ามือ 1 อีกร้อยละ 21.69 ซื้อสินค้ามือสอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 60.24 ซื้อสินค้าด้วยตัวเอง รองลงมาคือมีคนอื่นซื้อให้ ร้อยละ 36.14 และอีกร้อยละ 3.61 ขอยืมมาใช้ ความถี่ในการซื้อจะตกอยู่ราว 1ครั้งต่อ 4-6 เดือน สถานที่ซื้อส่วนใหญ่คือร้อยละ 63.86 ซื้อในห้างสรรพสินค้า อีกร้อยละ 36.14 สั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ สำหรับยี่ห้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อมีดังนี้คือ LYN, Anello., Cath kidston, FREITAG ตามลำดับ

กระโปรง จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 9.19 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าใช้สินค้าแบรนด์เนมมีความต้องการซื้อกระโปรง ระดับราคาที่ต้องการซื้ออยู่ระหว่าง 200-1,500 บาท ส่วนมากจะซื้อของจริง เป็นสินค้ามือ 1 ที่ผลิตในประเทศ การซื้อสินค้านั้นกลุ่มตัวอย่างจะซื้อด้วยตัวเอง ความถี่ในการซื้อจะตกอยู่ราว 1-2 ครั้ง/ เดือน สถานที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซื้อสินค้านั้นในห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร สำหรับยี่ห้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อได้แก่ Zara, H&M, KLOSET ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความต้องการใช้สินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สินค้า	ใช้	ช่วงราคา	ประเภทสินค้า		แหล่งที่มา		ลักษณะสินค้า	
	ร้อยละ	บาท	ของจริง	เลียนแบบ	ในประเทศ	ต่างประเทศ	มือ1	มือ2
เสื้อ	70.81	190-1,500	91.60	8.40	83.97	16.03	91.60	8.40
กางเกง	61.62	500-2,000	81.58	18.42	86.84	13.16	92.98	7.02
กระโปรง	9.19	200-1,500	76.47	23.53	100.00	0.00	100.00	0..00
รองเท้า	53.51	199-5,500	62.63	37.37	61.62	38.38	70.71	29.29
กระเป๋า	44.86	200-6,000	56.63	43.37	63.86	36.14	78.31	21.69

ตารางที่ 4 ความต้องการใช้สินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

สินค้า	การได้			ความถี่	สถานที่ซื้อสินค้า		ยี่ห้อที่ใช้มากที่สุด
	ซื้อเอง	คนซื้อให้	ขอยืม	(ครั้ง/เดือน)	ห้าง	ออนไลน์	
เสื้อ	95.42	4.58	0.00	1-2	91.60	8.40	Uniqlo,Adidas,CC DOUBLE O
กางเกง	92.11	7.89	0.00	1-2	93.98	7.04	Mc Jeans, Levi's
กระโปรง	100.00	0.00	0.00	1-2	100.00	0.00	Zara, H&M, KLOSET
รองเท้า	75.76	20.20	4.04	1 ครั้ง/4- 6 เดือน	71.72	28.28	Adidas, Nike, Converse, Vans
กระเป๋า	60.24	36.14	3.61	1 ครั้ง/4- 6 เดือน	63.86	36.14	LYN,Anello,Cathkidston,FREITAG

เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติไคสแควร์ (χ 2) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายจะซื้อสินค้าประเภทรองเท้ามากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เพศหญิงจะซื้อกระเป๋ามากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำเอาตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคลและระดับความคิดเห็นมาทดสอบทางสถิติพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของกลุ่มวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือ 1) ระดับรายได้ 2) ระดับความคิดเห็น (สินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีคุ้มค่าเงินที่เสียไป และสินค้าแรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนใคร) และ 3) กลุ่มอ้างอิง (ได้แก่กลุ่มเพื่อน ดารา นักร้อง ตลอดจนคนดังที่ตนสนใจ) มีความสัมพันธ์กับความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05

ปัญหาที่อาจตามมาจากความต้องการซื้อซื้อสินค้าแบรนด์เนมและวิธีการแก้ไขที่เกิดขึ้น สำหรับปัญหาที่ตามมาจากความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 93.51 ไม่มีปัญหาที่ตามมาจากการซื้อสินค้าแบรนด์เนม ในขณะที่อีกร้อยละ 6.49 พบปัญหาดังนี้คือ 1) เหลือเงินสำหรับการใช้จ่ายน้อยลง คิดเป็นร้อยละ 3.24 2) กลัวสินค้าที่ซื้อมาจะบุบสลาย ร้อยละ 2.16 3) มีสินค้าที่ออกมาเลียนแบบเป็นจำนวนมาก กลัวสินค้าจริงด้อยราคาลง และต้องใช้เวลาในการรอคอยสินค้าเป็นเวลานาน ร้อยละ 0.54 ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงปัญหาที่ตามมาจากความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนม

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการซื้อสินค้าแบรนด์แนม	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	93.51
ประสบปัญหา	6.49
เหลือเงินสำหรับการใช้จ่ายน้อยลง	3.24
กลัวสินค้าที่ซื้อมาบุบสลาย	2.16
มีสินค้าที่ออกมาเลียนแบบเป็นจำนวนมาก กลัวสินค้าจริงด้อยราคาลง	0.54
รอสินค้าเป็นเวลานาน เพราะต้องสั่งจองล่วงหน้า	0.54

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เกิดปัญหาจากการซื้อสินค้าแบรนด์เนมดังกล่าว 1) จะประหยัดค่าใช้จ่ายส่วนตัวหรือต้องลดการซื้อสินค้าแบรนด์เนมให้น้อยลง 2) ใช้สินค้าแบรนด์เนมที่ซื้อมานั้นอย่างทะนุถนอม เป็นต้น อย่างไรก็ดีกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวให้ข้อมูลว่า จะยังคงซื้อและใช้สินค้าแบรนด์เนมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 300 คน ซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายถึง

ระดับอุดมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการซื้อ 2) ระดับความคิดเห็น และ 3) ปัญหาที่อาจตามมาจากการซื้อสินค้าแบรนด์เนม ผลการศึกษาพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมร้อยละ 61.67 ในขณะที่ร้อยละ 38.33 ไม่ต้องการซื้อ สอดคล้องกับงานของวิจัยของปุณรดา ถาวรจิระอังกูร (2558) ศึกษาเรื่องอิทธิพลกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่ แบบสมาร์ทโฟนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้ข้อค้นพบจากการศึกษาว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นั้นเป็นวัยรุ่นช่วงอายุระหว่าง 18-20 ปี จะมีพฤติกรรมการเลือกซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุที่แตกต่างกันไป

2) สำหรับระดับคิดเห็นที่มีต่อสินค้าแบรนด์เนมพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมมีระดับความคิดเห็นว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี และมีลักษณะเฉพาะ ไม่เหมือนใคร มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้สินค้าแบรนด์เนม ส่วนกลุ่มที่ต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมพบว่า เป็นสินค้าที่มีราคาแพงเกินไป เหมาะสมกับผู้ที่มีรายได้สูง จากผลการวิจัยสามารถสรุปความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 สินค้าแบรนด์เนมประเภทเสื้อและกางเกง กลุ่มนี้จะซื้อสินค้าด้วยตนเอง ซื้อของจริง เป็นสินค้ามือ 1 ความถี่ในการซื้ออยู่ที่ 1-2 ครั้งต่อเดือน และผลิตภายในประเทศ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กระเป๋าและรองเท้าพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีความต้องการในระดับราคาที่สูงกว่ากลุ่มแรก ความถี่น้อยกว่าอยู่ที่ประมาณ 1 ครั้งต่อ 4-6 เดือน มีทั้งสินค้าที่เป็นของจริงและเลียนแบบ รวมทั้งมีการซื้อสินค้ามือสองด้วย มีสัดส่วนที่ซื้อจากต่างประเทศ และยังมีการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งด้วย และเมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ χ^2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายมีความต้องการซื้อรองเท้ามากกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงมีสัดส่วนของการซื้อกระเป๋ามากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 สำหรับสินค้าแบรนด์เนมประเภทกระโปรงนั้นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการซื้อเพียงร้อยละ 9.33 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยซื้อด้วยตนเอง เป็นสินค้ามือ 1 ซื้อภายในประเทศเป็นหลัก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของกลุ่มวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือ 1) ระดับรายได้ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงก็จะซื้อสินค้าในราคาแพงตามไปด้วย จากผลการศึกษานี้พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kutlu Ergün. (2021) ซึ่งศึกษาเรื่อง Determinants of Demand for Luxury Goods: A Comparative Study among Three European Countries พบว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับปัจจัยรายได้ในอนาคต 2) ระดับความคิดเห็น และ

3) กลุ่มอ้างอิง ได้แก่กลุ่มเพื่อน ดารา นักร้อง ตลอดจนคนดังที่ตนสนใจ มีความสัมพันธ์กับความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05

ในส่วนของประเด็นนี้สอดคล้องกับของวิจัยของภาวิณี แสงมณี (2558) เรื่องพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมของพนักงานบริษัทเอกชน และพิชนิดา บุตรโคตร (2561) ซึ่งศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมประเภทไฮเอนด์ ผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในบริบทของ Facebook วัยรุ่นจะให้สำคัญกับอิทธิพลของกลุ่มหรือกลุ่มอ้างอิง เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนฝูง หรือดารานักร้อง ตลอดจนคนที่มีชื่อเสียงในสังคมที่ตนสนใจ กล่าวคือเมื่อซื้อสินค้าหรือแฟชั่นใดมามักจะทำตามๆ กันไปตามกลุ่มเพื่อนเพื่อไม่ให้ตัวเองหลุดไปจากกลุ่มที่ตนอาศัยร่วมอยู่ด้วย

4) สำหรับปัญหาที่ตามมาจากการซื้อสินค้าแบรนด์เนมพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.33 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมนั้นประสบปัญหา กล่าวคือ ทำให้ไม่มีเงินเหลือพอสำหรับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เกรงว่าสินค้าที่ตนซื้อมานั้นบุบสลาย แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ต้องลดความถี่ในการซื้อสินค้าน้อยลง ระมัดระวังในการใช้สินค้าที่ซื้อมา สอดคล้องกับงานวิจัยของธาริกา ฉัตรกมลธรรม (2562) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของกลุ่มเพศทางเลือกในประเทศไทยพบว่าปัญหาหนึ่งที่เกิดตามมาจากการซื้อสินค้าแบรนด์เนมคือ มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ดีกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวก็ยังมีความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากรูปภาพที่ 1 ความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นอยู่กับรายได้ และระดับความคิดเห็นของวัยรุ่นกล่าวคือ กลุ่มที่มีความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมนั้นมีความคิดเห็นว่าสินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี มีการออกแบบที่ไม่เหมือนใคร นอกจากนี้แล้วยังแล้วยังขึ้นอยู่กับกลุ่มอ้างอิงด้วย วัยรุ่นมักจะซื้อสินค้าแบรนด์เนมตาม ๆ กับกลุ่มเพื่อนของตนที่อยู่ร่วมด้วย กลุ่มวัยรุ่นชายจะซื้อ

สินค้าจำพวกรองเท้ามากกว่า ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นหญิงมักจะซื้อกระเป๋าเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าตามลำดับ ผลที่ตามมาจากความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมคือ 1) ทำให้เงินที่เหลือในการใช้จ่ายสำหรับชีวิตประจำวันลดน้อยลง ต้องมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด 2) เกรงว่าสินค้าแบรนด์เนมที่ตนซื้อมานั้นจะไปซ้ำกับสินค้าเลียนแบบ ทำให้มูลค่าหรือความมั่นใจของผู้ใช้ลดน้อยลง นอกจากนี้ต้องมีการใช้สินค้าดังกล่าวด้วยความทะนุถนอม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาล ตลอดจนสถาบันการศึกษาควรจัดแผนรณรงค์ส่งเสริมค่านิยมการบริโภคสินค้าตรายี่ห้อสินค้าไทย เพื่อเป็นการลดปริมาณซื้อสินค้าจากต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จัดทำแผนรณรงค์ในระดับสถานศึกษาเรื่อง 1) การบริโภคสินค้าตรายี่ห้อสินค้าไทย 2) การจัดการการใช้จ่ายส่วนบุคคล และ 3) ค่านิยมที่พึงประสงค์ในกลุ่มเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายตามแฟชั่นหรือการดำเนินชีวิตเองก็ตาม ตลอดจนการน้อมนำหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษานั้น ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบรนด์เนม 5 ประเภทได้แก่ เสื้อ กางเกง กระโปรง รองเท้า และกระเป๋าเท่านั้น ซึ่งสินค้าแบรนด์เนมยังประกอบได้ด้วยสินค้าชนิดอื่นๆ อีกมากมายไม่ว่า เข็มขัด นาฬิกา รถยนต์ ฯลฯ ดังนั้นจึงควรขยายขอบเขตสินค้าเพิ่มขึ้น และขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมเพื่อสะท้อนกลุ่มวัยรุ่นของประเทศไทยได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ขัตติยา ชาญอุไร. (2548). *บทบาทของนิตยสารในการสื่อความหมายเชิงอัตลักษณ์ของวัยรุ่น* (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธาริกา ฉัตรกมลธรรม. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของกลุ่มเพศทางเลือก LGBTQ+ ในประเทศไทย* (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พิชัย นิรมานสกุล. (2554). *พฤติกรรมการท่องเที่ยว การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ภาพลักษณ์ และการยอมรับคุณค่าแบรนด์เมืองท่องเที่ยวไทย* คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย: กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

พิชนิดา บุตรโคตร. (2561). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมประเภทไฮเอนด์ ผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในบริบทของ Facebook* (ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารเทคโนโลยี). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปุณรดา ถาวรจิระอังกูร. (2558). *อิทธิพลกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่ แบบสมาร์ทโฟนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* (ปริญญานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาวิณี แสงมณี. (2558). *พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมของพนักงานบริษัทเอกชน บริเวณศูนย์การค้าสยามพารากอน* (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วิทวัส รุ่งเรืองผล.(2563). *หลักการตลาด* พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องอาจ นัยพัฒน์. (2544). อำนาจของการทดสอบทางสถิติ : ข้อควรคำนึงสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อการวิจัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 7(1), 7-8.

อมรวิชช์ นาครทรรพ. (2546). *การติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชน (Child Watch) ระยะนำร่อง 12 จังหวัด*. สืบค้น 27 มิถุนายน 2564, จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/CU.res.2003.20

อุมาภรณ์ สุขารมณ์. (2561). *จิตวิทยาพัฒนาการ* (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Kutlu Ergün. (2021). *Determinants of Demand for Luxury Goods: A Comparative Study among Three European Countries*. Retrieved July 31, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/349457094 Determinants of Demand for Luxury Goods A Comparative Study among Three European Countries.

การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา*

INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION "GOOD THINGS AT MUEN WAI SUBDISTRICT " TO UPGRADE THE FOUNDATIONS ECONOMY IN MUEN WAI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKORN RATCHASIMA PROVINCE

ตุลา คมกฤต มโนรัตน์
Tula Khomkit Manorat
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Corresponding Author E-mail tulakhomkit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย” ต่อสาธารณชน อันนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ประชาชนในพื้นที่ 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิรายหมู่บ้าน ผู้มาใช้บริการ 400 ราย และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้นำชุมชน 12 ราย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินผล แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินผลความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ แบบสอบถามพฤติกรรมผู้บริโภค แบบบันทึกข้อมูลลักษณะของตลาด แบบบันทึกข้อมูลการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และแบบประเมินผลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก การนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการสถิติเชิงพรรณนา และสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า ของดีตำบลหมื่นไวย คือ โบสถ์ 300 ปี และขนมจีนประโดก ซึ่งเป็นสินค้าและบริการที่มีศักยภาพการผลิตในระดับมากที่สุด และมีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในระดับมากที่สุด สำหรับการศึกษาในส่วนของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของดีตำบล หมื่นไวยต่อสาธารณชนนั้น พบว่า มี 3 แนวทาง คือการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงาน และการให้ข่าวประชาสัมพันธ์ ซึ่งผลของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการจะส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยภาพรวมในพื้นที่ตำบลหมื่นไวยในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาด; ของดีตำบลหมื่นไวย; เศรษฐกิจฐานราก

*Received July 8, 2021; Revised July 17, 2021; Accepted July 18, 2021

Abstracts

Objectives of this study were to communicate the integrated marketing under the motto of “Great Goods from Muen Wai Sub-district” to the public to elevate the local economy. This study employed mixed methods. Data were collected from 400 people by using stratified sampling, 400 visitors and 12 key informants. The research instruments included the evaluation form of goods from Muen Wai Sub-district, an interview form of goods from Muen Wai Sub-district, the economic value evaluation form of goods from Muen Wai Sub-district, consumer behavior questionnaire, market characteristics record form, Integrated marketing communication records, and an integrated marketing communication evaluation form to enhance the local economy. The data were analyzed with both descriptive content and quantitative analyses. Descriptive statistics including means and standard deviations were employed in this study.

The results of the study showed that the great goods from Muen Wai sub-district were a 300-year-old ordination hall and Kanom Jeen Pradok (Thai rice vermicelli). These goods were considered as the greatest potential products and services with the most valuable goods for an economic scale. The integrated marketing communication of goods from Muen Wai sub-district to the public showed that the marketing communication of goods Muen Wai sub-district had 3 channels: advertising, sales by employees, and launching news and public relations. The results of integrated marketing communications had affected the elevation of local economy in Muen Wai Sub-District in general at the highest level.

Keywords: Marketing Communication; Goods at Muen Wai Sub-district; Local Economy

บทนำ

ตำบลหมื่นไวย ถือเป็นตำบลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นตำบลที่มีชื่อเสียงและมีภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาในการผลิตขนมจีน คนทั่วไปรู้จักในนาม “ขนมจีนประโดก” เอกลักษณ์ของขนมจีนประโดก นั้นคือเส้นขนมจีนจะมีความเหนียว และน้ำยาขนมจีนจะมีลักษณะพิเศษ คือ การต้มเครื่องแกง

ที่จะต้มพร้อมปลาและ ไม่ใช้กะทิ ความเข้มข้นของน้ำยาจะคล้ายกับน้ำยาของทางภาคใต้ และมีกลิ่นหอม (องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2562) ดังนั้น ขนมจีนประโดกจึงเป็นอาหารขึ้นชื่อของเมืองนครราชสีมา

หน่วยงานภาครัฐได้มีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัด โดยตำบลหมื่นไวยถือเป็นตำบลหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริม ไม่ว่าจะเป็นงานเทศกาลขนมจีนประโดก แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ โบสถ์เก่ากลางน้ำ 300 ปี ตั้งอยู่ที่วัดหมื่นไวย สร้างตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย โดยตัวอุโบสกมีลักษณะก่ออิฐถือปูน ตัวฐานก่อเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ลักษณะโค้งกลางแบบหย่อนท้องสำเภา ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางปาลิไลย์ ทำเป็นปูนปั้นลงรักปิดทองบนฐานชุกชี (รุจาภา ประวงษ์, 2562) นอกจากนั้นยังมีสถานที่สำคัญ เช่น เรือนไทยแม่ศรี บ้านโพนสูง หมอนวดรักษากระดูก และผลิตภัณฑ์พริกแกงแม่ประภา เป็นต้น เห็นได้ว่าตำบลหมื่นไวยนั้น มีสถานที่ ๆ น่าสนใจ ตลอดจนมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด

ที่ผ่านมาตำบลหมื่นไวยได้มีการพัฒนาศักยภาพตำบลตามกรอบแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่น ที่เรียกว่า “แบบจำลองงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา” หรือ ชื่อย่อว่า “หมื่นไวยโมเดล” (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2562) ในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ในการใช้ “การท่องเที่ยว” เป็นตัวนำในการพัฒนาพื้นที่ และใช้ “ผลิตภัณฑ์ชุมชน” เป็นกลไกในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ด้านสังคม ในการสร้างความรักความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในชุมชนภายใต้ความหลากหลายของช่วงวัยต่าง ๆ ตามหลักการพอเพียง และด้านวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นคือ การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ ความภูมิใจ ในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น วัฒนธรรมวิถีความเป็นอยู่ ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตกทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และพัฒนาภูมิปัญญาสู่การค้าเชิงพาณิชย์ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแม้หมื่นไวยโมเดลนั้น จะมีการพัฒนาศักยภาพที่หลากหลายด้าน แต่ยังขาดการรวบรวมสังเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมของตำบลในด้านเอกลักษณ์ของดีของเด่นของตำบลหมื่นไวยทั้งในด้านของเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะได้สื่อสารให้กับประชาชนภายในท้องถิ่นเข้าใจ และสามารถนำศักยภาพของตำบลมาใช้ได้อย่างเต็มที่

การบูรณาการสื่อสารทางการตลาด “ของดีตำบลหมื่นไวย” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากนั้น จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จุลภาค อุปสงค์ อุปทาน พฤติกรรมผู้บริโภค และการผลิต มาบูรณาการการสื่อสารทางการตลาดร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสังเคราะห์กับองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เชื่อมโยงกันอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการวิเคราะห์ประกอบกันระหว่างข้อมูลทุติย

ภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ หลังจากนั้นจึงสะท้อนของดีสู่สังคมภายนอกด้วยการสื่อสารทางการตลาดของดีตำบล หมื่นไวยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งแบบสื่อเอกสาร สื่อบุคคล และสื่อสังคมออนไลน์ โดยผลการดำเนินโครงการดังกล่าวจะนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน รวมถึงการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น ๆ ให้เข้ามาเยี่ยมเยียนในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ อันนำไปสู่การยกระดับรายได้ของประชาชนในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย” ต่อสาธารณชน อันนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เลขที่ใบรับรอง HE-018-2563 ลงวันที่รับรอง 7 เมษายน 2563 มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1.1 กลุ่มที่ใช้สำหรับการตอบคำถามด้วยเครื่องมือการวิจัยประเภทแบบประเมินผลต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มที่ใช้ตอบแบบประเมินผลของดีตำบลหมื่นไวย แบบประเมินผลความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ และแบบประเมินผลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยใช้ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10,637 ราย (สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2562) และคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยการใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) นั่นคือ ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 385.50 ราย แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ขนาดของตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ โดยการศึกษาในที่นี้ได้ใช้ “หมู่บ้าน” เป็นชั้นในการแบ่งกลุ่ม

1.2 กลุ่มที่ใช้สำหรับการตอบคำถามด้วยเครื่องมือการวิจัยประเภทแบบสอบถามพฤติกรรมผู้บริโภค ใช้ผู้ที่เข้ามาบริโภคสินค้าและบริการในพื้นที่ ซึ่งไม่สามารถทราบจำนวนแน่นอน ดังนั้น จึงใช้วิธีคำนวณหากลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรคำนวณของ W.G. Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % นั่นคือ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยเท่ากับ 384.16 ราย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) โดย

การศึกษาครั้งนี้ นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 ราย ด้านการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบบังเอิญ ด้วยการสุ่มจากผู้ที่มาใช้บริการในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย

1.3 กลุ่มที่ใช้สำหรับการตอบคำถามด้วยเครื่องมือการวิจัยประเภทแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มที่ใช้ตอบแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลลักษณะของตลาด และแบบบันทึกข้อมูลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 12 รายประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 ราย ตัวแทนจากหน่วยงานภาคธุรกิจที่ในพื้นที่ จำนวน 3 ราย ตัวแทนจากภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 3 ราย และ ตัวแทนจากภาคนักวิชาการสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 3 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวน 7 ประเภท โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านประเมินการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence : IOC) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบประเมินผลของดีตำบลหมื่นไวย เป็นแบบที่ใช้ในการประเมินจุดเด่น จำนวน 4 ประเด็น คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านอุปทาน ประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต สินค้าและบริการ ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด มีค่า IOC เท่ากับ 0.96 และ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.87

2.2 แบบสัมภาษณ์ของดีตำบลหมื่นไวย เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบว่า ของดีตำบลหมื่นไวยคืออะไร โดยมีประเด็นในการสอบถามเรื่องของบริบทของของดีตำบลหมื่นไวยทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อย มีค่า IOC เท่ากับ 0.89

2.3 แบบประเมินผลความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของดีตำบลหมื่นไวย เป็นการประเมินความคุ้มค่าการบริโภคของดีตำบลหมื่นไวย ด้วยการเปรียบเทียบต้นทุนการใช้ทรัพยากร และผลประโยชน์ที่ได้รับ กลับคืนระหว่างที่มีการดำเนินโครงการกับไม่มีการดำเนินโครงการ คำถามเป็นแบบประมาณค่า จำนวน 5 ระดับ มีค่า IOC เท่ากับ 0.90 และ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.85

2.4 แบบสอบถามพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการสอบถามถึงลักษณะของการบริโภคของดีตำบลหมื่นไวยในด้านอุปสงค์หรือปริมาณต่าง ๆ ของสินค้าหรือบริการชนิดนั้นที่ผู้บริโภคต้องการซื้อในระยะเวลาหนึ่งด้วยการศึกษาจากปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ เช่น ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายการส่งเสริมการขาย บุคลากร สภาพแวดล้อม

ทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ เป็นต้น ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบประมาณค่า จำนวน 5 ระดับ มีค่า IOC เท่ากับ 0.86 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.88

2.5 แบบบันทึกข้อมูลลักษณะของตลาด เป็นการสอบถามประเภทของตลาด ซึ่งเป็นบริบทที่มีการตกลงซื้อขายสินค้าหรือบริการระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย ด้วยการพิจารณาลักษณะของตลาดจากประเภทของสินค้าและบริการที่อยู่ในตลาดนั้น ได้แก่ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ผู้ที่ให้บริการ ลักษณะของสินค้าและบริการ การเข้าและออกจากตลาดของผู้ให้บริการ การโยกย้ายสินค้าและบริการ ข้อมูลข่าวสารทางด้านการตลาด และวิธีการให้บริการ/จำหน่าย มีค่า IOC เท่ากับ 0.91

2.6 แบบบันทึกข้อมูลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ เพื่อสื่อสารของดีตำบลหมื่นไวยสู่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น มีค่า IOC เท่ากับ 0.95

2.7 แบบประเมินผลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก เป็นการประเมินผลของการสื่อสารทางการตลาดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจฐานราก ด้วยการวัดจากการจับจ่ายใช้สอย ความสามารถในการชำระหนี้สิน การออม และการหารายได้และโอกาสในการหางานทำ เป็นต้น คำถามเป็นแบบประมาณค่า จำนวน 5 ระดับ มีค่า IOC เท่ากับ 0.89 และ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.82

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัย บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลการจัดการขยะในครัวเรือน และข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นตน

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลองค์ความรู้ “ของดีตำบลหมื่นไวย” ในด้านต่างๆ ด้วยการใช้แบบประเมินผล แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และ แบบบันทึก เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ของดีตำบลหมื่นไวย แบบบันทึกข้อมูลลักษณะของตลาด และแบบบันทึกข้อมูลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ มาจัดกลุ่มเป็นประเด็นหลัก และในแต่ละประเด็นหลัก ก็แยกเป็นประเด็นย่อยต่าง ๆ ภายใต้ขอบเขตของการวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบของดีตำบลหมื่นไวย เพื่อนำไปสู่การสื่อสารทางการตลาดให้สาธารณชนรับรู้ข้อมูลของดีตำบลหมื่นไวยต่อไป

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวบจากแบบสอบถามพฤติกรรมผู้บริโภค แบบประเมินผลของดีตำบลหมื่นไวย แบบประเมินผล

ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ และแบบประเมินผลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ โดยมีหลักเกณฑ์ในการประเมินผล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ความรู้ “ของดีตำบลหมื่นไวย” ซึ่งหมายถึงจุดเด่นหรือจุดที่น่าประทับใจในด้านของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในปัจจุบันของพื้นที่ตำบลหมื่นไวย ซึ่งของดีตำบลหมื่นไวยแต่ละประเภทมีศักยภาพการผลิต และความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพการผลิตสินค้าและบริการของดีตำบลหมื่นไวย

พิจารณาถึงลักษณะของการผลิตสินค้าและบริการโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน กระบวนการผลิต ได้แก่ องค์ความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการผลิต สุดท้ายผลผลิต ได้แก่ ลักษณะของผลิตภัณฑ์และการให้บริการต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระดับศักยภาพการผลิตสินค้าและบริการของดีตำบลหมื่นไวยนั้น ขนมจีนประโดก มีระดับศักยภาพเฉลี่ยรวมสงสุด เท่ากับ 4.71 รองลงมาคือ โบสถ์ 300 ปี มีระดับศักยภาพเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.63 เทศกาลขนมจีนประโดก มีระดับศักยภาพเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.60 ตามลำดับ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับศักยภาพการผลิตสินค้าและบริการของดีตำบลหมื่นไวย

รายการ “ของดีตำบลหมื่น	ด้านปัจจัย (ค่าเฉลี่ย)	การแปลผล	ด้านกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย)	การแปลผล	ด้านผลผลิต (ค่าเฉลี่ย)	การแปลผล	ค่าเฉลี่ยรวม	การแปลผล
โบสถ์ 300	4.49	มากที่สุด	4.54	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด	4.63	มากที่สุด
เทศกาล	4.34	มากที่สุด	4.58	มากที่สุด	4.88	มากที่สุด	4.60	มากที่สุด
เรือนไทย	3.70	มาก	4.61	มากที่สุด	3.90	มาก	4.07	มาก
บ้านโพนสูง	4.08	มาก	4.30	มากที่สุด	3.98	มาก	4.12	มาก
กลุ่ม	4.42	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด	3.88	มาก	4.28	มากที่สุด
จัดการขยะ	4.46	มากที่สุด	4.40	มากที่สุด	3.78	มาก	4.21	มากที่สุด
ขนมจีน	4.38	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด	4.93	มากที่สุด	4.71	มากที่สุด
พริกแกง	4.38	มากที่สุด	4.74	มากที่สุด	3.90	มาก	4.34	มากที่สุด
หมอนวด	3.86	มาก	4.69	มากที่สุด	3.81	มาก	4.12	มาก
การจัดทำ	3.80	มาก	4.91	มากที่สุด	3.83	มาก	4.18	มาก

2. การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของดีตำบลหมื่นไวย เป็นการพิจารณาถึงด้านต้นทุนของการใช้สินค้าและการให้บริการ และด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้สินค้าและการให้บริการ มีรายละเอียดดังนี้ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของดีตำบลหมื่นไวย

รายการ “ของดีตำบลหมื่นไวย”	ด้านต้นทุน (ค่าเฉลี่ย)	การแปลผล	ด้านผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย)	การแปลผล	ค่าเฉลี่ยรวม	การแปลผล
โบสถ์ 300 ปี	4.85	มากที่สุด	4.81	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด
เทศกาลขนมจีนประโดก	4.34	มากที่สุด	4.64	มากที่สุด	4.49	มากที่สุด
เรือนไทยแม่ศรี	4.63	มากที่สุด	3.44	มาก	4.03	มาก
บ้านโพนสูง	4.26	มากที่สุด	3.87	มาก	4.06	มาก
กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข	4.49	มากที่สุด	3.37	ปานกลาง	3.93	มาก
การจัดการขยะในครัวเรือน	4.37	มากที่สุด	3.63	มาก	4.00	มาก
ขนมจีนประโดก	4.57	มากที่สุด	4.74	มากที่สุด	4.66	มากที่สุด
พริกแกงแม่ประภา	4.25	มากที่สุด	4.14	มาก	4.19	มาก
หมอนวดรักษากระดูก	4.38	มากที่สุด	3.39	ปานกลาง	3.89	มาก
การจัดทำบายศรี	4.33	มากที่สุด	3.31	ปานกลาง	3.82	มาก

จากข้างต้นจะ พบว่า ระดับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของดีตำบลหมื่นไวยนั้น โบสถ์ 300 ปี มีระดับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์สูงสุด เท่ากับ 4.83 รองลงมาคือ ขนมจีนประโดก ระดับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ เท่ากับ 4.66 และ เทศกาลขนมจีนประโดก ระดับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ เท่ากับ 4.49 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการผลิต กับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการผลิตของดีตำบลหมื่นไวย สามารถแบ่งได้จำนวน 4 กลุ่ม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการผลิตกับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของดีตำบลหมื่นไวย

รายการ		ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์	
		มาก	มากที่สุด
ศักยภาพการผลิต	มากที่สุด	กลุ่ม อสม. /การจัดการขยะในครัวเรือน	โบสถ์ 300 ปี /เทศกาลขนมจีนประโดก/ ขนมจีนประโดก
	มาก	เรือนไทยแม่ศรี / บ้านโพนสูง หมอนวดรักษากระดูก /การจัดทำบายศรี	พริกแกงแม่ประภา

กล่าวคือของดีตำบลหมื่นไวย เมื่อพิจารณาในประเด็นด้านศักยภาพและความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในระดับมากที่สุด พบว่า มีจำนวน 3 ชนิด คือ โบสถ์ 300 ปี เทศกาลขนมจีนประโดก และขนมจีนประโดก อย่างไรก็ตาม เทศกาลขนมจีนประโดกถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขายของขนมจีนประโดก ดังนั้นจึงถือเป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้อาจกล่าวได้ว่าของดีตำบลหมื่นไวย มีจำนวน 2 ชนิด คือ โบสถ์ 300 ปี และขนมจีนประโดก

สรุปผลการศึกษาการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย” ต่อสาธารณชนอันนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย

การศึกษาสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย” ประกอบด้วยการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อของดีตำบลหมื่นไวย การวิเคราะห์ลักษณะตลาด การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ และ การประเมินผลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ

1. การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อของดีตำบลหมื่นไวย จำนวน 7 ด้าน รายละเอียดดังนี้

ความสนใจในการเข้ามาใช้บริการ “ของดีตำบลหมื่นไวย”พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ร้อยละ 68.00 ซึ่งเป้าหมายในการเดินทางเข้ามาเพื่อใช้บริการด้านความบันเทิง/นันทนาการ/สันทนาการมากที่สุด ร้อยละ 50.25 และเหตุผลที่เดินทางมาใช้บริการส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เดินทางมาใช้บริการเพราะว่ามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ร้อยละ 73.25 โดย ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้บริการเป็นเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 38.75 และช่วงเวลาในการเดินทางเข้ามาใช้บริการเป็นวันธรรมดา/วันราชการมากที่สุด ร้อยละ 49.25 ซึ่งแหล่งข้อมูลเพื่อเดินทางมาใช้บริการคือ เว็บไซต์มากที่สุด ร้อยละ 42.25 และการตัดสินใจในการเดินทางมาใช้บริการเกิดจากเป็นสถานที่สำคัญของท้องถิ่น/ประเทศมากที่สุด ร้อยละ 61.75

ส่วนระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของผู้ใช้บริการที่มีต่อ “ของดีตำบลหมื่นไวย” พิจารณาจากปัจจัยที่กำหนดการใช้บริการสินค้าและบริการ จำนวน 7 ประเด็น พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยที่กำหนดการบริโภคทั้ง 7 ด้านในภาพรวม มีผลต่อความต้องการใช้บริการระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ($\bar{X}$=4.61 และ S.D.=0.75) โดยด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อการใช้บริการมากที่สุด รองลงมา คือด้านสภาพแวดล้อมกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การให้บริการ ราคา ส่งเสริมการขาย และ บุคลากร ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ลักษณะตลาด ที่มีต่อของดีตำบลหมื่นไวย จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ผู้ที่ให้บริการ ลักษณะของสินค้าและบริการ การเข้าและออกจาก

ตลาดของผู้ให้บริการ การโยกย้ายสินค้าและบริการ ข้อมูลข่าวสารทางด้านการตลาด และวิธีการให้บริการ/จำหน่ายของดีตำบลหมื่นไวย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 โบสถ์ 300 ปี จัดอยู่ใน “ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly)” ซึ่งมีคุณลักษณะหลัก คือ มีผู้ให้บริการจำนวนน้อยราย สินค้าอาจมีลักษณะคล้ายกันหรือต่างกัน แต่สามารถทดแทนกันได้ และผู้ให้บริการรายใหม่เข้ามาแข่งขันได้ยาก เป็นต้น

2.2 ขนมจีนประโดก จัดอยู่ใน “ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด หรือตลาดผู้ขายมากราย (Monopolistic Competition)” ซึ่งมีคุณลักษณะหลัก คือ มีผู้ขายจำนวนมาก สินค้ามีลักษณะแตกต่างกันแต่สามารถใช้ทดแทนกันได้ และผู้ผลิตสามารถเข้าและออกจากตลาดได้อย่างเสรี เป็นต้น

3. การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ผลของการการวิเคราะห์ลักษณะตลาดด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ทำให้ได้รูปแบบการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ จำนวน 3 รูปแบบ คือ การโฆษณา การใช้พนักงานขาย และการให้ข่าวและประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การโฆษณา (Advertising) เป็นรูปแบบการสร้างการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคผ่านตราสินค้า โดยสินค้าจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ของตนอย่างรวดเร็วและชัดเจน เพื่อยึดตำแหน่งครองใจลูกค้า โดยใช้การโฆษณาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอภาพลักษณ์ จุดขาย ตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ในตลาด และสร้างการจดจำและความจงรักภักดีในตราสินค้าในใจผู้บริโภค

3.2 การขายโดยพนักงาน (Personal Selling) เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้เพราะลักษณะสินค้านั้นต้องเป็นมีการให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อน จึงต้องอาศัยพนักงานในการช่วยอธิบาย และหน่วยงานขายจำเป็นต้องใช้ในกรณีที่สินค้านั้นต้องใช้คนให้บริการแนะนำด้านต่างๆ ประกอบการให้บริการสินค้านั้นด้วย

3.3 การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้เพราะใช้การให้ข่าวและประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ โดยภาพลักษณ์จะเป็นสิ่งที่จะสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ได้ดี โดยภาพลักษณ์สะท้อนได้จากการใช้เรื่องราวและตำนาน ซึ่งเป็นสิ่งที่คู่แข่งขันจะเลียนแบบกันได้ยากมาก การให้ข่าวและประชาสัมพันธ์จะใช้เมื่อต้องการให้ความรู้กับบุคคล โดยสินค้าบางชนิดจะประสบความสำเร็จได้ดีเมื่อคนมีความรู้ในตราสินค้านั้น จึงต้องอธิบายถึงคุณสมบัติเกี่ยวกับสินค้า และเมื่อมีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากที่จะสร้างมูลค่าเพิ่ม (Values added) จึงควรใช้การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับองค์ความรู้และกระตุ้นการใช้บริการมากขึ้น

4. การประเมินผลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของดีตำบลหมื่นไวย เป็นการพิจารณาถึงการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ พบว่าประชาชนเห็นว่าการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 ($\bar{X}$ =4.44 และS.D.=0.85) โดยด้านการจับจ่ายใช้สอยมีค่ามากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 (=4.73 และ S.D.=0.72) รองลงมา คือ ด้านการหารายได้และโอกาสในการหางานทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (=4.42 และ S.D.=0.87) และด้านความสามารถในการชำระหนี้สินและการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (=4.18 และ S.D.=0.88) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่มีต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	การแปล
ด้านการจับจ่ายใช้สอย	4.73	0.72	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการชำระหนี้สินและการออม	4.18	0.88	มาก
ด้านการหารายได้และโอกาสในการหางานทำ	4.42	0.87	มากที่สุด
รวม	**4.44**	**0.85**	**มากที่สุด**

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย”เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย พบว่า ของดีตำบลหมื่นไวยที่มีศักยภาพและความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในระดับมากที่สุด มี 2 ชนิด คือ โบสถ์ 300 ปี และขนมจีนประโดก ผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้ามาใช้บริการเนื่องจากสนใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความโดดเด่นเฉพาะและเป็นสถานที่สำคัญประจำท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมพงษ์ เส้งมณีย์ และนธกฤต วันต๊ะเมล์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานออนไลน์ที่มีต่อทัศนคติ พฤติกรรม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบออนไลน์นั้นมีความเหมาะสมกับการท่องเที่ยว และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของศิริลักษณ์ อ่อนลา และเสนีย์ พวงยาณี (2561) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของวัยรุ่นหญิง (Generation Z) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลจะมีผลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ส่วน

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคของผู้มาใช้บริการ“ของดีตำบลหมื่นไวย” คือ ผลิตภัณฑ์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ช่องทางการจำหน่าย การบริการ และ ราคา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรา วงศ์แสงเทียน และคณะ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมประดิษฐ์บ้านใหม่ซำเตย ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพบว่าพฤติกรรมที่กำหนดการบริโภคสินค้าและบริการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ และราคา

จากข้อมูลข้างต้นสามารถบูรณาการการสื่อสารทางการตลาด“ของดีตำบลหมื่นไวย” ได้ 3 รูปแบบ นั้นคือ การโฆษณา การขายโดยใช้พนักงาน และ การให้ข่าวและประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศศิประภา ชัยประสิทธิ์ และอชิรญา อินเงิน (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งขนาดเล็ก (City Car) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา และ การขายโดยพนักงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ตลอดจนมีความสอดคล้องกับแนวคิดของกมล ชัยวัฒน์ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์ (Organic Product) ซึ่งพบว่าการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ ส่งผลต่อการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ของผู้ประกอบการและทำให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์มากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการจะมีส่วนช่วยในการผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จในการพัฒนา “ของดีตำบลหมื่นไวย” ให้มีผู้บริโภคตอบรับเพิ่มขึ้น และเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธเนศ ยุคันตวนิชชัย (2553) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความหมายของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ IMC (Integrated Marketing Communications) ซึ่งพบว่า การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการให้มีประสิทธิภาพควรเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของผู้บริโภค จากข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการนั้นจะส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยภาพรวมในพื้นที่ตำบลหมื่นไวยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนเพิ่มขึ้น

องค์ความรู้จากงานวิจัย

ภาพที่ 1 โครงสร้างการยกระดับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ “ของดีตำบลหมื่นไวย”

จากงานวิจัยพบว่า ในการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยวและภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น จำเป็นต้องมีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ในการพัฒนาที่มีความเหมาะสมในการพัฒนา โดยอาศัยความความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้ผลิตเจ้าของภูมิปัญญา ผู้บริโภค ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนและผลักดัน เมื่อสามารถคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการพัฒนาได้แล้ว ควรหาแนวทางในการสื่อสารที่สอดคล้องและเหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย โดยทำการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคและลักษณะของตลาดว่าเป็นแบบใด จากนั้นจึงพัฒนาช่องทางการตลาดที่เหมาะสม บูรณาการช่องทางต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสารจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค ซึ่งการสื่อสารที่นิยมในปัจจุบันจะเน้นช่องทางออนไลน์ เพราะผู้บริโภคในปัจจุบันนิยมใช้ช่องทางนี้ในการสื่อสาร โดยปรับวิธีการสื่อสารของผลิตภัณฑ์ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ ผลิตภัณฑ์นั้นก็มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จในการ

ยกระดับผลิตภัณฑ์ค่อนข้างสูง เพราะตอบโจทย์ตรงความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้ตรงเป้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสามารถนำแนวทางการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ไปใช้ในการขับเคลื่อนกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มเติมการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพให้ครอบคลุมขึ้น ตลอดจนควรใช้สถิติขั้นสูงมากขึ้น เช่น การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM)

เอกสารอ้างอิง

กมล ชัยวัฒน์. (2553). *การรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์ (Organic Product).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซีเนสอาร์แอนด์ดี.

ธเนศ ยุคันตวนิชชัย. (2553). ความหมายของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ IMC. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 30 (2), 99-115.

พัชรา วงศ์แสงเทียน และคณะ. (2560). การสื่อสารการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมประดิษฐ์บ้านใหม่ซำเตย ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกในสุวารีย์ วงศ์วัฒนา(บ.ก.), *การประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนองานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17 (น. 2052-2061).* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2562). *องคมนตรี ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมโครงการยุทธศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.* สืบค้น 17 เมษายน 2562, จาก https://www.facebook.com/pagenrru/posts/2371497262863236

รุจาภา ประวงษ์. (2562). *การศึกษาประวัติศาสตร์และงานศิลปกรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา* (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ศศิประภา ชัยประสิทธิ์ และอชิรญา อินเงิน. (2555). การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งขนาดเล็ก (City Car) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 9(2), 117-143.

ศิริลักษณ์ อ่อนลา และเสนีย์ พวงยาณี. (2561). การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของวัยรุ่นหญิง (Generation Z) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ในนภัทร วัจนเทพินทร (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 3 และการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายวิจัยประชาชื่น ครั้งที่ 4. (น.1189-1199)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

สมพงษ์ เส้งมณีย์ และนธกฤต วันต๊ะเมล์. (2555). ประสิทธิผลของการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานออนไลน์ที่มีต่อทัศนคติ พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี. *การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9. (น. 657-665) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ไทย.* สืบค้น 22 ตุลาคม 2562, จาก https://esd.kps.ku.ac.th/kukconference/img/gallery/article_9/o_human.html.

สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย. (2562). *ข้อมูลพื้นฐานตำบลหมื่นไวย.* สืบค้น 22 ตุลาคม 2562, จาก http://www.saomeaunwai.go.th /info.php?cg=2&ct=10.

Yamane, T. (1973). Statistics. *An Introductory Analysis* (3 rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาล ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

GOOD GOVERNANCE INFORMATION DISCLOSURE MANAGEMENT OF THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ณัฏฐ์ รุ่งวงษ์, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Nat Rungwong, Boonton Dockthaisong, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidayaly University
Corresponding Author E-mail: nattawutroongwong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัจจัยที่มีอิทธิพล และเพื่อศึกษาโมเดลการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้การวิจับเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยการสื่อสารการบริหาร มีพุทธสื่อสารเป็นตัวแปรส่งผ่านมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โมเดลการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีปัจจัยที่สำคัญ คือการสื่อสารที่ผู้ส่งสาร มีความรู้คู่คุณธรรมในการเปิดเผยข้อมูล สารมีความถูกต้องแม่นยำ ช่องทางของการสื่อสารมีความหลากหลายและมีความปลอดภัย ผู้รับสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ผู้รับผู้รับสาร มีพื้นฐานความรู้และสามารถรับความเสี่ยงได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; จัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร; ธรรมาภิบาล; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

*Received July 8, 2021; Revised July 17, 2021; Accepted July 18, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the general context, influential factors and the model of good governance in information disclosure management of the stock exchange of Thailand. The methodology was mixed method.

The research finding were that the good governance in information disclosure management of the stock exchange of Thailand was at high level, the communication factor and management factor that with the Buddhist communication factor was mediator variable affected the good governance in information disclosure management of the stock exchange of Thailand. The straightness check results of model were harmonious with the empirical data in accordance with the setting research hypothesis. The model of good governance information disclosure management of the stock exchange of Thailand was important factors included the sender was virtuous for information disclosure, the message was accurate, the channel was versatile and secure, and receiver had the Knowledge base and able to take a risk.

Keywords: Management; Information Disclosure; Good Governance; Stock Exchange of Thailand

บทนำ

สังคมไทยได้น้อมนำพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตและด้านการเศรษฐกิจ แต่ทว่าก็มีสัดส่วนของประชากรชาวไทยน้อยมากที่ได้บรรลุถึงเกณฑ์ของความพอเพียงที่หมายความว่ามีความพอประมาณ หมายถึงมีความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563) ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2562 พบว่า แม้คนไทยจะมีบัญชีเงินฝาก 99,388,151 บัญชี เป็นเงินกว่า 12 ล้านล้านบาท เป็นบัญชีออมทรัพย์มากกว่า 88 ล้านบัญชี มีเงินฝากไม่ถึง 50,000 บาท ขณะที่ยอดเงินฝากมากกว่า 1 ล้านบาท มีเพียง 9 แสนกว่าบัญชี หรือคิดเป็นร้อยละ 2 ซึ่งระดับเงินฝากเงินออมดังกล่าวนี้ทำให้อุดมคติของคนไทยที่ต้องการมีชีวิต“ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” นั้นไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) หากต้องการใช้ชีวิตหลังเกษียณจากงานแบบประหยัดมัธยัสถ์เดือนละ 15,000 บาท ก็ต้องมีเงินออมไม่น้อยกว่า 4 ล้านบาท หากออมกับลงทุนอย่างสม่ำเสมอก็จะได้เงินบรรลุเป้าหมาย ขึ้นกับระยะเวลาและ

จำนวนในการออมและการลงทุนการเงินและมีเงินใช้อย่างพอเพียงไม่น้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

ทั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยรายงานว่า การออมและลงทุนผ่านตลาดหุ้นนั้นมีสถิติว่าให้ผลตอบแทนสูงสุดที่สุด คือเฉลี่ยร้อยละ 12.88 ต่อปีมากว่าการออม ที่มีดอกเบี้ยเฉลี่ยร้อยละ 1.82 ต่อปี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) การลงทุนหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงคุ้มค่ากว่า และให้ผลตอบแทนสูงกว่าการลงทุนประเภทอื่น ๆ รวมทั้ง เงินฝาก พันธบัตร อสังหาริมทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

ปัจจุบันคนไทยเข้าใจในตลาดหุ้นไม่ครบถ้วนนั้น โดยมักจะมาจากความเชื่อและทัศนคติเชิงลบต่อตลาดหุ้นว่าเป็นบ่อนการพนันที่ถูกกฎหมาย ซึ่งตลาดหุ้นไทยมีความจำเป็นต้องจัดการในส่วนที่เป็นปัญหา ต้องมีการขจัดความดำมืดในตลาดหุ้นไทย เช่น การมีเจ้ามือหุ้นในตลาด หรือการปั่นหุ้น การใช้ข้อมูลวงใน เป็นต้น จะต้องแก้ไขปัญหาให้ตลาดทุนเป็นที่พึ่งของประชาชนมากขึ้น หากไม่กำจัดจุดอ่อนหรือมุมมืดในตลาด นักลงทุนหน้าใหม่ก็ไม่อยากเข้ามา ตลาดหุ้นก็เปรียบเสมือนเกาะ หากเกาะมีมุมมืด ไม่มีความปลอดภัย นักท่องเที่ยวก็ไม่อยากเข้ามาท่องเที่ยว แต่ถ้าเกาะมีความปลอดภัยนักท่องเที่ยวก็มีแต่อยากจะเข้ามา” (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) ดังนั้นจึงต้องเร่งขจัดมุมมืดด้านลบดังกล่าวนี้ให้ไว เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้ประชาชนเข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ได้อย่างมีความเชื่อมั่น เพราะคนที่เกี่ยวข้องในตลาดหุ้นมีข้อมูลข่าวสารไม่เท่าเทียมกัน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสารสนเทศในตลาดหลักทรัพย์โดยตรงนั้น ประกอบไปด้วย 2 หน่วยงานหลัก คือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียนและพัฒนาระบบต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อขายหลักทรัพย์ รวมทั้งทำหน้าที่กำกับบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ให้เปิดเผยข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) ส่วนสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. นั้น เป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มีอำนาจหน้าที่ในการการส่งเสริมและพัฒนากำกับดูแลตลาดทุน เพื่อให้ผู้ลงทุนเข้าถึงข้อมูลและตัดสินใจลงทุนได้อย่างเชื่อมั่น โดยการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดทุนและการกำกับดูแลมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาตลาดทุนให้โปร่งใส และน่าเชื่อถือ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2563)

จากรายงานดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีหน่วยงานของรัฐถึง 2 หน่วยงานมีบทบาทหน้าที่กำกับดูแลเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในตลาดหลักทรัพย์ตามกฎหมายก็ แต่เป็นการนำเสนอข้อมูลทางเดียวที่ไม่อาจจะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักลงทุนได้ ซึ่งยังขาดการบริหารจัดการการนำเสนอข้อมูลที่ใช้ธรรมาภิบาลเป็นหลักในการบริหารจัดการการนำเสนอข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในตลาดหุ้นไทย เป็นผลให้ภาพรวมของตลาดหุ้นไทยมีมูลค่าลดลงอย่างเห็นได้ชัดยิ่งในสภาพการณ์ของโรคระบาดที่เกิดขึ้น และสภาวะทางการเมืองที่ยังเกิดความขัดแย้ง ยิ่งส่งผลให้นักลงทุนมีความกังวลและขาดความเชื่อมั่นมากขึ้น ส่งผลต่อมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งลดลงจากปีที่ผ่านมา 500 จุด (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ยังมีจุดบกพร่อง ซึ่งมีผลต่อความน่าเชื่อถือของนักลงทุน สภาพดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขหรือศึกษาอย่างถี่ถ้วนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะส่งผลให้นักลงทุนขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะมีผลต่อมูลค่าการซื้อขายของตลาดทั้งในดัชนีรวมและย่อย มีผลต่อเนื่องไปยังระบบเศรษฐกิจของประเทศที่จะลดลงตามมาด้วยเช่นกัน

จากความเป็นมาและปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยเห็นว่าการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยยึดธรรมาภิบาลมาและหลักของพุทธสื่อสารจะทำให้การนำเสนอข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความถูกต้อง เที่ยงธรรม เหมาะสม เกิดการนำเสนอข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาตลาดทุนไทยให้มั่นคงยั่งยืน พัฒนาขยายตัวไปตามเป้าหมายของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในมิติต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาโมเดลการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูปหรือคน โดยเลือกแบบเจาะจง และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ นักลงทุนที่เปิดบัญชีซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 1,924,475 คน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) กลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนค่าพารามิเตอร์ซึ่งมี 45 ความสัมพันธ์ ใช้เส้นความสัมพันธ์ละ 10 ตัวอย่าง (Lindeman and Other, 1980) และ (Weiss, 1972) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด และสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้ทรงเชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระหว่าง 0.80-100 ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = .931

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 450 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูล ที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 450 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวันเวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจด

บันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และรูปแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็ตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ นั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.756) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.772) รองลงมา ด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.796) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.37, S.D. = 0.952) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การสื่อสาร การบริหาร มีพุทธสื่อสารเป็นตัวแปรส่งผ่าน ตัวแปรภายในโมเดลประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 4 ตัว แบ่งเป็นตัวแปรภายในแฝง 2 ตัวแปร ตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัวแปร ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนา สรุปได้ว่า ค่า p-value มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.069 ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 124.17 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 103 ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.20 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.031 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.025 มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ 1523.74 แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติความสอดคล้องของการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3. โมเดลการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีปัจจัยที่สำคัญ คือการสื่อสารที่ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้คู่คุณธรรมในการเปิดเผยข้อมูลในส่วนของตรวจสารจะต้องมีความถูกต้องแม่นยำ นำเสนอได้ทันต่อเวลาในช่องทางของการสื่อสารคือมีความหลากหลายและมีความปลอดภัย ผู้รับสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วในส่วนของผู้รับผู้รับจะต้องมีพื้นฐานความรู้และสามารถรับความเสี่ยงได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีระดับการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่การวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการนั้น มีการให้ความสำคัญกับการวางแผนมากที่สุด เนื่องจากเป็นเบื้องต้นของการบริหาร หากไม่มีแผนก็มีมีทิศทางในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนมณี ศิลานุกิจ (2559) ที่ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารจัดการบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการบริหารจัดการมีการให้ความสำคัญกับการวางแผนก่อน โดยมีการวางแผนงานด้านการวางแผนอัตรากำลัง และด้านการสรรหา ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามลำดับ นอกจากนี้การวางแผนยังมีรายละเอียดที่สำคัญคือการกำหนดกระบวนการในการทำงาน การกำหนดเป้าหมาย กำหนดตัวชี้วัดการดำเนินการ กำหนดคนรับผิดชอบและที่สำคัญคือการ วางแผนด้านงบประมาณ ในการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจน์ บุญวิเศษ (2561) ที่ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด และในส่วนของข้อเสนอแนะที่สำคัญคือเรื่องของการวางแผนงบประมาณ ที่จะต้องมีการะบุเรื่องงบประมาณไว้ในแผนเพื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Richard M. Walker (2015) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งพบว่า รัฐบาลทั้งถิ่นมีความมุ่งมั่นในการทำงานและสนใจเรื่องของของกุลยุทธ์การวางแผนซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการ ซึ่งมีองค์ปรกอบคือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข และส่วนหนึ่งคือปัจจัยการสื่อสาร ที่มีองค์ประกอบคือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งทั้งสองปัจจัยจะต้องดำเนินการร่วมกับพุทธสื่อสารคือ การเปิดเผยข้อมูลอันเป็นความจริง เรื่องจริง ที่เป็นประโยชน์ ถูกที่ถูกเวลา และเป็นข้อมูลที่นักลงทุนต้องการทราบ การเปิดเผยข้อมูลโดยใช้หลักพุทธสื่อสารก็เพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน ทั้งนี้นักลงทุนก็จะต้องมีความเข้มแข็งมีความรู้พื้นฐานมีคุณธรรมที่จะสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประยุกต์ใช้เพื่อการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาตรา ไหลประเสริฐ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า การลงทุนที่เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเน้นไปที่นักลงทุนในลักษณะที่เป็นเป็นคุณลักษณะของนักลงทุนว่า นักลงทุนจะต้องมีคุณธรรม มีเหตุผล มีความพอเพียง พอประมาณ หากนักลงทุนมีภูมิคุ้มกันอย่างนี้แล้วก็จะประสบความสำเร็จในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

3. โมเดลการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ผู้วิจัยค้นพบ เป็นโมเดลที่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักของการสื่อสาร หลักการบริหาร ผนวกกับหลักธรรมคือพุทธสื่อสาร จะนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักพุทธสื่อสาร เน้นให้มีการเปิดเผยข้อมูลโดยยึดหลักความจริง นำเสนอเรื่องจริง ถูกที่ถูกเวลา ทันต่อเหตุการณ์เป็นข้อมูลที่นักลงทุนต้องการทราบและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม การใช้หลักการสื่อสาร การบริหารจัดการ และหลักพุทธสื่อสาร ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารก็เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และทำให้การนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีหลักในการตรวจสอบควบคุมการนำเสนอข้อมูลซึ่งมีความสำคัญเพราะส่งผลกระทบ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและมีประโยชน์ หากมีการปรับแต่งข้อมูลข้อเท็จจริงจะส่งผลเสียต่อการลงทุนเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน และคณะ (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสในการล้มละลายธุรกิจครอบครัวและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า โอกาสในการล้มละลายและขนาดของกิจการ มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างไรก็ตาม ธุรกิจครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย เพื่อยับยั้งพฤติกรรมการตกแต่งกำไร ที่อาจส่งผลเสียต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัยครบตามวัตถุประสงค์แล้วจึงได้สรุปเป็นองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

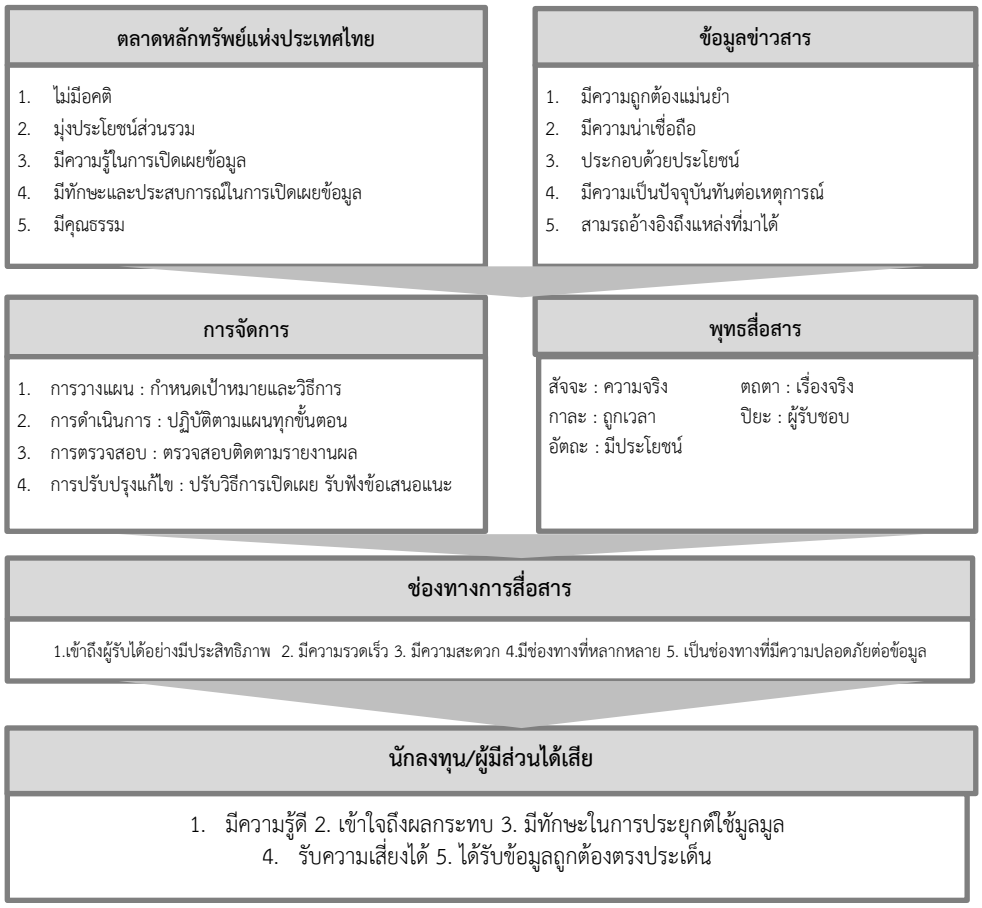

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

SENDER คือ ผู้ส่งสาร ได้แก่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งจะต้องดำเนินการส่งสารก็คือเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยไม่มีอคติมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม นำเสนอข้อมูลจริง MESSAGE คือ ข้อมูลข่าวสาร ต้องมีความสมบูรณ์มีความถูกต้องแม่นยำเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้และมีประโยชน์ต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์สามารถอ้างถึงแหล่งที่มาของข้อมูลได้อย่างชัดเจน PROCESS คือกระบวนการ มี 2 ประการ คือ 1) การจัดการ มีกระบวนการในการดำเนินการคือ มีการวางแผน กำหนด

เป้าหมายและวิธีการ การดำเนินการ ปฏิบัติตามแผนทุกขั้นตอน การตรวจสอบ ตรวจสอบติดตามรายงานผล การปรับปรุงแก้ไข ปรับวิธีการเปิดเผย รับฟังข้อเสนอแนะ 2)พุทธสื่อสาร เป็นหลักพุทธธรรมที่ใช้เป็นหลักการในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย สัจจะ การเปิดเผยข้อมูลความสารตามหลักความเป็นจริงความจริงข้อเท็จจริง ตถตา เปิดเผยข้อมูลเรื่องจริงที่เกิดขึ้น กาละ เปิดเผยข้อมูลได้ถูกเวลา ทันต่อเหตุการณ์ ปิยะ เป็นข้อมูลที่ผู้รับกล่าวคือนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียต้องการทราบและชื่นชอบ อัตถะ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อการลงทุน CHANNEL คือ ช่องทางในการสื่อสาร จะต้องเป็นช่องทางที่นำเสนอข้อมูลข่าวารได้อย่างถูกต้องแม่นยำไม่คลาดเคลื่อน สามารเข้าถึงผู้รับได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรวดเร็ว มีความสะดวก มีช่องทางที่หลากหลาย เป็นช่องทางที่มีความปลอดภัยต่อข้อมูล RECEIVER คือ นักลงทุนหรือผู้มีส่วนได้เสีย จะต้องมีความรู้ดีเข้าใจถึงผลกระทบ มีทักษะในการประยุกต์ใช้มูลมูล รับความเสี่ยงได้ ได้รับข้อมูลถูกต้องตรงประเด็น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ประการประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลของการวิจัยมีข้อเสนอในในเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

1) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารยังเป็นการเปิดเผยในรูปแบบที่เป็นทางเดียว คนจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนและภาพรวมของเศรษฐกิจของประเทศ

2) จากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงและข้อมูลอันเป็นสิทธิประโยชน์ต่างๆ ผ่านทางช่องทางต่างๆ ของตลาดหลักทรัพย์ สื่อมวลชนได้นำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาทำการนำเสนอต่อสาธารณชนในอีกมิติหนึ่ง เป็นผลให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนจากเดิมไป ดังนั้นจึงควรมีการควบคุมสื่อมวลชนหรือสำนักพิมพ์ต่างๆ ที่นำข้อมูลข่าวสารเปิดเผยนั้น ให้นำเสนอข้อมูลพี่สอดคล้องกลับข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3) บริษัทหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยบริษัทนำเสนอข้อมูลข่าวสารในเชิงลึกไม่ครบถ้วนเขาให้นักลงทุนไม่มีข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ถึงควรมีมาตรการในการควบคุมให้บริษัทหลักทรัพย์เท่านั้นได้นำเสนอข้อมูลในเชิงลึกของบริษัทในการดำเนินธุรกิจอย่างครบถ้วน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลของการวิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ควรมีการสร้างช่องทางในการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการสร้างช่องทางให้สามารถยื่นข้อเสนอแนะหรือแนะนำข้อมูลที่สำคัญให้กับตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย

2) ควรมีมาตรการในการควบคุมสื่อมวลชนให้นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะสอดคล้องกับข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการกำหนดบทลงโทษหากมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม ซึ่งการนำเสนอข้อมูลในทางตรงกันข้ามกับตลาดหลักทรัพย์ถือว่าผิดจริยธรรม และจรรยาบรรณของสื่อ

3) ควรมีมาตรการในการควบคุมบริษัทหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ใดนำเสนอภาษาบริษัทเชิงลึกเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน ซึ่งจะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักลงทุนโดยได้รับข้อมูลที่เพียงพอเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจลงทุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

1) การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดหลายประการซึ่งไม่ครอบคลุมไปถึงกลยุทธ์ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์เพื่อให้เกิดประสิทธิผล

2) ควรมีการวิจัยเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในเชิงลึกโดยเป็นการวิจัยในลักษณะถอดบทเรียนการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการและระบบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจและตัดสินใจลงทุน เพื่อนำผลของการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการและวิธีการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชนมณี ศิลานุกิจ. (2559). ประสิทธิผลการบริหารจัดการบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์,* 6(3), 35 – 53.

ณัฐวุฒิ รุ่งวงษ์. (2559). *ความลับที่ 4 จิตวิทยามวลชนในตลาดหุ้น Mass Psychology in the Stock Market*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดูเคชั่นไมนด์ไลน์มัลติมีเดีย.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). *กราฟราคาดัชนีย้อนหลัง.* สืบค้น 30 ตุลาคม 2563, จาก https://www.set.or.th/th/market/setindexchart.html.

_____. (2563) *การเปิดเผยสารสนเทศ.* สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.set.or.th/th/regulations/supervision/listed_disclosure_p5.html.

_____. (2563). *การวางแผนลงทุนเพื่อเกษียณ.* สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.set.or.th/set/financialplanning/knowledgedetail.do?contentId=888533&type=article.

_____. (2563). *เกษียณสุขเป็นจริงด้วยเงิน 3 ก้อน.* สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.set.or.th/set/education/knowledgedetail.do?contentId=56666341&type=infographic.

_____. (2563). *ข้อมูลสถิติทางธุรกิจหลักทรัพย์.* สืบค้น 21 กรกฎาคม2563, จาก https://www.set.or.th/th/market/securities_company_statistics 63.html.

บลจ. เอ็มเอฟซี. (2563). *ลงทุนแบบสม่ำเสมอ.* สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.mfcfund.com/Web/BeforeInvesting(thth)/MutualFund(thth)/alwaysfund(thth).aspx.

ประชาชาติธุรกิจ. (2563). *กอบศักดิ์ จี้ตลาดหุ้นปิดมุมมืด เคลียร์ปัญหาเจ้ามือปั่นหุ้นเอื้อประชาชนลงทุน.* สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.prachachat.net/finance/news-402343.

ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสในการล้มละลายธุรกิจครอบครัวและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ.* 10(1), 49-62.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2563). *เศรษฐกิจพอเพียง.* สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www. chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html.

ศาตรา ไหลประเสริฐ. (2563). รูปแบบการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 8(3), 1183-1193.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2563). *มาตรการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะ.* สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/AboutUs/SEC-internalinformation.aspx.

สุพจน์ บุญวิเศษ. (2561). ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.* 10(2), 183-197.

Lindeman RH, Merenda PF, Gold RZ. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*. Scott Foresman: Glenview, IL.

Richard M. Walker. (2015). Local Government Management and Performance: A Review of Evidence. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 25(1),101–133.

Weiss, R. *The Provision of Social Relationship.* In Z. Rubin (Ed). (1972). Doing Unto others. Englewood Cliff, N.J: Prentice-Hall.

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร*

CITIZENSHIP DEVELOPMENT IN DEMOCRATIC REGIME AFFECTING TO GENERAL ELECTION IN BANGKOK

กรณัฐ ระงับทุกข์
Koranat Rangubtook.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: korapatbts@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาหลักปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นำเสนอการพัฒนา และรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักปฏิบัติที่เหมะสมเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพกติกา, ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเคารพสิทธิผู้อื่น 2) การพัฒนา ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 3) รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน คือ การให้ข้อมูลด้านเลือกตั้งอย่างทั่วถึง ปิยวาจา คือ การสร้างทัศนคติ และแสดงออกเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างถูกต้อง อัตถจริยา คือ การเสียสละช่วยเหลือให้การเลือกตั้งสำเร็จ และสมานัตตตา คือ การปฏิบัติตัวตามกฎหมายเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด ซึ่งภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12

คำสำคัญ: การพัฒนาความเป็นพลเมือง; ระบอบประชาธิปไตย; การเลือกตั้ง; กรุงเทพมหานคร

---

*Received July 8, 2021; Revised July 17, 2021; Accepted July 18, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the proper principles of citizenship in democratic regime affecting general election in Bangkok 2. To present citizenship development in democratic regime affecting general election in Bangkok and 3. To propose the model of citizenship development in democratic regime affecting general election in Bangkok integrated with Buddhist morality, conducted with mixed methods. The quantitative research, data were collected from 400 samples and analyzed by descriptive statistics. The qualitative research, data were collected from 18 key informants by In-Dept-Interviewing and analyzed by content descriptive interpretation

The results of this research were found that: 1. The proper principles of citizenship in democratic regime affecting general election in Bangkok were to respect rules, rights of others, and the responsibility to society. 2. Citizenship development in democratic regime affecting general election in Bangkok showed that, by overall, the development was at moderate level with the average mean at 3.17. There were the peaceful society, unity of citizen, the equality and justice, and the stable development of society and nation. 3. The model of citizenship development in democratic regime affecting general election in Bangkok integrated with Buddhist morality,Sangahavattu 4, Dana, giving information of election to public in full coverage, Piyavaca, correct attitude and expression about election, Atthacariya, sacrifice to help election to be completed, Samanattata, adhering to lection rules and laws strictly, by overall, were at middle level with the mean valu at 3.12

Keywords: citizenship development; democracy; elections; Bangkok

บทนำ

ในสังคมสมัยใหม่ ประชาธิปไตยในฐานะระบอบการปกครองที่ยอมรับในอำนาจของประชาชนต่อระบบระเบียบและกระบวนการทางการเมือง อาจจำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งเป็นลักษณะของการปกครองที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนมีเสียงในการปกครองโดยตรงได้ในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารประเทศได้โดยตรงในรูปของการรวมกลุ่มกับการชุมนุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ

ตัดสินใจร่วมกันในเรื่องการเมือง ซึ่งพบเห็นได้บางรัฐเล็ก ๆ ในสหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันรูปแบบของประชาธิปไตยอีกประเภทหนึ่งคือประชาธิปไตยโดยการใช้อำนาจทางอ้อมของประชาชนผ่านผู้แทน (Representative Democracy) เพื่อใช้อำนาจทางการบริหารปกครองไม่ว่าจะผ่านระบบรัฐสภาหรือไม่ก็ตาม (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2541) ในบรรดากระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนในการใช้อำนาจทางการเมือแทนประชาชนนั้นเป็นที่ยอมรับว่าการเลือกตั้ง เป็นรูปแบบพื้นฐานที่เหมาะสมที่สุดภายใต้รูปแบบอันหลากหลายของการให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี 2475 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศมีการรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้ง (ศักดิภัท เชาวน์ลักษณ์สกุล, 2561) โดยเฉพาะการทำรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

ดังนั้น ความเป็นพลเมือง (Citizenship) จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ มิใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญแต่ประชาชนจะต้องเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ สมาชิกสังคมสามารถใช้สิทธิเสรีภาพโดยยึดหลักความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา คำว่า “พลเมือง” เป็นคำสำคัญที่ได้รับการบันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย “ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้เห็นว่าในสังคมไทยนั้นมีความชัดเจนมากขึ้นที่จะสร้างคนในทิศทางที่จะให้เป็น “พลเมือง” โดยคำว่า “พลเมือง” นั้นมีปรากฏอยู่ในทุกระบอบการปกครองของแต่ละประเทศ แต่พลเมืองจะมีบทบาท หน้าที่และบุคลิกภาพอย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554) ขณะที่พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยนั้นมีลักษณะเป็นเจ้าของประเทศที่มีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิต มีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน โดยจะต้องคำนึงถึงส่วนรวม และการใช้อิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองผู้อื่น และสังคม (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจึงต้องเป็นผู้ที่มีสำนึกรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ มีวินัยมีเหตุผล ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, 2558)

การทำรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ถือเป็นการทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยต้องถดถอย เนื่องจากภายหลังการทำรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว)

พ.ศ. 2557 ขึ้น พร้อมแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สภาปฏิรูปแห่งชาติ และคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร การบริหารประเทศภายใต้อำนาจตามความในมาตรา 44 ทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะถูกปิดกั้นในสิทธิและเสรีภาพการแสดงออก ประชาชนต้องปฏิบัติตามคำสั่งบางประกาศมีการละเมิดสิทธิความเป็นพลเมือง เช่น การเรียกบุคคลเข้ารายงานตัว การเอาพลเรือนขึ้นศาลทหาร หรือการห้ามชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมือง แม้ว่ารัฐบาลกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 24 มีนาคม 2562 มีประชาชนออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง แต่กฎ ระเบียบ การเลือกตั้งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีต อย่างไรก็ตามประชาชนในกรุงเทพมหานครในฐานะพลเมืองได้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 3,025,757 คน คิดเป็นร้อยละ 72.20 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวมทั้งสิ้น 4,498,058 คน (คณะกรรมการการเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร, 2562) และแม้จะมีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งมาก แต่กลับพบบัตรเสีย และมีผู้ที่ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังขาดความตระหนักในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 4 กำหนดให้การเลือกตั้งเป็น “หน้าที่” ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุและความจำเป็นของเรื่องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาให้ลุ่มลึกถึงเรื่องของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งนำเสนอองค์ความรู้การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติที่เหมะสมเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อนำเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

การศึกษาหลักปฏิบัติที่เหมะสมเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการเคารพกฎ กติกา คือ คนในสังคมจะต้องเคารพกฎกติกา เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ที่สำคัญจะต้องเคารพผลของการเลือกตั้ง 2. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น คือ คนไทยทุกคนควรยอมรับความเห็นต่างและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น คนไทยทุกคนไม่ควรละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่มีสิทธิโดยชอบ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน 3. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม คือ คนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย ยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย เมื่อศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ระดับหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเคารพกฎกติกา ค่าเฉลี่ย 3.44 รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ค่าเฉลี่ย 3.42 ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 2.55 ตามลำดับ

การนำเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครพบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย กล่าวคือ การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ได้รัฐบาลที่ดีและสังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย 2. ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ คือ การไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งที่มีความ

สุจริตเที่ยงธรรมจะทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ 3. ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรม กล่าวคือ การเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรที่ดี รัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชน รวมถึงให้ความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ทำให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม 4. ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง รัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชน ให้ความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน รวมถึงได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง การศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ค่าเฉลี่ย 3.43 รองลงมาคือ ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ย 3.26 ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ค่าเฉลี่ย 3.03 ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ค่าเฉลี่ย 2.97 ตามลำดับ

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม พบว่า รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร สามารถบูรณาการกับ หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่), ปิยวาจา(วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก), อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) ในการรณรงค์ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนจะต้องมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีหรือมีความศรัทธา ในระบอบประชาธิปไตย อันจะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่ารูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ค่าเฉลี่ย 3.43 รองลงมาคือ ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ค่าเฉลี่ย 3.38 ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) ค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปิยวาจา(วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก) ค่าเฉลี่ย 2.52 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พบว่า การเคารพกฎกติกา, การเคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมจะต้องเคารพกฎกติกา เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ที่สำคัญจะต้องเคารพผลของการเลือกตั้ง การเคารพสิทธิผู้อื่นยังเป็นอีกหลักปฏิบัติที่สำคัญ คนไทยทุกคนควรยอมรับความเห็นต่างและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ควรละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่มีสิทธิโดยชอบ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้คนไทยควรมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย ควรยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย มีความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายของสังคม รับผิดชอบร่วมกันตามภาระหน้าที่ของตน แตกต่างกับกับงานวิจัยของ ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2556) ได้วิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ค่อนข้างสูง

2. การนำเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง, ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย, ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ และด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า พลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรมรู้จักสิทธิหน้าที่ รวมทั้งความเป็นกลางของรัฐบาล ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ การเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนา สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและความเท่าเทียมกันในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ (2558) ที่กล่าวถึงพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่มีสำนึกรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ มีวินัยมีเหตุผล ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

3. การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา และสมานัตตา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง แสดง

ให้เห็นว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้น สามารถส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเลือกตั้งแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดี และแสดงออกทางการเมืองอย่างถูกต้อง สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของสิทธิ หน้าที่ของตนเองตามกฎหมาย และยังส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย นำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร สอดคล้องต่อหลักการทางประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชมวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก แสดงให้เห็นว่า ชุมชนวัดหนองสนมมีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในชุมชนวัดหนองสนมเป็นอย่างดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

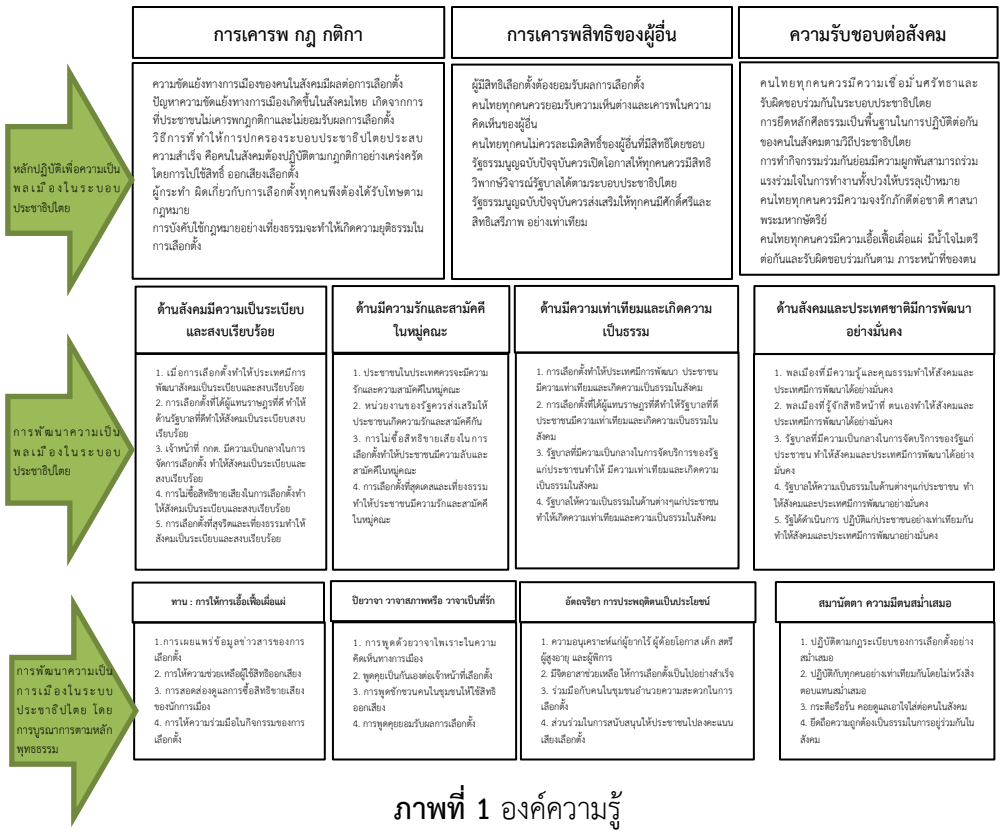

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการเคารพกฎกติกา 2. ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และ 3. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 4 ด้าน คือ ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่ การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ได้รัฐบาลที่ดีและสังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย, ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ กล่าวคือ ประชาชนในประเทศควรจะมีความรัก และความสามัคคีกันในหมู่คณะ หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและสามัคคีกันในหมู่คณะ การไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง, ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรม การเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรที่ดี รัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชน รวมถึงให้ความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ทำให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม และด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างมั่นคง คือ พลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรมรู้จักสิทธิหน้าที่ รัฐบาลมีความเป็นกลางให้ความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน รวมถึงได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ การบูรณาการตามหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครมากยิ่งขึ้นในแต่ละด้าน ดังนี้ ทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่), ปิยวาจา (วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก), อัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) และ สมานัตตตา (ความมีตนสม่ำเสมอ)

ข้อเสนอแนะ

สามารถสรุปข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ได้ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรริเริ่มอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพื่อให้ทัศนคติของประชาชนพร้อมจะเป็นประชาธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตยต่อไป

2. รัฐบาลควรนำกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเข้ามาใช้กับประชาชน เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การสร้างประชาธิปไตยให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ต้องเริ่มจากการสร้างคนหรือประชาชนให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. การสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถกระทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเข้ามาช่วยให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระหว่างประชาชนในกรุงเทพมหานครและประชาชนในต่างจังหวัด ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป เพื่อทำให้ได้องค์ความรู้ด้านความเป็นพลเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่ครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนก วงษ์ตระหง่าน. (2530). *การเมืองในระบอบประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร (กกต.). (2562). *ผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดีแสงมหะหมัด. (2557). *ค่านิยม วัฒนธรรม และอุณหภูมิประชาธิปไตยไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา.

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ปนัดดา รักษาแก้ว. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559*. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารการเมือง, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2541). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความเป็นประชาธิปไตยทางตรง. *วารสารกฎหมายปกครอง*, 6(9).

_____. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง.* กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง). (2560*). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง,* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พันโทราชันย์ ธงชัย. (2551). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนว สังคหวัตถุ 4 ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมืองจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศักดิภัท เชาวน์ลักษณ์สกุล และคณะ. (2561). รัฐประหารกับการเมืองไทย. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 1(3).

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ . (2558). *การสร้างสำนึกพลเมือง.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเลขาธิการสภา 80 ผู้แทนราษฎร.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบน พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา*

MODEL OF TOURISM DEVELOPMENT MANAGEMENT ON SPECIAL ECONOMY AREA IN SONGKHLA PROVINCE

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, บุญทัน ดอกไธสง
Tassanee Piyajaroendech, Kiettisak Suklueang, Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Tassanee.puuu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการการท่องเที่ยวและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ระเบียบวิธีวิจับแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 490 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูปหรือคนแบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันโมเดลหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านหลักอปริหานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวร้อยละ 78 และ 3. รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 มาใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนา; การจัดการท่องเที่ยว; พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

*Received July 8, 2021; Revised July 17, 2021; Accepted July 18, 2021

ABSTRACT

This research article aimed to study the condition of tourism management. causal relationship in tourism management and presenting a model of tourism management development in special economic areas in Songkhla Province. Methodology was the mixed methods. The quantitative research used a questionnaire with a total confidence of 0.987 Data were collected from the sample group, 490 people living at Sadao District, a special economic zone in Songkhla Province. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling (SEM) analysis. Confirmative component analysis (CFA). The qualitative method, data were collected from 17 key informants and analyzed by content descriptive interpretation. Data were also collected from 9 participants in focus group discussion to confirm the model after data synthesis.

The research findings were as follow: 1. Tourism management conditions in special economic areas in Songkhla Province, by overall, was at high level. 2. The causal relationship for the development of tourism management in special economic areas in Songkhla province was found that tourism management and people's participation through the principle of Aparihaniyadham 7 affected the development of tourism management in the special economy area in Songkhla Province at 78% and 3. The development model of tourism management in special economic areas in Songkhla Province revealed that the development of tourism management in special economic areas had two basic factors. They were tourism management and public participation by integrating Aparihaniyadhamma 7 to promote the development of tourism management.

Keywords: Development; Tourism Management; Special Economic Area

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลิน จากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน ซึ่งเป็นการช่วยผ่อนคลายจากความเครียดต่าง ๆ นั้น ซึ่งจะส่งผลทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้นและถือได้ว่าเป็นการชาร์จแบตเตอรี่ชีวิตของตนเองและพร้อมที่จะกลับไปเผชิญกับภารกิจงานต่าง ๆ และการดำรงชีวิตที่จำเจซ้ำซากได้อย่างดี การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ประสบการณ์ความแปลกใหม่ตลอดเวลาการเดินทาง ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตในด้านต่าง ๆ และเข้าใจในสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนได้อย่างดีขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม หากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีระบบที่ดี จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบได้ ซึ่งเรื่องนี้ในอดีตไม่ได้สนใจกันมากนัก จนกระทั่งกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับโลกได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย หลายฝ่ายเริ่มมองเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ การท่องเที่ยวนั้นเป็นกลไกธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายได้อย่างดีขึ้นดีขึ้นและส่งผลที่ดีในการนำไปสู่ความเข้าใจและมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้การไหลเวียนของเศรษฐกิจและการจ้างแรงงานทั้งในระดับท้องถิ่นภูมิภาคและประเทศโดยรวม (วรรณา วงษ์วานิช, 2539)

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษของชุมชนในจังหวัดสงขลา ได้กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมเป้าหมายและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสนับสนุนและยกระดับการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อวัฒนธรรมอันงดงามและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับการใช้งานจริง ไม่สามารถเข้าถึงการบริการข้อมูลได้อย่างสะดวก ธุรกิจที่พักแรมบางแห่ง ยังไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวและไม่สามารถเข้าถึงธุรกิจร้านอาหารบางแห่งได้ ความรู้สึกกังวลต่อทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นและบุคคลทั่วไปและไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างในแหล่งท่องเที่ยวได้ การเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกถึงคุณค่าของสภาพแวดล้อมที่อาศัย วิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีถูกทำลายลง (โพสต์ทูเดย์, 2562)

ปัจจุบันการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมและพัฒนาทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวแตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา จึงต้องการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาทางการตลาดตรงกับความต้องการของ

นักท่องเที่ยวและให้นักท่องเที่ยวกลับมานิยมท่องเที่ยวเหมือนเมื่อก่อน โดยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาครัฐ นำผลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวตัดสินใจท่องเที่ยวซ้ำในครั้งต่อไปและเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดสงขลา (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2562)

พระพุทธศาสนาได้มีคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มประชาชน สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวและหลักธรรมที่กล่าวมานี้ คือ หลักอปริหานิยธรรม (ที.ม.(ไทย). 10/70/90) เป็นหลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเพื่อป้องกันมิให้การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเสื่อมถอยลงไป มี 7 ประการ คือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหารวมถึงการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 2) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่รวมกันไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ เช่นในครอบครัวมีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อม ๆ กันเพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ 3) ไม่บัญญัติหรือล้มเลิกข้อบัญญัติต่าง ๆ การกำหนดระเบียบไว้อย่างชัดเจนให้ทุกคนปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ 4) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของท่านในฐานะที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์มามาก 5) ไม่ข่มเหงสตรี การยกย่องปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า 6) เคารพบูชาสักการะเจดีย์ การให้ความเคารพไม่ดูหมิ่นหรือหลบหลู่ในสถานที่นั้น ๆ เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน 7) ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน การให้ความเคารพอย่างจริง มีการปฏิสันถารพร้อมทั้งเชื่อฟังคำแนะนำจากผู้รู้เหล่านั้นที่มาเยือนถึงชุมชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา” การศึกษาครั้งนี้จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าประยุกต์กับศาสตร์ทางตะวันตกเพื่อให้เห็นแนวทางของรูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษของชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมในชุมชนว่าการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่และการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวและสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดหลักในการพัฒนาการจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา” ดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจและระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในอำเภอสะเดาอันเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา จำนวน 70,596 คน (กองวิชาการ : 2562) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) คำนวณขนาดตัวอย่างจากเส้นพารามิเตอร์ จำนวน 49 เส้น โดยกำหนดเส้นละ 10 เท่า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 490 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้สื่อข่าว กลุ่มนักวิชาการในรัฐประศาสนศาสตร์และกลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา/และศาสนาอื่น ๆ

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว 3)

แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม 7 5) แบบสอบถามการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา และ 6) แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจำนวน 490 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 490 ชุด คิดเป็น 100 %

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ระยะที่ 2 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แนวทางหรือวิธีการการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา 3) การปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ที่จะพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ 4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคน บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.623 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 รองลงมาคือ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา มีอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 1

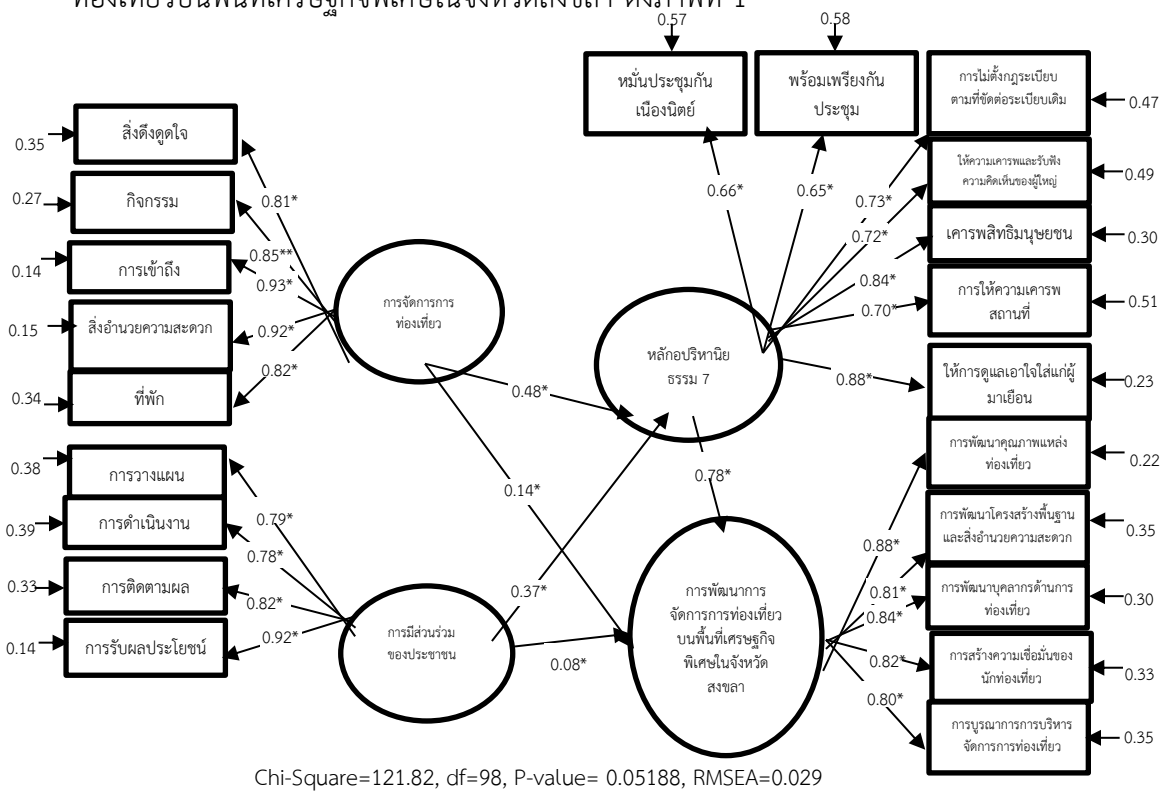

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา

ที่มา: ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช, 2564.

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การจัดการการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล การจัดการการท่องเที่ยวกับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.73 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.14 และอิทธิพลทางอ้อม 0.37 เป็นอิทธิพลรวม 0.51 โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัด

สงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า การจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลาร้อยละ 51

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา (TOUR) ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.67 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.08 และอิทธิพลทางอ้อม 0.29 เป็นอิทธิพลรวม 0.37 โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผล การรับผลประโยชน์ ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลาร้อยละ 37

3) หลักอปริหานิยธรรม 7 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักอปริหานิยธรรม 7 อันประกอบด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เคารพสิทธิมนุษยชน การให้ความเคารพสถานที่ ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.93 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลาเท่ากับ 78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลาร้อยละ 78

3. รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4. การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว 5. การบูรณาการการบริหารจัดการการ มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนั้นยังบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม ดังนี้

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา 5 ด้าน มีลักษณะดังนี้

1) การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับแหล่งท่องเที่ยว มีความหลากหลายของกิจกรรมโดยผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ

2) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย การยกระดับคุณภาพของบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนในการเข้าถึงและเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวและการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวก

3) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกประชาชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว การพัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะการประกอบธุรกิจสำหรับชุมชนและสามารถให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้

4) การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมภาพลักษณ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ การส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านความปลอดภัยและการให้คำแนะนำการบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล

5) การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวกับต่างประเทศ

โดยการจัดการการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวเป็นปัจจัย 2 ประการ คือ

1. การจัดการการท่องเที่ยว มีลักษณะดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ประกอบด้วย มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ธรรมชาติ การเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพและการกีฬาและเป็นศูนย์กลางการผลิต แปรรูป และการค้าสินค้ายางพาราและอาหารทะเลของภาคใต้และประเทศ

2) กิจกรรม (Activities) ประกอบด้วย มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ๆ มีกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมที่หลากหลาย มีการเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อน

3) การเข้าถึง (Access) ประกอบด้วย มีความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว การจัดเส้นทางเท้าที่มีระยะทางที่เหมาะสม กำหนดแผนผังระยะทางที่ชัดเจนและมีเส้นทางที่หลากหลาย การบริการข้อมูลทางเว็บไซต์ www.oss.songkhla.go.th

4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ประกอบด้วย ทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองสาย อ.หาดใหญ่-ชายแดนไทย-มาเลเซีย รถไฟทางคู่ขับเคลื่อนด้วยพลังงาน

ไฟฟ้าเส้นทางหาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ และมีการจัดตั้งศูนย์บริการแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)

5) ที่พัก (Accommodation) ประกอบด้วย มีความหลากหลายด้านราคาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกสรรตามฐานนะหรือความพึงพอใจ ที่พักอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนักที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความปลอดภัยและมีจำนวนที่พักที่เพียงพอและหลากหลายเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะ ดังนี้

1) การวางแผน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผนด้านการท่องเที่ยว

2) การดำเนินการ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนของชุมชนที่ได้วางไว้และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานราชการ

3) การติดตามประเมินผล ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการประชุมฯ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการติดตามและร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

4) การรับผลประโยชน์ ประกอบด้วย การได้ใช้ประโยชน์ในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้เป็นสถานที่ประกอบกิจการค้าขายหรือได้เป็นสถานที่พักผ่อนอย่างเต็มที่ การได้รับประโยชน์จากการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและการได้รับรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวในสถานที่แห่งนี้

โดยปัจจัยทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา ดังนี้

หลักอปริหานิยธรรม 7 มีหลักปฏิบัติ ดังนี้

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประกอบด้วย กำหนดการประชุมคณะทำงานศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน หรือ OSS เป็นประจำทุกเดือน กำนดการประชุมคณะกรรมการภาครัฐร่วมเอกชนหรือ กรอ.

2) พร้อมเพียงกันประชุม ประกอบด้วย ประกาศวันเวลานัดประชุมชัดเจนทั่วถึง เนื้อหาสาระตรงประเด็นและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

3) การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบไว้อย่างยุติธรรมโดยไม่เอื้อต่อนายทุนใหญ่ การออกกฎระเบียบในการทำ

ธุรกิจ ค้าขาย เป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรมและคนในพื้นที่ยอมรับและสามารถปฏิบัติตามหลักกฎเกณฑ์ได้

4) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย เคารพและเชื่อฟังจากคำแนะ แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและเปิดโอกาสรับฟังปัญหาและนำมาพัฒนาปรับปรุง

5) เคารพสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย จัดทำนโยบาย สร้างองค์ความรู้และปลูกจิตสำนึก

6) การให้ความเคารพสถานที่ ประกอบด้วย ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับ ให้ความเคราพต่อวัฒนธรรมในพื้นที่และสามารถแนะนำปฏิบัติให้ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

7) ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน ประกอบด้วย สร้างความประทับใจและค่านิยม ให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวในเรื่องการจ้างหรือการบริการที่แพงเกินกว่าเหตุหรือถูกเอารัดเอาเปรียบและมีนโยบายเชิญชวนให้นักเที่ยวได้กลับมาเที่ยวอีกครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผล “รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา” โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

การให้ความเครพสถานที่ มาเป็นอันดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมของพื้นที่ให้การสักการะ เคารพ นับถือบูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วถึงทั้งหมดเพื่อให้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ศรีษะเกษ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อการทำงาน : กรณีศึกษาอำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ด้านเคารพสักการะปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุและรูปเคารพต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ได้มีการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนรักษาศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของตนเอง

อันดับ 2 ได้แก่ ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน แสดงให้เห็นว่าในการอำนวยความสะดวก ดูแลเอาใจใส่ต่อมิตรที่มาเยือนและการให้การอารักขาคุ้มครอง ผู้มาเยือนยังเป็นที่รักเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความกลมกลืนเข้าหากันเพื่อความไม่วิวาทเพื่อความสามัคคีและเอกภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฐาน แย้มสรวล (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความ

ปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ผลการวิจัยพบว่า หลักเมตตามโนกรรม มีการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตาโดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันนึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกันไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่นตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมองกันในแง่ดีมีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความรักและไมตรีอย่างจริงใจ

อันดับที่ 3 ได้แก่ เคารพสิทธิมนุษยชน แสดงให้เห็นการถือแบบอย่างและยกย่องคนดีในการทำงานให้ความเคารพในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ที่เหมาะสมเพื่อมากระตุ้นให้มีการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนอันเป็นมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ สำลีพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการท่าเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความเห็นที่ตรงกันการมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาในองค์กรร่วมกันความมีจิตคิดเมตตาต่อกันนำมาซึ่งการแสดงออกด้วยความเคารพ ให้เกียรติและเห็นอกเห็นใจกัน พร้อมที่จะแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรม

อันดับที่ 4 คือ ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ แสดงให้เห็นว่าการเคารพและเชื่อฟังคำแนะนำความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่ในการดำเนินงานทางธุรกิจค้าขาย และยังแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวอยู่เสมอนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะการเคารพและรับฟังนั้นจะเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็งพัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญานิศ เขียวสด (2564) ได้วิจัยเรื่อง อปริหานิยธรรม : หลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สิ่งสำคัญคือสมาชิกในองค์กรต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข หรือครอบครัวจะอยู่กันอย่างมีความสุขได้ สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกัน ดังนั้นจึงต้องหมั่นมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกันและกัน ทั้งภายในครอบครัวและภายในองค์กร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถทำงานเป็นทีม ได้ด้วยหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อม เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นแห่งครัวเรือน หมู่คณะและประเทศชาติ

อันดับที่ 5 การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม แสดงให้เห็นว่า การกำหนดระเบียบไว้อย่างยุติธรรมโดยไม่เอื้อต่อนายทุนใหญ่ การออกกฎระเบียบในการทำธุรกิจ ค้าขาย เป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรมบริสุทธิ์และยุติธรรมการจัดระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยวทุก ๆ คนในพื้นที่ยอมรับและสามารถปฏิบัติตามหลักกฎเกณฑ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสนอ อัศวมันตา (2557) "รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำ

หลักอปริหานิยธรรมด้านขนบธรรมเนียมที่ดีงามขององค์กรที่ยังปฏิบัติได้อยู่นั้น ควรรักษาไว้และไม่บัญญัติหรือล้มเลิกกฎเกณฑ์ระเบียบกติกาของสังคมตามความพอใจของตน โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

อันดับ 6 พร้อมเพียงกันประชุม แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวชัดเจนและทั่วถึงทุก ๆ คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเมื่อได้รับเชิญเข้ามาประชุมต่างก็มาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่เนื้อหาสาระของการประชุมตรงกับประเด็นที่ในเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกาศไว้ทุกครั้งที่มีการประชุมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสนอ อัศวมันตา (2557) “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำหลักอปริหานิยธรรมด้านพร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน วาระการประชุมและเข้าประชุมอย่างพร้อมเพรียงและการประชุมทุกครั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม

อันดับที่ 7 หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ แสดงให้เห็นว่า มีการประชุมถึงการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การสร้างความเข้าในใจกระบวนการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนไม่คุมเครือการประชุมวางแผนหรือกำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างเข้าใจตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมหมาย อตฺถสิทฺโธ (พืชสิงห์) และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบหลักอปริหานิยธรรมไปใช้ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัย พบว่า การจัดประชุมและเลิกประชุมคือร่วมกันประชุมสามัญประจำปีเมื่อมีปัญหาเร่งด่วนทุกภาคส่วนก็พร้อมเพรียงกันประชุมโดยยกประเด็นปัญหามาปรึกษาหารือกันจนมีแนวทางแก้ไขในที่สุดด้วยพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงกระทำร่วมกันเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา” สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย “รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา” มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (2หลักการ + 1หลักธรรม) = นำไปสู่การพัฒนา ดังต่อไปนี้

2 หลักการ

2 หลักการซึ่งเป็นการจัดการการน่วมมือ ประกอบด้วย (1) การจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และ (2) การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล การร่วมรับผลประโยชน์

1 หลักธรรม

หลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ประกอบไปด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพียงกันประชุม การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เคารพสิทธิมนุษยชน การให้ความเคารพสถานที่ และให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรคำนึงถึงภาพลักษณ์ของประเทศด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

2. รัฐควรคำนึงถึงนโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติ ดังนั้นควรกำหนดนโยบายในการสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัย ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวเชื่อมั่นและมั่นใจในคนไทยว่ามีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ รวมทั้งมิตรภาพที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ควรทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวโน้มพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มีรูปแบบการนำเสนอที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีการทำข้อมูลที่หลากหลายภาษา

(2) ควรจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวของไทยที่มีความเฉพาะเจาะจงในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ให้มีรูปแบบที่ง่ายต่อการสืบค้น และเชื่อมโยงระบบบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งมีการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

(2) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สินค้าและบริการของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนการท่องเที่ยวในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการ. (2562). *รายงานผลดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2562*. สงขลา: ที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา.

ชญานิศ เขียวสด. (2564). อปริหานิยธรรม: *หลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร*. รายงานการวิจัย. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก kcenter.anamai.moph.go.th/downlo.

ณฐาน แย้มสรวล. (2559). การประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์,* 1(1), 49-58.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมหมาย อตฺถสิทฺโธ (พืชสิงห์) และคณะ. (2559). รูปแบบหลักอปริหานิยธรรมไปใช้ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารธรรมทรรศน์*, 16(1), 101-113.

โพสต์ทูเดย์. *นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา พัฒนาพื้นที่ตามแผนเสร็จปี 63*. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2564, จากhttps://www.posttoday.com/economy/news/600026.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรรณา วงษ์วานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิศาสตร์.

สมเกียรติ สำลีพันธ์. (2560). แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการท่าเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(ฉบับพิเศษ), 443-456.

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. *ขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.* สืบค้น 12 พฤษภาคม 2564, จาก http://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG.

เสนอ อัศวมันตา. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อนุวัฒน์ ศรีษะเกษ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อการทำงาน : กรณีศึกษาอำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร MBUISC Journal,* 1(2), 67-83.

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนใน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา*

FACTORS PROMOTING BUDDHISTS' ORDINATION IN SUNGNOEN DISTRICT, NAKHONRATCHASIMA PROVINCE.

พระสนธยา อธิจิตฺโต, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ
PhraSontaya Athijitto, PhramahaSunan Sunando, Phramaha Krisada Kittisobhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavityalaya University
Corresponding Author E-mail: sontaya.fsn@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็น ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง 193 รูป เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) พระสงฆ์ที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ปัญหา อุปสรรค คือ คนที่อยากบวชขาดปัจจัย บางคนถูกบังคับให้บวช บวชเพราะว่าไม่อยากทำงาน ความแก่ชรา หลบหนีคดี ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการส่งเสริม ให้เข้าใจถึงการบวชอย่างแท้จริง มีการศึกษาในระหว่างบวช อบรมก่อนบวช ตรวจสอบประวัติของผู้ที่จะมาบวชก่อน มีสื่อที่เป็นของตนเอง ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์

คำสำคัญ: ปัจจัยส่งเสริม; การบวช; พุทธศาสนิกชน

---

*Received August 11, 2021; Revised August 19, 2021; Accepted August 21, 2021

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of monks' opinion on the factors promoting the Buddhists, 2. To compare the monks' opinions classified by personal factors, and 3. To study problems, obstacles, and recommendations for developing the factors promoting the Buddhists' ordination at Sungnoen District, Nakhonratchasima Province. Methodology was the mixed methods. The quantitative research, data were collected with questionnaires, from 359 samples selected by multi-stage sampling and analyzed with the social science research program. The qualitative research: data were collected from 8 key informants and analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. The level of the monks' opinions on the factors promoting the Buddhists by overall, at high level when classified by aspect, it was found that it was at the highest and high level. 2. Comparative results of monks' opinions on the factors promoting the Buddhists were the monks with different ages, Dhamma studies, and Pali studies levels did not have different opinions. The monks with different years of monkhood and general educational levels had different opinions at statistically significant level at 0.05. 3. Problems and obstacles were as follows: those who wanted to be ordained lacked supporting factors, some people were forced to be ordained without willfulness. Some people were ordained because of being lazy to work, some were ordained because of old ages, and some were ordained to escape from criminal acts. Recommendations were as follows: there should promote truly understand the ordination, support an education during ordination, provide pre-ordained training, check background of those who wanted to be ordained, have their own media in disseminating accurate information

Keywords: Factors Promoting; Ordination; Buddhists

บทนำ

ประเทศไทย เป็นดินแดนหนึ่งซึ่งเมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังแคว้นต่าง ๆ รวม 9 สาย ซึ่งสายที่ 9 สายของพระโสณะและพระอุตตระพร้อมด้วยคณะ มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิ ได้แสดงพรหมชาลสูตร ตามคัมภีร์สมันตปาสาทิกากล่าวว่า

“อนึ่ง ท่านให้หมู่มหาชน ซึ่งประชุมพร้อมกันอยู่ในสมัยนั้นเลื่อมใส ด้วยพรหมชาลสุตตันตกถา ทั้งให้ตั้งอยู่ในสรณคมน์และศีลแล้ว ก็ในสันนิบาตนี้ ประชาชนประมาณ 60,000 ได้บรรลุธรรมแล้ว พวกเด็กในตระกูลประมาณสามพันห้าร้อย บวชแล้ว กุลธิดาประมาณหนึ่งพันห้าร้อยนาง ก็บวชแล้ว พระเถระนั้น ได้ประดิษฐานพระศาสนาให้ดำรงมั่นอยู่ในแคว้นสุวรรณภูมิ ก็ได้ตั้งชื่อพวกเด็กที่เกิดในราชตระกูลว่า โสณุตตระ สืบมา” (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2549)

พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งเชื่อว่ามีศูนย์รวมอยู่ที่นครปฐมขาดหายไปจนถึงสมัยทวารวดี หลักฐานทางพระพุทธศาสนาในดินแดนไทยจึงเด่นชัดมากขึ้น แต่ก็เฉพาะด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ส่วนศาสนบุคคลคือพระภิกษุสามเณรยังไม่ปรากฏชัด (พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตฺตาโณ), 2529) ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในดินแดนไทยเริ่มปรากฏชัดขึ้นในสมัยสุโขทัย เริ่มแต่สมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่ได้โปรดให้อาราธนาพระมหาเถระสายลังกาวงศ์มาแต่เมืองนครศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในกรุงสุโขทัย ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชจึงมีสมณศักดิ์ ทรงสร้างวัดวาอารามและพระพุทธศาสนารุ่งเรืองสุดขีดในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไทยทรงสร้างวัดวาอาราม (กรมศิลปากร, 2527) ทรงสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่และพระพิมพ์เป็นจำนวนมาก และพระองค์เองทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีเรื่อง “เตภูมิกถา” หรือ “ไตรภูมิพระร่วง” สอนประชาชนให้รู้จัก บาป บุญ คุณโทษ และสิ่งที่จะพึงได้รับในโลกนี้และโลกหน้าด้วย (สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท, 2530)

การสืบทอดพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เกิดจากการบรรพชา อุปสมบท เยาวชนเพศชาย เป็นพระภิกษุสามเณร นับเป็นประเพณีสืบต่อกันมาช้านาน การบวชเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งซึ่งได้รับการยอมรับมานานในสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมา การบวชเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมาคู่สังคมไทยมาโดยตลอด บิดามารดาที่มีบุตรชายอายุครบ 20 ปี จะนิยมจัดพิธีบวชลูกชายเป็นพระภิกษุในวัดใกล้บ้านหรือในวัดที่ตนมีความคุ้นเคย หากลูกชายอายุยังไม่ถึง 20 ปี ก็จะให้บวชเป็นสามเณรทำการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรมในวัดเหมือนกับพระภิกษุ จุดประสงค์ในการบวชแต่เดิมคือเพื่อการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและระเบียบพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันก็ได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนมีคุณธรรม

จริยธรรม เป็นคนดีมีความรับผิดชอบและเป็นผู้ใหญ่ เมื่อลาสิกขาออกไปเป็นฆราวาสก็เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ จึงถือว่าเป็นคนโดยสมบูรณ์ พร้อมที่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี ประเพณีการบวช ถือว่า มีความสำคัญต่อชายไทย ชาวพุทธทุกคน ที่มีหน้าที่บวชเรียนผู้ที่จะบทเรียนได้เป็นคนสุขคือ ได้รับการอบรมมาแล้ว เพราะคนที่บวชแล้วจะได้พบกับผู้มีศีลธรรม นักปราชญ์ ได้ศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามศีลและวัตรปฏิบัติอันดีงาม นอกจากนี้การบวชยังถือได้ว่า เป็นการทดแทนบุญคุณของมารดาบิดา เชื่อว่าเมื่อมารดาบิดาหมดอายุขัยแล้ว จะได้เกาะชายผ้าเหลืองของลูกชายนั้นขึ้นสวรรค์

ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ค่านิยมเดิมหลายอย่างที่เคยได้รับการยอมรับและปฏิบัติในสังคมไทยในอดีต กำลังประสบกับความเปลี่ยนแปลง รูปแบบการดำรงชีวิตของบุคคลก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความเป็นสังคมเมืองมีอิทธิพลเข้ามาแทนที่ความเป็นสังคมชนบท ระเบียบประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยหลายอย่างเสื่อมความนิยมลงหรือ มิฉะนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะอิทธิพลของสังคมเมือง และเห็นว่าค่านิยมในการบวชของคนไทยนั้นก็คงจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในปัจจุบันคนไทยนิยมการบวชเรียนหรือว่าบรรพชาอุปสมบทน้อยลงไปมาก เมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนพระภิกษุและสามเณร กับจำนวนพลเมืองของประเทศก็ต่ำมาก ส่วนที่มีการบรรพชาอุปสมบทกันนั้น ก็ทำตามประเพณีเสียส่วนมาก ทั้งพระภิกษุสามเณรที่บวชแล้ว ก็ไม่ได้มีการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง เพื่อให้รู้และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้องเคร่งครัดมีน้อยลง จำนวนพระภิกษุสามเณรนอกพรรษาน้อยกว่าในพรรษามาก ศาสนทายาทผู้สืบต่อพระพุทธศาสนา กำลังเข้าสู่ช่วงวิกฤติ เพราะสถิติ การบวชเป็นสามเณร และภิกษุสงฆ์ ลดลงอย่างต่อเนื่อง การบรรพชาเป็นสามเณร ลดลง การบวช 3 เดือน ลดลง เหลือบวชแทนคุณ 7 วัน 10 วัน 15 วัน ทำให้จำนวนพระภิกษุและสามเณรลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2553 นั้น มีสัดส่วนจำนวนพระภิกษุ-สามเณรเทียบประชากร อยู่ที่ร้อยละ 0.57 แต่ในปี พ.ศ. 2562 มีสัดส่วนเหลือเพียงแค่ ร้อยละ 0.38 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) เท่านั้น ซึ่งคาดว่า จะลดลงไปเรื่อย ๆ หากไม่มีการหาแนวทางแก้ไข

อำเภอสูงเนิน เป็นอำเภอที่อยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีวัดมากถึง 2,178 วัด และในอำเภอสูงเนินนั้น ก็มีวัดจำนวน 72 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)(แต่กระนั้นกลับมีจำนวนพระภิกษุสามเณรบวชใหม่น้อยลงไปเรื่อย ๆ จนทำให้เกิดการขาดแคลนพระสงฆ์จำพรรษาในวัดบางวัด เกิดวัดร้างขึ้นมา ทำให้ต้องมีการหาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้พุทธศาสนิกชนบวชน้อยลง เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการฟื้นฟูและแก้ไข

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่ง ที่อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จึงมีความประสงค์จะทำการวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อทราบปัจจัยที่ส่งเสริม แนวทางพัฒนา วิธีการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และประโยชน์ของพุทธศาสนิกชน ตลอดทั้งประโยชน์ของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี พื้นที่วิจัย คือ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 371 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสูงเนิน, 2563) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ได้สุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยใช้สูตรของTaro Yamane (สุวรีย์ ศิริโภคาภิรมย์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 193 รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) พระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน 2) กลุ่มข้าราชการในอำเภอสูงเนิน 3) ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอสูงเนิน และ 4) กลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 8 รูปหรือคน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ประเภทของเครื่องมือ

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือ

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และวัตถุประสงค์ของการบวชในสังคมไทย รวม 7 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) รวม 2 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด(Open Ended Question)

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวช วัตถุประสงค์ของการบวช และข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวช

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ คือ พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 371 รูป และกลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 193 รูป โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อม

ผู้ช่วยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ - 10 มีนาคม 2564 รวมใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน 193 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1) ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2) ขอหนังสือนำจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

3) ส่งหนังสือนำและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน

4) เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1) แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย

2) แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์

3) ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูปในขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One

Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

3) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

(n=193)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนใน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น	3.797	0.9139	มาก
2. ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง	4.532	0.6388	มากที่สุด
3. ด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน	3.689	0.9585	มาก
โดยภาพรวม	**4.006**	**0.7314**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.006, S.D.=0.7314) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง ($\bar{X}$=4.532, S.D.= 0.6388) ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น ($\bar{X}$=3.797, S.D.= 0.9139) ด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน ($\bar{X}$=3.689, S.D.= 0.9585)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	T-test/ F-test	ค่า Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวช	1.00	0.39	-	✓
2	พรรษา	ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวช	4.32	0.00*	✓	-
3	วุฒิการศึกษาทางโลก	ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวช	11.78	0.00*	✓	-
4	วุฒิการศึกษานักธรรม	ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวช	2.23	0.08	-	✓
5	วุฒิการศึกษาบาลี	ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวช	2.13	0.09	-	✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1) ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น

ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น พบว่า คนที่อยากบวชขาดปัจจัยในการที่จะบวช บางคนถูกบังคับให้บวชด้วยความไม่เต็มใจ

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น พบว่า ต้องส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการจัดการต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องการบวชในพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริม ให้เข้าใจถึงการบวชอย่างแท้จริง

2) ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง

ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง พบว่า บางคนอยากบวชเพราะว่าไม่อยากทำงาน อยากสบาย บางคนบวชเพราะความแก่ชรา ถึงอยากจะมาอยู่วัด

จะได้ไม่เป็นภาระของคนอื่น บางคนบวชเพราะว่าหลบหนีคดี การทำงานในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการลางานเพื่อมาบวช เป็นระยะเวลานาน

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง พบว่า ควรมีการส่งเสริมให้ มีการศึกษา ในระหว่างบวช มีการพัฒนาวัด ควรมีการอบรมก่อนบวช เพื่อให้เข้าใจถึงการบวชอย่างแท้จริง ควรมีการตรวจสอบประวัติ ของผู้ที่จะมาบวชก่อน อย่างเคร่งครัด และรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีวันหยุด สำหรับการลาบวช ให้สำหรับพนักงานที่ต้องการ

3) ด้านบวชเพราะอิทธิพลของสื่อมวลชน

ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านบวชเพราะอิทธิพลของสื่อมวลชน พบว่า สื่อมวลชนในปัจจุบันนำเสนอข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ในด้านที่ไม่ดีเสียเป็นส่วนใหญ่ และสื่อในปัจจุบันได้รับการเผยแพร่และเข้าถึงง่าย ทำให้ ข้อมูลบางอย่าง บิดเบือนได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านบวชเพราะอิทธิพลของสื่อมวลชน พบว่า สำนักงานพุทธศาสนาหรือหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรมีสื่อ ที่เป็นของตนเอง และควรมีหน่วยงาน หรือ องค์กรที่ช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์

อภิปรายผลการวิจัย

1.จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยด้านภาพรวม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.006, S.D.=0.7314) แสดงให้เห็นว่า ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง ด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน จึงทำให้คณะสงฆ์มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิญาโณ ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า แนวความคิดและทฤษฎีในการตัดสินใจนั้น มาจากความรู้และข้อมูลที่ได้รับเป็นส่วนใหญ่แล้วทำให้มีการตัดสินใจในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับแนวความคิดในการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ มีผลมา

จากการประชาสัมพันธ์ทางด้านต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ (พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิญาโณ (รุ่งเรือง), 2553)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น พบว่า พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.797, S.D.= 0.9139) แสดงให้เห็นว่า บิดามารดาขอร้องให้ท่านบวช เพื่อทำตามจารีตประเพณี ท่านบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศล หรือบวชหน้าไฟ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเห็นของพระนวกะต่อการอุปสมบท : ศึกษากรณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประมวลผลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของพระนวกะที่มีต่อการอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จำนวน 300 รูป ด้านเหตุผลทั่วไป พบว่าเพื่อทดแทนบุญคุณบิดามารดาหรือผู้มีพระคุณ จำนวน 226 รูป ด้านเหตุผลในการตัดสินใจเลือกอุปสมบทที่วัดชลประทานรังสฤษดิ์ พบว่าเชื่อมั่นในคำสอนของพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง), 2555) ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.532, S.D.= 0.6388) แสดงให้เห็นว่า ท่านบวชเพราะศรัทธา เพราะเชื่อว่าการบวชนั้นทำให้ชีวิตจะดำเนินไปได้ดีกว่า ท่านบวชเพื่อรักษากาย วาจา ใจและปราศจากโรคภัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภาษิต สุขวรรณดี และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการบวชเรียนของพระภิกษุและสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครปฐม” ภิกษุและสามเณรมีจุดประสงค์ของการบวชเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง รองลงมาบวชเพื่อตอบแทนคุณบิดามารดาและบวชเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาไว้ และด้านแรงจูงใจในการบวชเรียนคือการบวชเป็นการฝึกตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย รองลงมาคือการบวชทำให้มีโอกาสสร้างความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาได้ดีกว่า และการบวชทำให้รู้ว่าชีวิตมีคุณค่าและสามารถพัฒนาได้ (ภาษิต สุขวรรณดี และคณะ, 2553)

2. จากผลการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

จากผลการทดสอบสมมุติฐาน สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน

จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชไม่มีผลต่อพุทธศาสนิกชนที่อายุ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน ดังผลการวิจัยงานวิจัยของ พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิฌาโณ(รุ่งเรือง) พบว่า พุทธศาสนิกชนผู้บวชเนกขัมมะที่มีอายุ มีการตัดสินใจบวชเนกขัมมะไม่แตกต่างกัน (พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิฌาโณ(รุ่งเรือง), 2553) และผลการวิจัยงานวิจัยของ พระมหาหลอด รตนญาโณ(พูลกิ่ง) พบว่า พระนวกะที่มีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกด้าน (พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง), 2547)

พระสงฆ์ที่มีพรรษา กับวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า พระภิกษุสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชมีผลต่อพุทธศาสนิกชน ดังผลการวิจัยงานวิจัยของ พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง) พบว่า พระนวกะที่มีอายุพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันด้านเหตุผลการอุปสมบททั่วไป (พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง), 2547) และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยงานวิจัยของ พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิฌาโณ (รุ่งเรือง) พบว่า พุทธศาสนิกชนผู้บวชเนกขัมมะที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจบวชเนกขัมมะไม่แตกต่างกัน (พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิฌาโณ (รุ่งเรือง), 2553)

3. จากผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ คนที่อยากบวชขาดปัจจัย บางคนถูกบังคับให้บวช บวชเพราะว่าไม่อยากทำงาน ความแก่ชรา หลบหนีคดี ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการส่งเสริมให้เข้าใจถึงการบวชอย่างแท้จริง มีการศึกษาในระหว่างบวช อบรมก่อนบวช ตรวจสอบประวัติของผู้ที่จะมาบวชก่อน มีสื่อที่เป็นของตนเอง ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ ดังผลการวิจัยงานวิจัยของจำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบวชของคนไทย” พบว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องในระหว่างการบวชของพระอุปัชฌาย์ไม่ได้ทำหน้าที่ของความเป็นผู้ให้กำเนิดทางธรรมอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ อุปัชฌาย์ส่วนใหญ่เมื่อบวชเมื่อแล้วไม่ได้ทำการสอนพระภิกษุสามเณรที่ตนบวชให้ ไม่ดูแลเอาใจใส่อย่างแท้จริง และพบว่าหลังจากที่บวชแล้วไม่ได้อยู่กับพระอุปัชฌาย์ อาศัยอยู่คนละวัดกับอุปัชฌาย์ของตน (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2538) และดังผลการวิจัยงานวิจัยของ พระมหาพงษ์เชฎฐ์ ธีรวโส (ไกรจันทร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสัทธิวิหาริก” สรุปได้ว่า การบวชเป็นการจรรโลง

พระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามอุดมการณ์ของพระศาสนา เป็นการทดแทนพระคุณบิดามารดา ทั้งยังได้มีโอกาสศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต และยังเป็นผู้ได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาอีกด้วย (พระมหาพงษ์เชฏฐ์ ธีรวโส (ไกรจันทร์), 2547)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยการแสดงแผนภาพ ดังแผนภาพที่ 1

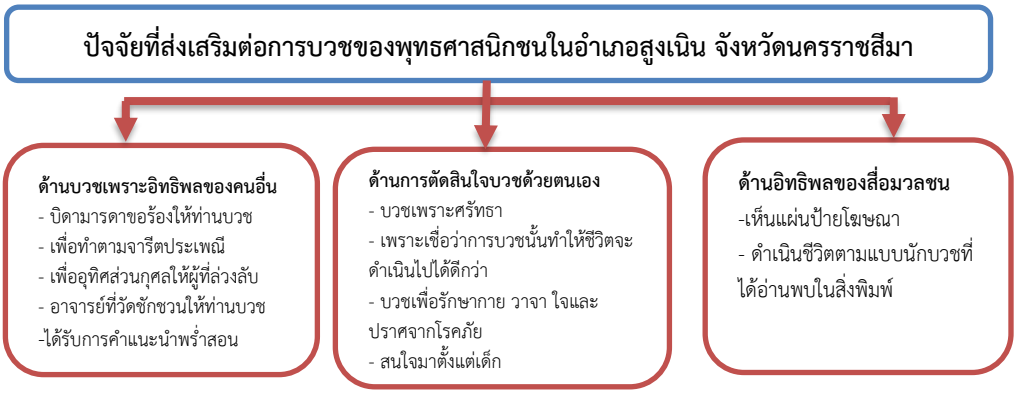

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ความคิดของพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น (2) ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง (3) ด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน พระสงฆ์ที่ตอบผู้แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยสรุปมีดังนี้

1) ด้านบวชเพราะอิทธิพลของคนอื่น พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดต่อพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ บิดามารดาขอร้องให้ท่านบวช เพื่อทำตามจารีตประเพณี เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับ อาจารย์(เจ้าอาวาส) ที่วัดชักชวนให้ท่านบวช ได้รับการคำแนะนำพร่ำสอน

2) ด้านการตัดสินใจบวชด้วยตนเอง พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดต่อพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ บวชเพราะศรัทธา เพราะเชื่อว่าการบวชนั้นทำให้ชีวิตจะดำเนินไปได้ดีกว่า เพื่อความเจริญงอก

งามของชีวิตในด้านการศึกษา บวชเพื่อรักษากาย วาจา ใจและปราศจากโรคภัย สนใจมาตั้งแต่เด็ก

3) ด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดต่อพระสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เห็นแผ่นป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ในการบรรพชาอุปสมบทถวายเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน การดำเนินชีวิตตามแบบนักบวชที่ได้อ่านพบในสิ่งพิมพ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานพุทธศาสนาหรือหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรมีสื่อที่เป็นของตนเอง

2. ควรมีหน่วยงาน หรือ องค์กรที่ช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์

3. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีวันหยุด สำหรับการลาบวช ให้สำหรับพนักงานที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) ควรมีการตรวจสอบประวัติ ของผู้ที่จะมาบวชก่อน อย่างเคร่งครัด

(2) ควรมีการอบรมก่อนบวช เพื่อให้เข้าใจถึงการบวชอย่างแท้จริง

(3) ต้องส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการจัดการต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องการบวชในพระพุทธศาสนา

(4) ควรมีการส่งเสริม ให้เข้าใจถึงการบวชอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

(1) ควรนำงานวิจัยเรื่องนี้ไปศึกษาในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบนำไปพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(2) ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา ในเขตอำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดอื่นเพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และปัจจัยที่ส่งเสริมการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมาที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2527). *จารึกสมัยสุโขทัย.* กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

จิตจา ที่หนองสังข์. (2564, 22 มีนาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนระดมวิทยานุสรณ์ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา [บทสัมภาษณ์].

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์. (2538). *พฤติกรรมการบวชของคนไทย (พุทธศาสนาศึกษา)* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธาดา หิรัญภูวนาถ. (2564, 23 มีนาคม). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา [บทสัมภาษณ์].

นิกร ศรีราช. (2564, 16 มีนาคม). อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

พระครูถาวรกิจจารักษ์ กิตฺติโสภโณ. (2564, 22 มีนาคม). เจ้าคณะอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา [บทสัมภาษณ์].

พระครูปัญญากิจวัฒนกิจ. (2564, 22 มีนาคม). รองเจ้าคณะอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. [บทสัมภาษณ์].

พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ดร.. (2564, 30 มีนาคม). อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

พระณัฏฐเสฏฐ์ อธิญาโณ (รุ่งเรือง). (2553). *ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพงษ์เชฏฐ์ ธีรวโส (ไกรจันทร์). (2547). *การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสัทธิวิหาริก* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง). (2555). *ศึกษาความคิดเห็นของพระนวกะต่อการอุปสมบท : ศึกษากรณี วัดชลประทานรังสฤษดิ์ จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตพระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2529). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ภาษิต สุขวรรณดี และคณะ. (2553). *แรงจูงใจในการบวชเรียนของพระภิกษุและสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครปฐม* (รายงานวิจัย). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549). *ปฐมสมันตปาสาทิกาแปลเล่มที่ 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วิฑูรย์ จุลบท. (2564, 24 มีนาคม). ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข องค์การบริหารส่สนตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา [บทสัมภาษณ์].

ศศิธร จำพิมาย. (2564, 24 มีนาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประชาสามัคคี อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา [บทสัมภาษณ์].

สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท. (2530). *ไตรภูมิกถา พร้อมคำแปลภาษาอังกฤษ.* กรุงเทพฯ: โครงการวรรณกรรม.

สุวรีย์ ศิริโภคาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา.* ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสูงเนิน. (2563). *สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมาพุทธศักราช 2563.* นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสูงเนินจังหวัดนครราชสีมา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *ข้อมูลทะเบียนวัด ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2562.* สืบค้น 9 กันยายน 2563, จาก http://binfo.onab.go.th/Temple/Temple-List-View.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). (2563). *สถิติศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จำนวนพระภิกษุสามเณร ในศาสนาพุทธ พ.ศ. 2552–2561.* สืบค้น 30 ธันวาคม 2563, จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/04.aspx.

รูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย*

ELECTORAL PATTERNS SUITABLE FOR THAILAND

เช้า ชาวประทีป, วิจิตรา ศรีสอน, สัณฐาน ชยนนท์
Chao Chaowprateep, Wijittra Srisorn, Sunthan Chayanon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบริบทและระบบการเลือกตั้ง 2. วิเคราะห์ระบบการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 และ 3. นำเสนอรูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 18 คน และจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 10 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและวิเคราะห์เชิงอุปนัย

การวิเคราะห์ พบว่า การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ข้อดีคือ การเลือกตั้งแบบระบบบัญชีรายชื่อถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย พรรคการเมืองมีความสำคัญมากขึ้น รัฐบาลมีความเข็มแข็งและเสถียรภาพสมาชิกวุฒิสภา ข้อเสีย การเลือกตั้งแบบระบบแบ่งเขตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเพียงคนเดียว การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ข้อดี ประชาชนสามารถเลือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบแบ่งเขตได้มากกว่า 1 คน การแบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 8 กลุ่มในระบบบัญชีรายชื่อทำให้ ข้อเสีย ระบบแบ่งเขตทำให้แต่ละเขตได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ข้อดี ใช้คะแนนจากระบบแบ่งเขตมาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบบัญชีรายชื่อ ทำให้คะแนนเสียงของประชาชนไม่สูญเปล่า ข้อเสีย ใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงไม่สามารถแยกการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบแบ่งเขตออกจากการเลือกพรรคการเมือง 3. รูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย ควรเป็นระบบการเลือกตั้งที่มีหลักการคำนวณคะแนนที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างสองระบบ

คำสำคัญ: รูปแบบ; การเลือกตั้ง; ประเทศไทย

*Received August 21, 2021; Revised August 10, 2021; Accepted August 10, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the context and electoral system based on the Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2540, 2550, and 2560, 2. To analyze the electoral system according to the Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2540, 2550, and 2560, and 3. To propose a suitable electoral system for Thailand, conducted by the qualitative method. Data were collected through document and in-depth interviewing 18 key-informants and 8 participants in focus group discussion. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

Findings revealed that the 1997 constitutional elections had the advantage of being the first party-list elections in Thailand. Political parties were more important. The government was strong and stable. The elected senators were connected to the people. Disadvantages: Election by constituencies was the only member of the Senate who receives the highest votes. Elections under the 2007 Constitution. Advantages: People can elect more than one MP in the constituency system. The division of provinces into 8 groups in the party-list system makes the MPs have a strong bond with the people in the area. Disadvantages The zoning system allows each district to have unequal number of members of the House of Representatives, directly affecting the number of seats in the House of Representatives. 2017 Constitutional Election. Advantages use the votes from the constituencies system to calculate the number of MPs in the party-list system. Consequently, people's votes were not wasted. Disadvantages: Use only one ballot. As a result, voters cannot separate the election of members of the House of Representatives in the constituency system from the selection of political parties. It should be an electoral system that had calculating system that was a correlation between the two systems.

Keywords: Patterns; Electoral; Thailand

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหนึ่งในรูปแบบการปกครองที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลที่รัฐบาลหรือผู้นำได้รับฉันทามติ อำนาจและความชอบธรรมในการบริหารปกครองประเทศจากประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง บนพื้นฐานแนวคิดของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ตลอดจนการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อุดมการณ์และอำนาจอันชอบธรรมเป็นของประชาชน (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2562) โดยอำนาจที่ใช้บริหารปกครองถูกจัดสรรและแบ่งแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็น 3 ส่วน ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน อันได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ผู้ที่ได้สิทธิในการใช้อำนาจเหล่านี้ต่างใช้อำนาจของตนในขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด จะก้าวล่วงเกินกว่าสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจนั้นๆ มิได้ ดังนั้นจึงเป็นการป้องกันและหลีกเลี่ยงการที่ผู้ใช้อำนาจจะใช้อำนาจของตนไปในทางที่มิชอบ หรือใช้อำนาจไปอย่างผิดลักษณะ ระบอบประชาธิปไตยยึดมั่น เชื่อถือ และเคารพในศักยภาพและความสามารถของปัจเจกบุคคล ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และแนวคิดของความมีอิสระเสรีในการดำรงชีวิต (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2549)

หากพิจารณาจากหลักการประชาธิปไตยประกอบไปด้วย 4 หลักการสำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ 1) เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความปรารถนาของตน โดยปราศจากการชี้นำ หรือข่มขู่จากรัฐ ภายใต้กรอบกติกาของกฎหมายหรือการยอมรับจากสังคมโดยรวม แต่การกระทำนั้นๆ จะต้องไม่ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ทั้งนี้ประชาธิปไตยมองหลักเสรีภาพเป็นเสมือนแสงสว่างนำทางไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคม 2) ความเสมอภาค (Equality) หมายถึง บุคคลทั้งหลายในสังคมมีความเท่าเทียมกัน เท่าเทียมกันในฐานะความเป็นมนุษย์ เท่าเทียมกันในฐานะความเป็นประชากรของชาติ บุลคลทั้งหลายเมื่อเกิดมาแล้ว ย่อมมีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรี เกียรติยศ มีประโยชน์และคุณค่าในความเป็นคน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะอยู่ในสถานะใดในสังคม ความเสมอภาคอาจแบ่งออกได้เป็น ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคตามกฎหมาย ความเสมอภาคในการได้รับโอกาส ความเสมอภาคในทางการเมือง ความเสมอภาคในการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ความเสมอภาคในการสมัครรับเลือกตั้ง และความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ เป็นต้น 3) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) หมายถึง แนวคิดที่เชื่อว่า สังคมเกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีความยินยอมจะให้อำนาจอธิปไตยเข้ามามีบทบาทในสังคมส่วนรวมและเข้ามาแทนที่เสรีภาพธรรมชาติ โดยที่ทุกคนจะมีส่วนร่วมในอำนาจอธิปไตยเท่าเทียมกัน เมื่อพิจารณาบนหลักการนี้แล้ว การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเสมือนการปกครองที่

ประชาชนทั้งหลายทั้งมวลต่างสวมบทบาทของการเป็นผู้ปกครองและผู้ที่ถูกปกครองในเวลาเดียวกัน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเฟ้นหาผู้ปกครองด้วยวิธีการเลือกตั้งผู้ที่ได้คะแนนเสียงสูงสุด แล้วรับมอบอำนาจอันชอบธรรมหรือชอบด้วยกฎหมายในการบริหารประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นเสมือนการถ่ายโอนสิทธิ์ในการปกครองประเทศให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลจากผู้ถูกปกครอง และ 4) หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (Minority Rights) ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ของบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมโดยตรง หรือผ่านตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกเข้าไปในสภา ซึ่งในความเป็นจริงความคิดเห็นของประชาชนเจ้าของประเทศย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเพื่อให้การตัดสินใจเป็นสิ่งที่กระทำได้จึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นสิ่งที่สะท้อนความต้องการของประชาชนหมู่มาก อย่างไรก็ดี หลักการนี้ต้องใช้ควบคู่ไปกับการให้ความเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ฝ่ายเสียงข้างมากใช้ประโยชน์จากกระแสความนิยมในการสร้างผลประโยชน์ให้กับฝ่ายตนเอง แต่เสียงข้างมากที่ลงความเห็นนั้นจะต้องเป็นไปในทิศทางเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั้งปวง ในการสร้างสังคมที่เสียงข้างมากและเสียงข้างน้อย ชนกลุ่มน้อย หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข (วัฒนชัย ศิริญาณ และชัยรัตน์ มาสอน, 2561) ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาธิปไตยในเรื่องของเสรีภาพและความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล หลักประชาธิปไตยจึงได้ให้ความสำคัญแก่หลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อย โดยที่การตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ก็ตามที่มีการล่วงละเมิดสิทธิพื้นฐานของเสียงข้างน้องจะนับได้ว่าเป็นการปกครองโดยระบอบเผด็จการเสียงข้างมาก (Dictatorship of the Majority) (รณชัย โตสมภาค, 2559)

หลักการสำคัญข้อหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง มีส่วนร่วมในการออกกฎกติกาในสังคม มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อบังคับให้กระทำ หรือละเว้นการกระทำ เพื่อให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสันติสุข การปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่า เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดระบอบหนึ่งในโลก (ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ, 2563) การเลือกตั้งเป็นเสมือนกุญแจสำคัญในการเมืองยุคใหม่ แม้ในการปกครองที่ไม่ถือว่าเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มรูปแบบ การจัดให้มีการเลือกตั้งมีศักยภาพในด้านส่งเสริมความชอบธรรมและความแตกต่างทางความคิด (Plescia, Blais, and Hogstrom, 2019) การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย อับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีที่มีชื่อเสียงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้นิยามของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่

เป็นประโยคอมตะและเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกไว้ว่า “.... that the government of the people, by the people, and for the people, shall not perish from the earth.” สามารถแปลความได้ว่า การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนจะไม่มีวันจางหายไปจากโลกนี้ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแก่นสำคัญ (พัชรวาท วงษ์สุวรรณ, 2559) แต่รัฐก็ไม่สามารถจะจัดการให้ประชาชนทุกคนเข้ามาบริหารประเทศได้โดยตรง รัฐจึงใช้วิธีให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศตามความปรารถนาของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเลือกตั้งจึงถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินทางเดินหรือทิศทางของประเทศว่าจะเป็นไปในทางใดโดยผ่านผู้แทนที่เลือกเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ แต่ถ้าพิจารณาในทางปฏิบัติแล้วก็จะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งเพื่อมอบสิทธิทางการเมืองให้กับประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศนั้นไม่สามารถกระทำได้บนพื้นฐานของความเสมอภาคแบบสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ยังมีประชาชนอีกหลายกลุ่มที่ไม่ได้รับสิทธิในการบริหารประเทศผ่านวิธีการเลือกตั้งนี้ อาทิ กลุ่มเยาวชน กลุ่มคนวิกลจริต กลุ่มผู้ต้องโทษและถูกจองจำ กลุ่มผู้ไม่มีสัญชาติไทย กลุ่มนักบวช เป็นต้น ดังนั้นการที่ประชาธิปไตยจะให้สิทธิทางการเมืองในเรื่องของการเลือกตั้งกับใคร เมื่อไหร่ ที่ไหน รัฐจะต้องกำหนดด้วยการตราเป็นกฎหมายออกมาเพื่อใช้บังคับในรายละเอียด เช่น ลักษณะของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง คุณสมบัติโดยทั่วไปของผู้เข้ารับการเลือกตั้ง เขตเลือกตั้ง และวันเวลาของการเลือกตั้ง เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (The Election Commission of Thailand) ซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรอิสระเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งอย่างยุติธรรมในประเทศไทย มีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและควบคุมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นให้มีความเรียบร้อย บริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการจำนวน 5 คน ซึ่งมาจากการคัดเลือกโดยวุฒิสภา ดำรงตำแหน่งได้เพียงสมัยเดียวเป็นระยะเวลา 7 ปี ภายหลังรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 เพิ่มจำนวนกรรมการจาก 5 คนเป็น 7 คน และเพิ่มคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งกรรมการ และยังได้เพิ่มอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งจากเดิมตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 โดยให้มีอำนาจสั่งระงับสิทธิการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลา 1 ปี (ใบส้ม) และมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต (ใบดำ) อีกด้วย (บุญส่ง น้อยโสภณ, 2560) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีภาระหน้าที่ในการ

ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง ให้การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น รวมทั้งผู้บริหารท้องถิ่น ดูแลควบคุมการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมาย มีความสุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม มีหน้าที่ออกประกาศข้อกำหนดทั้งหลายที่จำเป็นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จัดดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง การออกเสียงประชามติ และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยราชการท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติงานในการดำเนินการเลือกตั้ง รวมทั้งออกข้อกำหนดที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ดำเนินการแบ่งเขตการเลือกตั้ง จัดเตรียมบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สืบสวนสอบสวนพิจารณาหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยประเด็นปัญหาต่างๆ ข้อกล่าวหา หรือข้อสังเกตุที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง จัดให้มีการเลือกตั้งหรือออกเสียงประชามติใหม่ สั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เพิกถอนสิทธิในการรับการเลือกตั้ง ฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือหัวคะแนน ประกาศผลการเลือกตั้งหรือผลการออกเสียงประชามติ ให้การรับรองและแต่งตั้งผู้แทนองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการดูแลการเลือกตั้ง ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและเสนอข้อสังเกตต่อรัฐสภา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองการปกครองของสมาชิกผู้แทนราษฎร ทั้งในรูปแบบการแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่ออย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งบัญญัติศัพท์รูปแบบการเลือกตั้งระบบใหม่เอาไว้ว่า แบบจัดสรรปันส่วนผสม โดยมีต้นแบบมาจากประเทศเยอรมนี (ชงคชาญ สุวรรณมณี, 2561) อนึ่งจากบริบทที่เกิดขึ้นที่ผ่านมานั้น กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแม่ที่กำหนดคุณลักษณะสำคัญ ๆ ของการเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้ง คุณสมบัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กำหนดแม้กระทั่งคุณลักษณะของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้อย่างหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะต่างๆ หลายอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้คุณสมบัติและกฎหมายหลักมีความทันสมัยและเพื่อให้ได้มาซึ่งการเลือกตั้งที่ตอบโจทย์สังคมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังจึงได้มีการปรับเปลี่ยนหลายต่อหลายครั้ง การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบหมวดที่ว่าด้วยการเลือกตั้ง และหมวดที่เกี่ยวข้องซึ่งเมื่อมีการฉีกรัฐธรรมนูญไปแล้วการร่างกฎหมายใหม่ขึ้นมานั้น มีความแตกต่าง หรือเหมือนเดิมประการใดบ้าง เหตุใดจึงคงไว้ในบางมาตรา และเหตุใดจึงทำการ

เพิ่มกฎหมายใหม่ และสิ่งที่แตกต่างนั้นมีมาตราใดเกิดขึ้นบ้าง เพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาบริบทและระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 วิเคราะห์ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 และนำเสนอรูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไขระบบการเลือกตั้ง เพื่อตอบโจทย์ความต้องการในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมเกิดทางการเมืองโดยมิได้ตระหนักว่า การเลือกตั้ง คือ หน้าที่อีกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560
2. เพื่อวิเคราะห์ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ.2550 และ พ.ศ. 2560
3. นำเสนอรูปแบบระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ผู้วิจัยใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ จำนวน 9 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง จำนวน 9 คน ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 คน การวิเคราะห์เอกสารโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. บริบทและระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 มีการนำระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่เรียกว่า ระบบปาร์ตี้ลิสต์ หรือระบบรายชื่อสมาชิกผู้แทนราษฎรมาใช้เป็นครั้งแรก เพื่อยกระดับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของพรรคการเมืองและการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ระบบดังกล่าวนี้ถูกใช้ในการเลือกตั้ง 2 ครั้ง ซึ่งนำไปสู่ชัยชนะอย่าง

ท่วมท้นของพรรคไทยรักไทย ส่งผลให้ทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาภายหลังเกิดการรัฐประหารและเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญ ปี 2550 นำเสนอระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งคล้ายกับระบบบัญชีรายชื่อ แต่มีการแบ่งพื้นที่การเลือกตั้งออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัด โดยใช้เพียง 1 ครั้ง พรรคพลังประชาชนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สมัคร สุนทรเวช ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาเมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี มีการลงมติโดยสภาผู้แทนราษฎรแก้ไขรัฐธรรมนูญให้กลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ 125 คน ระบบดังกล่าวนี้ถูกใช้เพียงครั้งเดียว เมื่อนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคไทยเพื่อไทยครองเก้าอี้มากที่สุดในสภา เกิดความยุ่งยากทางการเมืองและเกิดการรัฐประหารฉีกรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญ ปี 2560 นำเสนอระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม เพิ่มจำนวนผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อเป็น 150 คน โดยใช้บัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อในใบเดียวกัน สร้างความสับสนให้กับผู้ลงคะแนน พรรคไทยรักไทยได้ที่นั่งในสภามากที่สุด แต่กลายเป็นพรรคพลังประชารัฐได้จัดตั้งรัฐบาลโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 จากการวิเคราะห์พบว่า ในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ข้อดีคือ การเลือกตั้งแบบระบบบัญชีรายชื่อถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย พรรคการเมืองมีความสำคัญมากขึ้น ประชาชนสามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตพื้นที่และพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ องค์ประกอบของสภามาจากพรรคการเมืองไม่มาก มีการแข่งขันด้านโยบายที่ชัดเจน รัฐบาลมีความเข็มแข็งและเสถียรภาพสมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดมีความยึดโยงกับประชาชน ข้อเสีย การเลือกตั้งแบบระบบแบ่งเขต ผู้ที่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเพียงคนเดียว (Winner takes all) คะแนนที่ประชาชนออกเสียงเลือกผู้สมัครคนอื่นๆ จะไม่มีความหมายเลย การกำหนดเพดานขั้นต่ำในระบบบัญชีรายชื่อทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กและขนาดกลางมีโอกาสน้อยที่จะได้ที่นั่งในสภา ทำให้สภาประกอบด้วยพรรคการเมืองจำนวนน้อย รัฐบาลครองเสียงข้างมากในสภากลายเป็นรัฐบาลแบบเผด็จการ การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ข้อดี ประชาชนสามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบแบ่งเขตได้มากกว่า 1 คน การออกเสียงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครไม่ยึดติดกับพรรค ทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากหลายพรรคการเมือง การแบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 8 กลุ่มในระบบบัญชีรายชื่อทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ ไม่แยกขาดเหมือนในกรณีระบบบัญชีรายชื่อทั้งประเทศ ข้อเสีย ระบบแบ่งทำให้แต่ละเขตได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่เท่ากัน ส่งผลกระทบ

โดยตรงต่อจำนวนที่นั่งในสภา การแบ่งกลุ่มจังหวัดแบ่งตามจำนวนประชากร มิได้สะท้อนถึงบริบท หรืออัตลักษณ์ของพื้นที่ สมาชิกวุฒิสภาเกือบครึ่งมาจากการสรรหา ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ข้อดี ใช้คะแนนจากระบบแบ่งเขตมาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบบัญชีรายชื่อ ทำให้คะแนนเสียงของประชาชนไม่สูญเปล่า มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบบัญชีรายชื่อมากขึ้นทำให้บทบาทและนโยบายของพรรคการเมืองมีความสำคัญ ข้อเสีย ใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงไม่สามารถแยกการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบแบ่งเขตออกจากการเลือกพรรคการเมืองได้ ระบบนี้ส่งเสริมผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอิทธิพลในพื้นที่มากกว่านโยบายของพรรคสมาชิกวุฒิสภา จำนวนมากไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง มีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้การจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง

3. นำเสนอรูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย คือ มีหลักการคำนวณคะแนนที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างสองระบบ กล่าวคือ การจัดสรรจำนวนที่นั่งในสภาขึ้นอยู่กับคะแนนเสียงของพรรคการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยคะแนนเสียงนำมาคิดเป็นสัดส่วนโควตาจำนวนที่นั่ง นำจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับจากการแบ่งเขตมาลบออกจากจำนวนโควตา หากได้น้อยกว่าจำนวนที่นั่งโควตาก็จะนำผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อเข้ามาทดแทน แต่หากได้ผู้สมัครมากกเกินกว่าจำนวนโควตา พรรคนั้นก็จะไม่ได้สิทธิที่นั่งจากบัญชีรายชื่ออีก ระบบการเลือกตั้งนี้ทำให้ที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในสภาเป็นสัดส่วนตามคะแนนที่ได้รับจากประชาชนโดยแท้จริง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักการแล้ว ทุกพรรคการเมืองจะได้จำนวนที่นั่งในอัตราส่วนที่อิงจากความนิยมของประชาชน ทั้งยังส่งผลให้ทุกคะแนนเสียงไม่สูญเปล่า หรือตกน้ำ ความยุติธรรมจึงบังเกิดขึ้นกับทุกพรรคการเมือง บนพื้นฐานของความเสมอภาค ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมจะส่งเสริมให้ระบบการเมืองมีความเข้มแข็ง สภามีความหลากหลายทางความคิดและอุดมการณ์ และกลไกของระบบรัฐสภาเกิดประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. บริบทและระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 มีการนำระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่เรียกว่า ระบบปาร์ตี้ลิสต์ หรือระบบรายชื่อสมาชิกผู้แทนราษฎรมาใช้เป็นครั้งแรก เพื่อยกระดับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของพรรคการเมืองและการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ มีสมาชิกวุฒิสภาที่มา

จากการเลือกตั้งทั้งหมด ระบบดังกล่างนี้ถูกใช้ในการเลือกตั้ง 2 ครั้ง ซึ่งนำไปสู่ชัยชนะอย่างท่วมท้นของพรรคไทยรักไทย ส่งผลให้ทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาภายหลังเกิดการรัฐประหารและเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญ ปี 2550 นำเสนอระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งคล้ายกับระบบบัญชีรายชื่อ แต่มีการแบ่งพื้นที่การเลือกตั้งออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัด โดยใช้เพียง 1 ครั้ง พรรคพลังประชาชนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สมัคร สุนทรเวช ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาเมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี มีการลงมติโดยสภาผู้แทนราษฎรแก้ไขรัฐธรรมนูญให้กลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ 125 คน ระบบดังกล่าวนี้ถูกใช้เพียงครั้งเดียว เมื่อนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคไทยเพื่อไทยครองเก้าอี้มากที่สุดในสภา เกิดความยุ่งยากทางการเมืองและเกิดการรัฐประหารฉีกรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญ ปี 2560 นำเสนอระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม เพิ่มจำนวนผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อเป็น 150 คน โดยใช้บัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อในใบเดียวกัน สร้างความสับสนให้กับผู้ลงคะแนน พรรคไทยรักไทยได้ที่นั่งในสภามากที่สุด แต่กลายเป็นพรรคพลังประชารัฐได้จัดตั้งรัฐบาลโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัฒน์ ศิริพานิชย์ และคณะ (2561) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทรงอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันจะขาดกระบวนการเลือกตั้งไม่ได้ การเลือกตั้งเป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นกับระบบการเมืองเพราะเป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์พันธ์ อมรินทร์เทวา (2564) เรื่อง ออกแบบใหม่ ‘ระบบเลือกตั้ง’: สร้างระบบการเมืองที่เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และสะท้อนเสียงประชาชนได้จริง ซึ่งค้นพบว่า การเมืองที่เข้มแข็งย่อมต้องการรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงตัวแทนประชาชนที่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนได้จริง และหนึ่งในกุญแจสำคัญที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ก็คือ การออกแบบ ‘ระบบเลือกตั้ง’ ที่ดี

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. การวิเคราะห์ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 จากการวิเคราะห์พบว่า ในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ข้อดีคือ การเลือกตั้งแบบระบบบัญชีรายชื่อถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย พรรคการเมืองมีความสำคัญมากขึ้น ประชาชนสามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตพื้นที่และพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ องค์ประกอบของสภามาจากพรรคการเมืองไม่มาก มีการแข่งขันด้านโยบายที่ชัดเจน รัฐบาลมีความเข็มแข็งและเสถียรภาพสมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดมีความยึดโยงกับประชาชน ข้อเสีย การเลือกตั้งแบบระบบแบ่งเขต ผู้ที่ได้เป็น สมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร คือ ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเพียงคนเดียว (Winner takes all) คะแนนที่ประชาชนออกเสียงเลือกผู้สมัครคนอื่นๆ จะไม่มีความหมายเลย การกำหนดเพดานขั้นต่ำในระบบบัญชีรายชื่อทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กและขนาดกลางมีโอกาสน้อยที่จะได้ที่นั่งในสภา ทำให้สภาประกอบด้วยพรรคการเมืองจำนวนน้อย รัฐบาลครองเสียงข้างมากในสภา กลายเป็นรัฐบาลแบบเผด็จการ การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ข้อดี ประชาชนสามารถเลือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบแบ่งเขตได้มากกว่า 1 คน การออกเสียงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครไม่ยึดติดกับพรรค ทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากหลายพรรคการเมือง การแบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 8 กลุ่มในระบบบัญชีรายชื่อทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ ไม่แยกขาดเหมือนในกรณีระบบบัญชีรายชื่อทั้งประเทศ ข้อเสีย ระบบแบ่งทำให้แต่ละเขตได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่เท่ากัน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อจำนวนที่นั่งในสภา การแบ่งกลุ่มจังหวัดแบ่งตามจำนวนประชากร มิได้สะท้อนถึงบริบท หรืออัตลักษณ์ของพื้นที่ สมาชิกวุฒิสภาเกือบครึ่งมาจากการสรรหา ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ข้อดี ใช้คะแนนจากระบบแบ่งเขตมาคำนวณจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบบัญชีรายชื่อ ทำให้คะแนนเสียงของประชาชนไม่สูญเปล่ามี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อมากขึ้นทำให้บทบาทและนโยบายของพรรคการเมืองมีความสำคัญ ข้อเสีย ใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงไม่สามารถแยกการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบแบ่งเขตออกจากการเลือกพรรคการเมืองได้ ระบบนี้ส่งเสริมผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอิทธิพลในพื้นที่มากกว่านโยบายของพรรคสมาชิกวุฒิสภาจำนวนมากไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง มีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้การจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ ฟองชัย และคณะ (2561) เรื่อง ปัญหาการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า การจัดการเลือกตั้งยังประสบปัญหา การจัดการเลือกตั้งควรมีประสิทธิภาพและมีความเป็นกลางทางการเมือง ควรมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาวและยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก และคณะ (2562) เรื่อง การแข่งขันและปัจจัยที่มีผลต่อชัยชนะการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย พบว่า การแข่งขันทางการเมืองมีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่นที่เหนียวแน่น

3. นำเสนอรูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย ควรเป็นระบบการเลือกตั้งที่มีหลักการ

คำนวณคะแนนที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างสองระบบ คือ การจัดสรรจำนวนที่นั่งในสภาขึ้นอยู่กับคะแนนเสียงของพรรคการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ บนพื้นฐานของความง่ายและโปร่งใส ที่มาของนายกรัฐมนตรีและสมาชิกวุฒิสภา มีความชัดเจนและเชื่อมโยงกับประชาชน สภามีความหลากหลายทางความคิด อุดมการณ์ กลไกระบบรัฐสภาเกิดประสิทธิภาพ โดยมีหลักการคำนวณคะแนนที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างสองระบบ กล่าวคือ การจัดสรรจำนวนที่นั่งในสภาขึ้นอยู่กับคะแนนเสียงของพรรคการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยคะแนนเสียงนำมาคิดเป็นสัดส่วนโควตาจำนวนที่นั่ง นำจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับจากการแบ่งเขตมาลบออกจากจำนวนโควตา หากได้น้อยกว่าจำนวนที่นั่งโควตาก็จะนำผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อเข้ามาทดแทน แต่หากได้ผู้สมัครมากกเกินกว่าจำนวนโควตา พรรคนั้นก็จะไม่ได้สิทธิที่นั่งจากบัญชีรายชื่ออีก ระบบการเลือกตั้งนี้ทำให้ที่นั่งของ ส.ส. ในสภาเป็นสัดส่วนตามคะแนนที่ได้รับจากประชาชนโดยแท้จริง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักการแล้ว ทุกพรรคการเมืองจะได้จำนวนที่นั่งในอัตราส่วนที่อิงจากความนิยมของประชาชน ทั้งยังส่งผลให้ทุกคะแนนเสียงไม่สูญเปล่า หรือตกน้ำ ความยุติธรรมจึงบังเกิดขึ้นกับทุกพรรคการเมือง บนพื้นฐานของความเสมอภาค ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมจะส่งเสริมให้ระบบการเมืองมีความเข้มแข็ง สภามีความหลากหลายทางความคิดและอุดมการณ์ และกลไกของระบบรัฐสภาเกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และคณะ (2563) เรื่อง ปัญหาระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสม ได้แก่ การนำระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนผสมตามแบบประเทศเยอรมนีมาใช้ โดยใช้บัตรเลือกตั้งสองใบในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใบหนึ่งเลือกคนที่ชอบ อีกใบเลือกพรรคที่ชอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Farmani และ Jafari เรื่อง A Comparative Approach to study the Electoral Systems of Selected Countries พบว่า ระบบการเลือกตั้งมีความสำคัญมากในการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเชื่อมั่นที่มีต่อรัฐบาล

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่ารูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย อธิบายได้ดังนี้

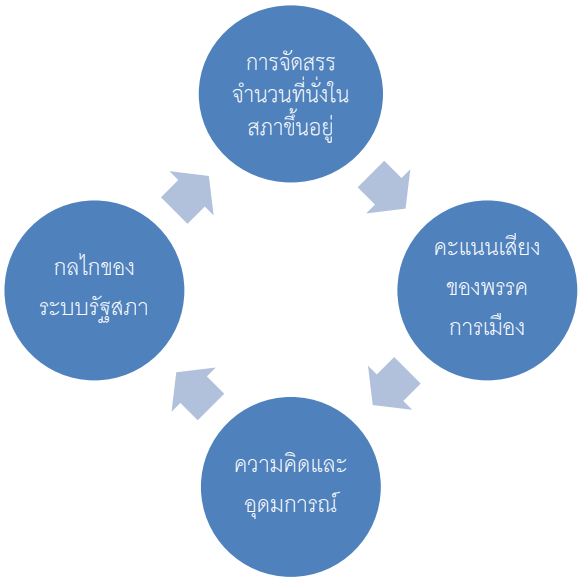

ภาพที่ 1 รูปแบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ระบบการเลือกตั้งที่ดีคือ ระบบที่ทำให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด ในระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ มีระบบเลือกตั้ง 4 แบบ จัดการเลือกตั้งที่นับคะแนนเสียงได้จริง 5 ครั้ง เป็นที่น่าสังเกตุว่า แม้จะมีความพยายามเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งอย่างไร ผลลัพธ์ก็คือ พรรคการเมืองเดิมสามารถคว้าที่นั่งในสภาไปมากที่สุดทั้ง 5 รอบ ภูมิหลังของระบบเลือกตั้งจึงมีความสำคัญพอๆ กับการเลือกระบบ ระบบการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการพื้นฐานทางการเมืองมากกว่าความพยายามในการตัดสินว่าระบบใดดีที่สุด

ระบบการเลือกตั้งของไทยผูกติดไว้กับรัฐธรรมนูญหลายมาตรา ข้อกำหนดปลีกย่อยในรัฐธรรมนูญมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน อีกทั้งเป็นการยุ่งยากในการปรับเปลี่ยนจากระบบที่ใช้อยู่ไปสู่ระบบใหม่ที่หวังว่าจะดีขึ้น อาทิ การกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง และจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถนำข้อกำหนดหรือเงื่อนไขเหล่านี้มาพิจารณาเพื่อพัฒนาระบบเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เจ้าของรางวัลเนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ เคนเนธ โจเซฟ แอร์โรว์ กล่าวว่า ระบบการเลือกตั้งที่ดีที่สุดไม่มีอยู่จริง ระบบการเลือกตั้งทุกระบบต่างมีจุดเด่นและจุดด้อย และไม่มีระบบใดที่สามารถนำไปสู่การสะท้อนความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างสมบูรณ์แบบ และสามารถรับประกันความมั่นคงและความรับผิดชอบได้ อย่างไรก็ดี ในการปฏิรูประบบการเลือกตั้ง ระบบสัดส่วนในการเปลี่ยนคะแนนเสียงให้เป็นจำนวนที่นั่งได้ถูกหยิบยกขึ้นมาอภิปรายกันมากขึ้น ในการออกแบบระบบเลือกตั้งควรจะเริ่มจากการสรุปว่า เราต้องการบรรลุเป้าหมายใดบ้าง ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงในเรื่องใด ระบบการเลือกตั้งที่เป็นเงื่อนไขขั้นต่ำที่มีคุณภาพของประชาธิปไตยคืออะไร หากพิจารณาว่า การเลือกตั้งเป็นกระบวนการสำคัญที่ได้มาซึ่งประชาธิปไตย นักประชาธิปไตยจะไม่ให้ความสนใจในการรณรงค์ให้ประชาชนเลือกคนดี เพราะความดีของแต่ละคนอาจไม่เหมือนกัน และในภาพรวม เราต้องการที่จะเห็นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าตาเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

จิรวัฒน์ ศิริพานิชย์ และคณะ. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทรงอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 5(1), 311-322.

ชงคชาญ สุวรรณมณี. (2561). *การเลือกตั้งครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ. (2563). มาตราการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีราบชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ, *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(11),235-251.

แดนชัย ไชวิเศษ. (2561). *ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ทัดชนม์ กลิ่นชำนิ. (2562). *เรียนรู้ระบบเลือกตั้งสู่บทเรียนการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญ 2562*. กรุงเทพฯ: กองประสานงานการเมือง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2549). *ความคิดการเมืองไพร่กระฎุมพีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

บุญส่ง น้อยโสภณ. (2560). *บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และคณะ. (2563). ปัญหาระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 13(2),169-197.

พัชรวาท วงษ์สุวรรณ. (2559). *การเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยตามหลักประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

รณชัย โตสมภาค. (2559). *ประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

วัฒนชัย ศิริญาณ และชัยรัตน์ มาสอน. (2561). การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21. *รมยสาร*, 16(1),156-181.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561). *กฤษฎีกา โฟกัส.* กรุงเทพฯ: กองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

Plescia, C. et al. (2019). Do people want a ‘fairer’ electoral system? An experimental study in four countries. *European Journal of Political Research*, 59(4),733-751.

การพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน*

POTENTIAL MODEL DEVELOPMENT OF FOREST PROTECTION AND DEVELOPMENT UNIT HEAD FOR THE SUSTAINABLE FOREST RESOURCE MANAGEMENT

ไพรัตน์ สาอุดม
Pairat Saudom
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
Corresponding Author E-mail: s59484944011@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อกำหนดองค์ประกอบศักยภาพของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนโดยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารกรมป่าไม้ และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ จากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความรู้ในการปฏิบัติงาน (2) ทักษะในการปฏิบัติงาน (3) คุณลักษณะในการปฏิบัติงาน (4) การวางแผนงาน (5) การบริหารหน่วยงาน (6) การเป็นผู้นำหน่วยงาน (7) การควบคุมการปฏิบัติงาน 2) รูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบศักยภาพ; หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้; การจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

---

*Received October 7, 2021; Revised December 17, 2021; Accepted December 17, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To identify potential components of forest protection and development unit head for the sustainable forest resource management, and 2. To develop potential model of forest protection and development unit head for the sustainable forest resource management. Methodology was the mixed methods. The research tools for the qualitative study were in-depth interview script and focus group discussion whereas the research tools for quantitative study were questionnaires. The participants were samples formed by the management and officers of Royal Forest Department from the central and regional offices in Thailand. The qualitative data were analyzed by content analysis. For quantitative data, descriptive statistics consisting of frequency, mean and exploratory factor analysis were explored by using application of software package for social sciences.

The research finding indicated that 1. The potential model of forest protection and development unit head for the sustainable forest resource management consisted of 7 components including 1) working knowledge 2) working skills 3) working attributes 4) work planning 5) managing the working unit 6) leading the working unit and 7) controlling work 2. The potential model of forest protection and development unit head for the sustainable forest resource management was verified in agreement with the experts in the focus group discussion.

Keywords: Potential Model Development; Forest Protection and Development Unit Head; Sustainable Forest Resource Management

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้สามารถอำนวยประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทรัพยากรป่าไม้ยังมีความสัมพันธ์กับการดำเนินวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในสังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ จากข้อมูลภาพรวมการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ถึงปี พ.ศ. 2558 จะพบว่าในช่วงระยะเวลา 43 ปี พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงจำนวนทั้งสิ้น 36,325,893.12 ไร่ โดยมี

อัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 844,788.21 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าของนายทุนที่เข้าไปทำใช้ประโยชน์จากป่าไม้มากขึ้น ทั้งในลักษณะของการเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การสร้างสถานที่พักผ่อน สถานที่พักตากอากาศ สนามกอล์ฟ รวมถึงการกว้านซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร การขยายตัวของพื้นที่เมืองและอุตสาหกรรมเข้าไป ในพื้นที่เกษตรกรรม และมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้อย่างไม่เหมาะสมตามสถานภาพของพื้นที่ และการกระจายการถือครองที่ดินยังไม่เหมาะสมและเป็นธรรม บางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ระหว่างนายทุนและชาวบ้านในพื้นที่ที่จำเป็นต้องบุกเบิกพื้นที่ใหม่เพื่อความต้องการที่จะหาพื้นที่ทำกิน ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ โดยการตัดไม้และการเผาพื้นที่ป่าเพื่อนำพื้นที่เหล่านั้นมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์และทำเกษตรกรรม การทำที่พักอาศัย การตัดไม้เพื่อการแปรรูปเพื่อการค้า จากการลดลงของพื้นที่ป่าจำนวนมากในระยะเวลาที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้และสถานภาพของพืชและสัตว์หลายชนิด โดยบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้วและบางชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หายาก และถูกคุกคาม ทำให้หน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ต้องทำงานในเชิงรุกโดยสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่ออนุรักษ์ ป้องกันรักษาป่าและดูแลให้การใช้ประโยชน์จากป่าเป็นไปอย่างเหมาะสม (กรมป่าไม้: 2560) และสอดคล้องกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ในเรื่องการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 1 รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจการรักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: 2559)

กรมป่าไม้ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรป่าไม้ โดยมีพันธกิจในการป้องกันและรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่ การเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ สนับสนุนการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ให้อุดมสมบูรณ์ บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กรมป่าไม้จึงได้เปลี่ยนแปลงลักษณะการทำงานและบทบาทใหม่จากหน่วยป้องกันรักษาป่าเดิม เป็นหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ เพื่อบูรณการการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ในการขับเคลื่อนให้ภารกิจของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายและเป็นหัวใจสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่และได้มีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับหัวหน้าหน่วยงาน จึงยังมิได้มีการกำหนดความรู้ ความสามารถหรือคุณลักษณะของบุคลากรระดับหัวหน้าหน่วยงานที่ชัดเจน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนด

ศักยภาพในการบริหารจัดการและสมรรถนะ ความรู้ความสามารถที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ในการการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อกำหนดองค์ประกอบศักยภาพของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยใช้แบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจำนวน 14 คน เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารของกรมป่าไม้ ผู้อำนวยการสำนักการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และนักวิชาการด้านทรัพยากรป่าไม้ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์รูปแบบศักยภาพของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วยผู้บริหารของกรมป่าไม้ ผู้อำนวยการสำนักการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และนักวิชาการด้านทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งสิ้น 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Guideline) นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการโดยการสกัดข้อมูลที่สำคัญตามวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามที่ได้มีการพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ภาษา และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วปรับปรุงแก้ไขตามผลการตรวจสอบและไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่มาจากการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยใช้สูตรของ Taro Yamane เลือกกลุ่มตัวอย่าง ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% (พิสณุ ฟองศรี, 2552) จากจำนวนประชากร 1,220 คน ที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ระดับชำนาญงานขึ้นไป ทั้งใน

ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบโดยตรงหรือเกี่ยวข้องกับหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ของกรมป่าไม้ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 302 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) นำแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.990 ไปดำเนินการรวบรวมข้อมูลและได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 302 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเพื่อกำหนดองค์ประกอบศักยภาพของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบมีองค์ประกอบที่ค้นพบ ดังนี้

1.1. การวิเคราะห์หาองค์ประกอบของกลุ่มตัวแปรศักยภาพในการปฏิบัติงานตามสมรรถนะที่กำหนด พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละสะสมของความแปรปรวน

องค์ประกอบที่	ค่าไอเกน (Eigen Value)	ร้อยละของความแปรปรวน (% of Variances)	ร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variances)
1	29.938	50.742	50.742
2	3.971	6.730	57.472
3	2.143	3.632	61.104
4	1.708	2.895	63.999

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของศักยภาพในการปฏิบัติงานตามสมรรถนะที่กำหนด ได้องค์ประกอบสำคัญที่มีค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 1.708 ถึง 29.938 และร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดที่อธิบายได้ จากทุกองค์ประกอบมีค่าตั้งแต่ร้อยละ 2.895 ถึงร้อยละ 50.742 แสดงว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้รวมร้อยละ 63.999 โดยมีรายละเอียดของชื่อองค์ประกอบและจำนวนตัวแปร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงชื่อองค์ประกอบและจำนวนตัวแปรเรียงลำดับตามความสำคัญ

องค์ประกอบที่/ลำดับความสำคัญ	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร(ข้อ)
1	องค์ประกอบด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติงาน	20
2	องค์ประกอบด้านทักษะในการปฏิบัติงาน	19
3	องค์ประกอบด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน	17
4	องค์ประกอบด้านความรู้ ด้านระเบียบและกฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	3

1.2 การวิเคราะห์หาองค์ประกอบของกลุ่มตัวแปรศักยภาพด้านการบริหารจัดการหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละสะสมของความแปรปรวน

องค์ประกอบที่	ค่าไอเกน (Eigen Value)	ร้อยละของความแปรปรวน (% of Variances)	ร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variances)
5	24.868	55.261	55.261
6	2.316	5.147	60.408
7	1.452	3.227	63.635
8	1.209	2.687	66.322

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของศักยภาพด้านการบริหารจัดการหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ ได้องค์ประกอบสำคัญที่มีค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 1.209 ถึง 24.868 และร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดที่อธิบายได้ จากทุกองค์ประกอบมีค่าตั้งแต่ร้อยละ 2.687 ถึงร้อยละ 55.261 อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้รวมร้อยละ 66.322 โดยมีรายละเอียดของชื่อองค์ประกอบและจำนวนตัวแปร ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงชื่อองค์ประกอบและจำนวนตัวแปรเรียงลำดับตามความสำคัญ

องค์ประกอบที่/ลำดับความสำคัญ	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร(ข้อ)
1	องค์ประกอบด้านการวางแผนงาน	12
2	องค์ประกอบด้านการบริหารหน่วยงาน	10
3	องค์ประกอบด้านการเป็นผู้นำหน่วยงาน	13
4	องค์ประกอบด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน	10

2. ผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีฉันทานุมัติในองค์ประกอบของการของรูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ในแต่ละด้าน โดยให้นำองค์ประกอบที่ 4 ด้านความรู้ด้านระเบียบและกฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานไป ซึ่งมีจำนวนตัวแปร 3 ตัวแปรไปรวมกับองค์ประกอบที่ 3 ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีจำนวนตัวแปร 17 ตัวแปร เนื่องจากทั้ง 3 ตัวแปรเป็นองค์ประกอบด้านความรู้ในเรื่องระเบียบและกฎหมาย ซึ่งเป็นความรู้ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานเหมือนกัน และให้ผู้วิจัยดำเนินการจัดกลุ่มตัวแปรและกำหนดชื่อที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อความเหมาะสมในการนำไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ในการปฏิบัติงาน 2) ทักษะในการปฏิบัติงาน 3) คุณลักษณะในการปฏิบัติงาน 4) การวางแผนงาน 5) การบริหารหน่วยงาน 6) การเป็นผู้นำหน่วยงาน 7) การควบคุมการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน พบว่า ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ โดย 3 องค์ประกอบแรก คือ สมรรถนะซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานภายใต้สภาวะการณ์ต่าง ๆ ส่วน 4 องค์ประกอบหลัง คือ การวางแผนงาน การบริหารหน่วยงาน การเป็นผู้นำหน่วยงาน และการควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อให้หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการงานในหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

2. รูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบที่สำคัญและรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน (Working Knowledge) ในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ ควรที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ ความรู้เรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ความรู้เรื่องยุทธศาสตร์การป่าไม้ และความรู้เฉพาะทางที่สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zundel and Needham (1996) ซึ่งได้ทำการศึกษาในเรื่องความรู้ความสามารถที่ต้องการสำหรับนักป่าไม้มืออาชีพในปฏิบัติงาน เพื่อที่จะกำหนดคศักยภาพที่นักป่าไม้จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงาน พบว่าศักยภาพหรือขีดความสามารถโดยทั่วไปที่จำเป็นต้องมีของนักป่าไม้มืออาชีพ ได้แก่ ความรู้

ในเรื่อง การจัดการป่าไม้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความรู้ ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจและคุณค่าของทรัพยากร รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และสอดคล้องกับ กันย์ธนัญ สุชิน และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สำคัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธ์พืช ที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญอันดับแรกของ ข้าราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธ์พืช คือ ความรู้เฉพาะทางในงาน

2) ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Working Skills) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีทักษะการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน การสื่อสารและประสานงาน และการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับ Zundel and Needham (1996) นักป่าไม้มืออาชีพควรมีความสามารถในการสื่อสาร มีปฏิบัติสัมพันธ์หรือเข้ากันได้ดีกับบุคคลอื่น แก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถบังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิผล และบริหารจัดการหน่วยงานที่ทำได้

3) คุณลักษณะในการปฏิบัติงาน (Working Attributes) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีวิสัยทัศน์ ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม การเป็นแบบอย่างของผู้นำที่ดี และ การสร้างสัมพันธภาพและทัศนคติในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ปิณฑะแพทย์ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้างานปฏิบัติการบินในธุรกิจการบินของประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า หัวหน้างานปฏิบัติการบินควรมีศักยภาพในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การสื่อสาร ความร่วมมือในงาน การทำงานเป็นทีม การยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน และความรักองค์กร และสอดคล้องกับกันย์ธนัญ สุชิน และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัย พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธ์พืช ที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น พบว่าคุณลักษณะที่สำคัญนอกเหนือจากความรู้เฉพาะทางในงาน ยังมีคุณลักษณะที่สำคัญในด้านอื่น ได้แก่ การปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความใฝ่รู้ ความเสียสละ ความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ มีใจรักในอาชีพ ความขยัน ความซื่อสัตย์ และความอดทน

4) การวางแผนงาน (Work Planning) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวางแผนปฏิบัติการ และการวางแผนโครงการ ให้สอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของกรมป่าไม้ ซึ่งสอดคล้องกับ Singh and Jayachandran (2018) ที่ได้ทำศึกษาเพื่อทบทวนในเรื่องความจำเป็นในการฝึกอบรมให้กับผู้ช่วยนักอนุรักษ์ป่าไม้ ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้ช่วยนักอนุรักษ์ป่าไม้ควรได้มีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมของวนศาสตร์และระบบนิเวศทางธรรมชาติ ได้แก่ กฎหมาย

และการป้องกันป่าไม้และสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การเงินและขั้นตอนทางด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม การวางแผนการปฏิบัติงาน การบริหารโครงการ การจัดการป่าชุมชน และการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ปิณฑะแพทย์ (2559) หัวหน้างานปฏิบัติการบินควรมีศักยภาพ ในด้านการจัดการปฏิบัติงาน ได้แก่ การวางแผนงาน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลงาน

5) การบริหารหน่วยงาน (Managing the Working Unit) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีความสามารถด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ Singh and Jayachandran (2018) ผู้ช่วยนักอนุรักษ์ป่าไม้ ควรมีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์

6) การเป็นผู้นำหน่วยงาน (Leading the Working Unit) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของทีมงาน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติชัย วานิชย์บัญชา และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาและวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านการบริหารจัดการของผู้นำชุมชน จังหวัดปทุมธานี ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญต่อรูปแบบการบริหารด้านการสนับสนุนระบบงานมากที่สุด โดยปัจจัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์และการธำรงรักษามากที่สุด ปัจจัยทักษะให้ความสำคัญต่อการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ปัจจัยค่านิยมร่วมให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม ปัจจัยสมรรถนะในการบริหาร ให้ความสำคัญกับมนุษย์สัมพันธ์

7) การควบคุมการปฏิบัติงาน (Controlling Work) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะควบคุมการดำเนินงานของทีมงาน กำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมและกำหนดเป้าหมายผลสำเร็จของงานที่จะต้องทำให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cambalikova and Misun (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสำคัญของการควบคุมในการบริหารงาน โดยการสอบถามความคิดเห็นของหัวหน้างานหรือผู้จัดการของบริษัทเอกชนจำนวน 331 แห่ง ในสาธารณรัฐสโลวัก พบว่าการควบคุมเป็นกระบวนการที่หัวหน้างานดำเนินการกับทีมงาน เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของขั้นตอนการปฏิบัติงาน และบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ โดยเริ่มจากการวางแผน กำหนดเป้าหมาย การติดตามและการวัดผลการดำเนินงาน การปรับปรุงการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ถูกต้องเป็นไปตามแผนงานที่ได้มีการกำหนดไว้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

จากรูปเบื้องต้นสามารถอธิบายองค์ความรู้ของรูปแบบศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนที่กรมป่าไม้จะนำไปใช้เป็นหัวข้อในการฝึกอบรม และพัฒนาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้มีศักยภาพในการที่จะเข้ารับตำแหน่ง ฝึกอบรมและพัฒนาให้กับหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ที่ยังขาดความรู้ ทักษะ และคุณลักษะ รวมถึงความสามารถในการบริหารจัดการหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เพื่อให้มีศักยภาพตามที่กำหนด ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ความรู้ในการปฏิบัติงาน ความรู้ที่หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีที่เป็นหลักสำคัญ ประกอบด้วยด้วยความรู้ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป่าไม้ ความรู้ในเรื่องระเบียบปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ความรู้ในเรื่องยุทธศาสตร์การป่าไม้ และความรู้เฉพาะทางที่สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่

2. ทักษะในการปฏิบัติงาน ทักษะที่สำคัญที่หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมี ประกอบด้วยทักษะในด้านการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน การสื่อสารและประสานงาน และการจัดการข้อมูลสารสนเทศ

3. คุณลักษณะในการปฏิบัติงาน คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมี ประกอบด้วย การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม การเป็นแบบอย่างของผู้นำที่ดี และการสร้างสัมพันธภาพและทัศนคติในเชิงบวก

4. การวางแผนงาน หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวางแผนปฏิบัติการ และการวางแผนโครงการ

5. การบริหารหน่วยงาน หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

6. การเป็นผู้นำหน่วยงาน หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของทีมงาน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

7. การควบคุมการปฏิบัติงาน หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรที่จะต้องมีความสามารถในการควบคุมการดำเนินงานของทีมงาน การควบคุมป้องกันไม่ให้ป่าไม้เกิดความเสียหาย และการควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่าไม้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลของการพัฒนารูปแบบศักยภาพที่มีองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านนี้ กรมป่าไม้ควรมอบหมายให้มีการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการในการกำหนดว่าศักยภาพใดเป็นศักยภาพหลัก ที่หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ทุกคนจำเป็นต้องมี และควรกำหนดเป็นนโยบายในเรื่องมาตรฐาน หลักเกณฑ์ในการวัดผลและทดสอบเพื่อให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ควรดำเนินการพัฒนาโดยใช้รูปแบบและแนวทางที่สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและหน่วยงานอื่น ๆ ในภาครัฐ ที่นิยมใช้รูปแบบการเรียนรู้ 70:20:10 ที่เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ประกอบด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Learning by Experience) ประมาณ 70% การเรียนรู้จากผู้อื่น (Learning by Others) ประมาณ 20% และการเรียนรู้จากหลักสูตร (Learning by Course) ประมาณ 10% และควรมีการจัดทำ

แผนพัฒนารายบุคคล (IDP : Individual Development Plan) ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพอย่างหนึ่งที่สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อเปรียบเทียบศักยภาพหรือสมรรถนะของหัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้กับสมรรถนะของข้าราชการที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เพื่อให้สอดคล้องและเป็นแนวทางเดียว

2. ควรนำผลสรุปที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบตามข้อ 1 โดยอาจมีการศึกษาในเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันองค์ประกอบของผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้อีกรอบ

3. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อกำหนดมาตรฐานศักยภาพหรือสมรรถนะของทุกตำแหน่งงานในภาพรวมของกรมป่าไม้

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. (2560). *ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2556). *มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญประจำกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวด้วย SPSS for Windows กรุงเทพฯ:* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กันย์ธนัญ สุชิน และคณะ. (2561). คุณลักษณะที่สำคัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น: กรณีศึกษา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 7(2), 96-125.

เกียรติชัย เวษฎาพันธุ์ และคณะ. (2559). การพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านการบริหารจัดการของผู้นำชุมชน จังหวัดปทุมธานี ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(1),49-60.

จุฑารัตน์ ปิณฑะแพทย์. (2559). *การพัฒนารูปแบบศักยภาพหัวหน้างานปฏิบัติการบินในธุรกิจการ บินของประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์ ภาควิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ปัญจพร คำโย และคณะ. (2559). การศึกษาเชิงอภิมานงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในประเทศไทย. *วารสารการบริหารปกครอง*, 5(2),237-255.

พิสณุ ฟองศรี. (2552). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย.* กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

รักเกียรติ หงษ์ทอง และธนพงษ์ อุดมทรัพย์. (2559). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในบริบทการนำการเปลี่ยนแปลง. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 18(2),73-87.

สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. (2562). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรและแผนพัฒนารายบุคคล: เอกสารประกอบการพัฒนาบุคลากร.* กรุงเทพฯ: ส่วนนโยบายและแผนพัฒนา ศาลยุติธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). *คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563 – 2565.* กรุงเพทฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564).* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

Cambalikova. and et al. (2017). *The Importance of Control in Managerial Work. International Conference Socio-Economic Perspectives in The Age of XXI Century Globalization*, Tirana: University of Tirana, Faculty of Economy, Department of Economics.

Daft, Richard L. (2016). *Management.* New Tech Park, Singapore: Cengage Learning Asia Pte Ltd.

Singh, M. P. and Jayachandran, K. S. (2018). *Training Needs Analysis for Induction Training of State Forest Service Officers.* Indian Forester, 144 (2), 105-116.

Zundel, P.E. and Needham, T.D. (1996). *Abilities required by professional foresters in practice.* The Forestry Chronicle, 72 (5), 491-499.

รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี*

MODEL OF GROUNDWATER BANK MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE SOLUTIONS OF DROUGHT AND FLOOD IN UBONRATCHATHANI PROVINCE

ปกิตน์ สันตินิยม, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Pakit Santiniyom, Surapon Suyaprom, Kiettisak Sukklueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: pakit.santi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสอดคล้องของรูปแบบ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบ และ นำเสนอรูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี 423 คน ได้จากการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 19 รูปหรือคน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติแบบบรรยายและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ = 88.60; df = 80; p =.239; RMSEA =.016; GFI =.980; AGFI =.950 และทุกตัวแปรในโมเดลร่วมกันอธิบายตัวแปรผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินได้ร้อยละ 100 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบ มี 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ (3) ปัจจัยด้านอิทธิบาท 4 และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน พบว่า การแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานีที่นำเสนอปรากฏว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและปัจจัยด้านภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ธนาคารน้ำใต้ดิน; ภัยแล้งและน้ำท่วม

---

*Received July 30, 2021; Revised August 6, 2021; Accepted August 6, 2021

Abstract

Objectives of this research were to: 1. Study the consistent of model of groundwater bank management for sustainable solutions of drought and flood in Ubonratchathani Province with empirical data, 2. Analyze factors affecting groundwater bank management model, and 3. Propose a model of groundwater bank management. Mixed methods research was designed by using parallel and equal quantitative and qualitative methods. Data were collected from people from Nam Yuen District, Ubonratchathani Province with 423 samples using two-stage random sampling, 19 key informants, and focus group discussion with 9 experts from officers, community leaders, and educators. The research instruments were questionnaires, interview scripts and focus group discussion form. Quantitative data were analyzed by using descriptive statistics and structural equation model analysis whereas qualitative data was analyzed by analytic induction.

Results showed that 1. Model of groundwater bank management for sustainable solutions of drought and flood in Ubonratchathani Province fit with the empirical data which showed chi-squared = 88.60; df = 80; p =.239; RMSEA = .016; GFI =.980; AGFI =.950, all variables within the model can explain the achievement of groundwater bank management at 100 percent. 2. There were 3 factors affecting model of groundwater bank management for sustainable solutions of drought and flood in Ubonratchathani Province which were 1) leadership factors, 2) factors management according to the principles of good governance, and 3) the principle of Iddhipada IV. 3) Model of groundwater bank management was proposed, and it found that Iddhipada IV was a mediator between both management factors in accordance with good governance and leadership factors with the achievement of groundwater bank management.

Keywords: Management; Groundwater Bank; Drought and Flood

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นฐานส่วนใหญ่ทำการเกษตรและส่งออกพืชผลทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก หากมองในแง่ของดุลการค้าไทยยังคงเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในอาเซียน คิดเป็นมูลค่ากว่าห้าพันสามร้อยล้านบาท โดยสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ น้ำตาล อาหารปรุงแต่งจากเนื้อปลา เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิ ผลไม้และยางพารา (กองเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ, 2563) ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อพืชผลการเกษตรคือ “น้ำ” ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยในหลายพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ซึ่งเกิดจากการขาดฝน ฝนตกไม่ตรงตามฤดู หรือฝนทิ้งช่วง ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรเสียหายจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อการส่งออกสินค้าทางการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต่างเร่งรัดในการเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหานี้

นอกจากนี้น้ำยังเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย คนเรามีชีวิตอยู่ได้ไม่เกิน 7 วันหากขาดน้ำ และน้ำยังมีความสำคัญต่อทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดิน และแร่ธาตุต่าง ๆ น้ำมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศธรรมชาติ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำและลำน้ำสาขาเป็นแหล่งสะสมน้ำที่มีขนาดใหญ่จนมีปริมาณเพียงพอก่อให้เกิดเป็นสายน้ำไหลลงสู่พื้นที่ราบลุ่ม ซึ่งสิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์พืชและสัตว์ได้อาศัยแม่น้ำลำธารในการดำรงชีวิต (สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2550) ในขณะที่การเก็บกักน้ำหรือการชะลอน้ำตามธรรมชาติลดลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศนำไปสู่ปัญหาน้ำท่วม และขาดแคลนน้ำที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังมีการระบายน้ำเสียทั้งจากภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และชุมชนลงสู่แหล่งน้ำที่ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำเพิ่มขึ้นอีกด้วย ที่ผ่านมาแม้ว่าประเทศไทยได้กำหนดแนวนโยบาย ตลอดจนจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำมาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากสภาพปัญหาที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลา ทำให้นโยบายและแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับน้ำดังกล่าวไม่อาจครอบคลุมในทุกปัจจัยของปัญหาประกอบกับความไม่ชัดเจนของการบูรณาการแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการทั้งส่วนกลาง และท้องถิ่นที่รับผิดชอบ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำที่ยั่งยืนได้ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2558) ทั้งนี้เนื่องจากขาดการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมมีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพของพื้นที่ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากร และการพัฒนาความเจริญของประเทศทำให้สภาพธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงซึ่งความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม และการขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้งนั้นย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลผลิตทางการเกษตรและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอันมีผลร้ายแรงต่อปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมตลอดจนความมั่นคงของชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (นิวัติ เรืองพานิช, 2547) นโยบายการบริหารจัดการน้ำของรัฐจะ

มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อจัดหาเพิ่มเติมตอบสนองต่อความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ต้นน้ำและแหล่งน้ำ การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำให้สามารถใช้งานได้เต็มสมรรถภาพ เพื่อลดอัตราการสูญเสียน้ำระหว่างการส่งน้ำ หรือการกำหนดให้มีมาตรการควบคุมการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า (สมเดช สีแสง, 2545)

จังหวัดอุบลราชธานีถูกประกาศว่าเป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติด้านภัยแล้ง และน้ำท่วมในพื้นที่เดียวกัน เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐยังไม่ประสบความสำเร็จ หากไม่มีการบริหารจัดการน้ำที่ดีจะก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมสร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนและพื้นที่การเกษตร และปัญหาขาดแคลนน้ำจนต้องมีการแย่งน้ำกันดังที่เคยเกิดขึ้น การบริหารจัดการน้ำจำเป็นต้องยึดหลักในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพุทธ โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ในอดีต ซึ่งเป็นผู้มีปัญญา มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการรักษาน้ำให้มีอยู่ และสามารถนำน้ำนั้นมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวหากจังหวัดอุบลราชธานีไม่มีการแก้ไขปัญหาที่ถูกจุดหรือบริหารจัดการน้ำที่ดี จะก่อให้เกิดปัญหาเรื่องน้ำอย่างไม่จบสิ้น กล่าวคือ มีน้ำท่วมในพื้นที่ที่ไม่ต้องการน้ำ และขาดแคลนน้ำในพื้นที่ที่ต้องการน้ำ ดังนั้น จึงสนใจศึกษา “รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี” ด้วยเล็งเห็นว่าหากมีการศึกษาถึงกระบวนการ และวิธีการในการบริหารจัดการน้ำที่ดี โดยการนำทฤษฎีการบริหารและหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและปัญหาการขาดแคลนน้ำได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน

3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพคู่ขนานและเท่าเทียมกัน (Equal & Parallel

Qualitative and Quantitative Methods) (Tashakkori and Teddlie, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552) แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาแบบคู่ขนานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยที่การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 423 คน ได้จากการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบบรรยายและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ในขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 รูปหรือคน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี จากผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการวิจัย จำนวน 9 รูปหรือคน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. ความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ = 88.60; df = 80; p = .239; RMSEA = .016; GFI = .980; AGFI = .950 และทุกตัวแปรในโมเดลร่วมกันอธิบายตัวแปรร่วมกันอธิบายตัวแปรผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน ได้ร้อยละ 100 และเมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (LEAD) กับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน (ACHIEV) แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -.002 และอิทธิพลทางอ้อม .095 เป็นอิทธิพลรวม .093 ทั้งอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (MANAGE) กับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน (ACHIEV) แยกเป็นอิทธิพลทางตรง .004 และอิทธิพลทางอ้อม .892 เป็นอิทธิพลรวม .897 โดยที่ทั้งอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่เป็นอิทธิพลทางตรงส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นที่น่าสังเกตว่าขนาดอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (MANAGE) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน (ACHIEV) สูงกว่าอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยส่งผ่านตัวแปรปัจจัยด้านอิทธิบาท 4 (IDDHIB) รายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในภาพที่ 1 และตารางที่ 1 ดังนี้

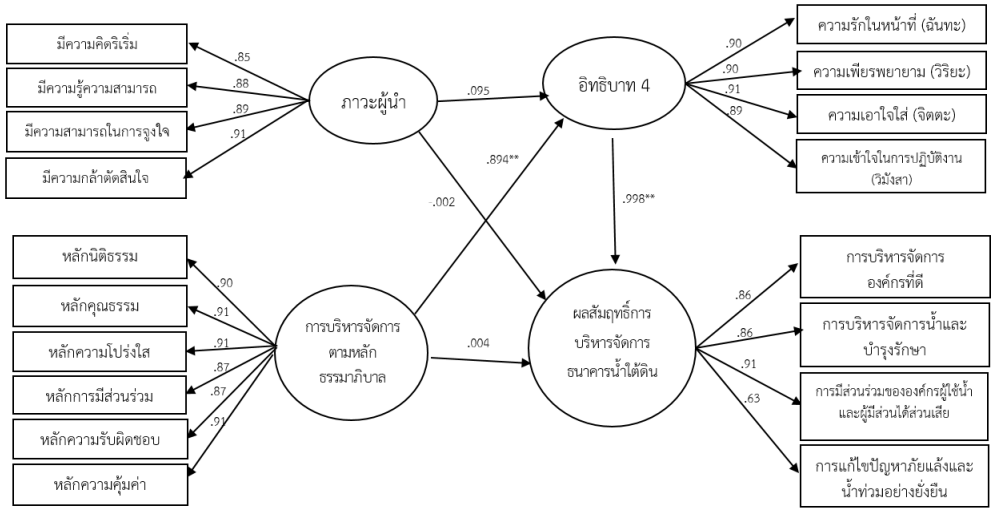

χ^2 = 88.60, df = 80, p = .239, RMSEA = .016

ภาพที่ 1 โมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหา ภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 1 ค่าสถิติการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปรผล	IDDHIB			ACHIEV		
ตัวแปรเหตุ	TE	IE	DE	TE	IE	DE
LEAD	.095	-	. .095	.093	.095	-.002
	(.062)		(.062)	(.062)	(.062)	(.008)
MANAGE	.894**	-	.894**	.897**	.892**	.004
	(.071)		(.071)	(.072)	(.077)	(.029)
IDDHIB	-	-	-	.998**	-	.998**
				(.048)		(.048)
ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ =88.60, df = 80, p = .239, GFI = .98, AGFI = .95, RMR = .014					
ตัวแปร	LEAD1	LEAD2	LEAD3	LEAD4	MANAG1	MANAG2
ความเที่ยง	.718	.769	.793	.832	.816	.814
ตัวแปร	MANAG3	MANAG4	MANAG5	MANAG6	IDDHIB1	IDDHIB2
ความเที่ยง	.836	.763	.763	.827	.817	.802
ตัวแปร	IDDHIB3	IDDHIB4	ACHIEV1	ACHIEV2	ACHIEV3	ACHIEV4
ความเที่ยง	.827	.798	.732	.742	.826	.400

สมการโครงสร้างตัวแปร	IDDHIB	ACHIEV
R SQUARE	.965	1.000

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	IDDHIB	ACHIEV	LEAD	MANAGE
IDDHIB	1.000			
ACHIEV	1.000	1.000		
LEAD	0.918	0.917	1.000	
MANAGE	0.982	0.982	0.920	1.000

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p < .01, *p < .05
TE = ผลรวมอิทธิพล, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ (3) ปัจจัยด้านอิทธิบาท 4 และผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นสารสนเทศสำคัญเกี่ยวกับตัวแปร

3. รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานีที่นำเสนอปรากฏว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและปัจจัยด้านภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืน และผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่าง

ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงให้เห็นความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางที่นำไปสู่การปฏิบัติและมีการบูรณาการหลักธรรมที่เป็นส่วนสำคัญในรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น (บุญทัน ดอกไธสง, 2564) มุ่งเน้นการขับเคลื่อนการรณรงค์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเชิงประจักษ์จากการทำธนาคารน้ำใต้ดิน ด้วยการใช้หลักการผสานหลักธรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, 2564) โดยใช้การออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อเป็นเป้าหมายในอนาคตที่จะทำให้เกิดธนาคารน้ำใต้ดินแบบพอเพียง (Sufficiency Groundwater Bank) ตามวิถีชาวบ้าน (ลำพอง กลมกูล, 2564) ซึ่งการมองถึงความสำเร็จให้พิจารณาจากประสิทธิผลของการดำเนินงานเป็นหลัก (พฤทธ์สรรค์ สุทธิชัยเมธี, 2564) โดยเน้นให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บน้ำไว้ใช้ เรื่องหิน เรื่องดิน และวิถีแห่งน้ำ (เจริญ คัมภีรภาพ, 2564) รวมทั้งการมุ่งเน้นปัจจัยแห่งความสำเร็จ การเสริมด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน ความคิดสร้างสรรค์ การมีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกัน (อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, 2564) แล้วจะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ (รัฐพล เย็นใจมา, 2564) ตามรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในชุมชนที่มีการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม ซึ่งส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ดังนั้น การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการเป็นอยู่และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เพราะธนาคารน้ำใต้ดินสามารถช่วยแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ และคณะ (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการน้ำสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและพึ่งตนเองด้านแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน (Ground water bank) บ้านค้ากลาง ตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ธนาคารน้ำใต้ดิน มีแนวคิดจากการนำน้ำที่เป็นสายน้ำ สะสมไว้ในใต้ดินขึ้นมาใช้บริเวณผิวดิน โดยมีแม่น้ำ ลำห้วย คู คลอง เป็นสายน้ำสำคัญในการดึงระบบน้ำใต้ดิน บ่อบาดาลส่วนบุคคลหรือสาธารณะมีความสำคัญต่อการคำนวณความลึกของระดับน้ำใต้ดิน การเลือกพื้นที่เพื่อขุดสระน้ำให้มีน้ำตลอดปี ใช้วิธีสังเกตจากที่ดินมีแหล่งน้ำซับที่

ผุดขึ้นจนดินชื้นหรือมีน้ำท่วมขัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ เปือยหนองแข้ (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ธนาคารน้ำใต้ดิน: นวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำ” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดธนาคารน้ำใต้ดินเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและปัญหาน้ำท่วมในรูปแบบการบริหารจัดการแบบเดียว ดังนั้น นวัตกรรมการจัดการน้ำรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดินประกอบด้วยรูปแบบหลัก จำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) ธนาคารน้ำใต้ดินระบบเปิดมี 3 ประเภท ดังนี้ (ก) รูปแบบระบบบ่อเปิดใหม่ที่มีความเหมาะสมตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ทั้งเชิงพื้นที่ (ข) รูปแบบการปรับบ่อเก่าโดยการขุดลงถึงชั้นหินอุ้มน้ำ และ (ค) รูปแบบการขุดเจาะบางจุดของแหล่งน้ำธรรมชาติให้ลึกถึงชั้นหินอุ้มน้ำ (2) ธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดมีจำนวน 3 ประเภท ดังนี้ (ก) การทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดในที่อยู่อาศัย (ข) การทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดรูปแบบรางระบายน้ำในชุมชน และ (ค) การทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดในพื้นที่น้ำท่วมขนาดใหญ่หรือน้ำท่วมทุ่ง ดังนั้นหากได้ดำเนินการตามนวัตกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำครบวงจรนี้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาทั้งภัยแล้งและน้ำท่วมด้วยนวัตกรรมเดียวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ (3) ปัจจัยด้านอิทธิบาท 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ข้อค้นพบปัจจัยด้านภาวะผู้นำจะต้องมีการบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sonwa, S., et al.(2018) พบว่า องคาพยพที่ช่วยในการขับเคลื่อนความสำเร็จเกิดจากปัจจัยสนับสนุนสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1.ปัจจัยภายในชุมชน เช่น (1) ผู้นำชุมชน (2) ปราชญ์ชาวบ้าน (3) คนในชุมชน (4) สภาพแวดล้อมของชุมชน (5) ระบบเศรษฐกิจชุมชน (6) ระบบการเมืองและการจัดการชุมชน และ 2.ปัจจัยภายนอกของชุมชน เช่น (1) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ (2) ผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ (ท้องที่ ท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติ) (3) งบประมาณ (4) การเมืองระดับชาติ และ (5) ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งทั้งสองปัจจัยต้องประสานความร่วมมือและร่วมกันทำงานเชิงบูรณาการ จึงจะช่วยให้การขับเคลื่อนนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับ พัชรี ชำนาญศิลป์ (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัย การอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการวางแผน มีความ รอบคอบ กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์และกำหนดทิศทาง มีทักษะด้านเทคโนโลยี ใหม่ ๆ มีประสบการณ์มีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกฝน ตั้งใจอดทน และยังสอดคล้องกับ วรุตม์ ทวีศรี (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำ

ตามหลักธรรมเพื่อการพัฒนาสู่องค์การประสิทธิภาพสูงของหน่วยงานวิจัยและพัฒนาในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่พบว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมประกอบด้วย เงื่อนไขระดับผู้นำ ลำดับความ เร่งด่วน และองค์ประกอบสำคัญ 3 หลักธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 และหลักสัปปุริสธรรม 7

รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานีที่นำเสนอปรากฏว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและปัจจัยด้านภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ อินทรประไพ (2557) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก” ผลการวิจัยพบว่าได้ 4 รูปแบบคือ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนควรดำเนินการ 3) องค์กรภายนอกชุมชนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ควรดำเนินการและให้การสนับสนุน และ 4) การบูรณาการหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนจังหวัดอุบลราชธานี ให้มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานต่างๆ โดยจากข้อค้นพบของการวิจัยเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนจังหวัดอุบลราชธานี สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ หลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในโมเดลนั้นเป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediator) ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนจังหวัดอุบลราชธานี และผลการวิจัยที่ได้รับยังสอดคล้องกับผลวิจัยที่ได้รับจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเช่นกัน สามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้การวิจัย ได้ดังนี้

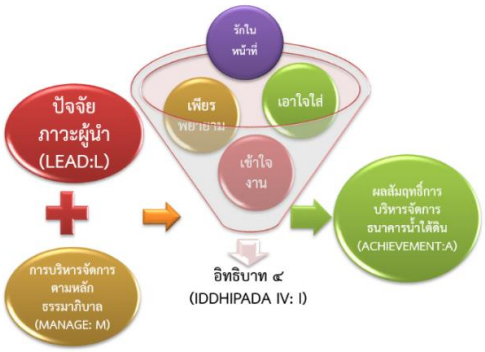

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้จากการวิจัย LMIA

บทสรุป

ข้อค้นพบของการวิจัยทำให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินที่พัฒนาขึ้นมี 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ (3) ปัจจัยด้านอิทธิบาท 4 นอกจากนี้ยังค้นพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในโมเดลนั้นเป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediator) ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน ย่อมแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนจังหวัดอุบลราชธานี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนควรประสานความร่วมมือกันในการส่งเสริมให้มีการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งและน้ำท่วมเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินโดยการจัดทำโครงการสนับสนุนให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งและน้ำท่วม

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้นำเห็นความสำคัญและเร่งรัดในการเป็นผู้นำที่ดำเนินการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินในชุมชนของตนเอง

2. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน ดังนั้น จึงควรมีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนและผู้วิจัยในการศึกษาการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืน

2. ควรมีการศึกษาภาคสนาม (Field study) เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินที่เกิดจากการดำเนินการที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อถอดบทเรียนจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ. (2558). *แนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.* กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ.

กองเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ. (2563). *เปิดตัวเลขดุลการค้า.* สืบค้น 20 มกราคม 2563, จาก http://www.oae.go.th/view/1/รายละเอียดภาวะเศรษฐกิจการเกษตร/31177/TH-TH

ขวัญใจ เปือยหนองแข้. (2563). ธนาคารน้ำใต้ดิน: นวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำ. *พัฒนวารสาร,* 7(1),281.

เจริญ คัมภีรภาพ. (2564, 9 กรกฎาคม). ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยกระทรวงศึกษาธิการ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). *วิจัยและสถิติ: คำถามชวนตอบ.* กรุงเทพฯ: ไอคอนพริ้นติ้ง.

นิวัติ เรืองพานิช. (2547). *หลักการจัดการลุ่มน้ำ.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

บุญทัน ดอกไธสง. (2564, 9 กรกฎาคม). ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

พฤทธ์สรรค์ สุทธิชัยเมธี. (2564, 9 กรกฎาคม). รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

พัชรี ชำนาญศิลป์. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง.* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ และคณะ. (2560). *การจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการน้ำสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและพึ่งตนเองด้านแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน (Ground water bank) บ้านค้ากลาง ตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี* (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

รัฐพล เย็นใจมา. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตร ภาควิชารัฐศาสตร์ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

ลำพอง กลมกูล. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ และรักษาการผู้อำนวยการ ส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

วรุตม์ ทวีศรี. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมเพื่อการพัฒนาสู่องค์การประสิทธิภาพสูงของหน่วยงานวิจัยและพัฒนาในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเดช สีแสง. (2545). *ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์.* เพชรบูรณ์: โรงพิมพ์ดีดีการพิมพ์.

สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. (2550). *หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.

สุวัฒน์ อินทรประไพ. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตร ภาควิชารัฐศาสตร์ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

Sonwa, S., et al.(2018). The Process of Human Resource Development to Become a Democratic Community: A Case Study of Excellent Democratic Communities in Kham Khuean Kaew District, Yasothon Province, Thailand. *Asian Political Science Review*, 2(1),73-85.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี*

A DEVELOPMENT MODEL OF PROTOTYPE COMPETENCY OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION OFFICERS IN NONTHABURI PROVINCE

พระสมนึก ธีรปญฺโญ, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

Phrasomnuek Dhīrapañño, Boonton Dockthaisong, Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: somnuek.klab@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคนแบบตัวต่อตัว โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 11 รูปหรือคน นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะมาทำการวิเคราะห์ด้วย (SWOT Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) เป็นผู้กำหนดมาเป็นแนวทางการในพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะประจำผู้บริหาร และ 3) สมรรถนะประจำสายงาน และ 2 ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลีโอนาร์ด แน็ดเลอร์ และหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาบุคลากร คือ ศีล การฝึกฝนในด้านของความประพฤติ สมาธิ การฝึกฝนในด้านของจิตใจ และปัญญา การพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงนำมาเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการ

คำสำคัญ: สมรรถนะ; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; ไตรสิกขา

---

*Received July 21, 2021; Revised August 6, 2021; Accepted August 7, 2021

Abstract

This research article aimed to study competency and to a development model of prototype competency of Local Administrative Organization Officers in Nonthaburi Province conducted by the qualitative research methodology, collected data by face-to-face in-depth interviewing from 20 key informants and 11 participants in focus group discussion. Data were analyzed by content descriptive interpretation. Findings from in-depth-interview and focus group discussion were analyzed by SWOT analysis technique.

Findings were as follows: 1. Local Administrative Organizations in Nonthaburi Province promoted Officers' competency development in line with the competencies set by the Department of Local Administration (DLA) as guideline for development, comprising 3 competencies:1) Core competencies 2) Executive competencies and 3) Work chain competencies and 2. Local Administrative Organizations in Nonthaburi Province promoted Officers' competencies development emphasizing training, education and development in line with Leonard Nader's concept and Threefold training for human development: Sila, behavior training, Samadhi, mind training and Panna, wisdom training that can be integrated to develop a prototype or modeled competency of Local Administrative Organizations Officers in Nontaburi Province

Keywords: Capacity; Human Resource Development; The Three Fold Training

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรกันอย่างกว้างขวาง หากพิจารณาความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่มาจากการมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากองค์กรไม่มีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นแบบแผนและการคัดสรรบุคลากรที่ไม่มีประสิทธิภาพได้บุคคลากรที่ไม่ตรงกับความต้องการขององค์กร ความไม่เป็นธรรมในการปรับขึ้นค่าตอบแทนปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้การจะได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถพัฒนา

บุคลากรให้มีทักษะในการปฏิบัติงานตรงกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคลากรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกลยุทธ์ (Strategic) หรือหลักการในการบริหารที่มีประสิทธิภาพการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร (Competency Development) เป็นกลยุทธ์ที่มีการนำมาใช้งานกันอย่างกว้างขวางในงานทางด้านบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) และงานทางด้านพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) อันเนื่องมาจากสามารถตอบโจทย์ของการคัดสรรบุคลากรที่จะก้าวเข้ามาปฏิบัติงานตรงกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้ในการคัดสรรบุคลากรแล้วยังสามารถนำมาใช้ในการปรับขึ้นเงินค่าตอบแทนของบุคลากร การวางแผนพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของบุคลากร หรือแม้แต่การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจะเห็นว่าทั้งหมดล้วนแล้วเป็นหลักการในการบริหารทรัพยากรบุคคลทั้งสิ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พิชิต เทพวรรณ์, 2554)

การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรประชาชน ความต้องการ และปัญหาย่อมต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็น ผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการ ของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและ มีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติ ไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลง ภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

จังหวัดนนทบุรีจัดเป็นพื้นที่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานครมีจำนวนของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีจำนวนมากทำให้มีความหลากหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ในปัจจุบันหลายแห่งยังไม่มีบุคลากรที่มีสมรรถนะเพียงพอที่จะสามารถตอบสนองเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้การทำการวิจัยเพื่อให้ได้การพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคนในองค์กรให้เป็นคนที่มีคุณภาพก่อน โดยการให้การศึกษา อบรม เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ คือ การให้การศึกษาที่พัฒนาคนเพื่อการประกอบอาชีพเป็นการพัฒนาคนในเรื่องภายนอก ส่วนการพัฒนาคนในเรื่องภายใน อันได้แก่ การพัฒนาจิตใจ ด้วยการส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล ให้สามารถดำรงตน และดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างสันติและมีอิสรภาพ โดยใช้หลักไตรสิกขาในทางพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ที่เป็นกระบวนการ

ศึกษาที่พัฒนามนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา (อง.ติก.(ไทย) 20/82/308-319)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้และหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดหลักในการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) 2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี จำนวน 12 คน กลุ่มนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 4 คน และกลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูปหรือคน รวมทั้ง 3 กลุ่มเป็นจำนวน 20 รูปหรือคน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง(Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูปหรือคน บันทึกข้อมูลโดยการ

จดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยนำเอาสมรรถนะที่ทางกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) เป็นผู้กำหนดมาเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ ดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก เช่น ความซื่อสัตย์ การส่งมอบงานที่มีคุณภาพและตรงเวลา การมุ่งประโยชน์ลูกค้าเป็นสำคัญ เป็นต้น เพราะฉะนั้น การพัฒนาส่วนนี้เป็นการพัฒนาศีล หรือพฤติกรรมที่ดีงามตามค่านิยม (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2564) 2) สมรรถนะประจำผู้บริหาร เช่น สมรรถนะเฉพาะกลุ่มผู้บริหารเป็นสำคัญ หรืออาจเป็นการพัฒนาเพื่อเตรียมคนเข้าสู่ตำแหน่งบริหาร เป็นการพัฒนาสมาธิ การฝึกฝนในด้านของจิตใจ ประกอบด้วย มาตรฐานสากล วิสัยทัศน์ก้าวไกล มีใจมุ่งมั่น และ 3) สมรรถนะประจำสายงาน เป็นสมรรถนะประจำตำแหน่งงานของแต่ละคน แต่ละตำแหน่งจะแตกต่างกันไปตามความต้องการ เป็นการพัฒนาความรู้ในหน้าที่หลักของแต่ละตำแหน่ง เช่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ต้องพัฒนาเรื่องทักษะการสื่อสาร การมีใจรักการบริการ เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้สมรรถนะของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีที่ใช้ในปัจจุบัน ดังภาพที่ 1

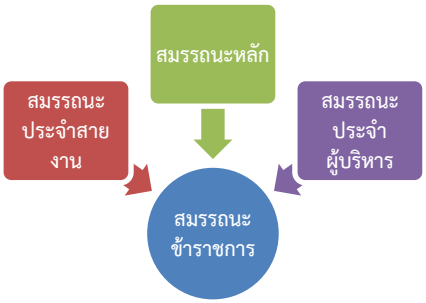

ภาพที่ 1 สมรรถนะของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีที่ใช้ในปัจจุบัน

การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนด จุดแข็ง และ จุดอ่อน ขององค์กรจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาส และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ต่อการทำงานขององค์กร การวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารรู้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าองค์กรได้เดินทางมาถูกทิศและไม่หลงทาง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ภายนอก (SWOT)

จุดแข็ง (Strengths)	**จุดอ่อน (Weaknesses)**
1.ผู้บริหารระดับหน่วยงานมีความเข้าใจในการทำงานสามารถสนองตอบนโยบายได้ดี 2. บุคลากรอยู่ในวัยทำงานสามารถรับรู้และปรับตัวได้เร็ว 3. บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จึงสะดวกต่อการประสานงาน 4.บุคลากรเฉลี่ยมีการศึกษาระดับปริญญาตรี	1.การปฏิบัติงานภายในส่วนราชการและระหว่างส่วนราชการยังขาดความเชื่อมโยงเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน 2.บุคลากรผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ที่เป็นระบบและเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน 3.บุคลากรมีความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติค่อนข้างน้อย 4.ขาดการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และพัฒนาแนวคิดรวมถึงคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้เกิดสิ่งจูงใจและขวัญกำลังใจ ที่จะทำให้บุคลากรทุ่มเทกำลังกายและความคิดในการปฏิบัติงาน
โอกาส (Opportunities) 1. กฎหมายกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นเอื้อต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นในมีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน 3. ประชาชนมีเชื่อมั่นและคาดหวังในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	**อุปสรรค (Threats)** 1.อำนาจหน้าที่ตามแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น บางภารกิจยังไม่มีความชัดเจน 2.การจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลยังไม่เพียงพอกับภารกิจที่ถ่ายโอนให้กับท้องถิ่น งบประมาณค่อนข้างน้อย ทำให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง 3. มีระเบียบ กฎหมายใหม่ ๆ จำนวนมาก ทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรไม่ทันต่อเหตุการณ์

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยภาพรวมส่วนใหญ่ พบว่า ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลีโอนาร์ด แน็ดเลอร์ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญไว้ดังนี้

2.1 ด้านการฝึกอบรม มีนโยบายในการฝึกอบรมบุคลากรและการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการทำงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการฝึกอบรมและติดตามประเมินผลบุคลากรหลังการฝึกอบรม มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการฝึกอบรม มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการฝึกอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการศึกษา มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรอย่างชัดเจน มีการวางแผนการจัดการศึกษาหรือหาความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในงานที่ได้รับผิดชอบ มีการสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ๆทั้งภายในและภายนอกเสมอและพัฒนาความรู้ในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตำแหน่ง หน้าที่ที่สูงขึ้นด้วย มีงบประมาณสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาต่อและหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น

2.3 ด้านการพัฒนา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนางานของตนเอง มีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (บุญทัน ดอกไธสง, 2564) มีการพัฒนาให้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถและความรับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นใจ และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร

ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยเน้น ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา โดยมีการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 3 สมรรถนะควบคู่กันคือ 1) สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย รู้จักกฎ ระเบียบ มาตรฐานสากล เสริมสร้างความรู้ 2) สมรรถนะประจำผู้บริหาร ประกอบด้วย บริหารเป็นธรรม วิสัยทัศน์ก้าวไกล พัฒนาผู้นำ และ 3) สมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย มีจิตสำนึก มีใจมุ่งมั่น เพิ่มพูนทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลีโอนาร์ด แน็ดเลอร์ โดยผู้วิจัยได้สรุปสมรรถนะเพื่อช่วยในการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ดังภาพที่ 2

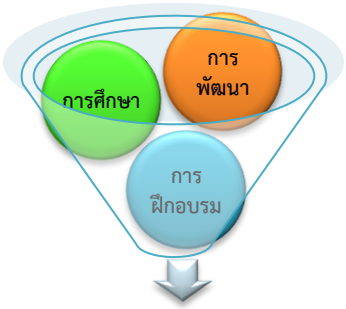

ภาพที่ 2 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี (ลีโอนาร์ด แน็ดเลอร์)

3. หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยภาพรวมส่วนใหญ่ พบว่าหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. ศีล คือ การฝึกฝนในด้านของความประพฤติ ประกอบด้วย รู้จักกฎ ระเบียบ บริหารเป็นธรรม และมีจิตสำนึก เช่น สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย จัดกิจกรรมปฐมนิเทศ พนักงานใหม่ (พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, 2564) กิจกรรมรณรงค์ขับเคลื่อน คุณธรรม จริยธรรม และต่อต้านทุจริต กิจกรรมการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรม ต่อต้านการทุจริต คอรัปชั่น สมรรถนะผู้บริหาร ประกอบด้วย การฝึกอบรมในผู้บริหารตามแผน การดำเนินการฝึกอบรม บุคลากรท้องถิ่น จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ พัฒนามาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส สำหรับผู้บริหาร ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหาร ส่วนสมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย ฝึกอบรมบุคลากรประจำสายงานเกี่ยวกับแผนการดำเนินการระเบียบข้อบังคับ สายงานผู้ปฏิบัติตาม แผนการดำเนินการ ฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส สำหรับข้าราชการ อปท. นนทบุรี ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรคุณธรรม จริยธรรมสำหรับข้าราชการ อปท. นนทบุรี 2. สมาธิ คือ การฝึกฝนในด้านของจิตใจ ประกอบด้วย มาตรฐานสากล วิสัยทัศน์ก้าวไกล มีใจมุ่งมั่น เช่น สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย การอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางทัศนคติที่ดีของบุคลากรในยุคดิจิทัล ปลูกฝังให้บุคลากรมีกรอบความคิด (Mindset) ในการเรียนรู้ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สมรรถนะผู้บริหาร ประกอบด้วย อบรมแก่ผู้บริหารเพื่อปรับเปลี่ยน

วิสัยทัศน์ในการบริหารงานในยุคดิจิทัล (บุญทัน ดอกไธสง, 2564) จัดกิจกรรมหลักสูตรพัฒนากลไกในระบบการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนสมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย การอบรมแก่บุคลากรเพื่อปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการมุ่งมั่นในการบริหารจัดการที่ดีในยุคดิจิทัล จัดกิจกรรมหลักสูตรการใช้เทคโนโลยี ภาษา ทักษะในแต่ละสายงาน เสริมสร้างการพัฒนาบุคลากรให้มีกรอบความคิดและทักษะที่จำเป็นในการสร้างสรรค์เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวมและ 3. ปัญญา คือ การพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย เสริมสร้างความรู้ พัฒนาผู้นำ เพิ่มพูนทักษะ เช่น สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะหลัก การส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษาทั้งในและนอกประเทศ การเสริมสร้างทักษะเชิงยุทธศาสตร์ สมรรถนะผู้บริหาร ประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร ส่งเสริมให้ผู้บริหารได้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร (สุริยา รักษาเมือง, 2564) เสริมสร้างการพัฒนาทักษะด้านภาวะผู้นำ ส่วนสมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะประจำสายงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในแต่ละสายงานได้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เสริมสร้างการพัฒนาทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ตามสายงาน ดังภาพที่ 3

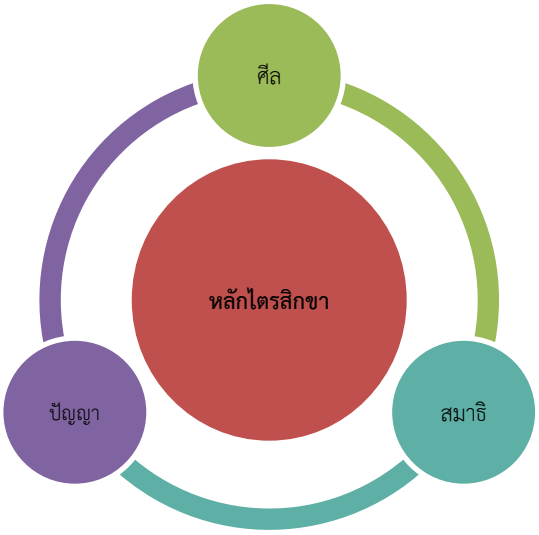

ภาพที่ 3 แสดงหลักไตรสิกขากับการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผล รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผลดังนี้

ศีล (การฝึกฝนในด้านของความประพฤติ) แสดงให้เห็นว่า การประพฤติตนห่างไกลอบายมุขทั้งหลาย จะทำให้การทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพ และนอบน้อม พูดจาไพเราะ จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจ ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตในงาน ไม่มัวเมาในอบายมุขทั้งหลาย ย่อมทำให้สามารถพัฒนาเอง ทำให้มีความเชี่ยวชาญในงานได้ มีความรอบรู้ เข้าใจกฎ ระเบียบ จะทำให้สามารถยืนหยัดในหลักการและความถูกต้อง ตามจรรณยาบรรณวิชาชีพได้ มีรูปแบบการทำงานที่เพียรพยายาม เข้มแข็ง รับผิดชอบ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร และคิดดี พฤติกรรมดี วาจาดี จะเป็นประโยชน์ในการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวิฐศีลขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺโน) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านศีล จะเน้นไปที่การประพฤติดี ประพฤติชอบ ถูกต้องตามกฎระเบียบ ตามท่วงทำนองคลองธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสายรุ้ง บุบผาพันธ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยนำหลักภาวนา 4 มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนา ประกอบด้วย 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) ศีลภาวนา พัฒนาศีล 3) จิตภาวนา พัฒนาจิตใจ และ 4) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา บูรณาการเข้ากับการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวคิดของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) กำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สมาธิ (การฝึกฝนในด้านของจิตใจ) แสดงให้เห็นว่า ขยัน มีกำลังใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ยากและท้าทายได้ มีความพยายามในการให้บริการอย่างทุ่มเท อย่างเต็มกำลัง ก็จะทำให้ผู้รับบริการประทับใจ มีความเพียรพยายามในการที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ก็สามารถทำให้ตนเองมีความเชี่ยวชาญในงานอาชีพได้ มีกำลังใจที่เข้มแข็ง กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง จะสามารถยึดมั่นในหลักการและความถูกต้องชอบธรรม ตามจรรณยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระประเสริฐ วรธมฺโม (ธิลาว) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย” การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยพุทธบูรณาการ (หลักไตรสิกขา) มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการประพฤติดีปฏิบัติตามหลักจริยธรรม และคุณธรรมส่งเสริมให้บุคลากรทำความเข้าใจในกฎ กติกาการอยู่ร่วมกันเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน และเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานปลูกจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่มีการพัฒนาทุนมนุษย์สัมพันธ์ โดยสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมชำนาญและก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ และเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานโดยปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันมีการพัฒนางานให้เป็นไปตามครรลองคลองธรรมมีการนำหลักศีลมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการในองค์กรมีการส่งเสริมในเรื่องการศึกษาในสาขาวิชาหรือหลักสูตรสูงขึ้นมีการสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้กับบุคลากรเล่าเรียนในระดับสูง โดยให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญญา (การพัฒนาในด้านการเรียนรู้) แสดงให้เห็นว่า มีความรอบรู้ในด้านต่างๆ มีความคิดสร้างสรรค์ จะสามารถสร้างผลงานที่โดดเด่นและแตกต่างโดยที่ไม่มีใครทำมาก่อน จะนำความรู้ ที่มีอยู่มาสร้างสรรค์การบริการ ที่เกินความคาดหมาย จะทำให้การบริการมีคุณค่าสำหรับผู้รับบริการ และสามารถให้ข้อมูลในการทำงานในส่วนของตนหรือข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการงาน จะช่วยให้ทีมงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ การใช้ความรู้ที่มีอยู่ ผสมกับการสนใจใฝ่รู้ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จะก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ทำให้ตนเองเกิดการพัฒนา ความประพฤติที่ไม่มีข้อเสียหาย มีการทำงานที่ซื่อสัตย์สุจริต จะทำให้มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัต กระสังข์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม” โดยมีหลักไตรสิกขาคือ 1) การฝึกอบรม ได้แก่การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม 2) การศึกษา ได้แก่การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ 3) การพัฒนา ได้แก่การพัฒนาปัญญา และหลักธรรมสนับสนุนและสร้างภูมิคุ้มกันกระแสบริโภคนิยม ได้แก่ วิธีการแห่งปัญญาแบบอริยสัจ ที่มุ่งตรงต่อปัญหาที่ต้องการจะพิจารณาและเป็นวิธีคิดที่เป็นไปตามเหตุและผล โดยสืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วทำการแก้ไขที่ต้นเหตุเพื่อขจัดปัญหาให้หมดไป โดยกระบวนการจะอยู่ในรูปของการพัฒนาใน 3 ด้านร่วมกันคือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา มีความสัมพันธ์อิงอาศัยกันและส่งผลต่อกันเป็นปัจจัยแก่กันในกระบวนการการพัฒนาในองค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังอธิบายได้ว่า สมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยมี 3 ดี ประกอบด้วย 1) งานดี (Good Job) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ด้านศีล การฝึกฝนในด้านของความประพฤติ ประกอบด้วย รู้จักกฎ ระเบียบ บริหารเป็นธรรม และมีจิตสำนึก 2) บริหารดี (Good Management) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ด้านสมาธิ การฝึกฝนในด้านของจิตใจ ประกอบด้วย มาตรฐานสากล วิสัยทัศน์ก้าวไกล มีใจมุ่งมั่น และ 3) คนดี (Good People) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ด้านปัญญา การพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย เสริมสร้างความรู้ พัฒนาผู้นำ เพิ่มพูนทักษะ โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) บูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา การพัฒนาสมรรถนะกำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาสมรรถนะของนักบริหารและพัฒนาเมืองตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบันนับว่าเป็นเรื่องที่ควรจัดทำ เพราะบุคลากรแบบใหม่ ที่จะมาแทนข้าราชการ ซึ่งในปัจจุบันแทบจะไม่เปิดรับบุคลากรประเภท

ข้าราชการ เมื่อบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นบุคลากรสายพันธุ์ใหม่ ก็ควรได้รับการถ่ายทอด ทั้งวิชาการความรู้ คู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสนใจหรือให้ความจริงจังในการจัดทำนโยบาย โครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

2. การปฐมนิเทศ โครงการปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างที่ได้รับมอบหมาย

3. การฝึกอบรม จัดให้มีโครงการฝึกอบรมในสายงานผู้บริหารตามแผนการดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความรู้และวิสัยทัศน์ในการทำงานของผู้บริหาร โครงการฝึกอบรมสายงานผู้ปฏิบัติตามแผนดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ และโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรโดยจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้าง โดยยึดยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 - 2569 ตามที่สำนักกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดไว้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการกำหนดมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อสร้างกลุ่มผู้นำและองค์การสุจริตธรรมที่มีศักดิ์ศรี

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ สร้างทักษะและพัฒนาสมรรถนะข้าราชการส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ และการปรับปรุงระบบบริหารทรัพยากรบุคคล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพื่อให้เหมาะสมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรต่าง ๆ

2. ควรนำการศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากการวิจัยนี้ ไปใช้ในองค์กรต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพแตกต่างกันหรือไม่

3. ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการปฏิบัติงานของบุคลากรเปรียบเทียบกับการพัฒนาองค์กรตามแนวทั่วไปว่าจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

บุญทัน ดอกไธสง. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

พระครูนิวิฐศีลขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน). (2557). *รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระประเสริฐ วรธมฺโม (ธิลาว). (2558). *พุทธบูรณาการการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

พิชิต เทพวรรณ์. (2554). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์:แนวคิดและกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สายรุ้ง บุบผาพันธ์. (2558). *การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุริยา รักษาเมือง. (2564, 9 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ [สนทนากลุ่มเฉพาะ].

อนุวัต กระสังข์. (2556) *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร*

STRUCTURAL EQUATION MODEL OF TEN PERFECTIONED BUDDHIST LEADERSHIP AND PUBLIC POLICY FOR CHANGE MANAGEMENT SUCCESS OF FOOD BUSINESS ENTREPRENEUR

ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Sasitorn Anantapanpong, Termsak Thongin, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sasianan59@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะของผลสำเร็จ ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐ และนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้าง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.977 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 408 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแบบบรรยายและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะผลสำเร็จ มี 5 องค์ประกอบคือ มีการปรับกลยุทธ์องค์กรให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง สร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ ปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม มีการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ และบุคลากรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ค่าอิทธิพลที่ส่งผลไปยังองค์ประกอบ 5 ด้านมีค่าระหว่าง 0.76-0.91 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร ได้แก่ ทศบารมี ภาวะผู้นำเชิงบารมี และนโยบายภาครัฐด้านอาหาร ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2) เท่ากับ 0.542 3) โมเดลสมการโครงสร้างนี้ประกอบด้วยทศบารมีที่มีอิทธิพลโดยตรงและมีอิทธิพลร่วมกับภาวะผู้นำเชิงบารมีและนโยบายภาครัฐด้านอาหารในการส่งผลต่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 = 231.81, df=199, p=.055, GFI = .955, AGFI = .932, RMR= .022, RMSEA = .020)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงทศบารมี; การบริหารการเปลี่ยนแปลง; ผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

---

*Received July 26, 2021; Revised August 6, 2021; Accepted August 6, 2021

Abstract

The objectives of this research article were 1. To study the characteristics of change management success of food business entrepreneur, 2. To study the factors of ten perfectioned Buddhist leadership and public policy for change management success, and 3. To propose the structural equation model. The research carried out by mixed methods. For quantitative research, data were collected by questionnaire with reliability of 0. 977. Sampling from 408 samples. Data were analyzed by descriptive statistics and structural equation model. For qualitative research, data were collected by in- depth interview from 18 key informants and 9 participants of focus group discussion. Data were analyzed by content analysis.

Findings were as follows: 1. There were five characteristics of change management, success of food business entrepreneur: strategic change, cultural change, organization structural change, innovation and new technology applied and readiness of the people for change. The factor loading of these characteristics were between 0.76-0.91. 2. Factors for change management success of food business entrepreneur were ten perfections, charismatic leadership and food public policy. The squared multiple correlation of change management success (R2) was 0.542. 3. The structural equation model consisted of ten perfections with direct effect and indirect effect through charismatic leadership and food public policy to change management success. The model was conformed to the empirical data with statistic results. (χ^2 = 231.81, df= 199, p=.055, GFI = .955, AGFI = .932, RMR= .022, RMSEA = .020)

Keywords: Ten Perfectioned Buddhist Leadership; Change Management; Food Business Entrepreneur

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ผลผลิตส่วนหนึ่งได้ถูกแปรรูปเป็นสินค้าอาหาร สร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตผลเกษตรและกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักของชาติ ธุรกิจอาหารและธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติและสร้างงานให้กับประชาชนเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

(2564) การส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปในปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่ากว่าหนึ่งล้านล้านบาท และจากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (2563) ประเทศไทยมีโรงงานแปรรูปผลิตผลทางเกษตรเบื้องต้น 43,725 โรงงาน โรงงานแปรรูปอาหาร 9,102 โรงงาน และโรงงานผลิตเครื่องดื่ม 815 โรงงาน มูลค่าการผลิตอาหารราวสามล้านล้านบาท อุตสาหกรรมอาหารจึงมีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เชื่อมโยงกับการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตจากภาคการเกษตร แต่จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในห่วงโซ่อาหาร การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ พื้นที่ชายฝั่งทะเลสำหรับการประมง ความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ล้วนมีผลกระทบต่อการผลิตและการแปรรูปอาหาร (สำนักงานคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2561)

นอกจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าวแล้ว สภาพการแข่งขันที่รุนแรงของภาคธุรกิจ รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในขององค์กรคือความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่เรียกว่าความสามารถหลัก (core competency) ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ของภาคส่วนต่าง ๆ ในองค์กรจะต้องบูรณาการและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้ ผู้นำในองค์กรผู้ประกอบการธุรกิจอาหารจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถเป็นเลิศและมีบารมีที่จะนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมาย คุณลักษณะของผู้นำทางด้านความมีบารมี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี (2543) ทรงวิเคราะห์ความหมายของคำว่าบารมี แปลว่า ความเป็นเลิศ ความเต็ม หรือความสมบูรณ์แบบด้วยคุณธรรม 10 ประการ หรือทศบารมี (Ten Perfections) ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ภาวะผู้นำเชิงทศบารมีจึงเป็นคุณสมบัติของผู้นำองค์กรที่เป็นเลิศ สามารถก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจที่ล้ำลึกระหว่างผู้นำกับผู้ปฏิบัติตาม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคุณค่าและความเชื่อไปสู่เป้าหมาย ภายใต้นโยบายภาครัฐซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ (2561) ได้จัดทำกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2561-2580) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ด้านอาหารศึกษา และด้านการบริหารจัดการ

การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารจะต้องมีปรับเปลี่ยนทั้งในเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร บุคลากรและเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี กฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ภัยคุกคามจากสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ วิกฤตโรคระบาดและการเกิดขึ้นของโรคอุบัติใหม่ต่าง ๆ มองในมิติด้านสังคม อาหารเป็นปัจจัย 4 ที่จำเป็น

ต่อการดำรงชีวิต มีผลต่อประชากรของประเทศชาติทั้งด้านความมั่นคง การอยู่รอด การมีสุขภาพอนามัย สติปัญญาที่ดี มิติด้านเศรษฐกิจ อาหารมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกอาหารไปทั่วโลก มิติด้านวัฒนธรรม อาหารเป็นเครื่องบ่งบอกถึงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาของชาติและชุมชน

จากความเป็นมาและปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยเรื่องโมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร ด้วยเล็งเห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงทศบารมีจะสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปด้วยความสำเร็จราบรื่น สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ สร้างประโยชน์สุขให้แก่องค์กร ประชาชน สังคม ประเทศชาติ และเป็นต้นแบบให้กับองค์กรอื่น ๆ ในการประยุกต์ใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร
3. เพื่อนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบบคู่ขนานและเท่าเทียมกัน โดยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิจัยพร้อมกัน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเสริมกันและได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์มากกว่าการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งวิธีเดียว (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552) ระยะที่ 2 เป็นการตรวจสอบยืนยันโดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือบุคลากรในองค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป สุ่มตัวอย่างจากสมาชิกสามัญจำนวน 126 แห่ง กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยการคำนวณจากเส้นพารามิเตอร์ 6 เท่าต่อ 1 พารามิเตอร์ตามหลักของ Hair, J.F. and group (2010) ในโมเดลการวิจัยนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ 62 ค่า ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 372 คน ทำการแจก

แบบสอบถามทั้งหมด 408 ฉบับ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มพระภิกษุและนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนาศาสตร์ กลุ่มคณะกรรมการอาหารแห่งชาติและนักวิชาการด้านอาหาร และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามมาตรวัดแบบ Likert Scale ที่ระดับความคิดเห็น 5 ระดับ (Rating Scale) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.977 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามกับบุคลากรของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารตามที่กำหนดในแผนการสุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง บันทึกข้อมูลเสียงเพื่อนำมาเรียบเรียงเนื้อหาและสรุปประเด็น การสนทนากลุ่มเฉพาะ กำหนดประเด็นเนื้อหาและนำข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิมายืนยันสังเคราะห์ประเด็นองค์ความรู้จากการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าสถิติเบื้องต้นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรมสถิติชั้นสูง LISREL การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกประเด็นข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันสรุปเป็นประเด็นองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการยืนยันและเพิ่มเติมความเห็นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากค่าสถิติเบื้องต้น พบว่า

1.1 ลักษณะผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 อยู่ในระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ด้านสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ มีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือ ปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.20) มีการปรับกลยุทธ์องค์กรให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย 4.17) มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ (ค่าเฉลี่ย 4.04) และบุคลากรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย 4.02) ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 = 231.81, df= 199, p=.055, GFI = .955, AGFI = .932, RMR= .022, RMSEA = .020 ดังแสดงในภาพที่ 1

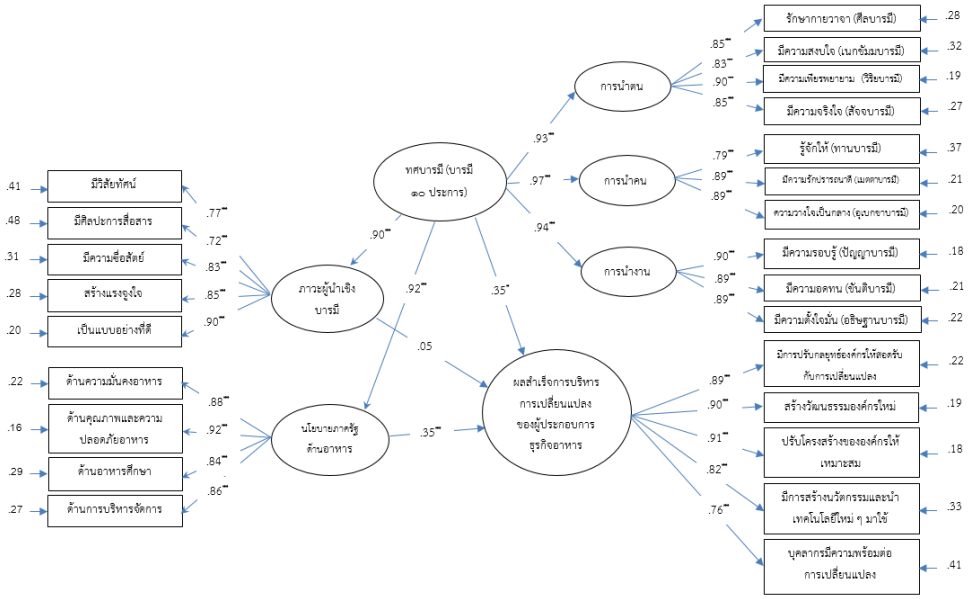

χ^2 = 231.81, df= 199, p=.055, RMSEA = .020

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

1.3 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลจากผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารไปยังองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีค่าระหว่าง 0.76-0.91 โดยการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 0.91 รองลงมาคือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ และการปรับกลยุทธ์องค์กรให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเท่ากับ 0.90 และ 0.89 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้เป็นลักษณะที่สำคัญของผลสำเร็จของการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร ได้แก่ ทศบารมี ภาวะผู้นำเชิงบารมี และนโยบายภาครัฐด้านอาหาร ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2) เท่ากับ 0.542 แสดงว่าตัวแปรภายในโมเดล คือ

ทศบารมี ภาวะผู้นำเชิงบารมี และนโยบายภาครัฐด้านอาหาร สามารถอธิบายผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารได้ร้อยละ 54.2

2.1 เมื่อพิจารณาตัวแปรภายในโมเดล ความสัมพันธ์ระหว่างทศบารมีกับผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์ 0.722 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.354 อิทธิพลทางอ้อม 0.368 อิทธิพลรวม 0.722 และมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำเชิงบารมีกับผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์ 0.661 ขนาดของอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.051 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนโยบายภาครัฐด้านอาหารกับผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์ 0.718 ขนาดของอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.353 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ในข้อ 2.1 มีค่ามากกว่าอิทธิพลทางตรงของปัจจัยภาวะผู้นำเชิงบารมีและนโยบายภาครัฐด้านอาหาร ในข้อ 2.2 และ 2.3 แสดงว่า ทศบารมีมีอิทธิพลร่วมกับภาวะผู้นำเชิงบารมีและนโยบายภาครัฐด้านอาหารในการส่งผลได้ดีกว่าอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยทั้งสองเพียงอย่างเดียว และมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างทศบารมีกับภาวะผู้นำเชิงบารมี และนโยบายภาครัฐด้านอาหาร พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์ 0.902 และ 0.915 ตามลำดับ ขนาดของอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.902 และ 0.915 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6 ทศบารมีมีอิทธิพลต่อการนำตน การนำคน และการนำงาน โดยมีขนาดของอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.933, 0.967 และ 0.942 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. โมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร สรุปได้ดังนี้

3.1 ทศบารมีเป็นตัวแปรแฝงภายนอกที่เป็นองค์ประกอบอันดับที่สอง มีตัวแปรแฝงภายในที่เป็นองค์ประกอบอันดับที่หนึ่ง 3 ด้าน คือการนำตน ประกอบด้วย รักษากายวาจา (ศีลบารมี) มีความสงบใจ (เนกขัมมบารมี) มีความเพียรพยายาม (วิริยบารมี) และมีความจริงใจ (สัจจบารมี) การนำคน ประกอบด้วย รู้จักให้ (ทานบารมี) มีความรักปรารถนาดี (เมตตาบารมี) และความวางใจเป็นกลาง (อุเบกขาบารมี) และการนำงาน ประกอบด้วย มีความรอบรู้ (ปัญญาบารมี) มีความอดทน (ขันติบารมี) และมีความตั้งใจมั่น (อธิษฐานบารมี) ทศบารมีส่งผลโดยตรงต่อภาวะผู้นำเชิงบารมี ที่ประกอบด้วยความมี

วิสัยทัศน์ มีศิลปะการสื่อสาร มีความซื่อสัตย์ สร้างแรงจูงใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี ทศบารมีส่งผลโดยตรงต่อนโยบายภาครัฐด้านอาหาร 4 ด้าน คือด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ด้านอาหารศึกษา และด้านการบริหารจัดการ ทศบารมีและปัจจัยภาวะผู้นำเชิงบารมีร่วมกันส่งผลให้มีความเป็นภาวะผู้นำเชิงทศบารมี เมื่อผนวกกับปัจจัยนโยบายภาครัฐด้านอาหาร พบว่า มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.722 ในการส่งผลต่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ลักษณะของผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร มี 5 ด้าน ดังนี้

3.2.1 มีการปรับกลยุทธ์องค์กรให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การวิเคราะห์เข้าใจสภาพปัญหา กลยุทธ์ต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ สามารถตอบสนองต่อนโยบายภาครัฐและความต้องการของผู้บริโภค ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ภายใต้กลยุทธ์ที่มีเป้าหมายชัดเจน และเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้เกิดประสิทธิภาพ

3.2.2 สร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ ประกอบด้วย การมีหลักธรรมกำกับปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยให้เหมาะกับบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการประกาศใช้เป็นค่านิยมหลัก (core value) เพื่อเป็นแนวทางในการทำงาน และพัฒนาไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

3.2.3 ปรับโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสม ประกอบด้วย การมีโครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว กระชับ สามารถปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับภารกิจขององค์กร มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และมีระบบการวัดผลการทำงานที่ชัดเจน

3.2.4 มีการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ประกอบด้วย เทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ช่วยการเรียนรู้ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ช่วยการวางแผนและตัดสินใจด้วยข้อมูลเพื่อไม่ให้ผิดพลาด พัฒนาความสามารถของบุคลากรให้ทำงานได้ดีขึ้น เรียนรู้ได้มากขึ้น มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยการวิจัยพัฒนา

3.2.5 บุคลากรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การเตรียมบุคลากรให้มีทัศนคติที่ดี เข้าใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง อาศัยกระบวนการตื่นรู้ด้วยปัญญาโดยการบูรณาการหลักธรรมมาใช้ มีแผนพัฒนาบุคลากร มีการฝึกอบรม บ่มเพาะประสบการณ์ สร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นบุคลากรคนรุ่นใหม่ที่มีความชำนาญในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัยพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีและนโยบายภาครัฐเพื่อผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลนี้ประกอบด้วยทศบารมีที่เป็นองค์ประกอบอันดับที่สอง มีองค์ประกอบอันดับที่หนึ่ง 3 ด้านคือ การนำตน การนำคน และการนำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม ชัยสุวรรณ และคณะ (2558) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทัศ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการนำตนด้วยศีลบารมี สัจจบารมี เนกขัมมบารมี และวิริยบารมี ด้านการนำคนด้วยทานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี และด้านการนำงานด้วยปัญญาบารมี ขันติบารมี และอธิษฐานบารมี และงานวิจัยของชยพล เพชรพิมล (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีบารมี พบว่าผู้นำตามหลักทฤษฎีนี้จะต้องมีสติปัญญา ไม่เห็นแก่ตัว ไม่บริหารด้วยกิเลส ตัณหาหรือความอยาก แต่บริหารอย่างผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยความพอดี อิงหลักธรรม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีความเที่ยงธรรมโปร่งใส มีความสามารถในการสื่อสาร มีส่วนร่วม ความเอื้ออาทร ความอดทน ซึ่งสอดคล้องกับบารมีในทศบารมีและปัจจัยภาวะผู้นำเชิงบารมีในงานวิจัยนี้ ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ด้าน คือความมีวิสัยทัศน์ มีศิลปะในการสื่อสาร มีความซื่อสัตย์ สร้างแรงจูงใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี

ปัจจัยนโยบายภาครัฐด้านอาหาร ประกอบด้วย 4 ด้านตามกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2561-2580) งานวิจัยของอุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ และคณะ (2562) ได้บูรณาการงานวิจัยแบบสหวิทยาการเพื่อเพิ่มมูลค่าของห่วงโซ่การผลิตอาหารทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ พัฒนาความร่วมมือของผู้ประกอบการในชุมชนให้มีองค์ความรู้ในการผลิตอาหารที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ รักษานิเวศวิทยา และส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนาตยา แท่นนิล (2555) ศึกษารูปแบบของกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเกษตรและอาหารปลอดภัยในจังหวัดสงขลา พบว่าเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการจัดการเกษตรและอาหารปลอดภัย โดยการผลิตที่มีคุณธรรม พึ่งตนเองได้ มีการพัฒนาระบบการตลาดที่เป็นธรรม และการบริโภคอย่างรู้คุณค่าของประชาชน งานวิจัยนี้สนับสนุนข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในเรื่องการผลิตบนความพอดี มีความพอประมาณ ผลิตเพื่ออยู่ได้และพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นตัวแปรเพิ่มเติมจากการวิจัยเพื่อให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารมีความเชื่อมโยงกับการผลิตที่ยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง อภินันท์ จันตะนี และชมพูนุช ช้างเจริญ (2563) ได้ศึกษาหลักสัปปุริสธรรมในพระพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 ด้าน คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่าหลักธรรมในศาสนาพุทธจะประคับประคองให้รอดพ้นจากภัยและวิกฤตด้วยความมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนพากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นหลักธรรมในทศบารมีด้วย โดยปัจจัยภาวะผู้นำเชิงบารมี นโยบายภาครัฐด้านอาหาร การผลิตบนความพอดี จะช่วยสนับสนุนทศบารมีในการนำตน นำคน นำงาน และนำไปสู่ผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.722 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในการบริหารการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยของสมบัติ นามบุรี (2562) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่21 มีลักษณะยอมรับและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์ ใส่ใจในการสื่อสาร ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี มีทักษะในการประสานงาน และรู้จักประมาณตน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในธุรกิจยุคดิจิทัลของกมลชนก ชมภูพันธุ์ (2564) ที่มีการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การมีความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัล มีทักษะและการเรียนรู้สิ่งใหม่ 3) การมีส่วนร่วมเชิงแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรม 4) บุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม และ 5) บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมบุคลากรในการพัฒนาความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร ทางด้านการปรับกลยุทธ์ให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในรูปแบบความปกติใหม่นั้น กมลพร กัลยาณมิตร (2564) ได้ทำการวิจัยพบว่า มี 6 กลยุทธ์คือ 1) กลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำ 2) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน 4) การสร้างสมดุลและความสุขในการทำงาน 5) ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมารับมือกับการเปลี่ยนแปลง และ 6) การสร้างคุณค่าให้กับสินค้าผ่านเทคโนโลยี ในมิติทางวัฒนธรรมองค์กรนั้น จันทนา อุดม และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จ ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ใหม่ ๆ กล้าริเริ่มการจัดการในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการแบบมีส่วนร่วม และการกำหนดเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นข้อสนับสนุนลักษณะของผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรจากการวิจัยนี้ว่ามีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) มีการปรับกลยุทธ์องค์กรให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง 2) สร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ 3) ปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม 4) มีการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ และ 5) บุคลากรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ค่าอิทธิพลในแต่ละด้านมีค่าระหว่าง 0.76-0.91 แสดงว่าองค์ประกอบ 5 ด้านนี้เป็นลักษณะที่สำคัญของผลสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลสำเร็จของการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร มีปัจจัยที่สำคัญคือ หลักธรรมทศบารมี มีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ การนำตนด้วยการรักษากายวาจา มีความสงบใจ มีความเพียรพยายาม และมีความจริงใจ การนำคนด้วยการรู้จักให้ มีความรักปรารถนาดี และความวางใจเป็นกลาง และการนำงานด้วยความรอบรู้ มีความอดทน และมีความตั้งใจมั่น เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีปัจจัยที่ร่วมสนับสนุนคือ ภาวะผู้นำเชิงบารมี และนโยบายภาครัฐด้านอาหาร รวมทั้งข้อค้นพบเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ คือการผลิตบนความพอดี ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะช่วยให้ทั้งผู้นำองค์กร ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิตอาหารมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงในภาวะวิกฤตและภาวะปกติได้อย่างมั่นคง ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังภาพที่ 2

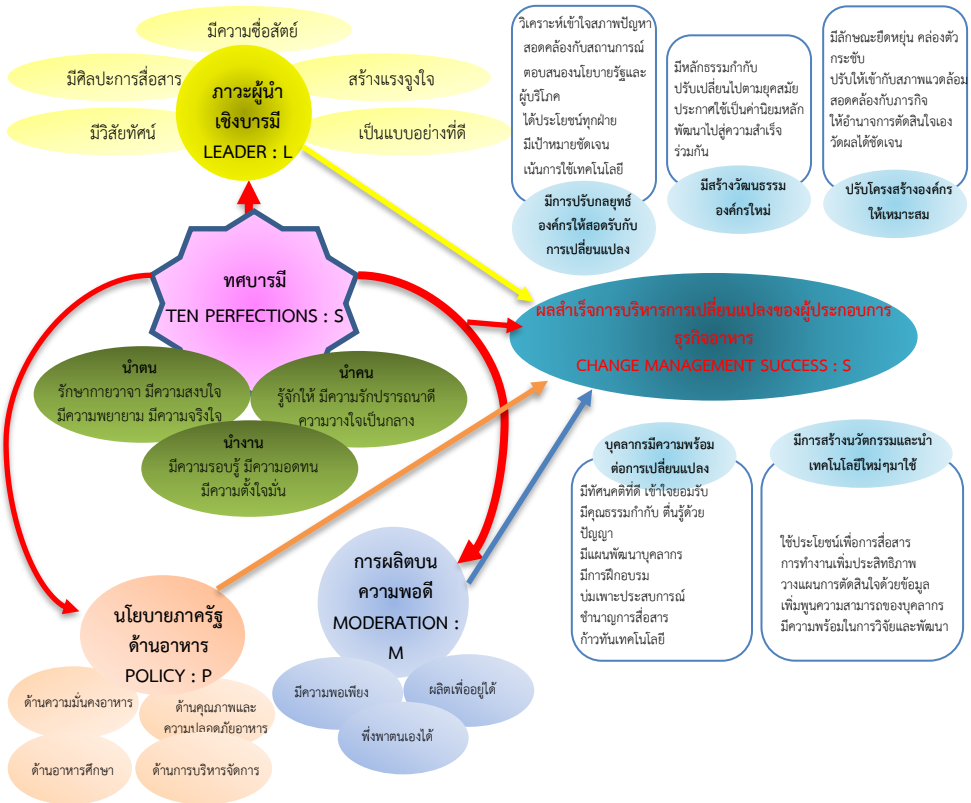

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย P-LPM-S
ที่มา: ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์ (2564)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจอาหารนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรโดยความเชื่อมโยงในสามมิติ คือ การเชื่อมโยงภายในองค์กรธุรกิจเอง การเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจในห่วงโซ่อาหาร และการเชื่อมโยงกับองค์กรภาครัฐที่ดูแลกำกับนโยบายด้านอาหาร

2. ภาครัฐควรสนับสนุนให้นำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของการผลิตอาหารในระดับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคง และความปลอดภัยในการผลิตและการบริโภคอาหารของชุมชน

3. ควรมีการประสานระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา หน่วยงานวิจัย ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน โดยนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางสร้างความร่วมมือเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการผลิตอาหารอย่างเป็นระบบและมีความมั่นคงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้นำเชิงทศบารมี ในการนำตน นำคน นำงาน ด้วยภาวะผู้นำ 5 ประการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

2. มีรูปแบบในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจ และเตรียมพร้อมในการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง

3. มีแนวทางในการสร้างแบบอย่างที่ดีในองค์กร ผู้นำควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้วยทศบารมี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนในองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติตาม

4. มีกระบวนการทำความเข้าใจในนโยบายภาครัฐทั้งสี่ด้าน และนำไปใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้เกิดผลสำเร็จ

5. ภาครัฐควรปรับแนวทางการสื่อสารและการบริหารจัดการเพื่อสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจอาหาร โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงทศบารมี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรศึกษาแนวทางในการนำพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีไปใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2. ควรมีการขยายผลการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดการนำพุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีไปใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทุกองค์กรจะต้องมีการปรับตัวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในวิถีใหม่

3. ควรทำการวิจัยเพิ่มเติมในส่วนของตัวแปรจากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ คือการผลิตบนความพอดี ว่าเป็นปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่การผลิตอาหารตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ให้เป็นรูปธรรมได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก ชมพูพันธุ์. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในธุรกิจยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 148-155.

กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). การนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal). *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,* 6(4), 402-422.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2563). *อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและเครื่องดื่มในประเทศ.* สืบค้น 30 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.facebook.com/hashtag อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและเครื่องดื่มในประเทศ

จันทนา อุดม และคณะ. (2562). การศึกษาคุณลักษณะและมิติทางวัฒนธรรมองค์การเพื่อยกระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เข้าสู่สังคมความรู้. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 6(2), 658-677.

ชยพล เพชรพิมล. (2556). *ทฤษฎีบารมี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *EC_XT_008_S2 มูลค่าและปริมาณสินค้าส่งออกจำแนกตามกิจกรรมการผลิต*. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=747&language=th

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). *วิจัยและสถิติ: คำถามชวนตอบ.* กรุงเทพฯ: ไอคอนพริ้นติ้ง.

นาตยา แท่นนิล. (2555). *รูปแบบของกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเกษตรและอาหารปลอดภัยในจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี. (2543). *ทศบารมี ในพุทธศาสนาเถรวาท* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมบัติ นามบุรี. (2562). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. (2561). *กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2561-2580)*. กรุงเทพฯ: บริษัท คิวคัมเบอร์ (ประเทศไทย) จำกัด.

อภินันท์ จันตะนี และชมพูนุช ช้างเจริญ. (2563). พระพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(2), 241-250.

อุดม ชัยสุวรรณ และคณะ. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทัศในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *รมยสาร*, 13(1), 45-60.

อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ และคณะ. (2562). การพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่าของห่วงโซ่เศรษฐกิจปลาสลิดบางบ่อ ตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 11(2), 93-107.

Hair, J.F. et al. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7thedition*)*. New Jersey: Pearson Education Inc.

รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*

KNOWLEDGE MANAGEMENT MODEL FOR PARTICIPATED INCOME GENERATION AND OCCUPATION PROMOTION IN URBAN COMMUNITY TO ALLEVIATE INEQUALITY IN SENIOR SOCIETY: A CASE STUDY OF DUSIT DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS

ภรัณยู คชแก้ว, วิจิตรา ศรีสอน, สัณฐาน ชยนนท์
Parunyoo Kochkaew, Wijittra Srisorn, Sunthan Chayanon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาวการณ์ความรู้ พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ และ ประเมินรูปแบบการจัดการ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลัก 22 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เชิงสาเหตุและการเชื่อมโยงข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และสรุปความรู้และผลวิจัย

ผลการวิจัย 1. สถานการณ์ปัจจุบันในการประกอบอาชีพในศักยภาพด้านการแข่งขันบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและการรับรู้ร่วมกันในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน 2. รูปแบบการจัดการความรู้แบบ PVIPRII เป็นกลไก หรือปัจจัยส่งเสริมสำคัญขององค์กรหรือชุมชนในการยกระดับการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการทำงานไปสู่ระดับมาตรฐานสากล และ 3. รูปแบบ PVIPRII ใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กร หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้องค์กร หรือชุมชนสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการความรู้; การหารายได้; การส่งเสริมอาชีพ

---

*Received August 21, 2021; Revised September 4, 2021; Accepted September 4, 2021

Abstract

The research aims to study knowledge situations, develop knowledge management models, and evaluate management patterns as qualitative research. It used an in-depth study of interview documents with 22 key informants, analyzed content, causal, and data links. Categorize data Review the threesome and summarize the knowledge and research results.

Research results were as follows: 1. The current situation in the profession in competitiveness based on community engagement to achieve a consistent understanding and mutual awareness of the occupation to earn a stable and sustainable income. 2. The PVIPRII knowledge management model is a mechanism or key contributory factor of the organization or community to raise income and promote participatory careers to reduce inequality in the aging society. The PVIPRII model is used to develop work, develop people, and develop organizations or communities of learning, resulting in organizations or communities creating a competitive advantage.

Keywords: Knowledge Management Model; Income Generation; Occupation Promotion

บทนำ

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นบวกกับความก้าวหน้าทางด้านระบบสาธารณสุข อายุคาดเฉลี่ย (Life Expectancy) ที่ยืนยาวขึ้นจากการมีสุขภาพดีส่งผลให้จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการบริหารและการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของผู้ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ให้ความสำคัญกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบทั้งในระดับจุลภาค มหาภาค และระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อภาคเศรษฐกิจและสังคม (รติมา คชนนท์, 2561) องค์การสหประชาชาติได้ให้คำนิยามของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุ (Older Person) คือ ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป และยังได้จำแนกระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไว้ใน 3 ระดับ ได้แก่ 1. สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ หรือในกรณีที่มีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7

ของประชากรทั้งประเทศ 2. สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีจำนวนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ และ 3. สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปี ขึ้นไปเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรในประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่แล้ว (United Nation, 2015; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557)

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมของ Imperial College of London กับ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) บ่งชี้ว่า จากการวิเคราะห์ช่วงชีวิตของมนุษย์ในประเทศที่พัฒนาแล้วที่เป็นสมาชิกของ องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) จำนวน 35 ประเทศ และคาดเดาว่า ประชากรของโลกที่เกิดในปี พ.ศ. 2573 จะมีอายุยืนยาวขึ้น อีกทั้งอายุขัยของผู้ชายและผู้หญิงจะมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น อย่างไรก็ดี ประชากรผู้หญิงยังคงจะมีอายุขัยเฉลี่ยยาวนานกว่าผู้ชายเล็กน้อย งานวิจัยดังกล่าวยังได้นำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจอีกว่า ผู้หญิงชาวเกาหลีใต้ที่เกิดในปี พ.ศ. 2573 จะเป็นประชากรกลุ่มแรกของโลกที่มีอายุเฉลี่ยเกิน 90 ปี โดยมีโอกาสความเป็นไปได้ถึงร้อยละ 50 เหตุผลสำคัญที่ทำให้ประชากรเพศหญิงมีอายุเฉลี่ยที่ยืนยาวเนื่องมาจาก รัฐบาลเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับระบบบริการสาธารณสุขของประเทศที่เข้มข้นและครอบคลุม ซึ่งตรงกันข้ามกับรัฐบาลในซีกโลกตะวันตกที่พยายามควบคุมงบประมาณของประเทศโดยการตัดงบประมาณด้านสาธารณสุขลง อีกทั้งยังมีปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ นอกเหนือจากปัจจัยด้านความก้าวหน้าทางสาธารณสุขที่ส่งผลต่ออายุขัยเฉลี่ยของประชากรแล้ว สภาพแวดล้อม เงื่อนไขทางสังคม สิ่งแวดล้อม มลพิษ และปัจจัยด้านพันธุกรรมก็ล้วนแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น (Bennett et al., 2017)

สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในอาเซียน ตามตัวเลขขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2558 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia) มีประชากรรวมกันทั้งสิ้นประมาณ 635 ล้านคน โดยในจำนวนนี้มีประชากรผู้สูงอายุประมาณ 60 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 9.4 ของประชากรในภูมิภาค โดยประเทศที่มีประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไปเป็นจำนวนร้อยละ 18 ของประชากรทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่ ประเทศไทย ซึ่งมีประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป ในจำนวนร้อยละ 15.9 ของประชากรรวมทั้งประเทศ และอันดับที่ 3 คือ ประเทศเวียดนาม ซึ่งมีประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุเกินกว่า 60

ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีจำนวนประชากรรวมมากที่สุดในภูมิภาค ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 4 โดยมีประชากรผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 8.3 ของประชากรทั้งประเทศ (United Nations, 2015)

รัฐบาลไทยมีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีการสร้างโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ อีกทั้งยังมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยซึ่งหมายรวมถึงผู้สูงอายุในมีสุขภาพที่ดี ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ รัฐบาลพยายามเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ มีการจัดเตรียมและกำหนดแผนรองรับสังคมผู้สูงอายุทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มีการพัฒนานวัตกรรมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับคลังหรือภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยมีกรมกิจการผู้สูงอายุ ภายใต้การดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในทุกมิติ มีการส่งเสริมสนับสนุนการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น โครงการ “ผู้สูงอายุไทย ก้าวไกลไทยแลนด์ 4.0: สูงวัยสูงคุณค่า สานภูมิปัญญา สู่ลูกหลานไทย” ด้วยการนำเอานวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในองค์ประกอบทั้ง 5 มิติ อันได้แก่ มิติด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีการสร้างความตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคม ผู้สูงอายุควรได้รับการนับถือจากคนในสังคมในฐานะผู้สะสมภูมิปัญญาและธนาคารความรู้ของสังคม โดยมีกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) รับผิดชอบในด้านการส่งเสริมและสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ โดยที่นวัตกรรมนั้นมีพื้นฐานอยู่บนฐานทุนผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้นวัตกรรมดังกล่าวสามารถตอบโจทย์เชิงบริบทและนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างจริงจังในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดรายได้กับผู้สูงอายุและความยั่งยืนในชุมชน (ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2562)

การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาและรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบัน สภาวการณ์ดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการแสวงหา สร้าง รวบรวม กลั่นกรอง และจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้บุคคลากรอีกทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความรู้นั้นได้อย่างสะดวกและตลอดเวลา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีการเรียนรู้ มีการสร้าง และใช้ความรู้ในการบริหารและ

ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้องค์กรในความรับผิดชอบดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัยในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและมีการแข่งขันสูง อีกทั้งมีการเจริญเติบโตและก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2561) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยมีการพัฒนาระบบจากข้อมูลไปสู่สารสนเทศเพื่อให้เกิดความรู้และปัญญาในที่สุด (สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร, 2562) องค์กรได้ประโยชน์ของการจัดการความรู้ในแง่ของการเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจเนื่องจากมีข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ขององค์กร การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน เพราะมีคลังความรู้ที่สามารถดึงความรู้เหล่านั้นมาช่วยในการแก้ปัญหาขององค์กรทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จได้รวดเร็วยิ่งขึ้นและง่ายขึ้น และกำหนดทิศทางขององค์กรได้แม่นยำ สามารถนำความเชี่ยวชาญมาพัฒนาองค์กรให้ถูกทาง และทำให้เกิดนวัตกรรมทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการทำงาน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2557)

ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมบนพื้นฐานศักยภาพผู้สูงอายุในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนและมีความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาตามศักยภาพของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ องค์ความรู้ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ รวมถึงการสร้างคุณค่าทางสังคม แนวทางในการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้กับผู้สูงอายุในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จึงนำมาซึ่งเหตุผลในการศึกษาการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย เขตพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete-aged society) ผลจากงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาทางด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัยได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวการณ์ความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ใช้การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 22 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน ใช้วิธีการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญอย่างไม่เป็นทางการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกิจรายบุคคล และผู้เชี่ยวชาญอิสระ (ศรีมา ธูมิธา, 2561) จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เชิงสาเหตุและการเชื่อมโยงข้อมูล (Causal Analysis) จัดหมวดหมู่ข้อมูล (Data Categorization) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และสรุปความรู้และผลวิจัย (Conclusion) (เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555; สุรศักดิ์ วงศ์ษา, 2563)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวการณ์ความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างอายุของประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์ของโลกโดยมีสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากสองสาเหตุหลักคือ อายุคาดหวังยืนยาวขึ้น (Life expectancy) หรือการลดลงของอัตราการตาย (Mortality rate) และการลดลงของอัตราการเกิด (Birth rate) ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2557 ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละประมาณ 15 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ และมีการคาดว่าสัดส่วนดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ และมากไปถึง 28 เปอร์เซ็นต์ ภายใน ปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2574 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2557 สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรวัยทำงานอยู่ที่ 1 ใน 4 ในขณะที่สัดส่วนที่เหมาะสมควรจะอยู่ที่ 1 ต่อ 10 ยิ่งไปกว่านั้น ในปี พ.ศ. 2584 หรืออีกประมาณอีก 20 ปีในอนาคต ประเทศไทยจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรวัยทำงานอยู่ที่ 1 ต่อ 2 ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่าเป็นห่วงและแสดงให้เห็นถึงอัตราการพึ่งพิง (Dependency rate) ที่สูงมาก จากการประมาณการของผู้เชี่ยวชาญด้านประชากรศาสตร์ ประเทศไทยจะ

เดินเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 สภาวการณ์ด้านโครงสร้างแรงงานที่เปลี่ยนไปดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงด้านรายได้ของผู้สูงอายุของไทย ประเทศไทยจำต้องมีการวางแผนรับมือในการพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ตลอดจนต้องเตรียมการในด้านสวัสดิการ การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย รวมทั้งการสร้างหลักประกันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับจำนวนของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างที่ศึกษาได้จากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกลุ่มประเทศในยุโรปและสแกนดิเนเวียร์ที่ต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อยกว่า 50 ปี ในการปรับเปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับบริบทโครงสร้างของประชากรของประเทศ สำหรับประเทศไทย อาจใช้เวลาในการเตรียมการต่าง ๆ ที่สั้นกว่า เนื่องจากสามารถศึกษาและถอดบทเรียนจากต่างประเทศในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุ มาใช้เป็นต้นแบบและแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองและสอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศในการบริหารจัดการดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับนโยบายการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในแผนระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2558) และฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ตลอดจนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นการสร้างหลักประกันรายได้ ด้วยการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในระบบและนอกระบบ การส่งเสริมอาชีพและการจัดหางานที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุทำทั้งที่ในที่พักอาศัยและในชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ เป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ผลการจัดอันดับความเหลื่อมล้ำโดยธนาคารโลก พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับ 1 ทั้งนี้ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เห็นชอบในหลักการมาตราการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ 6 Sustainable 4 Change โดยมีสาระสำคัญในประเด็นลดความเหลื่อมล้ำสังคมสูงอายุ สร้างเสริมศักยภาพในการประกอบอาชีพโดยการบูรณาการการส่งเสริมการประกอบอาชีพกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการสร้างกลไกที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเพื่อการหารายได้ของผู้สูงอายุ พัฒนาและเพิ่มทักษะด้านฝีมือแรงงานในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ด้านสถานการณ์ปัจจุบันในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะศักยภาพด้านการแข่งขัน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุตระหนักรู้ กระตุ้นจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน มีจิตสาธารณะร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดหา ร่วมกันเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและการรับรู้ร่วมกันในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ของผู้สูงอายุอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบ PVIPRII อันประกอบไปด้วย

1) การปรับเปลี่ยนการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Perception) ผู้สูงวัยต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ที่เหมือนกันหรือคล้ายกันถึงเหตุผลในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ เช่น มีความเข้าใจในประเด็นความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสภาพความเป็นอยู่ รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกในการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาร่วมกัน หรือมีความต้องการความช่วยเหลือด้านการส่งเสริมอาชีพในลักษณะที่คล้ายกัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือก้าวข้ามอุปสรรคด้านการหารายได้ การปรับเปลี่ยนการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกันถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างต่อเนื่อง

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Vision) ผู้สูงวัยมองเห็นจุดหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้เกิดพลังร่วม (Synergy) ในการขับเคลื่อน มีความเป็นเอกภาพ และช่วยลดหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่าง แม้วิสัยทัศน์จะไม่สามารถทับซ้อนกันอย่างแนบสนิท แต่อย่างน้อยก็ควรชี้ไปในทิศทางเดียวกัน

3) การมีความสนใจและผลประโยชน์ร่วมกัน (Interests) ผลประโยชน์อาจจะเป็นทั้งในรูปของตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน อาจอยู่ในรูปของความพึงพอใจ หรือความสุขใจของแต่ละบุคคล เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง ความสัมพันธ์ การยอมรับ โอกาส ความก้าวหน้า ผู้สูงวัยอาจมีความสนใจในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ หรือได้รับผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน (Participation) เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ เป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผู้สูงวัยแต่ละท่านมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะเพื่อนร่วมงาน (Colleague) มีความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal relationship)

5) การเสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Relationship) ผู้สูงอายุทำงานร่วมกัน เสริมสร้างพลังความเข้มแข็งให้กันและกัน นำจุดแข็งมาแก้ไขจุดอ่อนของแต่ละคน เพื่อเพิ่มผลลัพธ์ในรูปแบบของพลังทวีคูณ มากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการที่ต่างคนต่างอยู่

6) การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันสามารถขจัดปัญหาความขาดแคลนทรัพยากรในรูปของเงินทุน วัตถุดิบ ความรู้ กำลังคน ฯลฯ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจะสร้างความเหนียวแน่นและความเข็มแข็งของกลุ่ม และก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

7) การมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน (Interaction) การประกอบกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อสื่อสารผ่านการสนทนา การปรึกษาหารือ การพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน หรือการจัดกิจกรรมสัมมนาร่วมกัน การฝึกอาชีพร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีระหว่างผู้สูงอายุ ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ควรอยู่ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนกัน มากกว่าที่จะเป็นการให้หรือรับแต่เพียงฝ่ายเดียว

3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ดุสิต กรุงเทพมหานคร คือ รูปแบบและเทคนิคการประเมินที่เหมาะสมคือ การประเมินโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่เก่าแก่ที่สุดและเชื่อถือได้วิธีหนึ่ง มีการใช้อย่างแพร่หลายในวงการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการตัดสินคุณภาพของโครงการ ผลผลิตหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำการประเมิน ด้วยวิธีสังเกตุกิจกรรม ตรวจสอบเนื้อหา ผลของกิจกรรมหรือโครงการ และหลักฐานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมสำหรับใช้ในประเมิน

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย เขตพื้นที่ดุสิต กรุงเทพมหานคร อยู่บนพื้นฐานองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ หรือ PVIPRII Model ได้แก่ 1. การปรับเปลี่ยนการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Perception) 2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Vision) 3. การมีความสนใจและผลประโยชน์ร่วมกัน (Interests) 4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน (Participation) 5. การเสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Relationship) 6. การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) และ 7. การมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน (Interaction)

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การศึกษาสภาวการณ์ความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างอายุของประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์ของโลก โดยมีสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกิดประเด็นปัญหาในการประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้

และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงอายุ สร้างเสริมศักยภาพในการประกอบอาชีพโดยการบูรณาการการส่งเสริมการประกอบอาชีพกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการสร้างกลไกที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเพื่อการหารายได้ของผู้สูงอายุ พัฒนาและเพิ่มทักษะด้านฝีมือแรงงานในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ด้านสถานการณ์ปัจจุบันในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะศักยภาพด้านการแข่งขัน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างแรงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุตระหนักรู้ กระตุ้นจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน มีจิตสาธารณะ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดหา ร่วมกันเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและการรับรู้ร่วมกันในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ของผู้สูงอายุอย่างมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของธัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล (2563) เรื่อง ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองส่าหร่าย พบว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลายมิติ ความเหลื่อมล้ำอาจอยู่ในรูปแบบของแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการศึกษา หรือความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการหรือบริการต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งการแก้ไขปัญหามักถูกผลักดันให้เป็นภาระของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐและประสบกับความล้มเหลวเรื่อยมา เป็นผลให้สภาวการณ์ความเหลื่อมล้ำทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนประเทศไทยติดอันดับความเหลื่อมล้ำเป็นอันดับ 1 ของโลก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบและเทคนิคการประเมินที่เหมาะสมคือ รูปแบบ PVIPRII อันประกอบไปด้วย 1. การปรับเปลี่ยนการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Perception) 2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Vision) 3. การมีความสนใจและผลประโยชน์ร่วมกัน (Interests) 4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน (Participation) 5. การเสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Relationship) 6. การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) และ 7. การมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน (Interaction) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ อมรศิริพงศ์ และอาชว์ภูริชญ์ น้อมเนียน (2560) เรื่อง รูปแบบและกลไกการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สำหรับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว พบว่า รูปแบบและกลไกการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสำหรับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว คือ ELDERFARE Model อันประกอบไปด้วย 1) E: Elderly Centered มีเครือข่ายแรงงานนอกระบบผู้สูงอายุ หรือชมรมผู้สูงอายุและพัฒนาสังคมจังหวัด 2) L: Local Government

Organizations มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 3) D: Doctors and Public Health Care System มีหน่วยงานด้านสาธารณสุขระดับจังหวัด และอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกองทุนประกันสังคม 4) E: Enterprise and Investors Responsibility มีผู้ประกอบการและนักลงทุน และนโยบายประชารัฐ 5) R: Rights of Community มีมาตรา 44 กองทุนที่ดิน หรือธนาคารที่ดิน และนโยบายประชารัฐ 6) F: Family Link มีนโยบายรัฐบาล และครอบครัว 7) A: Agricultural Contribution มีกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมาตรา 44 8) R: Rural Community Exploitation มีกลุ่มเกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มสวัสดิการชุมชน และ 9) E: Economic Concerned มีเครือข่ายแรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ พัฒนาสังคมจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย เขตพื้นที่ดุสิต กรุงเทพมหานคร คือ การประเมินโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่เก่าแก่ที่สุดและเชื่อถือได้วิธีหนึ่ง มีการใช้อย่างแพร่หลายในวงการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการตัดสินคุณภาพของโครงการ ผลผลิตหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำการประเมิน ด้วยวิธีสังเกตุกิจกรรม ตรวจสอบเนื้อหา ผลของกิจกรรมหรือโครงการ และหลักฐานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมสำหรับใช้ในประเมิน สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกรัตน์ จิรสัจจานุกูล และณัฐธนนท์ หงส์วริทธิ์ธร (2555) เรื่อง ระบบการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิเคราะห์ความหมายแอบแฝงและการจัดกลุ่มข้อความ พบว่า การวิเคราะห์ของคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสามารถช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย เพื่อช่วยลดเวลาในการวิเคราะห์ข้อคิดเห็น ช่วยลดปัญหาเรื่องอคติ ความลำเอียง หรือการขาดความรอบครอบในการวิเคราะห์ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญสามารถนำไปใช้งานได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมิติต่าง ๆ เช่น สารสนเทศ เทคโนโลยี ความรู้ การตลาด การหารายได้ ฯลฯ การสร้าง การกระจาย และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีอยู่ หรือการจัดการความรู้ กลายเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักของเศรษฐกิจ ให้เกิดการเติบโต สร้างความมั่งคั่ง และสร้างงาน สร้างรายได้ในอุตสาหกรรมทุก

รูปแบบ รูปแบบการจัดการความรู้เป็นวิธีการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ โดยอาจกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล ผลผลิต หรือเอกสารต่าง ๆ มาพัฒนาและบริหารจัดการให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กร ชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และพัฒนาองค์กร ชุมชน หรือตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาใน 3 ประเด็น คือ การพัฒนางาน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กรการเรียนรู้ อันจะส่งผลให้หน่วยงาน หรือชุมชนเกิดความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน รูปแบบการจัดการความรู้เป็นกลไก หรือตัวส่งเสริมสำคัญขององค์กรหรือชุมชนในการยกระดับคุณภาพมาตราฐานการทำงานไปสู่ระดับมาตราฐานสากล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานครควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการนำรูปแบบการจัดการความรู้ด้าน การหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้รับรู้ทั่วกัน เพื่อความโปร่งใสของโครงการ และควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาใช้ในการท้างานและให้บริการอย่างคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย เขตพื้นที่ชุมชนบางริ้น จังหวัดระนอง องค์กรภาครัฐและชุมชนต้องตระหนักให้มีการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจอันดีที่อยู่ในกรอบกฎหมาย โดยตั้งมั่นอยู่ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงควรจัดให้มีการสัมมนาอบรมเชิงวิชาการหรืออบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆรวมถึงการปรับสิ่งต่างๆ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. ควรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการบริหารจัดการให้กับผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขภายในหน่วยงานและแก่ประชาชน รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินงานรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงวัย พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ จิรสัจจานุกูล และณัฐธนนท์ หงส์วริทธิ์ธร. (2555). ระบบการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิเคราะห์ความหมายแอบแฝงและการจัดกลุ่มข้อความ. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 8(1), 15.

ชมพูนุท พรหมภักดิ์. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). *วารสารสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา*, 3 (16), 1-19.

ธัชชนันท์ อิศรเดช และ วสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล. (2563). ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองส่าหร่าย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(11), 375-388.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2557). *สังคมผู้สูงอายุ : นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ » นิยาม: สังคมผู้สูงอายุ*. สืบค้น 6 พฤษภาคม 2564. จาก: https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-01.html

รติมา คชนนท์. (2561). *สังคมผู้สูงอายุกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย.* เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ . สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ระพีพรรณ คำหอม และคณะ (2562). *สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม: การปลดล็อกความเหลื่อมล้ำสู่ความยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ศรีมาธูมิธา. (2561). *การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ: คุณลักษณะ วิธีการและผลลัพธ์.* สืบค้น 1 มิถุนายน 2564, จากhttps://th.srimathumitha.com/zakon/111425

สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์ และอาชว์ภูริชญ์ น้อมเนียน. (2560). รูปแบบและกลไกการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สำหรับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(10), 29-40.

สุรศักดิ์ วงศ์ษา. (2563). การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีทฤษฎีฐานราก: แนวความคิด วิธีการและข้อพึงระวัง. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 15(1), 117-130.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2561). *การจัดการความรู้.* กรุงเทพฯ : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2557). *ประโยชน์ของการจัดการความรู้.* สืบค้น 15 พฤษภาคม 2564, จากhttps://www.nstda.or.th

สำนักงานวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร. (2562). *การจัดการความรู้.* เชียงใหม่: สำนักงานวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), 17-29.

Kontis, V.et al. (2017). *Future life expectancy in 35 industrialized countries: Projections with a Bayesian model ensemble*. The Lancet, 89(10076), 1323-1335.

United Nation. (2015). *World populations ageing (2015).* New York: United Nation.

การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรี เพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย*

THE GOVERMENT ADMINISTRATION TO PROMOTION FREE CANNABIS OF ALTERNATIVE MEDICINE IN THAILAND

อภิวัฒน์ จ่าตา, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม
Aphiwatt Jata, Kiettisak Suklueang, Surapol Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: wat111phuwiang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการบริหารจัดการ ศึกษาองค์ประกอบ และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์นำมาสนทนากลุ่มเฉพาะ 40 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย ได้นำแนวนโยบายการบริหารจัดการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยเป็นนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ มีแนวทางในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือโครงการที่รัฐบาลกำหนดขึ้นและมีผลกระทบต่อระบบสุขภาพของประชาชนในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางกายภาพให้เอื้อต่อการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี และมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้ 2) องค์ประกอบที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การฝึกอบรม การนิเทศติดตาม การจัดสิ่งสนับสนุนการจัดการงบประมาณ การจัดการข้อมูลข่าวสาร และการจัดองค์กรชุมชน3) นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของรัฐโดยใช้หลักธรรม สังคหวัตถุ 4 เพื่อการบริหารจัดการที่ดีที่จะพาไปสู่เป้าหมายขององค์กร รวมไปถึงวิสัยทัศน์ คุณสมบัติของผู้บริหารที่ดีประกอบด้วย ทาน (โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือ) ปิยวาจา (พูดไพเราะ) อัตถจริยา (สงเคราะห์ประชาชน) และสมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลาย)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการภาครัฐ; การส่งเสริมกัญชาเสรี; แพทย์ทางเลือก

*Received July 19, 2021; Revised August 7, 2021; Accepted August 8, 2021

Abstract

Objectives of this article were: 1. To study the government administration promoting free cannabis for alternative medicine in Thailand, 2. To study the components affecting government administration promoting free cannabis for alternative medicine in Thailand, and 3. To present a management model of the government administration promoting free cannabis for alternative medicine in Thailand**,** conducted by the qualitative research, collected data by in-depth interviewing 40 key informants and participants in focus group discussion and 25 key informants who were cannabis experts, private organization administrators and experts in public administration. Data were analyzed using content analysis and inductive conclusions.

The research findings were as follows: 1. The management policy of promoting free cannabis for alternative medicine in Thailand was a public health policy. There were guidelines for the operation of government or government-designated projects that had impact on the health system of people in society with the goal to create social and physical environment that is conducive to health and wellbeing. 2. The components affecting government administration promoting free cannabis for alternative medicine in Thailand consisted of 8 dimensions; planning, personnel management, training supervision and follow-up, arrangement of support budget management, information management, community organization, 3. A model of government administration was based on *Sangahavattu* 4 for good governance to meet the goal and vision of organizations. The administrators' characters were consisted of *Dana*, giving, generosity, charity. *Piyavaca,* kind speech, convincing speech. *Atthacariya,* useful conduct; rendering services; and *Samanattata,* equal treatment.

Keywords: The government administration; Promoting free cannabis; alternative medicine in Thailand

บทนำ

กัญชาเป็นพืชสมุนไพรที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การแพทย์ดั้งเดิมในหลายพื้นที่ของโลกรวมทั้งในประเทศไทย อย่างไรก็ตามด้วยกัญชามีส่วนประกอบที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทจึงถูกใช้ในลักษณะการเป็นสิ่งเสพติดด้วย ทั้งนี้รายงาน สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งองค์กรสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC) รายงานว่าในปี พ.ศ.2559 มีประชากร 15-64 ปี ทั่วโลกใช้ยาเสพติดถึง 264 ล้านคน หรือคิดเป็นความชุก ร้อยละ 5.2 ในจำนวนกัญชาเป็นยาเสพติดที่มีการระบาดมากที่สุด โดยมีผู้เสพกัญชาถึง 180 ล้านคน ทั้งในรูปแบบของการเสพกัญชาแห้ง และผลิตภัณฑ์จากเรซิน (ยางกัญชา กัญชาน้ำ ฯลฯ) คิดเป็นร้อยละ 73.4 ของผู้เสพติดทั้งหมด และมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยมีการสำรวจในปี พ.ศ. 2557 มีความชุกในการใช้ยาเสพติด ร้อยละ 1.2 มีช่วงอายุในการใช้ 12-65 ปี (มานพ คณะโต, 2559) จึงมีความพยายามในการควบคุมพืชชนิดนี้ ผนวกไปกับการควบคุมฝิ่น จนองค์การสหประชาชาติได้ มีมติให้รวมกัญชาและยางกัญชา (cannabis resin) ไว้ในรายการของยาเสพติดให้โทษในปี พ.ศ. 2504 ภายใต้อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 ระบุเหตุผลว่าเป็นสิ่งที่มีโทษโดยที่คุณค่าในด้านการรักษาโรคมีจำกัดหรือไม่มีเลย แม้จะถูกคัดค้านจากหลายประเทศที่มีการใช้กัญชาในระบบการแพทย์ดั้งเดิมของตน แต่ก็ไม่สามารถต้านทานแรงผลักดันของนานาชาติได้ (ปัตพงษ์ เกษสมบูรณ์, 2561) ส่งผลให้การกำหนดนโยบายยาเสพติดในหลายประเทศจะมุ่งเน้นนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นหลักนโยบาย ทางสังคมจะให้ความสำคัญเป็นอันดับรอง และในหลายประเทศมีการอนุญาตให้มีการนำพืชกัญชา มาใช้อย่างถูกกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันประเทศที่กัญชาได้รับการรับรองอย่างถูกกฎหมายแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประเทศที่รับรองกัญชาเพื่อใช้ทางการแพทย์ 33 ประเทศ 2) ประเทศรับรองกัญชาเพื่อสันทนาการ 6 ประเทศ และ 3) ประเทศรับรองกัญชาอย่างเสรี 3 ประเทศ และจากรายงาน The Global Cannabis Report ของ Prohibition Partners ผู้ให้บริการข้อมูลเชิงลึกและที่ปรึกษาด้านกลยุทธ์ชั้นนำระดับโลก คาดว่ามูลค่าตลาดกัญชาทั่วโลกจะมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง หรือคิดเป็นมูลค่ากว่า 103.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2567 แบ่งเป็น ตลาดกัญชาเพื่อการแพทย์มีสัดส่วนราวร้อยละ 60 ของมูลค่าตลาดกัญชาทั้งหมด และอีกร้อยละ 40 เป็นตลาดกัญชาเพื่อการสันทนาการ ปัจจุบันมีบริษัทกลุ่มอาหารและเครื่องดื่มของโลก สนใจที่จะใช้สารสกัดจากกัญชาเป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์ ส่งผลแนวโน้มในระยะยาว มูลค่าตลาดกัญชาโลกจะเติบโตและกระจายไปในหลายธุรกิจมากขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,2563)

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการประกาศใช้กฎหมายควบคุมกัญชาฉบับแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 แต่กฎหมายฉบับดังกล่าว ก็ยังระบุให้สามารถมีไว้เพื่อประโยชน์ในทางโรค

ศิลปะก็ได้ ต่อมาหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติฉบับดังกล่าวจึงได้มีการยกเลิกกฎหมายกัญชาฉบับเดิม ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่บัญญัติให้กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ทำให้การใช้กัญชาในประเทศไทยกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย (วีรยา ถาอุปชิต, 2562) อย่างไรก็ตามด้วยคุณค่าในทางการแพทย์ของกัญชาทำให้ประชาชนยังมีการแอบใช้แม้มีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายจากการใช้กัญชาที่ไม่มีคุณภาพหรือมีสิ่งปนเปื้อนที่เป็นพิษ(1) และยังทำให้เป็นอุปสรรค ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์ของกัญชาในทางการแพทย์ทำให้ในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมาหลายประเทศ ได้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ ซึ่งในประเทศไทยนับแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ภาคประชาสังคมได้มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการและการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้สามารถนำกัญชามาใช้ประโยชน์ ทั้งเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ การวิจัยและพัฒนาเพื่อความมั่นคงด้านยาของประเทศ และเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจจนมีการประกาศใช้กฎหมายยาเสพติดให้โทษฉบับใหม่ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 และหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป รัฐบาลได้บรรจุเรื่องของกัญชาเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องเร่งด่วนของรัฐบาล (6) และเดือนต่อมา นายอนุทิน ชาญวีรกุล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงสาธารณสุข ได้แถลงนโยบายเกี่ยวกับกัญชาเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการใช้กัญชาและสมุนไพรทางการ แพทย์ ได้อย่างปลอดภัย เพื่อสร้างโอกาสทางการรักษา เศรษฐกิจ และการสร้างรายได้ของประชาชนะทรวงสาธารณสุขจึงเร่งดำเนินการเพื่อให้ประชาชนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงบริการกัญชาทางการแพทย์ได้อย่างทั่วถึง โดยในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 ได้มีการเปิดให้บริการคลินิกกัญชาในโรงพยาบาลนำร่อง ใน 12 เขตสุขภาพ โดยเปิดบริการการใช้กัญชาในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน 12 แห่ง และการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 7 แห่ง รวม 19 แห่ง และต่อมาได้มีการขยายพื้นที่การบริการเพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อสิ้นสุดปี พ.ศ. 2562 ได้มีการสั่งการให้เปิดให้บริการกัญชาทางการแพทย์ในโรงพยาบาลในสังกัด ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามจำนวนของประชาชนที่เข้าถึงบริการการใช้กัญชาทางการแพทย์ในคลินิกกัญชายังมีจำนวนเพิ่มขึ้นไม่มากเท่าที่ควร ยากัญชาจำนวนมากไม่ได้ถูกสั่งจ่าย (กรมการแพทย์, 2564)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจสภาพปัญหาและค้นหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อผลักดันให้การดำเนินการตามนโยบายนี้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายและการบริหารงานของรัฐบาลจึงมีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือก ที่จะมาสู่นโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เป็นที่พึงพอใจของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือรัฐบาลในการบริหารราชการ แผ่นดิน ช่วยเหลือรัฐบาล

ในการขับเคลื่อนแผนงาน โครงการที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชน (ชำนาญ ช้างสาต, 2559) โดยนโยบายที่กำหนดขึ้นในสังคมหรือองค์การใด ๆ นั้น ก็เพื่อเป็นแนวคิดในการดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการหรือความประสงค์ของบุคคล ในองค์การนั้น และลักษณะของนโยบายก็จะสอดคล้องกับสอดคล้องกับความต้องการและประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก นโยบายที่กำหนดขึ้นมักจะได้ข้อมูลและมีการกลั่นกรองข้อมูลจากบุคคลหลายฝ่าย อย่างไรก็ตามไม่ว่าสังคมหรือองค์การจะมีลักษณะการปกครองหรือรูปแบบในการบริหารเป็นเช่นไร การกำหนดนโยบายย่อมต้องมีขั้นตอนและเป็นกระบวนการ อันนำมาซึ่งนโยบาย กุศโลบายในการดำเนินงานที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักวิทยาศาสตร์ของการบริหารและนโยบายที่กำหนดขึ้นจะต้องเป็นที่รับทราบและยอมรับจากบุคคล ภายในหน่วยงานต้องได้รับการผสมผสานเข้าด้วยกันให้เป็นแนวทางกว้าง ๆ เพื่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน นโยบายในการบริหารงาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงการบริหารจัดการของรัฐที่มีผลต่อการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยเพื่อรับทราบถึงสภาพและปัญหาการการบริหารจัดการของรัฐ ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริม และหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการของรัฐที่มีผลต่อการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยในการกำหนดทิศทาง แนวทาง แผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐในลักษณะต่างๆ ให้สอดรับกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่จะพัฒนาการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นนอกจากนี้ ยังช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทและนำไปประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติในหน่วยงานภาครัฐต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์นำมาสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข ผู้บริหารเกี่ยวกับกัญชา

ทางการแพทย์ผู้บริหารองค์กรเอกชนผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 25 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 40 คนโดยนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานของนโยบายและทิศทางการใช้กัญชาทางการแพทย์แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารภาครัฐให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล การตรวจสอบหรือยืนยันข้อมูลเพื่อความน่าเชื่อถือ ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยตรวจสอบจากเวลาและสถานที่ และบุคคลโดยช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ทราบว่า การตรวจสอบช่วงเวลาที่ได้รับมาในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นเหมือนกันหรือไม่ และการตรวจสอบสถานที่หมายถึงถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะหมือนกันหรือไม่และการตรวจสอบบุคคลหมายถึงถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย โดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริง

ผลการวิจัย

1.สภาพการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

ประเทศไทยได้นำแนวนโยบายการบริหารจัดการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยเป็นนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ มีแนวทางในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือโครงการที่รัฐบาลกำหนดขึ้นและมีผลกระทบต่อระบบสุขภาพของประชาชนในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางกายภาพให้เอื้อต่อการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี และมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้

1.1 นโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือก เป็นนโยบายที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน การใช้กัญชาเพื่อดูแลสุขภาพตนเอง ภายใต้การส่งเสริมนโยบายกัญชาเสรีในฐานะพืชทางการแพทย์ เป็นนโยบายการหาเสียงของพรรคภูมิใจไทย โดยมี สาระสำคัญเกี่ยวกับการผลักดันให้กัญชาเป็นพืชทางการแพทย์ที่ต้องการให้รัฐบาลส่งเสริมให้เกิดการปลูก กัญชาได้อย่างเสรี โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจำหน่ายเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตยารักษาโรค หรือเพื่อการรักษา ทางการแพทย์

1.2 กระบวนการดำเนินการนโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือก ในระยะแรกมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าถึงยากัญชาทางการแพทย์ที่ ได้มาตรฐานจาก

สถานพยาบาลใกล้บ้านกว่า 300 แห่งทั่วประเทศ แพทย์ผู้ใช้มีความมั่นใจในประสิทธิภาพของ ยากัญชา โดยมอบหมายให้ “สถาบันกัญชาทางการแพทย์” เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายนี้ ร่วมกับหน่วยงานทั้งในและนอกกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งขณะนี้มีแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนอยู่บน พื้นฐานของหลักวิชาการ ส่วนนโยบายกัญชา 6 ต้น ต้องดำเนินการต่อเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการใช้กัญชาเพื่อ ดูแลสุขภาพตนเอง

1.3 ผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรี กัญชาเป็นพืชสมุนไพรที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ที่มี หลักฐานทางวิชาการสนับสนุนทั้งแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามก็มีผลกระทบหลายด้าน ดังนั้นความสำคัญของนโยบายกัญชาเสรี นโยบายกัญชาเสรีในฐานะพืชทางการแพทย์ และผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรีในฐานะพืชทางการแพทย์ โดยมีการบริหารจัดการศึกษาผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรีทางการแพทย์ต่อการใช้กัญชาของประชาชน ผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรีทางการแพทย์ต่อสภาวะเสพติดกัญชา เศรษฐกิจและสังคมอย่างรอบด้าน

ระบุวัตถุประสงค์การดำเนินนโยบายสาธารณะที่ควบคุมการใช้กัญชาทางการแพทย์ให้ชัดเจน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงระดับการผ่อนปรนที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน อีกทั้งยังเป็นการลดความเสี่ยงต่อความล้มเหลวเมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ ระบบการกำกับดูแลการใช้กัญชาทางการแพทย์ การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม เช่น งบประมาณการเบิกจ่ายยากัญชาตามสิทธิประกันสังคม ความพร้อมของทรัพยากรทางสาธารณสุข กล่าวคือ จะต้องมีหน่วยงานกลางกัญชาของประเทศที่มีศักยภาพเป็นผู้รับผิดชอบระบบการกำกับดูแลโดยตรง เพื่อให้กลไกการควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผลการนำนโยบายกัญชาไปปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม และมั่นใจว่าจะบรรลุเป้าประสงค์การใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านอื่น ๆ อาทิ นักวิชาการ บุคลากรสาธารณสุข แพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์พื้นบ้านหรือแพทย์ทางเลือก และต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างดี หมายความรวมถึง ประชาชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมเพื่อให้ระบบดำเนินไปข้างหน้าด้วยกันได้ นโยบายนั้นจะต้องสอดคล้องกับทัศนคติ ค่านิยม พื้นฐานความคิดความเข้าใจ ความต้องการของประชาชน และวิถีชุมชน ดังนั้นการพัฒนาให้บุคคลทางด้านการสื่อสารเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนการนำเสนอข่าวสารออกสู่ประชาชน อาจเป็นนิมิตหมายที่ดีในการสร้างเอกภาพในการสื่อสารและการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในการใช้สารสกัดกัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.องค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

หน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ของรัฐที่ดำเนินการ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

การวางแผน กระบวนการระบุปัญหาขององค์การภาครัฐความต้องการ ของชุมชน และทรัพยากรการกำหนดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์และการกำหนดแนวทางสำหรับการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์เหล่านั้น

การบริหารงานบุคคล มีการคัดเลือกผู้บริหารนโยบาย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญกัญชาเพื่อแพทย์ทางเลือก มีทีมงานศึกษาวิจัย และมีนักวิชาการคอยให้ความรู้ การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

การฝึกอบรม จัดอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล การอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นในยาสารสกัดกัญชาให้แก่บุคลากรสาธารณสุข และผู้ปฏิบัติงานการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

การนิเทศติดตาม การแนะนำการสนับสนุนการช่วยเหลือการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย ให้การปฏิบัติงานตามหน้าที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิผลของการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

การจัดสิ่งสนับสนุน การเตรียมพร้อมเรื่องกฎหมาย การตรียมความพร้อมของคน การตรียมความพร้อมของสังคม และการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงานของการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

การจัดการงบประมาณ งบประมาณของประเทศ รายได้จากการเข้ารับบริการกัญชาทางการแพทย์ การจำหน่ายกัญชาผลิตภัณฑ์กัญชาที่จะจำหน่ายและส่งออกต่างประเทศสำหรับแผนปฏิบัติการและแผนงานของการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

การจัดการข้อมูลข่าวสาร เปิดรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย สร้างความสนใจจากประชาชนและองค์กรภาคประชาชน สื่อมวลชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นตัวบ่งชี้มาตรฐานและความสำเร็จของการดำเนินงานกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือก

การจัดองค์กรชุมชน จัดทำแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ระดับครัวเรือน และจัดทำแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ระดับประเทศ ภายใต้การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

3. นำเสนอรูปแบบการการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยโดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตามาบูรณาการ

ทาน การนำสารสกัดกัญชามาใช้ทางการแพทย์ถือเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานหลักจริยธรรมทางการแพทย์ ได้แก่ การคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วย การกระทำเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ป่วย การละเว้นไม่กระทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้ป่วย ยึดหลักเมตตาไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากขึ้น ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือเกื้อกูล แก่ผู้ใช้บริการ ไม่หวังผลตอบแทน ให้อภัยต่อเพื่อนรวมงาน เมื่อมีความกระทบกรระทั่งกัน

ปิยวาจา การรักษาความลับของผู้ป่วย การพูดความจริงอบรมการพูดในที่สาธารณะและการบริการแก่เจ้าหน้าที่แพทย์ทางเลือกของไทย ควรมีสติในการพูดกับผู้อื่น ควรพูดจากับประชาชนด้วยความสุภาพจริงใจ และพร้อมที่จะให้บริการ ควรกล่าวคำยกย่องสรรเสริญผู้อื่นเมื่อเขาทำความดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

อัตถจริยา ควรทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้ป่วยที่ไม่มีโอกาสรักษา ควรให้การบริการประชาชนโดยไม่มุ่งหวังว่าจะได้รับผลตอบแทน สิ่งของหรือคำชมเชย ควรทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึก และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ควรให้คำแนะนำแก่ประชาชนทั่วไปในการรักษาตนเองด้วยสารสกัดจากกัญชา

สมานัตตตา ควรตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้เต็มที่ ความยุติธรรมไม่เลือกปฏิบัติควรมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ควรให้บริการบริการแก่ประชาชน โดยไม่มุ่งหวังผลที่จะได้รับผลตอบแทน สิ่งของหรือคำชมเชย ควรทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึก และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ควรให้คำแนะนำแก่ประชาชนทั่วไปในการรักษาตนเองด้วยสมุนไพร

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย พบว่า ประเทศไทยได้นำแนวนโยบายการบริหารจัดการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยเป็นนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ มีแนวทางในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือโครงการที่รัฐบาลกำหนดขึ้นและมีผลกระทบต่อระบบสุขภาพของประชาชนในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางกายภาพให้เอื้อต่อการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี และมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงหทัยชนก เรืองหนองยาง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการจัดการระบบสาธารณสุขของประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า กระทรวง

สาธารณสุขเป็นองค์กรศักยภาพ ภายใต้วิสัยทัศน์เป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการบริหารและวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีมาตรฐานเป็นธรรมเพื่อสุขภาพของคนไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิงฟ้า สิงห์น้อย (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ” ผลการวิจัยพบว่า นโยบายสาธารณะมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะส่งผลต่อชีวิตความ เป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศ โดยรัฐบาลต้องออกนโยบายและนำไปปฏิบัติเพื่อช่วยแก้ไขปัญหา หรือ ทำให้ประชาชนที่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

2. องค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยพบว่า หน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ของรัฐที่ดำเนินการ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การฝึกอบรม การนิเทศติดตาม การจัดสิ่งสนับสนุน การจัดการงบประมาณ การจัดการข้อมูลข่าวสาร และการจัดองค์กรชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ อรทัย ก๊กผล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการและการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วมคือความสามารถในการจัดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการหรือการตัดสินใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางนำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกันและการตัดสินใจที่รอบคอบมากขึ้นและก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลควรมีการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นเตรียมการที่มีการกำหนดทีมงาน หรือผู้รับผิดชอบตรวจสอบสถานการณ์ภายในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตัดสินใจ และประเมินสถานการณ์สาธารณะ หรือชุมชน ขั้นวางแผนการมีส่วนร่วมด้วยการระบุผู้มีส่วนได้เสียและประเด็นที่ห่วงกังวล ระบุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ระบุเงื่อนไขพิเศษของชุมชน หรือประเด็นที่อาจกระทบต่อรูปแบบการมีส่วนร่วม การเลือกรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ตามขั้นตอนการตัดสินใจ และขั้นนำไปสู่การปฏิบัติด้วยการวางแผนการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วม

องค์ความรู้จากการวิจัย

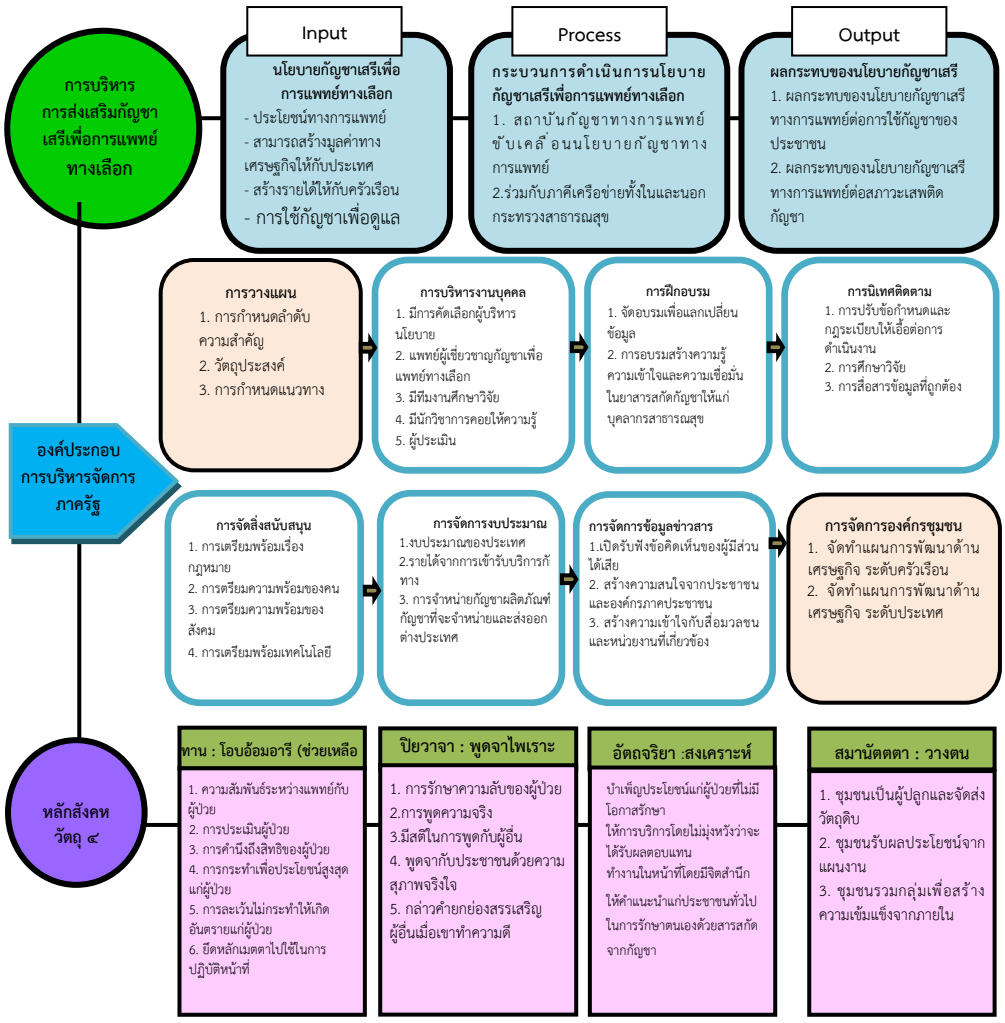

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ ตัวแปรที่โดดเด่นและสำคัญจากงานวิจัยนี้ คือ การบริหารการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกผู้วิจัยจึงสนใจสังเคราะห์ตัวแปรภาวะผู้นำให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการในนโยบายกัญชาเสรีเพื่อแพทย์ทางเลือกให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ได้ โดยการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ หน่วยงานหรือองค์กรทุกองค์กร ล้วนแล้วแต่ต้องการบริหารจัดการที่ดีที่จะพาไปสู่เป้าหมายขององค์กร รวมไปถึงวิสัยทัศน์ คุณสมบัติของผู้บริหารที่ดี

ประกอบด้วยทาน (โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือ) ปิยวาจา (พูดไพเราะ) อัตถจริยา (สงเคราะห์ประชาชน) และ สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลาย) อธิบายได้ดังนี้

1. ทาน (โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือ) หมายถึง การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเดือดร้อน รวมถึงการช่วยให้มีความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้

2. ปิยวาจา (พูดไพเราะ) หมายถึง การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ถ้อยคำที่มีประโยชน์ เป็นจริง และไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น ส่งผลช่วยให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้

3. อัตถจริยา (สงเคราะห์ประชาชน) หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา

4. สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลาย) หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม จิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว ดำรงตนบนพื้นฐานของความถูกต้อง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและเสมอต้นเสมอปลาย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดให้มีกลไกการทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์ฯ ให้เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่การผลิตภัณฑ์กัญชาในแต่ละพื้นที่

2. ควรนำหลักหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการในชุมชนหมู่บ้านทั่วทั้งประเทศ และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้น่าสนใจและทันสมัยเหมาะกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน และการมีหลักธรรมกำกับจิตใจในการดำเนินการจะนำพาให้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การจะนำสารสกัดกัญชามาใช้รักษาผู้ป่วยให้ได้รับประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องเน้นมาตรฐาน คุณภาพ ความปลอดภัยครบวงจร ตั้งแต่การปลูก การผลิต การตรวจสอบคุณภาพ ไปจนถึงการใช้ ซึ่งทุกกระบวนการจะต้องมีการควบคุมและผ่านการตรวจมาตรฐานแล้วว่า มีความปลอดภัย ไม่มีการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลง โลหะหนัก สารเคมีตกค้าง และการจ่ายยากัญชาก็จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทางการแพทย์ ทำให้ประชาชน

บางกลุ่มเกิดความหวาดกลัวที่จะใช้กัญชาวิถีชาวบ้านหากต้องการการบริหารจัดการที่นำไปสู่การพัฒนาคนในชุมชนทั้ง 4 ด้าน ควรมีปัจจัยสนับสนุน ทั้ง 6 ปัจจัยเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยี สถานที่ กิจกรรม งบประมาณ และคนในชุมชน

2. การบริหารจัดการ การจะกำหนดกรอบนโยบายและแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำเป็นวงจร กล่าวคือ กำหนด ดำเนินการ ประเมินผล ประยุกต์และปรับปรุง โดยเฉพาะนโยบายระดับชาติอย่างนโยบายการนำสารสกัดกัญชามาใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ยิ่งต้องอาศัยความครบถ้วนของข้อมูล ความรู้และหลักฐานทางวิชาการมาใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย และเพื่อปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งจะมุ่งเน้นให้บรรลุเป้าประสงค์ 4 ประเด็นหลัก อันได้แก่ 1. การเข้าถึงทางการแพทย์ 2. การลดความเสี่ยงจากการใช้กัญชา (Risk-based approach) 3. ความปลอดภัยต่อสาธารณะ และ 4. การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ที่จะเป็นหัวใจสำคัญในการพิจารณาการวางกรอบนโยบายและสร้างแผนที่นำทาง (Roadmap) เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายกัญชาดำเนินไปได้ในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาโมเดลการบริหารจัดการนโยบายภาครัฐโดยเลือกศึกษาตัวแปรส่งผ่านที่น่าสนใจอื่นๆ

2. ควรมีการทำวิจัยซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย

3. ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไป เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้เกิดผลสำเร็จที่มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์. (2564). *แนวทางการจัดบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์แบบบูรณาการ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

วีรยา ถาอุปชิต. (2564). นโยบายกัญชา: การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ไทย สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมัน และอิสราเอล. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 13(1), 4-16.

ชำนาญ ช้างสาต. (2559). *แนวคิดในการนำนโยบาย สู่การปฏิบัติโดยสำนักบริหารนโยบาย.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

ดวงหทัยชนก เรืองหนองยาง. (2561). การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการจัดการระบบสาธารณสุขของประเทศไทย, *วารสารศิลปการจัดการ*, 2(3), 167-178

ปัตพงษ์ เกษสมบูรณ์. (2561). กัญชาทางการแพทย์. *วารสารยาวิพากษ์: จดหมายข่าวศูนย์ข้อมูลเฝ้าระวังระบบยา,* 9(36), 13-5.

พระครูศรีปริยัตยารักษ์. (2562). การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล. *วารสารธรรมวิชญ์,* 2(2).

มานพ คณะโต. (2559). *นโยบายและการจัดการปัญหากัญชา: กรณีศึกษาประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา.* กรุงเทพฯ: บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์จำกัด.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,"กัญชา" *จะกลายเป็นพืชเศรษฐกิจไทย ได้หรือไม่?*, สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2563, จาก https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/FB-Cannabis-14-01-20.aspx,

อรทัย ก๊กผล. (2559). *การบริหารจัดการและการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

อิงฟ้า สิงห์น้อย. (2561). นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ". วารสาร *สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 6(ฉบับพิเศษ).

ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*

THE COMMUNITY ATTITUDES TOWARDS WORKING OF THE ELDERLY: CASE STUDY OF BO SUPHAN DISTRICT SONG PHI NONG DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสรยา สุภาผล, พิมพ์พรรณ อำพันธุ์ทอง, วราภรณ์ นาคใหม่
Laddawan Someran, Soraya Supaphol, Pimpan Ampanthong, Warapon Nakmai
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Corresponding Author E-mail: laddawan.s@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

คณะผู้วิจัยศึกษาหาแนวทางในการจ้างผู้สูงอายุนอกระบบให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 26 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการศึกษา พบว่า การทำงานของผู้สูงอายุในตำบลบ่อสุพรรณส่วนใหญ่เป็นงานที่ทำต่อจากอาชีพเดิม คือ การทำเกษตรกรรม หรือทำงานในวิสาหกิจชุมชุมต่าง ๆ ในตำบลบ่อสุพรรณ การรับจ้างทั่วไป และงานอื่น ๆ ที่ยังพอมีศักยภาพตามวัย นอกจากนั้น ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนคติต่อการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพใจ ด้านสุขภาพกาย ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การศึกษานี้มีประโยชน์เพื่อนำผลการศึกษาไปสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุในเกิดเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสังคมและวัฒนธรรมที่ดี และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในกับชุมชนและประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: ทัศนคติ; ชุมชน; การทำงานของผู้สูงอายุ

---

*Received September 6, 2021; Revised September 24, 2021; Accepted September 25, 2021

Abstract

The researchers conducted research to find ways to employ the elderly informally in accordance with the community context. The objectives of this study was to study the community attitudes towards elderly worker, a case study of Bo Suphan Subdistrict, Song Phi Nong District, Suphanburi Province, conducted by the qualitative research. Data were collected through in-depth interviewing 26 key informants, purposefully selected and analyzed by inductive analysis.

The results of the study showed that most of the elderly worked in Bo Suphan Sub-district worked from their former occupation: agriculture or working in various community enterprises in Bo Suphan Sub-district Moreover, it was found that the main informant showed positive and negative attitudes towards working of the elderly that could be summarized into 4 aspects: mental health, physical health In terms of economic and social and cultural aspects, it could be concluded that this study was useful to use the results of the study as a guideline for promoting employment of the elderly in reality, making the elderly who were informal workers have good physical, mental health, in good social and cultural environment that promoted economic stability in the community and the country.

Keywords: Attitude; Community; Working of the Elderly

บทนำ

ในทศวรรษนี้ การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ใน พ.ศ.2559 ประชากรของอาเซียนก็กำลังมีอายุสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ใน พ.ศ. 2559 มีประเทศสมาชิก 3 ประเทศได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้ว ได้แก่ สิงคโปร์ (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 18.7) ประเทศไทย (ร้อยละ 16.5) และเวียดนาม (ร้อยละ 10.7) ในจำนวนประชากรไทยทั้งหมด 65.9 ล้านคน มีผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 11 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 ในขณะที่ประชากรรวมของประเทศไทยกำลังเพิ่มด้วยอัตราที่ช้าลงอย่างมากจนเหลือเพียงร้อยละ 0.4 ต่อปี ในปัจจุบันประชากรสูงอายุกลับเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงมาก ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นด้วยอัตราประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ประชากรอายุยิ่งสูงยิ่งเพิ่มเร็ว เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 20

จำนวนประชากรสูงอายุที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในอนาคตเห็นได้ชัดเจน ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วนี้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย กล่าวคือ เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางทางเศรษฐกิจในระดับมหาภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP - Gross domestic product) รายได้ต่อหัวของประชากร การออม การลงทุน และงบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและการจัดหาแรงงานทดแทน การจัดสวัสดิการสังคม จะเห็นได้ว่ากลุ่มคนในวัยทำงาน ซึ่งมีสัดส่วนน้อยลงต้องแบกรับภาระในการสร้างรายได้มากขึ้น ซึ่งหลายฝ่ายเห็นพ้องกันว่า การดำเนินการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้ประเทศเกิดสมดุลทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทำอย่างไรประเทศไทยจึงจะให้ความสำคัญต่อการทำงานหรือการสร้างงานของผู้สูงอายุให้มากขึ้นเพราะที่ผ่านมาในเชิงเศรษฐศาสตร์มองว่าผู้สูงอายุเป็น “ภาระ” ที่ประชากรวัยแรงงานต้องโอบอุ้ม และส่งผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็น เพราะนิยามของการเกษียณของผู้สูงอายุสากลกำหนดอายุ 60 ปีบริบูรณ์ การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่ผ่านมาเป็นการทำงานหลังเกษียณ ซึ่งจะเป็นในลักษณะเชิงนันทนาการ หรืองานอดิเรกมากกว่าการส่งเสริมอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการทำงานเชิงเศรษฐกิจ แต่ความจริงเป็นที่ทราบกันดีว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบในภาคชนบทมีฐานะยากจนยังคงต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูตนเอง หรืออาจจะต้องเลี้ยงดูคนในครอบครัว ดังนั้น ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ จึงเป็นกลุ่มแรงงานที่มีความเฉพาะมากขึ้น คือเป็นทั้งแรงงานนอกระบบและเป็นแรงงานสูงอายุด้วย จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ.2555 พบว่า มีจำนวนแรงงานนอกระบบสูงถึง 24.8 ล้านคน ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมประมาณ 15.5 ล้านคน ที่เหลือ 9.3 ล้านคนทำงานประเภทอื่น และจำนวนร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงาน (จากการสำรวจสภาวการณ์ทำงานของประชากร) พบว่าผู้สูงอายุที่ทำงานมีจำนวน 3.45 ล้านคน และเป็นผู้สูงอายุที่ทำงานนอกระบบ จำนวน 3.1 ล้านคน (กว่าร้อยละ 90) ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเกษตรและการประมง รองลงมาคือ พนักงานบริการและพนักงานขาย ผู้ปฏิบัติงานความสามารถทางฝีมือและธุรกิจ อาชีพพื้นฐานต่าง ๆ ด้านการขาย ผู้บัญญัติกฎหมายและข้าราชการระดับอาวุโส ผู้ปฏิบัติงานโรงงานและเครื่องจักร และผู้ประกอบวิชาชีพด้วยต่าง ๆ ตามลำดับ หลายอาชีพมีความพร้อมในการพึ่งพาตนเอง แต่ก็ยังมีอีกหลายอาชีพที่ยังต้องการการสนับสนุนให้สามารถยืนอยู่ได้ในตลาดแรงงาน เช่น กลุ่มผู้ผลิตที่เป็นแรงงานนอกระบบในชนบท เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่ม OTOP เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์การปกครองท้องถิ่น ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ การมีมาตรการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบกลับเข้ามาในตลาดแรงงาน เพื่อเป็นประโยชน์ในการจ้างงาน/การทำงานของผู้สูงอายุ และเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุและครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบมักมีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก และยังมีความต้องการรายได้จากการทำงานเพื่อยังชีพ เพื่อลดภาระครอบครัว มิใช่เพียงแค่การทำงานเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเป็นงานอดิเรก ทั้งที่ประกอบอาชีพในลักษณะการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ฯลฯ ปัจจุบันมีการดำเนินการอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ หลากหลาย หากมีการถอดบทเรียนการสนับสนุนการจ้างงานหรือการทำงานของผู้สูงอายุ เพื่อค้นหากระบวนการปัจจัยสำคัญ และกลไกในการเชื่อมร้อยการสนับสนุนการทำงาน ซึ่งทำให้กลุ่มดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดี (Good Practice / Best Practice) ได้ ก็จะเป็นข้อมูลสำคัญอันจะนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นกลไกมาตรการตลอดจนทางเลือกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานผู้สูงอายุ เสนอต่อผู้เกี่ยวข้องต่อไป

ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจ มีจำนวนประชากร 17,601 คนจำนวนผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง 1,557 คน คิดเป็นร้อยละ 8.85 ภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนในเขต อบต.บ่อสุพรรณส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเหมาะแก่การทำการเกษตร รายได้หลักของคนส่วนใหญ่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ จึงมาจากด้านเกษตรกรรม รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างและอาชีพค้าขายและมีกลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชน เนื่องจากทางตำบลบ่อสุพรรณมีสภาพภูมิประเทศที่มีความสมบูรณ์ มีความสามารถในการผลิตสินค้าทางการเกษตรที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดอนตำลึง กลุ่มแม่บ้านรางเข็มทอง วิสาหกิจชุมชนการผลิตนกกระจอกเทศสุพรรณบุรี กลุ่มเกษตรกรทำไร่บ่อสุพรรณ กลุ่มชาวไร่อ้อยบ่อสุพรรณ ผลิตภัณฑ์กระปุกออมสิน และกลุ่มทอผ้าบ้านหนองลิง ซึ่งเป็นกลุ่มสามารถที่สืบทอดภูมิปัญญาในเรื่องกระบวนการผลิตและเทคนิคต่าง ๆ จากบรรพบุรุษ จนได้มีผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นเอกลักษณ์ จึงควรค่าแค่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจกับชุมชนต่อไป จากการประกอบอาชีพที่หลากหลาย หากเกิดการผสานกำลังแรงงานที่หลากหลายของคนช่วงวัย มีการกระจายงานกันตามศักยภาพหรือตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการดึงแรงงานผู้สูงอายุเข้ามีส่วนร่วมในการผลิต จะส่งผลดีหลายประการต่อตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน และจากการลงพื้นที่ของคณะนักวิจัย พบว่าผู้สูงอายุในตำบลบ่อสุพรรณมีร่างกายค่อนข้างแข็งแรงและยังมีความพร้อมในการทำงาน

ผู้นำชุมชนทุกระดับให้การสนับสนุนโดยการจัดทำโครงการฝึกอาชีพต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ แต่ปัญหาที่พบคือไม่ได้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมหรือไม่เกิดการรวมกลุ่มเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเบื้องต้น พบว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมากเกิดจากทัศนคติที่เป็นความคิดความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งนั้น (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) นอกจากนั้น ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542) ยังกล่าวว่าองค์ประกอบของพฤติกรรมประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่ การเรียนรู้ ปัญญาและความคิด ค่านิยม ทัศนคติ อารมณ์ และแรงจูงใจ อีกทั้งแบบจำลองของ KAP ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) (Schwartz, 1975)

คณะผู้วิจัยเห็นว่าผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่หน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน แต่ขาดพฤติกรรมหรือการต่อยอดที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจจะเกิดการจากทัศนคติ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุในวิสาหกิจชุมชนของตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และสร้างแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุให้เกิดเป็นรูปธรรม ด้วยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุในชุมชน จนทำให้ผู้สูงอายุมีงานทำและเป็นแรงงานนอกระบบมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่ดี สามารถส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจกับชุมชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ในตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุให้เกิดเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 26 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลบ่อสุพรรณ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 - 80 ปี จำนวน 6 คน

1.2 สมาชิกครอบครัวของผู้สูงอายุในตำบลบ่อสุพรรณ จำนวน 6 คน

1.3 กลุ่มผู้นำชุมชนประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบ่อสุพรรณ จำนวน 4 คน

1.4 กลุ่มสมาชิกชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปราชญ์ท้องถิ่น ครูอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ่อค้า แม่ค้า และพระ จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) จำนวน 4 ชุด สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม

การตรวจสอบเครื่องมือ ทำโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และให้ข้อเสนอแนะเบื้องต้น เมื่อแบบสัมภาษณ์ได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ (Try out) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จาก 4 กลุ่ม จำนวน 4 ท่าน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบ รวมทั้งนำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และได้รับอนุมัติ จึงใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสมาชิกครอบครัวของผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มสมาชิกชุมชนของตำบลบ่อสุพรรณ จำนวน 26 คน เนื่องจากผู้วิจัยมีผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 2 คน ผู้วิจัยจึงได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เทคนิค และวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้ช่วยนักวิจัยมีความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลได้ โดยในสองครั้งแรกของการลงพื้นที่ ผู้วิจัยได้แสดงบทบาทการเป็นผู้สัมภาษณ์และให้นักวิจัยเป็นผู้สังเกต และในการลงพื้นที่ครั้งที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยให้โอกาสผู้ช่วยนักวิจัยได้ทดลองสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยสังเกตและให้ข้อเสนอหลังจากสัมภาษณ์ทุกครั้ง เพื่อให้ข้อมูลกลับในการพัฒนาผู้ช่วยนักวิจัยมีแนวทางในการปรับปรุงการสัมภาษณ์ให้ดีขึ้น นอกจากนั้น ทุกครั้งหลังการสัมภาษณ์ผู้ช่วยนักวิจัยถอดเทปอย่างละเอียดให้กับนักวิจัย เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ในการลงพื้นที่ผู้วิจัยดำเนินติดต่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ กับผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า จัดเตรียมเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ แบบ

สัมภาษณ์ แบบแสดงความยินยอมให้ข้อมูล โทรศัพท์ที่ใช้ในการบันทึกเสียงและถ่ายภาพ อย่างน้อย 2 เครื่อง แบตเตอรี่สำรอง เป็นต้น

2. ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มจากการแนะนำตนเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย เงื่อนไขต่าง ๆ ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจและยินดีให้ข้อมูล ขออนุญาตถ่ายภาพและบันทึกข้อมูล และให้ผู้สัมภาษณ์เซ็นหนังสือยินยอมให้ข้อมูล

3. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่เตรียมมาเป็นแนวทางในสัมภาษณ์

4. ขั้นยุติการสัมภาษณ์ ก่อนจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ซักถาม สรุปทบทวนการสัมภาษณ์พอสังเขป กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด (Transcribing Interview)

2. นำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากถอดเทปส่งข้อมูลให้ผู้ที่ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3. การตัดทอนข้อมูลและทำข้อสรุปชั่วคราว เพื่อตอบประเด็นคำถามหลัก

4. นำข้อสรุปชั่วคราวมาเชื่อมกัน เพื่ออธิบายประเด็นสำคัญต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปข้อค้นพบทัศนคติต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ทัศนคติต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งมุมมองที่น่าสนใจได้เป็นทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านสุขภาพจิต หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ พบว่า คนในชุมชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิต โดยเห็นว่าการทำงานของผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุ ได้พบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ มีความสนุกนาน ไม่เครียด ไม่หงุดหงิด มีพลังไม่ย่อท้อ และมีความภูมิใจตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ส่งผลทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี

4.2 ด้านสุขภาพกาย หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพกายกับการทำงานของผู้สูงอายุ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าผู้สูงอายุอยู่ในวัยที่มีโรคประจำตัวที่อาจเป็นอุปสรรคในใช้ชีวิตหรือการทำงาน เช่น เช่น ปวดหลัง ปวดขา เบาหวาน ความดัน หัวใจ ปัญหาสายตา ฯลฯ ซึ่งปัญหาด้านสุขภาพเหล่านี้ส่งผลการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในมุมมองของนายจ้าง ผู้สูงอายุ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยในมุมมองของนายจ้างและผู้สูงอายุ คิดว่าผู้สูงอายุอาจจะไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านร่างกายตามวัย ซึ่งแตกต่างจากวัยแรงงานโดยทั่วไป อาจจะทำงานไม่คุ้มค่ากับค่าจ้างที่ต้องจ่ายไป หากมีทางเลือกในการจ้างงานก็จะจ้างวัยแรงงานมากกว่า นอกจากนั้น ตัวผู้สูงอายุเองก็ไม่กล้าเข้าไปทำงานเนื่องจากเกรงใจนายจ้าง กลัวว่าจะไม่สามารถทำงานให้ได้อย่างเต็มที่ ในมุมมองของสมาชิกในครอบครัวคิดว่าการทำงานหนักเกินไปจะทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมได้เร็วขึ้น และมีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้ง่าย อาจจะส่งผลเสียด้านสุขภาพรุนแรง กลายเป็นภาระของลูกหลานที่ต้องคอยดูแลมากขึ้น แต่ทั้งนี้คนในชุมชนก็ยังเห็นว่าการทำงานของผู้สูงอายุก็มีข้อดีอยู่มาก โดยเห็นว่าการทำงานถือว่าเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง ดีกว่าการอยู่เฉย ๆ ทำให้สุขภาพกายแข็งแรง กระปี้กระเป่า มีภูมิต้านทานต่อโรคภัยไข้เจ็บ อีกทั้งได้ใช้สมองในการคิดการทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นโรคอัลไซเมอร์

ในทิศทางตรงข้ามของด้านสุขภาพ โดยมีข้อมูลที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นกลุ่มครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ พบว่า บางคนมีทัศนคติในแง่ลบต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่มีต่อสุขภาพกาย เนื่องจากสุขภาพของผู้สูงอายุที่แย่ลงตามวัย อาจเป็นอุปสรรคในการทำงาน ดังนั้น ควรคำนึงถึงสุขภาพของผู้สูงอายุว่าสามารถทำงานนั้นได้หรือไม่ เพราะบางคนมีปัญหาสุขภาพ อาจจะเป็นอุปสรรคในการทำงานหรืออาจจะเกิดอันตรายในการทำงาน

4.3 ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ทำให้มีรายได้ โดยผู้สูงอายุในชุมชนบางส่วนที่อาจจะมีปัญหาเรื่องของสุขภาพกาย แต่ยังต้องออกมาทำงานนอกบ้าน เนื่องจากข้อจำกัดภายในครอบครอบครัว ผู้สูงอายุต้องการหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว โดยภาพรวมมองว่า การทำงานของผู้สูงอายุเป็นแง่บวกต่อด้านเศรษฐกิจ

4.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุในการส่งเสริมให้สังคมดีขึ้น โดยชุมชนมองว่าการออกมาทำงานของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี ลดความเครียด ลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ส่งผลให้สถาบันครอบครัวมีความแข็งแรง นอกจากนั้น การเข้าสังคมของผู้สูงอายุยังมีประโยชน์อย่างอื่น ๆ ตามมา เช่น มี

การถ่ายความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนและวัฒนธรรม

ในทิศทางตรงข้าม ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่สืบเนื่องจากปัญหาสุขภาพกาย กล่าวคือ การที่ผู้สูงอายุออกไปทำงาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ร่างกายไม่ค่อยสมบูรณ์แข็งแรงเหมือนวัยทำงานปกติ ครอบครัวมีความเป็นห่วงในเรื่องของสุขภาพ ซึ่งผู้สูงอายุมักจะได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานได้ง่าย ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงานนั้นจะกลายเป็นภาระของลูกหลานที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ โดยครอบครัวมีมุมมองว่า หากผู้สูงอายุไม่ต้องทำงานอยู่กับบ้านเฉย ๆ โอกาสการเกิดอุบัติเหตุก็จะน้อยลง ทำให้ครอบครัวของผู้สูงอายุลดความเสี่ยงการรับภาระดูแลผู้สูงอายุที่เกิดอุบัติเหตุได้ จึงไม่เห็นด้วยกับการออกไปทำงานของผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

1) ด้านสุขภาพใจ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนคติในแง่บวกต่อการใช้แรงงานของผู้สูงอายุ เนื่องจาก มองว่าการทำงานของผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทางใจ มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเนื่องจากสามารถทำงานหารายได้เลี้ยงดูตนเองและสามารถนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้มีความสบายใจ สามารถผ่อนคลายความเครียด ไม่หงุดหงิด ทั้งนี้ เพราะผู้สูงอายุที่เคยทำงานมาก่อน เคยหารายได้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจใช้จ่ายในสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หากไม่ทำงานจะทำให้ไม่มีรายได้ และหากมีความต้องการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ ก็ต้องขอลูกหลาน ทำให้รู้สึกไม่สะดวกใจ แต่พอหารายได้เองได้ก็รู้สึกสบายใจในการใช้จ่ายต่าง ๆ อีกทั้ง ยังสามารถนำรายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ด้วย การได้ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในครอบครัว ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจตนเอง อีกประการหนึ่งคือ ผู้สูงอายุมักมีปัญหาเรื่องสุขภาพกาย มีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นตามวัยเพราะในช่วงวัยทำงานก่อนเกษียณก็ได้ใช้ร่างกายในการทำงานมามาก โดยเฉพาะในชุมชนมักทำงานด้านการเกษตร ซึ่งทำให้ร่างกายทรุดโทรมเร็ว มีปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความหงุดหงิดจากปัญหาสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐ์ฐิตตา เทวาเลิศสกุล และคณะ (2559) เรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต พบว่า การออกไปทำงานก็ทำให้ความเครียดจากปัญหาสุขภาพกายเหล่านี้ลดลงไปด้วย ลูกหลานครอบครัวก็มีความสุข สบายใจไปด้วย ปัญหาสังคมอื่น ๆ ก็น้อยลง

2) ด้านสุขภาพกาย ผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนคติทั้งในแง่บวกและในแง่ลบต่อด้านนี้ ในแง่บวกผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการทำงานของผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง

ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงมีความสามารถในการต่อต้านโรค อีกทั้งได้บำรุงสมองได้คิดได้ทำสิ่งต่าง ๆ เนื่องจาก การออกกำลังกายสม่ำเสมอทำให้ระบบต่าง ๆ ของอวัยวะเกือบทุกระบบของร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นที่เห็นได้ชัด เช่น ระบบการเคลื่อนไหว ซึ่งประกอบด้วยกระดูก ข้อต่อ กล้ามเนื้อ จะทำให้การเคลื่อนไหวเป็นไปโดยคล่องตัวดีขึ้น ตลอดจนระบบการหายใจ ระบบการไหลเวียนเลือด จะมีการกระจายของหลอดเลือดฝอย ไปสู่อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายมากขึ้น ในกล้ามเนื้อหัวใจ ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจได้รับเลือดหล่อเลี้ยงเพียงพอ ไม่เกิดการขาดเลือดได้ง่าย มีความยืดหยุ่นดีขึ้น กล้ามเนื้อกลุ่มต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดี การเคลื่อนไหวเป็นไปโดยถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และการออกกำลังกายก็ยังส่งผลโดยตรงต่อจิตใจในการลดความเคร่งเครียดได้ทันที การออกกำลังกายเป็นประจำอาจช่วยแก้ไขสภาพผิดปกติทางจิตใจบางอย่างได้ นอกจากนั้น ผลของการออกกำลังกายต่อระบบอื่น ๆ ทำให้ร่างกายมีความแข็งแรง มีสมรรถภาพของร่างกายดี จึงมีผลทำให้สุขภาพจิตใจดีขึ้นด้วยส่วนผู้ที่มีทัศนคติในแง่ลบสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรรัตน์ แสดงหาญ (2561) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมภาคตะวันออกของประเทศไทย พบว่าอุปสรรคในการทำงานของผู้อายุ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ นอกจากจะเป็นอุปสรรคในการทำงานแล้ว ครอบครัวของผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลว่า ถ้าผู้สูงอายุทำงานหนักมากเกินไป จะทำให้มีความเสี่ยงต่อสุขภาพมากขึ้น มีโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้น และหากเกิดการเจ็บป่วยหรือมีอุบัติเหตุขึ้น ก็จะกลายเป็นภาระของลูกหลานที่ต้องดูแลกันต่อไป สำหรับมุมมองด้านนี้อาจจะต้องมีปรับทัศนคติและหาแนวทางในการป้องกันแก้ไข โดยการจัดหางานและจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะกับผู้สูงอายุต่อไป

3) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีทัศนคติบวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่มีต่อด้านเศรษฐกิจ เนื่องจาก เป็นการหารายได้สามารถใช้เลี้ยงดูตนเองได้ ไม่เป็นภาระของลูกหลาน นอกจากนั้น ยังสามารถนำรายได้มาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว หรือมาแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้อีกด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ของครอบครัวจึงมีไม่ได้มากนัก และสภาพปัจจุบันค่าครอบชีพสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนก็มีมากขึ้น ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต สมาชิกในครอบครัวทุกคนจึงต้องพยายามหารายได้มาจุนเจือครอบครัว รวมทั้งผู้สูงอายุหากยังมีความสามารถในการทำงานหารายได้ก็ต้องทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ถึงแม้ว่าอาจจะได้รายได้ไม่มากเท่ากับตอนที่เป็นวัยทำงาน แต่ก็มองว่าดีกว่าอยู่เฉย ๆ แล้วไม่มีรายได้ โดยเลือกทำงานที่เหมาะสมกับสมรรถนะของตนเอง และไม่เป็นภาระของนายจ้างจนเกินไป สอดคล้องกับศึกษาของ ณัฏฐ์ฐิตตา เทวาเลิศสกุล และคณะ (2559) ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษา

เทศบาลนครรังสิต พบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย ต้องดิ้นรนทำกินจนไม่มีเวลาปฏิสัมพันธ์กันในครอบครัว ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุออกไปทำงานก็จะช่วยด้านเศรษฐกิจได้

4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ ความเชื่อ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ คนในครอบครัว และชุมชุมที่มีต่อมีสังคมและการพบปะกับผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติทั้งแง่บวกและแง่ลบ ในแง่บวก คือ ผู้สูงอายุได้มีสังคมอื่นนอกเหนือจากคนในครอบครัว การพบปะกับคนอื่น ๆ จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจที่ดี ไม่เครียด ไม่หงุดหงิด ส่งผลดีกลับมาที่ตัวผู้สูงอายุทำให้สุขภาพแข็งแรง และส่งผลต่อต่อครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น นอกจากนั้น การไปทำงานพบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ไปยังรุ่นต่อไป ส่วนในแง่ลบมีเพียงสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุเท่านั้น ที่มีความแสดงความคิดเห็นว่ามีความเป็นห่วง มีความกังวล ว่าการที่ผู้สูงอายุออกไปทำงานจะทำให้มีความเสี่ยงเรื่องสุขภาพมากขึ้น ซึ่งจะกลายเป็นภาระให้ลูกหลานต้องดูแลมากขึ้น ดังนั้น ในการพิจารณาเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ จึงต้องคำนึงถึงความกังวลของครอบครัวของผู้สูงอายุร่วมด้วย

การทำงานของผู้สูงอายุด้านนี้ เป็นการทำงานที่ไม่เน้นเรื่องของรายได้เป็นสำคัญ เป็นงานจิตสาอาสา ช่วยเหลือชุมชน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นงานอย่างหนึ่ง เพราะมีความเนื่องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งแตกต่างการทำงานในบริบทของบริษัท องค์กรต่าง ๆ งานเหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุได้มีสังคม ได้พบปะสังสรรค์กับคนในชุมชน ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ได้ออกกำลังทำให้มีสุขภาพกายที่ดี และมีสุขภาพจิตที่ดี และยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชุมอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฏฐ์ฐิตตา เทวาเลิศสกุล และคณะ (2559) ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความยินดีมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยสำคัญข้อหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จที่นำไปสู่ความยั่งยืน คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมจะทำให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุรู้มีคุณค่า มีความภูมิใจ และทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้สังคมมีความยั่งยืน

ด้วยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาทัศนคติชุมชนต่อการการทำงานของผู้สูงอายุของตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่คณะผู้วิจัยเลือกใช้เป็น

กรณีศึกษา ขั้นแรกคณะผู้วิจัยได้ศึกษาการทำงานของผู้สูงอายุในชุมชนในปัจจุบันเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของการทำงานของผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า การทำงานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานด้านการเกษตร และมีอาชีพอื่น ๆ บ้าง เป็นที่น่าสังเกต คือ ผู้สูงอายุมักจะทำงานเดิมและยังทำงานนั้น ๆ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นงานที่ผู้สูงอายุมีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ที่ทำมาอย่างยาวนานจาก จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติการทำงานของผู้สูงอายุในประเด็นสำคัญต่าง ๆ จากผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กล่าวคือ การทำงานของผู้สูงอายุจะส่งผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทำให้มีรายได้ และสามารถช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวได้ เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีทัศนคติไม่ดีอยู่บ้างในด้านสุขภาพกายที่เสื่อมลงตามวัยทำให้เกิดความเสี่ยงในการทำงาน ที่อาจส่งผลต่อด้านสังคม หากมีแนวทางในการป้องกันสิ่งเหล่านี้ คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถลบทัศคติแง่ลบเหล่านี้ได้ จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าชุมชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุ จึงเป็นโอกาสที่ดีของชุมชนที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการจ้างงานผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรม แต่ทั้งนี้ต้องเกิดการบูรณาการการจ้างงานที่เป็นระบบ บริบทของผู้สูงอายุและคำนึงถึงบริบทชุมชนเป็นสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากงานวิจัยเรื่อง ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยออกมาเป็นภาพดังนี้

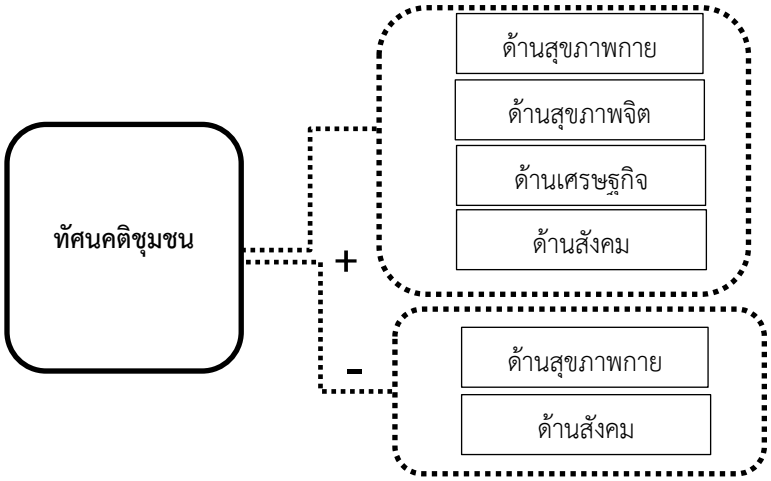

ภาพที่ 1 แสดงกรอบองค์ความรู้ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ

จากภาพที่ 1 การศึกษานี้ได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับทัศนคติของชุมชุนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชุมชนมีทัศนคติทั้งแง่บวกและแง่ลบต่อการทำงานของผู้สูงอายุ โดยชุมชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ในทิศทางตรงข้ามก็ยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อ ด้านสุขภาพกาย และด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายด้านการเงิน เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาความรู้ทักษะในการทำงานให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการกำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดการใช้งานผู้สูงอายุ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเห็นคุณค่ากับผู้สูงอายุให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ และเห็นความสำคัญในการทำงานของผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ

3. ควรมีนโยบายการสนับสนุน ด้านเทคโนโลยีที่จะช่วยในการทำงานในวิสาหกิจชุมชน เพื่อเอื้ออำนวยในการทำงานของผู้สูงอายุในวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นอุปสรรคด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของผู้สูงอายุ

4. ควรส่งเสริมในการมีการบูรณาการการทำงานของผู้สูงอายุกับคนวัยต่าง ๆ ในชุมชุน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและคนในชุมชน อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

5. ควรมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และปัญหาในการทำงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำงานและไม่ได้ทำงาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

2. ควรศึกษารูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ เพื่อให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กุศล ชูสั้น. (2561). *แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสำหรับผู้นับถือศาสนาอิสลาม ขององค์การบริหารส่วนตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต.* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ. (2558). *กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ.* (รายงานวิจัย), ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ,* 8(3), 41-54.

ชณภัช ลิ่มสืบเชื้อ. (2553). *การศึกษาและพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฏฐ์ฐิตตา เทวาเลิศสกุล และคณะ. (2559). *แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต.* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

นิภา รัพยูร. (2554). *ทัศนคติของประชาชนต่อการปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจตระเวนชายแดน กรณีศึกษา กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43.* (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะวิทยาการจัดการ), สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดรียนสโตร์.

ประสิทธิ์ ทองอุ่น. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน.* กรุงเทพฯ: เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

พรรัตน์ แสดงหาญ. (2561). การจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมภาคตะวันออกของประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร. ได้รับเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภัทรดร จั้นวันดี. (2555). การศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเกี่ยวกับการนำระบบ E - learning มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน. *การประชุมวิชาการ มหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 10 วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 46-53.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559*. สืบค้น 15 เมษายน 2563. จาก https://shorturl.asia/SxtbL

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่.* กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

สมเกียรติ ศิริวัฒนพฤษกษ์. (2559). *การจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงานสูงวัย. นนทบุรี. กรมควบคุมโรค.* สืบค้น26 เมษายน 2561,จาก: http://www.envoc.ddc.moph.go.th/html/content/107357.

สร้อยตระกูล ติวยานนท์ อรรถมานะ. (2553). *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์.* (พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับแก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). โครงการศึกษาตลาดแรงงานเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2553). *โครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Schwartz, N. E. (1975). Nutritional knowledge, attitude and practice of high school graduated. *Journal of the American Dietetic Association*, 66(1), 28-31.

การใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน*

USING PROBLEM SITUATIONS TO ENHANCE STUDENTS' ENGAGEMENT

พิริยพงษ์ พงษ์ศรี, หล้า ภวภูตานนท์, นิศากร บุญเสนา
Piriyapong Pongsri, Lha Pavaputanon, Nisakorn Boonsena
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
Corresponding Author E-mail: piriyapong.p@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 คน ดำเนินการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดของการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกวีดิทัศน์ การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในชั้นเรียน การสะท้อนผลร่วมกันแบบบันทึกภาคสนาม และแบบประเมินความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีความมุ่งมั่นจดจ่อเกิดขึ้นทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านพฤติกรรม 2. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านอารมณ์ 3. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการรู้คิด และ 4. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการริเริ่มในตนเอง

คำสำคัญ: การใช้สถานการณ์ปัญหา; ความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน; การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

Abstract

This research aimed to study the results of using problem situations to enhance students' engagement. The target group of this research was 12 students in grade 5 of the academic year 2020. The research was conducted under the conceptual framework of Lesson Study and Open Approach by using 5 lesson plans.

The data were collected from video recordings, lesson plans, applying lessons to the classroom, reflection, field note and assessment of students'

*Received August 20, 2021; Revised August 27, 2021; Accepted August 28, 2021

engagement. The result found that there are four aspects of engagement in each lesson plan as follows: 1. Behavioral Engagement, 2. Emotional Engagement, 3. Cognitive Engagement and 4. Agentic Engagement.

Keywords: Using Problem Situations; Students' Engagement; Lesson Study and Open Approach

บทนำ

การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในประเทศไทย ครูยังคงให้ความสำคัญกับเนื้อหาคณิตศาสตร์หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการทำแบบฝึกหัด ซึ่งเน้นการคำนวณและเทคนิคการทำโจทย์แบบฝึกหัดให้ได้ในระยะเวลาอันสั้น เพื่อเตรียมตัวสอบมากกว่าเน้นกระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์และไม่เปิดกว้างในด้านการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งการที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นจำเป็นต้องให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่มีแง่มุมที่หลากหลาย นั่นคือต้องเปลี่ยนมุมมองไปเน้นที่ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายไม่ใช่เพียงแค่จดจำวิธีการ พิจารณาถึงรูปแบบไม่ใช่เพียงแค่จำสูตร และเป็นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เสริมศักยภาพทางคณิตศาสตร์เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน มีความคิดที่ยืดหยุ่นพร้อมด้วยเทคนิคและมุมมองที่หลากหลายในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ใหม่ ๆ (Schoenfeld, 1992) ดังนั้นจึงได้มีการนำนวัตกรรมวิธีการแบบเปิด

วิธีการแบบเปิด (Open Approach) เป็นวิธีการสอนที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางด้านการคิด โดยครูจะต้องให้ความสนใจแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้น (Inprasitha, 2010) ซึ่งเป็นวิธีที่เน้นให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นกลไกการเรียนรู้เชิงรุกที่มีผลต่อความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน (Samson, 2015) ดังนั้นครูจำเป็นต้องร่วมมือกันออกแบบกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ใช้ปัญหาปลายเปิดในรูปแบบสถานการณ์ปัญหา โดยลักษณะของสถานการณ์ปัญหาที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นสถานการณ์ปัญหาที่มีความหลากหลาย และมีความน่าสนใจ สามารถพัฒนาวิธีการคิดทางคณิตศาสตร์ที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน และยังเป็นปัญหาที่สนับสนุน กระตุ้นกระบวนการคิดในการหาวิธีแก้ปัญหา เน้นให้นักเรียนได้มีประสบการณ์กับสถานการณ์ปัญหา เพื่อจะดูการแก้ปัญหาด้วยตัวเองของนักเรียนเมื่อเข้ามาเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงได้เสนอนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมเรียกว่า "ทีมการศึกษาชั้นเรียน" เพื่อสร้างกิจกรรมและปรับปรุงพัฒนาชั้นเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2546) ซึ่ง

ทีมการศึกษาชั้นเรียนนั้นจะใช้ประสบการณ์ที่มีกับนักเรียนและการรับรู้ถึงบริบทของนักเรียนสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ความยุ่งยากของนักเรียน คาดการณ์แนวคิดของนักเรียน ทำสื่อหรืออุปกรณ์การสอน และออกแบบสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างปัญหาเป็นของตัวเองได้ และเกิดความมุ่งมั่นจดจ่อ เมื่อครูนำไปใช้สอน หลังจากนั้นทีมการศึกษาชั้นเรียนนำแผนที่ร่วมกันสร้างไปสอนจริง และร่วมกันสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะแนวคิดของนักเรียน สุดท้ายเป็นการสะท้อนผลร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน จะเป็นการสะท้อนถึงสิ่งที่สังเกตได้และเกิดขึ้น เพื่อนำไปวางแผนและปรับปรุงการสอนต่อไป

กิจกรรมทางคณิตศาสตร์ที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิดจะให้ความสนใจที่วิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้ปัญหาปลายเปิดในฐานะที่เป็นสถานการณ์ปัญหา ปัญหาปลายเปิดนั้นมีลักษณะที่ทำให้นักเรียนหาคำตอบได้ด้วยแนวคิดที่หลากหลายตามความสามารถของตนเอง ในมุมมองของตนเอง สามารถทำให้นักเรียนแสดงแนวคิดที่เราคาดไม่ถึงออกมา และได้มุมมองใหม่ในการคิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (Nohda, 2000) ซึ่งจะช่วยสร้างประสบการณ์การแก้ปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายแก่นักเรียนได้ การออกแบบสถานการณ์ปัญหามี 2 เรื่องที่เป็นองค์ประกอบหลักคือ บริบทและเงื่อนไข โดยคำว่าบริบทหมายถึงครูต้องออกแบบสถานการณ์ปัญหาให้มีความจริงของนักเรียน หรือจากประสบการณ์จริงของนักเรียนเพราะการที่นักเรียนได้แก้สถานการณ์ปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานของชีวิตจริงจะทำให้นักเรียนมีความมุงมั่นจดจ่อในการแก้สถานการณ์ปัญหานั้น (Pease & Kuhn, 2011) ซึ่งสอดคล้องกับ Hmelo-Silver (2004) ที่กล่าวว่า การเน้นปัญหาให้มีบริบทที่เป็นประสบการณ์ในสถานการณ์ในชีวิตจริงจะช่วยให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อในกระบวนการเรียนรู้ สำหรับส่วนของเงื่อนไขจะถูกออกแบบให้อยู่ในรูปคำสั่ง โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และการเข้าถึงคำสั่งของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้ว่าต้องทำอะไร นักเรียนจะมีความมุ่งมั่นจดจ่อในสถานการณ์ปัญหาที่มีเงื่อนไขที่ชัดเจน ดังนั้นหน้าที่ของครูไม่ใช่การเอาปัญหามาให้แต่เป็นการเตรียมสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้นักเรียนมีปัญหาเป็นของตัวเองและมีความมุ่งมั่นจดจ่อ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, กุมภาพันธ์ 2563)

เนื่องจากนักเรียนจะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดีเมื่อมีความสนใจ มีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น จะเห็นว่าหากนักเรียนไม่มีความมุ่งมั่นจดจ่อ นักเรียนจะไม่มีความกระตือรือร้นที่จะทำภาระงาน ไม่อยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดความเบื่อเป็นผลให้นักเรียนไม่ได้เกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร (Fredrick, Blumenfeld & Paris, 2004) ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนจึงมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Skinner & Belmont, 1993) ครูจึงจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อที่จะนำนักเรียนให้มีความมุ่งมั่นจดจ่อให้ได้

(Gebre, Saroyan, & Bracewell, 2013) จากที่กล่าวมาข้างต้น ในบทความนี้จึงสนใจที่จะใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลจากการใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน.

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของความมุ่งมั่นจดจ่อที่เกิดขึ้นตามกรอบแนวคิดของ (Reeve, 2012) ในชั้นเรียนที่อยู่ภายใต้บริบทการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด (Inprasitha, 2010) ที่มีการออกแบบสถานการณ์ปัญหาตามกรอบแนวคิดในการสร้างสถานการณ์ปัญหา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปี 5 จำนวน 12 คน เป็นชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

เครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 แผน มาจากหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่น ชื่อ Study with your friends ฉบับปี ค.ศ. 2005 ที่ได้รับลิขสิทธิ์แปลจากสำนักพิมพ์ Gakkotosho ที่จัดทำขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่าง Center for Research on International Cooperation in Educational Development (CRICED), University of Tsukuba ประเทศญี่ปุ่น และศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้โครงการพัฒนาการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบบันทึกภาคสนาม ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ที่ได้จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด

3. กล้องบันทึกวีดิทัศน์ จำนวน 1 เครื่อง ใช้สำหรับบันทึกภาพเคลื่อนไหวและเสียงของชั้นเรียนในระหว่างการสอน

4. กล้องบันทึกภาพนิ่ง จำนวน 1 เครื่อง ใช้สำหรับบันทึกภาพในชั้นเรียน กระดานและผลงานของนักเรียน

5. เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 1 เครื่อง ใช้สำหรับบันทึกเสียงของครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียนในระหว่างการเรียนการสอน

6. แบบประเมินความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจความมุ่งมั่นจดจ่อของตนเอง หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนทุกคาบวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดของ (Reeve & Tseng, 2011)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาบริบทชั้นเรียนและโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาบริบททั่วไปของโรงเรียนและชั้นเรียนที่ผู้วิจัยต้องการใช้ในงานวิจัย โดยการรวบรวมเอกสาร สอบถามข้อมูลจากครูและสังเกตชั้นเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อสังเกตพฤติกรรมการเรียนของกลุ่มเป้าหมาย

2. การเตรียมการทีมการศึกษาชั้นเรียน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมพูดคุยเกี่ยวกับกรอบการวิจัยในการสร้างสถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทที่เป็นโลกจริงของนักเรียนและเงื่อนไขในรูปของคำสั่ง โดยจะมีการพูดถึงกรอบแนวคิดการสร้างสถานการณ์ปัญหา (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2562) ที่นำมาใช้ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด มีการฟังการบรรยายพิเศษเรื่อง การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง "Kyozai Kenkyu" ในการใช้ "การศึกษาชั้นเรียน" และ "วิธีการแบบเปิด" เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ผ่านทาง Facebook Live วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2563 เพจสถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน

3. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันออกแบบบทเรียนวิจัย จำนวน 5 แผนการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการแบบเปิดเป็นฐาน และเน้นการออกแบบสถานการณ์ด้วยการเริ่มจากค้นหาโลกในชีวิตจริงของนักเรียนที่ประกอบด้วยบริบท (Context) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความหมายและประสบการณ์จริงของนักเรียน และเงื่อนไข (Condition) ในรูปของคำสั่งที่ส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ออกแบบสื่อการเรียนการสอน คาดการณ์แนวคิดของนักเรียน คาดการณ์ความยุ่งยากของนักเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ของคาบเรียน

4. สังเกตการสอนร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการสังเกตการณ์บทเรียนวิจัยร่วมกัน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ทั้งชั้นด้วยวีดิทัศน์ ภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง และแบบบันทึกภาคสนาม

5. ให้นักเรียนทำแบบประเมิน ผู้วิจัยแจกแบบประเมินตนเองของนักเรียนหลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นทุกครั้ง เพื่อให้นักเรียนประเมินความมุ่งมั่นจดจ่อของตนเองในคาบนั้น ๆ

6. การสะท้อนผลร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกันทุกครั้ง ในประเด็นของการเรียนการสอนในชั้นเรียนและประเด็นวิจัยที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปวางแผน ปรับปรุงการสอนและการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเครื่องบันทึกวีดิทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องถ่ายภาพนิ่ง แบบบันทึกภาคสนาม และแบบประเมินความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน มาสังเคราะห์ให้อยู่ในรูปของโพรโทคอล หรือบทความเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยมีรูปแบบการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์การพูดหรือการแสดงออกต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนเมื่อใช้สถานการณ์ปัญหาที่ออกแบบมา

2. แสดงภาพนิ่งเพื่อประกอบการอธิบายลักษณะความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนเมื่อใช้สถานการณ์ปัญหาที่ออกแบบมา

3. นำแบบบันทึกภาคสนามที่ใช้บันทึกพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนมาประกอบการวิเคราะห์

4. วิเคราะห์ผลงานการทำกิจกรรมของนักเรียนในขณะที่ลงมือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เกี่ยวกับวิธีการหาคำตอบและเหตุผลประกอบ

5. นำแบบประเมินความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลประกอบและยืนยันข้อมูล

ผลการวิจัย

นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อจากการใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีบริบท และเงื่อนไขที่อยู่ในรูปของคำสั่ง ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด จำนวน 5 แผนการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันค้นหาโลกในชีวิตจริงของนักเรียนที่เป็นบริบทและประสบการณ์ของนักเรียน และออกแบบเงื่อนไขในรูปคำสั่งให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ วิเคราะห์ความยุ่งยากของนักเรียน และร่วมกันออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่เป็นบริบทและประสบการณ์ของนักเรียน ทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการคาดการณ์แนวคิดและตำแหน่งที่นักเรียนจะมีความมุ่งมั่นจดจ่อ แล้วนำมาสอนด้วยวิธีการ

แบบเปิด โดยนักเรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความพยายามและทุ่มเท โดยการแสดงออก 4 ด้าน ดังนี้

1. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านพฤติกรรม (Behavioral Engagement) พบว่านักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อด้านพฤติกรรมเกิดขึ้นทั้ง 5 แผนการเรียนรู้ โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้นักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด และยังพบว่าในขั้นที่ 1 และ 2 ของวิธีการแบบเปิด จะพบความมุ่งมั่นจดจ่อด้านพฤติกรรมเกิดขึ้นมากที่สุด โดยในขั้นที่ 1 คือ ขั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหา นักเรียนตั้งใจฟังขณะที่ครูเล่าสถานการณ์ปัญหา มีส่วนร่วมในการตอบคำถาม มีการยกมือ และชี้เพื่อสื่อสาร ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นนักเรียนแก้ปัญหาด้วยตัวเอง นักเรียนทำใบงานอย่างตั้งใจ มีการพูดคุย ปรึกษากันและมีส่วนร่วมในการทำงาน ในขั้นที่ 3 คือ ขั้นการอภิปรายเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน นักเรียนมีความตั้งใจในการฟังสิ่งที่เพื่อนนำเสนอ มีส่วนร่วมในการอภิปรายและตอบคำถาม ในขั้นที่ 4 คือ ขั้นการสรุปเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนตั้งใจฟังครู มีการตอบคำถามเพื่อสรุปแนวคิดร่วมกัน และตั้งใจทำแบบฝึกหัดเพื่อเช็คความเข้าใจ

2. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านอารมณ์ (Emotional Engagement) พบว่านักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อด้านอารมณ์เกิดขึ้นทั้ง 5 แผนการเรียนรู้ โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้นักเรียนมีความสนุกสนาน ตื่นเต้น และพึงพอใจในขณะทำกิจกรรมทั้ง 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด และยังพบว่าในขั้นที่ 1 ของวิธีการแบบเปิด จะพบความมุ่งมั่นจดจ่อด้านอารมณ์เกิดขึ้นมากที่สุด โดยในขั้นที่ 1 คือ ขั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหา นักเรียนตื่นเต้นจากที่ครูเล่าสถานการณ์ปัญหา นักเรียนตอบคำถามด้วยความสนุกสนาน มีการหัวเราะ และปรบมือด้วยความพึงพอใจขณะที่ครูเล่าสถานการณ์ปัญหา ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นนักเรียนแก้ปัญหาด้วยตัวเอง นักเรียนปรึกษางานร่วมกันและทำใบงานด้วยความสนุกสนานพร้อมเสียงหัวเราะ นักเรียนพึงพอใจจากการแก้ปัญหา ในขั้นที่ 3 คือ ขั้นการอภิปรายเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน นักเรียนดีใจที่ได้นำเสนอแนวคิดของตนเอง และอภิปรายร่วมกันอย่างสนุกสนาน นักเรียนไม่มีความกังวลที่ได้ออกมานำเสนอ ในขั้นที่ 4 ขั้นการสรุปเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนสนุกที่ได้ตอบคำถามและดีใจที่แนวคิดของนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุป

3. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการรู้คิด (Cognitive Engagement) พบว่านักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการรู้คิดเกิดขึ้นทั้ง 5 แผนการเรียนรู้ โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้นักเรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ การทบทวนแนวคิดของตนเอง การพยายามแก้ปัญหาด้วยแนวคิดที่หลากหลายและซับซ้อนในขณะทำกิจกรรมทั้ง 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด และยังพบว่าในขั้นที่ 2 ของวิธีการแบบเปิด จะพบความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการรู้คิดเกิดขึ้นมาก

ที่สุด โดยในขั้นที่ 1 คือ ขั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหา นักเรียนสามารถนำสถานการณ์ปัญหามาเชื่อมโยงกับการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ได้ และมีการคิดทบทวนถึงความรู้ที่คาดว่าจะได้ใช้ ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นนักเรียนแก้ปัญหาด้วยตัวเอง นักเรียนนำสิ่งที่นักเรียนเคยได้เรียนรู้ ในคาบก่อนหน้านี้ ประสบการณ์ และเชื่อมโยงแนวคิดกับเพื่อนมาใช้ในการแก้ปัญหา นักเรียนมีแนวคิดที่ซับซ้อน มีการคิดและออกแบบการแก้ปัญหา และตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำลงไป ในขั้นที่ 3 คือ ขั้นการอภิปรายเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน นักเรียนนำประสบการณ์เดิม ความรู้จากวิชาอื่น และแนวคิดต่าง ๆ มาเชื่อมโยงเพื่ออภิปรายร่วมกัน ในขั้นที่ 4 คือ ขั้นการสรุปเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนมีการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมเพื่อสรุปให้ได้แนวคิดของกิจกรรมการเรียนรู้

4. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการริเริ่มในตนเอง (Agentic Engagement) พบว่า นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการริเริ่มในตนเองเกิดขึ้นทั้ง 5 แผนการเรียนรู้ โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้ นักเรียนมีการเสนอ แนะนำ หรือถามสิ่งที่ตนเองคิดเพื่อให้เกิดความท้าทายและสมบูรณ์ในกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่ได้รอรับจากครูอยู่ฝ่ายเดียวในขณะทำกิจกรรมทั้ง 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด และยังพบว่าในขั้นที่ 1 ของวิธีการแบบเปิด จะพบความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการริเริ่มในตนเองเกิดขึ้นมากที่สุด โดยในขั้นที่ 1 คือ ขั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหา นักเรียนมีการถามคำถาม และแสดงความคิดเห็นเมื่อครูเล่าสถานการณ์ปัญหา มีการเสนอแนวคิดของตนเองให้ครูรู้ ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นนักเรียนแก้ปัญหาด้วยตัวเอง นักเรียนแนะนำเกี่ยวกับวิธีการในการแก้ปัญหา และมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม ในขั้นที่ 3 คือ ขั้นการอภิปรายเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการร่วมกันอภิปราย ถามคำถามกับเพื่อนและครู มีการเสริมแนวคิดเพื่อนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในขั้นที่ 4 คือ ขั้นการสรุปเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนบอกถึงความสนใจ ถามคำถาม และเสนอวิธีการที่เพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสรุป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยพบว่า การใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทและเงื่อนไขนั้นส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด จากหลักฐานเชิงประจักษ์คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความพยายามและทุ่มเทโดยการแสดงออก 4 ด้าน ดังนี้ 1. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านพฤติกรรม (Behavioral Engagement) 2. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านอารมณ์ (Emotional Engagement) 3. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการรู้คิด (Cognitive Engagement) 4. ความมุ่งมั่นจดจ่อด้านการริเริ่มใน

ตนเอง (Agentic Engagement) ตามกรอบแนวคิดของ Reeve (2012) ซึ่งทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ให้ความสำคัญกับการออกแบบแผนจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อ โดยการค้นหาโลกในชีวิตจริงของนักเรียนที่ประกอบด้วยบริบท (Context) และเงื่อนไข (Condition) ในรูปของคำสั่ง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, กรกฎาคม 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ Pease & Kuhn (2011) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนได้แก้สถานการณ์ปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานของชีวิตจริงจะทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อในการแก้สถานการณ์ปัญหานั้น และ Hmelo-Silver (2004) ยังกล่าวอีกว่า การเน้นปัญหาให้มีบริบทที่เป็นประสบการณ์จากสถานการณ์ในชีวิตจริงจะช่วยให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อในกระบวนการเรียนรู้ หลังจากที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้นำสถานการณ์ปัญหาที่ร่วมกันออกแบบมาจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด นักเรียนมีรายละเอียดการมีความมุ่งมั่นจดจ่อในวิธีการแบบเปิด ดังนี้ ขั้นที่ 1 นักเรียนตั้งใจฟังครูเล่าสถานการณ์ปัญหาและสนุกไปด้วยกัน มีการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ กับสถานการณ์ปัญหาและมีการเสนอแนวคิดเพื่อเสริมสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 นักเรียนปรึกษาและตั้งใจทำใบกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนอย่างสนุกสนาน มีการเชื่อมโยงแนวคิดและเสนอวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 นักเรียนดีใจที่ได้ออกมานำเสนอแนวคิดของตัวเอง โดยนักเรียนที่เหลือก็ให้ความสนใจที่เพื่อนำเสนอ มีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากการฟังแนวคิด และมีการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ในชั้นเรียนเพื่ออภิปรายร่วมกัน ในขั้นที่ 4 นักเรียนตั้งใจฟังและตอบคำถามที่ครูสรุปมีความดีใจที่สามารถสรุปแนวคิดและทำแบบฝึกหัดเพื่อเช็คความเข้าใจของตัวเองได้ นักเรียนเชื่อมโยงแนวคิดที่ได้ในคาบเรียนมาสรุปร่วมกัน มีการเสนอแนวคิดที่เพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (กุมภาพันธ์ 2563) ที่กล่าวว่า การทำสถานการณ์ปัญหาให้มีความหมายต่อนักเรียนทุกคนร่วมกัน จะทำให้นักเรียนมีปัญหาเป็นของตัวเอง และทำให้มีความมุ่งมั่นจดจ่อกับปัญหานั้น การแก้ปัญหาด้วยตนเองก็จะเกิดขึ้นตามมาเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน Samson (2015) ยังกล่าวอีกว่า การเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นกลไกการเรียนรู้เชิงรุกที่มีผลต่อความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2556) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสในการลงมือทำเพื่อสร้างความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง การลงมือทำนั้นมีทั้งการคิดและการลงมือทำทางกายที่ตอบสนองต่อการคิด ดังนั้นการเรียนโดยลงมือทำจึงเป็นการเรียนที่ทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นจดจ่อ เพราะนักเรียนได้รู้ถึงกระบวนการและผลที่เกิดเพื่อมาใช้ในการตอบคำถามที่เกิดขึ้นภายในใจและนำไปสู่การเรียนรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

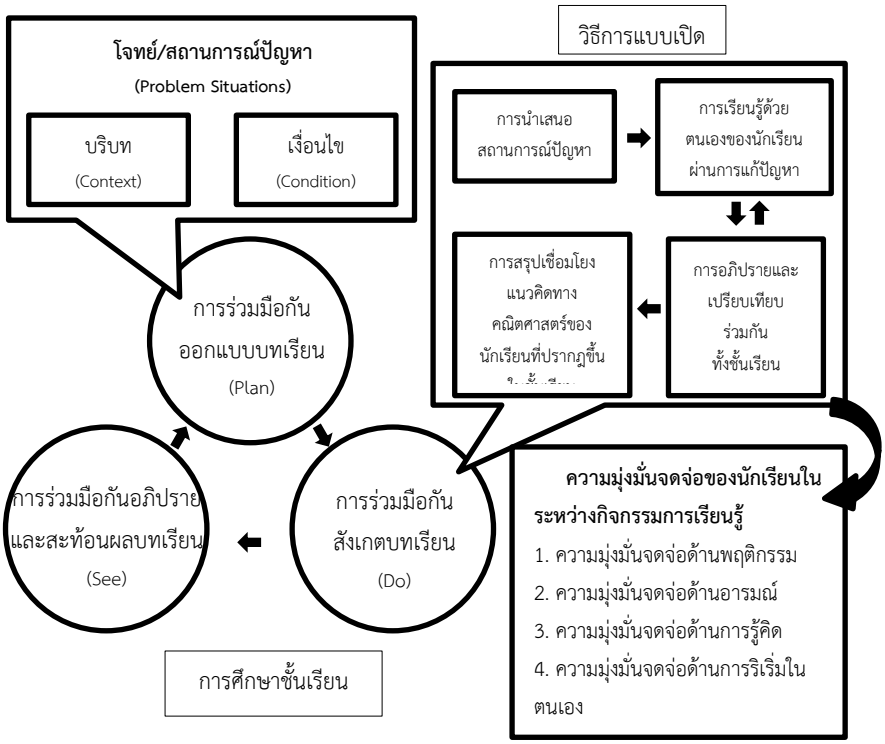

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ตามที่ได้เสนอในบทความนี้ เป็นแนวทางสำหรับการนำสถานการณ์ปัญหาไปใช้ผ่านนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเพื่อช่วยส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ดังนี้ การศึกษาชั้นเรียนจะมี 3 ขั้นตอน คือ 1. การร่วมมือกันออกแบบบทเรียน ซึ่งเป็นการร่วมมือกับทีมเพื่อสร้างสถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทเป็นโลกจริงของนักเรียนและมีเงื่อนไขที่อยู่ในรูปคำสั่งที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ 2. การร่วมกันสังเกตบทเรียน โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนจะช่วยกันสังเกตสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจริงที่แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนตามวิธีการแบบเปิด คือ ขั้นที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนผ่านการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน ขั้นที่ 4 การสรุปเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน 3. การร่วมมือกันอภิปรายและสะท้อนผลบทเรียน เป็นการนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิดของแต่ละคนในทีมที่ได้จากการร่วมกันสังเกตบทเรียน เพื่อช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งถัดไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาการใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีบริบท (Context) และเงื่อนไข (Condition) ที่อยู่ในรูปคำสั่ง ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด และรายละเอียดในส่วนของสถานการณ์ปัญหาที่จะต้องมีความเข้าใจในการออกแบบ เช่น การค้นหาบริบทในโลกจริงของนักเรียน การคาดการณ์แนวคิดที่จะเกิดขึ้น เพื่อส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนในบริบทประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรประเมินสถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทและเงื่อนไขนั้นส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียน ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ผู้ที่สนใจสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรหาปัจจัยอื่น ๆ ที่สามารถส่งเสริมความมุ่งมั่นจดจ่อของนักเรียนได้อีก อีกทั้งยังสามารถต่อยอดงานวิจัยนี้ด้วยการศึกษาในเชิงปริมาณได้.

เอกสารอ้างอิง

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2546). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนโดยเน้นกระบวนการทางคณิตศาสตร์.* ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

_____. (2549). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยยุทธวิธีปัญหาปลายเปิด.* ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (กรกฎาคม 2562). *Looking Back Years of The 30 Years Thailand Project นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อยกระดับคุณภาพชั้นเรียน.* ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (กุมภาพันธ์ 2563). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง KYOZAI KENKYU ในการใช้ "การศึกษาชั้นเรียน" และ"วิธีการแบบเปิด" เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง.* ศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิจารณ์ พาณิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

Attard, C. (2014). “I don’t like it, I don’t love it, but I do it and I don’t mind”: introducing a framework for engagement with mathematics. *Curriculum Perspective,* 34(3), 1.

Fredricks, J. et al. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59–105.

Gebre, E. et al. (2013). Students’ engagement in technology rich classrooms and its relationship to professors' conceptions of effective teaching. *British Journal of Educational Technology*, 45(1), 83-96.

Halmos, P. (1980). The heart of mathematics. *American Mathematical Monthly,* 87, 519-524.

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? *Educational Psychology Review*, 16, 235-266.

Inprasitha, M. (2010). *One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing Learning Unit*. In C. S. Cho, et al. (Eds.). Proceedings of the 45th National Meeting of Mathematics Education. (pp. 193-206). Korea: Dongkook University, Gyeongju.

Nohda, N. (2000). *Teaching by Open-Approach Method in Japanese Mathematics Classroom.* In Nakahara, T., Koyama M. (Eds). Proceeding 24th of the Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education, 1. (pp. 39-53). Hiroshima: Hiroshima University.

Pease, M.A., & Kuhn, D. (2011). Experimental analysis of the effective components of problem-based learning. *Science Education*, 95,57-86.

Reeve, J., & Tseng, C.-M. (2011). Agency as a fourth aspect of students’ engagement during learning activities. *Contemporary Educational Psychology*, 36(4), 257–267.

Reeve, J. (2012). *A self-determination theory perspective on student engagement.* In S. L. Christenson, A. L. Reschly, & C. Wylie (Eds.), Handbook of research on student engagement. (p. 149–172).

Samson, P. L. (2015). Fostering student engagement: Creative Problem-Solving in small group facilitations. *Collected Essays on Learning and Teaching,* 8, 153-164.

Schoenfeld, A.H. (1992). *Learning to thinking Mathematically: Problem Solving, Metacognition and Sense – Making in Mathematics*. In D. Grouws (Ed.). Handbook of Research on Mathematics Teacher and Learning. (pp. 334-370). New York: MacMillan.

Skinner, E. A., & Belmont, M. J. (1993). Motivation in the classroom: Reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year. *Journal of Educational Psychology,* 85, 571–581.

การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร*

DEVELOPMENT OF PROJECT MANAGEMENT FOR THE FIVE PRECEPTS VILLAGE OF THE SANGHA COUNCIL, PHICHIT PROVINCE

พระครูพิทูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท), ประเสริฐ ธิลาว, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร)
ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์
PhraKruPhitunnakharaphilak (Anuchat Narindho), Prasert Thilao, Phra Udomsittinayok (Kumphol Kunungkaro)
Prasit Phutthasatsattha, Phongphat Chittanurak
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: M00753_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการ ศึกษากระบวนการพัฒนาและนำเสนอการ การวิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม 221 ชุด และ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 20 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 11 รูปหรือคน เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า มีหลักการในการวางแผนการทำงานที่รอบครอบวิเคราะห์สภาพพื้นที่และภาครัฐมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานอย่างเคร่งคัด มีการแบ่งงานกันทำด้วยความสามัคคี การติดตามและประเมินผลตามแผนงาน 3. การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประกอบด้วย วงกลม 3 วง ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน คือ การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร และกระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เป็นกระกวนการทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ การพัฒนาการดำเนินโครงการของบุคลากรโดยใช้หลักอิทธิบาท 4

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารจัดการ; โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

---

*Received June 3, 2021; Revised July 5, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the condition of management, the process of developing and to present the development. The research methodology was the mixed methods. Data were collected from 221 samples with questionnaires and by interviewing 20 key informants and 11 participants in focus group discussion in order to develop the management of the 5 Precepts observing Village Project of Phichit Province Sangha.

The results of the research were found that 1. The management of the 5 precepts observing village project of Phichit Province, overall was at high level and at a high level in all aspects. 2. The process of developing the management of the 5 precepts observing village project was found that there were principles of planning to analyze the area conditions and the government involved in planning and operation strictly. Work was divided in units followed-up and evaluated according to the plan, 3. Development of the management of 5 precepts observing project consisted of 3 circles which are related to each other, namely the development of the management of the 5 precepts observing village project of Phichit Province's monks. and the process of implementing the 5 Precepts observing Village Project which was a distribution to the success of the operation by personnel using *Itthipada* 4

Keywords: Management development; 5 precepts village project

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัฒน์ในด้านเทคโนโลยีที่เข้ามาทำให้ประชาชนในสังคมไทยเกิดการตื่นตัวที่ไวต่อการรับรู้ข่าวสารในสังคมทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน ทำให้คณะสงฆ์โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) ตำแหน่งเดิมผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมอบหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ

ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว การดำเนินงานของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, 2559; พระอนุวัฒน์ อภิวฑฺฒโน, 2564; พระมหาอภิวัชร์ อภิวชฺชโร, 2564)

จังหวัดพิจิตรนำโดยคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร ได้รับสนองนโยบายโครงการหมู่บ้านศีล 5 และได้ทำพิธีเปิดโครงการ "หมู่บ้านชุมชนรักษาศีล 5 เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนจังหวัดพิจิตร ประจำปีงบประมาณ 2557 ในวันอังคารที่ 24 มิถุนายน 2557 เวลา 08.30 น. ณ ศาลาการเปรียญวัดท่าหลวง พระอารามหลวง ทั้งนี้ในจังหวัดพิจิตร มีประชากรทั้งสิ้น 545,957 คน มีจำนวนประชากรที่สมัครเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น จำนวน 430,065 คน คิดเป็นร้อยละ 81 ของจังหวัดพิจิตร (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร, 2557)

จากโครงการดังกล่าวข้างต้นทำให้การดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านศีล 5 เกิดประโยชน์ต่อประชาชนได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง และส่งผลให้สังคมเกิดความสงบมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตตามหลักศีล 5 ที่ได้ประพฤติปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันและในขณะเดียวกันนั้นในการดำเนินการก็ย่อมมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเนื่องจากการดำเนินการหมู่บ้านศีล 5 ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจึงทำให้เกิดปัญหาการให้ความร่วมมือที่น้อยเนื่องจากภาระงานของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงทำให้เกิดเป็นจุดอ่อนในการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารเรื่องจัดการโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method

Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยแบบสำรวจ (survey research) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาเดียว (cross-sectional design) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน่ (Yamane) โดยผู้วิจัยขอใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 221 รูป และใช้ข้อมูลของตัวอย่างแต่ละคน (individual) เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยเพื่อการกำหนดกรอบแนวคิดและระบบงานวิจัย

2. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดรูปแบบการวิจัย คุณลักษณะข้อมูลการกำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ การสร้างเครื่องมือ

3. ร่างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบของแบบสอบถามการวิจัย เพื่อการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับหลักการทำงาน ความสัมพันธ์เชิงบูรการในการพัฒนาโครงการหมู่บ้านหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดพิจิตร

4. การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้การวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาถึงประเด็นของพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล 5 และผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 รูปหรือคน

ประชากร (Population) ประชากร (Population) ที่ใช้การวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำนวน 492 รูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรและกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งสัดส่วนของ Taro Yamane จากพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรได้ตัวอย่างจำนวน 221 รูป การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและสรุปรายงานประจำปีและเอกสารที่เกี่ยวข้องและดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชียวชาญในการดำเนินงานโรงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และดำเนินการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับและการแปลคะแนนโดยการนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในส่วนของกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดพิจิตร และหาแนวทางและพัฒนาการบริหารจัดการโรงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นต้นแบบที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดพิจิตรให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พบว่า

ด้านจุดแข็ง คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรมีความสามัคคีและพ่อค้าประชาชนทั่วไปสมกับพุทธสุภาษิตที่ว่า “สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี” ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ นำมาซึ่งความสุข ดังนั้นการทำงานด้วยความเป็นสุขไม่เกิดความเดือดร้อนจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและพระสงฆ์ก็มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำมีความรู้ความสามารถในการสั่งสอนและดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้เป็นอย่างดี **ด้านจุดอ่อน** การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเนื่องจากสภาวะปัจจุบันการทำงานกับเทคโนโลยีมีความสำคัญพระสงฆ์บางส่วนไม่สามารถเข้าถึงได้จึงไม่มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานกับเทคโนโลยีจึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ **ด้านโอกาส** การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 คณะสงฆ์มีโอกาสจำนวนมากในการบริหารจัดการโครงการลำดับแรกนั้นจะเห็นได้ว่าวัดนั้นเป็นศูนย์รวมและศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และในปัจจุบันคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรก็ได้มีมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมจึงถือได้ว่าเป็นโอกาสอันดีคณะสงฆ์ก็ยังได้รับการยอมรับจากภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้นไป **ด้านปัญหา** การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล

5 มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานซึ่งก็เป็นปกติของการทำงานจะต้องมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจะมีในส่วนของความรู้ความเข้าใจในโครงการและวิธีการดำเนินงานเนื่องจากบางวัดเจ้าอาวาสชราภาพ ไม่มีความรู้และขาดทักษะในการบริหารจัดการและในปัจจุบันพระสงฆ์ลดจำนวนลงจึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ

ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเชิงปริมาณ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (Plan: P) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do: D) ด้านการติดตามประเมินผล (Check: C) ด้านการปรับปรุงงาน (Action: A) พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล 5 โดยภาพรวมมีการพัฒนาระดับมาก ($\bar{X}$= 4.10, S.D. =0.244) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สูงสุดคือ ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X}$= 4.14, S.D. = 0.392) รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติ ($\bar{X}$= 4.11, S.D. = 0.406) ด้านปรับปรุงและดำเนินการอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$= 4.11, S.D. = 0.391) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$= 4.04, S.D. = 0.406)

2. กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

2.1 กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านการวางแผน ประกอบด้วย 1.1) กระบวนการวางแผนต้องมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายและวัตถุประสงค์พร้อมทั้งกำหนดวิธีดำเนินงานที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพ 1.2) มีหลักการในการวางแผนการทำงานที่รอบครอบวิเคราะห์พื้นที่กำหนดแผนงานตามพื้นที่ 1.3) เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาครัฐมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ 1.4) การวางแผนต้องมีความชัดเจนและมีการพัฒนาแผนงานและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน 1.5) วางแผนต้องมีการกำหนดชุมชนเป็นหลักในการกำหนดแผนงาน

2.2 กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านการปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย 2.1) กระบวนการดำเนินงานอย่างเคร่งคัด รอบครอบ รวดเร็ว เหมาะสมและกระทำอย่างต่อเนื่อง 2.2) กระบวนการดำเนินงานนั้นจะต้องมีการแบ่งงานกันทำด้วยความสามัคคี อดทนและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน 2.3) กระบวนการทำงานตามแผนงานให้มีประสิทธิภาพมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสภาพพื้นที่ 2.4) กระบวนการดำเนินงานต้องมีผู้รับผิดชอบ

โครงการที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนโครงการ 2.5) กระบวนการทำงานต้องมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปแสดงศักยภาพโดยอาศัยหลัก บวร บ้าน วัด/ราชการ โรงเรียน

2.3 กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านตรวจสอบติดตามประเมินผล ประกอบด้วย 3.1) การติดตามและประเมินผลตามแผนงานต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนด 3.2) การติดตามและประเมินผลต้องมีมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์และมีการต่อยอดให้เกิดความสำเร็จ 3.3) ต้องมีการปฏิบัติงานเป็นทีมรวมคิดร่วมทำในคราวประชุมศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลตามความเป็นจริง 3.4) ติดตามและประเมินผลให้ทันต่อสถานการณ์และสภาวะในสังคม 3.5) จัดหาผู้เชี่ยวชาญร่วมดำเนินงานและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.4 กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านการนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข ประกอบด้วย 4.1) นำผลการประเมินไปปรับปรุงโดยเน้นการปฏิบัติงานได้จริงและสอดคล้องกับพื้นที่จริง 4.2) ต้องมีการประเมินเป็นประจำและต่อเนื่อง เนื่องจากแต่ละปีมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ 4.3) ประเมินสภาพการบริหารจัดการมีความเป็นไปได้หรือไม่ตามเป้าหมายและปรับปรุงให้สอดคล้อง 4.4) การนำผลไปปรับปรุงจะต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปรับปรุง 4.5) มีการประเมินตามความเป็นจริงตามหลักทฤษฎีเพื่อความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขไปในทางที่ถูกต้อง

3. การนำเสนอกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงาน

การบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จะต้องมีการรวบรวมความคิดเห็นจากพระภิกษุสามเณรและประชานทั่วไปและส่วนราชการร่วมกันในการวางแผนงานในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในส่วนของจารีตประเพณีและสังคมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการวางแผน 2) กำหนดการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่รักษาศีล 5 3) กำหนดสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 4) กำหนดกิจกรรมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง 5) กำหนดการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน 6) กำหนดแผนงานและประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีส่วนร่วม

2. ด้านการลงมือปฏิบัติ

กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจะต้องลงมือปฏิบัติงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง พร้อมทั้งการประสานงานได้ทุก

ระดับชั้นรวมถึงการจัดกิจกรรมให้ประชนมีส่วนร่วมลดความขัดแย่งในชุมชน ได้แก่ 1) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมสนับสนุนโครงการกับคณะกรรมการทุกระดับ 3) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ 4) จัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินโครงการ 5) มีการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง 6) ดำเนินการโครงการอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการตรวจสอบติดตามและประเมินผล

กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ต้องมีการตรวจสอบติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบตามระยะที่กำหนดเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลและผลการประเมินนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป ได้แก่ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการประเมินผลการดำเนินการ 2) มีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินการ 3) เสนอข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงาน 4) วิเคราะห์ข้อจำกัดในการดำเนินการ 5) มีส่วนร่วมแก้ปัญหาการบริหารงาน 6) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงานทุกระยะ

4. ด้านการนำผลการประเมินไปปรับปรุง

กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ต้องรวบรวมผลการตรวจสอบการประเมินผลของงานที่ได้ดำเนินโครงการไปตั้งแต่เริ่มโครงการมาวิเคราะห์หาข้อดีและข้อเสียของงานที่ได้ดำเนินไปแล้วและนำมาพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ 1) นำข้อจำกัดของโครงการมาดำเนินการวางแผนดำเนินการ 2) การวางแผนเพื่อการสร้างกิจกรรมในการดำเนินงานการ 3) มีการรวมผลการดำเนินงานมาพิจารณา 4) การพิจารณามอบรางวัลแก่แหล่งที่ดำเนินโครงการจนประสบผลสำเร็จ 5) การบันทึกผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ 6) ดำเนินการประกาศเกียรติคุณให้คณะกรรมการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากคณะสงฆ์ได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและได้มีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่กระบวนการของแผนงานที่กำหนดไว้และคณะสงฆ์ได้รับรู้ผลของการวิเคราะห์ SWOT ที่ทำให้เห็นปัญหาและดำเนินการแก้ไขจึงเกิดประสิทธิภาพจึงทำให้ผลการวิจัยออกมาอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพสิงหวรา

จารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา), (2562) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละด้านมีการบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$= 3.91) ซึ่งอยู่ในระดับมาก 2. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักการทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกนับถือด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่พบว่าในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทางานร่วมกันในระบบ หรือองค์กรเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดี ระบบ หรือองค์กรที่มีบุคคลในระดับต่าง ๆ ทำงานประสานกันดุจเครื่องจักรระบบใด ๆ ที่จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไป โดยที่บุคคล กลุ่มคน และชุมชน นำหลักการในพระพุทธศาสนา เป็นหนทางแห่งการเกิดสันติภาพ

2 กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรนั้นมีการกหนดกิจกรรมแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผน

1.1) กระบวนการวางแผนต้องมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายและวัตถุประสงค์พร้อมทั้งกำหนดวิธีดำเนินงานที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพ 1.2) มีหลักการในการวางแผนการทำงานที่รอบครอบวิเคราะห์สภาพพื้นกำหนดแผนงานตามพื้นที่ 1.3) เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาครัฐมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ 1.4) การวางแผนต้องมีความชัดเจนและมีการพัฒนาแผนงานและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน 1.5) วางแผนต้องมีการกำหนดชุมชนเป็นหลักในการกำหนดแผนงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำในการสร้างกระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย แพรภัทร ยอดแก้ว, (2557) ได้วิจัยเรื่องการถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานได้แนวปฏิบัติที่ดี 4 ด้านได้แก่ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่นด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดีโดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่นและด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดีจากวัดซึ่งนำ

โดยพระสงฆ์และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม 2) การดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐมมีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน 3 ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้แก่ระยะเร่งด่วนระยะปานกลางและระยะยาวมีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับและมีกิจกรรม 2 ลักษณะคือกิจกรรมหลักได้แก่การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริมได้แก่กิจกรรมอื่นๆที่ส่งเสริมการปฏิบัติศีล 5 และการรณรงค์การรักษาศีล 5 กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นโดยมีหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่นได้แก่วัดวังตะกูอำเภอเมืองและวัดสำโรงอำเภอนครชัยศรี

2. ด้านการปฏิบัติตามแผน

2.1) กระบวนการดำเนินงานอย่างเคร่งคัด รอบครอบ รวดเร็ว เหมาะสมและกระทำอย่างต่อเนื่อง 2.2) กระบวนการดำเนินงานนั้นจะต้องมีการแบ่งงานกันทำด้วยความสามัคคี อดทนและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน 2.3) กระบวนการทำงานตามแผนงานให้มีประสิทธิภาพมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสภาพพื้นที่ 2.4) กระบวนการดำเนินงานต้องมีผู้รับผิดชอบโครงการที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนโครงการ 2.5) กระบวนการทำงานต้องมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปแสดงศักยภาพ โดยอาศัยหลัก บวร บ้านวัดโรงเรียนทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำในการสร้างกระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาบุญเลิศ อินทปัญโญและคณะ, (2556) ได้วิจัยเรื่องหมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทยพบว่าแนวคิดในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล5โดยตรงได้กำหนดไว้ 2 ประการคือ 1) การสร้างเครือข่ายคือการดำเนินการเพื่อชวนเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล 5 เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานความเคารพสิทธิเชื่อถือเพื่ออาทรซึ่งกันและกันโดยมีหลักการคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกันมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่ายมีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันและการเกื้อกูลพึ่งพากัน 2) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดีคือการประกาศเชิญชวนประชาชนในพื้นที่ต่างๆทำความดีด้วยการรักษาศีล5ในชีวิตประจำวันแนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

3. ด้านตรวจสอบติดตามประเมินผล

3.1) การติดตามและประเมินผลตามแผนงานต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนด 3.2) การติดตามและประเมินผลต้องมีมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์และมีการต่อยอดให้เกิดความสำเร็จ 3.3) ต้องมีการปฏิบัติงานเป็นทีมรวมคิดร่วมทำในคราว

ประชุมศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลตามความเป็นจริง 3.4) ติดตามและประเมินผลให้ทันต่อสถานการณ์และสภาวะในสังคม 3.5) จัดหาผู้เชียวชาญร่วมดำเนินงานและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำในการสร้างกระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ(แซ่หลี), (2559)ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์นั้น เริ่มจากการสร้างความปรองดองในจิตใจของแต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาส่วนกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 6 ประการคือหลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรมและหลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนอย่างแท้จริง 2. แนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์

4) ด้านการนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข

4.1) นำผลการประเมินไปปรับปรุงโดยเน้นการปฏิบัติงานได้จริงและสอดคล้องกับพื้นที่จริง 4.2) ต้องมีการประเมินเป็นประจำและต่อเนื่องเนื่องจากแต่ละปีมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ 4.3) ประเมินสภาพการบริหารจัดการมีความเป็นไปได้หรือไม่ตามเป้าหมายและปรับปรุงให้สอดคล้อง 4.4) การนำผลไปปรับปรุงจะต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปรับปรุง 4.5) มีการประเมินความความเป็นจริงตามหลักทฤษฎีเพื่อความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขไปในทางที่ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำในการสร้างกระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจิณฺโณ, (2556) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์” ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารกิจการคณะ สงฆ์มีการด าเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งภารกิจดังกล่าวบางประการกำหนดไว้ในระเบียบกฎมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเห็นไปตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมา 2) การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรคณะสงฆ์ภาค 2 มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กร สงฆ์มีบุคลากรไม่พอเพียงที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้ พระนักเผยแผ่ที่มี ความรู้ ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่าง

ถูกต้องถ่องแท้มีจำนวนจำกัด เห็นปัญหาในการเผยแผ่ ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน สำคัญผิด และเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเห็นจริงตาม หลักพระพุทธศาสนา 3) แบบการบริหารจัดการการเผยแผ่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 ควรมี อำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางในการประสานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการ เผยแผ่ และอำนวยความสะดวก และเห็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ ส่งเสริมสนับสนุนการการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผย แผ่พระพุทธศาสนา และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเผยแผ่ และจัดหางบประมาณสนับสนุน ให้การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย ชื่อองค์ความรู้ คือ “การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัด

พิจิตร”ประกอบด้วย วงกลม 3 วง ซ้อนกัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้ วงกลม วงในสุด คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากวิจัย ชื่อว่า การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร วงกลมที่สอง คือ กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เป็นกระกวนการทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จประการแรก ได้แก่การวางแผนงาน ในการวางแผนงานจะต้องดำเนินงานให้เหมาะสมกับพื้นที่ในการดำเนินโครงการ และจะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันวางแผนงานให้เหมาะสมและใช้ได้จริงตามแต่ละพื้นที่ ประการที่สองการปฏิบัติตามแผนงานเป็นการดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้อย่างรอบครอบให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงานโครงการ ประการที่สาม การตรวจสอบและประเมินผล เป็นการดำเนินโครงการในการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการตามแผนงานที่ได้ลงมือปฏิบัติงานขั้นตอนนี้จึงเป็นการตรวจสอบว่าผลของการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างไร ประการที่สี่ การนำผลการประเมินไปปรับปรุง เป็นการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการที่เกิดข้อผิดพลาดหรือไม่เกิดประสิทธิภาพไปปรับปรุงและเข้าสู่กระบวนการวางแผนอีกครั้งเป็นการทำงานตามกระบวนการจนเกิดประโยชน์สูงสุดและมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุดวงกลมที่สามซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาการดำเนินโครงการของบุคลากรในการพัฒนาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาแตกต่างกันไป

ฉันทะ เป็นการพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานให้มีความรักความพอใจในการทำงาน

วิริยะ เป็นการพัฒนาบุคลากรที่ดำเนินงานโครงการด้วยความเพียรพยายามในการดำเนินงานอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการดำเนินงาน

จิตตะ เป็นการพัฒนาบุคลการที่ดำเนินโครงการเพราะผู้ที่ได้พัฒนาจะทำงานด้วยความเอาใจใส่มีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้กระทำ คือมีความรับผิดชอบต่องาน

วิมังสา เป็นการพัฒนาบุคลากรที่ดำเนินโครงการจะเป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบครอบหมั่นพิจารณาตรวจสอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละด้านจะสอดคล้องกันเป็นกระบวนการพัฒนาในการทำงานได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากวงรอบของอิทธิบาท 4 นั้นจะไม่มีเส้นกันจึงเป็นการบูรณาการในการใช้หลักอิทธิบาทเพื่อการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้และการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 เพื่อสร้างความปรองดองให้กับประชาชน

2. รัฐบาลควรมีนโบบายในการปลูกจิตสำนึก ให้คนในชาติมีการรักษาศีล 5 มีวิชาศีลธรรมในการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับโครงการ โตไปไม่โกงของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดและชุมชนควรมีการร่วมมือกันในการใช้ชีวิตประวันด้วยหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาชีวิตการเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อความผาสุกของชุมชน

2. วัดและชุมชนควรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในการพัฒนาให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ชีวิตตามหลักศีลธรรมนำสุข

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อรวบรวมและพัฒนาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ควรมีการศึกษาบทบาทการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศีล 5 ของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ประจักษ์ ผลเรือง. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระเทพสิงหวราจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา). (2562). *การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2559). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,* 5(3). 42-62

พระมหาบุญเลิศ อินทปัญโญ และคณะ. (2556). *หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอภิวัชร์ อภิวชฺชโร. (2564). คุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 4(2), 31-41.

พระอนุวัฒน์ อภิวฑฺฒโน. (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนวัดหนองไม้เหลือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 4(1), 37-46.

แพรภัทร ยอดแก้ว. (2557). *การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม* (รายงานวิจัย). นครปฐม: สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร. (2557). *หมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านคลองยาง ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง.* พิจิตร: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย. (2559). *การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” (ระยะที่ 3) จังหวัดหนองคาย.* หนองคาย: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย.

การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา*

BUDDHISM PROPAGATION DEVELOPMENT OF THAI TEMPLE IN CALIFORNIA, UNITED STATES OF AMERICA

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม(ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม), พระอุดมสิทธินายก(กำพล คุณงฺกโร), พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ

Phrakruvidheskanyanadham (Thitikon Kanyanadhammo), Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro), Phramaha Krissada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: thitikondham@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์สภาพทั่วไปศึกษากระบวนการการเผยแผ่และนำเสนอการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไป จุดแข็งคือ พระธรรมทูตมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ มีบริเวณวัดที่จุดอ่อนคือ พระธรรมทูตขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ โอกาสคือ วิปัสสนากรรมฐานเป็นที่นิยม อุปสรรคคือความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) กระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนานาตามวงจร PDCA มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.93, S.D.=0.74) และกระบวนการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธีการสอน 4 ส ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\overline{X}$=4.05, S.D.=068) 3) การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญผลิตสื่อธรรมะ ใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี สามารถจัดรายการวิทยุได้ และสามารถสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ได้ดี ด้านสาร มีความหลากหลาย อยู่ในรูปของหนังสื่อธรรมะ สิ่งพิมพ์ออนไลน์ เช่น ภาพ/จดหมายข่าว เสียงบรรยายธรรม วีดีโอธรรมะ ด้านช่างทางการสื่อสาร มีช่องทางที่หลากหลาย เว็บไซต์ของวัด ช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook YouTube วิทยุออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร/ หนังสือ และด้านผู้รับสาร ได้รับการปรับพื้นฐาน การประเมินก่อนและหลัง กำหนดกลุ่มผู้รับสาร สามารถนำธรรมะไปปรับใช้ประโยชน์ได้ และมีความศรัทธาเลื่อมใส

คำสำคัญ : การพัฒนา; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; วัดไทย

---

*Received July 13, 2021; Revised August 23, 2021; Accepted September 13, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the general context, Buddhism propagation processes and to propose Buddhism propagation development of Thai temples in California, United States of America. Methodology was the mixed methods research.

The research findings were as follows: 1. The general contexts were Strengths was Thai Dhammaduta had knowledge and abilities. Weakness was the Thai Dhammaduta lacked the knowledge of new technology. Opportunity was Vipassana meditation was popular and Threat was the cultural diversity, 2. Buddhism propagation processes of Thai temples in California, United States of America was found that the Buddhism propagation process according to PDCA cycle were at a high level ($\overline{X}$=3.93, S.D.=0.74) and Buddhism propagation process according to Buddhist approach were also at high level ($\overline{X}$=4.05, S.D.=068) and 3. Buddhism propagation development of Thai temples in California, United States of America was found that, sender aspect, sender had knowledge, ability, and skills in producing Dharma media, used a computer as well, able to host a radio program and able to communicate well through online channels. Message aspect, the message was diverse and was in the format of Dhamma books, publishing such as figures, newsletters Dharma audio and video. Channel aspect had many channels such as Temple website, Online Facebook, YouTube, online radio, publication, journals and books. Receiver aspect, the receivers were adjusted and prepared with the background the knowledge and evaluated before and after. The senders defined receiver groups so that the receivers could bring Dhamma into practice with faith and confidence.

Key words: Development; Buddhism Propagation; Thai Temple

บทนำ

วัดเป็นที่อยู่อาศัยถาวรของพระภิกษุสามเณร เป็นหน่วยงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงกิจการสาธารณะเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์เป็นต้น สำหรับวิธีการจัดการที่เกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์สามเณรนั้น พระมหากษัตริย์ทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดในประเทศไทยจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงกฎหมายอื่นๆ วัดโดยทั่วไปมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างที่ทำเองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสามมีความว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), 2552) การบริหารกิจคณะสงฆ์นั้นมีภารกิจอยู่ 6 ด้านได้แก่ การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรงในการอบรมสั่งสอนประชาชน และวัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ระเบียบปกครองที่ดีในสังคมที่ดีงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก (พระไพศาล วิลาโล, 2552) ดังนั้นการเผยแผ่จึงเกี่ยวข้องกับ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม และจัดเป็นศาสนกิจโดยตรงของพระสังฆาธิการ เพราะหากพระสังฆาธิการบริหารศาสนบุคคลด้วยการจัดการศึกษาพัฒนาด้านการเผยแผ่ให้ดีแล้ว จะสามารถเผยแผ่พระสัทธรรมไปสู่ประชาชน เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน ยังประสบปัญหามากกว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย พระสงฆ์และองค์กรพุทธยังไม่มีการวิจัยประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมที่อาศัยอยู่หรือพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางศีลธรรม เยาวชนไทยลูกครึ่งห่างเหินพระพุทธศาสนา ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ทราบวิธีการเผยแผ่กิจกรรมของพระสงฆ์ไทย (พระมหาบุญทิน ปุญฺโญ, 2562) อีกประการหนึ่งขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ซึ่งแต่ละวัดนั้นต้องอาศัยความสามารถ เฉพาะบุคคล จึงสามารถทำงานเผยแผ่ได้ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานได้ไม่เต็มที่ ขาดสวัสดิการ เรื่องค่าเดินทาง ค่ารักษาพยาบาล ตลอดถึงบุพการีที่ต้องดูแลเนื่องจากอยู่ในต่างแดน ขาดการประสานงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุน จึงส่งผลให้

การสนองงานของคณะสงฆ์ไม่เต็มที่เท่าที่ควร (บุญร่วม คำเรืองแสน, 2560) และปัญหาหนึ่งในการเผยแผ่คือพระธรรมทูตยังไม่เข้าภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเผยแผ่พรพุทธศาสนาในต่างแดงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องมีการพัฒนาการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับภูมิประเทศและวัฒนธรรม

ปัญหาที่พบสำหรับการเผยแผ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพะอย่างยิ่งรัฐแคลิฟอร์เนีย ยังประสบปัญหาอยู่มากพอสมควร ซึ่งปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาที่พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร และในด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระธรรมทูตยังก็ไม่เข้มแข็งพอ จึงให้การสนับสนุนและดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง เช่นศูนย์ควบคุมดูแลพระไปต่างประเทศก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่ง สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตก็ทำหน้าอีกอย่าง อบรมพระธรรมทูตแล้วส่วนการคัดเลือกว่าพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนนั้นเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง เมื่อผ่านเกณฑ์พิจารณาแล้วก็ต้องผ่านขั้นตอนในการขอหนังสือเดินทาง ขอวีซ่าเข้าประเทศบางแห่งก็ยากมากและให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้น ๆ น้อย ส่งผลให้เกิดความไม่ต่อเรื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา” ด้วยเห็นว่า หากมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกวัดไทยในต่างประเทศแล้วจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญสำหรับนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษากระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนชาวไทยที่เข้ามาทำบุญในวัด 4 วัด ในสหรัฐอเมริกา ได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพ ยูเอสเอ จำนวน 174 คน (วัดพระธาตุดอยสุเทพ ยูเอสเอ, 2563) วัดป่าธรรมชาติ ลาพวนเต้ จำนวน 159 คน (วัดป่าธรรมชาติ ลาพวนเต้, 2563) วัดสุทธาวาส ริเวอร์ไซต์ จำนวน 156 คน (วัดสุทธาวาส ริเวอร์ไซต์, 2563 และ วัดไทย ลอสแองเจลิส จำนวน 146 คน (วัดไทย ลอสแองเจลิส, 2563) รวมทั้งสิ้นจำนวน 635 คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวรีย์ สิริโภคาภิรมณ์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 246 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด และสร้างเครื่องมือ การวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน การวิจัยเชิงปริมาณ แบบแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน 52 ข้อ หาค่าค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้ทรงเชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระหว่าง 0.80-100 ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = .961

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ ๆ กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการ

สัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

2) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากบุคลากรในพื้นที่ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 246 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูล ที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 246 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็ตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ นั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการ พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งจุดแข็ง ได้แก่ พระธรรมทูตมีความรู้ความสามารถ มีบริเวณวัดที่สวยงามร่มรื่นเป็นสัปปายะ วัดมีบรรยากาศของความเป็นพระพุทธศาสนา ได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ไทย พุทธศาสนิกชนชาวไทยในสหรัฐอเมริกามีศรัทธาเข้มแข็ง มีความเป็นกัลยาณมิตร จุดอ่อน ได้แก่ ภาษาในการสื่อสาร สถานที่คับแคบ การคงอยู่ของพระธรรมทูต การปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โอกาส ได้แก่ วิปัสสนากรรมฐานเป็นที่นิยม พุทธศาสนิกชนมีความต้องการวัดไทยสูง สิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนา ความปลอดภัย คุณภาพชีวิต

2. กระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า กระบวนการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามวงจร PDCA ในภาพรวมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.93, S.D.=0.74) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.02, S.D.=0.71) รองลงมาคือ

ด้านการปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.01, S.D.=0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.77, S.D.=0.69) กระบวนการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธีการสอน 4 ส ในภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.05, S.D.=068) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสมาทปนา จูงใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.15, S.D.=0.68) รองลงมาคือ ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.02, S.D.=0.69) และด้านสันทัสสนา แจ่มเจ้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.96, S.D.=0.75)

3. การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญ มีเทคนิคและวิธีการสื่อสารที่น่าสนใจ มีความมุ่งมั่น มีเมตตาธรรม ด้านสารมีความหลากหลาย เข้าถึงผู้รับได้อย่างเหมาะสม มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้รับสารชื่นชอบ เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร ด้านช่องทางการสื่อสาร มีช่องทางที่หลากหลาย มีช่องทางที่มีประสิทธิภาพ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี สามารถโต้ตอบได้ เข้าถึงผู้รับสารได้ทันเหตุการณ์ ด้านผู้รับสาร ได้รับการปรับพื้นฐาน การประเมินก่อนและหลัง กำหนดกลุ่มผู้รับสาร สามารถนำธรรมะไปปรับใช้ประโยชน์ได้ มีความรู้พื้นฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา SWOT ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค์ ซึ่งเป็นสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการ พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งจุดแข็ง ได้แก่ พระธรรมทูตมีความรู้ความสามารถ มีบริเวณวัดที่สวยงามร่มรื่นเป็นสัปปายะ วัดมีบรรยากาศของความเป็นพระพุทธศาสนา ได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ไทย พุทธศาสนิกชนชาวไทยในสหรัฐอเมริกามีศรัทธาเข้มแข็ง มีความเป็นกัลยาณมิตร จุดอ่อน ได้แก่ ภาษาในการสื่อสาร สถานที่คับแคบ การคงอยู่ของพระธรรมทูต การปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โอกาส ได้แก่ วิปัสสนากรรมฐานเป็นที่นิยม พุทธศาสนิกชนมีความต้องการวัดไทยสูง สิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนา ความปลอดภัย คุณภาพชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวิน วงศ์รัตนมัจฉา (2555) ที่ได้วิจัยเครื่อง “ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญสำหรับการเผยแผ่คือ การเดินทางไม่สะดวก ความเชื่อในวัฒนธรรมดั้งเติม ความ

เข้าใจในภาษา ขาดพระธรรมทูต ซึ่งปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขโดยด่วนเพื่อให้การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เกิดความมั่นคงต่อไป

2. กระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ กระบวนการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามวงจร PDCA และกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธวิธี 4ส ในการด้านการเผยแผ่ตามกระบวนการ PDCA มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นการเผยแผ่ที่มีกระบวนการตามหลักของวงจรคุณภาพ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามทฤษฎีของการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง "วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี" ผลการวิจัยพบว่า การบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระองค์ทรงอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร

ในส่วนของการวารวางแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สิ่งที่สำคัญยิ่งซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบคือ การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะต้องมีความสืบเนื่องมาจากขึ้นนโยบายของคณะสงฆ์ที่จะต้องมาศึกษาปัญหาสาเหตุแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งกำหนดนโยบายร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยาวรเมธี และคณะ (2551) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา” ผลการวิจัยพบว่า หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสหรัฐอเมริกา คือ จะต้องมีการใช้แนวคิด และวิธีการตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกับกาลเทศะ และกำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่ให้ชัดเจน ซึ่งก็ได้แก่การ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลความสุขแก่บุคคลที่เป็นชาวพุทธและมิใช่ชาวพุทธที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ในส่วนของการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขก็เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะบ่งบอกถึงว่าการวางแผนนั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลของการวิจัยก็ได้ระบุแน่ชัดว่า การดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้อย่างเคร่งครัด และการคอยตรวจสอบติดตามแก้ไข นั้นเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาการเผยแผ่ตามกระบวน PDCA

กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธี 4ส เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นกระบวนการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธ์ของประชาชน การใช้พุทธวิธีที่เรียกสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นให้ชัดเจนก่อน จากนั้นเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์หรือพัฒนาการในการเผยแผ่ให้เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิมาน คมฺภีรปญฺโญ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่ในอุรุเวลาเสนานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอุรุเวลาเสนานิคม เริ่มต้นด้วยการศึกษาหาข้อมูลและอุปนิสัยของกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำมากำหนดกลยุทธ์ในการเผยแผ่ และเครื่องมือในการเผยแผ่เมื่อทรงรู้เป้าหมายมีความเชื่อในอนุภาพของไฟและปาฏิหาริย์ปาฏิหาริย์มาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่เผื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากนั้นจึงทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรซึ่งเป็นพระสูตรที่ว่าด้วยความร้อนส่งผลให้ได้พระภิกษุอรหันต์ 1,003 รูป ภายในเวลา 3

3. การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางในการสื่อสาร และผู้รับการ ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้รับการจะต้องมีความฉลาดสามารถมีเทคนิควิธีการในการเผยแผ่และที่สำคัญคือต้องมีคุณธรรมประจำใจ สารจะต้องมีความถูต้องแม่นใยน่าเชื่อถือ มีความหลากหลาย ที่สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพจิตใจจริต และความแตกต่างในเชิงวัฒนธรรมได้ ช่องทางการสื่อสาร จะต้องเป็นช่องทางที่เข้าถึงผู้รับการได้ดี เป็นช่องทางที่ใช้กันอย่างแพร่หลายผู้คนรู้จักเป็นอย่างดี ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้รับสารจะต้องมีความรู้พื้นฐาน ได้รับการพัฒนาความรู้ให้เพียงพอ ได้รับการคัดแยกระดับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเผยแผ่ ซึ่งทุกปัจจัยขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือพระธรรมทูตที่จะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการตามขั้นตอนและกระบวนการอย่างเหมาะสม โดยเป้าหมายหลักของการพัฒนาการเผยแผ่ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำนวย มีราคา (2559) ที่ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางในการเผยแพร่พุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรม ให้เหมาะสมกาลเทศะมีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็น แก่ลาภสักการะ เพราะเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุข ถึงแม้ว่าสังคมกล่าวคือประชาชนในรัฐแคลิฟอร์เนียจะมีความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ก็ตามพระธรรมทูตหรือผู้เผยแผ่จะต้องไม่ย่อท้อในการเผยแผ่ และต้องดำเนินการตามหลักการที่ได้วางแผนไว้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ทั้งนั้น คณะสงฆ์ และรัฐต้องให้

การช่วยเหลือ ในการพัฒนาการเผยแผ่ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีรัตนโมลี (2560) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดรับกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและศาสนาอื่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

เมื่อได้ผลการวิจัยในเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อยืนยันว่า การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามองค์ประกอบข้างต้นนั้น มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากนั้นได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

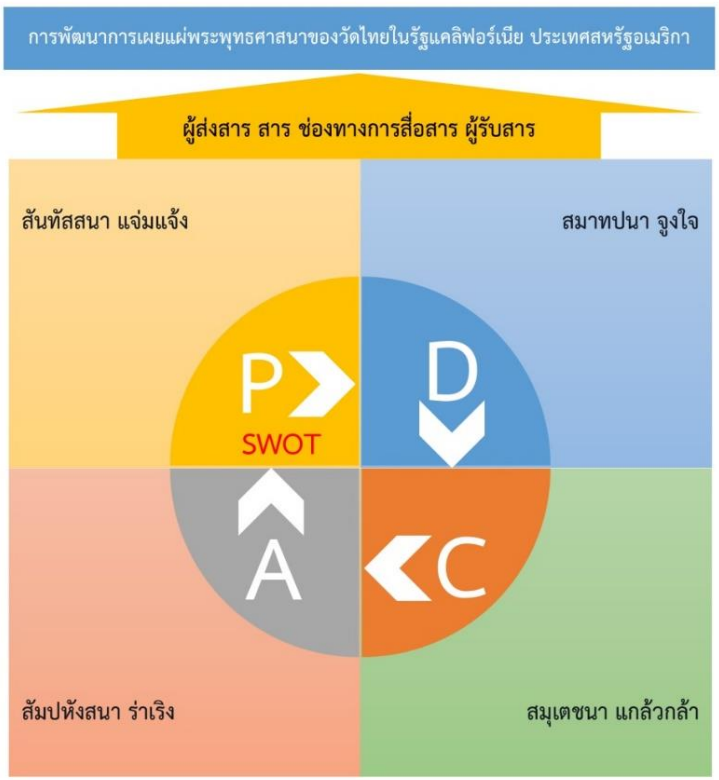

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีขั้นตอนในการดำเนินการคือ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานอันเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนา จากนั้น ทำการวางแผนปฏิบัติการ ลงมือปฏิบัติการตามแผน ดำเนินการเผยแผ่ด้วยกลวิธีตามพุทธวิธีการสอน 4ส ให้เป็นไปตามหลักการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยที่การพัฒนาการเผยแผ่ตามองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยนำเสนอจะส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในต่างประเทศในเชิงรุก

2. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณและดำเนินการด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในต่างประเทศ

3. คณะสงฆ์ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศควรร่วมมือกันในการพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตสรรหาพระธรรมทูตรุ่นใหม่มาทดแทน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) คณะสงฆ์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศร่วมมือกันศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยปัญหาและสาเหตุที่สำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จากนั้นร่วมมือกันกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ชัดเจน

(2) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เพียงพอ และคณะสงฆ์ไทยควรร่วมมือกันให้การสนับสนุนส่งเสริมวัดไทยในต่างประเทศ หรือสาขาวัดไทยในต่างประเทศ

(3) คณะสงฆ์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศควรร่วมมือกันในการพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูต และมีการจัดการศึกษาเป็นการเฉพาะในระดับอุดมศึกษา แสวงหาพระธรรมทูตรุ่นใหม่เข้ามาศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

(2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการศึกษาพระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ประชาชนต้องการศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาวิเคราะห์และหาแนวทางในการเผยแผ่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เนื่องจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ประชาชนมีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

นาวิน วงศรัตนมัจฉา. (2555). *ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก*. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บัญชายุทธ นาคมุจลินท์. (2557). *แนวทางการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา*. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญร่วม คำรเมองแสน. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร.* 8(2), 232.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). (2552). *การคณะสงฆ์และการศาสนา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. (2553). *พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์

พระมหาบุญทิน ปุญฺโช. (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์.* 6(6), 3154.

พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. (2556). *ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา.* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. (2551). *ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา.* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอำนวย มีราคา. แนวทางในการเผยแพร่พุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.* 16(1), 169.

พระวิมาน คมฺภีรปญฺโญ (ตรีกมล). (2555). *การเผยแผ่ในอุรุเวลาเสนานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีรัตนโมลี. (2560). รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์.* 13(13), 97.

วัดไทย ลอสแองเจลิส. (2563). *ประวัติวัดวัดไทย ลอสแองเจลิส,* สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก http://www.watthai.com/ about.html.

วัดป่าธรรมชาติ ลาพวนเต้. (2563). *จำนวนพระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษา.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก http://www.watpala1.org/index.php/2020-06-29-15-08-13.

วัดพระธาตุดอยสุเทพ ยูเอสเอ. (2563). *ประวัติวัดไทยในอเมริกา.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก http://tbdtinusa.blogspot.com/p/usa-usa-watphrathat-doi-suthep-usa.html.

วัดสุทธาวาส ริเวอร์ไซต์. (2563). *ประวัติวัดสุทธาวาส ริเวอร์ไซต์.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก http://www.suddhavasa.org/ history/.

สุวรีย์ สิริโภคาภิรมณ์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา.* ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, 2546.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร*

THE DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE THE ELDERLY ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES OF MONKS IN PHICHIT PROVINCE

พระครูศรีเมธาภรณ์ (ประภาส ฐิตธมฺโม), พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย), พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ
Phrakhrusrimethaphorn (Phapat Thitadummo), Phra Sutee Wirabandit(ChorTassaniyo), Phramaha Krissada Kittisobhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Prapat6324@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และนำเสนอรูปแบบการพัฒนา โดยมีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี วิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความและการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 333 คน ตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ภูมิลำเนาในจังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร มีความสำคัญทั้ง 4 ด้าน (1) ด้านร่างกาย ควรได้รับการดูแลและการป้องกันในด้านสุขภาพร่างกาย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านสุขภาพ (2) ด้านจิตใจ หางานอดิเรกทำเพื่อให้หายจากภาวะเครียด หรือให้ผู้สูงอายุอบรมให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) ความสัมพันธ์ต่อสังคม ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมและมีความสุขกับผู้คนในสังคม ไม่เป็นภาระให้กับบุคคลอื่นๆในสังคมและปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่สังคม (4) ด้านสิ่งแวดล้อม จัดวัดให้เป็นศูนย์รวมใจรวมพลังของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ชุมชนดูแลผู้สูงอายุ และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; หลักพุทธบูรณาการ

---

*Received May 28, 2021; Revised July 5, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstracts

This research paper aims to study the conditions of quality of life improvement. Factors affecting the development of quality of life and presenting development models with integrated research methodology Qualitative research collects data from 18 key informants or people with an in-depth interview method. Analyze data with descriptions and quantitative research, collecting data with questionnaires from a sample of 333 people, based on a proportion of a sample of 60 and older people domiciled in Phichit Province.

Findings were as follows: General conditions for improving the elderly's quality of life according to the Buddhist Integration Principle of the Sangha in Phichit Province 2. To study the factors affecting the development of the elderly's quality of life according to Buddhist Integration of Sangha in Phichit Province and 3. To present a model for improving the elderly's quality of life according to the Buddhist integration of the Sangha in Phichit Province. The elderly's quality of life was important in 4 areas; 1) physically, the body should be taken care of and protection in terms of physical health from the relevant health departments, 2) Mentally, finding hobbies to do in order to recover from stress. or let the elderly train the villagers about local wisdom, 3) Relationship to society, to know how to live together in society and be happy with people in society, not to be a burden to other people in society and behave for the good benefit of society, 4) Environmentally, Organizing the temple to be the center of the power of the elderly. Encouraging the community to take care of the elderly and living in an environment conducive to improving the elderly's quality of life.

Keywords: Elderly; Quality of Life Development; Integration Buddhism

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายด้านประชากร และการวางแผนครอบครัว ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาทางการแพทย์ สาธารณสุข และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนไทยมีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพมากขึ้น

ทำให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาวขึ้นจากความสำเร็จดังกล่าว ส่งผลทำให้มีภาวะเจริญพันธุ์และอัตราการเกิดของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง มีการเปลี่ยนแปลงด้าน โครงสร้างประชากร คือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง จนมีการประมาณการว่าในปี พ.ศ.2573 ประชากรผู้สูงวัยจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 หรือประมาณ 17.76 ล้านคน จากประชากรทั้งประเทศ 70.62 ล้านคน (สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตรในด้านความเจ็บป่วยเป็นโรคซึมเศร้า มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น และเกิดเป็นปัญหาต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และการป่วยเป็นโรคซึมเศร้าเป็นโรคที่เกิดขึ้นจากทางด้านจิตใจหากไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบของสถาบันครอบครัวที่ประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งสมาชิกของสถาบันครอบครัว และส่งผลกระทบขยายเป็นวงกว้างออกไปเป็นปัญหาในระดับสังคม รวมถึงระดับประเทศชาติก็ได้ เพราะผลกระทบนี้จะมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความคิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ มีการลอกเลียนแบบไปในทางเสียหาย เช่น ปัญหาผู้สูงอายุทำอัตตวินิบาต(ฆ่าตัวตาย)เองบ้าง ให้คนอื่นฆ่าตนเองบ้าง วิ่งไปให้รถชนตายบ้าง การฆ่าตัวตายในลักษณะต่าง ๆ นั้นอาจเกิดขึ้นโดยความคิดหรืออารมณ์ชั่ววูบก็ได้ ปัญหาของผู้สูงอายุดังกล่าวเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมากหากไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจแล้วย่อมมีแนวโน้มที่จะเป็นปัญหาวิกฤติของประเทศในวันข้างหน้าได้

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของคนไทยอย่างใกล้ชิด และแยกกันไม่ออกแม้แต่กิริยามารยาทต่างๆ ที่คนไทยยังถูกฝึกสอนให้เคารพผู้ใหญ่และยึดมั่นคำว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นผลตอบแทน และได้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งก็ล้วนมาจากหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2536) วัดและพระสงฆ์ จึงมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับบทบาททางสังคมไทย วัดและพระสงฆ์ในอดีตจึงเป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธายิ่งนัก ด้วยบทบาทที่กล่าวมา (พุทธทาสภิกฺขุ, 2549) ประเทศไทยจึงมีพระสงฆ์ที่เป็นทั้งครูเป็นทั้งนักปราชญ์ทางวรรณกรรม ดังนั้น พระสงฆ์จึงกลายเป็นที่พึ่งของชนชาวไทย และในสังคมไทยในทุกๆเรื่อง ไม่ว่าในทางที่เป็นพิธีกรรมทางศาสนา หรืองานมงคลและอวมงคล สังคมไทยเคารพและศรัทธาต่อพระสงฆ์มาก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ทรงศีล และเป็นครูอาจารย์อบรมสั่งสอนบุตร-ธิดาทั้งหลายมาหลายยุคหลายสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านจิตใจต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องแก้ไขสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น หลักภาวนา 4 หลักไตรสิกขา หลักอริยมรรค 8

เป็นต้น เพื่อนำมาบูรณาการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านจิตใจให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร

3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธจริยธรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และนำผลที่ได้ไปทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบไปด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มพระสังฆาธิการจำนวน 4 รูป 2) ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มสาธารณสุขจำนวน 4 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มผู้บริหารองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 5 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มนักวิชาการจำนวน 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 วิธี คือ 1) การสังเกต 2) ตำราและเอกสาร 3) การสัมภาษณ์

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เขตปกครองในจังหวัดพิจิตรเท่านั้น 12 อำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 1,981 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดเพื่อความครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ

333 คน ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967)

ประชากร (Population)

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เขตปกครอง จังหวัดพิจิตรจำนวนทั้งสิ้น 1,891 คน (บัญชีทำสำรวจผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร, ข้อมูลปี 2560).

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม ในพื้นที่เป้าหมาย

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interview)

1) ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ข

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ สถิติ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่า

ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความ เรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร

จุดแข็ง เป็นการดำเนินงานของคณะสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานราชการภายในจังหวัดพิจิตร ที่มุ่งหวังให้ชุมชน สังคม มีที่พึ่งพา เป็นศูนย์ รวมจิตใจเป็นแหล่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ การบริการที่มีคุณภาพต่อผู้สูงอายุ การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด มีความเป็นกันเอง ดูแลแบบครอบครัว **จุดอ่อน** ขาดการวางแผนและกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ขาดการเรียนรู้ความชำนาญการ ทำให้มีการทำงานที่ซับซ้อนจนเกินไป และการรับรู้ข่าวสาร หรือข่าวประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานหรือคณะสงฆ์ ไม่ทันต่อเหตุการณ์ อาจจะเกิดจากการสื่อสารอาจจะผิดพลาด **โอกาส** ผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และมีการแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สามารถพัฒนาต่อยอดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและผู้สูงอายุได้มีความสุข มีสุขภาพที่ดี ทั้งกายและใจ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเบื้องต้น **อุปสรรค** มีอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุในการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ และงบประมาณไม่พอเพียงต่อการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ หรือการรองรับไม่เพียงพอต่อความต้องการ

2.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร

1. วิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็นดังนี้

ด้านการศึกษา (Education) หมายถึง โรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร แต่ละอำเภอ ศูนย์พัฒนาอาชีพหรือศูนย์ฝึกอาชีพของผู้สูงอายุ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์แก่ผู้สูงอายุ การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) สำหรับผู้สูงอายุ ชุมชนโอท๊อปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยองค์กรของรัฐมาร่วมงานกับคณะสงฆ์ ส่งเสริมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำตัวหรือนำไปถ่ายทอดให้กับลูกหลานรุ่นต่อไป

ด้านการฝึกอบรม (Training) หมายถึง คณะสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานรัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล สาธารณสุขอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จัดคอร์สฝึกอบรมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยแบ่งเป็นคอร์ส 1วัน 2วัน หรือ 3วัน เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิชาการ สาธารณสุขเบื้องต้น หรือจับกลุ่มแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น ร่วมแบ่งปันความรู้ มีการศึกษาดูงานที่เหมาะแก่ผู้สูงอายุ

ด้านการพัฒนา (Development) หมายถึง คณะสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐพัฒนาด้านกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ในวัด สวนสาธารณะ ศาลเจ้า หรือชุมชน ที่สามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ เช่น มีการสนทนากลุ่ม เครือข่าย การสัญจรไปเยี่ยมศึกษาดูงานสร้างขวัญ ให้กำลังใจ ในกลุ่ม มีการนัดทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สังสรรค์ในกลุ่มผู้สูงอายุ การนั่งร่วมรับประทานอาหารด้วยกันโดยผู้สูงอายุนำอาหาร ผลไม้ มาร่วมรับประทานกัน ร่วมกันปรึกษาหารือหรือแนวทางในการพัฒนาต่อยอดด้านกิจกรรม อาชีพ การจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อนำเงินไว้บริหารภายในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้พัฒนายิ่งขึ้นต่อไป

2. ประเด็นการพัฒนา แต่ละด้านมีดังนี้

พัฒนาด้านร่างกาย การมีสุขภาพที่ดีแล้ว ยังต้องสุขภาพจิตที่ดี สุขภาพจิตที่ดี คือมีจิตใจที่พร้อมเผชิญ ความไม่แน่นอนของชีวิต ด้วยการเรียนรู้ที่จะอยู่กับบุคคลอื่นด้วยความรักการแบ่งปัน รู้จักการแบ่งเวลาให้เหมาะสมและมองโลกในแง่ดี ปรับตัว ปรับใจได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงได้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุ มีสุขภาพดีทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสติปัญญา

พัฒนาด้านจิตใจ ต้องให้ความสำคัญจิตใจของผู้สูงอายุเป็นหลักสำคัญ เอาใจใส่ผู้สูงอายุ ดูแล พูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ทำให้จิตใจของผู้สูงอายุไม่ฟุ้งซ่าน ควรเน้นการพัฒนาให้เกิดความเบิกบานรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้มีความสุขกับ

ปัจจุบันที่เกิดขึ้น หลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้จิตใจขุ่นมัว หาที่สงบเพื่อทบทวนจิตใจ เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำสมาธิภาวนาร่วมกับกิจกรรมผู้สูงอายุ

พัฒนาด้านความสัมพันธ์ต่อสังคม ผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมสังคม เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นได้ หรือการเข้าวัดฟังธรรม การแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้คนในสังคม ทำให้ท่านมีความสุข และท่านจะไม่คิดว่าเป็นภาระแต่เป็นการส่งเสริมการเข้าสังคมให้กับผู้สูงอายุ

พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุมีความปลอดภัยต่อที่อยู่อาศัย และมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่ทำลายนิเวศ และมีหน่วยงานที่มาดำเนินการปรับสภาพแวดล้อม เพื่อมีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ดีขึ้น

3. นำหลักธรรมภาวนา 4 มาพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

กายภาวนา พระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตรมีการนำผู้สูงอายุปฏิบัติในด้านกายภาวนา ได้แก่ มีการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น นั่งสมาธิ ปฏิบัติสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือปฏิบัติธรรมตามโอกาส การเดินจงกรม การรักษาสุขภาพของตนเองด้วยการสำรวมระมัดระวังในเรื่องการออกกำลังกาย ที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ

สีลภาวนา พระสงฆ์ได้นำผู้สูงอายุฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม ให้ตั้งอยู่ในกฎระเบียบวินัย โดยทางคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรได้มีการจัดกิจกรรม ฝึกอบรม ในโครงการต่างๆ สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้สูงอายุ ให้ตั้งอยู่ในการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม มีวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่เบียดเบียนหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นและมีเมตตาธรรม การปฏิบัติตามศีล

จิตตภาวนา พระเถระหรือพระวิปัสสนาจารย์ และอุบาสก อุบาสิกา เป็นพี่เลี้ยงช่วยแนะนำให้ใช้หลักเจริญจิตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีสมาธิ ด้วยการฝึกปฏิบัติ วิปัสสนากัมมัฏฐาน การสวดมนต์ นั่งสมาธิ การทำวัตรเช้า การทำวัตรเย็น เป็นการฝึกอบรมทางด้านจิตใจ สามารถใช้สติในการคิดและควบคุมตนเองได้ ทำให้จิตใจผ่องใสมีความสุข มีจิตใจมั่นคง หนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ปัญญาภาวนา ปัญญาช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจความจริงของธรรมชาติและความจริงของชีวิตมนุษย์ และส่งผลให้อยู่กับความจริง ได้อย่างเป็นสุข หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาด้านปัญญาภาพ คือเป็นผู้ที่รู้จักคิดด้วยเหตุด้วยผล มองทุกอย่างไปตามเหตุและปัจจัย ไม่มีอคติ ปราศจากการครอบงำของกิเลส รู้เท่าทันความจริงอันเป็นธรรมดาของโลกและชีวิต

ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.62)

3. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร มีความสัมพันธ์ทั้ง 4 ด้าน คือ

ด้านร่างกาย (Physical Domain)

การศึกษา คณะสงฆ์ได้นำหัวข้อหลักความรู้เพื่อถ่ายทอดให้กับผู้สูงอายุได้ศึกษาเกี่ยวกับปริยัติ คือหลักความรู้ศีลธรรม จริยธรรม นำมาปฏิบัติผสมผสานเพื่อให้เกิดความรู้ด้านวิชาการ ด้านการปฏิบัติเหมาะกับวัยผู้สูงอายุ และกระตุ้นสมองของผู้สูงอายุให้มีการตื่นตัว ไม่เป็นอัลไซเมอร์หรือสมองฝ่อ สามารถช่วยเหลือตัวเองไม่เป็นภาระให้แก่ลูกหลาน และทำให้สุขภาพกายของผู้สูงอายุมีความแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันต่อร่างกาย ไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย

การฝึกอบรม คณะสงฆ์นำผู้สูงอายุฝึกอบรม ทักษะ กายบริหารแบบผสมผสานกับหลักพุทธธรรม เช่น ฝึกสติ สมาธิ ด้วยกิจกรรมภายในชุมชน หรือครอบครัว โดยมีความอดทน อดกลั้น รอบคอบ รัดกุมในการร่วมอยู่ในครอบครัว และมีการทำกิจกรรมโยคะแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายบริหาร ผ่อนคลายกล้ามเนื้อไม่ให้เมื่อยล้า

การพัฒนา คณะสงฆ์จัดกิจกรรมโดยให้มีกฎระเบียบ กติกา มารยาทในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตามลำดับวัยวุฒิ ปรับหรือเปลี่ยนบุคลิกภาพของผู้สูงอายุให้เหมาะกับวัย เช่น การเดินไม่เดินเร็วจนเกินไป ไม่ลุกเร็วจนเกินไป จะทำให้กายของผู้สูงอายุเสียการทรงตัวหรือล้ม ทำให้เกิดอุบัติเหตุกับผู้สูงอายุได้ ควรระมัดระวังในการใช้ชีวิตประจำวัน

ด้านจิตใจ (Psychological Domain)

การศึกษา คณะสงฆ์มีการส่งเสริมผู้สูงอายุได้รับความรู้ จากการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้จิตใจผู้สูงอายุมีสติ ความคิด สร้างสรรค์จากการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือการปรึกษาแนะนำปรับทุกข์ ในกลุ่ม ปรับทุกข์ด้วยการถามตอบเป็นรายบุคคล หรือโทรปรึกษาพูดคุยขอคำแนะนำจากพระสงฆ์หรือหน่วยงานรัฐ เพื่อจะทำให้ผู้สูงอายุมีการยับยั้ง ชั่งใจ มองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตนและแนวทางแก้ไขได้มากขึ้น ทำให้จิตใจสงบ

การฝึกอบรม คณะสงฆ์ได้จัดคอร์สปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ในวันสำคัญทางศาสนา หรือการฝึกอบรมประจำเดือนครั้งละ 1 วันบ้าง ทุกเสาร์-อาทิตย์ หรือทุกวันพระจะได้ทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจเข้มแข็งต่อสถานการณ์ต่างๆได้ดีขึ้นจากการฝึกอบรม และทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่ไม่หดหู่ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ท้อแท้ ไม่เครียด เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับหมู่คณะหรือเพื่อนรอบข้าง การฝึกอบรมทดสอบจิตใจก็ถือเป็นการผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด มีจิตใจที่ดีและมีความสร้างสรรค์ จิตใจดี สร้างทัศนะคติที่ดีต่อตนเองหรือหมู่คณะ ตามสุภาษิต “จิตใจที่ดีมีร่างกายที่แข็งแรง”(A sound mind in a sound Body)

การพัฒนา คณะสงฆ์ได้ร่วมกับหน่วยงานรัฐ พัฒนาด้านจิตใจ การจัดทำสนทนากลุ่ม สามารถจัดการชีวิตได้ดีเนื่องจากจิตใจที่ขาดความเข้มแข็ง ขาดพลังแห่งความมุ่งมั่น ขาดกำลังใจจะไม่สามารถนำพาชีวิตไปให้ไกลได้ การพัฒนาจิตโดยการทำสมาธิจะช่วยให้จิตมีความสงบมั่นคง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองเป็นอย่างมาก เพราะถ้าเราอยู่ในสถานการณ์กดดัน อาทิเช่น ถูกติเตียน ดูถูก นินทา สบประมาท ฯลฯ และเราแก้ปัญหาด้วยการแสดงความน้อยใจ ผิดหวัง โกรธ เกลียดหรือตอบโต้ด้วยการประชดชีวิตจะทำให้เราดำเนินชีวิตผิดพลาดจนได้รับเคราะห์กรรม

ด้านความสัมพันธ์ต่อสังคม (Social Relationships)

การศึกษา คณะสงฆ์ให้ผู้สูงอายุมีส่วนได้การศึกษาต่อสังคม เช่นการดูงาน การทัศนศึกษา การศึกษานอกพื้นที่ การฝึกทักษะจากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้วิธีการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุ เช่น การทำบัตรลงทะเบียน บันทึกวันเวลาในการทำกิจกรรม ให้เป็นกิจวัตรประจำวัน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำพืชผักครัวเรือน การทำหัตถกรรม การจักรสาน การทำปุ๋ยหมัก

การฝึกอบรม คณะสงฆ์ได้จัดทำโครงการฝึกอบรมให้กับผู้สูงอายุ โดยการฝึกอบรมการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม แนะนำแนวทางปฏิบัติในสังคม ฝึกอบรมให้ความรู้ในการวางตัวในสังคม เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองในการทำกิจกรรมในสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

การพัฒนา คณะสงฆ์นำผู้สูงอายุ มาร่วมกันพัฒนาเพื่อสังคม เช่นการไปเยี่ยมเยือนแก่ผู้สูงอยู่ที่ติดเตียงแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ข้อคิดกับผู้ป่วยติดเตียง โดยให้ข้อคิด ข้อแนะนำ และแนวทางที่จะทำให้ผู้ป่วยติดเตียง ผ่อนคลาย หายเครียดและบำบัดจิตใจของผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

การศึกษา คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐ ให้อบรมความรู้แก่ผู้สูงอายุในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ต้นไม้ แม่น้ำลำคลอง มลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ จัดอบรมให้ผู้สูงอายุมีทักษะ ความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการรักษาสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ไม่ทิ้งขยะเกะกะ มีสถานที่ทิ้ง สถานที่เผาขยะ อย่าเอาน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง ให้เกี่ยวกับการใส่หน้ากากป้องกันมลพิษทางอากาศ และการแนะนำปฏิบัติเกี่ยวกับ โควิด 19

การฝึกอบรม คณะสงฆ์และหน่วยงานรัฐจัดคอร์สฝึกอบรม ให้กับผู้สูงอายุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในบ้านของผู้สูงอายุ ตามที่อยู่พักอาศัยมีอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ หรือมีอากาศถ่ายเท ปลอดโปร่ง เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี สิ่งแวดล้อมรอบบ้านดี สุขภาพกายและจิตก็ดีด้วย

การพัฒนา คณะสงฆ์และหน่วยงานรัฐร่วมมือจัดกิจกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ความไม่เป็นระเบียบของที่อยู่อาศัย โครงสร้างที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสม การถูกทอดทิ้ง หรือการปล่อยปะละเลยผู้สูงอายุ ปัญหาด้านสุขภาพที่พบคือ การมองเห็นไม่ชัดเจน การเดินและการ เสียการทรงตัวของร่างกายและกล้ามเนื้ออ่อนแรง การอยู่ในพื้นที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตราย เช่น พื้นผิวที่ไม่สม่ำเสมอ ในบ้านมีพื้นต่างระดับ พื้นลื่น การตกบันได การที่แสงสว่างไม่เพียงพอและสะดุด สิ่งกีดขวาง ซึ่งล้วนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอุบัติการณ์พลัดตกหกล้มทั้งสิ้นเช่นกันการจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือให้สะอาด ถูกสุขลักษณะลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุและเกิดโรคระบาดในผู้พักอาศัยได้

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธบูรณาการผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร มีความสำคัญทั้ง 4 ด้าน คือ (1) ด้านร่างกาย ควรได้รับการดูแลและการป้องกันในด้านสุขภาพร่างกาย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านสุขภาพ (2) ด้านจิตใจ หางานอดิเรกทำเพื่อให้หายจากภาวะเครียด หรือให้ผู้สูงอายุอบรมให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) ความสัมพันธ์ต่อสังคม ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมและมีความสุขกับผู้คนในสังคม ไม่เป็นภาระให้กับบุคคลอื่นๆในสังคมและปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่สังคม (4) ด้านสิ่งแวดล้อม จัดวัดให้เป็นศูนย์รวมใจรวมพลังของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ชุมชนดูแลผู้สูงอายุ และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ (2562) วิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ตั้งในพุทธสถาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ 1. ด้านศักยภาพเจ้าอาวาส 2. ด้านจำนวนคุณสมบัติของพระในวัด 3. ด้านความรู้ของพระในวัด 4. ด้านชุมชนรอบวัด และ 5. ด้านความสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน สำหรับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ตั้งในพุทธสถานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง พบว่าศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ตั้งในพุทธสถานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง จะต้องประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านสถานที่ (2) ปัจจัยด้านการเงิน (3) ปัจจัยด้านการบริหาร (4) ปัจจัยด้านกิจกรรม (5) ปัจจัยด้านสถาปัตยกรรม (6) ปัจจัยด้านแผนพัฒนา และ (7) ปัจจัยด้านนโยบาย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

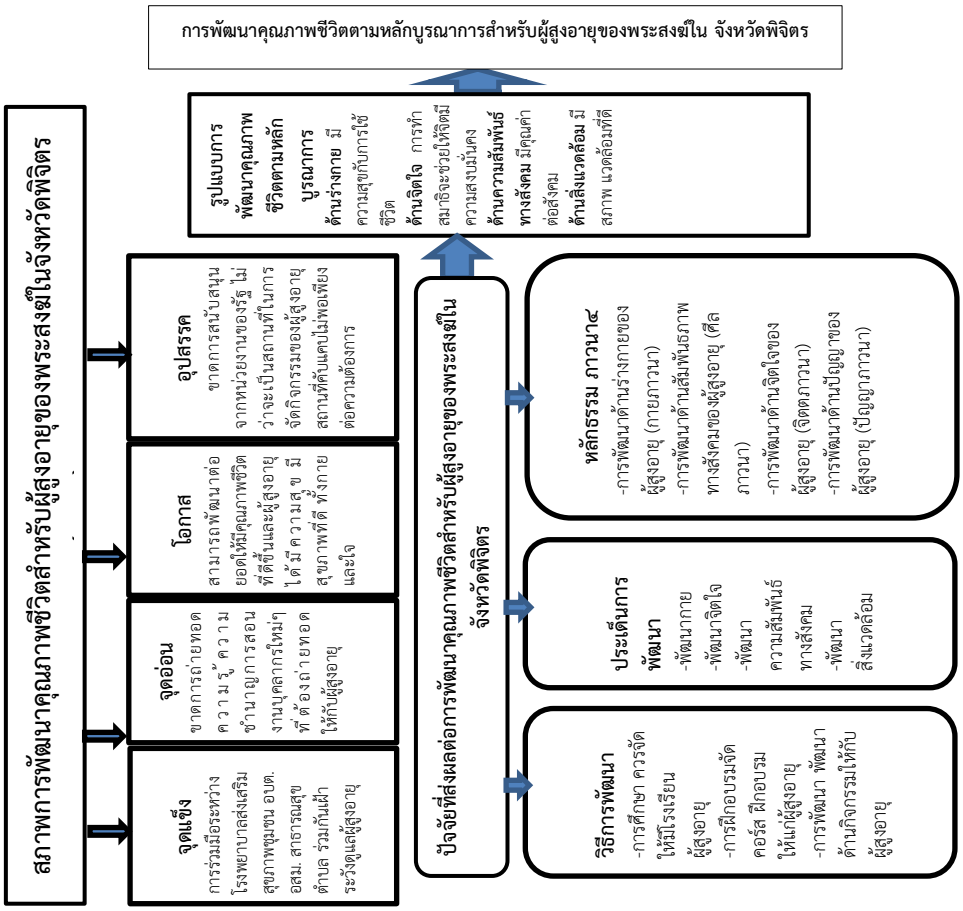

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (พระครูศรีเมธาภร, 2564)

จากการศึกษาหลักธรรมภาวนา 4 ผลการศึกษาความต้องการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัยอายุ ก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยหลักการคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย หลังจากผู้สูงอายุผ่านการฝึกอบรมไปแล้วเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมได้ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพมากขึ้น ดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้สะอาด รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีการออกกำลังกาย ให้ถูกต้องตามหลักการสุขอนามัย ดังนั้นสุขภาพร่างกายที่สำคัญของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สูงอายุได้ดูแลตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเองใช้ได้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้การพัฒนาด้านร่างกายแล้ว จะส่งผลต่อการบริหารในด้านอื่นๆเพราะว่าด้านร่างกายจะมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา จะต้องขยันดูแลตนเองให้มากที่สุด

2) ด้านจิตใจ เกิดจาการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้สูงวัยในด้านจิต คือ มีความรู้สึกพึงพอใจในการดำเนินชีวิต มีสติสมาธิในการทำหน้าที่ทุกครั้ง มีความเมตตาต่อลูกหลาน มีความสุขในการไปใช้ในการดำเนินชีวิต การที่ผู้สูงอายุได้แสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้น การที่เรายึดติดแต่เรื่องเดิม ๆ จะทำให้ชีวิตเรานั้นมีอุปสรรคทางความคิด มีการพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติดีงามพรั่งพร้อม เกิดการ สร้างเกราะป้องกันโดยอาศัยหลักธรรม สุขภาพจิต ให้เป็นจิตที่มีสุขภาพดีมีความสุขสดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส เกิดครอบครัวอบรม ชุมชนร่มเย็น สังคมเป็นสุข

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เกิดจาการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านสังคม คือ การทำกิจกรรมของผู้สูงอายุนั้นจะต้องตระหนักรู้ได้จากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ให้ท่านรู้สึกตนเองว่ามี คุณค่าต่อสังคม สามารถให้คำปรึกษากับมิตรสหายได้มีการแบ่งปันความรู้สึกดีอยู่เสมอ ๆ ช่วยเหลือ บุคคลที่ลำบาก ร่วมกิจกรรมกับชุมชน มีจิตอาสา เสียสละ เนื่องจากการทำสร้างให้เกิดชุมชมร่วมใจ ก่อให้เกิดปัจจัยที่มีความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องอาศัยกิจกรรมที่สร้างเครือข่ายในการ ทำงานได้อย่างยั่งยืน ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยหลักที่ว่าสังคมอยู่ได้ถ้าคนเรามี ความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน คนในชุมชน สังคมก็จะมีความสุข

4) ด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่อาศัยมีอากาศที่ดีพักผ่อนให้เพียงต่อร่างกาย รู้จักในคุณค่าของตนเอง เพื่อสร้างความ พร้อมในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงชีวิต โดยการใช้หลักแนวความคิดที่เกิดจากปัญหาใช้หลักการและเหตุผล พิจารณาไตร่ตรองความคิดเห็นที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอน มีความรอบคอบ ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง และมีความเข้าใจกับวัยที่กำลังดำเนินชีวิตอยู่ จะทำให้เกิดสติมีการใช้ชีวิตที่สมบูรณ์ในสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยหน่วยงานรัฐ ควรกำหนดนโยบายและงบประมาณในการส่งเสริม ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้เกิด ความซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน

2. หน่วยงานรัฐ ควรเพิ่มขวัญและกำลังใจในการจัดสรรงบประมาณให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการออกประชาสัมพันธ์เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการของประชาชนในชุมชน ผู้ด้อยโอกาส อย่างสม่ำเสมอ

3. ควรมีนโยบายส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยกระทรวงสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและ จริงจัง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานราชการหรือผู้นำชุมชนได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ โดยเน้นการทำกิจกรรมร่วมกันหรือการหางานอดิเรกทำ

2. ควรส่งเสริมการออกกำลังกาย เช่น จัดตั้งชมรมออกกำลังกาย สนับสนุนอุปกรณ์กีฬา ต่าง ๆ

3. ควรจัดให้ผู้สูงอายุได้รับเอกสารเผยแพร่ความรู้ การดูแลรักษาสุขภาพตนเอง และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ทางหน่วยงานราชการได้จัดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุแต่ละอำเภอ ในจังหวัดพิจิตร

2.ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุซึ่ง ในอนาคตอาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานผู้สูงอายุต่อไป

3. ควรศึกษาวิจัยด้าน“การบริหารจัดการการด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ในจังหวัดพิจิตร”

เอกสารอ้างอิง

กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และ วรากร เกรียงไกรศักดา. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนใน การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ. *วารสารสมาคมนักวิจัย,* 33(1), 81-97.

คณะกรรมาธิการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ. (2560*). การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริชัย การพิมพ์ จำกัด.

ประยูร เจนตระกูลโรจน์. (2562). ผู้สูงอายุ : ดูแลอย่างไรให้แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(2), 44-53.

พรชุลีย์ นิลวิเศษ. (2550). *นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ.* สืบค้น 23 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.stou.ac.th/stoukc/elder/main1_10.html

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2536) *พุทธศาสน์กับชาติไทย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). การวิจัยและพัฒนาศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ตั้งในพุทธสถาน. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์,* 5(2), 1-14.

พระมหาบำรุง ธมฺมเสฏฺโฐ. (2563). การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมหาพราหมณ์อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(1), 1-13.

พวงทอง ไกรพิบูลย์. (2557). คุณภาพชีวิต. สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2560, จาก http://haamor.com/th/คุณภาพชีวิต

พุทธทาสภิกฺขุ, (2549). *พุทธธรรมขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์(ฉบับคู่มือพุทธบริษัท),* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บุพนิมิต.

ภานุ อดกลั้น.(2551). *ทฤษฎีการสูงอายุ.* สืบค้น 9 กันยายน 2560, จาก https://shorturl.asia/qByze

ส่วนอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. *บทบาทผู้สูงอายุต่อสังคม ครอบครัว ชุมชน.* สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2560, จาก https://shorturl.asia/mhJud

สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.). (2556). *แผนกลยุทธ์ ปี พ.ศ. 2556-2559.* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.

สุภัทรชัย สีสะใบและคณะ. (2562). ถอดบทเรียนจากพื้นที่ : การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจยวิชาการ*, 2(1), 149-170.

Yamane. Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York. Harpen and Row.

การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชน ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร*

DEVELOPMENT OF MANAGEMENT FOR COMMUNITY DEVELOPMENT OF PEOPLE TRAINING CENTER IN SUB-DISTRICT, PICHIT PROVINCE

พระครูวิวิธธวัชชัย วรปุญฺโญ, พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย),
พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ
Phrawiwithtawanchai Varapunno, Phra Suthivirabandit (Show Thassaniyo),
PhramahaKrisada Kittisobhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Sahara78940@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ศึกษาองค์ประกอบ และการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตรได้ 399 คน โดยใช้เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพเลือกแบบเจาะจงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร พบว่าบุคลากรยังไม่มีความรู้ในการทำหน้าที่ 2) องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร พบว่าองค์ประกอบ 8 ด้านคือ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ให้วัดเป็นศูนย์กลางทำกิจกรรม ด้านสุขภาพอนามัยให้ความรู้ด้านสาธารณสุข ด้านสัมมาชีพส่งเสริมอาชีพเสริม ด้านสันติสุขการนำหลักธรรมไปใช้ด้านศึกษาสงเคราะห์สนับสนุนการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ประสบภัย ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม การให้ความเคารพต่อผู้มีพระคุณ ด้านสามัคคีธรรม การพัฒนาผู้นำ 3) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชน ด้านการวางแผนงาน การกำหนดวางแผน ด้านการลงมือปฏิบัติงาน จัดบุคลากรทำหน้าที่ ด้านการตรวจสอบผล การประเมินผลในการทำงาน ด้านการปรับปรุงแก้ไข การนำผลการประเมินมาแก้ไข

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารจัดการ; การพัฒนาชุมชน; หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

---

*Received May 23, 2021; Revised July 5, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the general condition of community development of Sub-District people training Units in Pichit Province, 2. To study components of community development of Sub-District people training Units in Pichit Province and 3. To develop the development management for community development of Sub-District people training Units in Pichit Province, conducted by the mixed methods.

Findings were as follows: 1.The general conditions of management development for community development of Sub-District people training Units in Pichit province was found that there was knowledge training for people for self-sufficiency, 2. Components of management development for community development of Sub-District people training Units in Pichit Province, conducted with the qualitative research were found with 8 aspects: morality and culture; monasteries were the centers for all activities, health and public highness with knowledge of health for people, right livelihood; supermen income career training, peace; applying *Buddha-dhamma* for problems solving, education welfares; supporting the learning by Information Technology, public welfares; setting up centers for disaster relief , gratitude; paying respect to those who were benefactors and unity; leader strength development, 3. Management development for community development of Sub-District people training units in Pichit Province: Planning; planning with participation from all parties concerned for operation, evaluation, improvement and improvement of the evaluated outputs.

Keywords: development of management; community development; people training center in sub-district.

บทนำ

พระสงฆ์ผู้เป็นสัญลักษณ์ของวัดและของทางพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นผู้นำจิตวิญญาณของผู้คนในชุมชน พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่าง วัด ชุมชน โรงเรียน และรัฐในการจัดทำกิจกรรมต่างร่วมกันกับทางสังคม (พระฐาณี จิตวิริโย, 2552) พระสงฆ์เป็นผู้นำทางความคิด มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติวิธีคิดของคนในชุมชน

หนุนเสริมในส่วนของการดำรงชีวิตที่ไม่ประมาท พระสงฆ์จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (พระธรรมปิฎก, พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, 2540)

จากแนวคิดและบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรโดยจะใช้แนวคิดบทบาทของพระสงฆ์ กับหลักธรรมสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนศึกษา, 2546) โดยผู้วิจัยจะศึกษาระดับการปฏิบัติงานอบรมประชาชนประจำตำบล การใช้ทรัพยากรบุคล การใช้งบประมาณ การใช้เครื่องมือต่างๆ ในการจัดทำกิจกรรม และการจัดการที่มีระบบมาใช้ในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการช่วยเหลือสังคมในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตรเพื่อศึกษาข้อมูลสถานภาพทั่วไปและนำผลวิจัยมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมประชาชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร และนำข้อมูลเสนอเจ้าคณะปกครองให้ทราบ เพื่อจะได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตรให้มีความสมบูรณ์เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่คณะสงฆ์อีกทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวิจัยไปวางแผนพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร และนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

2) องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

3) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เขียนวิจัยได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed - Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังนี้ คือ

1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน เป็นกลุ่มบุคคลที่คาดว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อ “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร”

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ เช่น พระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 รูป

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed - Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในจังหวัดพิจิตร ได้จำนวน 399 รูป จากประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตรจำนวน 539,374 คน โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.936 เป็นคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงแบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพทั่วไปของการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

จุดแข็ง มีการกำหนดแผนการทำงานในด้านต่างๆ ในการให้ความสงเคราะห์แก่ประชาชนในชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพัฒนาตนเองในชุมชนได้ **จุดอ่อน** บุคลากรในการทำงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการ ทำให้ในการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนในจังหวัดพิจิตรไม่สามารถทำงานให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชน **โอกาส** การทำงานของทางหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของพื้นที่ในตำบลเป็นการกระจายอำนาจจากภาครัฐไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น **อุปสรรค** บุคลากรที่ทำงานยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน

สิ่งที่จะเข้ามาทดแทนในสิ่งที่ขาดไปได้นั่นก็คือให้การให้ความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของทางหน่วยงานอบรมประชาชน

2. องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม โดยวัดเป็นสถานที่ในการอบรมศิลปะและวัฒนธรรมเป็นการสร้างคุณค่าทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสถาบันครอบครัวทำให้ชุมชนในสังคมและประเทศชาติให้เกิดความเข้มแข็ง 2. ด้านสุขภาพอนามัย การพัฒนาสุขภาพอนามัยในชุมชนให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองเป็นการผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของตนเอง 3. ด้านสัมมาชีพ การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านสัมมาอาชีพ โดยมีกระบวนการให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้กันเองหรือที่เรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” 4. ด้านสันติสุข การจัดกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักความสงบให้เห็นโทษของการใช้ความรุนแรงตลอดจนการหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยสันติวิธีจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน 5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการพัฒนาตนเอง เพิ่มความรู้เพิ่มประสบการณ์นำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ในการส่งเสริมให้การศึกษาแก่ภิกษุสามเณรและนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการดำเนินงานจัดเป็นโครงการต่างๆ ขึ้นมาเองโดยอาศัยความร่วมมือกับผู้นำในท้องถิ่นทั้งในภาครัฐเอกชนในการให้ความช่วยเหลือสังคมในยามที่เกิดภัยอันตรายจากธรรมชาติต่าง ๆ ในท้องถิ่น 7. ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม ประชาชนร่วมกับทางวัดได้มีการส่งเสริมขนมธรรมเนียมไทยมีวันกตัญญูกตเวทีตามีการกรอดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในเทศกาลสงกรานต์ และทางวัดจัดให้มีพิธีถวายพระพรในวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ 8. ด้านสามัคคีธรรม การใช้หลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้วยการพัฒนาผู้นำให้ผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชนสำหรับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. =0.269) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร

1) ด้านการวางแผนงาน ในการจัดตั้งโครงการมีการวางแผนการทำงานร่วมกันในงานของหน่วยอบรมประชาชนทั้ง 8 ด้าน ให้ตรงกับการต้องการของประชาชนในชุมชนซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

2) ด้านการลงมือปฏิบัติงาน การลงมือปฏิบัติงานเป็นการจัดเตรียมบุคลากรเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและทำการประเมินผลการทำงานให้เป็นระยะ มีการทำงานติดขัดตรงไหนอย่างไรให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อนำเอาข้อมูลมาหาทางแก้ไข

3) ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การติดตามผลในการทำงานเพื่อนำข้อมูลมาประเมินผลซึ่งสามารถทำการตรวจทั้งในด้านของทรัพยากรที่นำมาใช้ งบประมาณที่ได้กำหนดมาใช้ในโครงการรวมทั้งการทำงานตามหน้าที่ของบุคลากรที่ได้รับผิดชอบ

4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข การนำผลการประเมินเพื่อทำให้รู้จุดอ่อนและจุดแข็งของหน่วยเพื่อนำมาบริหารจัดการในส่วนที่เป็นจุดอ่อนก็จะได้นำมาวางแผนในการพัฒนานำมาวางแผนการบริหารจัดการของหน่วยให้มีการดำเนินการพัฒนาชุมชนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) ด้านสุขภาพอนามัย 3) ด้านสัมมาชีพ 4) ด้านสันติสุข 5) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7) ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม 8) ด้านสามัคคีธรรม โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคนในสังคมโดยเน้นสร้างคนดีให้เป็นสังคมที่ที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมรวม มีความพอเพียง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นแหล่งในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยวโส), (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนามีหลักการในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมที่มีคุณธรรม 8 ประการ คือ ความถูกต้อง ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความสันติ ความพอเพียง สามัคคีธรรม การพึ่งพาอาศัย

2. ด้านสุขภาพอนามัย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนในด้านสุขภาพอนามัยนั้นเป็นให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของประสิทธิ พิริยะไพบูลย์, (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า การดูแลสุขภาพของครอบครัว ควรมีนโยบายมนการเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัวในการดูแลสุขภาพตนเอง

3. ด้านสัมมาชีพ ผลการวิจัยพบว่า หน่วยอบรมประชาชนมีการจำทำแผนการพัฒนาชุมชนด้วยการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพหลักทางเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดความแตกต่างทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทร์แดง, (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

4. ด้านสันติสุข ผลการวิจัยพบว่า หน่วยอบรมประชาชนในการจัดกิจกรรมสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนทั้งยังมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานทางภาครัฐ ให้มีส่วนร่วมกันในการสร้างชุมชนให้มีแต่สันติสุขเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กริชพัฒน์ ภูวนา, (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข กรณีศึกษา: บ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนได้ขบคิดปัญหาร่วมกันสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนโดยผ่านกระบวนการสนทนาด้วยฐานะที่เท่าเทียมกันดำเนินกิจกรรมที่มีพลังเพื่อเสริมความเข้มแข็ง

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การให้ความสงเคราะห์นักเรียนและเยาวชนมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและมีการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุญาดา สุนทรศารทูล, (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุมกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและ เยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนเกี่ยวกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัดโรงเรียน ชุมชน

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า หน่วยอบรมประชาชนมีการประสานงานร่วมมือกับภาครัฐ บ้าน และวัด ในการร่วมมือในการปรับภูมิทัศน์รอบๆ บริเวณวัด และบริเวณรอบๆ หมู่บ้านให้มีความสะอาดสะอาด สวยงาม ร่มรื่นโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูชินวรานุวัตร (สิงห์ ชินวโร), (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะ

สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15", ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ 3 ฝ่าย (บ้าน วัด รัฐ) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน บนพื้นฐานของความสามัคคีธรรม ด้วย เมตตา สัมมาทิฏฐิ และความเป็นธรรม

7. ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม ผลการวิจัยพบว่า หน่วยอบรมประชาชนร่วมกับทางวัดจัดให้มีการทำบุญในวันขึ้นปีใหม่ของไทยและจัดให้มีพิธีรดน้ำขอพรผู้สูงอายุในชุมชนในวันปีใหม่ของไทยในวันกตัญญูกตเวทีตาจัดเป็นมงคลชีวิตของลูก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แม่ชีวงเพชร คงจันทร์, (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวไทยเชิงพุทธบูรณาการ" ผลการวิจัยพบว่า การให้ความเคารพกราบไหว้และเลี้ยงดูบิดามารดาเป็นตัวเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว เพราะไม่เพียงแต่ได้ทดแทนบุญคุณต่อท่านทั้งทั้งสองเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตและยังจัดเป็นมงคลชีวิตของลูก

8. ด้านสามัคคีธรรม ผลการวิจัยพบว่า หน่วยอบรมประชาชนร่วมกับวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนจัดกิจกรรมในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้หลัก "บวร" คือ บ้าน วัด และโรงเรียนในการพัฒนาผู้นำและผู้คนในชุมชนด้วยการอบรมเพิ่มเติมความรู้ปลูกฝังจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีการให้อภัยกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูชินวรานุวัตร, (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง"การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15" ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาโดยการสร้างเครือข่ายภาคีร่วมมือ 3 ฝ่าย (บ้าน วัด รัฐ) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง บนพื้นฐานของหลักสามัคคี พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีแผนการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

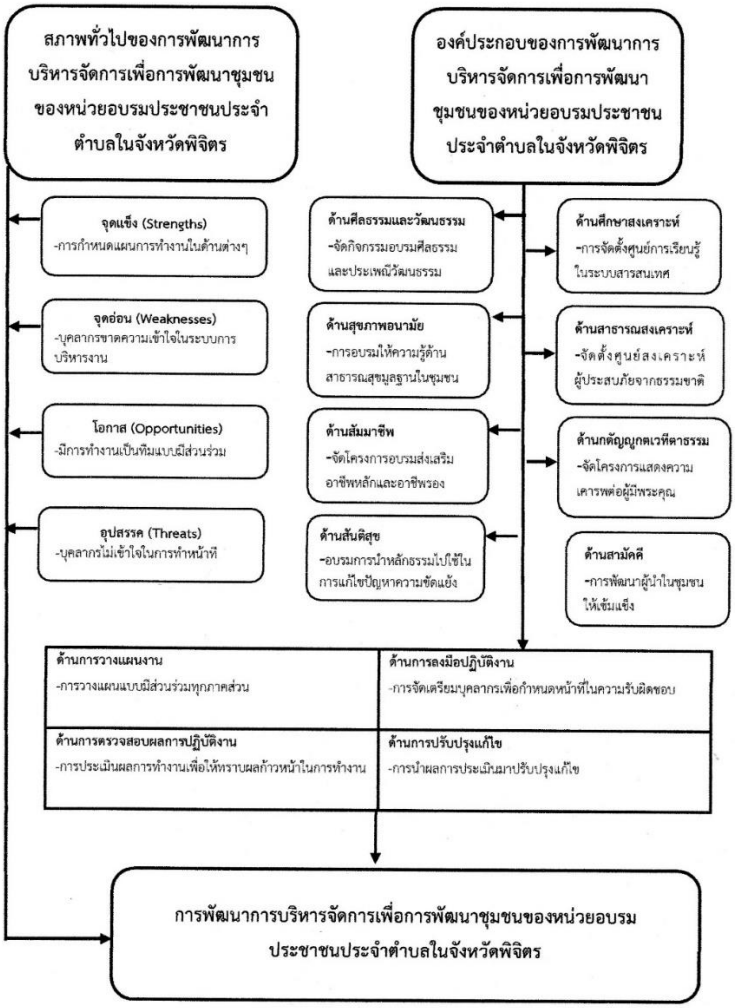

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (พระครูวิวิธธวัชชัย วรปุญฺโญ, 2564)

จากองค์ความรู้การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” จากแผนภาพผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ด้านการวางแผนงาน งานของหน่วยอบรมประชาชนทั้ง 8 ด้าน หน่วยอบรมประชาชนมีการประชุมวางแผนงานเพื่อกำหนดนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางดำเนินงานในการทำงานและมีการประสานงานระหว่างบ้านและ

หน่วยงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมในการเรียนรู้ด้านอาชีพหลักและอาชีพรอง และจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้และอบรมประชาชนงานในด้านอื่นๆ ตามที่ประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนได้ประโยชน์อย่างแท้จริง และจะต้องคำนึงถึงว่าประชาชนในท้องที่ประกอบอาชีพอะไรมีวิถีชีวิตและทักษะในการทำงานลักษณะอย่างไร ก็จะต้องเน้นถึงความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่

ด้านการลงมือปฏิบัติงาน หน่วยอบรมประชาชนมีการจัดเตรียมบุคลากรเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบตามแผนงานในการนำแผนงานไปใช้ตามวัตถุประสงค์จำต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าและผลประโยชน์ที่จะได้รับรวมทั้งการกำหนดใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในการลงมือปฏิบัติแผนงานที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้นมักได้รับความร่วมมือในตอนต้น แต่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้การเข้าถึงเป้าหมายช้า หรือไม่เป็นไปตามแผนในการลงมือทำงานบนพื้นที่จริงของการทำงานและต้องทำการประเมินผลการทำงานให้เป็นระยะหากการทำงานติดขัดตรงไหนอย่างไรให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อนำเอาข้อมูลมาหาทางแก้ไข ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เพิ่มความมั่นคงต่อชีวิตของประชาชนในชุมชน ก็จะทำให้สอดคล้องกับแผนงานที่กำหนดกลยุทธ์ไว้และตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินตามรายละเอียดกิจกรรมที่กำหนดไว้ในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ

ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน หน่วยอบรมประชาชนต้องมีการตรวจสอบการควบคุมในการทำงานตามวิธีการต่างๆ ที่ได้กำหนดเอาไว้ เพื่อนำข้อมูลมาทำการประเมินผลซึ่งสามารถทำการตรวจสอบทั้งในด้านของทรัพยากรที่นำมาใช้งบประมาณที่ได้กำหนดมาใช้ในโครงการรวมทั้งการทำงานตามหน้าที่ของบุคลากรที่ได้รับผิดชอบ และผลของการตรวจสอบนั้นเพื่อทำให้รู้ถึงความก้าวหน้าของการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือข้อที่ควรปรับปรุงอย่างไรในการจัดโครงการพัฒนาชุมชนตามด้านต่างๆ ว่ามีผลประกอบการที่ออกมามีการปรับปรุงแก้ไขหรือข้อที่ควรปรับปรุงอย่างไร และต้องมีการทำรายงานผลการตรวจสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบถึงการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดเอาไว้หรือไม่และสามารถดูจากผลผลิตของประชาชน ว่าได้ผลผลิตที่ดีและผลตอบแทนที่ได้รับสูงกว่าเดิมก็ส่งผลให้ประชาชน มีความอยู่ดีกินดีและความมั่นคงต่อชีวิตของประชาชนในชุมชน

ด้านการปรับปรุงแก้ไข การพัฒนาหน่วยงานอบรมประชาชนให้มีความสำเร็จในการทำงานนั้นผู้บริหารหน่วยจัดให้มีพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานโดยการเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ในระบบการทำงานทั้งในด้านการบริหารจัดการของหน่วยและการดูงานในหน่วยงานอบรมประชาชนที่เข้มแข็งองค์ความรู้ที่ได้จะทำให้เราสามารถพัฒนาการบริหารจัดการของหน่วยประชาชนให้มีความสำเร็จได้ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการในการดำเนินงาน

ของหน่วยงานอบรมประชาชนให้มีความทันสมัยเหมาะกับสถานการณ์โลกเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นให้มีความรู้และความเข้าใจอย่างเป็นระบบและมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องหลังการดำเนินโครงการต้องมีการประเมินผลการดำเนินการและการประเมินผลปัญหาของอุปสรรคมาเพื่อนำมาปรับใช้ในแก้ไขในการทำโครงงานอื่นๆ จะได้นำมาวางแผนในการพัฒนานำมาวางแผนการบริหารจัดการของหน่วยให้มีการดำเนินการพัฒนาชุมชนเป็นไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม วัดเป็นสถานที่ในการอบรมศิลปะและวัฒนธรรมเป็นการสร้างคุณค่าทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสถาบันครอบครัวทำให้ชุมชนในสังคมและประเทศชาติให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาการจัดการเพื่อพัฒนาชุมชน

2. ด้านสุขภาพอนามัย การขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นโดยการจัดให้มีการตรวจรักษาโรค โดยแพทย์อนามัยตำบลและจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้ยาแผนปัจจุบันและจัดให้มีการจัดตู้ยาประจำหมู่บ้าน

3. ด้านสัมมาอาชีพ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นศูนย์กลางในการประสานงานร่วมกับวัด บ้าน และรัฐ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมสนับสนุนให้ชุมชนทุกๆ ชุมชนจัดแสดงสินค้าประจำหมู่บ้านของตนเอง ประจำปีเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดอาชีพรอง และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต้องเป็นผู้รับสินค้ามากระจายสู่สังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.ด้านสุขภาพอนามัย จัดกิจกรรมร่วมกับสถานพยาบาลของรัฐจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพให้กับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไปภายในชุมชน

2.ด้านการสงเคราะห์ จัดมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรที่สอบผ่าน พระปริยัติในแต่ละชั้น และจัดมอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลน

3.ด้านสันติสุข จัดกิจกรรมให้วัดมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชนจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อรณรงค์ ต่อต้านยาเสพติด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยด้าน“รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” จากความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป โดยการวิเคราะห์ถึง

จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตรในครั้งต่อไป

2) ควรศึกษาวิจัยด้าน“รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงครั้งต่อไป

3) ควรศึกษาวิจัยด้าน“รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพิจิตร”

เอกสารอ้างอิง

กริชพัฒน์ ภูวนา. (2554). *รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข กรณีศึกษา: บ้านดอนมันอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ประสิทธิ พิริยะไพบูลย์. (2559). *การศึกษาการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กองสนับสนุนสุขภาพประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.

พระครูชินวรานุวัตร (สิงห์ ชินวโร). (2558). *การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระฐาณี ฐิตวิริโย. (2552). *การพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์เพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาความยากจน.* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีนิพนธ์) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พระธรรมปิฎก. (2540). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการศาสนา.

พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยวโส) ป.ธ. 9. (2556). *กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนเหนือ.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีวงเพชร คงจันทร์. (2558). *รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวไทยเชิงพุทธบูรณาการ.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทยา จันทร์แดง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนศึกษา. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุญาดา สุนทรศารทูล. (2552). *รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกัน ทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF MEASUREMENT MODEL OF COMPETENCIES ON LEARNING ASSESSMENT OF TEACHERS AT THE BASIC EDUCATION LEVEL

วรวุฒิ วงศ์วีระขันธ์, จตุภูมิ เขตจัตุรัส, ดาวรุวรรณ ถวิลการ
Worawut Wongweerakhan, Jatuphum Ketchatturat, Dawruwan Thawinkarn
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
Corresponding Author E-mail: worawut_wong@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน และ 2) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของโมเดลการวัดสมรรถนะ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 400 คน จากทั้ง 4 ภูมิภาค โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาได้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 - 1.00 และด้านความเที่ยงได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

สรุปผลวิจัยดังนี้ 1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า มี 4 องค์ประกอบ และ 19 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5 ตัวบ่งชี้ 2) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 4 ตัวบ่งชี้ 3) การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 6 ตัวบ่งชี้ และ 4) การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการประเมินไปใช้ 4 ตัวบ่งชี้ 2. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (χ^2= 111.088, df = 90, P-value = 0.0652, χ^2/df = 1.234, RMSEA = 0.024, CFI = 0.997, TLI = 0.994, SRMR = 0.023)

คำสำคัญ : สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้; องค์ประกอบและตัวบ่งชี้; การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน; การศึกษาขั้นพื้นฐาน

---

*Received February 2, 2022; Revised March 31, 2021; Accepted April 3, 2021

Abstract

The objectives of this research were to: 1. Investigate the factors and indicators of competency in learning measurement and evaluation of teachers at the basic education level and 2. Develop and check the quality inspection of the measurement model of competency. It was conducted via descriptive research. The samples consisted of 400 teachers at the basic education level from all four regions, selected through multi-stage random sampling. The research instrument was the five-point Likert-scale questionnaire with content validity by IOC method. Each item had score between 0.80 - 1.00. In addition, its reliability value was assessed with Cronbach's alpha coefficient and was at 0.96. The collected data were analyzed using descriptive statistics, correlation analysis, and Confirmatory Factor Analysis.

The results of the research were presented below. 1. On factors and indicators of competency in learning measurement and evaluation, there were 4 factors and 19 indicators as follows: Factor 1, planning for learning measurement and evaluation with 5 indicators; Factor 2, creation and assessment of the quality of the learning measurement and evaluation instrument with 4 indicators. Facto 3, performance of learning measurement and evaluation with 6 indicators and Factor 4, report of learning outcomes and application of the evaluation results with 4 indicators. 2. The development and quality inspection of a model for measurement of competency in learning measurement and evaluation of the teachers was consistent with the empirical data (χ^2 = 111.088, df = 90, P-value = 0.0652, χ^2/df = 1.234, RMSEA = 0.024, CFI = 0.997, TLI = 0.994, SRMR = 0.023).

Keywords: Teacher competency in learning measurement and evaluation; Factors and indicators; Confirmatory Factor Analysis; Basic Education

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การศึกษากับการพัฒนาสังคมเป็นหลักสำคัญโดยรวมของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนา ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นการพัฒนา 4 มิติ ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่ การปฏิรูปโรงเรียนยุคใหม่หรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกมิตินั้นจะมีความสอดรับสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ครูเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะว่าครูเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นเพราะครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการศึกษาและการพัฒนาครูเพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อก้าวสู่ความเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริง (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

ปัจจุบันแนวโน้มการวัดและประเมินผลผู้เรียนของประเทศต่าง ๆ เช่น แคนาดา อังกฤษ สกอตแลนด์ สิงคโปร์ ฮ่องกง ฯลฯ ได้ปรับระบบการวัดและประเมินผลให้เป็นไปในทิศทางใหม่ที่เน้นการวัดและประเมินเพื่อการพัฒนาจะมีแนวโน้มที่ผสมผสานและรักษาความสมดุลระหว่างการวัดประเมินผลแบบ Formative Assessment ซึ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และ Summative Assessment ซึ่งวัดเป้าหมายปลายทางผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูจะต้องสามารถผสมผสานกระบวนการวัดผลเข้ากับกระบวนการสอนของครูอย่างแนบแน่น ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องเตรียมครูและพัฒนาโรงเรียนให้เท่าทันกับกระแสการวัดและประเมินผลรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้ครูเข้าใจเรื่องการวัดและประเมินผลแนวใหม่ที่เน้นการวัดประเมินผลการเรียนรู้ รู้จักที่จะใช้ผลจากการวัดการประเมินในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูให้เหมาะกับเด็กเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เห็นจุดอ่อนจุดแข็งของตน สามารถวางเป้าหมายการเรียนรู้ของตนได้อย่างเหมาะสมและมีแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายนั้น (สถาบันรามจิตติ, 2557)

สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล (assessment competence) เป็นสมรรถนะด้านหนึ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู เป็นสมรรถนะที่ครอบคลุมตั้งแต่การออกข้อสอบ การวิเคราะห์ข้อสอบ การตัดสินผล การรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ไปจนถึงการนำสารสนเทศจากการวัดและประเมินผลไปสื่อสารและใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จะเห็นได้ว่าสมรรถนะด้านการวัดและประเมินมีขอบเขตที่กว้าง อีกทั้ง

เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ผ่านมาต่างสะท้อนว่า ครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินที่ถูกต้องและทันสมัย ครูจำนวนมากยังคงยึดติดอยู่กับการออกข้อสอบและการตัดสินผล ไม่ได้มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการใช้คะแนน O-NET เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินจบช่วงชั้น และการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารสถานศึกษา อาจมีส่วนในการทำให้การปฏิบัติงานของครูส่วนใหญ่กลายเป็นการสอนเพื่อสอบ (teach to the test) หรือใช้การสอบกดดัน/นำการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นที่คะแนนมากกว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนจนเกินไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในประเทศไทยมีการทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ดำเนินการโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา สมรรถนะที่ถูกวัดประเมินเป็นสมรรถนะด้านความรู้ที่ครอบคลุมความรู้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทดสอบด้วยแบบทดสอบ (Test) ช่วงแรกเป็นการจัดสอบแบบกระดาษ (Paper Pencil Test) จนมาถึงปัจจุบันได้จัดให้บริการการทดสอบวัดสมรรถนะครูผ่านระบบดิจิทัล (Nation Digital Testing Platform) อย่างไรก็ตามปัญหาของการทดสอบสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ผ่านมานั้นยังเป็นการวัดด้านความรู้เป็นสำคัญ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงองค์ประกอบอื่นของสมรรถนะไม่ว่าจะเป็นด้านทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) จึงเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการประเมินสมรรถนะดังกล่าว

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินสมรรถนะที่ครอบคลุมทุกมิติและสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงของครูผู้สอนได้ ตลอดจนนำไปใช้ประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 370,708 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Schumacker & Lomax, 1996., Hair et al.,1998 อ้างถึงใน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ที่กำหนดว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 10 -20 คนต่อ ตัวแปรในการวิจัย 1 ตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 คน ต่อ 1 ตัวแปร ซึ่งการวิจัยนี้ศึกษาตัวแปรสังเกตได้ 19 ตัวแปร จึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยเท่ากับ 380 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stages Random Sampling) โดยสุ่มตัวอย่างเท่ากันจากทุกภูมิภาคๆ ละ 100 คน แล้วใช้จังหวัดขนาดโรงเรียน และกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นหน่วยในการสุ่ม ดำเนินการสุ่มดังนี้ ขั้นที่ 1 สุ่มภูมิภาคละ 1 จังหวัด โดยการสุ่มแบบกลุ่ม ขั้นที่ 2 สุ่มโรงเรียนจากแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 25 โรงเรียน ตามขนาด เล็ก กลาง ใหญ่ โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และขั้นที่ 3 สุ่มครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 4 คน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.25 มีอายุระหว่าง 31-50 ปี ร้อยละ 54 ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.50 มีประสบการณ์สอนระหว่าง 6-15 ปี ร้อยละ 46.25 ภาระงานที่สอนมากกว่า 18 ชั่วโมงขึ้นไป ร้อยละ 69.25 การ ส่วนใหญ่ได้ประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการวัดประเมินผลการเรียนรู้จากการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 55.80

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามให้ครูประเมินตนเองชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Self-Rating Scale) จำนวน 67 ข้อ เกี่ยวกับสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบหลักฐานความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.80 - 1.00 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติดังนี้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlations) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS Version 26 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เพื่อตรวจสอบหลักฐานความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด โดยใช้โปรแกรม Mplus ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดพิจารณาจากค่าสถิติดังนี้ $\chi 2$, P-value , $\chi 2/df$, RMSEA , CFI , TLI , SRMR, และสถิติสำคัญของโมเดลการวัด ได้แก่ β , (SE), t , Factor Score และ R2

เกณฑ์การแปลความหมายระดับสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามการรับรู้ของครูในงานวิจัยนี้ ได้ประยุกต์ใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 5 ระดับของ จตุภูมิ เขตจัตุรัส (2563) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ ดังนี้

ผลการสำรวจการรับรู้ตนเองของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 องค์ประกอบของสมรรถนะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (Mean=4.27, S.D.= 0.57) ในองค์ประกอบที่ 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean=4.33, S.D.= 0.55) ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 2 วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร (Mean=4.37, S.D.= 0.53 และตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 5 กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนรู้ (Mean=4.28, S.D.= 0.52) องค์ประกอบที่ 2 พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean=4.12, S.D.= 0.61) ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 7 ออกแบบภาระงาน/ชิ้นงาน เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

(Mean=4.29, S.D.= 0.54) และตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 9 ตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Mean=4.02, S.D.= 0.60) องค์ประกอบที่ 3 พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean=4.29, S.D.= 0.56) ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 15 ตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (Mean=4.36, S.D.= 0.56) และตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 14 เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Mean=4.20, S.D.= 0.57) องค์ประกอบที่ 4 พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean=4.32, S.D.= 0.55) ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 17 สื่อสารผลการประเมิน ติดตาม และร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Mean=4.35, S.D.= 0.56) และตัวบ่งชี้สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 18 ใช้ผลการประเมินเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Mean=4.27, S.D.= 0.53) รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ใน 4 องค์ประกอบ

องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้	*Mean*	*S.D.*	*แปลผล*
องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (PL)			
1.กำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (A1)	4.35	0.54	มาก
2.วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร (A2)	4.37	0.53	มาก
3.จัดทำแผนการประเมินที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน(A3)	4.31	0.54	มาก
4.เลือกใช้วิธีการ เทคนิคและเครื่องมือ ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย (A4)	4.34	0.57	มาก
5.กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนรู้ (A5)	4.28	0.52	มาก
องค์ประกอบที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (CQ)			
6.จัดทำผังโครงสร้างและลักษณะเฉพาะของเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (B6)	4.13	0.66	มาก
7.ออกแบบภาระงาน/ชิ้นงาน เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียน (B7)	4.29	0.54	มาก
8.สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (B8)	4.20	0.57	มาก
9.ตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้(B9)	4.02	0.60	มาก
องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (ME)			
10.สื่อสารรายละเอียดของการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนเข้าใจถึง วัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ ภาระงาน เกณฑ์ คะแนนตามแผนการประเมินที่กำหนดไว้ (C10)	4.28	0.55	มาก
11.ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล (C11)	4.33	0.56	มาก
12.ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนเพื่อมุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน (C12)	4.27	0.55	มาก
13.ประเมินความสำเร็จหลังเรียนเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียน เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ และปลายปี/ปลายภาค (C13)	4.25	0.56	มาก
14. เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (C14)	4.20	0.57	มาก
15.ตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (C15)	4.36	0.56	มาก
องค์ประกอบที่ 4 การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการประเมินไปใช้ (RE)			
16.จัดทำรายงานข้อมูลสารสนเทศการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (D16)	4.33	0.57	มาก
17.สื่อสารผลการประเมิน ติดตาม และร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (D17)	4.35	0.56	มาก
18.ใช้ผลการประเมินเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (D18)	4.27	0.53	มาก
19.นำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (D19)	4.29	0.54	มาก
ภาพรวมทั้ง 4 องค์ประกอบ	**4.27**	**0.57**	**มาก**

2. ผลการพัฒนาโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน

2.1 โมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการตรวจสอบหลักฐานความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity Evidence) พบว่า โมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (χ^2= 111.088, df = 90, P-value = 0.0652, χ^2/df = 1.234, RMSEA = 0.024, CFI = 0.997, TLI = 0.994, SRMR = 0.023) จึงเป็นหลักฐานสนับสนุนความตรงของโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถนำไปเป็นกรอบที่ใช้ในการวัดและประเมินสมรรถนะของครูผู้สอนต่อไปได้

2.2 น้ำหนักและคะแนนองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบของทุกตัวตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 8 สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (B8) (β=0.899) รองลงมา คือ ตัวบ่งชี้ที่ 10 สื่อสารรายละเอียดของการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ ภาระงาน เกณฑ์ คะแนนตามแผนการประเมินที่กำหนดไว้ (C10) (β=0.878) และต่ำที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (A1) และตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (B9) (β=0.736) เท่ากัน ทั้งนี้คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score) อยู่ระหว่าง 0.018 ถึง 0.369 และสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R2) ของตัวบ่งชี้อยู่ระหว่าง 0.542 ถึง 0.807

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (ME) (β=0.956) รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (CQ) (β=0.952) และน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (PL) (β=0.906) สามารถเขียนสมการคะแนนองค์ประกอบของการวัดสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน (COM) = 0.055(A1) + 0.114(A2) + 0.090(A3) + 0.159(A4)+ 0.179(A5) + 0.049(B6) + 0.140(B7) + 0.369(B8)+ 0.110(B9) + 0.378(C10) + 0.018(C11) + 0.060(C12)+ 0.091(C13) + 0.108(C14) + 0.249(C15)+ 0.204(D16) + 0.249(D17) + 0.182(D18) + 0.148(D19) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 น้ำหนักและคะแนนองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้/องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ			Factor Score	R^2
	β	*SE*	t		
องค์ประกอบอันดับที่ 1					
1.กำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (A1)	0.736	0.025	28.885**	0.055	0.542
2.วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนตาม มาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร (A2)	0.765	0.024	31.286**	0.114	0.586
3.จัดทำแผนการประเมินที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (A3)	0.775	0.022	34.911**	0.090	0.601
4.เลือกใช้วิธีการ เทคนิคและเครื่องมือ ในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย (A4)	0.815	0.020	41.776**	0.159	0.664
5.กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนรู้ (A5)	0.840	0.018	47.241**	0.179	0.706
6.จัดทำผังโครงสร้างและลักษณะเฉพาะของเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (B6)	0.771	0.022	34.629**	0.049	0.595
7.ออกแบบภาระงาน/ชิ้นงาน เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (B7)	0.839	0.017	49.425**	0.140	0.704
8สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่านคิด วิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (B8)	0.899	0.013	67.829**	0.369	0.807
9.ตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (B9)	0.736	0.025	29.272**	0.110	0.542
10.สื่อสารรายละเอียดของการวัดและประเมินผล ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ ภาระงาน เกณฑ์ คะแนนตาม แผนการประเมินที่กำหนดไว้ (C10)	0.878	0.020	43.303**	0.378	0.772
11.ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล (C11)	0.856	0.016	55.200**	0.018	0.734
12.ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนเพื่อมุ่ง ตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน (C12)	0.781	0.022	36.127**	0.060	0.610
13.ประเมินความสำเร็จหลังเรียนเพื่อมุ่งตรวจสอบ ความสำเร็จของผู้เรียนเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้และปลายปี/ปลายภาค(C13)	0.823	0.018	45.127**	0.091	0.677
14.เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (C14)	0.838	0.018	47.626**	0.108	0.702
15.ตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (C15)	0.839	0.018	46.801**	0.249	0.703
16.จัดทำรายงานข้อมูลสารสนเทศการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (D16)	0.875	0.015	60.300**	0.204	0.766
17.สื่อสารผลการประเมิน ติดตาม และร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (D17)	0.867	0.015	57.844**	0.249	0.752
18.ใช้ผลการประเมินเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (D18)	0.874	0.014	60.809**	0.182	0.763
19.นำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (D19)	0.814	0.019	42.803**	0.148	0.663
องค์ประกอบอันดับที่ 2					
1 การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (PL)	0.906	0.014	63.094		0.821
2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (CQ)	0.952	0.013	72.284		0.907
3 การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (ME)	0.956	0.010	95.211		0.914
4 การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการประเมินไปใช้ (RE)	0.949	0.010	94.197		0.900

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 4 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการประเมินไปใช้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ในการกำหนดตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบของสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ในต่างประเทศ สมาพันธ์ครูของอเมริกา (The American Federation of Teachers: AFT) สภาการวัดผลการศึกษาแห่งชาติ (National Council on Measurement in Education: NCME) และสมาคมการศึกษาแห่งชาติ (National Education Association: NEA) (American Federation of Teachers National Council on Measurement in Education & National Education Association, 1990) ได้มีการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะของครูในการวัดและประเมินผลการศึกษาของนักเรียนจากแนวคิดที่บูรณาการการวัดและประเมินเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ประกอบด้วยมาตรฐานสมรรถนะจำนวน 7 สมรรถนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน 2) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการพัฒนาวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจในการเรียนการสอน 3) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการบริหารการสอบการให้คะแนนและการแปลความหมายผลการประเมินทั้งระบวนการภายนอกและวิธีการประเมินที่ครูสร้าง 4) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการใช้ผลการประเมินเมื่อต้องตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนเป็นรายบุคคล วางแผนการสอน พัฒนาหลักสูตร และการปรับปรุงโรงเรียน 5) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการพัฒนากระบวนการกำหนดเกรดที่ใช้ในการประเมินผลนักเรียน 6) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการสื่อสารผลการประเมินให้กับนักเรียน ผู้ปกครองบุคคลทั่วไปและบุคลากรทางการศึกษา 7) ครูควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการตระหนักรู้ถึงการทำผิดจรรยาบรรณกฎหมายและการกระทำอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสมในการประเมินและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมิน

สำหรับในประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ คุรุสภา (2556) ที่ได้กำหนดการศึกษาภายใต้มาตรฐานความรู้และมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) มาตรฐานด้านความรู้การวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย หลักการและเทคนิค การสร้างและการใช้เครื่องมือ การประเมินตามสภาพจริง การประเมินจาก

แฟ้มสะสมงานการประเมินภาคปฏิบัติ และการประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม 2) สมรรถนะด้านความรู้การวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร มาตรฐานประสบการณ์การวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วยการนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพนักเรียน และการบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านประสบการณ์การวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของตัวบ่งชี้กับงานวิจัยในประเทศไทยที่รับผิดชอบโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้ศึกษาภายใต้ 6 สมรรถนะ ดังนี้ 1) ความสามารถในการเลือกวิธีการวัดและประเมินที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน 2) ความสามารถในการพัฒนาวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจในการเรียนการสอน 3) ความสามารถในการบริหารการวัด การให้คะแนน และการแปลความหมายของคะแนนที่ได้ 4) ความสามารถในการใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล วางแผนการสอน พัฒนาหลักสูตร และการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน 5) ความสามารถในการพัฒนากระบวนการกำหนดเกรดที่ใช้ในการประเมินผลนักเรียน และ 6) ความสามารถในการสื่อสารผลการวัดและประเมินให้กับนักเรียนผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบของสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้มีความสอดคล้องทั้งบริบทต่างประเทศและในประเทศไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการประเมินไปใช้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากวิจัยครั้งนี้ คือ โมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ที่ได้ตรวจสอบหลักฐานความตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการทางสถิติให้เกิดความเชื่อมั่นเพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการสร้างและพัฒนาเครื่องประเมินสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดเป็นหัวข้อของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผล ดังภาพที่ 1

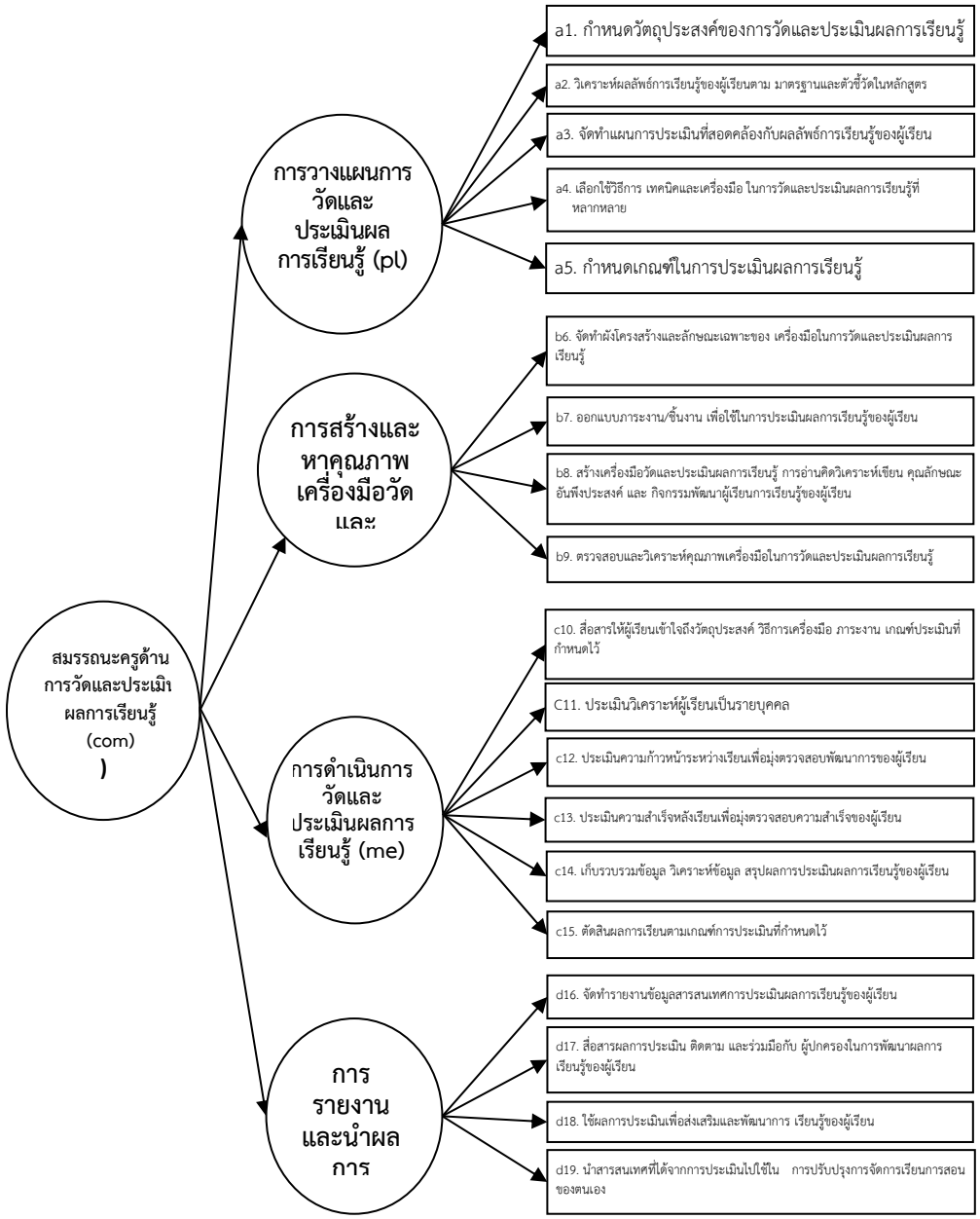

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในระดับต่ำในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 5

กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่ 9 ตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่ 14 เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และตัวบ่งชี้ที่ 19 นำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ตามลำดับ ดังนั้นจึงควรนำมากำหนดเป็นสมรรถนะที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2. จากผลการตรวจสอบหลักฐานความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้บ่งชี้ว่าโครงสร้างโมเดลการวัดมีความถูกต้อง แม่นยำ เชื่อถือได้ ดังนั้นจึงสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยจากครูผู้สอนระดับประถมศึกษาและขยายโอกาส 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และระดับมัธยมศึกษา

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

จตุภูมิ เขตจัตุรัส และคณะ. (2563). *โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ.* กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (องค์การมหาชน).

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. พเยาว์ ยินดีสุข (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ ปากเฮ. (2556). *การพัฒนาวิชาชีพครูสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2.ในเอกสารประกอบการประชุมการพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 หน้า 2-4*. แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต1- 2.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2556). *แนวคิดการปฏิบัติงานของครู. ใน สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (2556,9-24) คู่มือปฏิบัติการครูในการประเมินสู่การเรียนการสอน สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.).* กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สถาบันรามจิตติ. (2557). *รายงานงานและบทวิเคราะห์สภาวการณ์เด็กไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการวิเคราะห์สมรรถนะและการปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด

สำนักทดสอบทางการศึกษา. *การทดสอบวัดสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้* สืบค้น 25 มกราคม 2564, จาก https://www.niets.or.th/th

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลากร ครูและศึกษานิเทศก์ด้านเทคนิคการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. ถ่ายเอกสาร.

American Federation of Teachers. National Council on Measurement in Education & National Education Association (1990). *Standards for teacher competence in educational assessment of students*. Educational Measurement: Issues and Practice, 9(4), 30-32.

McClellan, D.C. (1973). Testing for Competence Rather Than for “Intelligence”. *American Psychologist*, 28: 1-14.

Hair, J.F., et al. (1998). *Multivariate Data Analysis* (5th ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

DEVELOPMENT PROTOTYPE FOR YOUTH OF MORALITY AND ETHICS TRAINING OF SANGHA SURATTHANI PROVINCE

พระปลัดนิคม กตปญฺโญ, พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย), พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร
Phrapalad Nikhom katapanyo, Phra Suthivirabandit(Show Thassaniyo), PhrapaladRaphin Buddhisaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: akkarawat.kit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไป กระบวนการ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ กับการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง 283 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. เด็กและเยาวชนขาดการอบรมสั่งสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม 2. กระบวนการพัฒนาเยาวชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 3. นำเสนอแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม ด้วยการจัดการอบรมคุณธรรม จริยธรรม พระวิทยากรและผู้บริหารดำเนินการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการอบรมโดยลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม ด้วยการจัดกิจกรรมการอบรมคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมอบรมในรูปแบบใหม่ ผสมผสานระหว่างการบรรยายและนำสื่อวิดีทัศน์มาใช้กระตุ้นการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้สื่อการสอนในการจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยการใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ เป็นกลไกหลักในการอบรม ซึ่งพระวิทยากรต้องผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนา; เยาวชน; คุณธรรมจริยธรรม

---

*Received August 5, 2021; Revised August 10, 2021; Accepted August 11, 2021

Abstract

This research paper aimed to analyze the general condition, process and present a model of prototype youth development, conducted with the mixed methods. The qualitative method, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants and 8 participants in focus group discussion Data were analyzed by content descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected from 283 samples with questionnaire and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation.

Findings were that: 1. Children and youth lacked training to gain knowledge and understanding in the morality, virtues and ethics, 2. The process of developing the modeled youth regarding morality and ethics of the Sangha of Surat Thani Province, by overall, was at high level with average of 3.99. 3. Proposed guidelines for the modeled youth development in 3 areas: 1) the content of the training course should be organized on morality and ethics. Lecturers and administrators should analyze and plan training management by the nature of a workshop. 2) training activities. Training should be conducted in a new format integrating lecturing with video to arouse learning eagerness. 3) the use of teaching media in Moral and ethics training should be organized by using teaching media and learning resources as the main mechanism for training that the lecturers must produce appropriate teaching materials.

Keywords: development; prototype youth; morality and ethics

บทนำ

พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพและให้คุณธรรม คือ ความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สำหรับเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนวิชาชีพให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ตลอดไปเมื่อกาลเวลาผ่านไปได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลายๆ ด้านดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันบทบาทแห่งความเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาและทางด้านจริยธรรมของพระสงฆ์จะถูกลดลงไปบ้าง แต่กระนั้นพระสงฆ์ท่านก็พยายามที่จะรักษาบทบาทนี้ไว้เท่าที่ความสามารถจะพึงมี ทั้งนี้เพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและเพื่อความสงบสุขของประชาชนซึ่งสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยเราในปัจจุบันนี้ก็ดูน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนทั้ง

ในระดับนักการเมืองข้าราชการ หรือคนในแวดวงอาชีพอื่นๆ และภาพที่เห็นชัดเจนและเป็นข่าวอยู่ทุกวันก็คือการทุจริตคอรัปชั่น การก่ออาชญากรรม การใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้งรังแก การล่วงละเมิดสิทธิ การฆ่าตัวตาย การเสพและการค้ายาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา รวมถึงการแต่งกายล่อแหลมที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศของนักศึกษาหญิง การขายบริการทางเพศของนักศึกษา การที่นักศึกษาอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุล2ระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชน ดังกล่าวทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่าเยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน คืออาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจมีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีรายงานผลการสำรวจของผู้ที่ถูกให้ออกจากงาน เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของตัวพนักงานเอง พบว่า 17 % ถูกให้ออกงานเพราะขาดทักษะความรู้และประสบการณ์ 83% ถูกออกจากงานเพราะปัญหาเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ ในขณะเดียวกันมีผู้ไปสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการพิจารณารับคนเข้าทำงานในหน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ พบว่าผู้ประกอบการส่วนมากต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะดังนี้ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ และมีความรับผิดชอบ ซึ่งปรากฏการณ์ในสังคมดังกล่าวมานี้เป็นผลโดยตรงมาจากเรื่องของการปลูกฝังทางด้านคุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง (พระอลงกรณ์ กนฺตวณฺโณ, 2564; สุมนภัค วรภัทรทรัพย์, 2563)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ” และมาตรา 24 ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันโดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาด้านคุณธรรม

จริยธรรมที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนผู้ที่เป็นเยาวชนของชาติในอนาคต (เชวง เตชะโกศยะ, 2563)

ดังนั้นประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) และการจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป พลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยและเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมวิถีดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นเด็กไทยจึงสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงตั้งแต่เริ่มแรก

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้กำหนดให้นักเรียนที่เป็นชาวพุทธเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตลอดหลักสูตร ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นก็กำหนดให้เรียนคุณธรรมพื้นฐาน 13 ประการ และระบุว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลสมบูรณ์นั้นควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องให้นักเรียนรับรู้ เข้าใจ ศรัทธา และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาสม แม้กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน 12ปีก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มากกล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไปอีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษานายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรมเดิมครูจะจัดให้มีการสวดมนต์ทุกวันศุกร์ เป็นเวลา 1 ชั่วโมงกว่าๆ และมีชั่วโมงวิชาศีลธรรมด้วยแต่ในการเรียนการสอนในปัจจุบันแทบจะไม่ให้ความสนใจในการสวดมนต์และวิชาดังกล่าวมากนัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ในขณะที่ความรู้เนื้อหาวิชาบางเรื่องจะลืมเลือนไปแต่ประสบการณ์การสวดมนต์ที่โรงเรียนยังคงติดตัวอยู่จนทุกวันนี้ หากต้องการสอนเด็กให้เป็นคนดีมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี มีหลักธรรมของศาสนาเข้ามาประคับประคองจิตใจเด็กจึงต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของเด็กให้สูงขึ้น

ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ คุณธรรมและจิตใจควรจะทำไปพร้อมกัน มิใช่สอนแต่วิชาการอย่างเดียว เด็กก็จะไม่รู้เรื่องศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อศึกษาในการวางแผนการส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษากระบวนการการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร(Population) ได้แก่ เยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1,100 คน กลุ่มตัวอย่าง(Sample) ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบขั้นภูมิ (Stratified Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จำนวน 283 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 18 รูปหรือคน ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียน โรงเรียนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์

3.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

3.3 แบบสอบถาม

โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป็นรายข้อ(Index of item-Objective Congruent : IOC) (พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, 2561) ได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ทุกข้อ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน/ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิอัลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's'Alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิอัลฟ่าของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับคือ 0.979

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 283 ชุด แล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis

5.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้ค่าสถิติที่ถูกต้อง และเหมาะสม สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ สถิติที่ใช้ค่าความถี่ (Frequency),ค่าร้อยละ (Percentage) ,ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ของบุคคล เด็กและเยาวชนขาดการอบรมสั่งสอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้

อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การแข่งขันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จึงต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักหน้าที่ของตนและฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ ส่งเสริมให้ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การที่เด็กและเยาวชนไทยขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยได้ทวีความรุนแรง และมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไร้พรมแดน และปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ยังส่งผลถึงเด็ก เยาวชน และประชาชนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กเยาวชนและประชาชนในสังคมที่จะต้านทานกับปัญหา ต้องขาดความมั่นคงจนเกิดปัญหาต่าง ๆ ของสังคมตามมา เช่น สำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ปัญหาการติดเกมส์ สำหรับประชาชนทั่วไป ได้แก่ปัญหาการทำงานที่ไม่มีความสุข ปัญหาความสามัคคีในองค์กร เป็นต้น

2. กระบวนการในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นผู้หญิง จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 39.22 มีอายุ 16-18 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 55.83 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 55.83 และธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 48.76 ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อกระบวนการในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99

3. นำเสนอการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาตนและสั่งสมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนจึงต้องใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้รูปแบบการสอน กระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธีซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. เนื้อหาหลักสูตรอบรมทางอ้อมได้แก่การเรียนรู้แบบสืบค้นแบบค้นพบแบบแก้ปัญหาแบบสร้างแผนผังความคิดแบบใช้กรณีศึกษาแบบตั้งคำถามแบบใช้การตัดสินใจ

2. เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคลได้แก่วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียนแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

3. เทคนิคการจัดกิจกรรมการอบรมโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ตำราเรียนและแบบฝึกหัดการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนศูนย์การเรียนชุดการสอนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนบทเรียนสำเร็จรูป

4. เทคนิคเนื้อหาหลักสูตรอบรมแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ประกอบด้วยการโต้วาที กลุ่มการอภิปรายการระดมพลังสมองกลุ่มแกปัญหากลุ่มติวการประชุมต่างๆการแสดงบทบาทสมมติกลุ่มสืบค้นคู่คิดการฝึกปฏิบัติเป็นต้น

5. เทคนิคเนื้อหาหลักสูตรอบรมแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดกิจกรรมการอบรมแบบมีส่วนร่วมเกมกรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละครเกมกรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละครบทบาทสมมติ

6. เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือได้แก่ปริศนาความคิดร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้นกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันร่วมกันคิดกลุ่มร่วมมือ

7. เทคนิคการอบรมคุณธรรมแก่เยาวชนแบบบูรณาการได้แก่การเรียนการสอนแบบใช้เว้นเล่าเรื่องและการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม

จากผลการวิจัย พบว่า สอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัยมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน น่าสนใจเข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติตามได้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความคิดเห็นในด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับมากยกเว้นสอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคบ้างจากแบบสอบถามปลายเปิดส่วนมากเป็นปัญหาของผู้มาปฏิบัติใหม่ๆ อาทิเข้าใจภาษาพระยาก เปิดหน้าหนังสือสวดมนต์ไม่ทัน แสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมีความสนใจในเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับประโยชน์เห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย มีการกำหนดนโยบาย เนื้อหาหลักอบรมคุณธรรมหรือวิธีอบรมคุณธรรม การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมจริยศึกษาและการประเมินผลทางจริยธรรม องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ด้วยการกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงความร่วมมือของครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวฺโส (ชัยวงษ์) (2551)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1” ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.07 ด้านสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า เยาวชนไม่ค่อยสนใจฟังจุดประสงค์ ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน พบว่า สื่อมีจำนวนน้อย สื่อไม่ทันสมัย หลักสูตรไม่เหมาะสม สถานที่ไม่อำนวยต่อการจัดกิจกรรม ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า เวลาที่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจำกัด สถานที่ไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม ขาดการศึกษานอกสถานที่ เยาวชนไม่เข้าใจในกิจกรรม ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า การวัดผลไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง ไม่มีมาตรฐาน การไม่ยอมรับการประเมินผลของเยาวชน

2. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม

จากผลการวิจัย พบว่า มีขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติธรรม กิจกรรม ระยะเวลาที่เหมาะสม เครื่องขยายเสียงฟังชัด ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความคิดเห็นในด้านรูปแบบการอบรมอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคบ้างจากแบบสอบถามปลายเปิด อาทิ กำหนดเวลาทำกิจกรรมไม่ชัดเจน เดินจงกรมน้อยไป แบ่งเวลาไม่เหมาะสม บางกิจกรรมใช้เวลาไม่เท่ากัน เวลานั่งสมาธิวิทยากรใช้เสียงบรรยาย เสียงรบกวนสมาธิ จิตไม่อยู่ในอารมณ์กรรมฐาน นั่งอบรมนานไปเมื่อย ระดับความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนไม่เท่ากัน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการอบรมเป็นที่น่าพึงพอใจต่อผู้ปฏิบัติธรรม แต่ปัญหาอุปสรรคมีบ้าง ด้วยระดับความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนไม่เท่ากัน นั่งสมาธิเสียงบรรยายรบกวนเดินจงกรมน้อยไป การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จะต้องมีการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน ในโรงเรียนควรปลูกฝังในด้านวิชาการ การเรียนการสอน ขณะที่นอกโรงเรียนควรปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคมจะช่วยให้นักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้อง พระครูนิวิฐวิริยคุณ (โปธาวิชัย) (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า ครูและเยาวชนมีความเห็นว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนในระดับมากทั้ง 4 วิธี ดังนี้ (1) ครูมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมเยาวชนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน (2) เยาวชนมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน (3) แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนตามความคิดเห็นของครู คือ บุคลากรทุกคนของโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมมากกว่าที่ดำเนินการในปัจจุบัน (4) แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนตามความคิดเห็นของเยาวชน คือ ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤติของเยาวชน ให้ขวัญกำลังใจแก่เยาวชนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ควรจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามและให้เยาวชนมีส่วนร่วม กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูควรควบคุมระเบียบวินัยให้เคร่งครัดกว่าปัจจุบัน และควรมอบหมายให้เยาวชนควบคุมกันเอง

3. ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม

จากผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยการในอบรม โดยให้พระวิทยากรหรือครูอธิบายค่านิยมต่างๆ อธิบายถึงหลักการปฏิบัตินให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย พยายามเน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้อง พระประกาศิต ปญญาธโร (ยามประโคน) (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกซำ ตำบลสะแกซำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พบว่า ครู เป็นผู้มีบทบาทต่อนักเรียนทั่วไปในด้านการจัดการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียน การใช้เทคนิคและวิธีการสอน นอกจากนั้น ครูยังเป็นผู้ช่วยพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียน โดยมุ่งหวังพัฒนาให้ศิษย์เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะความคิด และการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ในด้านเทคนิค และวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนวัดบ้านสะแกซำ พบว่า ครูใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญ มีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย

แบบสาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทของนักเรียน แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน พบว่า ครูและโรงเรียนได้จัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมไหว้ครู กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมวันพบผู้ปกครอง กิจกรรมเสวานาธรรม กิจกรรมเดินจงกรมเพื่อสุขภาพ กิจกรรมต้นไม้พูดได้ กิจกรรมนั่งสมาธิ โครงการค่ายพุทธบุตร การสวดมนต์ทุกวันศุกร์ และการสอบสนามหลวง ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสำนัก และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในทางอ้อม ที่แสดงถึงความสามัคคี ความเสียสละ การประพฤติตนตามหลักพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้จากการวิจัย

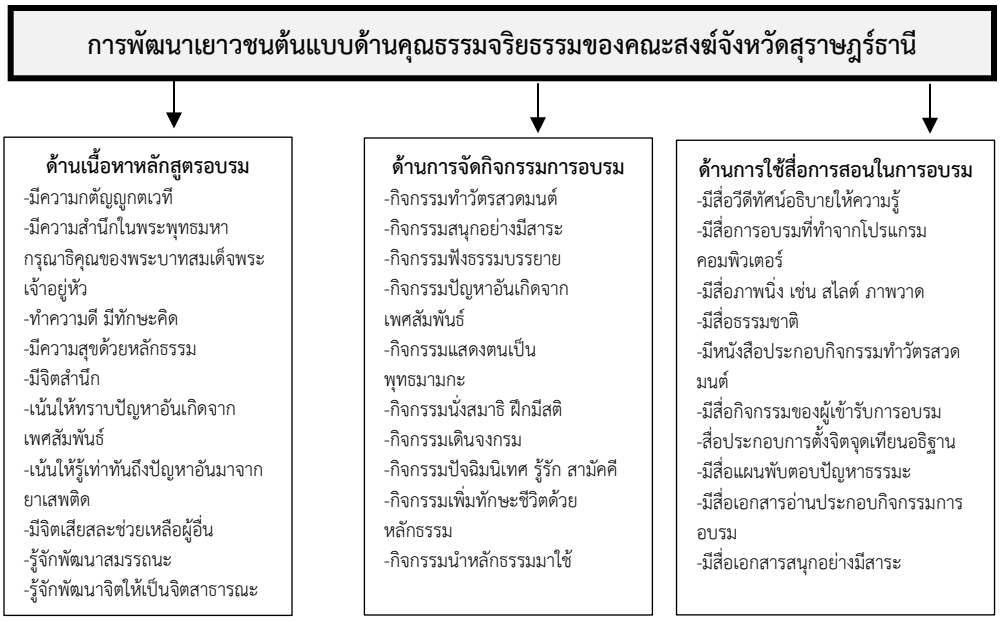

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งอธิบายใน รายละเอียด ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม การจัดการอบรมคุณธรรม จริยธรรม พระวิทยากรและผู้บริหารดำเนินการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการอบรมโดยลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการ บริหารบุคคลให้เหมาะสมกับแผนการอบรมตามลักษณะของโรงเรียน อบรมให้สอดรับกับ สนับสนุน วัสดุ เงิน ตามความสำคัญ การสนับสนุนการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

2. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม การจัดกิจกรรมการอบรมคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมการอบรมในรูปแบบใหม่ ผสมผสานระหว่างการบรรยายและการนำสื่อวิดีทัศน์มาใช้กระตุ่นการเรียนรู้ การนำวิธีการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์หรือทดลองตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักไตรสิกขา จัดกิจกรรมฝึกทักษะทางพระพุทธศาสนา เน้นเยาวชน มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่พระวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสร้างขึ้น รวมถึงจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบร่มได้บรรยายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การคิดวิเคราะห์ทางพระพุทธศาสนา

3. ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม การจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยการใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ เป็นกลไกหลักในการอบรม ซึ่งพระวิทยากรต้องผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม พร้อมกับฝึกใช้หรือทดลองใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้สื่อการอบรมมีประสิทธิภาพสูงสุด และจัดการอบรมแบบผสานวิธีโดยนำเยาวชนเข้าไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน วัด เจดีย์ กิจกรรมทางประเพณีพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งพระวิทยากรสามารถนำมาสนับสนุน การอบรมคุณธรรม จริยธรรม หากแหล่งเรียนรู้ใดมีลักษณะชำรุดทรุดโทรม สามารถนำเยาวชนและประชาชนเข้าปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม ควรเป็นภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจง่ายสมกับภูมิรู้ของผู้ปฏิบัติธรรม เพราะยิ่งใช้ศัพท์คำสอนที่สูงฟังแล้วเข้าใจยาก ต้องเป็นภาษาชาวบ้าน มีการอุปมาอุปมัย ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันหรือเรื่องราวในท้องถิ่น จะทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจธรรมง่ายขึ้น และยังเพิ่มสาระธรรมที่ยังนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้ปฏิบัติและควบคุมอารมณ์ตัวเองได้สาระธรรมที่วิทยากรสอนควรเป็นธรรมปฏิบัติจริงที่เป็นที่เคยปฏิบัติผ่านมาแล้วซึ่งเป็นประสบการณ์จริงเอาไว้แก้อารมณ์ทางจิตหรือปัญหาทางธรรมของผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม ควรกำหนดกิจกรรมให้ชัดเจน สื่ออุปกรณ์ที่ในการอบรม มีความพร้อม ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการใช้ร่วมกัน มีตารางการอบรมและระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ เพราะผู้ปฏิบัติธรรมมีระดับการรับความรู้ หรือมีปัญญาไม่เท่ากัน ควรให้การเอาใจใส่ตรวจตราแนะนำผู้ปฏิบัติให้ทั่วถึงเป็นการสร้างรูปแบบที่เพิ่มความศรัทธาในการปฏิบัติ

3. ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม ควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในรูปแบบที่หลากหลายในสถานศึกษาโดยเน้นในเรื่องการจัด

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรม เช่น มีจัดฉาย ซีดี วีดีโอ แสดงถึงความมีจริยธรรมที่เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและมีบทลงโทษนักเรียนที่ประพฤติตนไม่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดสัมมนาเป็นประจำทุกภาคเรียน ในการนำเอาหลักคำสอนทาง พุทธศาสนาเข้ามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร นำไปประพฤติปฏิบัติ พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญาให้สูงขึ้น

2. ควรฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพระสงฆ์จะได้มีการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

3. ควรจัดให้พระสงฆ์ที่การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนต่างๆได้ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย

2. ควรศึกษาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมโดยศึกษากับกลุ่มผู้รับศีลอุโบสถในวัด กลุ่มนักศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

3 ควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมที่มีกลุ่มประชากรเฉพาะพระนวกะที่บวชใหม่ บวชไม่กี่วันหรือบวชในพรรษา เพื่อจะได้นำไปพัฒนาหลักสูตรสอนพระบวชไม่นาน ซึ่งยังไม่มีหลักสูตรนี้

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติธรรม เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการอบรมจิตเป็นหลักสูตรเฉพาะต่อไป

5. ควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านอื่น แต่ศึกษาเฉพาะด้านหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เป็นการเฉพาะโดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิง ทดลอง เพื่อนำไปพัฒนากิจการคณะสงฆ์เป็นหลักสูตรเฉพาะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เชวง เตชะโกศยะ. (2563). *การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา.* สืบค้น 8 กรกฎาคม 2563, จาก www. jariyatam.com/th/moral-cultivation

พระครูนิวิฐวิริยคุณ (โปธาวิชัย). (2550). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวฺโส (ชัยวงษ์). (2552). *สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระประกาศิต ปณฺญาธโร (ยามประโคน). (2552). *บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกซำ ตำบลสะแกซำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอลงกรณ์ กนฺตวณฺโณ. (2564). ประสิทธิภาพการจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 4(1), 47-56.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุมนภัค วรภัทรทรัพย์. (2563). การอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์แก่นักเรียนโรงเรียนบางแพปฐมพิทยา จังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(2), 33-43.

การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม*

DEVELOPMENT OF ACCARDING TO EDUCATIONAL REEROM OF DHAMMA SECTION IN NAKHORN PATHOM PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์สงัด ภทฺทธมฺโม, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

Prakrusungkaruk Sangud Bhuddadhammo, Phramaha Sunan Sunando, Phrapalad Raphin Buddhisaro, Prasit Phutthasatsattha, Phongphat Chittanurak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalorngkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sngadphakdibarung@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไป องค์ประกอบ และนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูปหรือคน สนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ มีแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาสู่มาตรฐาน ด้านงบประมาณได้จากการบริจาคผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ด้านวัสดุอุปกรณ์และสถานที่พร้อม จุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรที่ชำนาญการมีจำนวนน้อย โอกาส คือ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมายาวนาน อุปสรรค คือ พระสงฆ์ สามเณรมีจำนวนบวชลดลงทุกปี แต่หลักสูตรการศึกษามาก 2. องค์ประกอบมีการวางแผน ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการมีความเข้าใจถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษา คณะทำงานฝ่ายคณะสงฆ์ผู้บริหารระดับเจ้าคณะไปถึงเจ้าสำนักเรียน มอบนโยบายการปฏิบัติ มีการควบคุมรวบรวมข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการรายงานผลการบริหาร

คำสำคัญ : การพัฒนาการบริหารจัดการ; การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม; ปฏิรูปการศึกษา

---

*Received July 16, 2021; Revised August 7, 2021; Accepted August 8, 2021

Abstract

This research article aimed to analyze the general condition, composition and to present the development of Pariyattidhamma, Dhamma section according to the educational reform policy of the Sangha in Nakhon Pathom Province, conducted by the qualitative research. Data were collected by in-depth interviewing 30 key informants and 10 participants in focus group discussion. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that: 1. The Clergy have leadership The idea of developing education to the budgetary standard can be achieved by donating general faith in materials, equipment and places with weaknesses, which is the lack of skilled personnel, the opportunity is to organize the study of Phra Prayatithamma for a long time. The obstacle is that novice monks have reduced the number of ordained every year, but the curriculum is very educational 2. The appointment of the Steering Committee has an understanding of the approach to education reform. The Clergy Working Group of Executives to the Faculty of Students provides practical policies, controls, information collection for the sake of reporting the results of the administration.

Keywords: Management development; Studying the teachings of the Dharma Department; Education Reform

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของประเทศชาติ พระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยนำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้สัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ ที่จัดให้มีการเรียนการสอนในด้านการศึกษาต่าง ๆ ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านวิถีชีวิต วิธีคิด และวิธีการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมมี 3 แผนก คือ 1. แผนกธรรม 2. แผนกบาลี 3. สามัญศึกษา

การพัฒนารูปแบบการศึกษาพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการได้ดูแลรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมไทยเชิงประยุกต์ กฎระเบียบของการศึกษาพระปริยัติธรรมให้แก่บุคคลที่เข้ามาบรรพชา อุปสมบท เป็นการสร้างบุคลากรคือ

พระภิกษุสามเณร ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2553) เมื่อรัฐบาลมีนโยบายในการปฏิรูปในกิจการพระพุทธศาสนา โดยพระราชบัญญัติ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาที่มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐบาลและคณะสงฆ์ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาที่คณะสงฆ์ โดยมีการตั้งคณะกรรมการ การศึกษาระดับพระปริยัติธรรมขึ้น เพื่อดูแลเรื่องแผนงาน หลักสูตรการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษา รวมถึงการเทียบวุฒิการศึกษาที่ดูแลร่วมกันระหว่างกรรมการเถรสมาคมและกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐบาลมีความประสงค์จะให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ส่งเสริมการศึกษาคณะสงฆ์ การศึกษาที่พระภิกษุ สามเณร จะต้องเล่าเรียน ศึกษา ค้นคว้า และทำความเข้าใจ มี 4 ประการ คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 4) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาการศาสนา และอบรมจริยธรรม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ปัจจุบันกิจการพระศาสนาด้านการศึกษา ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณหรือการวางแผนการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ ด้านการจัดการระบบการทำงาน ด้านนโยบายขององค์การ ด้านผลงานผลผลิต ยังประสบปัญหาในด้านกระบวนการบริหารจัดการอยู่ไม่น้อย (ฝ่ายการศึกษาพระปริยัติธรรม กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา, 2557) และอีกทั้งยังประสบกับภาวะบุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลงเรื่อย ๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เมื่อบุคคลากรเริ่มมีจำนวนน้อยลงๆ ก็ทำให้การเรียน การสอนต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ให้สอดคล้องกับปัจจัย (พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร), 2562) นอกจากนั้นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นพระสังฆาธิการอาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ชำระคดีความให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 รูปหรือคนที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง 2)กลุ่มนักวิชาการด้านนโยบายและการวางแผนการจัดการการศึกษาทางพระพุทธศาสนา 3) กลุ่มนักวิชาการด้านการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 4) กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ และ 5) กลุ่มข้าราชการนักวิชาการด้านนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครสร้าง (Structure In - Depth Interview) 2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เขียนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านกระบวนการ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาปรับแก้ให้มีความชัดเจน การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก ผู้ช่วยทั่วไป และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับของการบริหารจัดการศึกษาแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า

ด้านบุคลากร ผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์และมีแนวคิดในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมงบประมาณรายรับได้จากการบริจาค ทำบุญทั่วไปและผู้มีจิตศรัทธามา วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและคอยตรวจสอบสภาพความพร้อมในการใช้งาน การจัดระบบการทำงานมอบหมายให้แก่อาจารย์เป็นผู้ดูแลรักษาให้ถูกต้องตามกฎระเบียบและรายงานผลเป็นลำดับขั้นตอน นโยบายองค์การวัดเป็นผู้จัดการศึกษาทั้งหมดโดยเจ้าสำนักเรียนพระปริยัติเป็นผู้ดูแล การอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ส่วนในการตรวจสอบการสอบวัดผลประเมินผลมีระบบและกลไกที่ชัดเจนอย่างเป็นธรรม

ด้านปัญหาอุปสรรค คือการขาดแคลนบุคลากรที่ชำนาญการและต้องปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีความชัดเจน งบประมาณรายรับกับรายจ่ายไม่มีความ

สมดุลกัน ครูผู้สอนได้รับค่านิตยภัตมานั้นไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือนั้นขาดเครื่องมือเทคโนโลยีในการจัดเก็บฐานข้อมูล ขาดการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ ในระบบการทำงานผู้ปฏิบัติงานไม่ทราบแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการทำงานซับซ้อนกัน ในด้านนโยบายขององค์การขาดการประสานงานกับชุมชนและขาดการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแผนพัฒนาระยะยาว หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนไม่เต็มที่ ส่วนผลงานและผลผลิตนั้นขาดเครื่องมือในการกำกับติดตามที่มีคุณภาพและชัดเจน

2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า

คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมได้วางแผนตั้งคณะกรรมการฝ่ายการศาสนศึกษาและจัดฝึกอบรมด้านองค์การ ด้านความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เจ้าสำนักเพื่อมุ่งไปสู่ระดับมาตรฐาน ในด้านการจัดการองค์กรการกระจายอำนาจในการบริหารสำนักเรียนต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูอาจารย์และนักเรียนได้ใช้เทคโนโลยีมีระบบไวไฟ(Wi-Fi) ที่ทันสมัยและมีผู้อุปถัมภ์ในเรื่องปัจจัยสี่อย่างเพียงพอ ส่วนการจัดบุคคลเข้าทำงานได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ส่วนงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลอาจไม่เพียงพอจึงต้องหางบประมาณจากภายนอกมาเสริมให้เพียงพอ และจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ส่วนการควบคุมทางคณะสงฆ์ควรร่วมกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาติดต่อและประสานงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

3. กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า

ด้านบุคลากรต้องเป็นคนดีมีความซื่อสัตย์มีความตั้งใจในการบริหาร เป็นผู้นำทางการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการพัฒนาการศึกษา สรรหาบุคลากรให้มีความเหมาะสม ในทำงาน อบรมพัฒนาบุคคลากรให้มีทักษะ มีความรู้เพิ่มศักยภาพเพิ่มสูงขึ้น สำนักเรียนต้องมีการวางแผนงบประมาณ เป้าประสงค์ ผลผลิต กลยุทธ์โครงสร้างแผนงาน จัดแผนกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้จัดทำแผนงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นความคุ้มค่า อีกทั้งต้องจัดระบบการตรวจสอบภายในที่มีมาตรฐานโปร่งใสและตรวจสอบได้ การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบดูแลให้พร้อมใช้งาน และจัดทำแผนงบประมาณจัดซื้อจัดจ้างและช่วยกันดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือการเรียนการสอน จัดระบบการทำงานที่ดีมีโครงสร้างที่มีความเหมาะสมมีความยืดหยุ่นได้ตามแต่ละสถานการณ์ แบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานให้ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนและมีความยุติธรรม เพื่อทำให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และในการกำหนดนโยบายขององค์กรนั้นต้องพิจารณาเป้าหมายในเชิงกลยุทธ์ และ

วัตถุประสงค์ตลอดจนการกำหนดการใช้แผนกลยุทธ์ให้ประสบผลสำเร็จ การบริหารการศาสนศึกษาที่จะพัฒนาการบริหารจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ผู้บริหารควรมีอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติและเป็นพื้นฐานในการทำงาน และการพัฒนาตนเอง พัฒนาคน พัฒนางาน ควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขัดเกลาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ และน่าสนใจจึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันการบริหารยังไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะผู้บริหารขาดความรู้และทักษะ ผู้บริหารต้องมีทักษะ มีความรู้ความสามารถที่จะบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สำเร็จ ผู้บริหารต้องบริหารจัดการทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ให้ชัดเจนและเป็นไปอย่างมีระบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อระดมสมองของบุคลากรมาเปรียบเทียบความคิดเห็นอื่น ๆ และใช้มติในการตัดสินใจการบริหารจึงบรรลุเป้าหมายได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร), (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนั้น ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสหัส ฐิตสาโร, (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในองค์กรและคณะสงฆ์การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของ บริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่ายังขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการ เปลี่ยนแปลง แต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ที่มีลำดับขั้นสูงกว่าการจัดการ บริหารแต่ละวัดยังไม่เด่นชัดรวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับภาค จน ถึงระดับวัดการปกครอง มีการรวมศูนย์ และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่าง การศึกษาของวัด

2. องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

การวางแผน พบว่า มีการวางแผนเตรียมการหลายอย่าง อย่างน้อยได้สร้างความเข้าใจการรับรู้ถึงแนวทางการปฏิรูปโดยทั่วไปทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะการปฏิรูปด้านศาสนศึกษาคือพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีการจัดให้ผู้รับผิดชอบจัดเตรียมทำเป็นแบบอย่างของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมประจำแต่ละอำเภอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสนอ กุสลจิตฺโต (คงดี), (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 3” ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรเน้นความเหมาะสมสำหรับพระภิกษุและสามเณร ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญหลักๆ มี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 2) ด้านการสร้างเครือข่ายการนิเทศ 3) ด้านการพัฒนาการนิเทศ 4) ด้านการใช้สื่อและเครื่องมือในการนิเทศ 5) การประเมินผลการนิเทศ

การจัดองค์การ พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีการจัดการด้านองค์กร ด้วยการกระจ่ายอำนาจการบริหารให้สำนักเรียนได้มีอิสระในการจัดการองค์กรสำนักเรียนของตน มีการสนับสนุนให้ครูอาจารย์และนักเรียนทุกระดับชั้นได้ใช้เสนาสนะที่ทันสมัยสะอาด มีระบบไวไฟล์ มีผู้อุปถัมภ์ในเรื่องปัจจัยสี่อย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ โกมลิทธิพงษ์, (2550) ได้วิจัยเรื่อง“การบริหารจัดการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการระบบงานมีการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาสผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่ายด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบและตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในโรงเรียน

ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน พบว่า การจัดบุคคลเข้าทำงานของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการปฏิรูปการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดนครปฐม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและ คณะทำงานทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ผู้บริหารระดับเจ้าคณะไปถึงสำนักเรียนและมีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันอยู่เป็นประจำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร), (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนั้น ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหาร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวง ได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม

ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ พบว่า การสั่งการหรืออำนวยการนั้น เป็นเรื่องที่มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ มีการมอบนโยบายการปฏิบัติและได้แนวทางกรอบแนวคิดจากระดับสูงลงไปตามลำดับ เมื่อได้ปฏิบัติแล้วมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ทางสำนักเรียนต่างๆ ที่อยู่ในเขตอำเภอก็ได้ปรับปรุงโดยรวมกันกับเจ้าสำนักเรียนนั้น ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสหัส ฐิตสาโร, (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในองค์กรและคณะสงฆ์ แต่มอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ที่มีลำดับขั้นสูงกว่าการจัดการ และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่างการศึกษาของวัด และของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดีและไม่เป็นระบบการเผยแพร่อย่างเป็นรูปแบบเดิมและขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยการบริหารงานสาธารณูปการก็ขาดระบบแบบแผน ที่ชัดเจน

ด้านการควบคุม พบว่า การควบคุมโดยการมีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ด้วยการประสานงาน และการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการรายงานผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาโดยแบ่งงานกระจายกำลังการทำงานโดยมอบงานพันธกิจนโยบายการปฏิบัติการและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมาโล, (2564) ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธในจังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครองระดับสูงต้องมีหน้าที่ในการสั่งการ และควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาการกระงาน ตามหน้าที่ ที่เหมาะสม โดยผู้ปฏิบัติงานต้องรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร และหากการปฏิบัติหน้าที่มีข้อบกพร่องต้องสั่งการแก้ไขทันที

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ด้านบุคลากร พบว่า หลักการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานและผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์เพราะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่ต้องวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต เพราะการปฏิบัติงานตามนโยบายจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผน และถ้าวางแผนดี ก็เท่ากับปฏิบัติงานสำเร็จไปแล้วกว่าครึ่งซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร), (2559) ได้

วิจัยเรื่อง “ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไป และปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ด้านบุคลากร ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ขาดการศึกษาอบรม ดังนั้น การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จึงต้องได้บุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยจัดการอบรมบุคลากรให้มีความรู้มีทักษะในการทำงานให้ได้ประสิทธิภาพ จึงจะสามารถร่วมกันพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมได้

ด้านงบประมาณหรือการวางแผนการเงิน พบว่า หลักการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ด้านงบประมาณหรือการวางแผนการเงิน ควรจัดการแบบมีส่วนร่วมให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และให้เรียงลำดับความสำคัญในการใช้จ่ายเงิน มีมีประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนา ตนฺติปาโล (แสนณรงค์) (2562) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า ด้านงบประมาณ สร้างกฎระเบียบ ดำเนินการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และผลการปฏิบัติตามกฎระเบียบ จัดทำคำขอตั้งงบประมาณ, การจัดทำเสนอของบประมาณ, การจัดสรรงบประมาณ, การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา, การบริหารการเงิน, การบริหารบัญชี, การบริหารพัสดุและสินทรัพย์, การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ พบว่า การพัฒนาด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการเรียนการสอน คือเจ้าสำนักเรียนหรือผู้บริหารต้องเอาใจใส่เรื่องวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยมีครูอาจารย์ และนักเรียนก็จะเป็นผู้ใช้สอยวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือของแต่ละห้องเรียน จัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ทุกชิ้นทุกชนิดและสอดคล้องกับงานของ พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร) (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการส่งเสริมการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับนักเรียน ให้นักเรียนมีความพึงพอใจว่าสำนักเรียนมีวัสดุอุกรณ์เพียงพอกับการเรียน ด้านการจัดการระบบการทำงาน พบว่า ระบบการทำงาน ที่ดีจะต้องขึ้นอยู่กับ โครงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีความเหมาะสม มีความยืดหยุ่นตามแต่ละสภาพการทำงานของแต่ละส่วนงาน เริ่มจากการวางแผนทั้งงานแบบระยะสั้นและระยะยาว ต้องแบ่งหน้าที่ชัดเจนไม่ทับซ้อนการทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ควรจะทำหน้าที่ทับซ้อนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ โกมลิทธิพงษ์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของคณะ

สงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการระบบงานมีการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาสผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่ายด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบและตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในสำนักเรียน

ด้านนโยบายขององค์การ พบว่า นโยบายสำนักเรียนพระปริยัติธรรมต้องกำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้บริหารการพิจารณาเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และวัตถุประสงค์ตลอดจนกำหนดการปฏิบัติการกลยุทธ์ในการควบคุมประสบผลสำเร็จ นโยบายส่วนใหญ่มีลักษณะกว้าง และมีผลกระทบที่สำคัญในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แต่จะไม่มีขอบเขตผลกระทบและสอดคล้องงานวิจัยของ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการวิจัยพบว่า นโยบายด้านการเตรียมการสอน และการวางแผนการสอนด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและ นโยบายด้านการวัดผลประเมินผลของการเรียนการสอนให้ชัดเจน และมุ่งสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ และเข้าสู่การปฏิบัติการและการประเมินผลตามสภาพจริง

ด้านผลงานผลผลิต พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลากรในพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือสำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ช่วยชี้วัดความสำเร็จได้วิธีการวัดผลทางการปฏิบัติงานของบุคคลากรทั้งในเรื่องความสามารถในการทำงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา คิดดี (2547) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปแบบการประเมินผลและการจัดการเรียนการสอนการตัดสินการประเมินการจัดการเรียน มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ส่วนวิธีการตัดสินใจในการ เปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมผัส ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

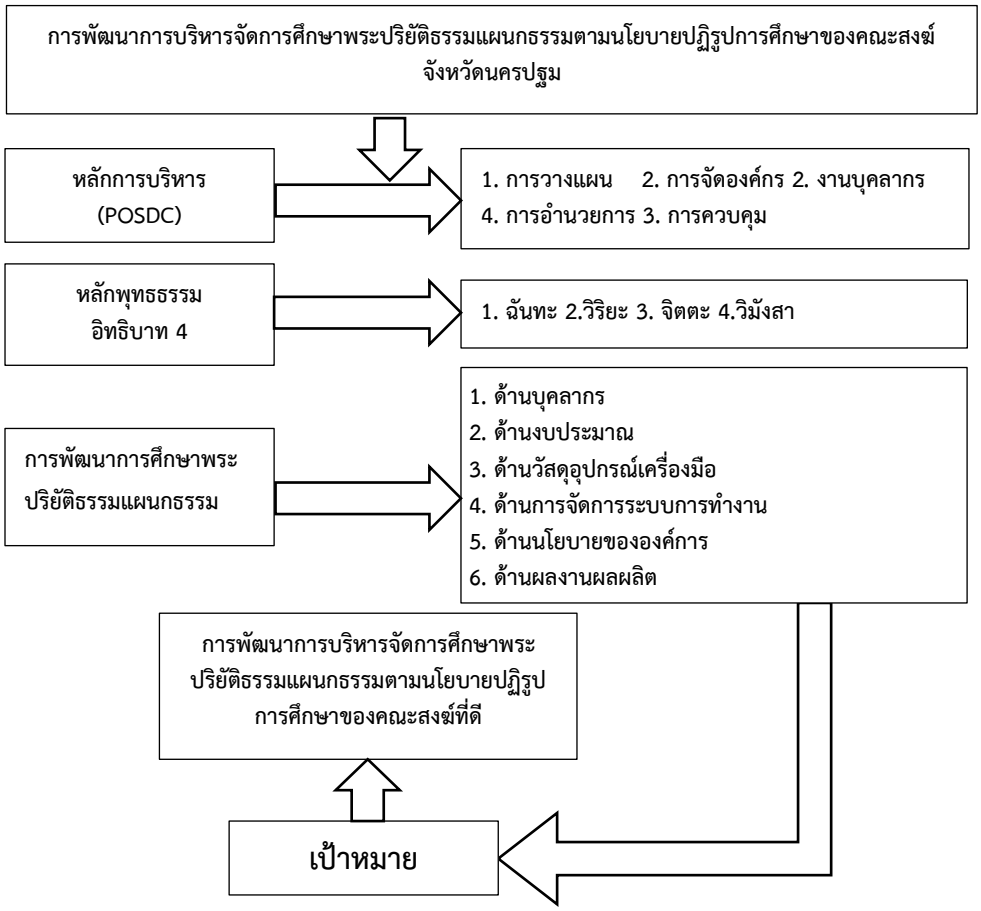

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ได้แก่

1) พัฒนาบุคลากร พัฒนาบุคลากรของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมถือว่ามีความอย่างสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณธรรม บุคลากรทุกคนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สำนักเรียนพระปริยัติธรรมจะแก้ไขข้อบกพร่อง เพิ่มเติมในส่วนที่ขาดเหลือให้กับบุคลากร และที่สำคัญบุคลากรต้องมีขวัญ และกำลังใจ ในการปฏิบัติงานด้วยความสุข และเต็มใจ อีกทั้งต้องอยู่ดีมีสุข คือ การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร

2) การบริหารงบประมาณ การบริหารงบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็น

เครื่องมือในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแผนงานและกำลังเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ

3) การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นกระบวนการหนึ่งในการลดต้นทุนทางการเงินสามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างเพียงพอและสอดคล้องกับปีงบประมาณ รวมถึงการจัดสรรเพื่อบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การจัดการระบบการทำงาน มีองค์ประกอบ คือ การวางแผนงาน การจัดลำดับความสำคัญ การแบ่งงาน สร้างแรงจูงใจให้แก่บุคคลากร พัฒนาทักษะของบุคคลากร แก้ปัญหาการขาดแคลนบุคคลากร และนำเครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเข้ามาใช้การทำงานจะช่วยให้การบริหารจัดการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น

5) ด้านนโยบายขององค์การ ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและกำหนดนโยบายต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมจากข้อมูลที่เป็นจริง สอดคล้องกับปัจจัยภายนอก คือ ต้องสอดคล้องกับระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคมโดยส่วนรวม และความคิดเห็นของสาธารณชน และจะต้องกำหนดขึ้นโดยให้คลุมไปถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยนโยบายที่กำหนดขึ้นจึงจะสามารถที่จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุถึงเป้าประสงค์ได้

6) ด้านผลงานผลผลิต สำนักเรียนพระปริยัติธรรมต้องทำการ กำกับติดตามผลการเรียนของนักเรียน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน มีการวางแผนในการตรวจสอบการสอบวัดผลประจำปีที่รัดกุมและจริงจัง ในแต่ละสำนักเรียนต้องมีระบบ และกลไกการประเมินผลที่ชัดเจนอย่างเป็นธรรมต่อผู้เรียน

7) การวางแผน การวางแผนเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดีของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ดังนั้นควรมีการวางแผนเพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน คาดการณ์ไปล่วงหน้าและกำหนดแนวทางที่คาดว่าน่าจะดีที่สุดโดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างได้ผล เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8) การจัดองค์กร หรือการจัดโครงสร้างสำนักเรียนพระปริยัติธรรมตามหน้าที่โดยคำนึงถึงหน้าที่ของงานแต่ตำแหน่งของบุคคลากรเป็นสำคัญ โดยจัดกลุ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ที่คล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันให้ทำหน้าที่มีลักษณะเหมือนกัน เป็นโครงสร้างการจัดองค์การ ที่ได้รับความนิยมมานาน เป็นการจัดองค์การแบบเก่าแก่ที่สุดและยังเป็นมาตรฐานโครงสร้างที่มักถูกนำไปผสมผสานกับการจัดองค์การในรูปแบบโครงสร้างอื่น ๆ ตามขนาดและความจำเป็น

9) งานบุคลากร การบริหารบุคลากรในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมเป็นกระบวนการเกี่ยวกับบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่ดี มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับงาน เข้ามาทำงานให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ผลดีที่สุด งานบุคลากรเป็นงานสำคัญงานหนึ่ง ที่จะทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะงานบุคลากรเป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้

10) การอำนวยการ เป็นการมอบหมาย ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานของบุคคลากรของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมให้ดำเนินไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยจะต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจของบุคลากรด้วย องค์ประกอบของการอำนวยการประกอบด้วย การตัดสินใจ การสั่งการ การจูงใจ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประสานงานและการสื่อสาร เป็นต้น

11) การควบคุม การควบคุมงานเป็นงานที่ช่วยสร้างมาตรฐานของงานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบวิธีการทำงานของบุคลากรให้สามารถรักษาคุณภาพของการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐาน เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและยังสามารถใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วย

12) ฉันทะ คือ บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมพึงมีฉันทะในการปฏิบัติงาน ความพอใจ รักใคร่ เต็มใจ และฝักใฝ่ในงานอยู่เสมอ ทุ่มเทความสามารถ และปรารถนาเพื่อที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุด บุคลากรผู้มีฉันทะทำให้เป็นผู้มีความพอใจ และมีใจรักต่องาน ทำให้เกิดความรู้สึกเต็มใจในการทำงาน

13) วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ความอุตสาหะและมานะบากบั่นที่จะปฏิบัติงานหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีที่สุด ไม่ท้อถอยเมื่อเกิดอุปสรรค และความยากลำบากต่าง ๆ ด้วยการมองปัญหาหรืออุปสรรคที่ขัดขวางต่อการทำสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย และต้องเอาชนะให้สำเร็จ

14) จิตตะ คือ การเอาใจใส่ และให้ใจจดจ่ออยู่กับอยู่กับสิ่งที่ทำ มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงาน ไม่ปล่อยปละละเลยในงานที่ทำ และทำงานด้วยความตั้งใจที่จะให้งานนั้นสำเร็จ เพราะจิตเป็นเครื่องผลักดัน และควบคุมการเกิดของสมาธิ ซึ่งเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

15) วิมังสา คือการใคร่ครวญและใช้ปัญญาตรวจสอบงาน เมื่อบุคลากรมีวิมังสาความรักในงานที่ทำ มีความขยันหมั่นเพียร มีสติรับผิดชอบ โดยใช้วิจารณญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมาว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมต้องมีนโยบายให้ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนมีการวางแผนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามหลักสูตรที่เหมาะสมกับยุคสมัย มีเป้าหมายชัดเจนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

2. ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ต้องบริหารจัดการครูอาจารย์ประจำสำนักเรียนให้เข้าอบรมสัมมนาเชิงวิชาการ ไปศึกษาดูงานในสถานที่ปฏิบัติงานจริง มีการจัดฝึกอบรมสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระปริยัติธรรม

3. คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมควรทำหรือสนับสนุนสำนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ให้สำเร็จเป็นหนึ่งอำเภอหนึ่งสำนักเรียนตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ โกมลิทธิพงษ์. (2550). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย.* (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

กฤษณา คิดดี. (2547). *การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* (ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู.* (ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฝ่ายการศึกษาพระปริยัติธรรม กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา. (2557). *โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร). (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร.* (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาธนา ตนฺติปาโล (แสนณรงค์). (2562). *รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง.* (พุทธศาสตรดุษฎีบัญฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาสหัส ฐิตสาโร. (2551). *การบริหารองค์กรคณะสงฆ์.* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาเสนอ กุสลจิตโต (คงดี). (2558). การพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 2*(2),50-51

พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมาโล. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธในจังหวัดสระบุรี.* พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสารจำกัด.

ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา*

SUITABLE OF LEGAL MEASURES UNDER THE SANGHA ACT B.E. 2505 IN THE EVENT THAT A BUDDHIST MONK IS ARRESTED AND CHARGED WITH A CRIME

พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, พระสิทธินิติธาดา(ชลัช โชติทตฺโต), โกเมศ ขวัญเมือง
Phrakhruwinaithorn Ek Jinavamso, Phrasitthinitithada (Chalat Chotithatto), Gomes Kwanmuang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: eak_mcu1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อค้นพบข้อเสนอแนะความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าอาวาสเสียเองนั้น ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 มิได้กำหนดไว้ จึงเกิดปัญหาช่องว่างในการตีความกฎหมาย เจ้าอาวาสหลายรูปที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาจึงไม่มีผู้รับมอบตัวไว้ควบคุม เพื่อดำเนินการในการต่อสู้คดี เจ้าอาวาสนั้นจึงต้องโดนสละสมณเพศไปโดยปริยาย จึงควรปรับปรุงเพิ่มเติม มาตรา 29 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ถ้าเจ้าอาวาสกระทำผิดกฎหมายอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี ให้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้ปกครองระดับสูงขึ้นไปตามลำดับชั้นร่วมกันปรึกษากับพนักงานสอบสวน เมื่อเห็นเจ้าอาวาสนั้นไม่หลบหนีและยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนสมควรปล่อยตัวชั่วคราว และให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการลำดับสูงรับตัวเจ้าอาวาสไปพำนักในวัดที่เห็นสมควร

คำสำคัญ: มาตรการ; ความเหมาะสม; พระภิกษุถูกจับ

*Received September 20, 2021; Revised November 14, 2021; Accepted November 20, 2021

Abstract

This research paper aims to discover recommendations for the appropriateness of legal measures under the Clergy Act B.E. 2562 (1962), in cases where monks are arrested for criminal offenses.

The results showed that in the case of the perpetrator being abbot himself, the culprit was the one who had been killed. In the Clergy Act B.E. 2562, Section 29 was not defined, so there was a gap in the interpretation of the law. Many of the abbots arrested for criminal offenses have no surrenders to control to proceed with the fight. The abbot was then subjected to an implicit abdication of his sexuality. Therefore, section 29 of the Clergy Act B.E. 2562 (1962) should be updated if the abbot commits a criminal offense with a penalty of up to three years in prison. Higher-ranking parents in the hierarchy discussed with the inquiry. When he saw the abbot, he did not flee and messed with the testimony. The investigators deserved to release him on bail and have the high-ranking clergy take abbots to reside in temples they deemed appropriate.

Keyword: Measurement; appropriate; Buddhist monk is arrested

บทนำ

พระสงฆ์สำหรับสังคมไทยนั้นถือได้ว่ามีสถานะทางสังคมที่น่ายกย่องและเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนเป็นอย่างมาก การประพฤติปฏิบัติตนของพระสงฆ์จึงมีกฎเกณฑ์ที่มากกว่าบุคคลธรรมดาที่สำคัญ คือ การต้องปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยถ้าพระสงฆ์กระทำการละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว ก็มีบทลงโทษที่จะนำมาใช้กับพระสงฆ์ที่ได้กระทำผิดไป โดยเป็นขั้นตอนทางสงฆ์โดยเฉพาะ (คฑาวุธ วีระวงษ์, 2554) แต่กรณีที่พระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดตามกฎหมาย หลักเกณฑ์ในการดำเนินการด้านพระวินัยและดำเนินคดีอาญาให้เกิดความเหมาะสมชัดเจนนั้น จะต้องมีหลักในการดำเนินการ สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันเมื่อมีกรณีที่พระภิกษุกระทำผิดกฎหมายทางอาญา เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติให้มีวิธีการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุที่กระทำผิดกฎหมายอาญาแตกต่างจากบุคคลธรรมดาโดยทั่วไป เพียงแต่ระเบียบปฏิบัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการด้วยความละเอียดสุขุมรอบคอบ เป็นไปด้วยความสุภาพอ่อนโยนเท่านั้น ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเล่มที่ 1 ลักษณะที่ 3 บทที่ 5 ข้อ 39 อีกทั้ง มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มิได้กำหนดว่าพระภิกษุ

กระทำความผิดอาญาว่าเป็นความผิดอาญาสถานใด ซึ่งในทางกฎหมายก็มีการจำแนกความผิดทางอาญาไว้ คือ ความผิดลหุโทษ ความผิดมัชฌิมโทษ ความผิดอุกฤษฎ์โทษ (นรวัฒน์ สวยงาม, 2561) ซึ่งการลงโทษ มีความแตกต่างหนักเบา ไม่เท่ากัน ตรงส่วนนี้ผู้วิจัยก็เห็นว่าเป็นประเด็นปัญหา ในส่วนของการจับกุมตรวจค้นโดยทั่วไปเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย เพราะไม่มีระเบียบหรือกฎหมายให้สอบสวนพระภิกษุไว้โดยเฉพาะ

ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจสอบสวนพระภิกษุที่กระทำความผิดอาญาได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 29 “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้” (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505) เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายในบางคดีมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย หากจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ทั้งที่อยู่ในสมณเพศ ย่อมกระทบกระเทือนเสียหายแก่คณะสงฆ์และพระศาสนา หากจะปล่อยชั่วคราวไปก็อาจเกิดความบกพร่องเสียหายแก่การดำเนินคดี จึงจำเป็นต้องดำเนินการให้พระภิกษุผู้ต้องหานั้นสละสมณเพศเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและมิให้เสียหายแก่การดำเนินคดี ในกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการปล่อยชั่วคราวในการต่อสู้คดีเจ้าพนักงานสอบสวนยึดหลักในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 จะเห็นได้ว่าขอบเขตและอำนาจดุลพินิจจะอยู่ที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,2547) จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น 4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ 5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล หากยึดหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 (พิชัย นิลทองคำ, 2554)

การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในลักษณะที่บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และ โทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ใน

กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิด มิได้ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แต่ต้องดำเนินการเฉพาะกรณีที่จำเป็นและต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้การดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาของพระภิกษุที่ถูกดำเนินการตามกฎหมายตามขั้นตอนต่างๆ แล้วนั้น ตั้งแต่ขั้นการจับกุม การสอบสวน การพิจารณาพิพากษาคดี จนถึงการบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษา อันได้แก่การจำคุกและกักขังจำเป็นจะต้องให้มีการสละสมณเพศ แต่ในการดำเนินการให้สละสมณเพศนั้น ควรปรึกษา มีมติร่วมกัน ระหว่างพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองระดับสูงขึ้นไปตามลำดับชั้น ปัจจุบันมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลปกครองคณะสงฆ์ไทยทั่วราชอาณาจักรก็ไม่ได้มีระเบียบ กฎมหาเถรสมาคมว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศในระหว่างต้องหาคดีอาญาหรือถูกกักขังในคดีอาญา และไม่มีหนังสือแจ้งเวียนแนวทางปฏิบัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงวิธีการให้สละสมณเพศว่าควรดำเนินการอย่างไร อาศัยการปฏิบัติตามอย่างกันมา ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนประเด็นต่างๆ ดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมาย ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา
2. เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อพระภิกษุที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญามาตรา 29 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร (Documentary Studying) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เป็นผลงานทางวิชาการ

เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ต่างๆ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเป็นการวิเคราะห์และบรรยายเชิงพรรณนา ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา

การดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อมีกรณีที่พระภิกษุกระทำผิดกฎหมายทางอาญาก็มีการดำเนินการตามกระบวนการแห่งกฎหมาย สิทธิของพระภิกษุในทางกฎหมายอาญานั้นมีปัญหาในทางหลักการปฏิบัติในกระบวนการต่างๆ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของความเป็นพระภิกษุตามแนวปฏิบัติที่เคยปฏิบัติกันมา เพียงแต่ในส่วนเบื้องต้นเท่านั้น ไม่ได้คุ้มครองสิทธิของพระภิกษุในทางกฎหมายอาญาโดยมีการบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจนแต่อย่างใด การใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนในการปล่อยตัวชั่วคราวพระภิกษุที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ซึ่งเจ้าพนักงานสอบสวนควรใช้ดุลพินิจว่าการกระทำความผิดอาญาพระภิกษุที่ถูกจับนั้น มีอัตราโทษน้อยหรือมากเป็น ความผิดลหุโทษ ความผิดมัชฌิมโทษ ความผิดอุกฤษฎ์โทษ ซึ่งการลงโทษ มีความแตกต่างหนักเบา ไม่เท่ากัน

2. เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในกรณีพระภิกษุถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา

เจ้าอาวาสมีหน้าที่อบรมสั่งสอนและปกครองพระลูกวัดตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย เมื่อพระลูกวัดถูกจับโดยต้องหาว่าทำผิดอาญา เจ้าอาวาสจึงมีบทบาทหน้าที่ดูแลแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งต้องใช้ทั้งหลักคิดวิเคราะห์ และพิจารณาให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย โทษตามพระวินัยก็มีการกำหนดความหนักเบาตามสภาพแห่ง ความร้ายแรงของความผิดไว้เช่นเดียวกับในกฎหมายอาญา แต่โทษทางสงฆ์นี้จะไม่มีการบังคับกับเนื้อตัวร่างกายของภิกษุผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด บทบาทของเจ้าอาวาสต่อพระภิกษุลูกวัดซึ่งถูกจับในข้อหาคดีอาญากรณีที่ให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจในการปล่อยชั่วคราวเพียงฝ่ายเดียว ควรกำหนดให้ ปรึกษา มีมติร่วมกัน ระหว่างพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ และเจ้าอาวาส ในการใช้ดุลพินิจปล่อยชั่วคราว หากเป็นกรณีที่ความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีและเจ้าอาวาสยินยอมรับตัวพระภิกษุรูปนั้นไว้ในปกครอง หากมีความผิดชัดแจ้ง ข้อหาที่ถูกจับมีโทษหนัก จำคุกสถานเดียว และเป็นความผิดซึ่งหน้า หรือปรากฏเห็นตำตาว่าพระผู้ต้องหาได้ทำผิดในข้อหาทางอาญานั้นจริง เจ้าอาวาสก็ไม่มีทาง

ช่วยเหลือรับตัวไว้ควบคุม เพราะความผิดชัดแจ้ง หรือผู้ต้องหารับสารภาพแล้ว ต้องยอมให้เจ้าหน้าที่จัดการไปตามกระบวนการกฎหมาย บ้านเมือง คือให้สึกดำเนินคดี แต่ทั้งนี้เจ้าพนักงานสอบสวนก็มิควรดำเนินการจับกุมทำการสึกโดยพลการ ควรปรึกษาหารือพิจารณาร่วมกับเจ้าอาวาสเสียก่อนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อพระภิกษุที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญามาตรา 29 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

ในกรณี พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุมหรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดวัดใดวัดหนึ่งให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการ ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ ในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ได้ให้ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งเป็นลำดับชั้น และนำมาใช้ในทางปกครองของคณะสงฆ์อยู่ จึงเห็นเหมาะสมที่จะนำมาพิจารณาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา และเกิดความเหมาะสม ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าอาวาสเสียเอง ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2505 มาตรา 29 มิได้กำหนดไว้ จึงเกิดปัญหาช่องว่างในการตีความกฎหมาย เจ้าอาวาสหลายรูปที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาจึงไม่มีผู้รับมอบตัวไว้ควบคุม เพื่อดำเนินการในการต่อสู้คดี เจ้าอาวาสนั้นจึงต้องโดนสละสมณเพศไปโดยปริยาย ตามในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2505 มาตรา 29 ฉบับนี้ ฉะนั้นจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ให้สมบูรณ์โดยเร่งด่วน ดังนี้

แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 29 “พระภิกษุรูปใดถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาที่มีอัตราโทษเกินกว่าสามปีขึ้นไป เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัด ที่พระภิกษุนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ ควบคุม หรือพนักงานสอบสวน ไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไป ควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัด วัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน มีอำนาจ จัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

1) (แก้ไขเพิ่มเติม) มาตรา 29/1 พระภิกษุรูปใดถูกจับ โดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญา โทษไม่เกินกว่าสามปี พนักงานสอบสวนเจ้าอาวาสร่วมปรึกษาหารือ ในกรณีพระภิกษุรูปนั้นจะไม่หลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และเจ้าอาวาสรับมอบตัวไว้ควบคุม ให้พนักงานสอบสวนปล่อยตัวชั่วคราวโดย ไม่ต้องสละสมณเพศ

2) (แก้ไขเพิ่มเติม) มาตรา 29/2 ในกรณีพระสังฆาธิการกระทำผิดกฎหมายอาญาโทษไม่เกินกว่าสามปี พนักงานสอบสวนผู้ปกครองระดับสูงขึ้นไปตามลำดับชั้นร่วมปรึกษาหารือ ในกรณีพระภิกษุรูปนั้นจะไม่หลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานและผู้ปกครองระดับสูงขึ้นไปตามลำดับชั้นรับมอบตัวไว้ ควบคุม ให้พนักงานสอบสวนปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องสละสมณเพศ จนกว่าคดีจะพิพากษาสิ้นสุดลง

อภิปรายผลการวิจัย

ความไม่ชัดเจนในกระบวนการของการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุอันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุที่กระทำผิดกฎหมายอาญาตามขั้นตอนต่างๆ อีกทั้งเมื่อพระภิกษุกระทำผิดกฎหมายทางอาญา การกระทำผิดกฎหมายทางอาญาของพระภิกษุนั้นก็ไม่ได้ระบุไว้ใน มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ว่าเป็นความผิดอาญาสถานใด ซึ่งในทางกฎหมายก็มีการจำแนกความผิดทางอาญาไว้ คือ ความผิดลหุโทษ ความผิดมัชฌิมโทษ ความผิดอุกฤษฎ์โทษ ซึ่งการลงโทษ มีความแตกต่างหนักเบาไม่เท่ากัน การที่พระภิกษุผู้ใดถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญาแต่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ความผิดโดยศาล ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 จะต้องถือว่าพระภิกษุผู้นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าพระภิกษุผู้นั้นมิได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อพระภิกษุผู้นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ จะเห็นได้ว่าโทษตามพระวินัยก็มีการกำหนดความหนักเบาตามสภาพแห่งความร้ายแรงของความผิดไว้เช่นเดียวกับในกฎหมายอาญา แต่โทษทางสงฆ์นี้จะไม่มีการบังคับกับเนื้อตัว ร่างกายของภิกษุผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ซึ่งการที่เจ้าพนักงานสอบสวนทำการ ดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ ย่อมเป็นการใช้มาตรการที่รุนแรงเสมือนว่าพระภิกษุผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานสอบสวนจึงดูเป็นการใช้อำนาจ หน้าที่ ที่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 29, มาตรา 25, มาตรา 26 และพระธรรมวินัยอีกทั้งหลักสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าอาวาสเสียเอง ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 มิได้กำหนดไว้ จึงเกิดปัญหาช่องว่างในการตีความกฎหมาย เจ้าอาวาสหลายรูปที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำผิดอาญาจึงไม่มีผู้รับมอบตัวไว้ควบคุม เพื่อดำเนินการในการต่อสู้คดี เจ้าอาวาสนั้นจึงต้องโดนสละสมณเพศไปโดยปริยาย ตามในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2505 มาตรา 29 ฉบับนี้ ฉะนั้นจึงควรระบุว่าผู้รับมอบตัวไว้ควบคุมนั้นควรเป็นผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ให้ใช้ตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งมีวิธีปฏิบัติในกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 23 (พ. ศ. 2541) ส่วนที่ 4 ตำบล ข้อที่ 25 อนุ (4) แก้ไขข้อขัดข้องของ

เจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559) ในส่วนนี้ เจ้าคณะตำบลจึงสมควรมีอำนาจ รับตัวเจ้าอาวาสไปควบคุมตามกฎมหาเถร และควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ให้เหมาะสม โดยเร่งด่วน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาอันที่จะเกิดขึ้นดังกรณีที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วดังกล่าว

ในกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการปล่อยชั่วคราวในการต่อสู้คดีเจ้าพนักงานสอบสวนยึดหลักในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีอำนาจเหนือเจ้าอาวาสแม้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมก็ตาม หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจไม่ปล่อยชั่วคราวพนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ จะเห็นได้ว่าขอบเขตและอำนาจดุลพินิจ (ชนิญญา ชัยสุวรรณ, 2526) จะอยู่ที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108/1 ในการดำเนินการกับพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ก็สมควรที่จะให้ปล่อยชั่วคราวเพราะไม่อยู่ในหลักเกณฑ์และพฤติกรรมตามมาตรา 108/1 ดังกล่าวมา

ส่วนการยื่นคำร้องของปล่อยตัวชั่วคราว (สุขุมาลย์ สุโขบล, 2554) เป็นสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสีย เมื่อได้รับคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวแล้วก็ต้องจะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ดังกล่าว การอาศัยหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการ ไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ต้องมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการตัดอิสรภาพของบุคคลโดยที่ศาลยังไม่ได้พิพากษา ว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจส่งผลกระทบต่อสถานภาพความเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือสมณศักดิ์ ถ้าให้กระทำโดยกระบวนการดังกล่าวมา ก็อาจจะไม่ยุติธรรม ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการพิจารณากำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นบางประการสำหรับการดำเนินการสละสมณเพศพระภิกษุสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา เพื่อให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและถูกต้องตามหลักของกระบวนการยุติธรรม

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

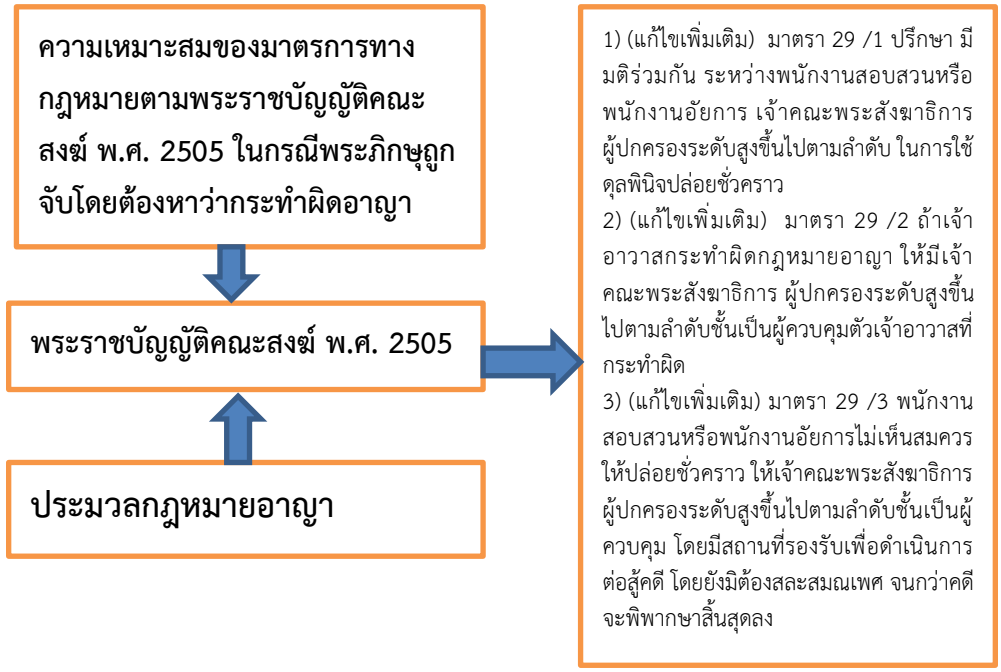

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐควรมีการศึกษาร่วมกัน ในการปรับปรุง เพิ่มเติม กฎหมาย มาตรา 29 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในการบังคับใช้กับพระภิกษุสงฆ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย

2. คณะสงฆ์ควรมีการจัดตั้งกองนิติการสงฆ์ ในการให้ความรู้ ช่วยเหลือและให้คำปรึกษา พระภิกษุในด้านกฎหมาย

เอกสารอ้างอิง

คฑาวุธ วีระวงษ์. (2554). *การดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนิญญา ชัยสุวรรณ. (2526). *การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ.(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรวัฒน์ สวยงาม. (2561). *การพัฒนาความยุติธรรม ศึกษากรณีการกำหนดโทษสถานอื่นแทนการลงโทษประหารชีวิตในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.* กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

พระพิมลธรรม (อาสภมหาเถร).(2530) *ผจญมาร บันทึกชีวิต 5 ปี ในห้องขัง.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตการพิมพ์.

พิชัย นิลทองคำ. (2554). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง-วิธีพิจารณาความอาญา.* กรุงเทพฯ: บริษัท อฑตยา จำกัด.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2559). *คู่มือพระสังฆาธิการ(พ.ศ.2559).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุขุมาลย์ สุโขบล. (2554). *การประกันตัวในชั้นสอบสวน: ศึกษาในแง่การใช้ดุลพินิจเจ้าพนักงานในทางปฏิบัติ วิเคราะห์ตามแนวทางสังคมศาสตร์.* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

PROPOSALS EXPANSION FOR THE REFORM OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS, CHILD CARE PROVIDERS, AND ASSISTANT TEACHERS' PRODUCTION AND DEVELOPMENT SYSTEMS: CHIANG MAI EDUCATION SANDBOX*

การขยายผลข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็กและครูผู้ช่วย : พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

Kiatsuda Srisuk
เกียรติสุดา ศรีสุข
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Corresponding Author Email: Kiatsuda.srisuk@cmu.ac.th

Abstract

Faculty of Education, Chiang Mai University is the one of three universities that was selected by the Equitable Education Fund as a university to expand proposals for reforming the production and development system in early childhood teachers in case studies of Chiang Mai Education Sandbox. There are 5 phases for the research process by analyzing quantitative data using basic descriptive statistics and analyzing qualitative data by content analysis.

The findings showed as follows: 1. Most of the target groups of teachers and childcare providers have less than five years of teaching experience, and more than half have a teaching license. 2. Creating a curriculum for the core competency development affects the early childhood children's conceptual innovation development. As the teachers and childcare providers in Chiang Mai Education Sandbox were found that the main components of the curriculum have 6 modules. It is a quality course with the highest overall quality assessment results 3. The curriculum application revealed that the creation of curriculum has an overall effectiveness index higher than .50 4. Creating an academic management model to support the development of teachers' competency indicates that there are 4 phases of

*Received February 1, 2022; Revised February 22, 2021; Accepted February 23, 2021

action 1) is to fulfill through hands-on practice. 2) is hand-on practice and building a learning community, 3) offers special guidance, and 4) reflects the thought leading to productivity and feedback 5. An academic management model, by overall opinions points out that teachers have better performance development results and meet the criteria.

Keywords: core competencies; reform of the early childhood teachers; education sandbox

บทคัดย่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นหนึ่งในสามมหาวิทยาลัยที่ได้รับการคัดเลือกจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้เป็นสถาบันในการจัดทำพัฒนาข้อเสนอในการปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็ก และครูผู้ช่วยในปีงบประมาณ 2562 การวิจัยนี้มี 5 ระยะโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยายพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปีและเกินครึ่งมีใบประกอบวิชาชีพครู 2) ผลการสร้างหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมทางความคิดของเด็กปฐมวัย สำหรับครูและผู้ดูแลเด็กในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่พบว่าองค์ประกอบหลักของหลักสูตรมี 6 โมดูลโดยเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพมีผลการประเมินคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้หลักสูตรพบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีดัชนีประสิทธิผลโดยรวมสูงกว่า .50 4) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการในการสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะครูมีหลักการดำเนินการ 4 ระยะคือระยะที่ 1 เติมเต็มผ่านการลงมือปฏิบัติจริงระยะที่ 2 ปฏิบัติจริงและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระยะที่ 3 แนะนำชี้แนะอย่างเป็นพิเศษและระยะที่ 4 สะท้อนความคิดเพื่อนำไปสู่ผลผลิตและข้อมูลป้อนกลับ 5) ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการ พบว่าภาพรวมสามารถทำให้ครูมีผลการพัฒนาสมรรถนะดีขึ้นและเป็นไปตามเกณฑ์

Keywords: สมรรถนะสำคัญของครูปฐมวัย; การปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัย; พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Introduction

Although all aspects of the world society have been developed, whether it is science, technology, economy, society, or education, some populations cannot access varied educational services organized by the government. Then, it causes an education inequality situation, access to education, and educational management issues at all levels around the world; mainly, the problem of early childhood education and primary education level is a problem many countries have encountered and are seeking solutions (OECD, 2019). Thailand cannot refrain from such problems, as evidenced by Article 54 of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560(2017). Therefore, it emphasizes proactive educational reform by establishing an independent organization to solve the educational management problem. This organization is the Education Equality Fund, also known as the EEF, which is the agency with the core authority to create equality in education, assist the students who need money, reduce educational disparities, and strengthen and develop the quality and efficiency of teachers. the EEF has announced to accept proposals for research projects to develop proposals for reforming the production and developing systems of early childhood teachers, child care providers, and assistant teachers for higher education institutions since the fiscal year 2019 (Education Equality Fund, 2018).

Faculty of Education, Chiang Mai University is one of three universities that have been selected by the Equitable Education Fund as a university for developing a proposal for reforming early childhood teachers, child care providers, and teaching assistants production and development systems in the fiscal year 2019. Faculty of Education prepared a proposal for reforming the production of early childhood teachers using the research-based learning in the preparation of reform proposals, which includes: (1) Institutions for teachers and early childhood teachers, child care providers, and teacher assistants production should adjust the early childhood teacher production paradigm by using spatial education management concepts and conceptual innovation through the introduction of social phenomena, spatial identity and

futuristic images of children in each area as the basis for learning management in academic service; (2) Ministry of Higher Education, the Teachers Council of Thailand and higher education institutions producing early childhood teachers should promote and create understanding for teachers who produce early childhood teachers have knowledge and process skills integrated into the students' primary context and spatial identity context to the classrooms as well as to promote the thinking process and be able to integrate thinking into the classroom suitable for early childhood. Moreover, they should possess appropriate communication skills for early childhood and have discretion in expressing appropriately with early childhood children; (3) Ministry of Higher Education, the Teachers Council of Thailand and higher education institutions producing early childhood teachers should promote and develop competence in measuring and assessing learning outcomes in modern classrooms, as well as developing research skills of early childhood teachers and instructors in early childhood teacher production institutions (4) Early childhood teachers Production Institutions should prepare in terms of resources such as information technology systems, media, and technology for searching modern and suitable for use in organizing experiences with early childhood, as well as having information systems, learning resources or local wisdom sources, and culture and lifestyle of the community sources. In addition, learning materials on indigenous identities or local waste materials should be appropriate for the early childhood experience management; (5) Early childhood teachers Production Institutions should select educational institutes for vocational training with high potential mentors, who must be highly equipped in teaching, have knowledge and experience in the classroom; (6) Early childhood teachers Production Institutions should adjust the selection system for those enrolled in the new program specifically by selecting people with suitable basic qualifications for being primary school teachers, and (7)Early childhood teachers Production Institutions should have a system to supervise and develop early childhood teachers, child care teachers, and assistant teachers. After students graduate in the first two years, there should be supervision to develop knowledge about spatial education

management, ideas for developing conceptual innovation, and apply active learning management continuously (Kiatsuda Srisuk et al., 2020).

Nevertheless, the results of the proposed reform proposals are consistent with research findings both in Thailand and abroad, indicating recommendations for early childhood teacher development in the following areas: (1) Organizing experiences that integrate academic principles with daily life, local customs, cultures, or social phenomena; (2) The ability to provide students' experiences promoting higher thinking, such as critical thinking, creative thinking, conceptual innovation, and (3) Promoting a learning community and supervising the development of early childhood teachers after graduation with participation in many sectors, such as production institutions, educational institutions, faculty members, administrators, teachers, communities, parents, students, etc. (Warali Kosai, et al. (2018); Kantawan Meesomsarn, 2017; Keung et al., 2020; Polly et al., 2017).

It can be seen that the proposal for reforming the early childhood teachers, child care providers, and assistant teachers' production and developing systems in the above of the Faculty of Education, Chiang Mai University is a proposal that is consistent with the current educational context. It is a proposal that has a positive impact and has a high impact on the production of early childhood teachers. It also promotes the development and upgrading of the country's early childhood education management. Therefore, the research team has a guideline to bring the proposal for such reform to expand the development and lead it into practice with the research objectives as follows.

Research Objectives

To expand the proposals for the reform of early childhood teachers, child care providers, and assistant teachers' production and development systems of Chiang Mai Education Sandbox. However, this research consists of five sub-objectives as follows:

1) To study the problems in the early childhood context, teachers, and child care providers of targeted schools;

2) To create and develop a curriculum for core competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers and child care providers in Chiang Mai Education Sandbox;

3) To study the results of the curriculum application for core competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers and child care teachers in Chiang Mai Education Sandbox;

4) To create an academic management model to support the core competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development Chiang Mai Education Sandbox;

5) To study the results of an academic management model application to support the teachers' competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development in Chiang Mai Education Sandbox.

Methodology

research process, target group, research methodology, research tools, statistics and methods of research analysis.

Phase 1: Study of conditions, problems, contexts of early childhood, teachers, and child care providers of the target schools

Target Group: 35 primary school teachers from six schools consisted of 1) Ban Mae Or Nai School. 2) Ban Pa Tan School, 3) Veeraya Chiang Mai School, 4) Ban Pong Noi School, 5) Ban Choeng Doi Suthep School, and 6) Chiang Mai University Demonstration School

Research Methodology: 1) To have a meeting of teachers and early childhood care providers from all six schools was held to explain and create an understanding of data collection. 2) To conduct group discussions and ask three sets of questionnaires 3) To analyze conditions, problems, and learning contexts of early childhood, and problem condition and context of the teacher's learning experience management, and child care providers, as well as synthesize content from proposals for early childhood teachers, child care

providers, and assistant teachers the production and developing systems reform of Kiatsuda Srisuk and research team (2020) 4) To analyze teachers and child care providers competencies affecting the early childhood children's conceptual innovation development

Research Tools: 1) Individual early childhood child record form 2) A Teacher and child care providers questionnaire to analyze basic information about the provision of learning experiences for early childhood children 3) A questionnaire to analyze key competencies affecting the early childhood children's conceptual innovation development

Statistics and Methods of Research Analysis: Analysis of the conditions, problems, and learning contexts of early childhood children, problem, conditions, and context of learning experiences among early childhood teachers, and core competencies of child care providers, and teacher assistants using basic descriptive statistics consisting of frequency, percentage, mode, mean and standard deviation, qualitative data analysis, content analysis, and description

Phase 2: Creating and developing a curriculum for developing core competencies affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers, and child care providers in Chiang Mai Education Sandbox

Target Group: Nine experts in checking course quality consisting of 1) Two university instructors who produce early childhood teachers 2) Three directors of public schools for kindergarten or early childhood classes 3) One director of private school 4) Three teachers at the preschool level

Research Methodology: 1) To choose suitable experts to comment on the creation and development of the curriculum, emphasis is placed on the qualifications of experts that are relevant to the research content 2) To contact for assistance as experts and deliver the course to consider first and then invite to join the focus group through the Zoom Meeting program 3) To ask for experts' assistance providing opinions and working on a quality assessment for the core competency development courses affecting the

early childhood children's conceptual innovation development for teachers and child care providers in the Chiang Mai Education Sandbox

Research Tools: 1) The five-rating scales curriculum quality assessment on key competencies affecting the development of conceptual innovation of early childhood for teachers and child care providers in the Chiang Mai Education Sandbox

Statistics and Methods of Research Analysis: Qualitative data analysis, content analysis, and description, including analysis of the curriculum quality assessment results using descriptive statistics, mean, and standard deviation, determination of the acceptable quality criteria at the higher quality level (average 3.50 and above)

Phase 3: Study of application results on the curriculum for developing core competencies affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers, and child care providers in Chiang Mai Education Sandbox

Target Group: 35 primary school teachers from six schools consisted of 1) Ban Mae Or Nai School, 2) Ban Pa Tan School, 3) Veeraya Chiang Mai School, 4) Ban Pong Noi School, 5) Ban Choeng Doi Suthep School, and 6) Chiang Mai University Demonstration School

Research Methodology: 1) To have a meeting to explain data collection and activity participation 2) To organize workshops using courses created and developed in Phase 2 3) To observe the competencies and test the competencies of the target group of early childhood teachers before and after training

Research Tools: 1) Early childhood teachers' competency assessment is based on experience provision, plans of experience provision, activity participation, answering questions, and reflecting.

Statistics and Methods of Research Analysis: An analysis of early childhood teachers' competency using the efficiency index of Pachoen Kidrakarn. (2003) setting an acceptable criterion at .50.

Phase 4: Developing an academic management model to support the teachers' competency development of affecting the early childhood

children's conceptual innovation development in Chiang Mai Education Sandbox

Target Group: 12 experts consisting of 6 schools' directors as the representatives of teachers or child care providers from six schools as 1) Ban Mae Or Nai School, 2) Ban Pa Tan School, 3) Veeraya Chiang Mai School, 4) Ban Pong Noi School, 5) Ban Choeng Doi Suthep School, and 6) Chiang Mai University Demonstration School

Research Methodology: 1) To choose suitable experts to comment on the creation and development of the curriculum, emphasis is placed on the qualifications of experts that are relevant to the research content 2) To contact for assistance as experts and deliver the course to consider first and then invite to join the focus group through the Zoom Meeting program 3) To ask for experts' assistance providing opinions and working on a quality assessment for the core competency development courses affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers and child care providers in the Chiang Mai Education Sandbox

Research Tools: 1) Academic Management Model Quality Assessment on supporting teachers' competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development in Chiang Mai Education Sandbox

Statistics and Methods of Research Analysis: Qualitative data analysis, content analysis, and description, including analysis of the curriculum quality assessment results using descriptive statistics, mean, and standard deviation, determination of the acceptable quality criteria at the higher quality level (average 3.50 and above)

Phase 5: Study of an academic management model application results on supporting teachers' competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development in Chiang Mai Education Sandbox

Target Group: 35 primary school teachers from six schools consisted of 1) Ban Mae Or Nai School, 2) Ban Pa Tan School, 3) Veeraya Chiang Mai

School, 4) Ban Pong Noi School, 5) Ban Choeng Doi Suthep School, and 6) Chiang Mai University Demonstration School

Research Methodology: 1) To organize a meeting to explain for data collection and management model 2) Implement the academic management model as created and developed in Phase 4 3) To observe the competencies and test the competencies of the target early childhood teachers before, between, and after the academic management model

Research Tools: 1) Competency Assessment of Early childhood teachers before and after applying the academic management model

Statistics and Methods of Research Analysis: An analysis of early childhood teachers' competency using the efficiency index of Pachoen Kidrakarn (2003), setting an acceptable criterion at .50

Results

Proposals Expansion for the Reform of Early Childhood Teachers, Child Care Providers, and Assistant Teachers' Production and Development Systems: Chiang Mai Education Sandbox presented the results in order of research objectives, divided into five sections as follows:

Section 1: The results of conditions, problems, and contexts of early childhood teachers and child care providers of targeted schools

The target groups consisted of 35 teachers and child care providers, most of them having less than five years of teaching experience, and more than half have a teacher's license. Most school work has no special duties other than teaching jobs. More than half of the classrooms have media and equipment, with boards, exhibition boards, internet signal systems, and stationery. Teachers and caregivers' most used teaching methodologies were practical, followed by demonstrations, lectures, games, and rhythm-enhancing activities. The teaching strategies that teachers and child care providers used the most for organizing learning experiences were storybooks, toys, picture books, authentic media, songs, activities, and learning resources in schools for evaluation. Most of them used tests, observations, practical

exams, and portfolios. Moreover, there were relatively few evaluations and assessments based on activity-based or group activities.

Section 2: The results of creating and developing a curriculum for core competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers and child care teachers in Chiang Mai Education Sandbox

1) The results of creating a curriculum for competency development pointed out that the main components of the curriculum consisted of six modules, comprising Module 1: Designing a modern and suitable learning experience for the conceptual innovation development the early childhood; Module 2: Integrating the primary early childhood context and spatial community context into the classroom; Module 3: Thinking and the ability to integrate thinking into the early childhood classroom; Module 4: Appropriate communication with early childhood; Module 5: Appropriately expressive judgment with early childhood, and Module 6: Adapting immediately when new problems/impacts/incidents arise.

2) The results of a curriculum for competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers, and child care teachers in Chiang Mai Education Sandbox

The patterns of organizing the curriculum activities for developing core competences affecting the early childhood children's development conceptual innovation for teachers and child care providers in Chiang mai Education Sandbox were as follows in Figure 1

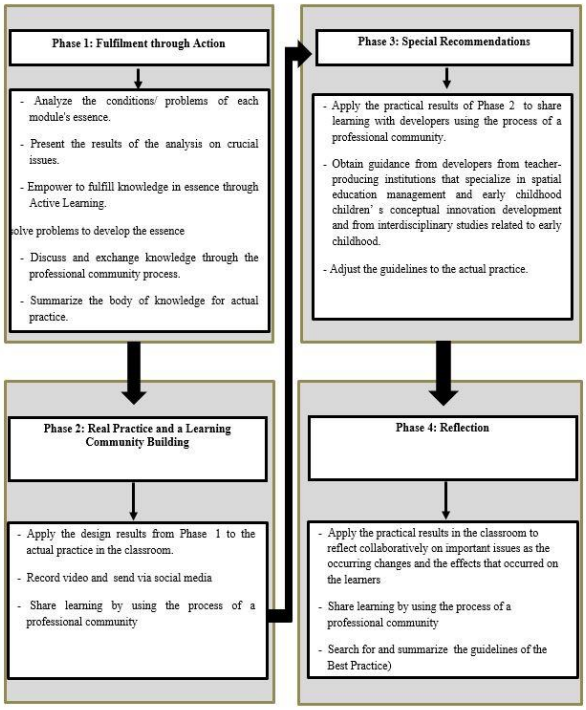

Figure 1 The patterns of organizing the curriculum activities for developing core competences affecting the early childhood

When there was an assessment of curriculum quality, the results were shown as in the table.

Table 2 The Results of the overall quality assessment of the curriculum for the development of core competency of early childhood teachers

What to Assess	Accuracy/ Comprehensiveness		Appropriateness/ Possibility		Not against ethical principles for application		Value for actual practice	
	M (SD)	Interpret	M (SD)	Interpret	M (SD)	Interpret	M (SD)	Interpret
Goals and Objectives	4.47 (.23)	more	4.53 (.40)	most	4.61 (.33)	most	4.72 (.23)	most
Teachers' competence that wants to develop	4.53 (.23)	most	4.53 (.40)	most	4.72 (.23)	most	4.47 (.23)	more
The patterns of curriculum activities	4.61 (.33)	most	4.50 (.22)	most	4.50 (.22)	more	4.69 (.33)	most
Average total	**4.54 (.20)**	**most**	**4.52 (.28)**	**most**	**4.61 (.14)**	**most**	**4.63 (.12)**	**most**

The table indicated that experts' overall quality assessment results were at an outstanding level. Therefore, it was considered that the quality was at an acceptable level and could be used.

Section 3: The Results of the Curriculum Application a Curriculum for core competencies development affecting the early childhood children's conceptual innovation development for teachers and child care teachers in Chiang Mai Education Sandbox

Modules	Competencies in	Practice Level				Effectiveness	
		Before		After			
		M	SD	M	SD	E.I.	$\overline{D}$%
1	Designing modern learning experiences and being suitable for the early childhood children's conceptual innovation development.	3.30	.48	4.55	.32	0.74	75.53
2	Knowledge and skills for integrating basic learner context and spatial community context into the classroom.	3.72	.58	4.57	.31	0.66	66.41
3	Thinking and the ability to integrate thinking into classroom use appropriate for early childhood children.	3.55	.50	4.55	.32	0.68	68.88
4	Appropriate communication with early childhood children.	3.63	.56	4.56	.33	0.68	68.31
5	Having discretion in expressing appropriately with early childhood children.	4.25	.64	4.84	.29	0.79	78.56
6	Self-adjustment when having problems/ impacts/ new incidents arisen.	4.06	.70	4.76	.32	0.75	75.04
	Average total	**3.80**	**.51**	**4.63**	**.24**	**0.69**	**69.17**

*Remarkable E.I. means effectiveness index, "$\overline{D}$"% means percentage of development

From the table, it revealed that the created curriculum was able to develop the competencies of teachers and caregivers of all 35 children with an effectiveness index of .69 or 69.17%. Considering in each competency showed that the effectiveness index was .66 - .79, or 66.41 -78.56 percent, indicating that the improved teachers' competency increased by 66.41 to 78.56 percent, which was higher than the set threshold.

Sections 4: The results of creating an academic management model to support the teachers' competency development affecting the

early childhood children's conceptual innovation development in Chiang Mai Education Sandbox

1) The results of creating an academic management model to support the teacher' competency development, can be summarized as shown in Figure 2

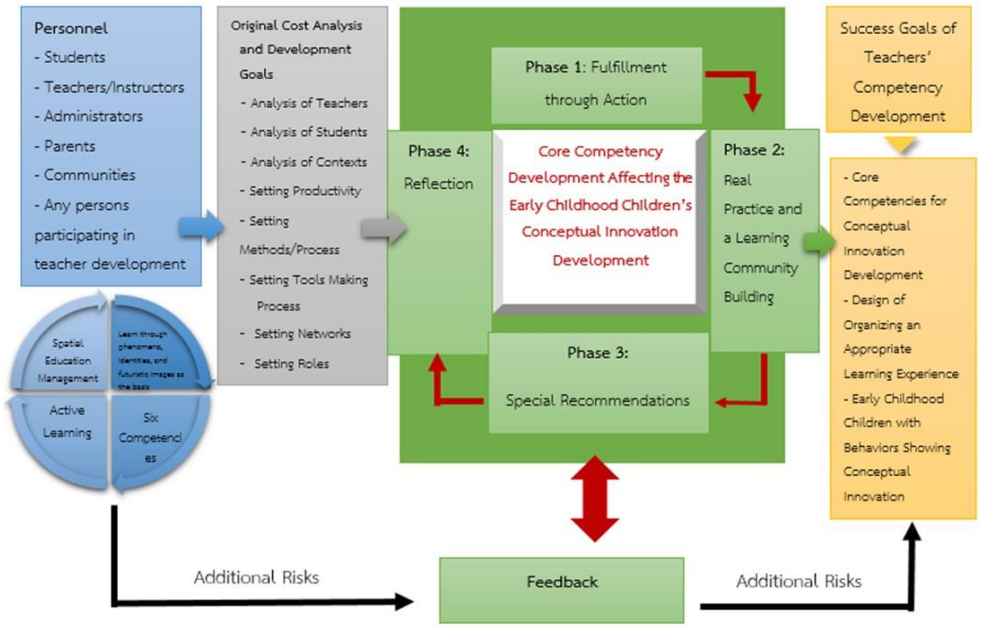

Figure 2 An Academic management model in support of teacher competency development

Sections 5: The results of an academic management model application to support the teachers' competency development affecting the early childhood children's conceptual innovation development in Chiang Mai Education Sandbox

The results of an academic management model application were found that after applying the academic management model, the teachers and child care providers' competencies both overall and classified by school, improved in all aspects, except for one city school where competency development has not yet reached the threshold. However, when analyzing the learning experience plan found that the teachers have the ability in

designing an appropriate learning experience to promote innovation in children's thinking and children can create works or behaviors expressing their conceptual innovation.

Body of Knowledge

1. The process of designing and developing an innovative curriculum that involves participation and engagement from users, graduates, and related individuals serves as a crucial basis for determining the important capacity, which accounts for the most effective guideline for the curriculum design in order to improve the capacity, whether it is a short-term or long-term curriculum.

2. In order to improve teachers' capacity, it is indispensable that university lecturers who are dedicated, understanding of teachers' responsibilities, inspiring, and empowering be chosen to perform the job. It is vital that they do not regard teachers as students, reduce documentation, and profoundly understand sustainable education development and the national policies, especially the 20-year National Plan, which will be achieved in 2036 and will be the basis for motivating teachers to enthusiastically improve themselves and consider students' benefits a top priority.

3. Institutes that produce teachers have to engage more in the field study in schools with problems, especially those in the distant areas, those around the frontiers or schools under the fundamental education. The field study will contribute to awareness of the problems teachers have to encounter, which are currently unprecedentedly urgent. Then those problems will be included in research and development of innovations and solutions to problems relevant to teachers' capacity. At the same time, they will be adopted in the adjustment of instruction development for producing teachers.

Discussion

1) Creating a curriculum for competency development showed the core components of the curriculum consisted of six modules and the overall

quality assessment results of the curriculum from experts were at an excellent level that is acceptable and can be applied. Considering the evaluation results of nine experts who act as university professors producing early childhood teachers, public and private school administrators, including teachers at the kindergarten level, it was seen that there was an evaluation of accuracy/comprehension, suitability/possibility, not violating the ethical principles in applying, and the value to be put into practice. This may be because this curriculum is for teachers to develop from their own experiences. This will result in the creation and adjustment of one's teaching knowledge at all times through experiences both inside and outside the classroom. Moreover, this curriculum also provides early childhood teachers to practice reflective thinking, a process that leads to critical thinking and to develop intellectual potential resulting in effective practice and problem solving, and reflection is also a thoughtful process of reflective thinking). This is a way for individuals to review and reflect reflective practice that help them understand and learn from experience. Then, it leads to self-improvement, improve work and solve problems more efficiently (Pasin Taengchuang, 2011; Napanet Thammaboworn, 1999; Saroj Buasri, 2001).

2) An academic management model application revealed that the created curriculum is able to develop teachers and caregivers' competencies above the set criteria, possibly because the curriculum was designed in accordance with the principles of the Early Childhood Development Act B.E.2562 (2019) with the purposes in creating characteristics for early childhood children to have good characters, morality, disciplines, curiosity, creativity, and ability to absorb aesthetics, and diverse cultures. The teachers have used competencies to design real learning experiences. It can be seen that there is a connection between the children's surroundings, and the design of teaching and learning is more inconsistent than before. This may also be because this curriculum organizes activities that bring children to actually experience their own community. It also integrates phenomena, identities, and futurism as a base for integrated learning that connects knowledge, content, concepts, or skills together in a meaningful way to

achieve holistic learning. It is in line with the actual conditions of society by focusing on students as essential and can be applied in real life. In addition, a clear picture during classroom observations or from the analysis of organizing teacher experience plans is that language is used to communicate opinions by teachers only as a stimulus, have their creations such as product design, packaging bag design, labels and symbols design which represent work to express the conceptual innovation that is new for early childhood children, ask high-level thinking-provoking questions: why, how, when, are used leading children to express reasoning; therefore, it gives a visualization of connections and has more freedom of thought. Furthermore, a new atmosphere is created to provide early childhood experiences for self-seeking new knowledge, such as interviews about the elements of the home, the process of making each type of candy, etc., which is considered to create a body of knowledge themselves. In addition, bringing Big Data such as disasters, COVID-19 situations, human disasters that are actual information to share in the classroom by what is exchanged, there will be an insertion of personality building process without limiting how to present it in what form it should be. There are also activities for students to do role-plays promoting imagination, creativity, and assertiveness (Siripat Jesadawiroj, 2007; Kiatsuda Srisuk et al., 2020).

Recommendations

1) The Education Equitable Fund (EEF) should support scholarships for students in remote areas with behavioral indicators of competencies affecting the early childhood children's conceptual innovation development according to spatial education management guidelines. Therefore, they will have the opportunity to enroll in teacher-producing institutes and be appointed as school teachers in remote and disadvantaged areas to reduce educational disparities. Furthermore, EEF should promote and support development after graduation for at least two years continuously and establish a database for administration and follow-up assessment of students who have received

scholarships as a guideline to support the next generation of prospective students.

2) The Ministry of Education should reform the teachers' and child care providers' production and development systems based on six competencies in this research. This may be a policy to provide education for early childhood teachers across the country. It adheres to the context of different areas and communities to organize learning experiences for early childhood children consistent with the context in each area.

3) The Teachers Council of Thailand or related agencies should have the same standardized assessment criteria to issue a license for child care providers developed according to the curriculum of core competencies contributing to the early childhood children's conceptual innovation development according to the research-led spatial education approach.

4) Administrators at the educational service area level and school level should formulate the policy supporting and driving the teacher competency development, apply these research findings as to the foundation, have supervision, and continuous authentic assessment.

5) Schools should have policies to support educational institutions in the preparation of learning resources that are relevant to the local context, such as media and search technology, media from folk identity or local waste material media to develop problem-solving skills, media for creativity development, media of English tales, etc., to be applied in organizing the learning experience.

6) The government should establish a human resource development policy that promotes the development of the teachers and child care providers to have access to information on competency development from this research thoroughly in all areas, for teachers to implement in the development of children to grow up to be the main force in developing the country in the future.

Reference

Chulakorn Masatienwong. (2006). *Future-oriented educational policies and strategiesfor Thai youths.* Chulalongkorn University: Bangkok

Equitable Education Fund. (2018). *Positive Thinking: The seed of Prosperity*. National Education Council: Bangkok. Equitable Education Fund

Kantawan Meesomsarn. (2017). Models of Early Childhood Teacher Development in the 21st Century. *Valaya Alongkorn Review*. 7(2), 45-56.

Keung, C. P. C., et al. (2020). Kindergarten teachers' perceptions of whole-child development: The roles of leadership practices and professional learning communities. *Educational Management Administration & Leadership*, 48(5), 875–892.

Kiatsuda Srisuk et al. (2020). *A Development of Early Childhood Teachers, Child Care Providers, and Assistant Teachers Indicators*. (Research Report). Chiang Mai: Faculty of Education, Chiang Mai University.

Napanet Thammaboworn. (1999). *Evaluation of Early Childhood Development.* Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Rajabhat Institute.

OECD. (2019). The OECD Teaching and Learning International Survey (TALIS) and teacher education for diversity.

Pachoen Kidrakarn. (2003). *Effectiveness Index. Faculty of Education*. Mahasarakham University: Mahasarakham.

Pasin Taengchuang. (2011). *Model of Competency Development of Educational Personnel.* Bangkok: Duangkamon Publishing.

Polly, D. et al. *Designing Curriculum-Based Mathematics Professional Development for Kindergarten Teachers*. Early Childhood Educ J 45, 659–669 (2017). https://doi.org/10.1007/s10643-016-0810-1

Saroj Buasri. (2001). *Moral, Ethics and Professional Code of Conduct*. Bangkok: Yellow

Siripat Jesadawiroj. (2007). *Development of an Integrated Curriculum for Primary School Students.* Bangkok: Printing House of Chulalongkorn University

Warali Kosai, et al.. (2018). Early Childhood Teacher Development Model Using STEM Education Experience Promote Early Childhood Learning Skills in the 21st Century. Academic *Journal of Buriram Rajabhat University.* Department of Humanities and Social Sciences. 10(2), 123-142.

ความรู้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทาน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต*

KNOWLEDGE UNDERSTANDING AND RELATIONSHIPS OF SUSTAINABLE TOURISM SUPPLY CHAIN IN PHUKET

นัทนิชา โชติพิทยานนท์
Natnicha Chotpittayanon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author Email: natnicha.ch@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยกลางน้ำ และปัจจัยปลายน้ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และ การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยทางด้านต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความรู้อยู่ในระดับมาก 2) ภาพรวมระดับความพึงพอใจของปัจจัยต้นน้ำอยู่ในระดับมาก ปัจจัยกลางน้ำอยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยปลายน้ำอยู่ในระดับมาก และ 3) ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต้นน้ำ กับปัจจัยปลายน้ำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (rxy=.565) การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกลางน้ำกับปัจจัยปลายน้ำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (rxy=609) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ: ความรู้ความเข้าใจ; ห่วงโซ่อุปทาน; การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

*Received April 11, 2022; Revised May 17, 2022; Accepted May 27, 2022

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of knowledge and understanding of sustainable tourism among foreign tourists in Phuket, 2. To study the level of upstream factor, midstream factor and the downstream factor of sustainable tourism in Phuket and 3. To study the relationship of sustainable tourism supply chains in Phuket, conducted by the quantitative research survey method. The sample size of this study was 400 persons Data were also analyzed by Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.

The results of the research were as follows: 1. The knowledge and understanding of sustainable tourism were found that tourists' knowledge was at the level of 92.25. 2. Upstream factor and downstream factor were found that the overall level was high, midstream factor was found that the overall level was highest and 3. The relationship between upstream factor with downstream factor were at the high level of positively correlation. Analysis of the relationship between midstream and downstream factor were at the high level of positively correlation with statistical significance. The upstream factor had positive direct influence on the midstream factor at 0.66 and the midstream had a positive direct influence on the downstream factor at 0.85, which was statistically significant level at 0.01.

Keywords: Knowledge Understanding; Supply Chain; Sustainable Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกสินค้าพื้นเมือง และระบบขนส่ง ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมทั้งสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท และนอกจากนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า 2019 ตัวเลขคาดการณ์ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย (Gross Domestic Product: GDP) ในปี 2564 ลงจาก

ร้อยละ 2.2 เหลือร้อยละ 1 และคาดการณ์ว่าในปี 2565 จะเติบโตที่ร้อยละ 3.6 เศรษฐกิจไทยอาจต้องใช้เวลาถึง 3 ปี ในการฟื้นตัว เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของเศรษฐกิจไทย มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 21 – 22 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศรวม และจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟูที่ยาวนาน (ณัฏฐกฤติ นิธิประภา, 2564) ภาครัฐได้ให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว และคาดว่าการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศอาจจะกลับมาอยู่ในระดับก่อนเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า 2019 คือตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป

จังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลอันดามัน มีศักยภาพโดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับนานาชาติ เป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นเป็นของตนเอง ในขณะเดียวกันยังรักษาไว้ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมเป็นของตนเองได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส อีกทั้งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก หรือ 4 M ได้แก่ (1) ศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางน้ำและเรือสำราญ (Marina Hub) (2) ศูนย์กลางของการบริการทางการแพทย์ของอันดามัน (Medical Hub) (3) เมืองที่มีความพร้อมและศักยภาพในการเป็นจุดหมายปลายทางเพื่อรองรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Mice City) และ (4) ศูนย์กลางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Manpower Development) (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2559)

การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ จำเป็นต้องมีการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อันได้แก่ ได้แก่ แหล่งทรัพยากร คุณลักษณะขององค์กร การไหลของข้อมูล วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประสบการณ์ในการทำงานของผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านต้นน้ำ (ผู้ให้บริการ) ปัจจัยกลางน้ำ (การให้บริการ) เพื่อให้เกิดการประสานงานกันระหว่างกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ด้านที่พัก การคมนาคมขนส่ง สถานที่ท่องเที่ยว อาหาร สินค้าท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน จนเกิดเป็นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และการกลับมาเที่ยวอีกในอนาคต เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นปัจจัยปลายน้ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดภูเก็ต

2. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยกลางน้ำ และปัจจัยปลายน้ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และการถดถอยเชิงพหุของปัจจัยทางด้านต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ผลการวิจัยจะสามารถก่อประโยชน์ได้ตามที่ประสงค์อย่างแท้จริง จึงออกแบบการวิจัยนี้ให้เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อปัจจัยทางด้านต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการ และการให้บริการในระบบห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวข้างต้น ดังนี้ 1. ปัจจัยทางด้านต้นน้ำ (ด้านผู้ให้บริการ) ได้แก่ (1) แหล่งทรัพยากร (2) คุณลักษณะขององค์กร (3) การไหลของข้อมูล (4) วัฒนธรรมองค์กร (5) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (6) ประสบการณ์ในการทำงาน 2. ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ (ด้านการให้บริการ) ได้แก่ (1) ที่พัก (2) การคมนาคมขนส่ง (3) สถานที่ท่องเที่ยว (4) อาหาร (5) สินค้าท้องถิ่น และ (6) วิถีชีวิตชุมชน และ 3. ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ (ด้านผู้ใช้บริการ) ได้แก่ (1) ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (2) การกลับมาเที่ยวอีกในอนาคต และ (3) เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง และใช้แบบสอบถามในการทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้กรณีศึกษาจากสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ หาดป่าตอง หาดกมลา หาดกะรน หาดกะทู้ หาดราไวย์ แหลมพันวา และแหลมพรหมเทพ เพื่อทำการวิเคราะห์และสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนในจังหวัดภูเก็ต จัดเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก จำนวน 9,488,956 คน ผู้วิจัยจึงใช้การคำนวณหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยให้นักท่องเที่ยวมี

โอกาสถูกเลือกเป็นตัวอย่างเท่า ๆ กัน และใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวิเคราะห์แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตอย่างยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสำรวจความคิดเห็นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว ในจังหวัดภูเก็ต ใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับตามตัวแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) (Likert, 1932) การแปลความหมายระดับการรับรู้โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) และการแปรผลให้คะแนนจากแบบสอบถามระดับความคิดเห็น จัดระดับตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดโดยใช้คะแนนเฉลี่ย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต ระหว่างปัจจัยทางด้านต้นน้ำ ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ และปัจจัยทางด้านปลายน้ำที่ส่งผลต่อท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ใช้เกณฑ์เทียบระดับความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (สากล จริยวิทยานนท์, 2542) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ตามลักษณะข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย สรุปได้ดังต่อไปนี้ การวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านบุคคล และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สถิติที่ใช้คือ การหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบหาระดับค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยทางด้านต้นน้ำ และ ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ ต่อตัวแปรปัจจัยทางด้านปลายน้ำ โดยใช้สถิติหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อพิจารณาค่าที่ได้จากการคำนวณ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) โดยที่ค่า r อยู่ระหว่าง -1.00 กับ 1 (Cohen,1988)

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regressions) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ เพื่อทดสอบหาค่าขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด ซึ่งความสัมพันธ์ที่วิเคราะห์ได้จะนำมาสร้างสมการพยากรณ์ โดยการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ตสรุปผลได้ ดังนี้

1. ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี สัญชาติจีน เดินทางมาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจที่จังหวัดภูเก็ตเป็นครั้งแรก เดินทางมากับครอบครัว โดยบริษัทนำเที่ยว

2. ผลการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การเข้าไปมีร่วมส่วนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและรับผลประโยชน์เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขันและให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน การวางรากฐานการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วยสร้างดุลยภาพและความยั่งยืน การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในระยะยาว และการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการประชาชนในท้องถิ่น องค์กร สถาบันที่เกี่ยวข้อง จะช่วยลดข้อขัดแย้งและเกิดการแก้ปัญหาร่วมกัน

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของปัจจัยต้นน้ำ (ผู้ให้บริการ) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.09, $S.D.$=0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.48, $S.D.$=0.39) รองลงมา 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}$=4.05, $S.D.$=0.43) ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ($\bar{X}$=4.04, $S.D.$=0.37) ด้านการไหลของข้อมูล ($\bar{X}$=4.01, $S.D.$= 0.40) ด้านคุณลักษณะขององค์กร ($\bar{X}$=3.99, $S.D.$=0.41) และด้านแหล่งทรัพยากร ($\bar{X}$=3.97, $S.D.$=0.38) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของปัจจัยต้นน้ำ (ผู้ให้บริการ)

ข้อ	ปัจจัยทางด้านต้นน้ำ (ด้านผู้ให้บริการ)	Mean	S.D.	ระดับ
1	ด้านแหล่งทรัพยากร	3.97	0.38	มาก
2	ด้านคุณลักษณะขององค์กร	3.99	0.41	มาก
3	ด้านการไหลของข้อมูล	4.01	0.40	มาก
4	ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.05	0.43	มาก
5	ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.48	0.39	มากที่สุด
6	ด้านประสบการณ์ในการทำงาน	4.04	0.37	มาก
	รวม	**4.09**	**0.39**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยกลางน้ำ (การให้บริการ) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด (4.24, 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว (4.32, 0.31) ด้านการคมนาคมขนส่ง (4.29, 0.33) ด้านที่พัก (4.26, 0.60) ด้านอาหาร (4.26, 0.35) ด้านที่อยู่ในระดับมาก มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตชุมชน (4.19, 0.35) และด้านสินค้าท้องถิ่น (4.12, 0.35) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของปัจจัยกลางน้ำ (การให้บริการ)

ข้อ	ปัจจัยกลางน้ำ (การให้บริการ)	Mean	S.D.	ระดับ
1	ด้านที่พัก	4.26	0.60	มากที่สุด
2	ด้านการคมนาคมขนส่ง	4.29	0.33	มากที่สุด
3	ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	4.32	0.31	มากที่สุด
4	ด้านอาหาร	4.26	0.35	มากที่สุด
5	ด้านสินค้าท้องถิ่น	4.12	0.35	มาก
6	ด้านวิถีชีวิตชุมชน	4.19	0.35	มาก
	รวม	**4.24**	**0.38**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยปลายน้ำ (ผู้รับบริการ) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก (4.19, 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ปัจจัยปลายน้ำทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการกลับมาอีกในอนาคต (4.20, 0.36) ด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (4.20, 0.35) และด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (4.17, 0.38) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของปัจจัยปลายน้ำ (การรับบริการ)

ข้อ	ปัจจัยปลายน้ำ (การรับบริการ)	Mean	S.D.	ระดับ
1	ด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	4.17	0.38	มาก
2	ด้านการกลับมาอีกในอนาคต	4.20	0.36	มาก
3	ด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	4.20	0.35	มาก
	รวม	**4.19**	**0.36**	**มาก**

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรปัจจัยต้นน้ำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับตัวแปรปัจจัยปลายน้ำ (rxy=.565) และตัวแปรปัจจัยกลางน้ำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับตัวแปรปัจจัยปลายน้ำ (rxy=.609) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.01

2. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยต้นน้ำ ได้แก่ แหล่งทรัพยากร คุณลักษณะขององค์กร การไหลของข้อมูล การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประสบการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยปลายน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต

ปัจจัยปลายน้ำ	ปัจจัยต้นน้ำ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
	แหล่งข้อมูล	.109	.040	.144	2.747	.006
	คุณลักษณะขององค์การ	0.54	.042	.077	1.279	.202
	การไหลของข้อมูล	0.79	.041	.111	1.941	.053
	วัฒนธรรมองค์กร	.091	.039	.136	2.354	.019
	การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	0.38	.039	.051	.966	.335
	ประสบการณ์ในการทำงาน	.173	.041	.225	4.249	.000

3. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยกลางน้ำ ได้แก่ ที่พัก การคมนาคมขนส่ง สถานที่ท่องเที่ยว อาหาร สินค้าท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกและปัจจัยปลายน้ำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยปลายน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุระหว่างปัจจัยปลายน้ำกับปัจจัยกลางน้ำ

ปัจจัยปลายน้ำ	ปัจจัยกลางน้ำ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
	ที่พัก	.077	.041	.089	1.866	.063
	การคมนาคม	.087	0.42	.102	2.065	.040
	สถานที่ท่องเที่ยว	.038	.046	.042	.831	.406
	อาหาร	.081	.038	.101	2.140	.033
	สินค้าท้องถิ่น	.221	.039	.269	5.674	.000
	วิถีชีวิตชุมชน	.211	.041	.262	5.149	.000

4. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ทำให้ได้ เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

	RES	BUF	INF	ORC	SHI	EPP	AMD	TRP	PLA	FOO	PRO	CNW	SAT	RET	STN
RES	1														
BUF	0.564**	1													
INF	0.520**	0.604**	1												
ORC	0.406**	0.564**	0.531**	1											
SHI	0.321**	0.438**	0.468**	0.586**	1										
EPP	0.440**	0.534**	0.506**	0.491**	0.450**	1									
AMD	0.404**	0.412**	0.436**	0.505**	0.435**	0.517**	1								
TRP	0.236**	0.313**	0.340**	0.403**	0.284**	0.381**	0.498**	1							
PLA	0.233**	0.287**	0.346**	0.402**	0.273**	0.330**	0.452**	0.525**	1						
FOO	0.211**	0.297**	0.253**	0.285**	0.198**	0.244**	0.240**	0.349**	0.456**	1					
PRO	0.306**	0.383**	0.353**	0.432**	0.308**	0.265**	0.275**	0.313**	0.292**	0.376**	1				
CNW	0.351**	0.445**	0.361**	0.492**	0.366**	0.333**	0.389**	0.356**	0.400**	0.446**	0.543**	1			
SAT	0.388**	0.428**	0.427**	0.421**	0.344**	0.410**	0.307**	0.320**	0.293**	0.202**	0.534**	0.452**	1		
RET	0.331**	0.378**	0.354**	0.317**	0.288**	0.428**	0.267**	0.313**	0.320**	0.411**	0.368**	0.407**	0.387**	1	
STN	0.247**	0.224**	0.246**	0.276**	0.213**	0.268**	0.259**	0.252**	0.236**	0.312**	0.295**	0.398**	0.375**	0.458**	1
$\bar{X}$	3.97	4.00	4.10	4.06	4.05	4.04	4.26	4.29	4.33	4.27	4.12	4.20	4.18	4.20	4.21
SD.	0.38	0.41	0.41	0.43	0.39	0.37	0.33	0.34	0.32	0.36	0.35	0.36	0.39	0.37	0.36

Bartlett's test of sphericity = 2341.543, df = 105, p = 0.000

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) = 0.911

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันและความสัมพันธ์ของตัวแปรมีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์กัน มีขนาดของความสัมพันธ์หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.198 - 0.604 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ส่วนใหญ่มีค่าไม่เกิน 0.80

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความรู้อยู่ในระดับ 92.25 และผลการตอบแบบทดสอบความรู้พบว่านักท่องเที่ยวมีความรู้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ (2559) ในรายงานการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักท่องเที่ยวใหญ่มีความเข้าใจถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ไม่ครบถ้วนโดยเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่จากการท่องเที่ยวร่วมกัน

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ศึกษาระดับของปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยกลางน้ำ และปัจจัยปลายน้ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยต้นน้ำ (ผู้ให้บริการ) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยกลางน้ำ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยปลายน้ำ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวา วรรณ ศิริเจริญ กันหา (2563) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านห้วยหญ้าเครือ อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด โดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน การบริหารจัดกรและการกระจายรายได้ในชุมชน ด้วยการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดี สร้างประสบการณ์ที่มีค่าให้แก่นักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ สมชาย ชมภูน้อย (2560) ในการวิจัยแนวทางการเพิ่มมูลค่าท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความร่วมมือของภาครัฐที่เข้ามาพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน จะเกิดเป็นมูลค่าที่สร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นจะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนนั้น ด้วยรูปแบบการบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต้นน้ำ กับปัจจัยปลายน้ำ โดยใช้สถิติหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยภาพรวมพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (rxy =.565) การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกลางน้ำ กับปัจจัยปลายน้ำ โดยภาพรวมพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (rxy =.609) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยต้นน้ำ และปัจจัยกลางน้ำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยปลายน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา เกิดผล และ ปรัชภรณ์ เศรษฐเสถียร (2560) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์โซ่อุปทานการท่องเที่ยว ในจังหวัดจันทบุรี ข้อมูลสารสนเทศในการเดินทาง ความสะอาดของที่พัก ข้อมูลสารสนเทศของสถานที่ท่องเที่ยว และความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ตามลำดับ และจากการสร้างแบบจำลองเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ พบว่าประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นการบูรณาการในการพัฒนาทั้งในด้านของภาครัฐหรือท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพ จะส่งเสริมให้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงายวิจัยของ ทัศนีย์ สิราริยกุล (2560)

เรื่องการจัดการโซ่อุปทานสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางที่สำคัญในการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ ควรจัดให้มีการคมนาคมที่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านสารสนเทศ ควรจัดสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้มากขึ้น 3) ด้านการเงิน ควรนำระบบการชำระเงินผ่านระบบอิเลคทรอนิกส์มาให้บริการ และ 4) ด้านองค์ประกอบอื่นๆ ควรมีการจัดประชุมชุมชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ให้มีความยั่งยืนเกิดสมดุลกันทั้งชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ด้วยการบูรณาการกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางธุรกิจ ตั้งแต่ปัจจัยต้นน้ำ (Upstream factor) จนถึงกระบวนการการในการให้บริการนักท่องเที่ยว การส่งมอบบริการ สู่กระบวนการปลายน้ำคือผู้รับบริการ (Downstream factor) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของบูรณาการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวรวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป ตามภาพที่ 1

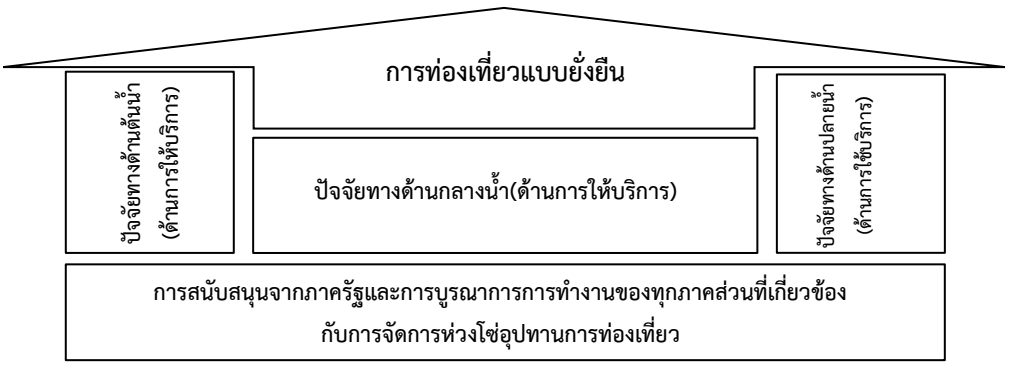

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมีประเด็นที่เสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1.จากผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวดังนั้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตควรเพื่อเติมของระบบขนส่งสาธารณะให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อเป็นการกระจายรายได้กับกับชุมชนอีกด้วย

2. ด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยวพอใจในการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนที่รวดเร็วไม่ยุ่งยาก แต่เจ้าหน้าที่ยังขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการให้บริการให้กับเจ้าหน้าที่เพิ่มเติม

3. ควรเพิ่มการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดเวลาและระยะเวลาการเปิดให้บริการโดยการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจพร้อมโปรโมชั่นพิเศษเพื่อเป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยว

4. ควรมีการบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงาน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้การท่องเที่ยวเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสามารถความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฤติยา เกิดผล และปรัชภรณ์ เศรษฐเสถียร. (2560). การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์โซ่อุปทานการท่องเที่ยว ในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยราชมงคลกรุงเทพ*, 14(1), 112-124.

ณัฏฐกฤติ นิธิประภา. (2564). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ MSME สาขาธุรกิจท่องเที่ยวปี 2564 และแนวโน้มปี 2565. ฝ่ายวิเคราะห์สถานการณ์และเตือนภัยทางเศรษฐกิจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.* สืบค้น 30 กันยายน 2564, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20211012232619.pdf

เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). *รายงานการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* นครราชสีมา: คลังปัญญา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ทิวาวรรณ ศิริเจริญ กันหา. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านห้วยหญ้าเครือ อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(3), 100-111.

ทัศนีย์ สิราริยกุล. (2560). การจัดการโซ่อุปทานสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 11(24), 101-114.

สมชาย ชมภูน้อย. (2560). *แนวทางการเพิ่มมูลค่าท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี*. สืบค้น 30 กันยายน 2564, จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8541e/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf

สากล จริยวิทยานนท์. (2542). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคม.* กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.

สำนักงานจังหวัดภูเก็ต กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2559). *บรรยายสรุปข้อมูลจังหวัดภูเก็ต.* สืบค้น 30 กันยายน 2564 จาก https://www.phuket.go.th/webpk/file_data/intropk/dataPK59.pdf

Best J. W. (1981). *Research in Education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall Inc.

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 44–53.

การศึกษาพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญในพื้นที่พาณิชยกรรมดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พื้นที่ศึกษาจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม*

A STUDY OF SIGNIFICANT PUBLIC AREAS IN TRADITIONAL COMMERCIAL AREAS OF WATERFRONT COMMUNITIES IN THE MAE KLONG BASIN FOCUSING ON RATCHABURI AND SAMUT SONGKHRAM PROVINCES

ธีรดา รองรัตน์
Theerada Rongrat
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Corresponding Author E-mail: Theerada.rong@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่ วิเคราะห์พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำ รูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะ ความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ งานวิจัยนี้ใช้วิธีบูรณาการเชิงคุณภาพและเชิงสำรวจโดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ใช้งานบริเวณ 6 ตลาดน้ำสำคัญ ได้แก่ ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำบางนกแขวก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา ตลาดร่มบวร และตลาดน้ำดำเนินสะดวก และการศึกษาพื้นที่เชิงลึกของตลาดน้ำซบเซาโดยการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์แบบกลุ่มบริเวณตลาดน้ำสามอำเภอ

ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่การค้าดั้งเดิมดำเนินการอยู่และตลาดน้ำที่ซบเซาถูกเปลี่ยนบทบาทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำดั้งเดิมประกอบด้วย ศาสนสถานและแหล่งพาณิชยกรรมใหม่ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ตลาดน้ำเดิมซึ่งช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำดั้งเดิมที่ได้รับการฟื้นฟูและตลาดน้ำประยุกต์ประกอบด้วย พื้นที่ทางเดินริมน้ำ พื้นที่ท้องน้ำ และพื้นที่ลานอเนกประสงค์เพื่อกิจกรรมการค้า ผู้ใช้งานคาดหวังการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่คำนึงถึงบทบาทและอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ แนวทางสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำประกอบด้วย การปรับปรุงลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อม

*Received April 30, 2022; Revised May 21, 2022; Accepted May 23, 2022

การบริหารจัดการกิจกรรม และการบริหารจัดการพื้นที่และบริการสาธารณะที่เน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวเศรษฐกิจชุมชนและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ตลาดน้ำ; พื้นที่สาธารณะ; ชุมชนริมน้ำ

Abstract

This research paper aims to study the nature of the area, analyze public spaces that are significant to the floating market. Public Space Usage Patterns Expectations for future changes, as well as propose ways to develop and improve public spaces. The research uses a qualitative and exploratory integration method, with the content divided into two parts: data collection and interviewing users in six major floating markets, namely Bang Noi Floating Market. Bang Nok Khwaek Floating Market Amphawa Floating Market Tha Kha Floating Market, RomBoor Floating Market and Pratunam Floating Market, and an in-depth study of the floating market are stagnant by collecting data and group interviews at sam district floating market.

The results showed that traditional commercial areas were operating and sluggish floating markets were shifted roles to promote tourism. Public spaces significant to the traditional floating market include: New religious sites and commercial sites linked to the former floating market area, which promotes the community economy. Public spaces significant to the restored original floating market and applied floating market include: Waterfront promenades, waterfront areas and multipurpose courtyard areas for commercial activities Users expect the development of public spaces that take into account the role and identity of each area. Key approaches to the development and improvement of public spaces of the floating market include: Improving physical appearance and environment Activity management and management of public areas and services focused on promoting tourism, the economy, communities and culture.

Keywords: Floating market; Public space; Water Community

บทนำ

ชุมชนริมน้ำเป็นรูปแบบการตั้งรกรากแบบดั้งเดิมที่พบได้ในตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำในประเทศไทย เนื่องจากคนไทยมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับน้ำและมีพื้นฐานจากการเป็นสังคมเกษตรกรรมที่สายน้ำเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ทำให้กิจกรรมส่วนมากมักเกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำไปจนถึงในแม่น้ำในบริเวณที่เป็นย่านชุมชน อย่างไรก็ตาม ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การพัฒนาประเทศ และวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนไปเป็นผลให้สังคมเกษตรกรรมก้าวเข้าสู่สังคมเมือง ชุมชนริมน้ำจึงถูกลดบดบาทลงและกำลังจะหายไปจากสังคมไทยตามกาลเวลา การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนและการใช้พื้นสาธารณะของชุมชนริมน้ำจึงมีความสำคัญทำให้ทราบถึงรูปแบบการใช้งานพัฒนาการของพื้นที่ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อพื้นที่ชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่พาณิชยกรรมริมน้ำหรือตลาดน้ำ ทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมการออกแบบวางผังชุมชนริมน้ำที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

พื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างถือเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนริมน้ำดั้งเดิมที่มีความสำคัญปรากฏหลักฐานตั้งแต่ในสมัยอยุธยา มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรและความหลากหลายทางธรรมชาติ มีโครงข่ายแม่น้ำลำคลองกระจายเชื่อมโยงทั่วบริเวณเหมาะสมในการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ โดยรูปแบบการใช้พื้นที่บริเวณชุมชนริมน้ำลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างมีลักษณะเป็นกิจกรรมเชิงธุรกิจที่เป็นศูนย์กลางทางการซื้อขายแลกเปลี่ยนรูปแบบตลาด เกิดขึ้นตามบริเวณจุดตัดคลองหรือปากแม่น้ำสายสำคัญ (ชนิธิกาญจน์ จีนใจตรง และกฤตพร ห้าวเจริญ, 2563) รูปแบบชุมชนริมน้ำที่เกิดขึ้นประกอบไปด้วยตลาดร้านค้าที่หนาแน่นสองฝั่งคลองจึงเกิดขึ้นตลอดเส้นทางลำน้ำแม่กลองปัจจุบันศูนย์กลางตลาดน้ำขนาดใหญ่ถูกเปลี่ยนบทบาทและแทนที่ด้วยพื้นที่การท่องเที่ยวในรูปแบบของ “ตลาดน้ำ” ที่มีชุมชนริมน้ำที่ไม่หนาแน่นเหมือนในอดีต

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาพื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่มีความสำคัญสำหรับทุกคน และเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นพลวัตเปลี่ยนไปตามสังคมวัฒนธรรมในเชิงสถานที่และเวลา ซึ่งพื้นที่พาณิชยกรรมดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำก็มีรูปแบบการใช้งานในพื้นที่สาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละสถานที่ สภาวะและยุคสมัย นอกจากนี้ประเด็นสำคัญในการวิจัยนี้ เนื่องจากตลาดน้ำหรือย่านพาณิชยกรรมดั้งเดิมริมน้ำถูกเปลี่ยนและมีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวในปัจจุบัน สอดคล้องกับการส่งเสริมอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่ผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวตามนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรองใน 55 จังหวัด โดยพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างอยู่ภายใต้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าว (ไทยโพสต์, 2561) พื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากร มีพื้นที่

ชุมชน แหล่งพาณิชยกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีตลาดน้ำเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ซึ่งตลาดน้ำที่สำคัญของประเทศหลากหลายแห่งก็ปรากฏอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง ซึ่งยังมีงานวิจัยไม่มากนักที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมริมน้ำลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในการใช้พื้นที่ของตลาดน้ำ

ประเด็นการศึกษามุ่งเน้นการทำความเข้าใจถึงรูปแบบและการใช้พื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำสำคัญ 6 แห่งที่เป็นที่นิยมและดำเนินการต่อเนื่อง มีการค้าคึกคักในปัจจุบัน ประกอบด้วย ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำบางนกแขวก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา ตลาดร่มบวร ตลาดน้ำดำเนินสะดวก นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาพื้นที่และแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่ตลาดน้ำที่ซบเซาและปิดตัวลงในปัจจุบัน โดยนำ พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำสามอำเภอ มาเป็นพื้นที่ตัวแทนตลาดชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง เนื่องมาจากความน่าสนใจของพื้นที่ตั้งที่คาบเกี่ยวระหว่าง 2 จังหวัด ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ และปูมหลังของพื้นที่เคยมีบทบาททางที่สำคัญทางด้านพาณิชยกรรมเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนถ่ายสินค้าหลัก และในปัจจุบันตลาดน้ำสามอำเภอยังคงมีทรัพยากรและรูปแบบของชุมชนริมน้ำที่มีความสมบูรณ์ แต่ขาดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงผู้คนไม่คึกคักดังเช่นอดีต จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาพื้นที่ที่มีความสำคัญ รูปแบบการใช้งาน และความคาดหวังถึงความเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำในอนาคต ตลอดจนเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมของตลาดน้ำทั่วไปและตลาดน้ำสามอำเภอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่ตลาดน้ำที่สำคัญในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างและตลาดน้ำสามอำเภอ และศึกษาความคาดหวังของผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ตลาดน้ำลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างและตลาดน้ำสามอำเภอ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมของตลาดน้ำทั่วไปและตลาดน้ำสามอำเภอที่ซบเซา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการบูรณาการงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่เป็นการอธิบายและวิเคราะห์ผลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group)

เพื่อวิเคราะห์ถึงพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง รูปแบบการใช้งานพื้นที่ และแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ของตลาดน้ำในอนาคต

2. พื้นที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกครอบคลุมการศึกษาตลาดน้ำที่มีความสำคัญในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างที่เป็นตลาดน้ำที่ยังดำเนินกิจการและมีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำบางนกแขวก ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา ตลาดร่มบวร ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ส่วนที่สองเป็นการศึกษาพื้นที่เชิงลึกโดยการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ในบริเวณตลาดน้ำสามอำเภอ ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่ซบเซาและปิดตัวลง

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คนในพื้นที่ ผู้ค้า นักท่องเที่ยวใช้การคัดเลือกแบบสุ่ม (Random) โดยสัมภาษณ์จนกว่าจะครบถ้วนอิ่มตัว และผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ ทั้งสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย (Focus group) และชุดคำถาม มาจัดกลุ่มประมวลผลและวิเคราะห์ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล จากการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ ในพื้นที่ศึกษาตลาดน้ำ 6 แห่งที่สำคัญ และการสำรวจ สังเกตการณ์ สัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ในพื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอตลาดที่ซบเซาในปัจจุบันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน

4.2 วิเคราะห์ผล นำข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ผลข้อมูลจากความเชื่อมโยงผลของแบบสอบถามให้สอดคล้องตามกรอบวิจัย โดยมีการการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ศึกษา (Cross-case Comparison) เพื่อแยกแยะ ลักษณะร่วม หรือลักษณะที่แตกต่างกัน เพื่อหาพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญของตลาดน้ำในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง

4.3 สรุปข้อมูลและเสนอแนวทางการฟื้นฟู/ปรับปรุง/รักษา พื้นที่สาธารณะที่สำคัญของตลาดน้ำทั่วไปและของพื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอ สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญในพื้นที่พาณิชยกรรมดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง สามารถแบ่งเป็นผลการศึกษาออกตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้คือ

1. ลักษณะของพื้นที่ตลาดน้ำที่สำคัญในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามมีโครงข่ายของคลองและลำน้ำที่กระจายเชื่อมโยงทั่วบริเวณ ปรากฏพื้นที่ชุมชนและตลาดน้ำที่ยังคงมีบทบาทในการค้าและการท่องเที่ยวหลากหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมองจากเชิงแผนที่พบว่าในกลุ่มพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม, อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามและอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นละแวกพื้นที่ที่มีตลาดน้ำและชุมชนกระจุกตัวอย่างหนาแน่น โดยในบริเวณดังกล่าวพบว่า ตลาดน้ำดั้งเดิมมีการฟื้นฟูปรับปรุงรูปแบบของตลาดทำให้ยังคงดำเนินการมาจนปัจจุบัน ตลาดที่เป็นที่นิยมมีผู้เข้าใช้งานมากและดำเนินการต่อเนื่องจากการสำรวจผู้ใช้งาน ได้แก่ ตลาดน้ำบางน้อย และตลาดน้ำบางนกแขวก ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม, ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา และตลาดร่มบวร ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, และตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ทั้ง 6 พื้นที่ เป็นตลาดน้ำที่ประกอบด้วย พื้นที่ทางวัฒนธรรม พื้นที่กิจกรรมสาธารณะ และกิจกรรมการค้าที่ชัดเจน เนื่องจากได้รับการร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเพื่อสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

ตลาดน้ำที่เหล่านี้มีลักษณะที่ตั้งทางกายภาพในบริเวณจุดตัดของลำคลอง บริเวณปากแม่น้ำ และตามเส้นทางทางน้ำที่มีโครงข่ายการเชื่อมต่อที่เหมาะสม ปัจจุบันมีการเข้าถึงสะดวกทางรถยนต์และมีพื้นที่สาธารณะรูปแบบอื่น ๆ เชื่อมโยงกับพื้นที่ตลาดน้ำดั้งเดิมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน รูปแบบการค้าของตลาดน้ำที่ปรากฏในพื้นศึกษามีความแตกต่างกันสามารถจำแนกประเภทคือ 1. ตลาดน้ำดั้งเดิม มีการปรับปรุงน้อย/ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและวิถีชุมชนเดิม ได้แก่ ตลาดน้ำบางน้อย และตลาดน้ำบางนกแขวก 2. ตลาดน้ำดั้งเดิมที่มีการฟื้นฟูรูปแบบเพื่อบทบาทการท่องเที่ยว มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่รวมถึงการปรับเปลี่ยนการใช้งานเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหลัก ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา และตลาดน้ำดำเนินสะดวก และ 3. ตลาดน้ำรูปแบบประยุกต์ มีการจัดตั้งตลาดเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการค้าและคงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของความเป็นตลาดน้ำ ได้แก่ ตลาดน้ำท่าคา และตลาดร่มบวร

ในขณะที่ ตลาดน้ำสามอำเภอ เป็นตลาดน้ำดั้งเดิมปัจจุบันซบเซาและปิดตัวลง ตั้งอยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยวสองจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่ที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าทางน้ำในอดีตและยังคงมีศักยภาพด้านการเป็นพื้นที่วัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะและกิจกรรมการค้า

2. พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง

การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งส่วนแรกครอบคลุมพื้นที่ศึกษาตลาดน้ำที่มีความสำคัญในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างที่ยังดำเนินกิจการและมีบทบาทสำคัญใน

ปัจจุบัน ส่วนที่สองศึกษาพื้นที่เชิงลึกในพื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอ ซึ่งเป็นพื้นที่คาบเกี่ยวของสองจังหวัด ถือเป็นพื้นที่ตัวแทนในการศึกษาตลาดน้ำที่มีความซบเซาทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน สรุปผลได้ดังนี้

2.1. พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำสำคัญในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างผลการวิจัยนำแนวคิดของ Matthew Carmona (2003) เรื่องคุณสมบัติพื้นที่สาธารณะที่มีศักยภาพ และแนวคิดพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ ของ Gehl (2013) มาเป็นเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่สาธารณะที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ตลาดน้ำ โดยวิเคราะห์ร่วมกับผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อพื้นที่การค้าของตลาดน้ำในพื้นที่จังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามอธิบายตามประเภทของตลาดน้ำที่ทำการศึกษาได้ดังนี้

- ตลาดน้ำรูปแบบดั้งเดิม ตลาดน้ำบางน้อย และตลาดบางนกแขวก มีการฟื้นฟูปรับปรุงรูปแบบของพื้นที่ไม่มากนักและการฟื้นฟูทางด้านการท่องเที่ยวมีบทบาทไม่โดดเด่นมาก จากการวิเคราะห์พื้นที่และความคิดเห็นของผู้ใช้งาน พบว่า พื้นที่สาธารณะที่สำคัญของตลาดคือพื้นที่ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ในอดีตและเป็นพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้า 1. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่สาธารณะของวัด โบสถ์ รวมถึงพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างที่ดินทางศาสนสถานกับสู่ชุมชน พบว่า เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่ดึงดูดผู้คนให้แวะเวียนมาตลาดน้ำและชุมชนริมน้ำดั้งเดิม 2. แหล่งพาณิชยกรรมใหม่ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ตลาดน้ำเดิม เช่น ตลาดนัด ตลาดเหล่านี้นอกจากจะทำหน้าที่เป็นพื้นที่การค้าแล้วยังถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ส่งเสริมความคึกคักของตลาดน้ำเดิมจากการเข้ามาใช้พื้นที่ของกลุ่มคนที่หลากหลาย

- ตลาดน้ำดั้งเดิมที่มีการฟื้นฟูเพื่อบทบาทการท่องเที่ยว ปรากฏเด่นชัด 2 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และตลาดน้ำอัมพวา จากการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ใช้งานพบว่า พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญของตลาดน้ำทั้งสองแห่งเป็นพื้นที่กิจกรรมเชิงพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว พื้นที่สาธารณะที่มีที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำรูปแบบนี้ได้แก่ 1. พื้นที่สาธารณะทางเดินริมน้ำ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมีบทบาทหลักด้านการท่องเที่ยว ทำหน้าที่เพื่อเชื่อมโยงการสัญจร เชื่อมกิจกรรมแก่ผู้ใช้งาน ทั้งกิจกรรมจำเป็น กิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมทางสังคม เช่น การค้าขาย การนั่งเล่นพักผ่อน การทานอาหารริมน้ำ พื้นที่ทางเดินริมน้ำทำให้ตลาดน้ำทั้งสองแห่งนี้มีการใช้งานอย่างพลวัตมีประสิทธิภาพและมีชีวิตชีวา 2. พื้นที่ท้องน้ำ พบว่า กิจกรรมทางด้านพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยวมีการใช้งานบริเวณริมตลิ่งและลามลงมาในพื้นที่ท้องน้ำ ซึ่งการใช้พื้นที่ท้องน้ำทำให้เกิดการไหลและการสัญจรไปยังจุดต่าง ๆ อย่างเป็นโครงข่าย จากการสัมภาษณ์พบว่าพื้นที่ทางเดินริมน้ำและพื้นที่ท้องน้ำเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญมากต่อตลาดน้ำที่มีบทบาทในด้านการท่องเที่ยว (กุลธิดา สุริยะวรรณากูล, 2557)

- ตลาดน้ำรูปแบบประยุกต์ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่ค้าขายในพื้นที่สาธารณะชุมชน ที่สร้างเอกลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบตลาดน้ำแบบดั้งเดิม โดยตลาดน้ำท่าคาและตลาดร่มบวรจัดอยู่ในตลาดน้ำรูปแบบประยุกต์ พบว่า พื้นที่สาธารณะที่มีที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำท่าคา คือ 1. พื้นที่สาธารณะประเภททางเดินริมน้ำ ถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเนื่องจากจุดประสงค์การจัดตั้งตลาดน้ำเพื่อการค้าริมคลองคล้ายคลึงกับตลาดน้ำอัมพวา พื้นที่ทางเดินริมน้ำจึงเป็นพื้นที่หลักที่ก่อให้เกิดกิจกรรมการค้าริมน้ำ พื้นที่ริมสองฝั่งจะทำหน้าที่เป็นเส้นทางสัญจร พื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน และพื้นที่ในการรับประทานอาหาร 2. พื้นที่ท้องน้ำ เนื่องมาจากกิจกรรมทางด้านพาณิชยกรรมการค้าและการท่องเที่ยวมีการใช้พื้นที่ท้องน้ำเป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ในขณะที่ตลาดร่มบวร เป็นตลาดจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ลานอเนกประสงค์บริเวณริมน้ำของวัดประดู่ พบว่าพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดร่มบวรคือ 1. พื้นที่ลานอเนกประสงค์ เนื่องจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในตลาดและกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมทั้งหมดถูกจัดอยู่ในบริเวณลานว่างสาธารณะของลานวัดประดู่ 2. ศาสนสถาน เนื่องจากวัดประดู่เป็นวัดพระอารามหลวง ขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ชุมชนโดยรอบ วัดประดู่นอกจากจะเป็นตัวแทนทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแก่คนในพื้นที่แล้ว วัดยังทำหน้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดคนภายนอกและพื้นที่สาธารณะสำหรับผู้ใช้งานโดยรอบ (อรุณวรรณ ศิริวชิราภรณ์, 2550).

2.2. พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำสามอำเภอ จากการประชุมกลุ่มย่อยสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำสามอำเภอ พบว่าพื้นที่ติดคลองแควอ้อมและคลองบางนางสูญที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนเห็นว่าเป็นพื้นที่สำคัญในการทำกิจกรรมสาธารณะ โดยสรุปตามระดับความสำคัญของพื้นที่ปรากฏว่า 1. วัดแก้วเจริญ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำกิจกรรมสาธารณะ พื้นที่วัดเป็นลานกิจกรรมใช้ประกอบกิจกรรมประเภทนันทนาการ ได้แก่ พื้นที่พบปะนั่งคุย ให้อาหารปลา นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่กิจกรรมเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและให้ความรู้ 2. พื้นที่ตลาดน้ำดั้งเดิม (ฝั่งวัดเพลง) เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมหลักและเป็นพื้นที่ดั้งเดิมของชุมชนวัดเพลง ซึ่งยังคงมีผู้แวะเที่ยวชมวิถีชุมชน และ 3. ตลาดลุงเพิ่ม เป็นตลาดนัดขนาดใหญ่เชื่อมโยงกับพื้นที่ตลาดน้ำเดิม ซึ่งเป็นแหล่งการค้าขายใหม่ของคนในพื้นที่ปัจจุบันมีความสำคัญในแง่ของการเป็นพื้นที่การค้าหลักของชุมชน (พรชัย ปานรัตน์, 2564)

สถานที่ที่มีนัยสำคัญด้านอัตลักษณ์ของพื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอ จากการตั้งคำถามถึงสถานที่ที่สำคัญและมีเอกลักษณ์ในบริเวณตลาดน้ำสามอำเภอ พบว่า สถานที่ที่สำคัญในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม คือ 1. วัดแก้วเจริญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ถือเป็นศูนย์กลางในเรื่องประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

มีพื้นที่ที่เป็นพิพิธภัณฑ์เรือที่ให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่สองจังหวัด 2. พื้นที่ตลาดน้ำดั้งเดิม (ฝั่งวัดเพลง) ที่เป็นพื้นที่หลักของตลาดน้ำสามอำเภอ เป็นพื้นที่ชุมชนริมน้ำที่ยังมีสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ และ 3. โรงเจยิ่นเต็กตั๊ว เนื่องจากเป็นพื้นที่ริมน้ำอยู่ฝั่งตรงข้ามจากตลาดน้ำสามอำเภอและวัดแก้วเจริญสามารถเดินเชื่อมถึงกันได้และเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมตามเทศกาล

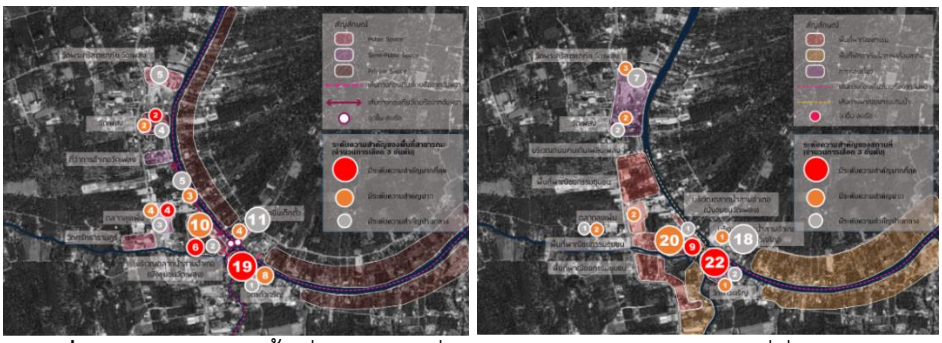

ภาพที่ 1 สรุปการเลือกพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญ (ซ้าย) และสถานที่ที่มีนัยสำคัญด้านอัตลักษณ์ของพื้นที่ (ขวา) บริเวณตลาดน้ำสามอำเภอ

ที่มา: (จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย, 2564)

2.3 ความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตในพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ตลาดน้ำ

2.3.1 ความคาดหวังของผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ตลาดน้ำ 6 แห่ง พบว่าทั้ง 6 พื้นที่ศึกษา ความคิดเห็นของผู้ใช้งานมีประเด็นที่หลากหลายแต่มีความซ้ำซ้อนกันสามารถจำแนกประเด็นสำคัญหลักออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะ และ ด้านการจัดการพื้นที่สาธารณะ

ด้านการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะ พบว่า ผู้ใช้งานต้องการให้พื้นที่ตลาดมีการปรับปรุงรูปแบบทางกายภาพเพื่อให้เกิดความสวยงามและสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก โดยความเห็นส่วนมากกล่าวถึงความสะดวกสบายในการใช้งานพื้นที่สาธารณะในตลาดน้ำ อาทิ ปรับปรุงเส้นทางเดินริมน้ำในพื้นที่ซื้อขายและการจัดวางร้านค้าและรูปแบบแผงลอย ป้ายบอกจุดหมายและเส้นทางเป็นเรื่องสำคัญ หากมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้พื้นที่ตลาดน้ำมีความน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ควรปรับปรุงพื้นที่รองรับกิจกรรมทางสังคมให้เพียงพอและเหมาะสม

ด้านการจัดการพื้นที่สาธารณะ สามารถสรุปประเด็นได้คือ 1. การจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ผู้ใช้งานเห็นว่าการจัดกิจกรรมควรมีอย่างต่อเนื่องและ

ส่งเสริมกิจกรรมใหม่ให้มากขึ้น ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว กิจกรรมตามเทศกาล 2. การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ พบว่า การพัฒนาพื้นที่ใหม่กับการอนุรักษ์ความเป็นตลาดน้ำดั้งเดิมควรทำร่วมกัน จำเป็นต้องมีการพูดคุยกันในทุกระดับ ชุมชน ภาครัฐ พัฒนาท้องถิ่นร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริงก่อนการพัฒนา

2.3.2 ความคาดหวังของผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะในตลาดน้ำสามอำเภอ ผลจากการทำประชุมกลุ่มย่อย พบว่า การนำเอาบทบาทอัตลักษณ์ที่สำคัญของพื้นที่มาเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นเรื่องสำคัญเพื่อทำให้ตลาดน้ำมีความหลากหลายและไม่เหมือนกัน โดยความคาดหวังในการพัฒนาในอนาคต พบว่า ผลลัพธ์มีความสอดคล้องกันกับตลาดอื่น ๆ ในลุ่มแม่น้ำแม่กลอง คือ สภาพทางกายภาพมีการจัดการที่ดีและมีความสวยงามน่าดึงดูด และต้องการทำให้เศรษฐกิจในชุมชนยังคงอยู่ได้

ผู้ใช้งานแสดงความคิดเห็นถึงประเด็นด้านศักยภาพของพื้นที่ พบว่า การบริหารจัดการและการส่งเสริมสิ่งที่มีค่าในชุมชนทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ นอกจากนี้การพัฒนาการด้านการสัญจร การเชื่อมต่อภายในพื้นที่ การเข้าถึงโดยรอบ ควรมีการปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทของพื้นที่ เพื่อตอบสนองถึงความสะดวกเหมาะแก่การท่องเที่ยวแก่ผู้ใช้งาน โครงข่ายการขนส่ง และเส้นทางการท่องเที่ยวทางเรือควรมีการสนับสนุนเนื่องจากสามารถเป็นเส้นทางสัญจรใหม่เชื่อมต่อกับพื้นที่หรือตลาดน้ำอื่น ๆ ซึ่งเป็นศักยภาพที่ตั้งของตลาดน้ำสามอำเภอ

นอกจากนี้ พบว่า ปัญหาทางด้านสังคมวัฒนธรรม ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ซบเซาเป็นประเด็นหลัก การแนวทางการค้าขายใหม่เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการค้ามีความสำคัญ เช่น การหาของดีประจำชุมชนเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของชุมชนและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ หรือการจัดการพื้นที่ให้กลุ่มชุมชนมาค้าขายในพื้นที่ตลาดดั้งเดิมเป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมของตลาดน้ำทั่วไปและตลาดน้ำสามอำเภอ

แนวทางการการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์และความเห็นของผู้ใช้งาน โดยผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดโดยประยุกต์จากกิจกรรมเดิมที่มีอยู่และเสนอรูปแบบกิจกรรมใหม่ที่เป็นไปได้ ซึ่งเป็นการเสนอแนวคิดและวิธีในมิติของการออกแบบชุมชนที่เกี่ยวข้องกับมิติการพัฒนาด้านกายภาพและการจัดการพื้นที่ประกอบด้วย

3.1 การพัฒนาและปรับปรุงลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะ

1. แนวทางการอนุรักษ์และการฟื้นฟูพื้นที่ตลาดน้ำและชุมชน พื้นที่ในบริเวณที่ศึกษาสามารถจำแนกความสำคัญตามคุณค่าของพื้นที่ แบ่งออกเป็น 1.พื้นที่อนุรักษ์ เช่น บริเวณตลาดน้ำสามอำเภอดั้งเดิมฝั่งชุมชนวัดเพลง พื้นที่ชุมชนริมน้ำฝั่งวัดแก้วเจริญที่มีต้นยางนาโบราณ ที่เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ รูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบของตลาดน้ำดั้งเดิมอยู่ และ 2. พื้นที่ควบคุมการพัฒนา เช่น พื้นที่วัดแก้วเจริญ พื้นที่โรงเจยิ่นเต็กตั๊ว รวมถึงพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ริมน้ำที่มีความเชื่อมโยงกับบริเวณตลาดน้ำ ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญตามคุณค่าของพื้นที่สามารถเป็นแนวทางการอนุรักษ์ปรับปรุงพื้นที่ได้ สามารถอธิบายแนวทางได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 การอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรม อาคารแถว และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ของตลาดน้ำทั่วไปและตลาดน้ำสามอำเภอ คือ การฟื้นฟูอาคารที่อยู่ในพื้นโซนอนุรักษ์ให้อยู่ในรูปแบบดั้งเดิมคล้ายกับในอดีต อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานให้หลากหลายมากกว่าแค่เพื่อการอยู่อาศัย แต่ยังคงรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพดั้งเดิมของอาคารไว้ และการปรับปรุง คือ การสร้างอาคาร กลุ่มอาคาร และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำขึ้นใหม่โดยให้มีความกลมกลืนกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเดิม

แนวทางที่ 2 การปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ โดยองค์ประกอบทางภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมริมน้ำแบบดั้งเดิม (ทางเดินริมน้ำ/ สะพานข้ามคลอง, ศาลาท่าน้ำ/ท่าเทียบเรือ/บันไดท่าน้ำ) มีการอนุรักษ์และควบคุมรูปแบบ วัสดุ และสีให้สอดคล้องกลมกลืนและมีความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน การปรับปรุงการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ควบคุมการพัฒนา ควรมีการปรับปรุงความเชื่อมโยงในพื้นที่ชุมชน-ตลาดเก่าให้เป็นโครงข่ายสามารถเดินถึงทุกพื้นที่สำคัญและคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เดิม นอกจากนี้พื้นที่ประเภทลานโล่ง มีแนวคิดการปรับปรุงพื้นที่ให้มีพื้นที่สีเขียวขนาดเล็ก (Pocket Park) เพื่อช่วยลดความแข็งกระด้างและความร้อนเพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้งานและนักท่องเที่ยวมากขึ้น

2. แนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูความเชื่อมโยงตลาดน้ำดั้งเดิมและพื้นที่เชื่อมโยงโดยรอบ

แนวทางที่ 1 การสร้างความเชื่อมต่อของพื้นที่และการปรับปรุงเส้นทาง เพื่อให้เกิดการใช้งานในพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิธีการดำเนินการคือ การปรับปรุงเส้นทางการเดินเท้าให้เป็นโครงข่ายสามารถเดินทั่วถึงได้ตลอดพื้นที่ตลาดน้ำและละแวกชุมชนนั้น ๆ

นอกจากนี้การปรับปรุงเรื่องป้ายและสัญลักษณ์ในการบอกเส้นทางและตำแหน่งสำคัญของพื้นที่เป็นสิ่งที่ต้องคำนึง

แนวทางที่ 2 การพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ตลาดน้ำและชุมชน โดยการสนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีชุมชน การสนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์และการเรียนรู้ การสนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีใหม่ โดยกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และจุดท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ตลาดน้ำ

ภาพที่ 2 ภาพแนวคิดก่อน-หลังแนวทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่พื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดน้ำสามอำเภอ, **ที่มา**: (ผู้วิจัย, 2564)

3.2 การบริหารกิจกรรมและการจัดการพื้นที่สาธารณะ

1. การบริหารจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่บริการสาธารณะ สามารถจำแนกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นสาธารณะออกเป็น 3 รูปแบบได้แก่ 1. กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรมีพื้นที่รองรับหรือพื้นที่อำนวยความสะดวก ได้แก่ พื้นที่นั่งเล่น พื้นที่ออกกำลังกาย พื้นที่นั่งพักผ่อน หรือพื้นที่ในการจับจ่ายซื้อขายสินค้า 2. กิจกรรมทางเลือกซึ่งเป็นกิจกรรมที่ปรับปรุงขึ้นใหม่จากพื้นที่ดั้งเดิมของตลาดน้ำเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดกลุ่มคนและนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ได้แก่ การสร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พื้นที่ค้าขาย OTOP ของกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น และ 3. กิจกรรมเทศกาลหรือกิจกรรมประจำปี ได้แก่ งานลอยกระทง งานสงกรานต์และงานวัดประจำปี ควรส่งเสริมในเรื่องพื้นที่ในการจัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้งานเข้าถึงได้ง่าย โดยแนวทางในด้านการจัดกิจกรรมมีดังนี้

แนวทางที่ 1 กำหนดกิจกรรมให้เกิดอย่างต่อเนื่องและหลากหลายในพื้นที่ตลาดน้ำ ได้แก่ จัดกิจกรรมหลากหลายช่วงเวลาและจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยตลาดน้ำมักเปิดในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ซึ่งควรเปิดอย่าสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ควรสนับสนุนพื้นที่สำหรับกิจกรรมในชีวิตประจำวันให้เพียงพอต่อการใช้งาน สนับสนุนพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางเลือกให้มีความหลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และสนับสนุนพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมตามเทศกาลและประเพณี เช่น ในตลาดน้ำสามอำเภอ งานลอยกระทงใช้พื้นที่บริเวณท่าน้ำวัดแก้วเจริญและโรงเจยิ่นเต็กตั๊ว งานกินเจในช่วงเดือนตุลาคมใช้พื้นที่บริเวณโรงเจยิ่นเต็กตั๊ว เป็นต้น

แนวทางที่ 2 กำหนดบทบาทของพื้นที่เพื่อให้เป็นพื้นที่รวมกิจกรรมของชุมชนที่มีความหลากหลาย เช่น ตลาดน้ำสามอำเภอพื้นที่ถูกแบ่งด้วยคลองสองสาย และแต่ละพื้นที่มีลักษณะและบทบาทที่แตกต่างกัน วัดแก้วเจริญมีบทบาทในเรื่องการเป็นพื้นที่ทางศาสนาประวัติศาสตร์และการเรียนรู้ ฝั่งตลาดน้ำสามอำเภอ (ฝั่งวัดเพลง) มีบทบาททางด้านการเป็นพื้นที่พาณิชยกรรมแบบดั้งเดิมและโดดเด่นเรื่องวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ ฝั่งโรงเจยิ่นเต็กตั๊วมีบทบาทในด้านการเป็นพื้นที่รองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่ ซึ่งการกำหนดบทบาทจะช่วยให้กิจกรรมในพื้นที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ

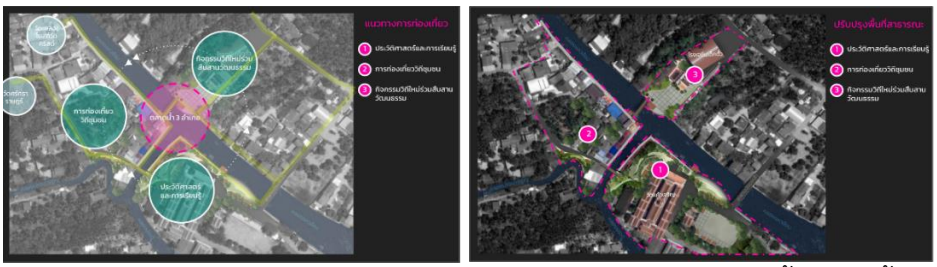

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการกำหนดบทบาทของพื้นที่ของพื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอและชุมชนโดยรอบ, ที่มา: (ผู้วิจัย, 2564)

2. การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะและบริการสาธารณะ การจัดการพื้นที่ได้แก่ การกำหนดเส้นทางสัญจรและกำหนดเส้นทางเท้าภายในพื้นที่ตลาดน้ำ การอำนวยความสะดวกเรื่องพื้นที่จอดรถ รวมถึงการจัดการในเรื่องการค้าขาย พื้นที่ค้าขายถาวร-ชั่วคราว การตั้งแผงลอยในพื้นที่ทางเท้า เป็นต้น ในขณะที่มิติด้านการบริหารจัดการสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการบริการและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงหรือใช้งานพื้นที่ โดยสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 กำหนดพื้นที่ค้าขายให้เหมาะสมในพื้นที่สาธารณะ คือกำหนดให้มีการจัดระเบียบการวางตั้งร้านค้า มีการจำกัดแนวเขตการวางพื้นที่ค้าขายเพื่อไม่ให้ล้ำไปยังพื้นที่สัญจร สร้างแนวทางเดินให้มีความชัดเจน และกำหนดพื้นที่ค้าขายให้เหมาะสมกับ

รูปแบบการค้าและของพื้นที่นั้น ๆ เช่น กำหนดวัน เวลา ร้านค้าชั่วคราวที่ค้าขายอยู่ในลาน อเนกประสงค์ของวัด เป็นต้น

แนวทางที่ 2 กำหนดพื้นที่สาธารณะที่สามารถรองรับกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย โดยจัดพื้นที่ประเภทลานต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นในการรองรับกิจกรรม ควรมีการจัดกิจกรรมหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามประเภทกิจกรรม (Event) งานตามเทศกาล งานประเพณีประจำปี รวมถึงนิทรรศการชั่วคราวต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรม

ภาพที่ 4 ภาพแนวคิดก่อน-หลังการฟื้นฟูด้านการบริการจัดการพื้นที่และการบริการสาธารณะพื้นที่ตลาดน้ำบริเวณตลาดน้ำสามอำเภอ, ที่มา: (ผู้วิจัย, 2564)

แนวทางที่ 3 กำหนดพื้นที่บริการและอำนวยความสะดวกเพื่อง่ายต่อการเข้าถึง มีการกำหนดพื้นที่อำนวยความสะดวกในการจอดรถยนต์รวมถึงเส้นทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานควรมีการสนับสนุน นอกจากนี้กำหนดท่าเรือหลักเพื่อกระจายคนสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว ที่สามารถใช้เส้นทางน้ำได้ เช่น แผนการท่องเที่ยว 1 วันจากตลาดน้ำสามอำเภอสู่ตลาดน้ำอัมพวา เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อพื้นที่พาณิชยกรรมดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะของพื้นที่ตลาดน้ำที่สำคัญในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง จากผลการวิจัยพบว่าลักษณะพื้นที่ตลาดน้ำในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ตลาดน้ำรูปแบบดั้งเดิม ตลาดน้ำดั้งเดิมที่ได้รับการฟื้นฟูใหม่ และตลาดน้ำประยุกต์ โดยทั้ง 3 รูปแบบมีบทบาทโดดเด่นในเรื่องพาณิชยกรรมที่ส่งเสริมการ

ท่องเที่ยว ร้านค้าริมน้ำ มีการฟื้นฟูใหม่มีจุดประสงค์หลักเพื่อเป็นพื้นที่เชิงท่องเที่ยว การอยู่อาศัยของคนในพื้นที่และวิถีชีวิตเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตและมีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์อาคารเพื่อเป็นการพาณิชย์ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมจังหวัดสมุทรสงครามของชนิธิกาญจน์ จีนใจตรง และกฤตพร ห้าวเจริญ (2563) และงานวิจัยลักษณะพื้นที่สาธารณะและกึ่งสาธารณะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชนอัมพวา ของสุธาสินี สารประสิทธิ์ (2559) ที่กล่าวถึงบทบาทของตลาดน้ำในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างและการใช้งานในพื้นที่การค้าที่โดยมากในปัจจุบันเป็นตลาดเพื่อการท่องเที่ยว

2. พื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำที่สำคัญในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง และรูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะบริเวณย่านพาณิชยกรรมดั้งเดิมของตลาดน้ำ เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำในพื้นที่ศึกษา โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาเรื่องพื้นที่สาธารณะที่มีความสำคัญโดยพิจารณาจาก 1. คุณสมบัติพื้นที่สาธารณะที่มีศักยภาพจากแนวคิดของ Matthew Carmona and etc. (2003) ที่ประกอบด้วย เกณฑ์เรื่องความสบายและภาพลักษณ์ของพื้นที่ (Comfort and image) เกณฑ์การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access and linkage) เกณฑ์เรื่องการใช้และทำกิจกรรม (Uses and activity) เกณฑ์เรื่องการการมีส่วนร่วมโดยไม่ได้ตั้งใจหรือการได้เฝ้ามอง (Passive engagement) เกณฑ์เรื่องการค้นพบประสบการณ์ใหม่ (Discovery) และ เกณฑ์ด้านความเป็นสังคม (Sociability) และ 2. คุณสมบัติพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพจากแนวคิดของ Gehl (2013) ประกอบด้วย เกณฑ์เรื่องการใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สาธารณะเป็นกิจกรรมทางเลือก (Optional activities) และเกณฑ์เรื่องการใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สาธารณะกิจกรรมทางสังคม (Social activities) สามารถอภิปรายผลได้ว่าพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำแต่ละแห่งจะประกอบด้วยคุณสมบัติที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีศักยภาพอย่างน้อย 4 ตัวชี้วัด และเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดการใช้งานสำหรับประเภทกิจกรรมทางเลือก (Optional activities) และกิจกรรมเชิงสังคม (Social activities) โดยปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดที่ทำให้เห็นถึงคุณภาพของกิจกรรม บรรยากาศที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และแสดงให้เห็นถึงความเป็นสาธารณะและมีศักยภาพในการใช้พื้นที่ในเชิงสังคม โดยรูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะของแต่ละตลาดน้ำอาจมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่และประเภทของตลาดน้ำ

โดยพื้นที่สาธารณะที่มีนัยสำคัญต่อตลาดน้ำ หากเป็นรูปแบบตลาดน้ำดั้งเดิม (ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำบางนกแขวก) พื้นที่สาธารณะที่สำคัญประกอบด้วย ศาสนสถานซึ่งเป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ และพาณิชยกรรมใหม่ที่เชื่อมโยงกับตลาดน้ำเดิมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ หากเป็นตลาดน้ำดั้งเดิมที่มีการฟื้นฟูเพื่อบทบาทการท่องเที่ยว (ตลาดน้ำอัมพวา และตลาดน้ำดำเนินสะดวก) และตลาดน้ำรูปแบบประยุกต์ซึ่งเป็นตลาดน้ำจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่ค้าขายในที่สาธารณะชุมชน (ตลาดน้ำท่าคา ตลาดร่มบวร) พบว่า พื้นที่

สาธารณะที่มีนัยสำคัญของตลาดน้ำทั้งสองประเภทนี้ ประกอบด้วย พื้นที่ที่มีความสำคัญต่อกิจกรรมในเชิงพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่สาธารณะทางเดินริมน้ำ พื้นที่ท้องน้ำ พื้นที่สาธารณะประเภทลานอเนกประสงค์ที่ถูกจัดเพื่อเป็นพื้นที่การค้า

พื้นที่ตลาดน้ำสามอำเภอซึ่งเป็นพื้นที่ตัวแทนของตลาดน้ำที่มีความซบเซา จากการพิจารณาความสำคัญของพื้นที่สาธารณะ พบว่า ตลาดน้ำสามอำเภอจัดอยู่ในรูปแบบตลาดประเภทตลาดน้ำดั้งเดิม โดยพื้นที่ศาสนสถาน พื้นที่ตลาดน้ำดั้งเดิม และตลาดใหม่มีความสำคัญต่อพื้นที่

3. แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมของตลาดน้ำ โดยผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและแนวทางการพัฒนาพื้นสาธารณะในอนาคตมีความสอดคล้องกับแนวคิดและคุณสมบัติพื้นที่สาธารณะที่มีศักยภาพ (Carmona, 2003) และคุณสมบัติพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพจากแนวคิดของ Gehl (2013) ที่เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้มีชีวิตชีวาและมีคุณภาพ สามารถสรุปประเด็นหลักได้ คือ 1. การพัฒนาและปรับปรุงลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะ ที่เน้นถึงการอนุรักษ์และการฟื้นฟูพื้นที่ตลาดน้ำและชุมชน และการปรับปรุงและการฟื้นฟูด้านความเชื่อมโยงของตลาดน้ำและพื้นที่เชื่อมโยงโดยรอบ 2. แนวทางการบริหารจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่บริการสาธารณะ เป็นการส่งเสริมกิจกรรมในพื้นที่เพื่อให้เกิดความพลวัตในการใช้งาน ที่เน้นถึงการกำหนดกิจกรรมให้เกิดอย่างต่อเนื่องและหลากหลายในพื้นที่ตลาดน้ำ และ 3. แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะและบริการสาธารณะ ที่เน้นถึงการกำหนดพื้นที่เพื่อค้าขายให้เหมาะสมในพื้นที่สาธารณะ การกำหนดพื้นที่สาธารณะที่สามารถรองรับกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย และการกำหนดพื้นที่บริการและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในพื้นที่พาณิชยกรรมของตลาดน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง อธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 5 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับย่าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาพื้นที่ตลาดน้ำ รวมถึงควรกำหนดแนวทางร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำในลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างของจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงครามอย่างบูรณาการร่วมกัน

2. ควรมีการส่งเสริมบทบาทและรักษาอัตลักษณ์ของตลาดน้ำแต่ละพื้นที่ เพื่อยกระดับให้ตลาดน้ำแต่ละแห่งมีบทบาทอัตลักษณ์ที่ชัดเจนซึ่งเป็นศักยภาพใหม่ในด้านการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและเพื่อความสมดุลและยั่งยืนของพื้นที่ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลของการศึกษาพื้นที่พาณิชยกรรมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง จังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างงานวิชาการ งานพัฒนาชุมชนได้

2. งานวิจัยนี้สามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ต่าง ๆ ในระดับย่านได้ เพื่อให้เกิดผลงานวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

3. การศึกษาเรื่องพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำต่าง ๆ ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ ความเสี่ยงในปัจจุบันอนาคต เนื่องจากรูปแบบการใช้งานมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ

เอกสารอ้างอิง

กฤตพร ห้าวเจริญ. (2555). *กระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของตลาดชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลธิดา สุริยะวรรณากูล. (2557). *แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำอัมพวา.* ปทุมธานี: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนิธิกาญจน์ จีนใจตรง, และ กฤตพร ห้าวเจริญ. (2563). ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 31(2), 17-33.

ไทยโพสต์. (2561). *ชวนเที่ยวนอกกรอบ ปลุกกระแสเมืองรองไฮซีซัน.* สืบค้น 13 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.thaipost.net/main/detail/23237

พรชัย ปานรัตน์. (2564, สิงหาคม). ตัวแทนผู้ค้าชุมชนวัดเพลง [บทสัมภาษณ์].

สุธาสินี สารประสิทธิ์. (2559). *ลักษณะพื้นที่กึ่งสาธารณะและพื้นที่สาธารณะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรุณวรรณ ศิริวชิราภรณ์. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของชุมชนคลองวัดประดู่.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Jan Gehl. (2013). *How to study public life. Chichester*, Washinton, DC: Island Press.

Matthew Carmona, at el. (2003). *Public Places Urban Spaces.* Oxford: Architectural Press

ความพร้อมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ*

READINESS OF COMPETENCIES IN ECONOMIC GARDENING CONCEPT OF LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATIONS

กฤษดา ประชุมราศี, ศิริศักดิ์ เหล่าจันขาม, กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์, วิษณุ สุมิตสวรรค์, ณรงค์เดช มหาศิริกุล, ปานปั้น รองหานาม, พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์

Krisada Prachumrasee, Sirisak Laochankham, Grichawat Lowatcharin, Vissanu Zumitzavan, Narongdet Mahasirikul, Panpun Ronghanam, Peerasit Kamnuansilpa

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: sirisaklao@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอันดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติของศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ ใช้วิธีการสำรวจ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล หน่วยในการวิเคราะห์ใช้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้บริหารจาก 72 หน่วยงานเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าสถิติร้อยละ และข้อมูลในส่วนของชุดคำถามด้านทัศนคติการตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กรกับการดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากนำมาเรียงตามลำดับจากมากสุดไปน้อยสุด เพื่อแสดงอันดับศักยภาพ

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานราก จากความกระตือรือร้นและการตระหนักของผู้บริหารในบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ และความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ ในการจัดอันดับศักยภาพความพร้อมการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ พบว่าใน 10 อันดับแรกประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ประเภท และมีการกระจายตัวของหน่วยงานทั่วทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทยอย่างใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ จำเป็นต้องอาศัยกลไกและการขับเคลื่อนที่เหมาะสมในการปรับปรุงและการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และการสนับสนุนด้านงบประมาณ

คำสำคัญ: ศักยภาพ; เศรษฐกิจฐานราก; การปลูกสวนเศรษฐกิจ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

*Received May 13, 2022; Revised June 1, 2022; Accepted June 1, 2022

Abstract

This article aims to rank local governments in the dimensions of their potential, readiness to support the foundation economy in accordance with the economic gardening practices. Use survey method Data Collection Queries The units in the analysis use local governments. Executives from 72 agencies are key informants, analyzed by descriptive statistics including frequency, percentage statistics, and data in the set of attitude questions. The recognition of the role of the organization with the implementation of activities is in line with the promotion of the foundation economy, taken in order of ascending to the very least. To show potential rankings.

The results of the research revealed that the current local government organizations have the potential to support the grassroots economics according to the economic gardening concept when the dimension of enthusiasm and awareness of local administrative organization executives and the readiness of the existing infrastructure are considered. The ranking of the potential and readiness to support the grassroots economics according to the economic plantation guideline, it was found that the top 10 consisted of 5 types of local government organizations and were distributed throughout the 4 regions of Thailand similarly. However, for the local government organization to be able to fully support, the appropriate mechanisms and drives are needed to improve and manage policies, regulations, legislation, and budgetary support.

Keywords: Potential; Grassroots Economics; Economic Gardening; Local Administration Organization

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำและความยากจนเป็นปัญหาสำคัญของโลกและเป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่นอีกนับไม่ถ้วน (ฐิตินาถ ภูมิถาวร, 2564) รวมไปถึงประเด็นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านแรงงานและด้านเศรษฐกิจ (ชัยพัฒน์ พุฒซ้อน และ กันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน, 2561; สามารถ ใจเตี้ย, 2562) ในระยะหลายปีที่ผ่านมามีกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปโครงสร้างระบบเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นเรื่อย ๆ ทฤษฎีหนึ่งที่มีผู้เสนออย่างแพร่หลาย และมองว่า เป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหา

ความเหลื่อมล้ำ คือ แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก (Grassroots Economics) ซึ่งหมายถึง ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Seyfang & Smith, 2007) เศรษฐกิจระดับฐานรากเป็นการดำเนินการแบบล่างขึ้นบน (Bottom-Up) ซึ่งในทางทฤษฎีเป็นวิธีที่ง่ายและมีโอกาสสำเร็จสูงกว่าในการกระจายความมั่งคั่ง เพราะปัจจัยในการพัฒนาต่าง ๆ มีอยู่ในท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้มีนโยบายการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน แต่ทว่าในทางปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในขอบเขตที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ได้ (จรัส สุวรรณมาลา, 2558; ธัญญพัทธ์ ภูริพินิศนันท์, 2565) ซึ่งโดยส่วนใหญ่รัฐบาลกลางเป็นผู้มีหน้าที่หลักในการตัดสินใจและกำหนดรูปแบบการบริการสาธารณะ โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียงผู้จัดทำหรือให้บริการสาธารณะ ดังนั้นในทางปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจในการจัดทำการบริการสาธารณะเพียงบางเรื่องเท่านั้น ท้องถิ่นไม่สามารถกำหนดมาตรการการแข่งขันและการลงทุนต่าง ๆ โดยการให้แรงจูงใจทางด้านการเงินหรือทางด้านภาษีมาสนับสนุนหรือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น (ศิกานต์ อิสสระชัยยศ, 2559; ธีรภัทร์ เศวตวงศ์ และพีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์, 2564)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การที่จะพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลดีอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในประเทศไทย เรามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีนโยบายที่จะยกระดับการให้บริการสาธารณะและการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก ซึ่งในนานาอารยประเทศใช้แนวคิดในการสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า แนวคิดการปลูกสวนเศรษฐกิจ (Economic Gardening) ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบที่มีความมั่นคง ยั่งยืนและส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ (Barrios & Barrios, 2004) ได้ดีกว่ารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ ซึ่งมีวิธีการค้นหาและใช้ศักยภาพที่จำเป็นต่อการดำเนินการตามแนวทางนี้ ได้หลากหลายรูปแบบ ตัวอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในประเทศต่าง ๆ คือ การสร้างพันธมิตรความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย เมือง และชุมชน แนวคิดการปลูกสวนเศรษฐกิจ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องและเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากของประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาแล้ว สำหรับประเทศที่มีระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ อย่างเช่นประเทศไทย การกำหนดยุทธศาสตร์ในทุกมิติและในทุกขั้นตอนของการพัฒนาเศรษฐกิจจะถูกกำหนดจากส่วนกลาง แม้แต่ในเรื่องพื้นฐานหรือขั้นตอนแรกของการ

พัฒนาเศรษฐกิจ อันได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละพื้นที่ถูกกำหนดมาเพื่อรองรับการลงทุนภาคธุรกิจ โดยเฉพาะเพื่อรองรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) นักวิชาการในยุคปัจจุบันจึงได้นำแนวคิดนี้มาพัฒนาต่อยอดและเสนอทางออกว่า ชุมชนท้องถิ่นทุกแห่งจะต้องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นฐานของศักยภาพและทรัพยากรของตนเองตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ

คณะผู้วิจัยเห็นว่าตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจจะสามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากประชาชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตน ดังนั้นศักยภาพความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจจึงถูกสำรวจและจัดอันดับในงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อจัดอันดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติของศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการมุ่งสำรวจและจัดอันดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทและผลงานทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก วิธีการสำรวจ (Survey Design) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประชากร

ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 7,850 แห่งทั่วประเทศ แบ่งเป็นรูปแบบทั่วไป และรูปแบบพิเศษ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับรูปแบบทั่วไป และ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา สำหรับรูปแบบพิเศษ ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ดังนั้นกรอบการเลือก (Sampling Frame) จึงถูกกำหนดเพื่อเลือกเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปซึ่งมีจำนวน 7,848 แห่งทั่วประเทศไทย

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling Technique) โดยแบ่งประเทศออกเป็น 4 ภาค ตามหลักการแบ่งภาคของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จากนั้นเลือกจังหวัดจำนวน 4 จังหวัดของแต่ละภาค โดยใช้การ

เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) (Zumitzavan, 2020; Zumitzavan, 2022) และในแต่ละจังหวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทละ 1 แห่ง ถูกเลือก ซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งสิ้นจังหวัดละ 5 ประเภท กล่าวคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 4 ภาคคิดเป็น 16 จังหวัด ๆ ละ 5 ประเภท รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 80 แห่ง อย่างไรก็ตามในการดำเนินการจริงสามารถเก็บข้อมูลได้เพียง 72 แห่งจาก 28 จังหวัดดังตารางที่ 1 เหตุผลอันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้บางหน่วยงานไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมในการให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสำรวจจำแนกตามประเภท

ประเภท	ภาค	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	รวม
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวน	16	20	26	14	76
	กลุ่มตัวอย่าง	4	3	3	3	13
	ร้อยละ	25.00	15.00	11.54	21.43	17.11
เทศบาลนคร	จำนวน	6	5	11	8	30
	กลุ่มตัวอย่าง	5	3	3	4	15
	ร้อยละ	83.33	60.00	27.27	50.00	50.00
เทศบาลเมือง	จำนวน	30	37	84	36	187
	กลุ่มตัวอย่าง	3	4	3	4	14
	ร้อยละ	10.00	10.81	3.57	11.11	7.49
เทศบาลตำบล	จำนวน	518	847	867	305	2,237
	กลุ่มตัวอย่าง	3	4	3	4	14
	ร้อยละ	0.58	0.47	0.35	1.31	0.63
องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	1,058	2,058	1,377	827	5,320
	กลุ่มตัวอย่าง	4	4	4	4	16
	ร้อยละ	0.38	0.19	0.29	0.48	0.30
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	1,628	2,967	2,065	1,190	7,850
	กลุ่มตัวอย่าง	20	18	16	18	72
	ร้อยละ	1.23	0.61	0.77	1.51	0.92

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งหมด 6 ส่วน ได้แก่ 1) พื้นที่และประเภทขององค์กร 2) ขีดความสามารถและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) แผนกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 4) รูปแบบการร่วมทุน 5) เครือข่ายและความร่วมมือของหน่วยงานกับหน่วยงานอื่น และ 6) การประเมินความพร้อมในการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยใช้วิธีการ

สัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญผ่านแบบสอบถาม (Questionnaire Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนชุดคำถามด้านทัศนคติ การตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากถูกนำมาจัดการตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics Workflow) โดยเริ่มตั้งแต่การประเมินข้อมูล และทำการเตรียมข้อมูลให้พร้อมก่อนการวิเคราะห์ หรือที่เรียกว่า การทำความสะอาดและแปลงข้อมูล (Clean and Transform) เพื่อจัดการกับ Missing Value และแปลงข้อมูลให้อยู่ในชนิดข้อมูลที่เหมาะสม จากนั้นข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS version 28.0 ในพจน์ของ ค่าความถี่ และ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และอันดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติของศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ (Economic Gardening) ถูกนำมาจัดเรียงลำดับตามคะแนนมากสุดไปน้อยสุด

ผลการวิจัย

ความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 72 แห่งทั่วประเทศเกี่ยวกับขีดความสามารถและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก สามารถจำแนกประเภทขององค์กรเปรียบเทียบกับจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,850 แห่งทั่วประเทศ

ผลลัพธ์ที่ได้จากการสำรวจขีดความสามารถและบทบาท ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก โดยการสอบถามและสัมภาษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 72 แห่งทั่วประเทศพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับมีความตระหนัก หรือมีการให้ความสำคัญในบทบาทของการพัฒนาเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 95.7 นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความพร้อมในการรับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจร้อยละ 97.1 และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจในทุกวันนี้มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการสร้างเศรษฐกิจฐานรากร้อยละ 88.9 มีความพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 90.0 ความพร้อมด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 74.3 และด้าน

แรงงานที่มีทักษะ ร้อยละ 70 แต่อย่างไรก็ตาม ในการบริหารจัดการท้องถิ่นผ่านกลยุทธ์การปลูกสวนเศรษฐกิจนั้นต้องอาศัยการปรับปรุงและการจัดการด้านนโยบาย ระเบียบและกฎหมาย ร้อยละ 85.7 การสนับสนุนงบประมาณถูกจัดลำดับให้มีความสำคัญรองลงมา คิดเป็น ร้อยละ 78.6

อันดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติของศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ

ผลการจัดอันดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 72 แห่งจากตารางที่ 2 สังเกตได้ว่าในกลุ่มของ 10 อันดับแรก ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจมากที่สุดนั้น ประกอบไปด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ประเภท และมีการกระจายตัวของทั้ง 4 ภูมิภาคอย่างใกล้เคียงกัน โดยแบ่งเป็น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 2 แห่ง ได้แก่จังหวัด อุดรธานี ภาคกลางจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ จังหวัดนครปฐมและนนทบุรี ภาคเหนือ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ พิษณุโลก และ ลำปาง และภาคใต้จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ สงขลา และตรัง

ตารางที่ 2 ผลการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง

อันดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จังหวัด	ภาค	คะแนน
1	เทศบาลนครอุดรธานี	อุดรธานี	ตอ./เหนือ	56
2	เทศบาลเมืองไร่ขิง	นครปฐม	กลาง	53
3	เทศบาลนครนนทบุรี	นนทบุรี	กลาง	52
4	องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก	พิษณุโลก	เหนือ	46
5	เทศบาลตำบลแม่เมาะ	ลำปาง	เหนือ	44
6	เทศบาลนครหาดใหญ่	สงขลา	ใต้	43
7	องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา	สงขลา	ใต้	42
8	เทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ	อุดรธานี	ตอ./เหนือ	42
9	เทศบาลนครตรัง	ตรัง	ใต้	41
10	องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ	ลำปาง	เหนือ	41
11	เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร	อุบลราชธานี	ตอ./เหนือ	41
12	เทศบาลเมืองเขลางค์นคร	ลำปาง	เหนือ	40
13	เทศบาลตำบลวัดประดู่	สุราษฎร์ธานี	ใต้	39
14	เทศบาลเมืองนครพนม	นครพนม	ตอ./เหนือ	38
15	เทศบาลเมืองอรัญญิก	พิษณุโลก	เหนือ	38
16	เทศบาลนครเชียงราย	เชียงราย	เหนือ	37
17	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย	เชียงราย	เหนือ	37
18	เทศบาลนครขอนแก่น	ขอนแก่น	ตอ./เหนือ	37
19	เทศบาลเมืองตรัง	ตรัง	ใต้	37
20	เทศบาลเมืองทุ่งสง	นครศรีธรรมราช	ใต้	36

อันดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จังหวัด	ภาค	คะแนน
21	เทศบาลนครเชียงใหม่	เชียงใหม่	เหนือ	36
22	เทศบาลเมืองอโยธยา	พระนครศรีอยุธยา	กลาง	35
23	เทศบาลตำบลราไวย์	ภูเก็ต	ใต้	34
24	องค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม	พระนครศรีอยุธยา	กลาง	34
25	เทศบาลตำบลเนินกุ่ม	พิษณุโลก	เหนือ	34
26	เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่	นครปฐม	กลาง	34
27	องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม	นครปฐม	กลาง	34
28	เทศบาลนครนครสวรรค์	นครสวรรค์	เหนือ	33
29	องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง	ลำปาง	เหนือ	33
30	องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง	ระยอง	กลาง	32
31	เทศบาลนครพิษณุโลก	พิษณุโลก	เหนือ	31
32	องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง	ระยอง	กลาง	30
33	องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี	อุดรธานี	ตอ./เหนือ	30
34	เทศบาลตำบลพิมาย	นครราชสีมา	ตอ./เหนือ	30
35	เทศบาลเมืองตราด	ตราด	กลาง	29
36	เทศบาลเมืองมหาสารคาม	มหาสารคาม	ตอ./เหนือ	29
37	องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์	นครสวรรค์	กลาง	29
38	องค์การบริหารส่วนตำบลช่องเม็ก	อุบลราชธานี	ตอ./เหนือ	29
39	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าตึง	เชียงราย	เหนือ	28
40	เทศบาลนครนครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช	ใต้	28
41	เทศบาลตำบลทับมา	ระยอง	กลาง	27
42	องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร	สกลนคร	ตอ./เหนือ	27
43	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่	เชียงใหม่	เหนือ	27
44	เทศบาลนครระยอง	ระยอง	กลาง	27
45	เทศบาลเมืองเมืองท่าข้าม	สุราษฎร์ธานี	ใต้	26
46	องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม	มหาสารคาม	ตอ./เหนือ	26
47	เทศบาลนครแม่สอด	ตาก	เหนือ	26
48	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง	พิษณุโลก	เหนือ	25
49	เทศบาลตำบลสันทรายหลวง	เชียงใหม่	เหนือ	25
50	เทศบาลนครนครราชสีมา	นครราชสีมา	ตอ./เหนือ	25
51	เทศบาลตำบลพนมรุ้ง	นครราชสีมา	ตอ./เหนือ	24
52	เทศบาลเมืองแม่โจ้	เชียงใหม่	เหนือ	24
53	องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว	ภูเก็ต	ใต้	23
54	เทศบาลนครแหลมฉบัง	ชลบุรี	กลาง	23
55	เทศบาลตำบลบางปะอิน	พระนครศรีอยุธยา	กลาง	23
56	เทศบาลตำบลฉวาง	นครศรีธรรมราช	ใต้	22
57	องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่	กระบี่	ใต้	21
58	องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม	สกลนคร	ตอ./เหนือ	21
59	เทศบาลตำบลแม่สาย	เชียงราย	เหนือ	20
60	องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน	นครปฐม	กลาง	20
61	เทศบาลตำบลกุดแฮด	สกลนคร	ตอ./เหนือ	19

อันดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จังหวัด	ภาค	คะแนน
62	องค์การบริหารส่วนตำบลภูตาหลวง	ชลบุรี	กลาง	18
63	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาคำ	อุดรธานี	ตอ./เหนือ	17
64	เทศบาลตำบลนาข่า	อุดรธานี	ตอ./เหนือ	17
65	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตอน	เชียงใหม่	เหนือ	17
66	องค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา	พังงา	ใต้	16
67	องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่	นครราชสีมา	ตอ./เหนือ	16
68	เทศบาลเมืองกระบี่	กระบี่	ใต้	14
69	องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง	นครศรีธรรมราช	ใต้	11
70	องค์การบริหารส่วนตำบลนาวง	ตรัง	ใต้	7
71	เทศบาลนครยะลา	ยะลา	ใต้	6
72	องค์การบริหารส่วนตำบลบางไทร	สุราษฎร์ธานี	ใต้	3

อภิปรายผลการวิจัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในปัจจุบัน มีความตระหนักรู้หรือมีการให้ความสำคัญในบทบาทของการเป็นหน่วยงานสนับสนุนในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างการให้ความสนับสนุนโดยรัฐบาลท้องถิ่นและการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ (Bartik & Erickcek, 2014; Bartik, 1991; Lowe, 2014; Lynch, 2004) ยิ่งไปกว่านั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกวันนี้มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอย่างดี เรียกได้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลมีน้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี พร้อมแล้ว แต่อย่างไรก็ตามในการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างเต็มที่นั้น จำเป็นจะต้องมีรูปแบบและกลไกในการขับเคลื่อนที่เหมาะสมเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากต่อไปได้ ดังนั้นในการบริหารจัดการท้องถิ่นผ่านกลยุทธ์การปลูกสวนเศรษฐกิจนั้นต้องอาศัยการปรับปรุงและการจัดการกับ นโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และการสนับสนุนงบประมาณ เนื่องด้วยสภาพการณ์ของการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกวันนี้แปรเปลี่ยนไปจากอดีตอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด ระเบียบปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกตราขึ้น อย่างเหมาะสมและชอบธรรม ณ สภาพการณ์ในอดีต จึงไม่อาจตอบสนองการบริหารจัดการท้องถิ่นใน สังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ได้อย่างครอบคลุม และในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานเป็นกิจการที่จำเป็นจะต้องใช้งบประมาณสนับสนุนโครงการ และค่าใช้จ่ายในการตอบแทนบุคลากร

จากผลการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 72 แห่ง สำหรับกลุ่ม 10 อันดับแรก ที่ประกอบไปด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ประเภทนั้น หมายความว่าไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใด ต่างก็มีศักยภาพความพร้อมในการในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ อีกทั้งข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ศักยภาพความพร้อมไม่ได้ขึ้นกับภูมิภาค นอกจากนี้หากจัดเรียงตามอันดับที่ 1 ของแต่ละประเภทหน่วยงาน สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก เทศบาลนครอุดรธานี เทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ เทศบาลตำบลแม่เมาะ และองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจพบว่า ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีความตระหนักและความกระตือรือร้นที่จะให้การสนับสนุน อีกทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่มีความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ ในการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ จำนวน 72 แห่ง จากการพิจารณาในกลุ่มศักยภาพความพร้อมสูง 10 อันดับแรกนั่น มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครบทั้ง 5 ประเภท นั่นหมายความว่าไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบลต่างก็มีศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานราก อีกทั้งตำแหน่งภูมิภาคของประเทศไทยก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามศักยภาพความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจสามารถเพิ่มขึ้นได้ หากมีการออกระเบียบ กฎหมาย ที่รองรับหรือเอื้อต่อการพัฒนาตามแนวทางนี้ นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ยังต้องการการสนับสนุนทางนโยบาย งบประมาณ และการให้ความรู้เชิงนวัตกรรมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีศักยภาพความพร้อมในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลควรปฏิรูปโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีหน้าที่หลักในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานราก โดยกลไกต่าง ๆ อาทิ

การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการกระจายอำนาจโดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจและ อำนาจทางการเงิน การคลัง การเพิ่มความยืดหยุ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสามารถปรับโครงสร้างหน่วยงานให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ การกำหนดบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการตลาด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความยากจนจากศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันในการสนับสนุนเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางการปลูกสวนเศรษฐกิจสามารถเริ่มต้นได้จากการสร้างเครือข่ายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stake Holder) ที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งในมิติของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) เพื่อให้เกิดผู้นำที่มีภาวะผู้นำขึ้น เช่น การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแม่งานในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงผสมผสาน ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการค้าที่ยั่งยืน รวมไปถึงสถาบันการเงินและแหล่งทุนต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดธุรกิจประเภทใหม่ เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีความสำคัญเช่นกัน ที่จำเป็นต้องได้รับการบ่มเพาะและได้รับการขัดเกลาอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

จรัส สุวรรณมาลา. (2558). *การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น บนเส้นทางการกระจายอำนาจของไทย. ในดุลอำนาจในการเมืองการปกครองไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ชัยพัฒน์ พุฒซ้อน และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน. (2561). แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 1(1), 25-36.

ฐิตินาถ ภูมิถาวร. (2564). วิกฤติการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21: กรณีความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม. *วารสารสังคมภิวัฒน์,* 12(2), 68–85.

ธัญญพัทธ์ ภูริพินิศนันท์. (2565). การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 8(1), 85–100.

ธีรภัทร์ เศวตวงศ์ และพีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระทางการคลังการตอบสนองความต้องการของประชาชน และความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 10(1), 599–611.

ศิกานต์ อิสสระชัยยศ. (2559). การพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น: ประสบการณ์จากนานาชาติและทางเลือกเพื่อพัฒนาท้องถิ่นไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 14(1), 72–98.

สามารถ ใจเตี้ย. (2562). การเสริมสร้างสุขภาพสังคมผู้สูงอายุในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 28(S2), S185–S194.

Barrios, S., & Barrios, D. (2004). Reconsidering economic development: the prospects for economic gardening. *Public Administration Quarterly,* 28(1/2), 70–101.

Bartik, T., & Erickcek, G. (2014). Simulating the Effects of the Tax Credit Program of the Michigan Economic Growth Authority on Job Creation and Fiscal Benefits. *Economic Development Quarterly*, 28(4), 314–327.

Bartik, T. J. (1991). *Who benefits from state and local economic development policies?* W.E. Upjohn Institute for Employment Research.

Lowe, N. J. (2014). Beyond the Deal: Using Industrial Recruitment as a Strategic Tool for Manufacturing Development. *Economic Development Quarterly*, 28(4), 287–299.

Lynch, R. G. (2004). *Rethinking Growth Strategies: How State and Local Taxes and Services Affect Economic Development*. Economic Policy Institute.

Seyfang, G., & Smith, A. (2007). Grassroots Innovations for Sustainable Development: Towards a new research and policy agenda. *Environmental Politics,* 16(4), 584–603.

Zumitzavan, V. (2020). Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 19(1), 42–57.

_____. (2022). Practical strategy for maintaining organisational performance in the hospitality industry of Thailand. *International Journal of Management Practice*, 15(1), 108–130.

การสำรวจและติดตามการดำเนินงานการปฏิรูปด้านกฎหมายของประเทศไทย*

THE SURVEY AND MONITORING ON LEGAL REFORM PROCESS OF THAILAND

ภูมิ มูลศิลป์, ศิริพร ดาบเพชร, จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, ชูเดช โลศิริ
อัญชลี ศรีกลชาญ, วิศรุต สำลีอ่อน
Poom Moolsilpa, Siriporn Dabphet, Chulasak Charnnarong, Chudech Losiri,
Anchalee Srikolchan, Wisarut Samlee-on
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
Corresponding Author E-mail: poom@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ติดตามและประเมินการดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย (2) ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) บันทึกการสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structure Interview) และการประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ (Workshop group meeting)

ผลจากการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินการที่ผ่านมามี 3 กิจกรรมปฏิรูปที่ดำเนินการสำเร็จและบรรลุตามตัวชี้วัดและเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ได้แก่ (1) จัดให้มีกลไกยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่สร้างภาระหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน (2) จัดให้มีกลไกกำหนดส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และ (3) จัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย อย่างไรก็ดี ยังคงมีปัญหาในการดำเนินการเนื่องจากมีแผนงานจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปด้านกฎหมาย อีกทั้งขั้นตอนการปฏิรูปด้านกฎหมายมีความสลับซับซ้อนส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้น ควรกำหนดการดำเนินงานการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็น 3 ระยะ คือ มาตรการระยะสั้น มาตรการระยะกลาง และมาตรการระยะยาว ตามหลักการบริหาร 4M

คำสำคัญ: การดำเนินงาน; การปฏิรูป; กฎหมาย

---

*Received May 20, 2022; Revised May 24, 2022; Accepted May 25, 2022

Abstract

The research on survey and monitoring on legal reform process of Thailand aims to 1) monitor and assess the implementation of legal reforms; and 2) know problems and recommendations for the implementation of legal reforms. This research was a qualitative research with document analysis, focus group discussion, semi-structured interview, and workshop group meeting.

The results found that there were 3 reform activities that have been successfully implemented and achieved according to the indicators and goals that have been set as follows: (1) provide a mechanism for repeal or amendment of laws that create burdens or hinder the lives or occupations of the people; (2) provide a mechanism to determine the government agencies having the duty to control, supervise, and enforce compliance with the law. Implementing technology in action to increase law enforcement efficiency; and (3) provide a mechanism to assist people in preparing and initiating laws. However, there are problems to implement due to the number of plans involved in legal reforms. In addition, the legal reform process is complex, resulting in problems in the implementation of the policy. Therefore, the implementation of national legal reforms should be set into 3 phases: short-term measures; medium term measures and long-term measures according to 4M management principles.

Keywords: Implement; Reform; Law

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศรวมทั้งบัญญัติให้การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศเป็นไปตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 โดยในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2561 ราชกิจจานุเบกษาประกาศใช้แผนการปฏิรูปประเทศ จำนวน 11 ด้าน ต่อมาวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการปรับปรุงองค์ประกอบและแต่งตั้งเพิ่มเติมคณะกรรมการปฏิรูปด้านต่าง ๆ รวม 13 ด้าน โดยมีด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพิ่มเติม ส่งผลถึงการปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศด้านอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้ ประเด็นที่

ได้รับความเห็นชอบร่วมกันให้ดำเนินการก่อน คือ การตัดกิจกรรมที่เข้าข่ายเป็นภารกิจปกติของหน่วยงานและคัดเลือกเฉพาะกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ดังปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 (ตอนพิเศษ44 ง) หน้า 1-2 (ราชกิจจานุเบกษา, 2564; สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สำหรับการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายได้กำหนดประเด็นกิจกรรมและผลอันพึงประสงค์ของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย โดยกำหนดประเด็นปฏิรูปด้านกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาตามหลัก “ทวิยุทธศาสตร์” ประกอบด้วย การกำหนดกลไกทางกฎหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ทันต่อการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ และการกำหนดกลไกทางกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมและขจัดความเหลื่อมล้ำในสังคม (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย, 2561)

ในปัจจุบัน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศได้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ในด้านต่าง ๆ รวมถึงได้มีการปรับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย มีเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดผลอันพึงประสงค์ในการมีกฎหมายที่ดี และมีเพียงเท่าที่จำเป็นตามหลักการของมาตรา 258 ค. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ 5 กิจกรรม ประกอบด้วย (1) มีกลไกยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่สร้างภาระหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม (2) จัดให้มีกลไกทางกฎหมายเพื่อให้มีการพิจารณาปรับเปลี่ยนโทษทางอาญาที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงให้เป็นโทษปรับเป็นพินัยเพื่อลดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (3) จัดให้มีกลไกกำหนดให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย (4) จัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย และ (5) จัดทำประมวลกฎหมายเพื่อรวบรวมกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันเพื่อความสะดวกในการใช้งานดังปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 (ตอนพิเศษ 44 ง) หน้า 64 (ราชกิจจานุเบกษา, 2564)

ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีกรอบในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ แล้ว แต่ภายใต้กรอบการดำเนินการเหล่านั้นยังมีรายละเอียดการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้น จึงควรติดตามและประเมินการ

ดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาแนวทางการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมฤทธิผลเป็นที่ประจักษ์และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,2562) รวมทั้งองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมีหน้าที่และอำนาจประการสำคัญในการตรากฎหมาย สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในการตรากฎหมายได้อย่างสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อติดตามและประเมินการดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย
2. เพื่อทราบปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ราชกิจจานุเบกษา แผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องแผนการปฏิรูปประเทศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structure interview) และการประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ (Workshop group meeting) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ สมาชิกรัฐสภา คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย คณะกรรมาธิการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา นักวิชาการ และภาคประชาชน โดยมีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย

จากการสำรวจและติดตามการดำเนินงานการปฏิรูปด้านกฎหมายของประเทศไทย พบว่า ผลการดำเนินการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามีกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาครัฐที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทั้งสิ้น 5 กิจกรรม โดยปัจจุบันพบว่า มี 3 กิจกรรมที่ดำเนินการสำเร็จและบรรลุตามตัวชี้วัดและเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ดังภาพที่ 1

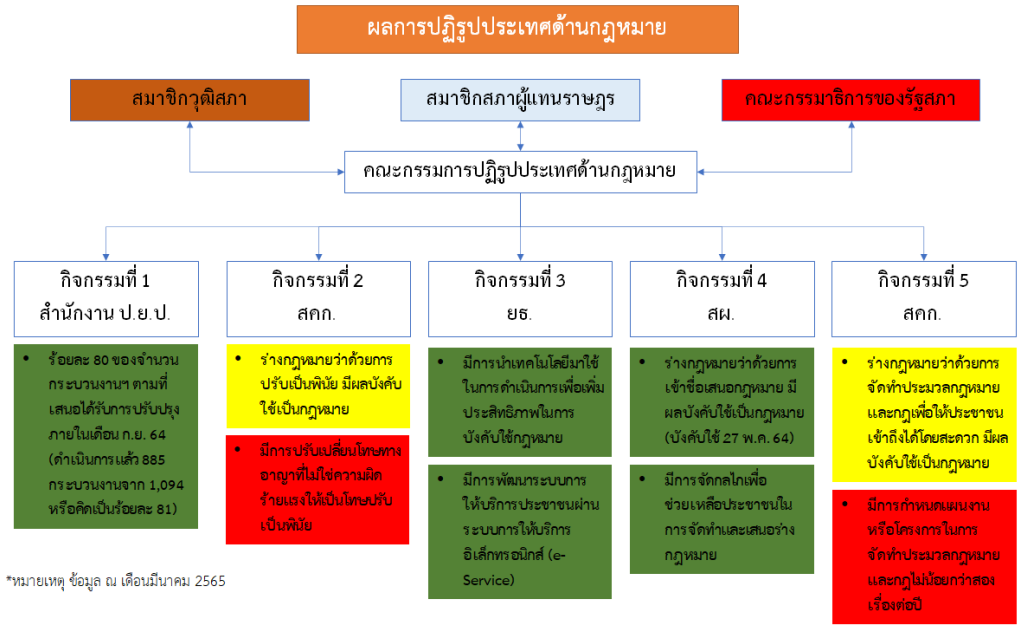

ภาพที่ 1 ผลการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า กิจกรรมที่ 1 รับผิดชอบโดยสำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.) ในเรื่องจัดให้มีกลไกยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่สร้างภาระหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน โดยจากการสำรวจพบว่ามีกระบวนงานที่ได้รับการปรับปรุงร้อยละ 81 จากเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้คือ ร้อยละ 80

กิจกรรมที่ 2 รับผิดชอบโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องจัดให้มีกลไกทางกฎหมายเพื่อให้มีการพิจารณาปรับเปลี่ยนโทษทางอาญาที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงให้เป็นโทษปรับเป็นพินัย เพื่อลดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2557) จากการสำรวจการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าคณะอนุกรรมการกลั่นกรองร่างกฎหมายในกระบวนการนิติบัญญัติได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยโทษปรับเป็นพินัย พ.ศ. .... แล้ว แต่ในขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และคาดการณ์ว่าการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญจะแล้วเสร็จในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565

กิจกรรมที่ 3 เรื่องจัดให้มีกลไกกำหนดส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการ

ดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย รับผิดชอบโดยกระทรวงยุติธรรม โดยการดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ได้ตั้งไว้ ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้

กิจกรรมที่ 4 เรื่องจัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย จากการสำรวจพบว่า การจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย และมีการจัดกลไกเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย รับผิดชอบโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ดำเนินการแล้วเสร็จและเป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้

กิจกรรมที่ 5 เรื่องจัดทำประมวลกฎหมายเพื่อรวบรวมกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันเพื่อความสะดวกในการใช้งาน จากการสำรวจพบว่าสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จัดทำร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายและกฎแบบต่อเนื่อง พ.ศ. .... แล้วเสร็จและนำส่งต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย จากการศึกษาสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ลักษณะและโครงสร้างของการดำเนินการมีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ใช้ระยะเวลายาวนาน หน่วยงานต่าง ๆ ขาดการประสานงาน และให้ความสำคัญเฉพาะในส่วนกฎหมายที่ตนดูแล นอกจากนี้ ยังมีประเด็นในเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่ก่อให้เกิดข้อกังขาต่อการได้มาซึ่งกฎหมายว่าเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายใดหรือไม่

2. รายละเอียดของกฎหมายไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงหน่วยงานและกระบวนการได้โดยสะดวก และกิจกรรมการดำเนินการขาดรายละเอียดที่เพียงพอทำให้ต้องเชิญหน่วยงานมาสอบถามอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ

3. ไม่มีการจัดงบประมาณในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นการเฉพาะให้กับหน่วยงานทำให้เกิดภาระ หน้าที่เพิ่มเติมในขณะที่ทรัพยากรในการดำเนินการมีเท่าเดิม

4. เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศมีเนื้อหาไม่ครบถ้วนและไม่ดึงดูดความสนใจของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการกำกับติดตามสถานะของกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ

5. บุคลากรที่รับผิดชอบเป็นผู้ที่มีภารกิจอื่นในหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ทำให้การดำเนินการไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

6. กระบวนการรับฟังความคิดเห็นขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ประการหนึ่งเป็นเพราะการใช้ภาษากฎหมายที่ยากต่อการทำความเข้าใจ และช่องทางในการรับฟังยังไม่หลากหลาย

7. ขาดการบูรณาการการสื่อสารทั้งระหว่างหน่วยงานและภาคประชาชนส่งผลให้เกิดช่องว่างทางการสื่อสาร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการติดตามและประเมินการดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย สามารถอภิปรายผลและสรุปเป็นข้อเสนอเพื่อการดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก่อสัมฤทธิผลเป็นที่ประจักษ์และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักจากการประเมินและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในจากกรอบแนวคิดของแมคคินซีย์ (McKinsey 7S Framework) และประเมินและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกด้วยตัวแบบ CPEST Analysis มาเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ เมื่อได้ข้อมูลจึงนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT analysis) เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยสรุปออกมาในรูปแบบตารางวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1 วิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT analysis)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีโครงสร้างและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน 2. มีการกำหนดหน่วยงานในการดำเนินการ 3. มีระบบกลไกในการติดตามการปฏิรูป (คณะกรรมาธิการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ (ตสร.))	1. การสื่อสารในการปฏิรูปด้านกฎหมายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน (กิจกรรม ภาระหน้าที่ ขั้นตอน และงบประมาณ) ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน 2. ขั้นตอนในการปฏิรูปด้านกฎหมาย มีความสลับซับซ้อน ต้องผ่านหลายหน่วยงาน และหลายขั้นตอน 3. ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินการปฏิรูปฯ 4. บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีภาระงานประจำ ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการปฏิรูปกฎหมายทำได้อย่างจำกัด
โอกาส	**ภัยคุกคาม**
1. กระแสสังคมทำให้เกิดการผลักดันการปฏิรูปอย่างเป็นรูปธรรม	1. ปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

2. มีการสร้างระบบกลาง (eMENSCR) ในการกำกับและติดตามการปฏิรูปด้านกฎหมาย	2. ข้อจำกัดบางประการของกระบวนการนิติบัญญัติที่ส่งผลให้การออกกฎหมายไม่เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน

จากการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปด้านกฎหมาย สามารถสรุปประเด็นเพื่อให้การดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อสัมฤทธิผลเป็นที่ประจักษ์และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ได้แก่

1. ประเด็นการบรรจุการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเข้าสู่คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน

2. ประเด็นการปฏิรูประบบการทำงานของหน่วยงานราชการ เพื่อลดปัญหาการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

3. ประเด็นการพิจารณาทบทวนตัวชี้วัดให้สะท้อนสัมฤทธิผลที่เป็นรูปธรรมในผลของการดำเนินการในระยะยาว

4. ประเด็นการสื่อสารรายละเอียดของประเด็นประเทศด้านกฎหมายให้กับหน่วยงานที่รับช่วงไปปฏิบัติ

5. ประเด็นการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบของระบบราชการในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

6. ประเด็นการจัดให้หน่วยงานที่มีอำนาจที่เฉพาะด้านกฎหมายทำหน้าที่ ประสาน กำกับ ติดตาม และรายงานปัญหาและอุปสรรคไปยังคณะกรรมาธิการ ตสร.

7. ประเด็นการจัดสรรบุคลากรในด้านความรู้และจำนวนที่เหมาะสมกับการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

8. ประเด็นการจัดสรรงบประมาณในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายโดยแยกออกจากงบประมาณประจำของหน่วยงาน

จากข้อเสนอดังกล่าวมีความสอดคล้องใกล้เคียงกับหลักการบริหาร 4M ซึ่งเป็นทัศนะที่กล่าวโดยนักการบริหารที่มีชื่อเสียง Peter F. Drucker (2005) ในหัวเรื่อง Management Tasks และ Management Responsibility ซึ่งกล่าวว่าการดำเนินงานของหน่วยงานใด ๆ จำต้องมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ ประกอบด้วย “Man” หมายถึง บุคลากรหรือการบริหารกำลังคนว่าจะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด “Money” หมายถึงการบริหารเงิน โดยจะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับที่สูงที่สุด “Material” หมายถึง วัตถุดิบหรือวัสดุในการผลิตหรือการบริหารวัสดุใน

การดำเนินงาน ว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุดหรือเกิดประโยชน์สูงสุด และ “Management” หมายถึง การจัดการหรือกระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้สามารถสรุปในรูปแบบตารางเพื่อการดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก่อสัมฤทธิผลเป็นที่ประจักษ์และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ดังนี้

ตารางที่ 2 กระบวนการจัดการบริหารการดำเนินงานด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

โครงสร้าง ระบบงาน และเครื่องมือ (Material)	**การจัดการ (Management)**
1. ควรบรรจุประเด็นการปฏิรูปกฎหมายเข้าสู่คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน 2. ควรปฏิรูประบบการทำงานของหน่วยงานราชการ เพื่อลดปัญหาการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ 3.ควรพิจารณาทบทวนตัวชี้วัดให้สะท้อนสัมฤทธิผลที่เป็นรูปธรรมในผลของการดำเนินการในระยะยาว	1. ควรสื่อสารรายละเอียดของประเด็นการปฏิรูปให้กับหน่วยงานที่รับช่วงไปปฏิบัติ 2. ควรสนับสนุนให้มีการปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบของระบบราชการในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย 3. ควรจัดให้หน่วยงานที่มีอำนาจที่เฉพาะด้านกฎหมายทำหน้าที่ ประสาน กำกับ ติดตาม และรายงานปัญหาและอุปสรรคไปยังคณะกรรมาธิการ ตสร. เช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือ จัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญใหม่
คน (Man)	**งบประมาณ (Money)**
1. ควรจัดสรรบุคลากรในด้านความรู้และจำนวนที่เหมาะสมกับการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย	1. ควรจัดสรรงบประมาณในการปฏิรูปด้านกฎหมาย โดยแยกออกจากงบประมาณประจำของหน่วยงาน

องค์ความรู้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายขึ้นเป็นวาระสำคัญ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว มีกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ 5 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่รับผิดชอบโดยสำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดองกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานเลขาสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 กิจกรรม ได้ดำเนินการเป็นไปตามแผน และ 2 กิจกรรมอยู่ในระหว่างการดำเนินการ

สำหรับประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้าง ระบบงาน และเครื่องมือ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาวาระของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นวาระเร่งด่วน ความล่าช้าของกระบวนการทำงาน และตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม 2) ด้านการจัดการ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารรายละเอียดและวัฒนธรรมองค์กร ที่มีผลต่อการดำเนินงาน 3) ด้านคนที่ขาดแคลนบุคคลากรที่มีความรู้และความชำนาญ และ 4) ด้านงบประมาณที่ขาดแคลน ซึ่งหากสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาข้างต้น จะทำให้ระบบและกลไกการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบของตัวชี้วัด เป้าหมาย และระยะเวลาที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาโครงการ ระบบงาน และเครื่องมือ (Material)

1. ปัญหาความล่าช้าของการดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผลการดำเนินกิจกรรมไม่ได้เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนโดยเร็ว ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายฯ จึงควรมีการเร่งรัดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลการดำเนินงานการปฏิรูปกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการโดยเร็ว และเมื่อผลการดำเนินงานนั้น ๆ ผ่านการพิจารณาคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายฯ แล้ว การดำเนินการในขั้นตอนต่อ ๆ ไปก็จำเป็นต้องได้รับการจัดการโดยเร็วด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการบรรจุเข้าสู่วาระการพิจารณาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี หรือการพิจารณาของรัฐสภา

2. ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการตั้งคณะกรรมการที่มีส่วนในการดำเนินการปฏิรูปประเทศหลายชุด ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง คณะกรรมาธิการติดตาม เสนอแนะและเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ขณะเดียวกันก็มีหน่วยงานของรัฐแต่เดิมที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทำให้เกิดการทับซ้อนกันของอำนาจหน้าที่ภายในองคาพยพของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ดังนั้นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการต่าง ๆ จึงควรคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐอื่นที่มีอยู่ก่อนหน้านั้น เพื่อลดโอกาสที่หน่วยงานของรัฐจะทำงานซ้ำซ้อนกันเอง และกลายเป็นความล่าช้าของการทำงานในที่สุด

3. แม้ตัวชี้วัดผลการดำเนินการตามแผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2564 ที่เน้นการตรวจสอบในเชิงปริมาณ เช่น จำนวนร่างกฎหมาย หรือจำนวนโครงการ/กิจกรรมการปฏิรูปด้านกฎหมาย จะเหมาะสมต่อการกำกับและติดตามผลสัมฤทธิ์ของแผนในระยะเริ่มต้นก็ตาม แต่ในการกำกับและติดตามผลการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายในระยะต่อไปที่การปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเริ่มส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนและสังคมบ้างแล้ว รัฐบาลควรพิจารณาทบทวนตัวชี้วัดจากเดิมที่เน้นการชี้วัดเชิงปริมาณ มาเป็นการชี้วัดเชิงคุณภาพ เช่น ประชาชนและภาคธุรกิจมีความสะดวกสบายและความคล่องตัวในการใช้ชีวิตและการประกอบธุรกิจมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร เพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาการจัดการ (Management)

1. สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรสื่อสารรายละเอียดของประเด็นและกิจกรรมที่ต้องทำในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายตามแผนการปฏิรูปให้ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานที่รับนโยบายสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย เพราะภารกิจด้านการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นภารกิจใหม่ที่บุคลากรในหน่วยงานผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมไม่มีความคุ้นเคย และแตกต่างจากภาระงานทั่วไปอยู่พอสมควร

2. ด้วยเหตุที่แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2564 และกิจกรรมปฏิรูปทั้ง 5 กิจกรรมกำหนดกรอบระยะเวลาดำเนินการในแต่ละกิจกรรมไว้ไม่มากนัก ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้มีการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายโดยเร็ว ขณะที่การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐยังต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในระบบราชการปกติที่จะต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานไปตามลำดับชั้น แม้การทำงานตามระบบหรือตามลำดับชั้นจะมีข้อดีในแง่ที่ทำให้เกิดความรอบคอบ แต่ก็ดูจะไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้การปฏิรูปประเทศเป็นไปโดยเร็ว ดังนั้น รัฐบาลควรสนับสนุนให้หน่วยผู้รับผิดชอบกิจกรรมการปฏิรูปพัฒนาแนวปฏิบัติอันมีลักษณะเฉพาะสำหรับการรายงานผลการดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถรายงานผลการดำเนินกิจกรรมโดยตรงต่อผู้บริหารสูงสุดขององค์กรได้ทันที

3. กิจกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ และความเข้าใจถึงระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหมาย เพราะเกือบทุกกิจกรรมจำเป็นจะต้องตราพระราชบัญญัติเพื่อสร้างหลักนิติรัฐ – นิติธรรมในการดำเนินงานขั้นต่อ ๆ ไป ดังนั้นคณะรัฐมนตรีจึงควรมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจและหน้าที่เฉพาะด้านกฎหมาย (อาจเป็นสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) เป็นผู้ประสานงาน กำกับติดตาม และรายงานปัญหาหรืออุปสรรคของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายไปยังคณะกรรมาธิการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูป

ประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ หรืออาจพิจารณาจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ให้เป็นองค์กรรับผิดชอบภารกิจในเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นการเฉพาะ ดังเช่น คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) ในอดีต ซึ่งมีข้อดีในการปฏิบัติงานด้านอื่นด้วย เช่น ความเป็นอิสระ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการงบประมาณ

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาคน (Man)

เนื่องจากบุคลากรในหน่วยงานผู้รับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปแต่ละท่านต่างมีภาระงานประจำของตนเองอยู่ และภารกิจการดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปก็เป็นภารกิจใหม่ที่แต่ละหน่วยงานได้รับมอบหมายตามแผนปฏิรูปเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทำให้บุคลากรของหน่วยงานต้องแบ่งเวลาที่ว่างเว้นจากภาระงานประจำมาปฏิบัติภารกิจตามกิจกรรมปฏิรูป ส่งผลให้การดำเนินงานต้องล่าช้าออกไปเพราะกำลังคนมีไม่เพียงพอ ดังนั้น ผู้บริหารของหน่วยงานผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมของการปฏิรูปควรพิจารณาจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจต่อเนื้อหาของกิจกรรมการปฏิรูปเข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ และบุคลากรที่จะดำเนินกิจกรรมปฏิรูปควรมีจำนวนที่เหมาะสมกับขนาดของภารกิจด้วย เพื่อป้องกันปัญหาภาระงานล้นเกินจนไม่สามารถดำเนินงานได้ทันตามกรอบเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนางบประมาณ (Money)

การมีงบประมาณที่เพียงพอก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูป ดังนั้นสำนักงบประมาณควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ซึ่งในการนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายก็ควรจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่แยกงบประมาณสำหรับดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายเป็นหมวดหมู่เฉพาะออกจากงบประมาณรายจ่ายประจำของหน่วยงานด้วย เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างชัดเจน

จากข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายดังกล่าวข้างต้น อาจแบ่งดำเนินการเป็นมาตรการได้ 3 ระยะ คือ มาตรการระยะสั้นที่สามารถดำเนินการได้ทันที มาตรการระยะกลางที่ต้องใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ปี และมาตรการระยะยาวที่ต้องใช้เวลาเตรียมการหรือดำเนินการตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ดังนี้

มาตรการระยะสั้น (บรรจุวาระเร่งด่วน และสื่อสารประเด็นกับหน่วยงานปฏิบัติ)

1.1 การบรรจุประเด็นวาระในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน สามารถดำเนินการ

ได้ทันที โดยฝ่ายเลขานุการในที่ประชุมสามารถบรรจุวาระการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกฎหมายให้คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนพิจารณาได้เป็นวาระแรก ๆ ของการประชุมในแต่ละครั้ง

1.2 การสื่อสารรายละเอียดของประเด็นการปฏิรูปให้กับหน่วยงานที่รับช่วงไปปฏิบัติให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะหน่วยงานกลางผู้ประสานงานในกิจกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย สามารถกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบตามกิจกรรมจะต้องนำไปปฏิบัติให้มีความชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร เมื่อใด และกับใคร ฯลฯ

2. มาตรการระยะกลาง (จัดสรรบุคลากรและงบประมาณที่เหมาะสม ทบทวนตัวชี้วัด และกำหนดหน่วยงานดำเนินการ)

2.1 การจัดสรรบุคลากรที่มีองค์ความรู้และจำนวนที่เหมาะสมกับการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย โดยหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบตามกิจกรรมการปฏิรูปในแต่ละเรื่องจะต้องวางแผนกำลังคนของหน่วยงานเพื่อรองรับภารกิจตามกิจกรรมการปฏิรูปประเทศที่จะต้องดำเนินการต่อไป โดยเสนอขออนุมัติอัตรากำลังเพิ่มเติมต่อผู้มีอำนาจพิจารณา และวางแผนต่อไปถึงการจัดสรรงานให้แก่บุคลากรที่รับเข้ามาเพื่อภารกิจการปฏิรูปกฎหมายนี้ว่าเมื่อหลังจากภารกิจการปฏิรูปประเทศเสร็จสิ้นแล้ว บุคลากรผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจด้านใดของหน่วยงานต่อไป

2.2 การจัดสรรงบประมาณในการปฏิรูปด้านกฎหมายให้แยกออกจากงบประมาณประจำของหน่วยงาน โดยในการทำแผนงบประมาณประจำปีของหน่วยงานผู้รับผิดชอบในกิจกรรมการปฏิรูปประเทศ จะต้องมีการกำหนดรายจ่ายเพื่อการดำเนินการตามแผนกิจกรรมปฏิรูปประเทศไว้เป็น การเฉพาะเพื่อเสนอต่อกระทรวงการคลัง ขณะเดียวกันทางกระทรวงการคลังก็ควรพิจารณาอนุมัติงบประมาณในส่วนนี้ตามความเหมาะสมด้วย

2.3 การพิจารณาทบทวนตัวชี้วัดให้สะท้อนสัมฤทธิผลที่เป็นรูปธรรมในผลของการดำเนินการในระยะยาว ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาลโดยคำแนะนำของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศในแต่ละด้าน (ในที่นี้คือคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย)

2.4 การจัดให้หน่วยงานที่มีอำนาจที่เฉพาะด้านกฎหมายทำหน้าที่ ประสาน กำกับติดตาม และรายงานปัญหาและอุปสรรคไปยังคณะกรรมาธิการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยรัฐบาลอาจกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในฐานะองค์กรที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่นี้เพื่อสนับสนุนการทำงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอีกทางหนึ่ง

3. มาตรการระยะยาว (ปฏิรูประบบการทำงาน และปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กร)

3.1 การปฏิรูประบบการทำงานของหน่วยงานราชการ เพื่อลดปัญหาการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องร่วมกันพิจารณาขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่มีภารกิจใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าหน่วยงานใดจะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมการปฏิรูปประเทศในด้านกฎหมาย

3.2 การสนับสนุนให้มีการปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบของระบบราชการในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย เป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ซึ่งควรจะลดขั้นตอนการรายงานผลการดำเนินการตามสายการบังคับบัญชา มาเป็นการรายงานผลโดยตรงต่อผู้มีอำนาจหน้าที่ในการส่งผลการดำเนินการไปยังสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรพิจารณาประเด็นการปฏิรูปด้านกฎหมายในหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยพิจารณาในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม และโครงการย่อยที่จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย

2. ควรพิจารณากำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายให้เป็นรูปธรรมที่สามารถวัดการดำเนินการได้อย่างเป็นประสิทธิผลที่เด่นชัด

3. ควรพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

4. ควรพิจารณาศึกษาถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย. (2564). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย (ฉบับปรับปรุง)*. สืบค้น 6 ธันวาคม 2564, จาก<http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/07/แยกด้าน-03-กฎหมาย.pdf>

ราชกิจจานุเบกษา.(2564). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องแผนการปฏิรูปประเทศฉบับปรับปรุง. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 44 ง*. สืบค้น วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/044/T_0001.PDF

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). *การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย*. สืบค้น 14 ธันวาคม 2564,จาก https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2015/04/ria-final.pdf

สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (BIG ROCK) ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)*. สืบค้น 6 ธันวาคม 2564. จาก http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/ 10/BR03.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). คำอธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย*และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562.* สืบค้น 10 ธันวาคม 2564, จากhttps://www.lawreform.go.th/uploads/files/1579598846-gcl15-4s9jt.pdf

Drucker. P.F. (1998). *Management challenges for 2nd century*. New York: Harper Business.

_____. (2005). *Management: Tasks, Responsibilities*, Practices. New York: Truman Talley Books.

พฤติกรรมจริยธรรมกับการผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษา*

MORAL BEHAVIOR AND STUDENT LOAN DEFAULTS

ธนพัทธ์ จันท์พิพัฒน์พงศ์
Tanapat Janpipatpong
มหาวิทยาลัยรายภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: tnp_jun@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งอธิบายปรากฏการณ์การผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษาไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด หรือ “การเบี้ยวหนี้” รวมถึงพฤติกรรมจริยธรรมอื่น ๆ ของบุคคลในภาพรวม โดยเน้นไปที่แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา คือ ทฤษฎีการเรียนรู้การรู้คิดทางสังคม อันจะทำให้เห็นถึงปัจจัยเชิงสาเหตุในการเกิดขึ้นของพฤติกรรมเหล่านี้ ที่ร้อยเรียงผ่านพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดปฏิสัมพันธ์กับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทั้งครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และสังคม อันจะเป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริมจิตพฤติกรรมของบุคคลต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การวิเคราะห์พฤติกรรม; พฤติกรรมจริยธรรม; การผิดนัดชำระเงินกู้ยืม

Abstract

This academic paper aimed to explain the phenomenon of default on non-payment of debt or “loan defaults” as well as other moral behaviors of individuals as a whole, emphasizing on the concepts of psychological theory, including social cognitive theory to reveal the causal factors in the occurrence of these behaviors that were aligned between the human development from birth and environmental influences, such as family, local community, and society. This enabled as a guideline to prevent and promote the moral behavior in the future.

Keywords: Behavior analysis; Moral behavior; Student loan defaults

*Received August 13, 2021; Revised August 30, 2021; Accepted September 4, 2021

บทนำ

จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องกันระหว่างแหล่งทุนกับผู้ค้ำประกันที่ปรากฏให้เห็นบนสื่อสาธารณะ เช่น กรณีครูวิภา บานเย็น ที่ค้ำประกันเพื่อให้นักเรียนของตนมีสิทธิ์ใช้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 60 ราย แต่เมื่อเวลาผ่านไปพบว่ามีผู้ชำระหนี้ตามกำหนดเพียงครึ่งเดียว ที่เหลืออีก 30 รายไม่ยอมชำระหนี้ตามกำหนด จนครูวิภาผู้ค้ำประกันถูกดำเนินคดีเพื่อยึดทรัพย์ ทำให้มีการสืบสาวราวเรื่องถึงกรณีการไม่ยอมชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาว่ามีจำนวนมากถึง 120,000 ราย ที่กำลังจะถูกพิจารณาดำเนินคดี ซึ่งมีมูลหนี้ถึง 1.2 หมื่นล้านบาท เฉลี่ยรายละ 1 แสนบาท จากยอดฟ้องร้องทั้งหมดในรอบ 10 ปี ร่วมกว่า 1.2 ล้านคดี มูลหนี้ถึง 4.8 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินมหาศาลที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงการส่งต่อให้ผู้อื่นมีสิทธิ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อการพัฒนาปัญญาของประเทศชาติ นอกจากกรณีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังมีกรณีนักศึกษาศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยชื่อดังของไทยที่มีการปฏิเสธเงื่อนไขการใช้ทุนคืนหลังจบการศึกษาปริญญาเอก และใช้ชีวิตอยู่ที่ต่างประเทศ จนผู้ค้ำประกันถูกดำเนินคดี (นพดล ปกรณ์นิมิตดี, 2559; โพสต์ทูเดย์, 2559, 2561; ไทยรัฐออนไลน์, 2561) ซึ่งจากข้อมูลทางสถิติการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ณ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้กู้ยืมทั้งสิ้น 5,975,487 ราย แต่มีเพียง 1,476,988 ราย ที่ชำระหนี้เสร็จสิ้นแล้วคิดเป็นร้อยละ 25 ทำให้เห็นถึงจำนวนผู้ค้างชำระหนี้และยอดเงินมหาศาลที่รัฐลงทุนไป ยิ่งทำให้เกิดความกังวลใจต่อสถานการณ์การชำระหนี้ว่าจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต (กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2564)

ในสถานการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดข้อคำถามว่า “เพราะเหตุใดบุคคลเหล่านี้จึงไม่ยอมชำระหนี้ตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ตั้งแต่ต้น” รวมทั้ง “มีสาเหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขใดที่ส่งผลให้มีพฤติกรรมแบบนี้” และ “จะสามารถป้องกันหรือแก้ไขพฤติกรรมเหล่านี้ได้อย่างไร” โดยความเข้าใจพื้นฐานของบุคคลทั่วไปรวมถึงสื่อมวลชนต่างวิพากษ์ในทิศทางเดียวกันที่กล่าวถึง การบกพร่องของคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลเหล่านี้ที่ไม่เห็นถึงคุณค่าของทุนที่ตนได้รับ การไร้ความกตัญญูแก่ผู้มีพระคุณ การไร้ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ที่ตนได้รับ ซึ่งปัญหาพฤติกรรมจริยธรรมนี้ดูเหมือนเป็นปัญหาคลาสสิกที่เราต่างพยายามแก้ไขแล้วแต่ก็กลับไม่มีทีท่าว่าปัญหาเหล่านี้จะลดลง ดังนั้นเราจึงต้องทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปของพฤติกรรมเหล่านี้ว่ามันเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และมีปัจจัยหรือเงื่อนไขใดเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่

จากการรวบรวมเอกสารทั้งสื่อสำนักพิมพ์รวมถึงผลงานทางวิชาการทำให้เห็นว่าปัญหาการเบี้ยวหนี้ของรัฐ โดยเฉพาะในส่วนของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นอกจากระบบและกลไกของหน่วยงานที่ให้ทุนกู้ยืมจากขาดการตรวจสอบ กลไกการติดตามหนี้สิน

(เสกสรรค์ บุญรอด, 2553) นอกจากนี้ วราภรณ์ จันทนุกูล และสัญญา เคณาภูมิ (2561) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคการชำระหนี้ว่ามาจากระบบการให้กู้จากกองทุน และผู้กู้ยืมซึ่งเกี่ยวข้องในลักษณะของการบริหารจัดการในหน่วยงานและองค์การ สำหรับการแก้ไขปัญหาการชำระหนี้กลับมีการกล่าวถึงระบบพฤติกรรมจริยธรรมน้อยมาก (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2559) มีการกล่าวถึงการสร้างระบบการให้กู้และการชำระเงินกู้ที่ชัดเจน การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้กู้ยืม (รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และคณะ, 2564) ซึ่งต่างก็มีการพยายามดำเนินมาแล้วทั้งสิ้น ทำให้เราคงปัดปัญหาเรื่องของการไม่มีความรู้เรื่องการจัดการหนี้สินคงเป็นไปไม่ได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จึงควรพิจารณาถึงระบบจิตพฤติกรรมมากกว่า ว่ามีเงื่อนไขอะไร หรือจิตพฤติกรรมตัวไหนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการไม่รับผิดชอบต่อเงื่อนไขที่ได้ทำการตกลงไว้กับผู้ให้ทุน ซึ่งที่ผ่านมาแวดวงวิชาการไทยทั้งทางจิตวิทยา การศึกษา จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น ได้ตื่นตัวและทำการศึกษา รวมถึงพัฒนาแบบฝึกจิตพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลในแต่ละช่วงวัยตั้งแต่เด็กเล็กไปจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่วัยทำงานเป็นระยะเวลาร่วม 30 ปี ซึ่งปัญหาความพร่องทางจริยธรรมนั้นต้องร่วมกันผลักดันและแก้ไขปัญหาร่วมกันในเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน เนื่องจากกฎหมายกฎระเบียบที่กำหนดก็อาจไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่จะทำให้บุคคลในสังคมตระหนักได้ว่าต้องทำตาม แต่มีเงื่อนไขด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบการศึกษา สื่อมวลชน จนกระทั่งระบบการเมืองการปกครอง ที่ต้องเป็นเครื่องร้อยเรียงแบบแผนของสังคม ส่งทอดเป็นวัฒนธรรมให้กันและกันแก่บุคคลในสังคมไทยที่จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตพฤติกรรมการชำระหนี้กู้ยืมได้อย่างเที่ยงตรงไม่เบี้ยวหนี้

พฤติกรรมการเบี้ยวหนี้

การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมมีสาเหตุที่มาที่ไปของการกระทำนั้น กระบวนการในการก่อหนี้ของบุคคลมีเส้นทางส่วนใหญ่จากการมีพฤติกรรมบริโภคที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้การมีสถานการณ์ที่บีบคั้นหรือการที่บุคคลมองเห็นว่าการกู้ยืมจำเป็นก็จะนำไปสู่การกู้ยืมและก่อให้เกิดหนี้สินได้ไม่ยาก (รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2560) และเมื่อบุคคลมีภาระหนี้สินแล้วไม่สามารถชำระได้ทันเวลาที่กำหนด จะนำไปสู่การทบทวนและตัดสินใจที่จะต่อสู้กับปัญหานั้น หรือหนีปัญหานี้ไปซึ่งกลุ่มคนที่เลือกการหนีปัญหาจึงเป็นกลุ่มคนที่เข้าสู่เส้นทางการเบี้ยวหนี้นั่นเอง โดยกานต์พิชชา กองคนขวา (2562) กล่าวว่าพฤติกรรมการชำระหนี้ เป็นการกระทำของบุคคลในการพิจารณาและชำระเงินเพื่อลดหนี้สินที่ตนก่อจากการกู้ยืมมา ประกอบด้วย 1) นิสัยในการจ่ายชำระ (Character) 2) ความสามารถในการจ่ายชำระ (Capacity) และ 3) เงินทุน/สินทรัพย์ที่ใช้ในการจ่ายชำระ (Capital) (สุดารัตน์ พิมลรัตน์กานต์, 2555) ดังนั้น พฤติกรรมการผิดนัดชำระ หรือการ

เบี้ยวหนี้ ก็สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบดังกล่าวได้ในเชิงลบ คือ การกระทำของบุคคลในการพิจารณาและหลีกเลี่ยงการชำระหนี้สินที่ตนก่อจากการกู้ยืมมา ประกอบด้วย นิสัยในการชำระเงินที่ขาดวินัย ขาดสมรรถนะความสามารถในการชำระเงิน และการมีเงินทุนหรือสินทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการชำระเงินในแต่ละงวด ซึ่งสามารถนำพฤติกรรมอื่น ๆ มาใช้ในการพิจารณาร่วมกันได้ทั้งพฤติกรรมการบริโภค และพฤติกรรมการตัดสินใจที่ผ่านการคิดมาแล้ว

การวิเคราะห์พฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล

ประการแรกควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมก่อนเสียว่า มีความหมายว่าอย่างไร และสำคัญอย่างไรในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติของบุคคลว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ โดยพิจารณาถึงกฎระเบียบ ขอบเขตของค่านิยมทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ที่พิจารณาเป็นลักษณะของพฤติกรรมแยกย่อยได้ 4 ลักษณะด้วยกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550; วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี, 2552; อ้อมเดือน สดมณี และฐาศุกร์ จันประเสริฐ, 2554) ได้แก่

1. พฤติกรรมการทำตามคุณธรรมหนึ่ง ๆ หรือค่านิยมหนึ่ง ๆ เช่น พฤติกรรมความซื่อสัตย์ พฤติกรรมรู้รักสามัคคี พฤติกรรมการอดทน อดกลั้น อดออม รักชาติบ้านเมือง พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

2. พฤติกรรมการให้คุณให้โทษแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความยุติธรรม ที่อาจระบุไว้ตามบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ

3. พฤติกรรมตามหลักศาสนา เช่น การรักษาศีล 5 ตามหลักศาสนาพุทธ เป็นต้น

4. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่ได้มาโดยให้มีความโลภ โกรธ หลงน้อยที่สุด อาจเป็นการทำงานหรือการเรียน

สำหรับสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์นั้นการศึกษาและให้คำอธิบายควรต้องอาศัยหลักแนวคิดและทฤษฎีในสาขาจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ทำการศึกษาอธิบาย ทำนาย และควบคุมหรือพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถแยกออกเป็นปัจจัยหลัก ๆ ได้ 2 กลุ่มปัจจัยใหญ่ๆ ด้วยกันจากทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน (Internal factors) ที่เกิดมาจากตัวบุคคลเอง (Personal factors) หรือเรียกว่า ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological factors) และ 2) ปัจจัยภายนอก (External factors) ที่เกิดมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกบุคคล หรือเรียกว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social environmental factors) ซึ่งสามารถอธิบายตามทฤษฎีทางจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรม ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา อธิบายถึงการเกิดขึ้นของพฤติกรรม (Behavior) ของบุคคลทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสม และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ว่าเกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ที่หลอมรวมระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factor) และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (Environmental factor) (ดังภาพที่ 1) โดยจากพื้นฐานของทฤษฎีนี้ทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม (Badura, 1986) ดังต่อไปนี้

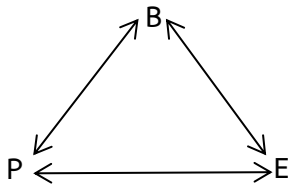

ภาพที่ 1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม
ที่มา: Bandura (1986)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ (Observational learning)

สำหรับการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ของบุคคลว่าเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากตัวแบบอื่น ๆ ที่บุคคลได้รับรู้มาและมีกระบวนการเรียนรู้ในกระบนการทางสมองจนเกิดเป็นแบบแผนของพฤติกรรม เช่น การเห็นผู้อื่นกระทำความผิดจากสื่อต่าง ๆ รูปแบบการกระทำความผิดนั้นก็จะถูกเรียนรู้เป็นพฤติกรรมของบุคคล เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคลได้เรียนรู้มาจะแสดงออกมาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับแรงจูงให้แสดงพฤติกรรมออกมา (Bandura, 1971) โดยการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบมีกระบวนการดังนี้

1) การให้ความสนใจ (Attention) บุคคลจะไม่เรียนรู้จากตัวแบบที่ตนไม่ได้มีความสนมากพอจนเกิดความใส่ใจในการสังเกตรูปแบบของการกระทำนั้น

2) การเก็บจำ (Retention/Memory) เป็นกระบวนการทางการรู้คิดของบุคคล เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลนั่นคือรูปแบบการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง ๆ แปลงข้อมูลเข้าสู่ระบบความจำ โดยความสามารถในการเก็บจำนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของตัวแบบว่าแสดงรูปแบบพฤติกรรมอย่างง่ายหรือซับซ้อน

3) การฝึกซ้อมหรือการฝึกหัด (Initiation/Motor) เป็นกระบวนการที่บุคคดึงเอาข้อมูลจากการเก็บจำมาประมวลฝึกซ้อมจนเกิดเป็นทักษะเป็นความชำนาญ ที่

อาจแสดงออกมาในเชิงของพฤติกรรมหรือเป็นการฝึกซ้อมที่ยังอยู่ภายในกระบวนการคิดของบุคคลก็ได้

4) การจูงใจ (Motivation) เป็นการชักจูงของบุคคลให้กระทำฤติกรรมที่ได้สังเกตเห็นจากตัวแบบแสดงออกมา ตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของบุคคลนั้น

ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญกับตัวแบบ (Model) ที่บุคคลจะพึงสังเกตเห็นได้ว่าควรเป็นตัวแบบที่มีคุณภาพ หรือได้เห็นถึงผลของการกระทำของตัวแบบนั้นเพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลนั้นกระทำหรือไม่กระทำตามพฤติกรรมของตัวแบบนั้น ๆ ซึ่งตัวแบบที่บุคคลได้เรียนรู้และสังเกตเห็นนั้น เป็นไปตามความใกล้ชิดของอิทธิพลจากบุคคลรอบข้าง รวมถึงสื่อสนับสนุนต่าง ๆ เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง กลุ่มเพื่อน ครูบาอาจารย์ ดารา นักร้อง นักแสดง เป็นต้น การผิดนัดชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาจึงสามารถเกิดได้จากอิทธิพลของผู้คนในชีวิตประจำวันที่บุคคลกระทำผิดนั้นอาจนับถือ หรือเป็นบุคคลใกล้ชิด กระทำความผิดเช่นเดียวกัน และเรียนรู้ว่าเขาเหล่านั้นไม่ได้รับผลร้าย หรือการลงโทษประการใด บุคคลจึงเลือกที่จะกระทำตามนั้นเอง

2. ทฤษฎีการกำกับตนเอง (Self-regulation)

การกำกับตนเอง เป็นรูปแบบการเรียนรู้อีกแบบรูปแบบหนึ่งที่แบนดูรา พยายามอธิบายถึงปัจจัยภายในของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม ที่บุคคลจะมีการกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ หรือสิ่งที่ตนเองอยากทำให้บรรลุเป้าหมาย จากอิทธิพลภายในบุคคล 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่เดิมในการกำกับตนเอง 2) กระบวนการอภิปัญญา (Metacognitive process) ที่เป็นกระบวนการวิเคราะห์วางแผนในระดับภาพรวมและระดับพฤติกรรมของบุคคลคือกระบวนการควบคุมการกระทำของตนเอง (Behavior control process) เพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย 3) เป้าหมาย (Goals) ที่เป็นการระบุความยาก และระยะเวลาในการทำเพื่อไปถึงเป้าหมาย และ 4) ด้านความรู้สึก (Affect) โดยการกำกับตนเองสามารถแบ่งออกเป็น 3 กระบวนการย่อย (Bandura, 1986, 1991) ดังภาพที่ 2

1) กระบวนการสังเกตตนเอง (Self-observation) เป็นกระบวนการแรกที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการกำกับตนเองที่ดีหรือไม่ ด้วยมาจากความสนใจและใส่ใจสังเกตการกระทำของตนเองก่อน เพราะความสำเร็จจากการกำกับตนเอง ต้องมาจากความใส่ใจ ความสม่ำเสมอ และความแม่นยำในการสังเกตพฤติกรรมของตนเอง

2) กระบวนการตัดสินใจ (Judgement process) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินการกระทำของตนเองว่ามีคุณค่าหรือไม่ หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยบุคคลจะมองหาตัวแบบเพื่อเป็นมาตรฐานใช้เทียบเคียงกับการกระทำของตนเอง เช่น

การเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานของสังคม การเปรียบเทียบทางสังคม การเปรียบเทียบตนเอง การเปรียบเทียบกับกลุ่ม เป็นต้น

3) กระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) เป็นพัฒนาและรักษามาตรฐานในการประเมินตนเองจากการตัดสินใจ แล้วจึงนำไปสู่การมีปฏิกิริยาต่อตนเอง ที่มักจะเป็นไปตามสิ่งล่อใจที่ทำให้เกิดความพอใจของบุคคลและสามารถจับต้องได้ โดยบุคคลจะมีการรักษาพฤติกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานภายใน และเป็นการจูงใจให้บุคคลพยายามกระทำเพื่อให้ไปสู่มาตรฐานที่ตนตั้งเอาไว้

ดังนั้น หากมองผ่านตามทฤษฎีการกำกับตนเอง บุคคลผู้ผิดนัดชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาอาจมิใช้บุคคลที่ไม่มีความรู้ในเรื่องของการชำระหนี้กู้ยืมอย่างถูกต้องแต่อย่างไร หากแต่บุคคลเหล่านี้ย่อมเลือกที่จะกระทำโดยผ่านกระบวนการทางปัญญาเป็นอย่างดี ได้แก่ การคิดและการตัดสินใจ เพียงเพราะบุคคลมีแรงจูงใจในการนำเงินส่วนที่ต้องชำระหนี้ไปใช้ในเรื่องอื่น ๆ แทน

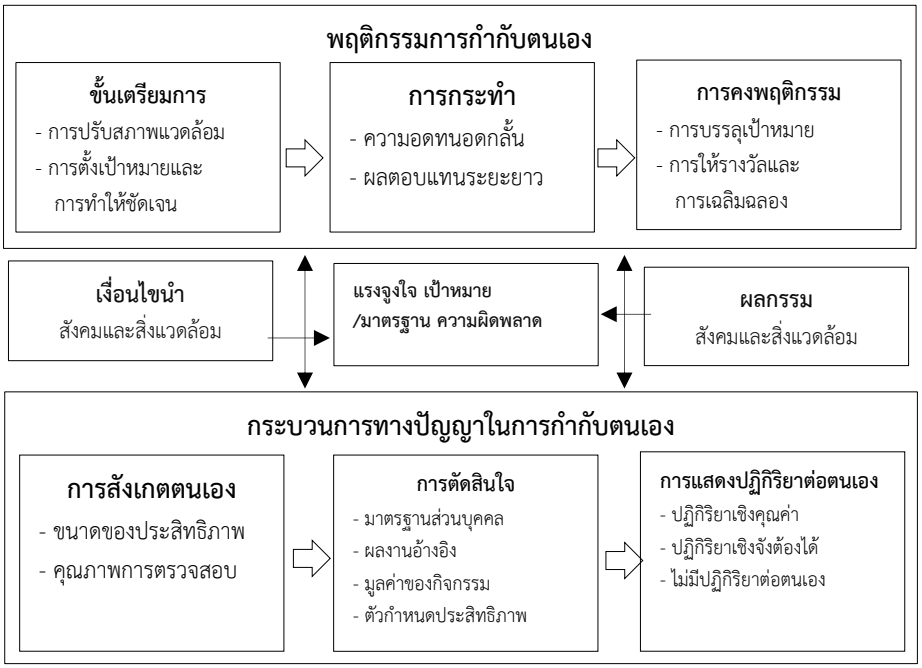

ภาพที่ 2 กระบวนการการกำกับตนเอง
ที่มา: Bandura (1991)

3. ทฤษฎีจริยธรรมหลุด (Moral disengagement)

สำหรับทฤษฎีจริยธรรมหลุดของแบนดูรา ใช้อธิบายพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลที่ถึงแม้จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงแล้วก็ตาม แต่ยังปรากฏพฤติกรรมจริยธรรมที่ไม่

เหมาะสมขึ้น เช่น กรณีการไม่ยอมชำระหนี้ของนักศึกษาปริญญาเอกที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัย กรณีการคอร์รัปชันของนักการเมืองของข้าราชการ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงคุณงามความดี แต่กลับไม่แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามความรู้และความสามารถของตน ซึ่งแบนดูรา และคณะ (Bandura, Barbaranelli, Caprara and Pastorelli, 1996 อ้างอิงจาก ดุจเดือน พันธุมนาวิน, 2560) ได้อธิบายถึงกลไกจริยธรรมหลุดว่าเป็นอิทธิลของการถูกแทรกแซงภายในเกี่ยวกับการกำกับตนเอง เพื่อให้แสดงพฤติกรรมจริยธรรม (ดังภาพที่ 3) โดยบุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงละสามารถกำกับตนเองได้ ก็จะเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมจริยธรรมเป็นไปตามครรลองคลองธรรมที่ตนและสังคมอยากให้เป็น แต่กลับเห็นว่ามีการหลุดของจริยธรรมเกิดขึ้นมาในสังคมปัจจุบันเพราะขาดการกำกับควบคุมภายในของตนเอง ที่ทำให้บุคคลที่มีภาพลักษณ์เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีงามกลับมีพฤติกรรมตรงกันข้ามได้ สำหรับกลไกจริยธรรมหลุดนั้นแบนดูรา (Bandura, 2002 อ้างอิงจาก ดุจเดือน พันธุมนาวิน, 2560) กล่าวว่าอาจสามารถเกิดขึ้นได้ 8 กลไกด้วยกัน ได้แก่

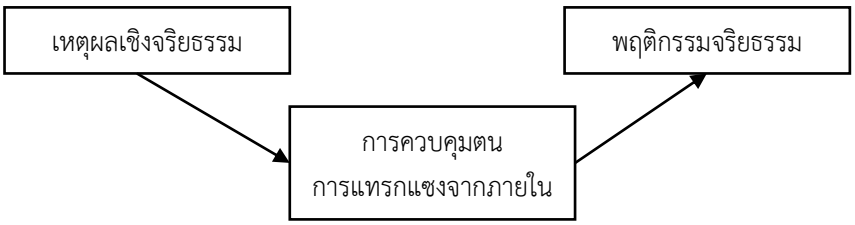

ภาพที่ 3 กลไกของจริยธรรมหลุด
ที่มา: Bandura et al., (1996)

1) การให้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral justification) เป็นการพยายามให้เหตุผลเพื่อให้เป็นที่ยอมรับได้และมีความสมเหตุสมผลในการกระทำนั้น เช่น การเข้าแทรกแซงทางการเมือง โดยให้เหตุผลว่าเพื่อความสันติสุข เพื่อสันติภาพของประเทศ เป็นต้น

2) การใช้คำพูดให้ดูดี (Euphemistic labelling) เป็นการทำให้เห็นว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี เหมาะสม หรือลดความรุนแรงของการกระทำนั้นลง เช่น การใช้คำว่า “กวาดล้าง” แทนคำว่า “ฆ่า” หรือการใช้คำว่า “กวาดต้อน” แทนคำว่า “ขับไล่” เป็นต้น

3) การเปรียบเทียบทางสังคม (Advantage comparison) เป็นการนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปเปรียบเทียบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีกว่า หรือเป็นที่ยอมรับมากกว่า เช่น การทำสงครามเวียดนาม ที่กองทัพอเมริกันสร้างภาพลักษณ์ด้วยการช่วยเหลือเพื่อป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

4) การปัดความรับผิดชอบ (Displacement of responsibility) เป็นลักษณะของการกระทำที่อาจจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ตนทำได้ ไม่ใช่ความผิดของตน ทั้งที่เป็นสิ่งที่ตนเองก็ไม่ควรกระทำ เช่น กรณีการสังหารชาวยิว ที่ทหารต่างได้รับคำสั่งจากเบื้องบน จึงทำตามคำสั่งและไม่คิดว่าเป็นความผิดมากนัก เป็นต้น

5) การกระจายความรับผิดชอบ (Diffusion responsibility) เป็นการกระทำที่บุคคลเห็นว่ามีผู้ร่วมรับผิดชอบอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อผู้อื่นทำ ตนเองจึงทำด้วย เพราะเห็นว่าคงไม่มีใครเอาผิดระบุตัวตนได้ หรือในลักษณะเห็นว่าใคร ๆ เขาก็ทำกัน เช่น กรณีการก่อจลาจล ที่ลุกลามจนเป็นความรุนแรง ทำลายข้าวของเสียหาย เป็นต้น

6) การบิดเบือนผลการกระทำ (Distorting consequences) เป็นลักษณะของการถูกบิดเบือนความผิด ถูกลดทอนผลของการกระทำนั้น หรือไม่ถูกเชื่อว่าเป็นผู้กระทำ จึงทำให้บุคคลทำผิดจริยธรรมได้โดยง่าย

7) การตำหนิชัดโทษ (Attribution of blame) เป็นการกล่าวโทษความผิดให้ผู้อื่นแทน โดยอ้างว่า การที่ตนทำผิดนั้น ตนไม่ได้เป็นผู้อยากจะทำ แต่เหยื่อหรือผู้เสียหายเป็นผู้หาเรื่องเอง

8) การลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) การมองเห็นว่าผู้อื่นไร้คุณค่า อยู่ในสถานะต่ำกว่าตนเอง เป็นคนที่โง่กว่าตน จึงกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้อื่น

โดยลักษณะการหลุดของจริยธรรมที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลภัสชฎา สาสุนันท์ และศิวัช ศรีโภคางกุล (2563) เกี่ยวกับการให้เหตุผลของการไม่ชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่ผู้กระทำความผิดมีการให้เหตุผล 12 ประการว่า 1) คิดว่าภาครัฐยกหนี้ให้ เพราะรัฐไม่ทวงหนี้ จึงไม่จำเป็นต้องชำระ 2) คิดว่าผู้ใดที่ชำระหนี้ กยศ. เป็นคนโง่ 3) คิดว่าดอกเบี้ยถูก จึงชำระเมื่อไหร่ก็ได้ 4) คิดว่าเป็นภาระหนี้สินรอง จึงไปชำระหนี้สินอื่นก่อน 5) คิดว่ามีระยะเวลาในการชำระหนี้ยาวนาน จึงชำระหนี้เมื่อไหร่ก็ได้ 6) คิดว่าให้หนี้ตกเป็นของผู้ค้ำประกัน เป็นการผลักภาระ 7) การว่างงาน การเงินไม่มั่นคง 8) หลังทำสัญญาไม่สำเร็จการศึกษา 9) รอการประนอมหนี้ 10) ไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ 11) กระบวนการทวงถามหนี้ที่ไม่ชัดเจนต่อเนื่อง 12) การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพของแหล่งทุน

ทฤษฎีจริยธรรมหลุดเป็นเครื่องบ่งชี้สำคัญว่า บุคคลสามารถกระทำผิดทางจริยธรรมได้โดยง่าย จากการขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือการควบคุมตนเองเพราะเกิดจากการแทรกแซงภายในที่เป็นการเลือกใช้เหตุผลเข้าข้างตนเอง (Reasonalization) ในกลวิธานป้องกันจิตใจของตนเอง (Defense mechanism) เพียงแต่การอ้างเหตุผลของบุคคลเหล่านี้

มีการนำปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ เข้ามากล่าวอ้างเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการกระทำความผิดของตนเอง

สรุป

ปัญหาการผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ที่สะท้อนถึงพฤติกรรมจริยธรรมของสังคมในภาพรวม ที่เกิดจากการหลอมรวมระหว่างรูปแบบวิธีคิด การให้คุณค่าเชิงอารณ์ ทักษะการตัดสินใจ จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลในระดับปัจเจกบุคคลกับปัจจัยทางสังคมสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับสังคมมหภาค ที่ส่งผลนอกเหนือจากจำนวนเงินทุนเพื่อการให้กู้ยืมสำหรับบุคคลอื่นแล้ว ยังมีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมที่เป็นตัวแบบที่ชัดเจนถึงความสามารถในการกระทำ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูร่า (Bandura) ได้อธิบายอย่างชัดเจนถึงสาเหตุการเกิดขึ้นของพฤติกรรมเหล่านี้ โดยมุ่งไปที่กระบวนการทางปัญญาของบุคคลผ่านทฤษฎีย่อย 3 ทฤษฎี การเห็นผู้อื่นทำได้ ฉันก็ทำได้, การตั้งใจเพื่อที่จะกระทำ และการให้เหตุผลต่าง ๆ นา ๆ เพื่อให้ตนเองกระทำได้อย่างสบายใจเมื่อกระทำผิด ดังนั้นการผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษาจึงสามารถเป็นวงจรพฤติกรรมทางสังคมที่ส่งต่อให้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ต่างจากการติดเชื้อโรคร้าย ตัวยาสำคัญที่จะสามารถชะลอยับยั้งให้วงจรเหล่านี้หยุดลงหรือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่มิใช่เพียงบุคคลใดบุคคลเดียว หากแต่ต้องกระทำทั้งระบบทางสังคม เมื่อสังคมไม่บิดเบี้ยวทางจริยธรรมแล้ว การเบี้ยวหนี้ก็คงจะเกิดขึ้นได้ยากตามไปด้วย

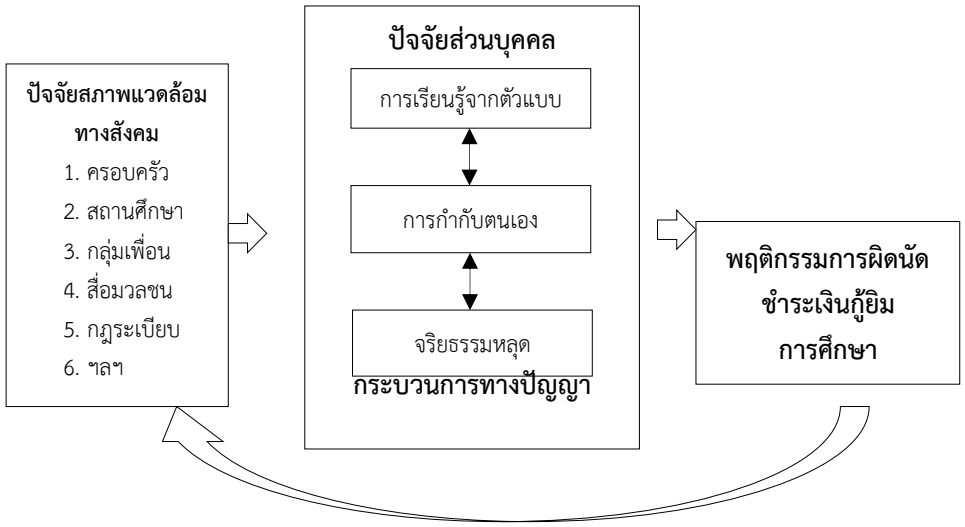

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์พฤติกรรมผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษา
โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura

ข้อเสนอแนะ

1. การป้องกันพฤติกรรมผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษานอกจากการมีตัวแบบทั้งที่ชำระเงินหนี้ตามกำหนดเวลาแล้วต้องมีตัวแบบที่ผิดนัดชำระหนี้แต่มีกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน และเท่าเทียม นอกจากการมีตัวแบบแล้วการสร้างเจตคติที่เหมาะสมต้องมีการพัฒนาทุกระดับทางสังคมผ่านสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม ว่าด้วยการสร้างปัญญาในมิติความรู้ความเข้าใจทางการเงิน และในมิติการกำกับตนเอง การควบคุมตนเองเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติภารกิจ ที่จะเป็นคุณลักษณะทางจิตเชิงบวกต่อการมีพฤติกรรมเที่ยงตรงในการชำระเงินกู้ยืม

2. จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมชี้ให้เห็นว่า กลุ่มคนที่มีความสำคัญมากต่อการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมคือในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นต้นกล้าทางปัญญา ที่ควรมีการบ่มเพาะอย่างถูกต้องเหมาะสมดังที่กล่าวในข้อเสนอแนะข้อแรก เมื่อมีรากฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง การหลุดของจริยธรรมก็จะเกิดขึ้นได้ยากเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการมุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนยังมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งยวด

3. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตพฤติกรรมการชำระเงินกู้ยืมในประเทศไทยพบว่า มักเป็นการศึกษาถึงเหตุปัจจัยของการเกิดหนี้สินประเภทต่าง ๆ แต่การจัดการกระบวนการทางปัญญาเพื่อหาข้อตัดสินใจในเชิงการทดลองยังไม่ปรากฏให้เห็น ดังนั้นจึงเป็นช่องว่างของการวิจัยที่สามารถศึกษาพัฒนาต่อได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กานต์พิชชา กองคนขวา. (2562). มูลเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ: กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(1), 1-21.

กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา. (2564). *สถิติข้อมูล กยศ. ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2564. กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.).* สืบค้น 20 สิงหาคม 2564, จาก http://www.studentloan.or.th/th/statistics/1540900492.

ดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2560). การวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินแบบวัดจริยธรรมหลุดในงานวิจัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(2), 117-137.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2550). ปกกฎหมายกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม. *วารสารพัฒนาสังคม*, 9(1), 11-29.

ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *“ลูกศิษย์” ทรยศ “ครู” ครูวิภามีเมตตา ค้ำประกันกยศ.ให้นักเรียน 60 คนสุดท้ายถูกยึดบ้าน.* สืบค้น28 สิงหาคม 2561, จาก https://www.thairath.co.th/content/1340727.

นพดล ปกรณ์นิมิตดี. (2559). *คุณธรรม จริยธรรม บทสะท้อนการศึกษาไทย จากกรณีหมอฟันหนีทุน.* สืบค้น 28 ส.ค. 2561, จาก https://www.matichon.co.th

โพสต์ทูเดย์. (2559). *จริยธรรมกับทุนการศึกษา. ข่าวคมชัด* (วันที่ 8 ก.พ. 2559) สืบค้น 28 สิงหาคม. 2561, จาก https://www.posttoday.com/social/think/414745.

_____. (2561) กยศ. *จ่อฟ้องคนเบี้ยวหนี้ 1.2 แสนราย เผยปรายปี 61 ร่วมบริษัทเอกชนหักเงินใช้หนี้. ข่าวการเงิน (วันที่ 6 มิ.ย. 2561*), สืบค้น 28 สิงหาคม 2561, จาก https://www.posttoday.com/finance/news/553556.

รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และคณะ. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.). *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 6(1), 199-213.

รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2560). หนี้สินกับการบริโภค. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,* 4(1), 91-113.

ลภัสชฎา สาสุนันท์ และศิวัช ศรีโภคางกุล. (2563). เหตุผลของการไม่ชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของจำเลยในเขตอำนาจศาลแขวงขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 5(6), 75-87.

วราภรณ์ จันทนุกูล และสัญญา เคณาภูมิ. (2561). กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา: สาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,* 9(2), 123-130.

วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี. (2552). จริยธรรมในเด็กและเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์,* 15(1), 16-27.

สุดารัตน์ พิมลรัตน์กานต์. (2555). *การเงินส่วนบุคคล.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เสกสรรค์ บุญรอด. (2553). การประเมินแลผลความพึงพอใจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา: กรณีศึกษาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร,* 4(2), 27-39.

อมรา ติรศรีวัฒน์. (2559). การผิดนัดชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางในการแก้ไข. *วารสารการบริหารธุรกิจ,* 5(1), 121-144.

อ้อมเดือน สดมณี และฐาศุกร์ จันประเสริฐ. (2554). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม: จากแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 17(1), 19-30.

Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory.* New York: General Learning Press.

_____. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory.* Engleewood Cliffs, NJ: Prentic-Hall, Inc.

_____. (1991). *Social cognitive theory of self-regulation.* Organizational Behavior and Human Decision Process, 50(2), 248-287.

การปกครองท้องถิ่นไทยในยุครวมศูนย์อำนาจ*

THAI LOCAL GOVERNMENT IN CENTRALIZATION ERA.

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ, บวร ขมชุณศรี

Apinyar Chatchorfa, Phrasomnuek Dhīrapañño, Borworn Khdmmchunsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: oot1980@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะการปกครองท้องถิ่นในยุครวมศูนย์ที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ สุขาภิบาลกรุงเทพมหานครและที่อื่นๆ ยังไม่ใช่องค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจในทางทฤษฎีเพราะอำนาจในการดำเนินการทั้งหมดเป็นอำนาจของราชการทั้งสิ้น ในขณะที่สุขาภิบาลท่าฉลอมมีลักษณะบางประการเท่านั้นที่สอดคล้องกับหลักการปกครองท้องถิ่น แต่ภาพรวมของสุขาภิบาลท่าฉลอมก็ยังอยู่ในอำนาจของข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นสำคัญ แม้จะมีตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นเป็นกรรมการอยู่บ้างแต่อำนาจในการบริหารอยู่ที่คณะกรรมการบริหารซึ่งเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของราชการอย่างเคร่งครัด ในขณะที่ราษฎรในเขตสุขาภิบาลท่าฉลอมเองก็ยังไม่มีความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับภารกิจของการสุขาภิบาลท่าฉลอมและยังไม่ประสบการณ์ในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง.

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่นไทย; รวมศูนย์อำนาจ

Abstract

This article is an analysis of the characteristics of local government in the centralized era that occurred during the reign of King Rama V, namely, sanitation of Bangkok and other places. It is not a local government organization based on decentralization in theory because all the power to operate is the power of the government. While the sanitation of Tha Chalom only has certain characteristics that are consistent with the principles of local governance. But the only Tha Chalom sanitation had certain characteristics that were corresponding to the local administration. But overall context of

*Received January 26, 2022; Revised May 7, 2022; Accepted May 12, 2022

Tha Chalom is still under the power of area supervisors. Although there are some representatives of the local people as directors, the administrative power still rests with the Executive Committee, who is the headman of the village strictly under the command of the government while the residents of Tha Chalom Sanitation Area do not have sufficient knowledge about the mission of Tha Chalom sanitation and do not have experience in local administration of their own.

Keywords: Thai local government; Centralization

บทนำ

การปฏิรูประบบราชการจัดระเบียบบริหาราชการในลักษณะรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนส่วนกลาง(Centralization) และการจัดระเบียบบริหาราชการส่วนภูมิภาค (Decentralization) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประสบความสำเร็จค่อนข้างมากในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารราชการแบบสมัยใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญทำให้ประเทศสยามมีความทันสมัยและการไปสู่สถาปนาความเป็นรัฐชาติ (Nation-state) แต่ทว่าการปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นั้นเป็นการจัดระเบียบราชการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ที่มุ่งการรักษาเอกราชและอธิปไตยให้พ้นจากการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตกเป็นสำคัญ แต่การจัดระเบียบบริหาราชการในลักษณะรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางยังไม่อาจแก้ไขปัญหาความเป็นระเบียบเรียบร้อยความสะอาดของบ้านเมืองได้ ในปี พ.ศ. 2437 เจ้าพระยาอภัยราชา (โรอัง ยัดมินส์) ที่ปรึกษาราชการทั่วไปกราบทูลสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงว่า

“พวกชาวต่างประเทศมักจะติเตียนว่า กรุงเทพมหานครยังโสโครกและไม่มีถนนหนทางสำหรับมหาชนไปมาตามสมควรแก่เป็นราชธานี”

พระองค์ได้ทรงปรึกษาความเห็นของเจ้าพระยาอภัยราชาในที่ประชุมเสนาบดีเห็นว่าที่จะจัดเทศบาลในกรุงเทพฯอย่างเมืองต่างประเทศในสมัยนั้นยังไม่ได้เพราะหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีที่ไทยทำไว้กับต่างประเทศกำหนดไว้ว่าถ้ารัฐบาลสยามจะตั้งกฎหมายอันใดที่บังคับถึงชาวต่างประเทศต้องบอกให้รัฐบาล(กงสุล)ต่างประเทศทราบก่อน ถ้าชาวต่างประเทศละเมิดกฎหมายก็ต้องไปฟ้องต่อศาลกงสุลและชาวต่างประเทศที่อยู่ในเมืองไทยก็อยู่ในกรุงเทพฯการจะจัดเทศบาลคงติดขัดด้วยพวกกงสุลต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องกับคนในบังคับของตนแต่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชปรารภว่า

“ที่เขาติเตียนนั้น เป็นความจริงโดยมาก เราจะมัวโทษหนังสือสัญญา ไม่ทำอะไรแก้ไขให้ดีขึ้นเสียเลยหาควรไม่"

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการการจัดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นจากประสบการณ์ของพระองค์ท่านที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปศึกษาและดูงานประเทศต่าง ๆ ในตะวันตกและประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นเมืองขึ้นของตะวันตกโดยเฉพาะประเทศอังกฤษ เห็นว่าต่างประเทศต่างมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้นำแนวคิดการปกครองท้องถิ่นของต่างประเทศมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นสยาม ทั้งนี้เหตุผลสำคัญที่พระองค์ทรงต้องการให้มีการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นเหมือนกันประเทศต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านได้เสด็จ เพราะถ้าประเทศสยามมีการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นในเขตกรุงเทพซึ่งเป็นเมืองหลวงจะเป็นที่เชิดหน้าชูตาแก่นานาอารยะประเทศและเป็นการสะท้อนความทันสมัยของประเทศสยามทำให้ต่างชาติเห็นว่าประเทศสยามมีความเป็นสากลไม่ต่างจากประเทศตะวันตกซึ่งเป็นเงื่อนไขในการต่อสู้กับลัทธิล่าอาณานิคม

สุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440): การก่อรูปของการปกครองท้องถิ่นในยุครวมศูนย์อำนาจ

พระองค์จึงทรงริเริ่มให้มีการดำเนินการให้มีการทดลองจัดให้มี “กรมการสุขภิบาล” เพื่อให้การสุขาภิบาลมีหน้ารักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอำนวยความสุข ความสะดวกในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน เช่น รักษาความสะอาดถนน กำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีน้ำสะอาด และการประปา มีไฟสว่างตามถนนหนทางในเวลาค่ำคืน (กระทรวงมหาดไทย, 2513) เมื่อตั้งกรมการสุขาภิบาลขึ้นแล้วรัชกาลที่ 5 ทรงตราพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ ก็ได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯร.ศ.116 (พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่, 2440)

โดยมีการกำหนดให้กระทรวงนครบาลเป็นผู้รับผิดชอบดูแลจัดการสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาเมืองราชธานีให้สมฐานะความเป็นเมืองราชธานีแห่งสยามประเทศ และเพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาแก่นานาอารยะประเทศ เพื่อสะท้อนความทันสมัยของระบบบริหารราชการเมืองราชธานีของสยาม ทั้งนี้การจัดสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครพระองค์ท่านมีพระราชประสงค์ให้เป็นแบบอย่างแก่หัวเมืองทั่วไปอีกด้วย แต่การจัดสุขาภิบาลให้เป็นไปทุกหัวเมืองนั้นยังมีปัญหาอุสรรคอยู่ค่อนข้างมากเป็นที่หนักพระราชหฤทัยของรัชกาลที่ 5 มาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตรัสว่า

“ประเทศอื่น ๆ ราษฎรเป็นผู้ขอให้ทำ เจ้าแผ่นดินจำใจทำ ในเมืองเรานี้เป็นแต่พระเจ้าแผ่นดินคิดเห็นว่าควรจะทำ เพราะจะเป็นการเจริญแก่บ้านเมืองและความเป็นสุขแก่ราษฎรทั่วไปจึงได้คิดทำ เป็นการผิดกันตรงกันข้าม...”

จะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของการการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เป็นทางการของประเทศสยามและมีการตรากฎหมายรองรับอย่างการสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร ร.ศ.116 เกิดขึ้นจากการริเริ่มของพระมหากษัตริย์และเสนาบดีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในฐานะผู้ปกครองเป็นหลักไม่ได้เป็นการเรียกร้องจากราษฎร์เลย ประชาราษฎร์ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารสุขาภิบาลแต่อย่างใด พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ. 116 (พ.ศ.2440) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของสุขาภิบาลกรุงเทพไว้ 4 เรื่อง คือ 1.การทำลายขยะมูลฝอย 2.การทำส้วม 3.การควบคุมการปลูกสร้างหรือซ่อมโรงเรือนไม่ให้เป็นเหตุให้เกิดโรคได้ และ 4.ขนย้ายสิ่งโสโครกและสิ่งก่อความรำคาญแก่มหาชน

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ.116 (พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ, 2440) พบว่าการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพในครั้งนั้นไม่ใช่ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นแต่อย่างใด เนื่องจากสุขาภิบาลกรุงเทพไม่มีสถานะตามกฎหมายเป็นนิติบุคคล ไม่มีรายได้ของตนเอง คณะผู้บริหารเป็นข้าราชการทั้งหมด ประกอบด้วย เสนาบดีกระทรวงนครบาล เป็นประธาน และให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลแต่งตั้งนายแพทย์สุขาภิบาลและนายช่างสุขาภิบาลเป็นกรรมการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการสุขอนามัยของชุมชนเป็นหลัก

สำหรับการจัดการสุขาภิบาลในชั้นแรกนั้นจัดให้มีขึ้นเฉพาะในเขตราชธานีเท่านั้น โดยมีกระทรวงนครบาลเป็นผู้ดูแลกิจการสุขาภิบาล การบริหารทั้งหมดอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงนครบาลทั้งสิ้น โดยประชาราษฎร์ในกรุงเทพมหานครไม่ได้มีส่วนร่วมในการปกครองสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครแต่อย่างใด สุขาภิบาลกรุงเทพมหานครจึงมีฐานะเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาลในส่วนกลางเท่านั้น ไม่ใช่ลักษณะของการกระจายอำนาจ หรือ การปกครองท้องถิ่นในความหมายทางวิชาการแต่อย่างใด (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2561)

แม้ว่าพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ. 116 พ.ศ. 2440 จะให้อำนาจคณะกรรมการสุขาภิบาลมีอำนาจประชุมกันออกข้อบังคับใช้ในเขตสุขาภิบาล โดยกำหนดโทษปรับแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนข้อบังคับได้ไม่เกิน 40 บาท แม้ว่าคณะกรรมการสุขาภิบาลจะมีอำนาจในการออกข้อกำหนดโทษปรับ แต่ไม่ถือว่าสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครมีอิสระในการปกครองตนเอง (Autonomy) แต่อย่างใด เนื่องจากบุคลากรที่ดำเนินงานของสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครล้วนเป็นข้าราชการประจำทั้งสิ้น และสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครยังไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณของตนเองทั้งสิ้น(ทั้งรายจ่ายและรายรับ) การ

ดำเนินงานของสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครยังคงอาศัยงบประมาณจากส่วนกลาง(กระทรวงกระทรวงนครบาล) ไม่มีระบบการคลังเป็นของตนเอง เท่ากับสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครไม่มีอิสระทางการคลัง

กล่าวโดยสรุป พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ. 116 พ.ศ. 2440 เป็นเพียงกฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้ง “สุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร” ที่ให้อำนาจข้าราชการคณะหนึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการกรุงเทพมหานครเท่านั้น ไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นในความหมายสากลหรือตามหลักการทางทฤษฎีการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นแต่อย่างใด “สุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร” เนื่องจากลักษณะของสุขาภิบาลกรุงเทพเองที่ไม่มีสถานะตามกฎหมายเป็นนิติบุคคล ไม่มีรายได้ของตนเอง คณะผู้บริหารเป็นข้าราชการ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง ดังนั้น สุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ. 116 จึงเป็นเพียงกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาลในส่วนกลางเท่านั้น ไม่ได้มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง ตามหลักการทางทฤษฎีการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น ในทางปฏิบัติ “สุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร” จึงมีความหมายเพียง การอำนวยความสุข ความสะดวกในการดำรงชีวิตให้กับราษฎรในกรุงเทพมหานคร และเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งของราชการส่วนกลางเท่านั้น ไม่ได้เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจแต่อย่างใด

การจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม ร.ศ. 124 (พ.ศ.2448)

จากความสำเร็จและความก้าวหน้าของการสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร ที่สามารถดูแลอำนวยความสุข ความสะดวกในการดำรงชีวิตให้กับราษฎร์ในเรื่อง การทำลายขยะมูลฝอย การทำส้วม การควบคุมการปลูกสร้างหรือซ่อมโรงเรือนไม่ให้เป็นเหตุให้เกิดโรคได้ และ ขนย้ายสิ่งโสโครกและสิ่งก่อความรำคาญแก่มหาชน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด และพระองค์ทรงปรารถให้กระทรวงมหาดไทยจัดสุขาภิบาลขึ้นในท้องที่ตามหัวเมืองทั่วไป แต่สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นทรงมีความเห็นว่าประชาชนในหัวเมืองยังไม่พร้อมที่จะรับและร่วมมือในราชการพัฒนาการส่วนนี้ ทรงให้เหตุผลว่า

"ราษฎรซึ่งต้องเสียเงินในการสุขาภิบาลยังไม่รู้ไม่เข้าใจ แลยังไม่เป็นประโยชน์ คือยังไม่ต้องการสุขาภิบาล ถ้าจะจัดโดยอุบายตั้งกฎหมาย รัฐบาลบังคับให้จัดให้มีขึ้นก็คงจัดได้ แต่แลเห็นว่า การสุขาภิบาลจะสำเร็จได้ดีด้วยความพอใจ แลความนิยม ของราษฎรยิ่งกว่าการบังคับของรัฐบาล จึงได้รั้งรอความคิดเรื่องนี้" (กระทรวงมหาดไทย, 2513)

เมื่อพระพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงฟังเหตุผลของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงกราบทูลจึงได้รอการจัดการสุขาภิบาลในหัวเมือง

ไว้จนถึง พ.ศ. 2448 จึงได้มีพระบรมราชโองการ “จัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร” ขึ้นซึ่งเป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศสยามที่จัดตั้งขึ้นในหัวเมือง

จากบันทึกเกี่ยวกับกับพระราชหัตถเลขาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดตั้งสุขาภิบาล วันที่ 30 กรกฎาคม 2448 รัชกาลที่ 5 พระบาทเสด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีโอกาสเสด็จประพาสอำเภอพระประแดง ในขณะนั้นมีฐานะเป็นเมืองนครเขื่อนขัณฑ์ขึ้นกับกระทรวงมหาดไทยพระองค์ได้ทรงพบสภาพท้องที่บริเวณเมืองเลอะเทอะเฉอะแฉะด้วยโคลนตม มีกลิ่นเหม็นอับ ไม่ต้องด้วยสุขภาพ ไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัย ในวันรุ่งขึ้นทรงเสด็จฯออกที่ประชุมเสนบดีสภาทรงเล่าให้ที่ประชุมฟังว่า ได้ทรงเห็นถนนแลตลาดเมืองตลาดเมืองนครเขื่อนขันฑ์โสโครกมาก พระองค์ทรงกล่าวว่า “โสโครกเหมือนตลาดท่าจีน” ตลาดเมืองนครเขื่อนขัณฑ์สกปรกเหมือนตลาดท่าจีน(เมืองสมุทรสาคร)ขณะนั้นเมืองนครเขื่อนขัณฑ์ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย ตลาดสกปรกที่รับสั่งถึง คือ ตลาดท่าฉลอม (กระทรวงมหาดไทย, 2513)

หลังจากประชุมเสนาบดีวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2448 สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงละอายพระทัยมากในฐานะเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการปกครองหัวเมืองทั้งปวงนอกจากหัวเมืองในเขตราชธานี ทรงมีตราน้อยที่ 20/3990 ถึงพระยาไชยสุนทร เจ้าเมืองสมุทรสาคร ความตอนหนึ่งว่า

"ฉันนั่งอยู่ในที่ประชุมรู้สึกละอายใจมาก ที่เมืองนครเขื่อนขัณฑ์จะสกปรกหรือสะอาดก็ไม่ใช่ธุระของเรา แต่ความสกปรกของตลาดท่าจีนซึ่งสกปรกจริงสำหรับเป็นที่ยกตัวอย่างเทียบที่อื่น ที่ไม่พอพระราชหฤทัยเช่นนี้ก็เสมือนกริ้วตลาดท่าจีนด้วยเหมือนกัน การที่เป็นดังนี้รู้สึกร้อนใจมาก เห็นว่าถ้าไม่คิดอ่านปัดกวาดจัดถนนในตลาดท่าจีนให้หายโสโครกแล้ว จะเสียชื่อตั้งแต่ตัวฉันตลอดจนผู้ว่าราชการเมือง แลกำนันผู้ใหญ่บ้านในที่นั้นเห็นจะไม่ได้ ฉันมีความร้อนใจอย่างนี้จึงได้มีตราฉบับนั้นมายังพระยาไชยสุนทร เมื่อได้รับตราฉบับนี้แล้ว ขอให้เรียกกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ตลาดท่าจีน มาประชุม อ่านตราฉบับนี้ให้ฟัง แลปรึกษากันดูว่าอาจทำอย่างไร อย่าให้พระเจ้าอยู่หัวทรงติเตียนได้" (ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529)

พระยาไชยสุนทร ผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสาคร ได้กราบทูลสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และเสนอแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาความสกปรกของตลาดตลาดท่าจีน (ตลาดท่าฉลอม) ด้วยการดำเนินการซื้ออิฐปูถนนตลาดท่าจีนหรือท่าฉลองตลอดทั้งสายให้หายสกปรกตา ต่อมาราว 4-5 เดือน ด้วยความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของทางราชการและการร่วมบริจาคเงินของราษฎรชาวตลาดท่าฉลอง การปูอิฐถนนและการทำความสะอาดตลาดก็สำเร็จ

โดยในที่ประชุมพระยาไชยสุนทร ผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสาคร ร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลท่าฉลอมทั้งหมดตกลงวิธีการปรับปรุงแก้ไขได้ชักชวนพ่อค้าในตลาดท่าฉลอมรวมแรงสามัคคี ร่วมด้วยช่วยกันปรับปรุงแก้ไข ได้รับเงินบริจาคเพื่อใช้ในการดำเนินการทั้งสิ้น 5,472 เงินบริจาคของราษฎรตลาดท่าฉลอมทั้งหมดนำมาใช้ดำเนินการดังนี้

สร้างถนน ปูอิฐ กว้าง 2 วา ยาว 11 เส้น (กว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 42 เมตร)จ้างคนทำความสะอาด ล้างตลาดท่าจีนทุกวันผลงานการร่วมแรงสามัคคีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้าราษฎรท่าฉลอมครั้งนี้ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงพอพระทัยมากทรงถวายรายงานต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและทรงเห็นเป็นโอกาสริเริ่มการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบสุขาภิบาล ที่ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร

ความร่วมมือระหว่างทางราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรตำบลท่าฉลอมจึงกลายเป็นแบบอย่างของท้องถิ่นหรือชุมชนนำร่องการจัดการปกครองท้องถิ่นของตนเองทำให้การประกาศพระบรมราชโองการจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 125

(พ.ศ. 2449) เป็นต้นไปการปกครองท้องถิ่นไทยรูปแบบสุขาภิบาลจึงก่อกำเนิดขึ้นในหัวเมือง ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาครเป็นแห่งแรก

ต่อสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ถึงนโยบายที่จะรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป ท้องถิ่นต้องมีรายได้ งบประมาณของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการดูแล บำรุงรักษา จึงได้มอบภาษีโรงร้านในตลาดให้เป็นรายได้ของสุขาภิบาลท่าฉลอมเพื่อจัดทำเป็นงบประมาณในการดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. ซ่อมแซมถนนหนทาง โดยเฉพาะ “ถนนถวาย” คือถนนที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้าและราษฎรใช้เงินบริจาคบางส่วนสร้างขึ้นที่ตลาดท่าจีน ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาครและถนนสายอื่น ๆ ในเขตสุขาภิบาล

2. จุดโคมไฟให้สว่างไสวในเวลาค่ำคืนเป็นระยะ ๆ ตลอดถนนในเขตสุขาภิบาล

3. จัดจ้างคนงานรักษาความสะอาด ขนขยะในตลาด และดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยทั่วไปในเขตสุขาภิบาล

กรมพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จออกไปตรวจงานเองทรงเห็นเรียบร้อยดี และได้นำความทูลถวายรายงานความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาความสกปรกของตลาดท่าจีนต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงพอพระทัย และในการนี้กรมพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้กราบทูลอัญเชิญรัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนินไปยังตลาดตำบลท่าฉลองและทรงเปิด

ถนนที่ทำใหม่ที่ได้แก้ไขความสกปรกจนสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่าบ้านเมืองสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยก็เป็นที่พอพระราชหฤทัย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงกราบบังคมทูลเสนอนโยบายก้าวหน้าเพื่อจะรักษาสภาพความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ตลอดไป โดยจะขอรับมอบภาษีโรงร้านในตลาดตำบลท่าฉลองให้แก่ “สุขาภิบาลท่าฉลอม” ที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อบำรุงท้องที่นี้

นอกจากนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพในฐานะเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้ทรงบันทึกกราบทูลเสริมความว่า

“เห็นสมควรจัดการสุขาภิบาลขึ้นที่ตลาดท่าฉลองนี้เป็นการทดลอง ถ้าจัดได้สำเร็จแห่งหนึ่งแล้วจะจัดต่อไปที่อื่นอีกก็จะง่ายขึ้น สำคัญอยู่ที่ให้ราษฎรเข้าใจ และมีความนิยมในประโยชน์ของการสุขาภิบาล ถ้าจัดได้สำเร็จทั่วไป ก็จะเป็นอันทำการสำเร็จสำหรับพระราชอาณาจักรสำเร็จได้อีกอย่างหนึ่ง" (ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529)

การแก้ไขปัญหาความสกปรกของตลาดท่าจีน (ท่าฉลอม) ทรงพอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความพร้อมใจช่วยกันแก้ไขปัญหาของข้าราชการ พ่อค้า และราษฎรในตำบลท่าฉลอม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีประกาศพระบรมราชโอการให้จัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม ลงวันที่ 18 มีนาคม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ประกาศแก้ภาษีโรงร้านจัดสุขาภิบาลตลาดท่าฉลอม เมืองสมุทรสาครขึ้น โดยมีพระราชดำริว่า

"ถนนหนทางที่ได้ทำขึ้นในหมู่บ้านใหญ่ๆ เช่น บ้านท่าฉลองนี้เป็นที่สาธารณะประโยชน์และความสุขของประชาชนในที่นั้น ดังเช่นจัดให้มีโคมไฟจุดเป็นระยะตลอดถนน และให้มีคนคอยปัดกวาดขนขยะมูลฝอยไปทิ้ง อย่าให้เป็นเครื่องโสโครกปฏิกูลในท้องที่อันนั้น ก็ย่อมเป็นสาธารณประโยชน์อันควรจะทำนุบำรุงด้วย" (ตระกูล มีชัย และจุมพล หนิมพานิช, 2545)

ส่วนเงินทุนสำหรับใช้สอยในการทำนุบำรุงสาธารณประโยชน์ดังกล่าวนั้นพระองค์ทรงดำริเห็นว่า

"ประโยชน์และความสุขซึ่งจะได้รับจากการจัดการดังนี้ ก็แต่ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านตลาดท่าฉลอง จะเอาเงินภาษีอากรจากที่อื่นมาใช้ในที่นั้นหาควรไม่" (ตระกูล มีชัย และจุมพล หนิมพานิช, 2545)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกภาษีโรงร้านที่เก็บได้ในเขตสุขาภิบาลนั้น ให้สุขาภิบาลนำไปใช้จ่ายในการทำนุบำรุงท้องถิ่นในทางสุขาภิบาล ไม่ต้องนำส่งคลังแผ่นดิน พระบรมราชโองการนี้ให้ใช้

ดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2449) เป็นต้นไป ซึ่งถือว่ากิจการสุขาภิบาลในประเทศไทยได้ก่อกำเนิดในหัวเมืองเป็นแห่งแรกที่ท่าฉลอม

ตามประกาศแก้ภาษีโรงร้านจัด “สุขาภิบาลท่าฉลอม” ได้กำหนดมอบอำนาจหน้าที่ให้สุขาภิบาลท่าฉลอมปฏิบัติจัดทำในเขตพื้นที่ตนไว้ 4 ประการ คือ

1. ซ่อมแซมรักษาถนนหนทางให้ทางไปมาได้ตลอด สะดวกทุกฤดูกาล

2. รักษาความสะอาด เช่น กวาดเททิ้งขยะมูลฝอย

3. จุดโคมไฟตามถนนให้คนเดินไปมาในเวลาค่ำคืนได้สะดวก

4. การอย่างอื่น อันเป็นประโยชน์ในการบำรุงความสุขให้แก่มหาชนในเขตสุขาภิบาล ซึ่งจะได้กำหนดภายหลัง (ตระกูล มีชัย และจุมพล หนิมพานิช, 2545)

การจัดการสุขาภิบาลตำบลบ้านตลาดท่าฉลอม มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกอบด้วย กำนันนายตำบลบ้านท่าฉลอมเป็นหัวหน้า และผู้ใหญ่บ้านในเขตที่ประกาศจัดการสุขาภิบาลเป็นกรรมการ และแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่สุขาภิบาลกล่าวคือยกภาษีโรงร้านที่เก็บได้ในเขตสุขาภิบาลนั้น ให้สุขาภิบาลนำไปใช้จ่ายในการบำรุงท้องถิ่นในทางสุขาภิบาล ไม่ต้องนำส่งคลังแผ่นดิน กฎกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 4 มีนาคม ร.ศ.126 ให้อำนาจหน้าที่แก่สุขาภิบาล และกำหนดหน้าที่ของราษฎรในเขตสุขาภิบาล 4 ประการ คือ

(1) ห้ามมิให้เททิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลลงในที่แห่งหนึ่งแห่งใดนอกจากลำน้ำและที่ซึ่งจัดไว้สำหรับรองรับขยะมูลฝอย

(2) ห้ามมิให้ทำร้านหรือแผงลอย หรือวางสิ่งของขายเหลื่อมล้ำเขตถนน และห้ามมิให้เจ้าของปล่อยสัตว์ที่ตนเลี้ยง เช่น โค กระบือ สุกร ในถนนและทางเดินในเขตสุขาภิบาล

(3) ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากเจ้าพนักงานเปิดปิดโคมไฟ หรือดับโคมไฟด้วยประการใดๆ

(4) ห้ามมิให้ผู้ใดทำให้ทรัพย์สาธารณะเสียหาย เช่นหลักเขตถนน สะพาน ทางน้ำ หรืออื่น ๆ

การจัดระเบียบสุขาภิบาลครั้งแรกนี้ ได้กำหนดระเบียบในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การรักษาระเบียบเกี่ยวแก่การจราจร การให้แสงสว่างในที่ชุมนุมชน และการสงวนรักษาทรัพย์สาธารณะ วิธีดำเนินการบังคับตามอำนาจหน้าที่ ให้กำนันผู้เป็นประธานกรรมการสุขาภิบาลเปรียบเทียบปรับได้ไม่เกินครั้งละ 10 บาท และนอกจากนี้ถ้าความผิดของผู้ต้องหาควรมีโทษทางอาญา กำนันก็ต้องนำตัวส่งกรมการอำเภอจัดการต่อไป ผู้กระทำผิดข้อห้ามอาจต้องโทษจาคุกไม่เกิน 7 วัน

คณะผู้บริหารสุขาภิบาล ประกอบด้วย กำนันตำบลบ้านท่าฉลอมเป็นหัวหน้า และผู้ใหญ่บ้านในเขตที่ประกาศจัดการสุขาภิบาลเป็นกรรมการช่วยกันจัดการสุขาภิบาล โดยมีกำหนดให้ประชาชนชายหญิงซึ่งบ้านเรือนหรือจอดแพประจำหมู่บ้าน ประชุมกันเลือกเจ้า

บ้านผู้เป็นผู้นับถือของตนเป็นผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และให้ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้นเลือกกันเป็นกำนันนายตำบลคนหนึ่ง (พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่, 2440) คณะกรรมการสุขาภิบาลท่าฉลอม ประกอบด้วย

1. หลวงพัฒนาการภักดี กำนันตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร เป็นประธาน
2. ขุนพิจารณ์นรกิจ เป็น กรรมการ
3. ขุนพินิจนรการ เป็น กรรมการ
4. จีนฟัก เป็น กรรมการ
5. จีนศุข เป็น กรรมการ
6. จีนเน่า เป็น กรรมการ
7. จีนอู๊ด เป็น กรรมการ
8. จีนโบ้ (ผู้ใหญ่บ้าน) เป็น กรรมการ

ผลของการจัดสุขาภิบาลแห่งแรกที่ท่าฉลอมได้ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ได้รับความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจได้ประโยชน์แก่ทางราชการ และเป็นที่นิยมแก่ประชาชน ข้าหลวง เทศาภิบาลและเจ้าเมืองอื่น ๆ จึงได้เรียบร้องให้พิจารณาดำเนินการจัดตั้งสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่าง ๆ เป็นการทั่วไป ซึ่งสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ชี้แจงทำความเข้าใจถึงหลักการและวิธีการที่ถูกต้องของการสุขาภิบาล

"การสุขาภิบาลว่าโดยย่อก็คือ ที่จะให้ประชุมชนบรรดาตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่มีเมืองแห่งหนึ่ง คือ ในบริเวณเมืองก็ดี หรือในท้องที่ตลาดตำบลหนึ่งก็ดี ช่วยกันรักษาความสะอาดและสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ต้องอาศัยใช้สอยด้วยกัน ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นอันนั้น คือ ถนนหนทาง เป็นต้น ด้วยความขวนขวายและทุนทรัพย์ของประชุมชนที่นั้นเอง หรือถ้าจะว่าอีกอย่างหนึ่ง ก็คือให้คนเหล่านั้นเรี่ยไรกันตามกำลังมากและน้อย รวมเงินที่ได้เป็นกองกลางสำหรับให้คนพวกนั้นใช้สอยในการรักษาความสะอาดในท้องที่แห่งหนึ่งและในสิ่งซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชุมชนในที่นั้นทั่วไป เช่น การรักษาถนนหนทางในละแวกบ้านนั้นในเวลากลางคืน เป็นต้นว่า โดยย่อมเงินเก็บที่ไหนใช้เป็นประโยชน์ในที่นั้นสำหรับประโยชน์ของคนที่เสียเงินนั้นไม่เอาไปใช้ที่อื่นและเพื่อประโยชน์คนอื่นนี่แหละคือ สุขาภิบาล" (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2527)

การจัดตั้งสุขาภิบาลจะต้องเกิดจากความนิยมชมชอบของราษฎรเป็นสำคัญ มิฉะนั้นแล้วจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน รัฐบาลยินดีจะตรากฎหมายจัดการสุขาภิบาลขึ้นแต่ท้องที่ใดจะจัดการปกครองแบบสุขาภิบาลขอให้ข้าหลวงเทศาภิบาลทำความเข้าใจ ชี้แจงให้ราษฎรเห็นถึงคุณประโยชน์และเรียกร้องการจัดการสุขาภิบาลในท้องที่ใดแล้ว จึงค่อยดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายต่อไป (ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529)

คำชี้แจงของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแสดงให้เห็นว่าส่วนกลางมิได้ละเลยมองข้ามความเห็นชอบของประชาชนในการจัดการปกครองท้องถิ่น แต่กลับต้องการให้องค์กรปกครองท้องถิ่นครองท้องถิ่นเกิดขึ้นจากความเรียกร้องต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการปกครองท้องถิ่น

โดยลักษณะของการดำเนินงานของสุขาภิบาลตลาดท่าฉลอมนั้นเป็นการบริหารงานโดยคณะกรรมการสุขาภิบาลซึ่งประกอบด้วย กำนันเป็นหัวหน้า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าในเขตสุขาภิบาลเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ โดยให้ข้าหลวงเทศาภิบาลมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการทำงานของคณะกรรมการสุขาภิบาลและตรวจสอบบัญชี ส่วนผู้ว่าราชการสมุทรสาครเป็นผู้ตรวจตราแนะนำ การบริหารงานผู้บริหารงานต้องแสดงบัญชีรายรับรายจ่ายให้ราษฎรท้องถิ่นทราบการดำเนินงานของสุขาภิบาลตำบลท่าฉลอมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยได้ผลดีเป็นตัวอย่างการปกครองท้องถิ่นข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการจังหวัด กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านอื่นๆมีความสนใจเรียกร้องให้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นตามหัวเมืองต่างๆพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาล ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2450)

สรุปบทวิเคราะห์การจัดตั้งและการบริหารสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครและสุขาภิบาลท่าฉลอม

การจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอมโดยการประกาศแก้ภาษีโรงร้านและมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกอบด้วย กำนันตำบลบ้านท่าฉลอมเป็นหัวหน้า และผู้ใหญ่บ้านในเขตที่ประกาศจัดการสุขาภิบาลเป็นกรรมการ และแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่สุขาภิบาลกล่าว คือยกภาษีโรงร้านที่เก็บได้ในเขตสุขาภิบาลนั้นให้สุขาภิบาลนำไปใช้จ่ายในการบำรุงท้องถิ่นในทางสุขาภิบาล ไม่ต้องนำส่งคลังแผ่นดิน กฎกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 4 มีนาคม ร.ศ.126

แต่ถ้าหากพิจารณาถึงการจัดตั้งพบว่าการจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอมเป็นการดำริขึ้นของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และข้าราชการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหลัก โดยมีกำนันนายบ้านท่าฉลอมเป็นหัวหน้า และผู้ใหญ่บ้านในเขตที่ประกาศจัดการสุขาภิบาลเป็นกรรมการ ในขณะที่ราษฎรชาวตำบลท่าฉลอมมีบทบาทในการสนับสนุนให้ความร่วมมือกับราชการในการบริจาคเงินและการซ่อมแซมถนนในท้องถิ่น

การจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอมไม่ใช่เป็นเพียงการจัดให้มี “การสุขาภิบาล” หรืออำนวยความสุขแก่ ราษฎรเหมือนสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารสุขาภิบาลแต่อย่างใดการบริหารทั้งหมดเป็นอำนาจของข้าราชการประจำประชาชน ราษฎรเป็นเพียงผู้รับผลการบริหารสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครเท่านั้น ในหลัก

วิชาการแล้วกล่าวได้ว่าสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจแต่อย่างใด

แต่การจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอมมีความแตกต่างกับสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครอยู่พอสมควรในเชิงหลักการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ กล่าวคือสุขาภิบาลท่าฉลอมมีความเป็นองค์กรปกครองถิ่นตามหลักการการะจายอำนาจมากกว่าสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร แม้ว่าสุขาภิบาลท่าฉลอมจะเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ไม่สมบูรณ์ตามหลักการกระจายอำนาจก็ตาม

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณารายละเอียดของสุขาภิบาลท่าฉลอม เราเริ่มพบว่าสุขาภิบาลท่าฉลอมมีลักษณะบางประการที่เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นอยู่บ้างเมื่อเปรียบเทียบกับการหลักการปกครองท้องถิ่นและหลักการกระจายอำนาจและสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร เช่น สุขาภิบาลท่า ฉลอม มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเองในกิจการท้องถิ่นมีรายได้เป็นสัดส่วนของตนเองไม่ได้อาศัยเงินงบประมาณจากส่วนกลางในการดำเนินการบริหารจัดการแต่เพียงอย่างเดียว ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าสุขาภิบาลท่าฉลอมเริ่มมีการคลังเป็นของตนเอง

แต่ทว่าเมื่อพิจารณาถึงภาพรวมสาระสำคัญทั้งหมดเรายังไม่สามารถสรุปได้ว่าสุขาภิบาลท่าฉลอมเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงการจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม (พระราชบัญญัติติลักษณะการปกครองท้องที่, 2440) ซึ่งเป็นกฎหมายในขณะนั้น ยังไม่ได้มีการรับรองว่าสุขาภิบาลท่าฉลอมจะมีบุคคลและการบริหารงานบุคคลของตนเองอย่างเป็นอิสระแยกออกจาการบริหารราชการส่วนกลาง

แม้ว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นบุคคลในท้องถิ่นและมาจาการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นและไม่ได้เป็นข้าราชการประจำหรือคนที่ราชการส่วนกลาง แต่ตำแหน่งคณะกรรมการสุขาภิบาลโดยตำแหน่งผูกติดกับตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งไม่มีกำหนดวาระที่แน่นอนเหมือนกับผู้บริหารที่มาจาการเลือกตั้ง เป็นผลให้ราษฎรในเขตสุขาภิบาลไม่มีโอกาสได้เลือกตั้งผู้บริหารสุขาภิบาลตามแบบอย่างการปกครองท้องถิ่นที่เป็นสากลและตามครรลองการปกครองประชาธิปไตย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายละเอียดในมิติความสัมพันธ์กับราชการส่วนกลางตามประกาศแก้ภาษีโรงร้านเพื่อจัดสุขาภิบาลท่าฉลอม พบว่า ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้อนุมัติการกระทำต่าง ๆ ของกรรมการสุขาภิบาล และมีอำนาจในการตรวจตราและให้คำแนะนำการดำเนินกิจการของสุขาภิบาลท่าฉลอม รวมไปถึงการติดตามตรวจสอบบัญชีการใช้จ่ายและถ้าพบว่าคณะกรรมการสุขาภิบาลท่าฉลอมบริหารงบประมาณไม่ถูกต้องข้าหลวงเทศาภิบาลมีอำนาจในการทักท้วงหรือยับยั้งห้ามปรามการได้

จากกรณีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการบริหารสุขาภิบาลยังอยู่ในภายใต้อำนาจของราชการส่วนกลางผ่านข้าหลวงเทศาภิบาลอย่างใกล้ชิด ราชการส่วนกลางยังควบคุมการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณของสุขาภิบาลท่าฉลอมอย่างเคร่งครัด และเมื่อพิจารณาในมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ยังพบว่าคณะกรรมการบริหารสุขาภิบาลท่าฉลอม โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านยังตกอยู่ภายใต้อำนาจข้าราชการส่วนกลางเป็นสำคัญ การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีฐานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของข้าราชการและกำนันผู้ใหญ่บ้านก็มีหน้าที่ตามกฎหมาย การปฏิบัติงานต้องรับฟังคำสั่งและนโยบายจากราชการส่วนกลาง คณะกรรมการสุขาภิบาลท่าฉลอมจึงยังไม่มีอิสระในการวินิจฉัยสั่งการอย่างแท้จริง

สรุป

การปกครองท้องถิ่นไทยในยุครวมศูนย์อำนาจที่จัดตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ สุขาภิบาลกรุงเทพมหานครยังไม่ใช่องค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ เพราะอำนาจในการดำเนินการทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นภารกิจของสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร การงบประมาณ และการบุคลากรเป็นอำนาจของราชการส่วนกลางทั้งสิ้น ในขณะที่สุขาภิบาลท่าฉลอมมีลักษณะบางประการเท่านั้นที่สอดคล้องกับหลักการปกครองท้องถิ่นและหลักการกระจายอำนาจ แต่ภาพรวมของสุขาภิบาลท่าฉลอมก็ยังอยู่ในอำนาจของข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นสำคัญในการบริหารสุขาภิบาลท่าฉลอม แม้จะมีตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นเป็นกรรมการอยู่บ้างแต่อำนาจในการบริหารอยู่ที่คณะกรรมการบริหารซึ่งเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเองก็ยังต้องอยู่ปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายและภายใต้การบังคับบัญชาของราชการอย่างเคร่งครัด ในขณะที่ราษฎรในเขตสุขาภิบาลท่าฉลอมเองก็ยังไม่มีความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับภารกิจของการสุขาภิบาลท่าฉลอมและยังไม่ประสบการณ์ในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2513). *ประมวลพระราชหัตถเลขา รัชกาลที่ 5 เกี่ยวกับภารกิจของกระทรวงมหาดไทย.* พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2527). *สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ตระกูล มีชัย และจุมพล หนิมพานิช. (2545). *รายงานการศึกษาประเมินความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทย ส่วนแรก: ผลการสำรวจสถานภาพและ*

พัฒนาการการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2529). *ปัญหาและแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารเทศบาลไทย.* กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ เรื่อง พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ.116 (2440, 30 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 14 แผ่นที่ 9 หน้า 517.

พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ เรื่อง พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ รัตนโกสินทร์ศก 116 (2440, 21 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 14 ตอน 34 หน้า 517.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2561). *ตำราประวัติศาสตร์การปกครองท้องถิ่นไทย.* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย*

EFFECTS OF THE COVID SITUATION ON THAI EDUCATION MANAGEMENT

บุญเลี้ยง ทุมทอง, ฐิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์
Boonleang Thumthong, Thitavan Horngkitiyanon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: boonleang4848@hotmail.com

บทคัดย่อ

ผลกระทบทางบวกต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด–19 พบว่า สถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนแผนและเป้าหมายในการจัดการศึกษา มีการปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้การจัดการเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น และมีการใช้วิธีการวัดประเมินผลใหม่ ๆ มากขึ้น ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะการบริหาร ครูเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น และครูเปลี่ยนวิธีสอน วิธีการวัดประเมินผลให้เหมาะสม นักเรียนมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น นักเรียนสามารถลดเวลา ความเสี่ยง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน ส่วนผลกระทบทางลบต่อระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาพบว่า เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร สถานศึกษาส่วนมากไม่ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง เป็นภาระงานและกระทบต่อเวลาในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ และผลการเรียนของนักเรียนจะตกต่ำลง ครูขาดขวัญกำลังใจในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติน้อยลงและไม่สามารถทำกิจกรรมการเรียนร่วมกับเพื่อน และเสียโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกและการเรียนจากการปฏิบัติจริง และผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การเรียนการสอนทางไกล; สถานการณ์โควิด; ยุควิถีชีวิตปกติใหม่; การศึกษาออนไลน์

---

*Received August 31, 2021; Revised September 6, 2021; Accepted September 6, 2021

Abstract

Positive impact on learning management in the situation of COVID - 19, was found that educational institutions have changed their plans and goals in educational management. The Internet network system has been improved to be of higher quality. New learning management styles and technologies are used to make learning management more interesting. And new methods of measurement and evaluation are increasingly used. Executives develop themselves to have knowledge and management skills. Teachers learn and develop more technology skills. And teachers change the way of teaching and appropriate measurement methods. Students spend more time with their families. Students can reduce the time, risk and cost of commuting to school. The negative impact on the learning management system in the educational institutions was found that the internet network and communication are insufficient, and the signal is unstable. Most educational institutions do not receive budget support from their respective agencies. The quality of teacher learning management declined. It is a workload and affects the time of teaching and learning. Teachers are concerned about the new learning arrangements. And the student's academic performance declined. Teachers lack morale in learning and performance management. Students receive fewer practical skills training and are unable to participate in study activities with their peers and lose the opportunity to learn from external sources and learning from practice. And parents have to pay for the provision of materials, equipment, media, technology and the Internet for learning.

Keywords: Distance Learning, Covid Situation; New Normal Lifestyle; Online Education.

บทนำ

ในวงการศึกษาไทย “การเปลี่ยนผ่าน” (Transformation) ถือว่าเป็นทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาจากสังคมประชาธิปไตยตะวันตกที่พัฒนาจากฐานแนวคิดโพทส์โมเดิร์น (Postmodern) ที่มองว่าความรู้ไม่อาจนิยามได้อย่างแน่นอนตายตัวแต่ความรู้คือผลที่เกิดจากการพยายามทำความเข้าใจสิ่งที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว ซึ่งทฤษฎีการเปลี่ยน

ผ่านเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ (Transformation Theory is a Learning Theory) มีพัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สามเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทอย่างมากกับชีวิตประจำวันรวมทั้งอุตสาหกรรม ส่งผลต่อการผลิต เป็นการใช้เครื่องจักรอัตโนมัติหรือหุ่นยนต์ในการผลิตแทนที่แรงงานมนุษย์มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ เป็นยุคที่อินเทอร์เน็ตเทคโนโลยีสื่อสารความเร็วสูง เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสำหรับสรรพสิ่ง (Internet of Things) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence (AI)) มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างมาก ส่งผลให้มีการเข้าถึงข้อมูลมหาศาล (Big Data) ที่มีอยู่ทั่วโลก มีการนำข้อมูลที่มีความหลากหลายมาวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ และใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ทำให้เกิดนวัตกรรมที่ชาญฉลาด มีอิทธิพลต่อภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคธุรกิจและบริการ รวมทั้งภาคการศึกษา ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีรูปแบบใหม่ ซึ่งทำลายล้างรูปแบบเดิม ๆ ไปอย่างสิ้นเชิง (Schwab, 2016) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเรียกว่า Digital Disruption ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่งต่อการปรับตัวและความอยู่รอดในอนาคต หลายๆ ประเทศทั่วโลกเร่งปฏิรูปทุกภาคส่วนภายในประเทศให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ดังนั้นสำหรับนักการศึกษาแล้ว ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านคือกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนจากการใช้แนวความคิดที่ไม่ได้รับการตรวจสอบไปเป็นแนวความคิดที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว และมีการไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ซึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็นแนวความคิดที่เชื่อถือและพึ่งพิงได้ สิ่งที่นักการศึกษาให้ความสำคัญคือ การเอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการสืบสอบค้นคว้าที่มีความหมายอย่างต่อเนื่องเพียงใด ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ในสังคม เพื่อให้บรรลุผลตามที่สังคมของตนต้องการ

การระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั่วโลก จากการระบาดแพร่กระจายจากคนสู่คนจากคนหนึ่งกระจายแบบลูกโซ่ ตามการเคลื่อนย้ายประชาชน คนติดเชื้อเดินทางไปที่ใดถ้าไม่ป้องกันก็จะเปิดจุดการแพร่เชื้อที่นั่น และกระจายจากจุดนั้นออกไป จากจุดเกิดติดเชื้อ COVID-19 ครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนจนปัจจุบันแพร่กระจายไปทั่วโลกส่งผลกระทบต่อการศึกษา เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งรวมคน การหยุดการแพร่เชื้อคือการเว้นระยะห่าง จึงจำเป็นต้องปิดสถานศึกษา เมื่อปิดสถานศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาได้รับผลกระทบต่อเนื่อง คือ ด้านเศรษฐกิจ การจัดการเรียนการสอน อาหารและสุขภาพ ผลลัพธ์การเรียนรู้ทางจิตวิทยาต่อนักเรียน ต่อผู้บริหารและครูผู้สอน การให้บริการของสถานศึกษาผลกระทบดังกล่าว ก่อเกิดชีวิตวิถีใหม่ รูปแบบใหม่ในการจัดการศึกษา บนหลักการและพื้นฐานตามมาตรการทางสาธารณสุขของรัฐบาล ซึ่งการจัด

การศึกษาได้มีการปรับตัวในเวลากำลังระบาดหรือสถานการณ์วิกฤติ (During Crisis) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ การดำรงชีพปัจจุบัน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร การเว้นระยะห่างทางสังคม การเงินในรูปแบบใหม่ คือ การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในด้านการเงินและการให้บริการผ่านทางสมาร์ทโฟน เป็นต้น การบริหารจัดการศึกษาจึงต้องมีการให้ความสำคัญกับการปรับแนวคิด ความเชื่อของบุคลากรในการจัดการศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนรูปแบบที่ต้องเรียนรู้ในระยะห่างซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ระบบออฟไลน์ ระบบ Home School หรือระบบผสมผสานตามความเหมาะสม และต้องให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูมีพลังในการปรับตัวอย่างมาก และสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง และการทำบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ ให้เหมือนกับการบริหารจัดการหรือการจัดการเรียนรู้ในระบบการเรียนการสอนแบบปกติต่อไป (มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์, 2564)

จากการประชุมคณะรัฐมนตรีของไทยเมื่อวันอังคารที่ 7 เมษายน 2563 มีมติให้เลื่อนเปิดเทอมจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่อาจส่งผลกระทบในหลายด้านทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ปกครองไปจนถึงครูและโรงเรียน ด้วยเหตุผลและความจำเป็น ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ในทุกระดับชั้นและทุกประเภทการศึกษาทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษาเอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยการศึกษาสำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ผู้เรียนทั้งภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โค้ดดิ้ง (Coding) เป็นต้น แนวนโยบายดังกล่าวมีพื้นฐานการดำเนินการ 6 แนวทางและออกแบบการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยมีรายละเอียดในภาพรวมการดำเนินการพื้นฐาน 6 แนวทางดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

1. จัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง “การเปิดเทอม” หมายถึง การเรียนที่โรงเรียนหรือการเรียนที่บ้าน ทั้งนี้การตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับผลการประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

2. อำนวยการให้นักเรียนทุกคน สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้ แม้จะไม่สามารถไปโรงเรียนได้

3. ใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การเสนอขอช่องดิจิทัล TV จากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

แห่งชาติ (กสทช.) ทั้งหมด 17 ช่อง เพื่อให้นักเรียนทุกระดับชั้น สามารถเรียนผ่าน DLTV ได้ ทั้งนี้ ไม่มีการลงทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ใด ๆ เพิ่มเติมโดยไม่จำเป็น ซึ่ง กสทช. อนุมัติแล้ว ให้เริ่มออกอากาศเป็นเวลา 6 เดือน ตั้งแต่ 16 พฤษภาคม 2563 เป็นต้นไป หรือจนกว่าจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ โดยช่องดิจิทัล TV จำนวน 15 ช่อง เป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 1 ช่อง เป็นของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และอีก 1 ช่องเป็นของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยให้ออกอากาศแบบความคมชัดปกติ (SD)

4. ตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ บนพื้นฐานของการสำรวจความต้องการ ทั้งจากนักเรียน ครู และโรงเรียน โดยคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นที่ตั้ง และกระทรวงศึกษาธิการจะสนับสนุน เครื่องมือและอุปกรณ์ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

5. ปรับปฏิทินการศึกษาของไทย ให้เอื้อต่อการ “เรียนเพื่อรู้” ของเด็กมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับตารางเรียนตามความเหมาะสม โดยเวลาที่ชดเชยจะคำนึงถึงภาระของทุกคนและการได้รับความรู้ครบตามช่วงวัยของเด็ก

6. บุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน จะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

จากนโยบายจากส่วนกลางที่เร่งด่วนและไม่ได้มีการกำหนดแผนการดำเนินการล่วงหน้า ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารถึงแนวทางการปฏิบัติไม่มีความชัดเจนระหว่างหน่วยนโยบายและหน่วยปฏิบัติส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสนและเข้าใจคลาดเคลื่อน การดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งขัดกับนโยบายจากส่วนกลางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ “ทดลองเรียน” เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดเทอมจริงเท่านั้นหน่วยนโยบายไม่มีเวลาสำรวจข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้นโยบาย มีเพียงนำข้อมูลดังกล่าวเท่าที่มีมาประกอบการตัดสินใจก่อนนำนโยบายประกาศไปปฏิบัติจริง ทำให้ระบบการเรียนในประเทศไทยที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีการปรับตัว (Adaptation) ให้สามารถอยู่รอดให้ได้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของโรคระบาดทั่วประเทศและทั่วโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีระยะยาวนานนี้ (พิชญ์สินี มะโน, 2562)

นอกจากนั้นการเรียนการสอนจะต้องมีความเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยและน่าดึงดูดต่อผู้เรียนด้วย เพื่อรองรับกับการเรียนการสอนระหว่างการระบาดของไวรัสโควิด-19 และในอนาคตสามารถนามาปรับในระบบการเรียนการสอนภายหลังเหตุการณ์ไวรัสโควิด-19 ภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่ได้อีกด้วย (Wang, G., et al, 2020) ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลง

ระบบการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากระบบการศึกษาจะทำการรวมการเรียนการสอนในรูปแบบปกติ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน และปรับระบบการศึกษาใหม่ในอนาคต แต่ยังคงพบปัญหาที่ต้องปรับปรุง และพัฒนาให้ตรงความต้องการของนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการประเทศไทยจึงได้ร่วมมือกับพันธมิตรต่างๆ และอีกหลายบริษัทในการสร้างแพลตฟอร์มและเนื้อหาบทเรียนออนไลน์ที่ทันสมัยและครอบคลุมการเรียนทุกกลุ่มสาระวิชา มาใช้ในการเรียนการสอนทั่วประเทศ ซึ่งวิธีการเรียนการสอนแต่ละโรงเรียนต้องมีการปรับปรุงเพื่อหาจุดศูนย์กลางระหว่างความแตกต่างกันของท้องถิ่น และระบบการเรียนออนไลน์ให้การศึกษาภายหลังเหตุการณ์ไวรัสโควิด-19 ภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่มีการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เพื่อนำพาระบบการศึกษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และพัฒนาศักยภาพการศึกษาไทยให้เข้าสู่ยุคการศึกษา 4.0 แบบสมบูรณ์ต่อไป (ศิริภัททรา จุฑามณี และคณะ, 2564)

ผลการศึกษาผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมา จึงส่งผลต่อระบบการศึกษาทั้งระบบทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนอนุบาล ที่ต้องมีมาตรการสั่งหยุด ทุกคนทั่วโลกต่างร่วมกันชะลอและป้องกันการแพร่กระจายการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 รัฐบาลทุกประเทศจึงมีมาตรการฉุกเฉิน สั่งปิดโรงเรียนและระงับการเรียนการสอนในชั้นเรียนทั้งหมด จนกว่าเหตุการณ์ไวรัสโควิด-19 จะคลี่คลายลง จากผลกระทบดังกล่าว โรงเรียนและครูทุกระดับต้องพยายามอย่างหนักในการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ให้กับนักเรียนที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปิดโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนและครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องกักตัวอยู่ในบ้าน จึงทำให้สำหรับสถานศึกษาแล้วจึงจำเป็นต้องสร้างหลักสูตรออนไลน์สำหรับนักเรียน ผ่านรายการโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนเป็นการเริ่มต้นการเรียนการสอนแบบใหม่ในการเรียนการสอนแบบปกติ เนื่องจากโรงเรียนต้องจัดทำแนวทางและหลักการในการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และมีเนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับข้อกำหนดการศึกษา (Prem et al., 2020)

1. ผลกระทบทางบวกของสถานการณ์โควิด-19 ต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา จำแนกอออกเป็น 1) ผลกระทบทางบวกต่อระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 2) ผลกระทบทางบวกต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู 3) ผลกระทบทางบวกต่อผู้เรียน และ 4) ผลกระทบทางบวกต่อผู้ปกครองชุมชนและสังคม โดยข้อมูลจาก

รายงานผลการวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2564) ดังสรุปสาระสำคัญต่อไปนี้

1.1 ผลกระทบทางบวกต่อระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจากข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่า สถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนแผนและเป้าหมายในการจัดการศึกษา ปรับวิธีการนิเทศ การกำกับติดตาม และการประเมินผลการศึกษาใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งมองได้ว่าเป็นผลกระทบทางบวกต่อระบบการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงจากข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า มีผลกระทบทางบวกที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ สรุปได้ดังนี้

1) สถานการณ์โควิดทำให้สถานศึกษามีการปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีคุณภาพสูงขึ้น และได้รับงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษามากขึ้น โดยสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อการปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ต การพัฒนาสื่อไอที และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน

2) การปรับลดขนาดห้องเรียน ทำให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและใกล้ชิดขึ้น โดยโรงเรียนต้องดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเว้นระยะห่าง ทำให้มีการปรับจำนวนนักเรียนให้เหลือเพียงห้องละ 20 – 25 คน มีผลให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้ทั่วถึงขึ้น

3) มีการนำรูปแบบการสอนและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น เช่นการจัดการเรียนการสอนด้วย DLTV และ การสอนผ่านแอปพลิเคชัน เป็นต้น

4) มีการนำวิธีการวัดประเมินผลใหม่ๆ มาใช้มากขึ้น ทั้งการพิจารณาจากชิ้นงานของนักเรียน การวัดผลเชิงประจักษ์ การประเมินตามสภาพจริง และการให้คะแนนแบบรูบริค เป็นต้น

1.2 ผลกระทบทางบวกต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู จากข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่า ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการศึกษารูปแบบต่างๆ ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และครูต้องเปลี่ยนวิธีสอน วิธีการวัดผลประเมินผลให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่ในระดับมาก ข้อมูลเชิงปริมาณข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า

1) ผู้บริหารและครูได้พัฒนาตนเองด้าน ICT เพื่อการจัดการศึกษา โดยสถานการณ์โควิดเปรียบเสมือนตัวเร่งให้ผู้บริหารและครูต้องพัฒนาตนเอง

2) ครูมีความกระตือรือร้นในการปรับรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

3) ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง แม้ช่วงที่เปิดเรียนปกติแล้วซึ่งเป็นผลจากการได้พัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีช่วงที่ผ่านมา

4) ครูได้พัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์ที่ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายทั้งเรื่องค่าลงทะเบียน ค่าที่พัก และค่าเดินทาง

5) ครูมีเวลาในการส่งผลงานทางวิชาการมากขึ้น เนื่องจากหน่วยงานที่รับประเมินผลงานทางวิชาการขยายเวลาให้มากขึ้น

6) ครูได้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนมากขึ้น เนื่องจากสถานการณ์โควิดทำให้ครูต้องออกไปพบนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อแจกใบงาน ช่วยผู้ปกครองปรับเครื่องรับโทรทัศน์/ปรับสมาร์ทโฟน และเพื่อสำรวจข้อมูลต่างๆ

7) ครูได้รับความชื่นชมจากผู้ปกครองมากขึ้น เนื่องจากผู้ปกครองรับรู้ถึงความยากลาบาก และความวิริยะอุตสาหะในการทำงานของครู

8) ครูมีความสามัคคี ร่วมมือและช่วยเหลือกันมากขึ้น เนื่องจากครูต้องช่วยเหลือพึ่งพากันในช่วงวิกฤติที่มีงานมากขึ้น ต้องเหนื่อยยากลำบากร่วมกัน ทำให้เห็นอกเห็นใจและสามัคคีกันมากขึ้น

1.3 ผลกระทบทางบวกต่อผู้เรียนจากข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า 1) ครูและผู้ปกครองมีโอกาสได้ร่วมกันดูแลการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น 2) นักเรียนสามารถใช้เวลาอยู่กับผู้ปกครองและครอบครัวได้มากขึ้น 3) นักเรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 มากขึ้น 4) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้มากขึ้น 5) นักเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้เมื่อต้องการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี 6) นักเรียนมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้มากขึ้น และ 7) นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนเป็นการเรียนรู้จากออนไลน์และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ มากขึ้นอยู่ในระดับมาก และผลกระทบทางบวกต่อผู้เรียน ได้แก่ นักเรียนสามารถลดเวลา ความเสี่ยง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลเชิงปริมาณข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่พบว่า

1) นักเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีมากขึ้น โดยการที่โรงเรียนใช้รูปแบบการสอน Online ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีได้มากขึ้น

2) การเรียนในสถานการณ์โควิดทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบกับตัวเองเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเรียนอยู่ที่บ้านไม่มีผู้ควบคุม ทำให้ต้องมีวินัยและรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้น

3) นักเรียนมีวินัย สงบและมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากสถานการณ์โควิดทำให้ต้องมีมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการติดโรค ทั้งการเว้นระยะห่าง การทำความสะอาดก่อนเข้าโรงเรียน/ก่อนและหลังทานอาหาร ทำให้นักเรียนมีวินัย สงบและมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น

4) การเรียน Online หรือผ่านทีวีสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ โดยนักเรียนจำนวนหนึ่งมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟนเป็นปกติอยู่แล้ว การเรียนออนไลน์ไม่ได้ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มแต่กลับช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนที่โรงเรียน

1.4 ผลกระทบทางบวกต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม จากข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่า ผู้ปกครองต้องติดต่อสื่อสารเพื่อรับข่าวสารจากทางโรงเรียนมากขึ้นอยู่ในระดับมาก และผลกระทบทางบวกต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมเกี่ยวกับชุมชนและท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษามาขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า สถานการณ์โควิดส่งผลทางบวกเกี่ยวกับผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ดังนี้

1) ชุมชนให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือสถานศึกษามากขึ้น โดยสถานการณ์โควิดทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่โรงเรียนมากขึ้นกว่าสถานการณ์ปกติ

2) ผู้ปกครองเข้าใจและมีความสัมพันธ์อันดีกับสถานศึกษาดีขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ปกครองเข้ามาติดต่อสื่อสารกับทางโรงเรียนมากขึ้น ทำให้เห็นสภาพการทำงานของโรงเรียนที่ต้องทำงานด้วยความลำบาก เหนื่อยยาก ทำให้เกิดความเข้าใจ มีทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีกับสถานศึกษามากขึ้น

2. ผลกระทบทางลบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา จำแนกออกเป็น 1) ผลกระทบทางลบต่อระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 2) ผลกระทบทางลบต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู 3) ผลกระทบทางลบต่อผู้เรียน และ 4) ผลกระทบทางลบต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม โดยข้อมูลจากรายงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2564) ดังสรุปสาระสำคัญต่อไปนี้

2.1 ผลกระทบทางลบต่อระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา จากข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าผลกระทบทางลบในระดับปานกลางในเรื่อง 1) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง 2) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารสถานศึกษาล่าช้า และไม่เพียงพอ 3) อาคารสถานที่ ที่ใช้เพื่อการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ 4) เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เพื่อการจัดการเรียนรู้และการสื่อสารไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร และ 5) วัสดุอุปกรณ์เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) นักเรียนหายไปจากการเรียนในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิดโดยสถานศึกษาหลายแห่งให้ข้อมูลว่านักเรียนอยู่เรียนไม่ครบ ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ติดตามผู้ปกครองไปอยู่ต่างจังหวัดเนื่องจากผู้ปกครองตกงาน ไม่มีอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ และเมื่อเปิดเรียนก็ยังมีนักเรียนมาเรียนไม่ครบเนื่องจากไม่สะดวกหรือไม่พึงพอใจกับการสลับวันเรียน

2) สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปพบนักเรียน ค่าอินเทอร์เน็ต ค่ากล่องทีวี ค่าซื้อวัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันการติดโรค ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มจากต้นสังกัด

3) หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่นๆ ขอข้อมูลจำนวนมากจากสถานศึกษาทำให้เป็นภาระและกระทบต่อเวลาในการจัดการเรียนการสอนขณะที่โรงเรียนเองต้องปรับตัวอย่างมากและมีภาระมากขึ้นอยู่แล้ว

4) คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนโดยรวมลดลง โดยทั้งผู้บริหารและครูเห็นตรงกันว่าช่วงสถานการณ์โควิด คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาลดลงเมื่อเทียบกับสถานการณ์ปกติ ซึ่งเป็นผลจากความไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้าน

2.2 ผลกระทบทางลบต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู

จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ส่งผลทางลบต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูระดับมากในเรื่อง 1) ครูมีภาระงานในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียนมากขึ้น 2) ครูมีความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน 3) ครูต้องให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาการเรียนรู้ให้นักเรียนและผู้ปกครองมากขึ้น 4) ครูมีเวลาในการพักผ่อน/ดูแลครอบครัวของตนเองน้อยลง 5) ครูวิตกกังวลว่าผลการเรียนของนักเรียนจะตกต่ำลง และพบว่ามีผลกระทบทางลบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

1) ภาระงานของผู้บริหารและครูมีมากขึ้น เนื่องจากต้องปรับหลักสูตรการสอนใหม่ การแบ่งซอยห้องเรียน การสลับวันมาเรียน การสอน Online, On-air, On hand และผสมวิธี รวมทั้งการจัดระบบต่าง ๆ เพื่อป้องกันการติดเชื้อ ล้วนแต่ทำให้ภาระงานของผู้บริหารและครูมีมากขึ้น

2) ครูบางส่วนเครียด มีความกังวลกับการสอนรูปแบบใหม่และไม่ถนัดกับการสอนโดยต้องใส่แมสก์ โดยครูส่วนใหญ่ไม่มีทักษะในการใช้รูปแบบการสอนแบบใหม่ ไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ทำให้กังวลและเหนื่อยกว่าปกติ

3) ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน เนื่องจากภาระงานมีมากขึ้น ขณะที่ทรัพยากรไม่เพียงพอและบุคคลภายนอกไม่เข้าใจถึงภาระงานของครู ส่งผลให้ครูรู้สึกว่าขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน

4) คุณภาพการจัดการเรียนการสอนลดลง โดยทั้งผู้บริหารและครูยอมรับว่าช่วงสถานการณ์โควิด คุณภาพการจัดการเรียนการสอนลดลง ทั้งนี้เพราะภาระงานที่มากขึ้น ครูเหนื่อยล้ามากขึ้น สถานศึกษาขาดแคลนทรัพยากรในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนขาดความพร้อมในการเรียน ฯลฯ ทั้งหมดล้วนส่งผลให้คุณภาพการเรียนการสอนลดลง

2.3 ผลกระทบทางลบต่อผู้เรียน จากข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ผลกระทบทางลบที่เกิดกับผู้เรียนในระดับมาก คือ 1) นักเรียนต้องปรับเวลา สถานที่และวิธีการในการเรียนใหม่ 2) นักเรียนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลการเรียนสำหรับผลกระทบทางลบในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) นักเรียนไม่สามารถใช้อาคารสถานที่ เช่น อาคารเรียน ห้องเรียน โต๊ะเรียน โรงอาหาร ห้องพยาบาล สนามฯ ได้สะดวก 2) นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติในรายวิชาน้อยลง 3) นักเรียนไม่สามารถทำกิจกรรมการเรียนร่วมกับเพื่อนในห้องเรียน 4) นักเรียนและผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ 5) นักเรียนเสียโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก และ 6) โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์เพื่อการป้องกันการแพร่เชื้อโรค ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณดังสาระสำคัญต่อไปนี้

1) นักเรียนเสียโอกาสในการเรียนจากการปฏิบัติจริง โดยการเรียน Online หรือ On air ได้เรียนเพียงทฤษฎีหรือได้เห็นเพียงการสาธิต แต่ไม่ได้ทดลองหรือฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ขาดทักษะและเข้าใจได้ยากกว่าการปฏิบัติจริง

2) การไม่มีโอกาสใช้ห้องปฏิบัติการ หรือพื้นที่อื่น ๆ ในการเรียนรู้ ทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้

3) การเรียน Online ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องเสียค่าอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เสียค่าไฟฟ้าเพิ่มขึ้น และกรณีที่ไม่มีอุปกรณ์ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหาอุปกรณ์เพื่อใช้ในการเรียน Online

4) นักเรียนต้องปรับตัวทั้งในเรื่องเวลาเรียน การใช้สถานที่ และวิธีการเรียนเนื่องจากมีการปรับตารางเรียน สถานที่เรียน วิธีการเรียน วิธีการวัดผลประเมินผลใหม่

5) การเรียน Online ทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบและมีความกังวลต่อผลการเรียน เนื่องจากนักเรียนเบื่อหน่ายกับการนั่งอยู่หน้าจอตลอดเวลา ไม่มีเพื่อนให้พูดคุย และส่งผลให้ขาดความกระตือรือร้น

6) นักเรียนเหนื่อยล้าและเบื่อหน่ายกับการเรียน เนื่องต้องมีการเรียนชดเชยเวลาที่ขาดหายไป ทำให้ต้องเรียนนานขึ้นในแต่ละวัน ทำให้เหนื่อยล้าและเบื่อหน่ายต่อการเรียน และการสลับวันมาเรียนทำให้ต้องเรียนทั้ง Onsite, On air, และOn hand ซึ่งทำให้มีการบ้านมากขึ้น ทำให้เหนื่อยล้าและเบื่อหน่าย

2.4 ผลกระทบทางลบต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

จากข้อมูลเชิงปริมาณพบผลกระทบทางลบต่อผู้ปกครองในระดับมากหลายประการได้แก่ 1) ผู้ปกครองต้องจัดเวลาเพื่อช่วยเหลือการเรียนรู้ของบุตรหลานเพิ่มขึ้น 2) ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างความพร้อมในการเรียนให้กับบุตรหลาน 3) ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันการติดโรคให้กับบุตรหลาน 4) ผู้ปกครองต้องหาความรู้เพิ่มเติมในบทเรียนเพื่อให้สามารถช่วยเหลือส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลาน 5) ผู้ปกครองต้องหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลานมากขึ้น 6) ผู้ปกครองต้องจัดสถานที่/บ้านให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของบุตรหลาน 7) ผู้ปกครองมีภาระในการช่วยเหลือการเรียนรู้ของบุตรหลานเพิ่มขึ้น 8) ผู้ปกครองมีภาวะตึงเครียดที่ต้องดูแลบุตรหลานเพิ่มขึ้น 9) ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลว่าบุตรหลานจะเรียนรู้ได้ไม่ดี และ 10) ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลว่าตนเองจะดูแลและสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานได้ไม่ดี นอกจากนี้ยังมีผลกระทบทางลบต่อผู้ปกครองในระดับปานกลางอีกหนึ่งประเด็น คือ ผู้ปกครองรู้สึกว่าตนเองเสียเวลาและเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ สรุปได้ดังนี้ คือ

1) ผู้ปกครองเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเพื่อสนับสนุนการเรียนของบุตรหลาน เนื่องจากการเรียน Online, On air ล้วนต้องใช้อุปกรณ์และค่าใช้จ่ายในการเรียน

2) ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลนักเรียนระหว่างหยุดเรียนที่บ้าน และมีผลกระทบต่อการจัดเวลา และการดูแลเรื่องการเรียนของนักเรียน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษาเอกชนบางแห่งลดลง เนื่องจากมาตรการป้องกันโรคทำให้ผู้ปกครองกับครู/โรงเรียนห่างเหินกันมากกว่าสถานการณ์ปกติ

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาในสถานการณ์วิกฤติ

ผู้เขียนได้เขียนเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบในระบบร่างกาย สมอง การรับรู้ รูปแบบและผลกระทบจากการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในไทยตามสถานการณ์โควิด 19 ในการจัดการศึกษาในสถานการณ์วิกฤติของไทย ในบทความในวารสารต่างประเทศไว้ดังนี้ (Thumthong, 2021)

1. การกำหนดนโยบายและการสื่อสารนโยบายในสถานการณ์วิกฤติ

1.1 รัฐ/กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบาย แผน มาตรการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน ทันต่อสถานการณ์วิกฤติ และควรเป็นนโยบายที่เอื้อให้สถานศึกษาสามารถปรับได้ตามบริบทของสถานศึกษา

1.2 กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรสื่อสารนโยบายและแนวทางการปฏิบัติในส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถใช้เป็นกรอบในการดาเนินการที่ชัดเจน ควรมีศูนย์สื่อสารและประสานนโยบายให้เป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานนโยบายและหน่วยงานปฏิบัติ

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำแผนดำเนินการในระยะยาวเพื่อเตรียมรับสถานการณ์วิกฤติและทาความเข้าใจกับระดับปฏิบัติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา

2. การพัฒนาระบบและกลไกส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสถานการณ์วิกฤติ

2.1 รัฐควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤติ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ให้ครอบคลุมพื้นที่สถานศึกษาทุกแห่งอย่างทั่วถึงมีประสิทธิภาพ และไม่เสียค่าใช้จ่าย

2.2 รัฐ/หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรอุปกรณ์ และ/หรือคลื่นความถี่เพื่อให้สถานศึกษาสามารถใช้ทีวีเพื่อการศึกษาได้

2.3 หน่วยงานต้นสังกัด/หน่วยงานระดับพื้นที่ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งจัดระบบการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนสถานการณ์วิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 หน่วยงานต้นสังกัดควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการบูรณาการข้อมูลที่จำเป็น และจัดทำเป็นฐานข้อมูลกลางเพื่อลดภาระของสถานศึกษาที่มีภาระงานเพิ่มมากขึ้นอยู่แล้วในสถานการณ์วิกฤติ

2.5 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติเพื่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้วิถีใหม่ (New Normal Learning) ที่เหมาะสม

3. การสนับสนุนช่วยเหลือให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้ในสถานการณ์วิกฤติ

3.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอเหมาะสมกับบริบท ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาให้ครอบคลุมถึงกลุ่มที่มีความต้องการเป็นพิเศษ เช่น กลุ่มเด็กพิเศษ หรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาส เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา

3.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนและค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมของผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีการเรียนรู้โดยการใช้ออนไลน์ ออนแอร์ เพื่อจะสามารถจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการแท้จริง

3.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรมอบหมายหน่วยงานระดับพื้นที่ให้มีบทบาทหลักในการสนับสนุน อำนวยความสะดวก และร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ กับสถานศึกษาให้จัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติได้

3.4 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์วิกฤติได้ตามบริบทของตนเอง โดยให้บทบาทในการตัดสินใจ

3.5 หน่วยงานต้นสังกัด/หน่วยงานระดับพื้นที่จัดทีมงานช่วยเหลือเชิงเทคนิคให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน

3.6 หน่วยงานระดับพื้นที่ควรมีการถอดบทเรียนจากสถานศึกษาที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ดีในช่วงสถานการณ์โควิดเพื่อสร้างเป็น COVID Model แล้วพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์วิกฤติอื่น ๆ

4. การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลในสถานการณ์วิกฤติ

4.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรปรับหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีความยืดหยุ่นปรับโครงสร้างเวลาเรียน ปรับลดเนื้อหาให้กระชับ และบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์วิกฤติ

4.2 หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานระดับพื้นที่ควรส่งเสริมสนับสนุนการรวบรวมสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเป็นศูนย์สื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ครูสามารถนามาเผยแพร่ และนำไปแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางตามบริบทของสถานศึกษา

4.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานระดับพื้นที่และสถานศึกษาร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ทางไกล (Distance Education) ควบคู่กับการจัดการเรียนในชั้นเรียน

4.4 หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้มีความหยืดหยุ่นและสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง เน้นการใช้ผลงาน และการทดสอบระหว่างเรียน

4.5 หน่วยงานระดับพื้นที่และสถานศึกษาควรร่วมกันสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลาย เหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้และบริบทของสถานศึกษา

5. การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพครูสำหรับการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติ

5.1 สถาบันผลิตครูควรมุ่งเน้นการผลิตครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ทางไกลและการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลและมีความเป็นสากล

5.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีมาตรการในการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในการใช้สื่อ เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 หน่วยงานในระดับพื้นที่ และสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติ และต้องเสริมสร้างเจตคติต่อการเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง

5.4 สถานศึกษาจัดให้มีระบบการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ สนับสนุนเครื่องมือหรือปัจจัยให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความเหมาะสม และจัดสวัสดิการในการประกันความปลอดภัยทั้งจากการติดเชื้อโรคและอุบัติเหตุให้กับครูที่ออกปฏิบัติงานนอกพื้นที่

6. การสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์วิกฤติ

6.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤติทางการศึกษา กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานในระดับจังหวัด เพื่อสำรวจความต้องการความช่วยเหลือสาหรับกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤติอย่างรุนแรง และกลุ่มเด็กด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา

6.2 สถานศึกษาควรชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติ และจัดทำคู่มือการเรียนและการปฏิบัติตนสำหรับนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในสถานการณ์วิกฤติ

6.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างเจตคติต่อการเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง และนักเรียนมีอิสระทางความคิด สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

6.4 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยี (Digital Literacy) เพื่อการแสวงหาความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้และการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี รวมทั้งสิทธิและความปลอดภัยในการใช้สื่อเทคโนโลยี

องค์ความรู้ใหม่

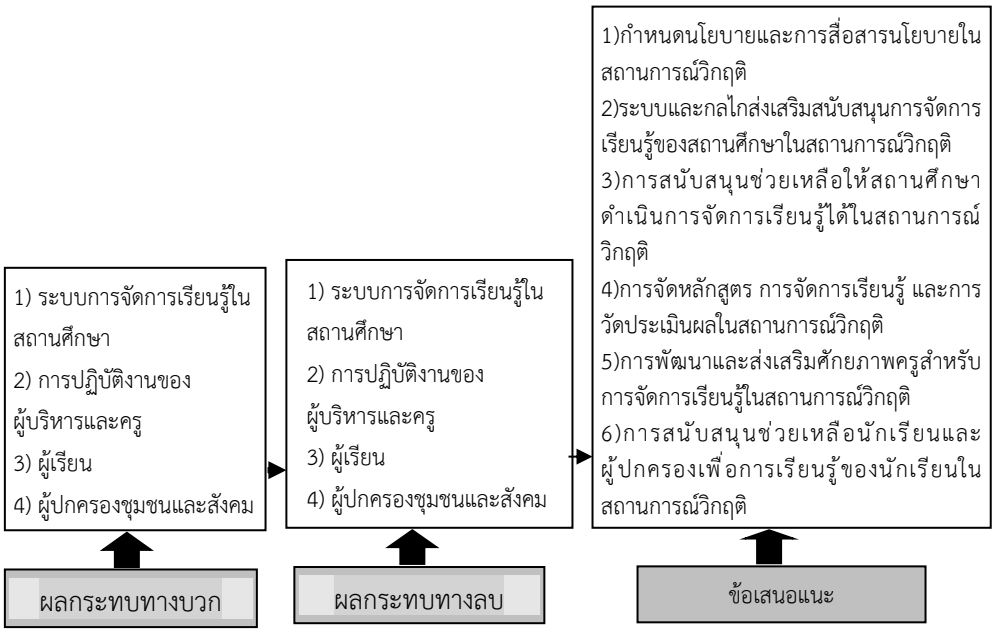

ภาพที่ 1 ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบทางบวก พบว่า ต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด–19 พบว่าสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนแผนและเป้าหมายในการจัดการศึกษา มีการปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยี

ใหม่ ๆ ทำให้การจัดการเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น และมีการใช้วิธีการวัดประเมินผลใหม่ ๆ มากขึ้น ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะการบริหาร ครูเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น และครูเปลี่ยนวิธีสอน วิธีการวัดประเมินผลให้เหมาะสม นักเรียนมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น นักเรียนสามารถลดเวลา ความเสี่ยง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน

2. ผลกระทบทางลบ พบว่า เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร สถานศึกษาส่วนมากไม่ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง เป็นภาระงานและกระทบต่อเวลาในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ และผลการเรียนของนักเรียนจะตกต่ำลง ครูขาดขวัญกำลังใจในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติน้อยลงและไม่สามารถทำกิจกรรมการเรียนร่วมกับเพื่อน และเสียโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกและการเรียนจากการปฏิบัติจริง และผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาในสถานการณ์วิกฤติคือ รัฐ/กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบาย แผน มาตรการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทันต่อสถานการณ์วิกฤติจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอเหมาะสมกับบริบท มีการคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน และค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมของผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีการเรียนรู้โดยการใช้ออนไลน์ ออนแอร์ เพื่อจะสามารถจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการแท้จริง จัดทีมงานช่วยเหลือเชิงเทคนิคให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้มีความหยืดหยุ่นและสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง เน้นการใช้ผลงาน และการทดสอบระหว่างเรียน มีระบบการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ สนับสนุนเครื่องมือหรือปัจจัยให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความเหมาะสม และจัดสวัสดิการในการประกันความปลอดภัยทั้งจากการติดเชื้อโรคและอุบัติเหตุให้กับครูที่ออกปฏิบัติงานนอกพื้นที่ และส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยี (Digital Literacy) เพื่อการแสวงหาความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้และการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี รวมทั้งสิทธิและความปลอดภัยในการใช้สื่อเทคโนโลยี

สรุป

ผลกระทบทางบวกต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษา 1) มีการปรับเปลี่ยนแผนและเป้าหมายในการจัดการศึกษา 2) ปรับวิธีการนิเทศ การกำกับติดตาม และการประเมินผลการเรียนใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 3) มีการปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีคุณภาพสูงขึ้น และสถานศึกษาบางแห่ง/บางสังกัดได้รับงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษามากขึ้น สถานศึกษาสังกัด อปท.ได้รับงบประมาณสนับสนุนการปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตและพัฒนาสื่อไอที4) มีการปรับลดขนาดห้องเรียน และ 5) มีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้การจัดการเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น และมีการใช้วิธีการวัดประเมินผลใหม่ ๆ มากขึ้น ผลกระทบทางบวกต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู พบว่า 1) ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะการบริหารสถานศึกษารูปแบบต่าง ๆ 2) ผู้บริหารและครูพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ 3) ครูเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น 4) ครูเปลี่ยนวิธีสอน วิธีการวัดประเมินผลให้เหมาะสม 5) ครูมีความกระตือรือร้นในการปรับใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง 6) ครูมีความสามัคคี ร่วมมือและช่วยเหลือกันมากขึ้น และ 7) ครูได้รับความชื่นชมจากผู้ปกครองมากขึ้น เนื่องจากผู้ปกครองรับรู้ถึงความวิริยะอุตสาหะในการทำงานของครู ผลกระทบทางบวกต่อผู้เรียน พบว่า 1) นักเรียนมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น 2) นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้น 3) นักเรียนมีโอกาสได้พัฒนาการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี 4) นักเรียนมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้มากขึ้น 5) นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากออนไลน์และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ มากขึ้น 6) นักเรียนสามารถลดเวลา ความเสี่ยง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน 7) นักเรียนมีความสงบและมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น และ 8) การเรียนออนไลน์ หรือผ่านทีวีสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ในการเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และ ผลกระทบทางบวกต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม พบว่า 1) ผู้ปกครองมีการติดต่อสื่อสารเพื่อรับข่าวสารจากสถานศึกษามากขึ้น 2) ชุมชนและท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณ และให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือสถานศึกษามากขึ้น และ 3) ผู้ปกครองเข้าใจและมีความสัมพันธ์อันดีกับสถานศึกษาดีขึ้น

ผลกระทบทางลบต่อระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า 1) เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร 2) สถานศึกษาส่วนมากไม่ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งที่ช่วงโควิดสถานศึกษามีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 3) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง 4) อาคารสถานที่เพื่อการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคไม่เพียงพอ และ 5) หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่น ๆ ขอข้อมูลจำนวนมากจากสถานศึกษา ทำให้เป็นภาระงานและกระทบ

ต่อเวลาในการจัดการเรียนการสอน ผลกระทบทางลบต่อการปฏิบัติงานของครู พบว่า 1) ครูมีภาระงานในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียนมากขึ้น 2) ครูมีความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน 3) ครูมีวิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ และผลการเรียนของนักเรียนจะตกต่ำลง 4) ครูขาดขวัญกำลังใจในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ผลกระทบทางลบต่อผู้เรียน พบว่า 1) นักเรียนต้องปรับเวลา สถานที่และวิธีการเรียนใหม่ 2) นักเรียนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลการเรียน 3) นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติน้อยลงและไม่สามารถทำกิจกรรมการเรียนร่วมกับเพื่อน และเสียโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกและการเรียนจากการปฏิบัติจริง 4) นักเรียนและผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ 5) การเรียนออนไลน์ ทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบ และมีความกังวลต่อผลการเรียน และ 6) นักเรียนเหนื่อยล้า เนื่องจากต้องมีการเรียนชดเชยเวลาที่ขาดหายไปผลกระทบทางลบต่อผู้ปกครอง และชุมชน พบว่า 1) ผู้ปกครองมีภาระในการช่วยเหลือการเรียนรู้ขอบุตรหลานเพิ่มขึ้น 2) ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างความพร้อมในการเรียนให้กับบุตรหลาน และค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันการติดโรคให้กับบุตรหลานเพิ่มขึ้น 3) ผู้ปกครองต้องหาความรู้เพิ่มเติมในบทเรียนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้สามารถช่วยเหลือส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลาน 4) ผู้ปกครองมีภาวะตึงเครียดที่ต้องดูแลบุตรหลานและวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนของบุตรหลาน และ 5) ผู้ปกครองรู้สึกว่าตนเองเสียเวลาและเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์. (2564). การบริหารจัดการศึกษาบนบาทวิถีแห่ง New Normal. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,* 4(1), 6-15

พิชญ์สินี มะโน. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค DIGITAL DISRUPTION ต่อการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม,* 18(1), 1-6.

ศิริภัททรา จุฑามณี และคณะ. (2564). การเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภายหลังเหตุการณ์ไวรัสโควิด-19 ภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต,* 15(2), 201-210

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *รายงานการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้สาหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด–19.* กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2563). รายงาน *“เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย”.* กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อนุสรณ์ กิตฺติวณโณ และสิทธิชัย ชยสิทธิ. (2563). NEW NORMAL: การปรับตัวเพื่อการศึกษาตามพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 7(9), 55-68.

Prem, K.,et al. (2020). The effect of control strategies to reduce social mixing on outcomes of the COVID-19 epidemic in Wuhan, China: a modelling study. *The Lancet Public Health.* 5(5), 261-270.

Schwab, K. (2016). *The fourth industrial revolution*. World Economic Forum.

Thumthong, B. (2021). The Body Systems, Brains, Perceptions, Patterns and Impacts of Learning Management of Basic Education Institutions in Thailand According to the COVID-19 Situation. *International Journal of Arts, Humanities & Social Science*, 8(2), 42-55.

Wang, G., et al. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet,* 395(10228), 945-947.

วงจรอำนาจรัฐหรือวงจรอุบาทว์*

STATE POWER CYCLE OR VICIOUS CIRCLE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร)
Phra Udomsittinayok (Kumphol Kunungkaro)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author Email.-opal_1982@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

รัฐหรือประเทศใดๆ ในโลกนี้ล้วนแล้วแต่ต้องมีผู้นำเพื่อมาบริหารประเทศให้มีความมั่นคงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจให้เกิดขึ้นและยั่งยืน แต่การขึ้นมาเป็นผู้นำตามระบอบการปกครองในแต่ละประเทศอาจจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศนั้น ๆ จึงเป็นที่มาของการดำเนินการตามวิถีการเมือง ผู้นำที่จะคงอำนาจของตนให้อยู่ในตำแหน่งการบริหารให้ยาวนานที่สุดซึ่งวิธีนั้นจะเป็นวิธีการตามบทบัญญัติของกฎหมายหรืออาศัยช่องโหว่ของกฎหมายก็ตาม บทความนี้จะนำเสนอการบริหารของผู้นำที่เป็นวงจร ซึ่งผู้เขียนใช้คำว่าวงจรอำนาจรัฐหรือวงจรอุบาทว์ ซึ่งอำนาจรัฐในที่นี้หมายถึงอำนาจอธิปไตยซึ่งเน้นการเข้าสู่ตำแหน่งของฝ่ายบริหาร ตามหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

คำสำคัญ : วงจรอำนาจรัฐ; วงจรอุบาท; อำนาจ

Abstract

The state or country in this world, all must have leaders to manage the country to have political stability and economy sustainability. The path to be regime leader in each country may differ depending on the context of that country. Therefore, it is the source of political action and leaders want to maintain their power in administrative positions as long as possible, whether by means of law or by loopholes. This article will present the management of cyclical leaders. which the author uses the term state power cycle or vicious circle. The state power here means sovereignty. which focuses

*Received August 7, 2021; Revised August 10, 2021; Accepted August 24, 2021

on entering the position of the management according to the principle of democratic governance which has legislative, executive and judicial powers

Keywords: State power circuit; Vicious circle; Power

บทนำ

"วงจรอุบาทว์" คือ วงจรการเมืองที่มีประชาธิปไตยสลับกับเผด็จการหรือการเลือกตั้งสลับกับรัฐประหาร ซึ่งคนจำนวนไม่น้อย รวมถึงในตำรารัฐศาสตร์ก็จะโทษว่า เป็นเพราะนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง ที่พอเลือกตั้งเข้ามาแล้วก็ทำหน้าที่ได้ไม่ดี คอร์รัปชั่นคดโกง ทหารก็เข้ามาทำรัฐประหาร แต่คนอีกจำนวนหนึ่งก็โทษว่า ทหารนั่นแหละ "ตัวดี" คอยจ้องยึดอำนาจอยู่ตลอดเวลา โดยอ้างเหตุความวุ่นวายในบ้านเมือง และความไร้ประสิทธิภาพของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2562)

ในตำรารัฐศาสตร์กล่าวถึงบทบาทของทหารในประเทศด้อยพัฒนาว่า เริ่มต้นมักมีหน้าที่หลักในการ "ค้ำจุนเสถียรภาพ" หรือประคับประคองสร้างความมั่นคงให้กับผู้ปกครอง แต่เมื่อทหารเห็นว่าผู้ปกครอง "ไร้ประสิทธิภาพ" เช่น ประสบความล้มเหลวในการบริการดูแลประชาชน หรือประชาชนมีความแตกแยกกันอย่างรุนแรง ทหารก็จะเข้ามาเป็นผู้ปกครองเสียเอง ในทำนองเดียวกัน หากทหารรุ่นก่อนประสบความล้มเหลว แม้ว่าในระยะแรกจะสามารถควบคุมบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อยได้ แต่เมื่อบ้านเมืองกลับมาวุ่นวายและขัดแย้งกันอีก ทหารที่อาจจะเป็นทหารรุ่นเดิมนั้น หรืออาจจะเป็นทหารรุ่นใหม่ ก็จะเข้ามาทำ "รัฐประหาร" เพื่อ "แก้ไข" (ซึ่งความจริงคือ "แก้ตัว" เสียมากกว่า) ครั้งแล้วครั้งเล่า นักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องนี้ท่านจึงสรุปเป็นทฤษฎีว่า "ตราบเท่าที่ทหารยังเป็นองค์กรเดียวที่มีความเข้มแข็งที่สุดในสังคมการเมืองของประเทศนั้น ทหารก็จะยังคงเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้โดยตลอด จนกว่าในประเทศนั้นจะมีการก่อตั้งองค์กรอื่นโดยเฉพาะองค์กรภาคประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง เข้ามารับมอบอำนาจในการปกครองนี้ไปดำเนินการด้วยตนเองได้" (เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, 2508)

ทหารในประวัติศาสตร์การเมืองของไทยก็เป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าว เพราะถ้าศึกษาลงไปลึกๆ จะพบว่าตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 "จริงๆ แล้ว" ทหารเป็นเพียง "เครื่องมือ" ในการยึดอำนาจให้กับระบบราชการ ซึ่งก็หมายถึงข้าราชการทั้งหลายที่เป็นองค์กรที่มี "อำนาจมากที่สุด" อยู่ในช่วงเวลานั้น ดังจะเห็นได้จากหลังการยึดอำนาจในวันนั้น ทหารก็ไม่ได้ขึ้นมามีอำนาจอย่างเต็มที่ เช่น นายกรัฐมนตรีก็มาจากผู้อาวุโสในระบบราชการ เป็นต้น ทหารจึงมีฐานะแค่ "ผู้ประคับประคอง" รักษาความมั่นคงให้กับรัฐบาลเท่านั้น แต่ต่อมาหลังกบฏบวรเดช ทหารได้เห็นแล้วว่ารัฐบาลที่ตั้งขึ้นเพื่อจัดตั้งระบบรัฐสภาให้แข็งแรงนั้นทำท่าว่าจะไปไม่รอด จึง

ขึ้นมามีอำนาจเสียเอง โดยให้พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ระยะหนึ่ง แต่เมื่อสภามีวิกฤติขึ้นอีก รวมถึง “ความเก่า” ของพระยาพหลฯที่ทำให้บารมีในกองทัพต้องลดลงไป ที่สุดหลวงพิบูลสงคราม นายทหารผู้มีอำนาจสูงสุดในกองทัพ “ตัวจริง” จึงได้ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และดำรงตำแหน่งนั้นมาจนสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วให้รัฐบาลพลเรือนที่เล่นการเมืองแบบใต้ดินกับฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ามาบริหารประเทศ กระทั่งเกิดกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ทหารก็ได้โอกาสกลับคืนสู่อำนาจอีกครั้ง และในทำนองคล้ายกับจอมพล ป. (อดีตหลวงพิบูลสงคราม) พิบูลสงคราม ก็เข้าสู่ยุค “เสื่อมบารมี” ทำให้เกิดการช่วงชิงอำนาจกันระหว่างนายทหารรุ่นใหม่ คือพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ที่จอมพล ป.วางตัวไว้ให้คุมกำลังในฝ่ายรัฐสภา กับพลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่วางตัวไว้ให้คุมกำลังในฝ่ายกองทัพ สุดท้ายพลเอกสฤษดิ์โดยอาศัยกระแส “พลังมวลชน” ที่โจมตีรัฐบาลในเรื่องการเลือกตั้ง “ที่ไม่เรียบร้อย” เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 จึงได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจอมพล ป. เสียในอีก 7 เดือนต่อมา ซึ่งทำให้การเมืองไทยในสมัยนั้นยำแย่ที่สุด(THE STANDARD TEAM, 2562)

ความจริงอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทหารไทยในทุกยุคทุกสมัย “พยายามอย่างยิ่ง” ที่จะสร้าง “การเมืองใหม่” โดยพยายามที่จะลบภาพความเป็นเผด็จการของทหารนั้นให้ “เบาบาง” ลงไป เพราะในสมัยจอมพล ป.หลังการรัฐประหาร 2490 ก็พยายามจะให้มีระบบรัฐสภาที่ “เข้มแข็ง” (ตามแนวคิดของทหาร) โดยมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ถึง 2 ฉบับ จนได้จัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 ดังกล่าว หรือในกรณีของจอมพลสฤษดิ์ก็เช่นเดียวกัน ก็ได้ให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใน พ.ศ. 2502 แต่ยังไม่เสร็จท่านก็ถึงแก่อสัญกรรมเสียก่อน โดยที่จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้ดำเนินการให้มีการร่างต่อมา จนมาเสร็จในปี 2511 และมีการเลือกตั้งในปีต่อมา แต่ด้วยกลไกของรัฐสภาที่วางไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ไม่ได้เป็นไปตามแนวคิดที่ทหาร “คาดการณ์” ไว้ ที่สุดในปี 2514 จอมพลทหารก็ทำรัฐประหารรัฐบาลของตนเองเพื่อล้มสภาเสีย ซึ่งตัวอย่างของความพยายามของทหารที่จะสร้าง “การเมืองใหม่(แบบทหาร)” ก็ยังคงเป็นอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ของ รสช. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ของ คมช. และ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ของ คสช.นี้

ที่สุดเราอาจจะสรุปในตอนท้ายนี้ว่า “ทหารไทยนั้นทำรัฐประหารได้ง่าย เพราะคนไทยหวังพึ่งทหาร เหมือนกับลูกน้อยที่หวังว่าพ่อแม่จะดูแลอยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อมีทุกข์ร้อนอะไรที่คนไทยแก้ไขเองไม่ได้ ก็อาจจะเรียกร้องหรือเปิดโอกาสให้ทหารมายึดอำนาจอยู่เรื่อยๆ ในทำนองเดียวกัน พ่อแม่หรือทหารแบบไทยๆ ก็ยังมีความเป็นห่วงลูกๆ อยู่เสมอ คืออยากจะให้คนไทยได้อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองที่เหมาะสม จึงเพียรคิดเพียรสร้าง

ระบอบแบบนั้นมาป้อนให้กับคนไทย ทว่าลูกๆ คนไทยนี่เองที่ไม่เข้าใจทหารผู้เป็นพ่อแม่ เรียกร้องมากไป อยากได้อำนาจหรือเสรีภาพมากไป บ้านเมืองจึงมีความขัดแย้งวุ่นวาย แล้วพ่อแม่คือทหารก็ต้องออกมาปลอบ(หรือปราบ) ดังที่เห็นเป็นวงจรอุบาทว์นี้”

แล้วอะไรคือต้นเหตุของวงจรอุบาทว์นี้

คำตอบคือ คนไทยนี่เองที่เป็นต้นเหตุของ “วงจรอุบาทว์” เมื่อโครงสร้างทางการเมืองหรือวัฏจักรทางการเมืองได้ถูกนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมาย หลังจากการทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลทักษิณ ในปี 2549 โครงสร้างดังกล่าวคือการตรากฎหมายปรับโครงสร้างสภากลาโหม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหาร แม้ว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะเป็นประธานสภากลาโหมโดยตำแหน่งและมาจากฝ่ายการเมือง หลายครั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับนายกรัฐมนตรีเป็นคนเดียวกัน แต่สภากลาโหมก็ประกอบด้วยนายทหารประจำการ และคนที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้บัญชาการกองทัพบก เพราะเป็นผู้เดียวที่จะสั่งให้มีการปฏิวัติ ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินได้

ด้วยเหตุนี้กองทัพบกจึงมีความสำคัญที่สุดในเวทีการเมืองไทย เพราะบรรดาสมาชิกสภากลาโหมจะมีมติแต่งตั้งโยกย้ายผู้ใด เสียงของบรรดาแม่ทัพนายกองจึงเป็นเสียงข้างมากเสมอ ไม่จำเป็นต้องฟังนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กองทัพจึงเป็น “อิสระ” จากฝ่ายการเมือง ไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา หลายครั้งสภาสูงหรือวุฒิสภาก็ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่ได้รับการแต่งตั้งมาจากฝ่ายทหารที่ทำปฏิวัติรัฐประหาร เพื่อมาคอยดูแลมิให้ผู้ทำปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาต้องได้รับโทษทัณฑ์ โดยการออก พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ก่อนที่จะพ้นภาระหน้าที่ไป

โครงสร้างสังคมไทยมีวิวัฒนาการมาจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ความรู้สึกผูกพันและภาระหน้าที่ของกองทัพ จึงมิได้ผูกพัน หรือเป็นผู้พิทักษ์สิทธิเสรีภาพ หรืออธิปไตยของประชาชน แต่มีจิตวิญญาณในการรักษาอนุรักษ์จารีตประเพณี มิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ซึ่งก็ตรงกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในเมืองหรือต่างจังหวัดอยู่แล้วในประเด็นนี้

ความคิดของผู้ทรงอำนาจกลุ่มนี้เห็นว่า นักการเมืองหรือผู้ที่ประชาชนเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนของตนนั้น ล้วนแต่เป็นคนฉ้อฉล ทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งก็เป็นความจริงอยู่ไม่น้อย แต่ก็เพราะระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยล้มลุกคลุกคลาน ไม่มีความต่อเนื่อง พัฒนาการที่ถูกตัดตอนทำให้ประชาชนยังไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้แทนของตนได้ จะให้นักการเมืองครองอำนาจอยู่นานไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นจากการเลือกตั้งที่ไม่มีความต่อเนื่อง ประชาชนในต่างจังหวัดจึงมองประโยชน์ระยะสั้นส่วนตนเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ

ประชาชนจะเลือกผู้ที่สามารถนำโครงการพัฒนา เช่น ถนนหนทาง ถนนไร้ฝุ่น รางรถไฟ สนามบิน โครงการขุดลอกแหล่งน้ำ หนองคลองบึง เข้ามาในหมู่บ้านของตน โครงการต่างๆ เหล่านี้ไม่มีใครสนใจว่าฝ่ายการเมืองจะหักเปอร์เซ็นต์เท่าใด เพราะตนไม่รู้สึกว่าเงินเหล่านี้เป็นเงินภาษีอากรที่ตนต้องจ่าย เพราะระบบภาษีอากรของเราเป็นเงินภาษีทางอ้อมเสียเป็นส่วนใหญ่ อนาคตข้างหน้าภาษีทางตรงก็จะมีสัดส่วนในงบประมาณรายได้ของรัฐบาลน้อยลงเรื่อย ๆ

ทางฝ่ายข้าราชการประจำ ซึ่งอาจจะแบ่งหยาบๆ ออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายความมั่นคง อันได้แก่ ข้าราชการทหาร และตำรวจกับข้าราชการพลเรือนสำหรับข้าราชการตำรวจนั้นก็ต้องทำมาหากิน เพราะการจะดำรงตนอยู่ในตำแหน่ง เลื่อนยศ ปลด ย้าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสืบสวนหรือสอบสวน ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นและค่าใช้จ่ายสูงก็ขึ้นเรื่อย ๆ ตามระดับการเติบโตของสังคม การแยกฝ่ายสืบสวนออกจากฝ่ายสอบสวนจึงเป็นไปไม่ได้ หรือเป็นไปไม่ได้นาน เพราะฝ่ายสืบสวนเมื่อได้ยศได้ขั้นเงินเดือนตามปกติแล้วก็ยากจะย้ายกลับมาอยู่ฝ่ายสอบสวน เมื่อระบบเป็นเช่นนี้ก็ยากที่จะปฏิรูประบบตำรวจให้กลับมาอยู่ใน “ระบบคุณธรรม” หรือ “merit system” ได้ รัฐบาลไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร จึงตกอยู่ในภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เพราะเป็นเรื่องของ “ระบบ” ไม่ใช่ต่อบุคคล ระบบได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่นานแล้ว มิใช่เพิ่งจะเกิดขึ้น

สำหรับข้าราชการพลเรือนนั้น ไม่ว่าจะยามปกติหรือยามมีรัฐบาลทหาร ก็มีความโน้มเอียงที่จะต้องทำงานสนองรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงอยู่แล้ว การกระทำอันเป็นการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้น จะทำโดยฝ่ายการเมืองไม่ว่าฝ่ายการเมืองนั้นมาจากข้าราชการประจำหรือจากนักการเมือง คนที่ทำหน้าที่ชงเรื่อง ดึงเรื่อง ดูแลหลบเลี่ยงกฎหมาย ก็คือฝ่ายข้าราชการประจำนั้นเอง ฝ่ายการเมืองจะทำเองไม่ได้ เมื่อตนต้องทำให้ฝ่ายการเมืองตนก็เพิ่มเปอร์เซ็นต์ไว้เป็นของตนเองด้วย มูลค่าการประมูลโครงการต่างๆ จึงแพงขึ้นเป็น 10-20 เปอร์เซ็นต์ ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาต่างๆ หรือโครงการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ การซื้อเครื่องบิน หัวรถจักร ล้วนแต่มีเปอร์เซ็นต์ทั่วไปหมด (วีรพงษ์ รามางกูร,2559)

วงจรหรือวัฏจักรการเมืองจึงเกิดขึ้น กล่าวคือ เมื่อมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้ง รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็ต้องหาเสบียงกรังให้พรรค พรรคก็ต้องสร้างโครงการต่างๆ เมื่อมีการเปิดโปงโดยพรรคฝ่ายตรงกันข้ามหรือพรรคฝ่ายค้านและสื่อมวลชน ก็เป็นโอกาสดีที่ฝ่ายกองทัพซึ่งเป็นอิสระจากรัฐบาลที่จะสร้างกระแสให้ประชาชนต่อต้านรัฐบาล กรณีล่าสุดก็คือ การสร้าง กปปส. เพื่อปูทางไปสู่การทำรัฐประหารและก่อตั้งรัฐบาลทหาร เมื่อมีรัฐบาลทหารก็จะมีข่าวการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งคงจะทำเองไม่ได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากข้าราชการประจำ ตั้งแต่ชั้น

ปลัดกระทรวงและอธิบดีชงเรื่องขึ้นมา ทำเอกสารทำการวิเคราะห์และทำการประมูลจัดซื้อจัดจ้างให้ ข่าวก็ปิดไว้ไม่ได้ ความอึดอัดก็เกิดขึ้นเพราะตรวจสอบไม่ได้ ความอึดอัดก็จะเกิดกระแสเรียกร้องประชาธิปไตย ดังจะเห็นเป็นความขัดแย้งในเรื่องที่จะสร้างระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบได้อย่างไร ทำยังไงจึงจะแนบเนียนไม่เกิดกระแสต่อต้าน ก่อนจะไปถึงจุดหมายปลายทางอันเดียวกัน

ต่อไปไม่ช้าก็เร็ว ก็คงจะมีเลือกตั้งถ้ารัฐธรรมนูญผ่านประชามติ แล้วก็มีการจัดตั้งรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบ แต่ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ผ่านประชามติ แล้วนายกรัฐมนตรีจะหยิบรัฐธรรมนูญฉบับใดฉบับหนึ่งมาประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญถาวร ความวุ่นวายคงเกิดขึ้นเร็วกว่าที่คาดเพราะเป็นรัฐธรรมนูญถาวรที่ขาดความชอบธรรม เป็นรัฐธรรมนูญที่ถูกประชาชนปฏิเสธมาแล้ว หรือไม่ก็เป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับเก่าๆ ที่เคยถูกประณาม เคยถูกฉีกมาแล้ว เมื่อมีการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังร่างกันอยู่นี้ หรือฉบับเก่าๆ ที่จะถูกหยิบยกปรับปรุงแก้ไขแล้วประกาศใช้ รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอาจจะออกมาเหมือนเดิม แต่ครั้งนี้พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลไม่ได้ เพราะวุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งมีสิทธิมีเสียงในการลงมติไว้วางใจรัฐบาล และมีสิทธิมีเสียงในการลงมติผ่านร่าง พ.ร.บ.สำคัญ เช่น พ.ร.บ.งบประมาณและ พ.ร.บ.เกี่ยวกับการเงิน โดยมีอำนาจที่จะชี้ว่า พ.ร.บ.ใด เป็น พ.ร.บ.ที่เกี่ยวกับการเงิน เมื่อพ้นบทเฉพาะกาลแล้วรัฐบาลครึ่งใบก็อาจจะอยู่ได้ระยะหนึ่ง กระแสการต่อต้านระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบก็จะเกิดขึ้นมาอีก กระแสเรียกร้องประชาธิปไตยเต็มใบก็จะกลับมาวนเวียนเป็นวัฏจักรเช่นว่านี้ไปเรื่อย ๆ ตราบใดที่กองทัพไม่มีศรัทธาและไม่มีความไว้วางใจนักการเมือง ซึ่งกองทัพก็เป็นอิสระจากสถาบันประชาธิปไตย ไม่ยึดโยงกับประชาชนดังเช่นสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐบาลที่มาจากเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร การเมืองจึงสลับไปสลับมาระหว่างกองทัพกับสภาผู้แทนราษฎร (วีรพงษ์ รามางกูร,2559)

กระแสกดดันจากภายนอกประเทศก็คงมีความหมายไม่มากนัก เพราะในเวทีการค้าระหว่างประเทศ ประเทศมหาอำนาจให้น้ำหนักกับผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนของตนเป็นหลัก อุดมการณ์ประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน เป็นเพียง “วาทกรรม” ใช้บังหน้าและเป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนของตนเท่านั้น

วัฏจักรเช่นว่าคงจะดำรงไปอีกนาน ตราบใดที่โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางชนชั้นของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังดำรงอยู่เช่นนี้ ปฏิวัติครั้งนี้น่าจะ “เสียของ” อีกนั่นแหละ ไม่ว่ารัฐธรรมนูญจะเขียนอย่างไรคนไทยจึงไม่ให้ความสำคัญกับรัฐธรรมนูญเลย จะเขียนอย่างไรก็ได้ ขอให้ออกมาเร็วๆ ก็แล้วกัน อย่างไรเสียกาลข้างหน้าก็ต้องมี

ปฏิวัติอีกอยู่ดีเมื่อโอกาสเปิดให้ทำ เพราะโครงสร้างอำนาจที่เป็นอย่างนี้ไม่มีทางจะไม่ “เสียของ”

รัฐประหาร-ไม่ได้จู่ ๆ เกิดขึ้นตามใจทหาร ไม่ว่า“บิ๊กตู่”หรือ“บิ๊กทหาร”ทั้งหลายที่สำคัญไม่ได้เกิดขึ้นแบบดื้อๆ โดยไม่มีต้นสายปลายเหตุรัฐประหารทุกครั้ง มีสาเหตุจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ ทั้งลับและเปิดเผย โดยใช้ข้ออ้างเดิม ๆ ซ้ำ ๆซากๆมา ตลอดว่า คณะรัฐประหารจำต้องทำเพื่อชาติ!หากแยกแยะต้นเหตุที่เอื้อให้เกิดรัฐประหาร มีอย่างน้อย 3 ข้อ ดังนี้หนึ่ง-รัฐบาลบริหารชาติอย่างไร้ธรรมาภิบาล คอร์รัปชั่นโกงชาติอย่างมโหฬารสอง-รัฐบาลใช้อำนาจรัฐบริหารชาติแบบเล่นพรรคเล่นพวก โยกย้ายแต่งตั้งข้าราชการอย่างไร้ความเป็นธรรม เพื่อใช้กลไกรัฐที่ใกล้ชิดตนเป็นเครื่องมือคอร์รัปชั่นโกงชาติสาม-รัฐบาลมีพฤติกรรมเหิมเกริม ถึงขนาดบังอาจปฏิบัติการจะโค่นล้มสถาบันสำคัญของชาติแน่นอน การรัฐประหารจะเกิดขึ้นได้ยากยิ่ง หากรัฐบาลที่แม้จะมาจากการเลือกตั้งสกปรก แต่ไม่กระทำเรื่องชั่วร้ายดังกล่าวข้างต้น และบริหารชาติเพื่อคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง มิได้ใช้อำนาจรัฐอย่างอธรรม เพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง มิได้ใช้เงินของชาติทำโครงการเพื่อหาเสียงและโกง มิได้ทำโครงการประชานิยมที่ไร้ความรับผิดชอบก่อความเสียหายใหญ่หลวง ต่อความมั่นคงของชาติในมิติสำคัญๆ ทั้งทางการเมือง-เศรษฐกิจ-การเงิน-การคลัง ฯลฯ น่าฉงนผสมน่าเบื่อผสานน่าขยะแขยง เพราะชาติไทยผ่านการเลือกตั้งมานับครั้งไม่ถ้วน แต่ชาติกลับได้นักการเมืองส่วนใหญ่ ที่ผ่านสนามเลือกตั้งสกปรก เข้าสู่ “สภาผู้แทนราษฎร”ในนาม “ตัวแทนประชาชนอันทรงเกียรติ” ที่ส่วนใหญ่ไม่ยอมกลับเนื้อ-กลับตัว-กลับใจ-ลด-ละ-เลิกการกระทำชั่ว หันมาทำความดีเพื่อชาติและประชาชน ด้วยการกระทำสิ่งดีๆ เช่น หลังผ่านการใช้เงินซื้อเสียงและโกงเลือกตั้ง จนได้เข้าไปนั่งในสภาฯ แล้ว “นักการเมือง” ต้องไม่ยกมือลงมติเลือก “ประธานสภาฯ” ที่เป็น-คนชั่ว! ต้องไม่ยกมือลงมติเลือก “นายกรัฐมนตรี” ที่เป็น-คนชั่ว! ต้องไม่ยกมือลงมติให้มีการออกกฎหมาย ที่ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ชาติและประชาชนคนส่วนใหญ่ ฯลฯ ถ้า “ผู้แทนราษฎรดีจริง” ต้องเป็น “หมอดี” ในการ “ทำแท้ง-และ-ทำคลอด” การ “ทำแท้ง” คือไม่ยกมือลงมติให้สภาฯเอาคนชั่วขึ้นปกครองชาติเด็ดขาด! แต่ต้อง “ทำคลอด” ด้วยการยกมือลงมติ ให้สภาฯเอาคนดีขึ้นปกครองชาติให้ได้! อีกทั้งต้อง “ทำแท้ง” ไม่ยกมือลงมติให้สภาฯ ออกกฎหมายอธรรมทั้งปวงเด็ดขาด! แต่ต้อง “ทำคลอด” ยกมือลงมติให้สภาฯ ออกกฎหมายที่เป็นธรรมทั้งปวงให้ได้

เมื่อ “รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง”กระทำเรื่องชั่วร้าย เช่น รัฐบาลกับพวกพ้องคอร์รัปชั่นโกงชาติ หรือ รัฐบาลและพวกกระทำเรื่องผิดกฎหมายในมิติสำคัญๆ ฯลฯ “ผู้แทนราษฎรที่ดีในสภาฯ”ต้องเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลสามานย์ โดยไม่เห็นแก่หน้าใครทั้งสิ้น และต้องยกมือลงมติขับไล่หรือล้มรัฐบาลเลวร้ายนั้นลงให้ได้ ส่วนจะยกมือลงมติ

ไม่ไว้วางใจรัฐบาลหรือยุบสภา เพื่อให้รัฐบาลใหม่เข้ามาปกครองชาติแทน หรือเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง หรือไม่นั้น ต้องขึ้นกับสถานการณ์ในห้วงนั้น..จริงไหม?แต่รัฐสภาฯ และรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งสกปรก มักทำตรงกันข้ามกับสิ่งที่ควรทำเสมอ เช่น หลังใช้เงินซื้อเสียงและโกงเลือกตั้งเข้าสภาฯแล้ว มักยกมือลงมติเลือก “คนชั่ว”เป็น “ประธานสภา” และ เอา “คนชั่ว” ขึ้นเป็น “นายกรัฐมนตรี” อีกด้วย! แถม “ท่านผู้แทนฯ อันทรงเกียรติ”ทั้งหลาย ยังทำให้“สภาฯ อันทรงเกียรติ” กลายเป็น“สภาสวนสัตว์-เสือ-สิงห์-กระทิง-แรด-วัว-ควาย-สุนัข-ตัวเฮีย” ฯลฯ เป็นสภาฯไร้สติขาดสมอง เป็น“สภาตรายาง-สภาฝักถั่ว-สภาผัว-สภาเมีย-สภากิ๊ก-สภาขี้ข้า-สภาทาส” ฯลฯ ที่สำคัญอย่างยิ่ง “ท่านผู้แทนฯ อันทรงเกียรติ” ได้กระทำชำเรา “สภาฯ อันควรทรงเกียรติ” ให้กลายเป็น “สภาฯ อันไร้เกียรติ” ไร้คุณธรรม-จริยธรรม-ศีลธรรม ไร้ความซื่อสัตย์สุจริต กระทั่งบางเรื่องถึงกับไร้ความรักชาติ และรักประชาชนคนส่วนใหญ่ด้วยซ้ำไป..จริงไหม? เพราะบางเรื่อง “ท่านผู้แทนฯอันทรงเกียรติ” ถึงกับใช้สภาฯเป็น“ซ่องโจร” สุมหัวกัน “ปล้นชาติ-ขายชาติ” อย่างหน้าด้านๆ ด้วยการยกมือลงมติ“ ขายทรัพยากรอันมีค่าของชาติ” อย่างไม่คุ้มค่า และ “ขายผลประโยชน์ชาติ-ประชาชน” อย่างชั่วช้าสามานย์ เพียงเพื่อนายทุนพรรคและพวกพ้อง จะได้เสวยสุขกับอำนาจ-เงินทอง-ผลประโยชน์

แทนที่จะสร้างการเมืองให้มีธรรมาธิปไตย อันจะนำชาติและประชาชน ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคงยั่งยืน อันเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของการเป็นรัฐบาลของชาติ แต่ทว่า ทั้งรัฐบาลมาจากการยึดอำนาจรัฐด้วยเงินและโกงเลือกตั้ง กับรัฐบาลมาจากการยึดอำนาจรัฐด้วยรัฐประหาร กลับไม่ลงมือปฏิรูปชาติทุกภาคส่วน ไม่ยอมปฏิรูปชาติในมิติสำคัญๆอย่างจริงจัง เพื่อนำชาติไปสู่มิติเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ ให้ผู้มีรายได้น้อยและคนจนอย่างเป็นธรรม ชาติไทยช่างโชคร้ายเหลือแสน เพราะชาติไทยยังไม่ได้รัฐบาลที่ดีดังหวัง ขึ้นมาปกครองชาติไทยให้ประชาชนได้ชื่นชมยินดี ตรงกันข้าม ชาติและประชาชนไทยมักได้รัฐบาลที่ไร้ธรรมาธิปไตย ขึ้นปกครองชาติบ้านเมืองเรื่อยมา จนราวกับ “รัตนโกสินทร์ไร้ผู้นำชาติที่ดี” เสียงั้นแหละ..แน่นอน.. การเป็นคนชั่ว-ทำชั่วเป็นเรื่องง่ายดาย การเป็นคนดี-ทำดีเป็นเรื่องยากยิ่ง! “นักการเมือง” ต้องเป็นคนดีมีคุณธรรมรองจาก “พระสงฆ์” เพราะชาติต้องการนักการเมืองที่ต้องทั้งเก่งและดี..ใช่ไหม? เพราะนักการเมืองต้องบริหารชาติบ้านเมือง ต้องบริหารเงินงบประมาณแผ่นดินจำนวนมหาศาลที่ขูดรีดมาจากหยาดเหงื่อแรงงานของประชาชน นักการเมือง-ต้องคลุกคลีอยู่กับผลประโยชน์มากมาย ในโครงการใหญ่น้อยของราษฎรและหลวง ต้องกำกับให้เกิดความยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทุกมิติในชาติให้ได้อย่างสมดุล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ-การเมือง-สังคม-ศาสนา-กฎหมาย ฯลฯ (วาสนา นาน่วม, 2564)

นักการเมือง-ต้องเป็นผู้บริหารชาติที่ดีมีคุณภาพ นั่นคือ ต้องไม่ปล่อยให้ “ทุนยักษ์-ทุนใหญ่” ได้เปรียบ “ทุนกลาง-ทุนเล็ก” เกินควร จนไร้ความยุติธรรม นักการเมือง-ต้องไม่ปล่อยให้ “พ่อค้านักธุรกิจหน้าเลือด” ทำการค้าขูดรีดเอารัดเอาเปรียบประชาชน ที่เป็นทั้งผู้ใช้บริการและผู้บริโภค.. โดยนักการเมืองในนามรัฐบาล จงใจ “เอาหูไปนา-เอาตาไปไร่” หรือแอบมีผลประโยชน์ร่วมอยู่กับ“ พ่อค้านักธุรกิจหน้าเลือด” จนปล่อยให้ “พ่อค้านักธุรกิจหน้าเลือด” เหล่านั้น กอบโกยผลประโยชน์ “รีดเลือดจากปู” จากการค้าสามานย์ ที่ยึดกำไรสูงสุดเป็นสรณะ จนไม่แยแสในความเอื้ออาทรต่อเพื่อนร่วมชาติ“ผู้นำ-รัฐบาล” ใดกระทำดังเหตุข้างต้น ต้องถือเป็น “ผู้นำ-รัฐบาล”ชั่วร้ายและเลือดเย็นที่สุด เพราะแทนที่ “ผู้นำ-รัฐบาล”จะใช้อำนาจรัฐ และกำกับกลไกรัฐให้กระทำในเรื่องถูกต้องชอบธรรม ให้กับชาติและประชาชนได้มีชีวิตที่ดีมีคุณภาพมากขึ้น กลับกระทำตัวเป็น “ผู้นำ-รัฐบาล” ที่กดขี่ข่มเหงประชาชนผู้มีรายได้น้อย และคนที่ด้อยโอกาส“ผู้นำ-รัฐบาล”จำนวนมิใช่น้อยในชาติไทยและโลก ซึ่งมิใช่ “ผู้นำ-รัฐบาล” มีผลงานดีเป็นที่ประจักษ์ ในสายตาของประชาชน หากแต่เป็น “ผู้นำ-รัฐบาล” กะล่อนปลิ้นปล้อน ใช้วิธีหลอกลวงสร้างภาพดีมาปกปิดความชั่วร้าย แต่ในที่สุดก็ต้องพบกับความวิบัติจาก“ความลับไม่มีในโลก” จนถูกเปิดโปงความชั่วช้าสามานย์ออกสู่สาธารณชน จนกลายเป็น“ผู้นำ-รัฐบาลทรราช” ที่ถูกจับเข้าคุกตะรางบ้าง ต้องหลบหนีความผิดลี้ภัยไปอยู่ต่างแดนตราบจนทุกวันนี้บ้าง.. การเลือกตั้งชาติไทยในอนาคต-ถ้ามี! ชาติไทยจะได้คนดีขึ้นปกครองชาติ..แน่หรือ

เอกสารอ้างอิง

เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2508). *หลักรัฐศาสตร์.* กรุงเทพฯ: มปพ.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). *ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 พื้นที่กรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

วาสนา นาน่วม. (2564). *7 ปี รัฐประหาร ทหารโต้ "ปัญหาของวงจรอุบาทว์" คือใคร? แจง ทำอะไรสำเร็จบ้าง.* สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_6414148

วีรพงษ์ รามางกูร. (2559). *วงจรการเมืองไทย โดย วีรพงษ์ รามางกูร.* สืบค้น 30 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_73607

THE STANDARD TEAM. (2562). *26 กุมภาพันธ์ 2500 – เลือกตั้งสกปรกที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย.* สืบค้น 30 กรกฎาคม 2564, จาก https://thestandard.co/onthisday260219/

นโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทย*

MARINE AND COASTAL RESOURCES MANAGEMENT POLICY IN THAILAND

ภาวิดา รังสี, ปุณยวีร์ หนูประกอบ
Pawida Rungsee, Punyavee Nooprakob
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
Corresponding Author E-mail: mju44207433@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นของทุกคน ภาครัฐซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนได้ทำการกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งขึ้น บทความนี้จึงนำเสนอข้อมูล ดังนี้ 1) พัฒนาการของนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 -12 มีทั้งช่วงที่สนับสนุนการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว ช่วงที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชนชายฝั่งในการจัดการทรัพยากร 2) นโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในปัจจุบัน มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และออกระเบียบต่าง ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติก่อให้เกิดการยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร ตั้งแต่การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การร่วมวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การร่วมปฏิบัติ ติดตามผล แต่ในหลายเรื่องชุมชนไม่มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินมาตรการที่จำเป็นและเหมาะสมกับตัวเอง จึงควรมีการทบทวน ประเมินผล และปรับปรุงนโยบายเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมให้เป็นการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชนชายฝั่ง

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง; การจัดการทรัพยากร

Abstract

Marine and coastal resources belong to every single person in the country. The government, as a people representative has formulated the marine and coastal resources policy This article presents information as

*Received August 22, 2021; Revised August 31, 2021; Accepted September 1, 2021

follows: 1. The development of a policy in terms of management of marine and coastal resources in the National Economic and Social Development Plan, No. 1-12 included both encouraging the use of the resources for the economic benefits only and the period that encouraged to conserve the resources and involving of the coastal community in resources management. 2. The current marine and coastal resource management policies have the Act enacted to promote marine and coastal resource allocation B. E. 2558 and issue the regulation for all citizens. This action helps increase the participation of coastal communities and local administrative organizations in resource management. This included in the information provision, listening to feedback and the co-action and follow-up the results. However, in many cases, the communities have no decision to take the necessary and proper measures, so the policy should be reviewed and improved to increase participation in the co-management between the state and the coastal community.

Keywords: Public Policy; Marine and Coastal Resources; Resources Management

บทนำ

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หมายถึง สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติในบริเวณทะเลและชายฝั่ง รวมถึงพรุชายฝั่ง พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่ง คลอง คูแพรก ทะเลสาบ และบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำที่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเลหรืออิทธิพลของน้ำทะเลเข้าถึง เช่น ป่าชายเลน ป่าชายหาด ที่ชายทะเล เกาะ หญ้าทะเล ปะการัง ดอนหอย พืชและสัตว์ทะเล หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง เช่น ปะการังเทียม แนวลดแรงคลื่น และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2564) ประเทศไทยซึ่งมีอาณาเขตทางทะเลตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 คิดเป็นพื้นที่กว่า 350,000 ตารางกิโลเมตร หรือมากกว่า 2 ใน 3 ของพื้นที่ทางบกที่มีอยู่ประมาณ 513,000 ตารางกิโลเมตร และมีความยาวชายฝั่งทั้งฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน รวมถึงช่องแคบมะละกาตอนเหนือ รวมกันประมาณ 2,815 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 23 จังหวัด (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, 2548) จึงอุดมไปด้วยทรัพยากรทางทะเลที่มีคุณค่า ทั้งทรัพยากรที่มีชีวิต เช่น สัตว์น้ำ ปะการัง หญ้าทะเล ป่าชายเลน และทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต เช่น ปิโตรเลียม แหล่งแร่ในทะเล และมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในด้านการทำประมง การขนส่งและพาณิชย์นาวี การ

ท่องเที่ยวและนันทนาการ การทำนาเกลือ การผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล และนิคมอุตสาหกรรม (อวิการัตน์ นิยมไทย, 2558) มีการประเมินว่าผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทยมีมูลค่ามากกว่า 24 ล้านล้านบาทต่อปี และในห้วง 10 ปีข้างหน้า ผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทยจะมีแนวโน้มมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล, 2562) อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เช่น พื้นที่ป่าชายเลนและปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อการขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ อีกทั้งทะเลยังเป็นแหล่งสุดท้ายที่ของเสียจากแหล่งต่าง ๆ ไหลลงมารวมกันจนเกิดมลพิษทางทะเล ทำให้น้ำทะเลเสื่อมคุณภาพ สร้างความเสียหายต่อพืช สัตว์ ที่อาศัยอยู่ในทะเลและบริเวณชายฝั่ง ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมทางทะเลอย่างสูง (นรากร นันทไตรภพ, 2563) ปัญหาที่เกิดขึ้นถือเป็นปัญหาสาธารณะ เพราะการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ไม่มีใคร/กลุ่มใดเป็นเจ้าของทะเล ทะเลสาธารณะไม่มีใครเป็นเจ้าของ (เพ็ญนภา สวนทอง และโอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2562) จากปัญหาดังกล่าวภาครัฐมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาโดยใช้นโยบายสาธารณะซึ่งอธิบายเป็นแนวทางกว้าง ๆ ได้ว่าเป็นการที่รัฐบาลตัดสินใจเลือกและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้นำให้มีกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารงานหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (มยุรี อนุมานราชธน, 2549) อย่างไรก็ตาม นโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จัดเป็นนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างไปจากนโยบายสาธารณะด้านอื่นอยู่บ้าง ตรงที่จำเป็นต้องมีผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ สถาบันทางการเมือง ระบบข้าราชการ ฝ่ายองค์กรธุรกิจเอกชน ฝ่ายองค์กรประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการก่อรูปนโยบาย (ปธาน สุวรรณมงคล, 2551) ถ้าหากไม่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐอาจตัดสินใจดำเนินนโยบายผิดพลาด เช่น การขุดคลองบริเวณร่องน้ำปัตตานี ส่งผลให้ทรัพยากรทางทะเลในพื้นที่ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง (ศุภชีพ จินดารัตน์ และประจวบ ทองศรี, 2564) ชุมชนต่าง ๆ ต้องการมีส่วนร่วมกับรัฐในนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการดำรงชีวิต นำมาสู่คำถามว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายด้านนี้อย่างไร และประชาชน รวมถึงชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายมากน้อยเพียงใด โดยมุ่งเน้นการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เกิดขึ้นมานาน บทความนี้จึงทำการศึกษาเอกสารและนำเสนอข้อมูล ดังนี้ 1) พัฒนาการของนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทย 2) นโยบายการจัดการ

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยในปัจจุบัน 3) บทวิเคราะห์ และ 4) องค์ความรู้ใหม่

พัฒนาการของนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทย

นโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทยซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 – 12 มีพัฒนาการที่สามารถแบ่งได้ 2 ช่วงเวลาตามลักษณะของนโยบาย ได้แก่

ช่วงที่ 1 รัฐบาลส่งเสริมการนำทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-5 มีรายละเอียด ดังนี้ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เรื่อยมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) มีการส่งเสริมการทำประมงน้ำลึก ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งชายฝั่งทะเล ทำให้มีการจับสัตว์น้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์จำนวนมาก ส่งผลให้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) สัตว์น้ำในทะเลไทยลดลง รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาเพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพประมงจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้น ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาประมงน้ำกร่อย พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งเพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสัตว์น้ำเพื่อเก็บรักษา แปรรูป และการส่งออกสัตว์น้ำ ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องการจับสัตว์น้ำทะเลเกินระดับความเหมาะสมต่อการขยายพันธุ์ จากการสำรวจใน พ.ศ. 2524 พบว่าปลาหน้าดินในอ่าวไทยมีศักยภาพการผลิตสูงสุด 750,000 ตัน/ปี แต่กลับมีการจับปลาหน้าดินขึ้นมาใช้ประมาณ 990,000 ตัน สูงกว่าศักยภาพการผลิตสูงสุดถึงร้อยละ 31 และจำนวนชั่วโมงลากอวนเกินกว่าอัตราที่พอเหมาะถึงร้อยละ 82 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525) ทำให้แหล่งประมงทะเลเสื่อมโทรมลง แต่ก็ไม่ได้มีการระบุถึงมาตรการแก้ไขปัญหาหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

กล่าวได้ว่านโยบายของรัฐบาลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-5 มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการนำทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งการทำประมงในทะเลลึกและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จนทำให้แหล่งทรัพยากรเสื่อมโทรม และไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

ช่วงที่ 2 รัฐบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ถึง

ปัจจุบัน โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) รัฐบาลมีความพยายามสร้างให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแต่บทบาทยังไม่ชัดเจน จนเมื่อมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงมีการระบุถึงบทบาทของภาคประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการเพิ่มสัดส่วนตัวแทนของภาคเอกชนและภาคประชาชนในคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงานต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสนับสนุนให้มีกฎหมายรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่นและชาวประมงขนาดเล็กให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้ได้หันกลับมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน มีเป้าหมายว่าใน พ.ศ. 2544 จะรักษาพื้นที่ป่าชายเลนให้คงไว้ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่ จากนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีการดำเนินการที่สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับก่อน ด้วยการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 จัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการ และประสิทธิผลของการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมสู่ท้องถิ่น เมื่อมีกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิและบทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากร ทำให้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ชุมชนมีสิทธิในการกำหนดเขตพื้นที่และหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ โดยการตกลงร่วมกันของภาคีการพัฒนาเพื่อการจัดการป่าชายเลนของชุมชน การคุ้มครองปะการัง หญ้าทะเล พื้นที่จับสัตว์น้ำ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการทำประมงชายฝั่ง นำมาสู่ประเด็นด้านกฎหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งมีการปรับปรุงกฎหมาย จัดทำร่างพระราชบัญญัติเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและผลักดันให้มีการพัฒนาจากบนลงล่างในรูปแบบการจัดการร่วม ดังที่มีการจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2558-2564 ระบุว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมี 5 ระดับ คือ 1) ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (ร่วมรับฟังข้อมูล) 2) ระดับการรับฟังความคิดเห็น (ร่วมให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น) 3) ระดับการเข้าไปเกี่ยวข้อง (ร่วมวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงาน) 4) ระดับการร่วมมือ (ร่วมปฏิบัติ ติดตามผล) และ 5) ระดับการมอบอำนาจการตัดสินใจ ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังคงมีเนื้อหาที่กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การ

จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทะเลและชายฝั่งจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็น มีการตัดสินใจร่วมกันของภาคีที่เกี่ยวข้อง แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับก่อนหน้านี้คือการมองภาพรวมของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่มีขอบเขตกว้างขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมการใช้ประโยชน์ทางทะเลอย่างรอบด้าน ซึ่งการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจัดอยู่ในด้านสิ่งแวดล้อมและการประมง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทย และมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจากการวางแผนในระดับชาติไปสู่แผนการทำงานระดับพื้นที่ มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงมีกฎหมายรับรองสิทธิชุมชน การกระจายอำนาจให้กับองค์กรท้องถิ่น จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้ทำให้เกิดแนวทางยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรเพิ่มขึ้น

นโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยในปัจจุบัน

จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ส่งผลมาถึงปัจจุบันเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2558 การก่อตัวของนโยบายมาจากการเชื่อมโยงของกระแสต่าง ๆ คือ 1) กระแสของปัญหา ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เกิดขึ้นมานาน 2) กระแสนโยบายซึ่งองค์การสหประชาชาติได้เสนอแนวคิดใหม่ในการพัฒนาโลกใบนี้หลัง ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) มีข้อกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนและให้เรียกว่า Sustainable Development Goals (SDGs) หนึ่งในเป้าหมาย 17 ประการที่ถูกกำหนดขึ้นคือการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน (สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรดุล, 2559) และ 3) กระแสการเมือง เนื่องจากเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2558 สหภาพยุโรปได้ให้สถานะธงเหลือง แจ้งเตือนมายังประเทศไทยว่าเป็นประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal, Unreported Fishing หรือ IUU Fishing) หากรัฐบาลไม่แก้ไขปัญหาภายใน 6 เดือน สหภาพยุโรปจะไม่นำเข้าสินค้าประมงจากประเทศไทย (อริยพร โพธิสัย, 2560) คนในสังคมรับรู้ถึงความรุนแรงของปัญหา ทำให้รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการประมงครั้งใหญ่ โดยเฉพาะการทำประมงพาณิชย์ในทะเล ส่งผลให้การกำหนดนโยบายอยู่บนฐานคิดที่ว่าปัจเจกชนแต่ละคนมีเหตุผล ในความมีเหตุผลย่อมแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดให้กับตนเอง ตามทฤษฎีทางเลือกสาธารณะหรือเศรษฐศาสตร์การเมือง โดย Vincent Ostrom and Elinor Ostrom (1971) มองว่านโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจร่วมกัน คำนึงถึงความต้องการ

ของปัจเจกบุคคลจึงต้องเปิดทางเลือกหลาย ๆ ทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ดังนั้น กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2564) แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และ 12 จึงมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีการกำหนดกฎหมายที่จะนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติต่อไป คือพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 มีการจัดการทรัพยากรภายใต้หลัก 3 ประสาน ได้แก่ “หน้าที่ พื้นที่และการมีส่วนร่วม” คำว่าหน้าที่คือการประสานความร่วมมือ บูรณาการแผนงานและกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่นี้คือกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่วนคำว่าพื้นที่คือกฎหมายได้กำหนดพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสุดท้ายคำว่าการมีส่วนร่วมคือส่งเสริมการมีส่วนร่วมสนับสนุนชุมชนชายฝั่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุง การฟื้นฟู รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ภาครัฐมีส่วนต่อการจัดการทรัพยากรร่วมกับชุมชน ดังนี้

1. กำหนดให้มีผู้แทนชุมชนชายฝั่งเป็นคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ ทำงานร่วมกับคณะกรรมการอื่น ๆ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่หลัก ๆ ได้แก่

1) จัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ เสนอต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้ประกอบกิจการ หน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนด้วย

2) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐเพื่อดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผน รวมถึงเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณามีมติเห็นสมควรในกรณีที่ปรากฏว่ามีหน่วยงานภาครัฐไม่ปฏิบัติตามนโยบายและแผนที่กำหนดขึ้น

3) พิจารณาให้ความเห็นชอบเขตพื้นที่ที่จะใช้มาตรการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง เสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. กำหนดให้มีผู้แทนภาคประชาชนหรือชุมชนชายฝั่งในจังหวัดซึ่งเป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์หรือเป็นที่ยอมรับด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ด้านระบบนิเวศชายฝั่ง สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว หรือการประมง จำนวนไม่

เกิน 8 คน ทำงานร่วมกับคณะกรรมการอื่น ๆ ในคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัด มีหน้าที่หลัก ได้แก่

1) จัดทำ เสนอนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดต่อคณะกรรมการ เพื่อกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ

2) เสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการในการออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ป่าชายเลนบริเวณหนึ่งบริเวณใดในจังหวัดเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์

3) เสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาเห็นชอบพื้นที่ที่จะใช้มาตรการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง

4) ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้มีการดำเนินการหรือปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนั้น

5) ดำเนินการร่วมกับภาคประชาชน ชุมชนชายฝั่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในจังหวัด

6) เสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการหรืออธิบดีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควร ในกรณีที่ปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งภายในจังหวัดได้รับความเสียหายหรือจำเป็นต้องได้รับการปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ หรือการฟื้นฟู

7) เสนอรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดสำหรับจังหวัดนั้น และสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงการกัดเซาะชายฝั่งของจังหวัดนั้นต่อคณะกรรมการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

จากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระดับชาติและระดับจังหวัด พบว่า คณะกรรมการทั้ง 2 ระดับมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น โดยมีอำนาจหน้าที่ลดหลั่นกันไป เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรมีการบูรณาการ ประสาน หนุนเสริมกัน และถ่วงดุลกับการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนชายฝั่ง โดยคณะกรรมการระดับชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในภาพรวม ส่วนคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้แปลงนโยบายระดับชาติไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับจังหวัดของตน

3. การส่งเสริมชุมชนชายฝั่งในการจัดการทรัพยากร ทั้งนี้ คำว่า ชุมชนชายฝั่ง หมายถึง ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลหรือเกาะ

มาตรา 16 ของกฎหมายนี้บัญญัติว่ากรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ และจังหวัด

2) ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรม โครงการแก่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

3) เผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

4) เรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ส่งผลให้มีการกำหนดระเบียบที่สำคัญเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ 2 ฉบับ ได้แก่

ฉบับแรก ระเบียบกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าด้วยอาสาสมัครพิทักษ์ทะเล พ.ศ. 2560 ทำให้มีอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลคอยช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนเกิดความตระหนัก รับรู้สภาพปัญหาด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของท้องถิ่น สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนได้ ปัจจุบันมีอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลทั่วประเทศ จำนวน 20,690 คน โดยมีการรวมตัวกันเป็นคณะกรรมการเครือข่ายระดับอำเภอขยายสู่ระดับจังหวัด (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2564)

ฉบับที่สอง ระเบียบกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1) เปิดโอกาสให้ชุมชนชายฝั่งหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็นกรณีจัดทำนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติหรือจังหวัด

2) ให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลแก่ชุมชนชายฝั่ง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่ร้องขอ รวมถึงให้การสนับสนุนแก่ชุมชนชายฝั่งในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สรุปได้ว่านโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบันเกิดจากการเชื่อมโยงกระแสของปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมือง ทำให้เกิดการกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังที่มีการกำหนดพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และระเบียบกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

บทวิเคราะห์

จุดเด่นของนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จนถึงปัจจุบันคือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนชายฝั่งในการจัดการทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง จากระดับการให้ข้อมูลข่าวสารมาสู่การรับฟังความคิดเห็น ร่วมวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และร่วมปฏิบัติ ติดตามผล แต่การมีส่วนร่วมยังไปไม่ถึงระดับการมอบอำนาจการตัดสินใจ ดังที่ อุดม ศักดิ์ สิทธิพงษ์ (2560) กล่าวถึงข้อบกพร่องของการนำพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ไปปฏิบัติ ดังนี้

1. คณะกรรมการเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เพียงการเสนอแนะ ไม่มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินมาตรการที่จำเป็นและเหมาะสมกับตัวเอง

2. การที่ภาครัฐให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนชายฝั่ง เป็นดุลยพินิจของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องใด อย่างไร อีกทั้งกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดวิธีการใช้สิทธิชุมชนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร

3. กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับทรัพยากร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะเป็นผู้ประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง อาจเกิดปัญหาในเชิงการปฏิบัติเนื่องจากมักก่อให้เกิดความขัดแย้งเรื่องอำนาจการบังคับใช้กฎหมาย และส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาที่จะต้องมีข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เพียงพอ

ดังนั้น เมื่อประเมินแล้วพบข้อบกพร่องของนโยบายจึงควรมีการทบทวนประเมินผล ปรับปรุงนโยบาย เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนชายฝั่งไปสู่การมีส่วนร่วมตัดสินใจด้วยซึ่งจะทำให้เกิดการจัดการร่วม ดังที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เพราะการจัดการทรัพยากรจะมีความเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพดีกว่า หากการจัดการและกฎ กติกาในการจัดการนั้นดำเนินการโดยผู้ใช้ทรัพยากรอย่างสมัครใจเอง เนื่องจากในความเป็นจริงคนสามารถร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายร่วมที่ดีสำหรับทุกฝ่ายได้ ถ้ามีโอกาสพูดคุย ปรึกษาหารือกัน ประกอบกับผู้ใช้ทรัพยากรก็มีความรู้ในเชิงพื้นที่ของระบบนิเวศและรู้จักกับผู้ใช้ทรัพยากรคนอื่น ทำให้สามารถออกแบบกติกาที่เป็นที่ยอมรับและเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ได้ การกระทำและตัดสินใจร่วมกันจะช่วยให้ระบบการจัดสรรทรัพยากรทำได้ดีกว่า ยั่งยืนกว่าที่รัฐทำการจัดสรรทรัพยากรแต่เพียงฝ่ายเดียว (Elinor Ostrom, 1990)

องค์ความรู้ใหม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองสิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากข้อมูลที่นำเสนอไปข้างต้น พบว่านโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เพราะส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย โดยระดับการมีส่วนร่วมมีทั้งการให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการทำงานหรือดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ แต่ชุมชนชายฝั่งยังไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังที่คณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในระดับชาติและระดับจังหวัด ซึ่งมีตัวแทนของชุมชนชายฝั่งเป็นคณะกรรมการ มีบทบาทเพียงการให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อตัดสินใจเท่านั้น สอดคล้องกับการวิจัยของ อรทัย อินต๊ะไชยวงค์ และบรรเจิด สิงห์คะเนติ (2562) ที่พบว่าสิทธิชุมชนยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เพราะรัฐเป็นผู้มีบทบาทหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนถูกลดบทบาทลงและจะมีส่วนร่วมได้ก็ต่อเมื่อรัฐเปิดโอกาสให้ ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายจะต้องทำการประเมินผล ทบทวน หาแนวทางปรับปรุงเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร รวมถึงชุมชนชายฝั่งควรมีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันเพื่อให้มีอำนาจต่อรอง และมีส่วนร่วมกับรัฐในกระบวนการต่าง ๆ โดยเฉพาะในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สรุป

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นของทุกคน ประเทศไทยมีพื้นที่ทางทะเลกว่า 350,000 ตารางกิโลเมตร และมีชายฝั่งทะเลครอบคลุมพื้นที่ 23 จังหวัด มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมานาน ภาครัฐซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนมีนโยบายการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมาตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ใน พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ลักษณะของนโยบายนี้แบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-5

รัฐบาลส่งเสริมให้มีการนำทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรมากเกินไปและทรัพยากรเสื่อมโทรม ดังนั้น ในช่วงที่ 2 ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6-12 รัฐบาลให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะชุมชนชายฝั่งทะเล มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนพัฒนาขึ้นโดยลำดับ แต่ยังไปไม่ถึงขั้นการจัดการร่วมระหว่างรัฐกับชุมชน เพราะคณะกรรมการเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัดซึ่งมีสมาชิกที่เป็นตัวแทนของชุมชนยังไม่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินมาตรการที่จำเป็นและเหมาะสมกับตนเอง ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายจะต้องทำการประเมินผล ทบทวน หาแนวทางปรับปรุงเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร และทำให้นโยบายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2564). *เกี่ยวกับเรา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.* สืบค้น10 กรกฎาคม2564, จาก https://www.dmcr.go.th/aboutus/ab

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. (2548). *อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982*. กรุงเทพฯ: เอราวัณการพิมพ์.

คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล. (2562). *ทะเลและมหาสมุทรและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

นรากร นันทไตรภพ. (2563). *รายการร้อยเรื่องเมืองไทย เรื่อง ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้น* 1 สิงหาคม2564, จาก https://shorturl.asia/oS4GW

ปธาน สุวรรณมงคล. (2551). *“นโยบายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม” ใน ประมวลสาระชุดวิชาปัญหาเฉพาะเชิงนโยบายสาธารณะ หน่วยที่ 9-15.* นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เพ็ญนภา สวนทอง และโอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2562). นิเวศวิทยาการเมืองของการจัดการทรัพยากรทางทะเลอ่าบ้านดอนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 7(2), 101-130.

มยุรี อนุมานราชธน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

ศุภชีพ จินดารัตน์ และประจวบ ทองศรี. (2564). *การวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการทรัพยากรทางทะเลของกลุ่มประมงพื้นบ้านชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอ*

เมือง จังหวัดปัตตานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 (น. 53-64). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรดุลย์. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของสหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*, 11(3), 1-7.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2525). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529).* สืบค้น 15 กรกฎาคม 2564, จาก https:// www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3780

อรทัย อินต๊ะไชยวงค์ และบรรเจิด สิงห์คะเนติ. (2562). สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน: ศึกษาความเหมาะสมของการใช้ทฤษฎีของ Elinor Ostrom ในประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 9(1), 182-192.

อริยพร โพธิใส. (2560). มาตรการและแนวทางป้องกันปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายของประเทศไทยกับหลักการสำคัญของ IUU Fishing. *วารสารจุลนิติ*, 14(4), 149-161.

อวิการัตน์ นิยมไทย. (2558). กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. *วารสารจุลนิติ,* 12(4), 155-163.

อุดมศักดิ์ สิทธิพงษ์. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 10(1), 141-165.

Ostorm, V. & Ostrom, E. (1971). Public Choice: A Different Approach to the Study of Public Administration. *Public Administration Review*, 31(2), 203-216.

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evaluation of institutions for collective action*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

หลักประกันสุขภาพ : การบูรณาการระบบประกันเอกชน บนพื้นฐานนโยบายประกันภาครัฐ*

HEALTH INSURANCE: THE INTEGRATION OF THE PRIVATE INSURANCE SYSTEM ON THE BASIS OF PUBLIC INSURANCE POLICY

พัชราภรณ์ สันติเสวี
Patcharaporn Santisevi
สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
Office of Insurance Commission
Corresponding Author E-mail: Psantisevi@gmail.com

บทคัดย่อ

ประชาชนผู้ได้รับสวัสดิการรักษาพยาบาลราชการ และ ผู้ใช้สิทธิ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ส่วนใหญ่ มีความประสงค์ที่จะมีทางเลือกในการเข้ารับบริการทางการแพทย์โดยไม่จำกัดสถานพยาบาล ไม่จำกัดคุณภาพ และวิธีการรักษา ตลอดจนข้อจำกัดเรื่องยา และยินดีที่จะพิจารณาทางเลือกการจ่ายค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติม หรือทำประกันสุขภาพเพิ่มเติม

ดังนั้นหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมบูรณาการกำหนดนโยบายและจัดตั้งนิติบุคคลตามกฎหมาย เพื่อเป็นศูนย์กลางบริหารการรับประกันภัย การกำหนดนโยบาย และการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งมีประเด็นด้านระบบบริหารจัดการ และการให้บริการของระบบประกันภัยสุขภาพ ด้านประกันภัยและความคุ้มครอง และการนำข้อเสนอไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมตามกฎระเบียบข้อเสนอการประกันสุขภาพพื้นฐานภาคบังคับและตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: นโยบายประกันภาครัฐ; หลักประกันคุณภาพ; การบริหารจัดการ; ประกันสุขภาพเอกชน

Abstract

Most people who receive public medical benefits and National Health Security Office rights users wish to have an alternative to receive medical services without limitation to medical facilities. No quality limit and how to

*Received August 9, 2021; Revised September 4, 2021; Accepted September 6, 2021

treat as well as drug restrictions and are willing to consider options for additional medical expenses or additional health insurance.

Therefore, all agencies involved must jointly integrate policymaking and establishing legal entities. To be the center of underwriting management Policy formulation and consideration of compensation by driving concrete action which has management system issues as well as the services of the health insurance system, Insurance and coverage, including the implementation of the proposal in accordance with the regulations, compulsory basic health insurance proposals and functions of the relevant authorities

Keywords: Public Insurance Policy; Quality Assurance; Management; Health insurance private sector

บทนำ

ประเทศไทยมีระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลครอบคลุมประชาชนในประเทศแต่ละกลุ่มประชากรตามสิทธิที่รัฐกำหนดเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย การจัดตั้งเกี่ยวกับประกันภัยครั้งแรก คือ "พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. 130" เมื่อปี พ.ศ. 2454 จากสวัสดิการรักษาพยาบาลของรัฐทั้งสามระบบหลักที่รัฐจัดให้ประชาชนไทย ทั้งสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สิทธิตามสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ และสิทธิจากกองทุนประกันสังคมนั้น(สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2564) มีจุดเริ่มต้นกลุ่มเป้าหมาย ความคุ้มครอง การบริหารจัดการ และการเงินของหน่วยงานที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน ระบบสุขภาพในประเทศไทย ทั้ง 3 ระบบมีรูปแบบที่แตกต่างกันและอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความ “เหลื่อมล้ำ” ที่ชัดเจนของสิทธิประโยชน์และคุณภาพในการรักษาพยาบาลระหว่างสิทธิทั้ง 3 ระบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2563)

1) ภาระค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลที่ต่างกัน ระบบประกันสังคมเป็นระบบเดียวที่ผู้ประกันตนมีภาระค่าใช้จ่าย โดยร่วมจ่ายกับนายจ้างและภาครัฐ ในขณะที่สิทธิตามระบบราชการและระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติผู้ได้รับสิทธิไม่มีภาระค่าใช้จ่าย

2) สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลที่ได้ในแต่ละกลุ่มก็ยังคงแตกต่างกัน เช่น ผู้ใช้สิทธิสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการสามารถรับบริการจากสถานพยาบาลของรัฐได้ทุกแห่ง เนื่องจากเป็นระบบการจ่ายตามจริง ในขณะที่อีก 2 ระบบนั้นมีข้อจำกัดในการเข้า

รับบริการ เนื่องจากต้องขึ้นทะเบียนกับสถานพยาบาลที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพราะเป็นระบบการเหมาจ่ายรายหัว เป็นต้น

3) คุณภาพในการรักษาพยาบาลแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละกองทุนมีอัตราการเบิกจ่ายในการรักษาพยาบาลที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะระหว่างสิทธิตามระบบข้าราชการที่มีการเบิกจ่ายตามจริง กับระบบประกันสังคมและสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่เป็นการเหมาจ่ายรายหัว และแม้แต่ในกรณีของผู้ป่วยในที่มีการจ่ายตามโรค อัตราการเบิกจ่ายก็ยังคงต่างกัน ทำให้สถานพยาบาลมีการปฏิบัติต่อผู้ป่วยของแต่ละสิทธิที่แตกต่างกัน

จากประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันนี้ จึงก่อให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบ และอยู่ภายใต้การดูแลหน่วยงานที่มีความแตกต่างกัน อันได้แก่ สิทธิจากกองทุนหลักประกันแห่งชาติ (สปสช) สิทธิกองทุนประกันสังคมสิทธิสวัสดิการข้าราชการ สิทธิสวัสดิการรัฐวิสาหกิจ พนักงานปกครองท้องถิ่น (สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจ กระทรวงการคลัง, 2561) สิทธิอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 ทำให้การบริหารงบประมาณ ขาดประสิทธิภาพ และขาดความเสถียรภาพ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจขาดความมั่นคง และยั่งยืน ดังนั้นระบบการประกันสุขภาพแบบหลัก โดยต้องคำนึงถึงกฎหมายและระเบียบของสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการก่อน (Academic focus, 2564)

ประเด็นสภาพทั่วไปของประกันสุขภาพเอกชนในระบบประกันสุขภาพแบบหลักในประเทศไทย

รัฐบาลทุกสมัยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสวัสดิการของไทยให้มีประสิทธิภาพ ทั่วถึง เพียงพอ และครอบคลุมปัจจัยสี่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่การดำรงชีวิตของประชาชนไทย โดยในด้านการสาธารณสุขนั้น รัฐบาลได้จัดให้มีระบบการให้บริการสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลที่มีมาตรฐาน ประชาชนเข้าถึงได้ โดยมีองค์กรกำกับดูแลซึ่งดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อจัดการให้มีระบบการรักษาพยาบาลที่มีมาตรฐาน นอกจากนี้ เพื่อให้มีความชัดเจนและครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มและลดการเบิกจ่ายเงินซ้ำซ้อน จึงได้แบ่งสิทธิที่จะได้รับบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนไทย ออกเป็น (1) สิทธิจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) (2) สิทธิจากกองทุนประกันสังคม (3) สิทธิจากสวัสดิการข้าราชการ (4) สิทธิจากสวัสดิการรัฐวิสาหกิจ พนักงานปกครองส่วนท้องถิ่น และ (5) สิทธิอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545,15)

ดังนั้นความเห็นของผู้เขียนจึงมีประเด็นความเห็นที่สอดคล้องกับเรื่องประกันสุขภาพเอกชนในระบบประกันสุขภาพคือ สิทธิการรักษาพยาบาลที่ประชาชนไทยได้รับสวัสดิการจากรัฐบาล รวมแล้วเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ครอบคลุมประชากรร้อยละ 99 ของประชาชนไทย อย่างไรก็ตาม แต่ละกลุ่มมีสวัสดิการรักษาสุขภาพที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ที่เหมาะกับสมาชิกในแต่ละกลุ่ม โดยส่วนใหญ่การใช้สิทธิจะไม่ทับซ้อนกัน ทั้งนี้ สิทธิจากสวัสดิการข้าราชการให้ความคุ้มครองแก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และครอบครัว ประมาณ 5 ล้านคน สิทธิจากกองทุนประกันสังคมให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนประมาณ 12 ล้านคน และสิทธิที่ได้รับจากกองทุน สปสช. ให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนที่นอกเหนือจากสิทธิดังกล่าวข้างต้นมีจำนวนมากถึง 48 ล้านคน ใน 5 กลุ่มใหญ่ ประชาชนจะสามารถใช้ได้เพียงแค่สิทธิเดียวโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) สิทธิข้าราชการ

ระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ ผู้มีสิทธินั้นจะต้องเป็นข้าราชการและลูกจ้างประจำ ซึ่งได้รับเงินเดือน หรือค่าจ้างประจำจากเงินงบประมาณรายจ่ายหมวดเงินเดือน และค่าจ้างประจำของ กระทรวง ทบวง กรม (ปัจจุบัน คืองบบุคลากร) โดยข้าราชการซึ่งได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณ รายจ่ายหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำประกอบด้วย 1) ข้าราชการพลเรือน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน 2) ข้าราชการครู ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู 3) ข้าราชการฝ่ายตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ 4) ข้าราชการฝ่ายอัยการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ 5) ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย 6) ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายรัฐสภา 7) ข้าราชการตำรวจ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตำรวจ 8) ข้าราชการทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร 9) ข้าราชการการเมือง ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง ทั้งนี้ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานองค์กรของรัฐ พนักงานราชการจึงมิใช่ผู้มีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล สำหรับกรณีของลูกจ้างประจำนั้น จะเป็นผู้มีสิทธิก็ต่อเมื่อได้รับค่าจ้างจากเงินงบประมาณรายจ่าย หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำเท่านั้น กรณีลูกจ้างชาวต่างประเทศซึ่งจะเป็นผู้มีสิทธิได้ก็ต่อเมื่อผ่านเงื่อนไข 2 ข้อ คือ ค่าจ้างได้รับจากเงินงบประมาณรายจ่าย และ สัญญาจ้างมิได้ระบุเกี่ยวกับการช่วยเหลือในด้านการรักษาพยาบาลไว้ นอกจากนี้ ยังมีกรณีผู้รับบำนาญหรือเบี้ยหวัด ที่จะถือว่าเป็นผู้มีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล นอกจากนี้ พระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการนี้ ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิดังกล่าวนอกจากจะมีสิทธิได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลสำหรับตนเองแล้วยังมีสิทธิได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลสำหรับบุคคลใน

ครอบครัว ประกอบด้วย บิดา มารดา คู่สมรส และบุตรที่อายุไม่เกิน 20 ปี จำนวนไม่เกิน 3 คนได้ด้วย

ปัจจุบันระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการอ้างอิงตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 โดยใช้จ่ายเงินจากงบประมาณของรัฐบาล รับผิดชอบโดยกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ซึ่งผู้ที่ได้รับสิทธิจากสวัสดิการข้าราชการในปี 2561 มีจำนวน 5,053,330 คน เพิ่มจากปี 2560 ที่มีผู้ได้รับสิทธิ 4,939,627 คน ที่อัตราเพิ่มร้อยละ 2.30 ซึ่งระบบสวัสดิการนี้เป็นระบบปลายเปิดที่ไม่มีการกำหนดเพดานวงเงินสูงสุด หรือเป็นระบบที่จ่ายตามค่าใช้จ่ายจริงที่มีการเรียกเก็บ (Fee for Service) ร่วมกับการใช้เกณฑ์กลุ่มวินิจฉัยโรคร่วม (Diagnosis Related Group: DRG) ในกรณีของผู้ป่วยใน (In-Patient) ส่วนกรณีผู้ป่วยนอก (Out-Patient) มีการควบคุมการเบิกจ่ายภายใต้ระบบบัญชียาหลักแห่งชาติ (National Lists of Essential Medicine: NLEM)

2) สิทธิจากกองทุนประกันสังคม

ระบบสิทธิจากกองทุนประกันสังคมรับผิดชอบโดยสำนักงานประกันสังคม (สปส.) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กระทรวงแรงงาน, 2564) โดยผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 จะมีสิทธิในด้านการรักษาพยาบาลและอื่น ๆ โดยจะต้องเป็นลูกจ้างซึ่งมีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดและเป็นผู้จ่ายเงินสมทบตามมาตรา 46 สิทธิที่ว่านี้เป็นสิทธิที่รัฐจัดให้ (Entitlement) ลูกจ้าง ไม่ใช่ “สิทธิของประชาชน” ทั้งหมด เป้าหมายของสิทธิด้านสุขภาพระบบประกันสังคมเกิดจากแนวคิดของการพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชนที่เป็นลูกจ้างเพื่อให้เป็นหลักประกันและคุ้มครองความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยแบ่งเป็นกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน

กองทุนประกันสังคม จะให้ความคุ้มครองและหลักประกันแก่ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนที่ได้รับอันตราย เจ็บป่วย ทุพพลภาพหรือเสียชีวิตที่ไม่ใช่จากการทำงาน รวมทั้งการคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพและว่างงาน ตามกฎหมายประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน จะให้ความคุ้มครองและหลักประกันแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตราย เจ็บป่วย ทุพพลภาพหรือเสียชีวิตจากการทำงานตามกฎหมายเงินทดแทน โดยมีแหล่งเงินทุนจากนายจ้างฝ่ายเดียว บริหารจัดการโดยสำนักงานกองทุนเงินทดแทน ในการจ่ายเงินค่าบริการด้านสุขภาพดังกล่าวกับโรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานประกันสังคม

3) สิทธิที่ได้รับจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

ระบบ “สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ” หรือ “สิทธิ 30 บาท” หรือ “สิทธิบัตรทอง”รับผิดชอบโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มที่ไม่มีสิทธิ การรักษาจากระบบประกันสุขภาพของภาครัฐอื่น สิทธิตามระบบราชการและสิทธิจากกองทุนประกันสังคมก็เหมือน เมดิแคร์ (Medicare) และเมดิเคด (Medicaid) ที่มีมานานแล้ว แต่ไม่ครอบคลุมคนไทยจำนวนมากที่เหลือ จึงได้เกิดกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือที่รู้จักกันในชื่อสิทธิ 30 บาทรักษาทุกโรค หรือ สิทธิบัตรทอง ซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายที่คุ้มครองประชาชนไทยที่ไม่ได้รับสิทธิตามระบบข้าราชการหรือสิทธิจากกองทุนประกันสังคม หรือสิทธิสวัสดิการรัฐวิสาหกิจ หรือสิทธิหน่วยงานรัฐอื่นๆ ให้มีสิทธิเข้าถึงบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การป้องกันโรค การตรวจวินิจฉัยโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต รวมถึงบริการทางการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกตามกฎหมายประกอบโรคศิลปะ ตามที่คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติประกาศกำหนด โดยประเทศไทยได้ดำเนินการโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตั้งแต่ปี 2545 ภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เพื่อมุ่งลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของครัวเรือนและประชาชนไม่ให้ประสบปัญหาทางการเงินจากภาระค่าใช้จ่ายเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ดังที่ระบุในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติฯ ที่ว่า“บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยคณะกรรมการอาจกำหนดให้ผู้เข้ารับบริการสาธารณสุขต้องร่วมจ่ายค่าบริการในอัตราที่กำหนดให้แก่หน่วยบริการในแต่ละครั้งที่เข้ารับการบริการ เว้นแต่ผู้ยากไร้หรือบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ไม่ต้องจ่ายค่าบริการ” ในปี 2561 มีผู้มีสิทธิตามกองทุน สปสช. จำนวน 47,802,669 ราย ทั้งนี้ระบบสิทธิหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติกับระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ เป็นระบบที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายจากภาครัฐ แต่สิทธิจากกองทุนประกันสังคม เป็นระบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมจ่าย ในการรับผิดชอบตนเอง โดยถือว่าเป็นการประกันตนเอง ซึ่งมีส่วนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเป็นบางส่วน

4) สิทธิพนักงานปกครองส่วนท้องถิ่น

ระบบสิทธิพนักงานปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ดูแลระบบ ออกกฎระเบียบและข้อบังคับ โดยจะเป็นการตั้งเบิกงบจากต้นสังกัดโดยตรง อันได้แก่ องค์การบริการส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ยกเว้นกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งจะแตกต่างจากสิทธิของข้าราชการพลเรือนซึ่งบริหารจัดการโดยกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลังโดยตรง เนื่องจากระบบของสิทธิพนักงานปกครองส่วนท้องถิ่น จะมี

คณะอนุกรรมการบริหารระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลของพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเสนอเรื่องการกำหนดแนวทางปฏิบัติการเบิกงบค่ารักษาพยาบาลประเภทผู้ป่วยในสิทธิสวัสดิการรักษาพยาบาลของพนักงานส่วนท้องถิ่น และคาดการณ์ค่าใช้จ่ายกรณีจำนวนผู้มีสิทธิที่จะเพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดยการรักษาพยาบาลพนักงานและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เดิมท้องถิ่นแต่ละแห่งจะบริหารจัดการค่ารักษาพยาบาลเอง

นอกจากสิทธิดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีสวัสดิการของหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ซึ่งมีหน่วยงานนั้น ๆ เป็นผู้ดูแล โดยเป็นสวัสดิการเบิกค่ารักษาโรงพยาบาลรัฐของหน่วยงานรัฐสังกัดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ข้าราชการ ซึ่งคุ้มครองบริการรักษาพยาบาลให้กับพนักงานหน่วยงานรัฐต่าง ๆ เช่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หน่วยงานรัฐที่จัดตั้งตาม พ.ร.บ. เฉพาะ ฯลฯ และอาจคุ้มครองถึงบุคคลในครอบครัวด้วย ทั้งนี้ ขึ้นกับระเบียบของแต่ละหน่วยงาน ได้แก่ บริษัท การบินไทย จำกัด บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น

5) การประกันภัยสุขภาพภาคเอกชน

การประกันภัยสุขภาพภาคเอกชน จะมีความแตกต่างจากสวัสดิการจากภาครัฐ คือ ประชาชนสามารถบริหารความเสี่ยงด้านสุขภาพได้ตามที่ต้องการ ไม่ถูกจำกัดสิทธิในการเข้ารับการรักษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรฐานทางการแพทย์ สามารถเข้ารับการรักษาได้ทั้งโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน รวมถึงสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน โดยการประกันภัยสุขภาพของภาคเอกชน เป็นการดำเนินการ รับประกันภัยสุขภาพโดยบริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัย โดยมีรูปแบบการประกันภัย 2 แบบหลัก ๆ กล่าวคือ 1) การประกันภัยสุขภาพ ที่ให้ความคุ้มครองการรักษาพยาบาลแก่ผู้เอาประกันภัยที่เกิดจากการเจ็บป่วยจากโรคภัย และ 2) การประกันภัยอุบัติเหตุ ที่คุ้มครองการรักษาพยาบาลการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ โดยมีลักษณะการคุ้มครองผลประโยชน์ 3 ประเภท คือ 1) ผลประโยชน์ชดเชยสำหรับผู้ป่วยภายในโรงพยาบาล (In-Patient Department: IPD) คือ ผลประโยชน์สำหรับบริการเกี่ยวกับการพักรักษาเป็นคนไข้ภายในโรงพยาบาล อันเป็นผลมาจากความบาดเจ็บหรือความเจ็บป่วย เช่น ค่าห้องพัก ค่าอาหาร ค่าปรึกษาแพทย์ ค่ายารักษาโรค ค่ารถพยาบาลและอุปกรณ์อื่น ๆ และค่าบริการห้องผ่าตัดต่าง ๆ เป็นต้น 2) ผลประโยชน์ชดเชยสำหรับผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล (Out-patient Department: OPD) คือ ผลประโยชน์สำหรับบริการเกี่ยวกับการรักษาทางการแพทย์ในโรงพยาบาล หรือคลินิกที่มีแพทย์ผู้มีใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์ประจำอยู่ โดยไม่ต้องพักรักษาตัวเป็นคนไข้ใน เมื่อผู้เอาประกันภัยได้รับบาดเจ็บเล็ก ๆ น้อย ๆ และสามารถรักษาโดยไม่ต้องใช้เวลานาน หรือไม่ต้องใช้เครื่องมือทางการแพทย์เฉพาะโรค 3) ผลประโยชน์

เพิ่มเติมอื่น ๆ ผลประโยชน์ประเภทนี้แตกต่างกันไปตามสัญญาการคุ้มครองเฉพาะประเภท การรักษาพยาบาล ได้แก่ การคุ้มครองการคลอดบุตร การรักษาทันตกรรมการดูแลรักษาโดยพยาบาลพิเศษ การเจ็บป่วยหรือการเจ็บป่วยที่มีค่าใช้จ่ายสูง

ประชาชนสามารถบริหารความเสี่ยงด้านสุขภาพได้ตามที่ต้องการ ไม่ถูกจำกัดสิทธิในการเข้ารับการรักษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรฐานทางการแพทย์ สามารถเข้ารับการรักษาได้ทั้งโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน รวมถึงสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน โดยมีรูปแบบการประกันภัย 2 แบบหลัก ๆ กล่าวคือ 1) การประกันภัยสุขภาพ 2) การประกันภัยอุบัติเหตุ

ประเด็นการบริหารความเสี่ยง

1) การบริหารความเสี่ยงของประกันภัยของเอกชน

การประกันภัยเป็นธุรกิจที่เชี่ยวชาญในด้านการบริหารความเสี่ยงให้กับประชาชนผู้มีความต้องการโอนความเสี่ยงภัยในส่วนที่ไม่สามารถรับไว้เองได้ให้กับองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าเป็นผู้บริหารจัดการแทนโดยตอบแทนด้วยเบี้ยประกันภัย ซึ่งเมื่อเกิดเหตุที่ได้รับความเสียหาย ประกันภัยจะดำเนินการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนเงินที่ประชาชนได้เอาประกันภัยไว้ หรือหากเปรียบเทียบง่าย ๆ คือเมื่อเกิดเหตุต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล บริษัทประกันภัยจะจ่ายค่ารักษานั้นให้ แม้ว่าผู้เข้ารับการรักษาจะจ่ายจำนวนเงินเบี้ยประกันภัยมาเพียงเล็กน้อยก็ตาม เพราะการประกันภัยคือการบริหารความเสี่ยงโดยการที่มีผู้เอาประกันภัยจำนวนมากมาร่วมแบ่งความเสี่ยงร่วมกัน บริษัทประกันภัยซึ่งบริษัทประกันภัยจะต้องคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

1.1) การดำรงเงินกองทุน จะต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยอัตราส่วนที่ แต่ละบริษัทประกันวินาศภัยและประกันชีวิตดำรงไว้จะเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำคัญต่อฐานะและ ความมั่นคงของบริษัทด้วย แต่ละบริษัทจึงรักษาฐานะทางการเงินให้อยู่ในระดับสูง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชน โดยอัตราส่วนความเพียงพอของเงินกองทุนที่ต้องดำรงตามกฎหมาย สำนักงาน คปภ. ได้กำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการดำรงเงินกองทุนตามระดับความเสี่ยง (Risk Based Capital: RBC) ให้บริษัทดำรงเงินกองทุนให้เพียงพอที่จะรองรับความเสี่ยงประเภทต่าง ๆ ได้

1.2) การประกันภัยต่อ บริษัทประกันภัยหลาย ๆ แห่งสามารถรับประกันภัยรายใหญ่ ๆ ได้เพราะมีระบบประกันภัยต่อ บริษัทประกันภัยจึงไม่ต้องรับความเสี่ยงภัยไว้เองทั้งหมด กล่าวคือ เมื่อใดที่บริษัทประกันภัยเห็นว่าจำนวนเงินเอาประกันภัยรายใดรายหนึ่งรวมกันแล้ว สูงเกินกว่าที่จะรับไว้เองได้ทั้งหมด ก็จะนำส่วนที่เกินกำลังที่จะรับความเสี่ยงภัยนั้นไปประกันภัยต่อกับบริษัทประกันภัยอื่น ๆ ซึ่งหากรวมบริษัทประกันภัย

ในประเทศทั้งหมดเพื่อกระจายความเสี่ยงภัยแล้วยังไม่เพียงพอ ก็จะโอนความเสี่ยงภัยไปยังบริษัทประกันภัยต่อต่างประเทศ ซึ่งฐานะความมั่นคงทางด้านการเงินของบางบริษัทมีมากกว่าเงินงบประมาณแต่ละปีของภาครัฐเป็นจำนวนเงินหลายเท่า เพราะการเก็บเบี้ยประกันภัยมาเป็นระยะเวลายาวนานและมีความแข็งแกร่งทางด้านการเงินสูง โดยยกตัวอย่างบริษัทประกันภัยต่อต่างประเทศที่รับดำเนินการรับความเสี่ยงภัยรายใหญ่ที่สุดของรัฐคือ Munich Reinsurance Company และ Swiss Re Asia Pte. Ltd.

กล่าวโดยสรุป ในปีเดียวกันบริษัทประกันภัยไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยทุกคนเพราะมีความเป็นไปได้ยากที่จะเกิดเหตุทั้งหมด แต่เนื่องจากทุกอย่างมีความเป็นไปได้ในทางสถิติ แม้จะมีความเป็นไปได้ยาก แต่ก็มีโอกาสเกิดขึ้น ดังนั้น การที่บริษัทประกันภัยรับโอนความเสี่ยงภัยมาจากผู้เอาประกันภัย

2) การบริหารความเสี่ยงด้วยการประกันภัยของเอกชนที่โอนความเสี่ยงจากภาครัฐ

แนวคิดต้นแบบที่ภาครัฐโอนความเสี่ยงภัยส่วนหนึ่งที่รัฐต้องแบกรับเองในแต่ละปีมาให้ภาคเอกชนดำเนินการบริหารจัดการแทน โดยการกำกับและดูแลอย่างเข้มงวดนั้น แนวคิดของการโอนความเสี่ยงด้านการประกันภัยสุขภาพสำหรับผู้ได้รับสวัสดิการของภาครัฐไม่ใช่โครงการแรกที่ภาคเอกชนดำเนินการ โดยปัจจุบันที่รัฐบาลได้โอนความเสี่ยงภัยส่วนหนึ่งที่รัฐต้องแบกรับจากเงินชดเชยให้แก่เกษตรกรเมื่อเกิดภัยพิบัติ มาในรูปแบบของการดำเนินโครงการประกันภัยพืชผล โดยเป็นการบริหารความเสี่ยงส่วนเพิ่ม ดังปรากฏในการประกันภัยข้าวนาปี และการประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการออกกฎหมายบังคับใช้ให้เจ้าของรถจะต้องมีการประกันภัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 หรือที่รู้จักกันประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ ด้วยสาเหตุที่การประกันภัยเป็นรูปแบบหนึ่งที่องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ใช้ในการบริหารความเสี่ยง การโอนความเสี่ยงให้กับบริษัทรับประกันภัยจึงเป็นการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีโดยสามารถกำหนดจำนวนเงินที่สามารถรับเสี่ยงภัยไว้เองและการโอนความเสี่ยงภัยไปยังบริษัทรับประกันภัยต่ออย่างเป็นระบบ ซึ่งรัฐบาลก็ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สามารถเลือกจัดการความเสี่ยงได้โดยการทำประกันภัยเช่นเดียวกัน โดยสามารถเทียบเคียงแนวคิดที่เคยดำเนินการเป็นรูปธรรม ซึ่งการบริหารความเสี่ยงด้วยการประกันภัยของเอกชนที่โอนความเสี่ยงจากภาครัฐมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1) โครงการประกันภัยพืชผลโครงการประกันภัยพืชผลเป็นโครงการที่บูรณาการร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่มีความเข้มแข็ง ดังนั้น การบริหารจัดการในรูปแบบของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้มีการพัฒนาเป็นรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ สร้างความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลทุกอย่างระหว่าง

หน่วยงาน และเป็นการประกันภัยพืชผลเป็นการบูรณาการความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านการเงิน และบรรเทาความเสียหายเมื่อประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ และในส่วนของรูปแบบการรับประกันภัย เป็นความร่วมมือของบริษัทประกันวินาศภัยที่ร่วมโครงการ โดยการมอบหมายให้สมาคมประกันวินาศภัยไทยเป็นผู้บริหารโครงการทั้งในด้านการเป็นคนกลางประสานงานจากภาครัฐ และการรับเบี้ยประกันภัย จ่ายค่าสินไหมทดแทน รวมถึง การประสานจัดหาประกันภัยต่อกับต่างประเทศ โดยเฉพาะการบริหารความเสี่ยงในด้านการรับประกันภัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่สมาคมประกันวินาศภัยไทยได้มีการจัดหาบริษัทรับประกันภัยต่อ (Reinsurance) ที่มีความน่าเชื่อถือและมีความมั่นคงเป็นที่ยอมรับของทั่วโลก เพื่อมารับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจนเกินกว่าความสามารถของบริษัทรับประกันภัยในประเทศ

ดังนั้นเบี้ยประกันภัยและความคุ้มครองมีพัฒนาการที่ดีอย่างต่อเนื่อง คือ เบี้ยประกันภัยลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีพื้นที่ ๆ เอาประกันภัยเพิ่มขึ้น ส่วนความคุ้มครองก็มีการเพิ่มประเภทภัยที่ให้ความคุ้มครองและจำนวนเงินความคุ้มครอง เช่น เพิ่มภัยที่ให้ความคุ้มครองนอกเหนือจากภัยน้ำท่วมหรือฝนตกหนัก ภัยแล้ง ฝนแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง ลมพายุหรือพายุไต้ฝุ่น ภัยอากาศหนาวหรือน้ำค้างแข็ง ลูกเห็บ ไฟไหม้ เป็นภัยสำหรับความเสียหายที่เกิดจากศัตรูพืชหรือโรคระบาด โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2555 และเพิ่มภัยช้างป่า ในปี 2562 และจำนวนเงินความคุ้มครองก็เพิ่มขึ้น จาก 1,111 บาท/ไร่ สำหรับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ มาเป็น 1,260 บาท/ไร่ และกรณีความเสียหายจากศัตรูพืชหรือโรคระบาด เพิ่มจาก 555 บาท เป็น 650 บาท/ไร่ (สมาคมประกันวินาศภัยไทย, 2562)

3) การประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ

ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 มีผลบังคับใช้เป็นต้นมา สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (เดิมคือกรมการประกันภัย) ร่วมกับสมาคมประกันวินาศภัยไทย ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอเพื่อพัฒนาและปรับปรุงเรื่องต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมโดยยึดเจตนารมณ์ของกฎหมายและคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยได้มีการออกคำสั่ง นายทะเบียนเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความคุ้มครอง และอัตราเบี้ยประกันภัยอย่างต่อเนื่อง

อัตราเบี้ยประกันภัย ได้มีการปรับปรุงอัตราเบี้ยประกันภัย ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความเสี่ยงภัยที่แท้จริงของแต่ละประเภทรถ โดยนำสถิติการรับประกันภัยมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงอัตราเบี้ยประกันภัยในแต่ละครั้ง จากเดิมอัตราเบี้ยประกันภัยรถยนต์ ตาม พ.ร.บ. เป็นอัตราเบี้ยประกันภัยขั้นสูง แต่ปรากฏว่าในทางการตลาดมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง จึงได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นอัตราเบี้ยประกันภัยแบบคงที่ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2551 ทั้งนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราเบี้ยประกันภัยหลายครั้ง

ล่าสุดได้มีคำสั่งนายทะเบียนที่ 1/2551 ลงวันที่ 4 มกราคม 2551 เรื่อง กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยรถ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เริ่มใช้บังคับ 1 มีนาคม 2551 ซึ่งคำสั่งนายทะเบียนดังกล่าวได้มีการปรับลดเบี้ยประกันภัยรถบางประเภทที่มีความเสียหายไม่มากนัก โดยคำนึงถึงหลักพื้นฐานของการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ คือ “ไม่กำไร – ไม่ขาดทุน” จำนวนเงินความคุ้มครอง เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับความคุ้มครองตามความเสียหายที่แท้จริง จึงได้ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนของความเสียหายเบื้องต้นและค่าสินไหมทดแทนในแต่ละกรณีให้มีความคุ้มครองที่เหมาะสม โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งความคุ้มครองมีทั้งจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นและรายการที่เพิ่มขึ้น

ดังนั้นภาครัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง ก็ส่งผลให้ประชาชนตระหนักถึงความเสี่ยง จึงมีความสนใจการทำประกันภัยเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองความเสี่ยง จึงทำให้มีหน่วยของความเสี่ยงภัยที่คล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถคำนวณความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยอาศัยกฎว่าด้วยจำนวนมาก (Law of Large Numbers) ถ้าหากมีหน่วยความเสี่ยงภัยที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน (Homogeneous Risks) เป็นจำนวนมากพอ ผู้รับประกันภัยก็จะสามารถคำนวณความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้ค่อนข้างแม่นยำ ทั้งในแง่ของความถี่ และความรุนแรงโดยเฉลี่ยของความเสียหายที่จะเกิดขึ้น (Average Frequency and Average Severity of Loss) เบี้ยประกันภัยจึงสามารถลดลงได้ และเพิ่มความคุ้มครองให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้ตามตัวอย่างโครงการประกันภัยข้าวนาปี และประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ (พ.ร.บ.) ซึ่งต้องใช้เวลาการเก็บสถิติในระยะเวลาหนึ่ง รวมถึงประกันภัยยังมีการบริหารความเสี่ยงเบี้ยประกันภัยที่ได้รับมาจากประชาชนและภาครัฐโดยการจัดทำการประกันภัยต่อ (Reinsurance) ซึ่งเป็นวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงภัยอย่างหนึ่งในหลาย ๆ วิธีที่บริษัทประกันภัยเลือกใช้ในการโอนหรือกระจายส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของภัยที่รับเอาไว้ไปให้บริษัทอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นรายเดียวหรือหรือหลายรายก็ได้ เพื่อให้เหลือความรับผิดอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับฐานะการเงินของบริษัท และเพื่อป้องกันมิให้ได้รับผลกระทบในเรื่องของเสถียรภาพทางการเงินหากเกิดความเสียหายขึ้นมา ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายย่อมแน่นอนว่าบริษัทประกันภัยสามารถมีเงินชดใช้ให้ได้ทุกครั้ง (คณะกรรมาธิการการสาธารณสุข วุฒิสภา, 2564)

ประเด็นการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของประกันสุขภาพเอกชนในระบบประกันสุขภาพแบบหลักในประเทศไทย ที่เหมาะสมกับการดำเนินการด้านสุขภาพใน

ประเทศไทย การบริหารจัดการ รูปแบบการประกันภัย รวมถึงกฎหมาย กฎระเบียบ มีประเด็นที่จะนำเสนอดังต่อไปนี้

1) ด้านระบบบริหารจัดการ และการให้บริการของระบบประกันภัยสุขภาพ

ระบบประกันสุขภาพโดยอาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหา พบว่าการบริหารจัดการ และการให้บริการของระบบประกันภัยสุขภาพมีความเป็นไปได้ในหลายทางเลือก โดยที่ผู้เขียนได้ประมวลผลความเป็นไปได้แล้วมีความเห็นว่า ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด คือ การบริหารความเสี่ยงแบบขั้นบันได โดยการโอนความเสี่ยงส่วนหนึ่งมาให้ภาคเอกชนบริหาร และภาครัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยให้กับทั้งผู้มีสิทธิจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และสิทธิตามสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลข้าราชการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำของทั้งสองระบบ โดยที่ยังคงอยู่ในรูปแบบเดิมแต่เป็นการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่แต่ละหน่วยงานสร้างมา ก่อให้เกิดวิวัฒนาการด้านสุขภาพ เป็นการบูรณาการสิ่งที่ดีของแต่ละฝ่าย และลดจุดด้อย โดยเสนอรูปแบบการรับประกันภัย

2) ด้านประกันภัยและความคุ้มครอง

ภายใต้การประกันภัยสุขภาพขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดกรอบการพิจารณาโดยมีรายละเอียดของข้อเสนอด้านประกันภัยและความคุ้มครองระบบประกันภัยสุขภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอเบี้ยประกันภัยนั้นฐานข้อมูลมีไม่เพียงพอต่อการประมาณการค่าใช้จ่ายในภาพรวมที่เป็นประชากรกว่าร้อยละ 90 ของประเทศ และยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของกรมบัญชีกลางสำหรับสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ และข้อมูลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสำหรับสิทธิการรักษาพยาบาลจากสิทธิจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดังนั้น จึงยังไม่สามารถกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่สะท้อนความเสี่ยงภัยที่แท้จริงได้ จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณานำเสนอในโอกาสต่อไป ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าหากคำนวณจากต้นทุนค่ารักษาพยาบาล ที่เบิกจ่ายเฉพาะค่ารักษาพยาบาลของผู้มีสิทธิได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลจากภาครัฐ การกำหนดเบี้ยประกันภัย ควรจะใช้วิธีการคำนวณต้นทุนค่ารักษาพยาบาลตามสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลที่อ้างอิงจากหลักเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัย รวมค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการโครงการฯ รวมทั้ง การประกันภัยสุขภาพนั้นธุรกิจประกันวินาศภัยจะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ในอัตราร้อยละ 7 เงินสมทบเข้ากองทุนประกันวินาศภัยในอัตราร้อยละ 0.25 ของเบี้ยประกันภัย และเงินสมทบคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยในอัตราที่สำนักงาน คปภ. กำหนด ดังนั้น จึงควรมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นข้อยกเว้นการจัดเก็บดังกล่าว

3) การนำข้อเสนอไปปฏิบัติเป็นรูปธรรม

กฎระเบียบ ข้อเสนอการประกันสุขภาพพื้นฐานภาคบังคับนี้ จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ และอนุบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นการให้สวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้การดำเนินการสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่นเดียวกับการกำหนดกฎหมายของประเทศเยอรมันที่สภากลาง Bundestag ได้ประกาศใช้กฎหมาย The e-Health Act ที่กำหนดเส้นตายให้มีการใช้บัตรสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ภายในปลายปี 2018 หรือประเทศเนเธอร์แลนด์ที่ได้ออกกฎหมายเพื่อการดำเนินการ 2 ฉบับ ได้แก่ Health Insurance Act ฉบับปี ค.ศ. 2006 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาการเจ็บป่วย และ Health Care Market Regulation Act ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลระยะยาว

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการผลักดันและนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่บริหารระบบค่ารักษาพยาบาลในปัจจุบันควรร่วมกันกำหนดรูปแบบและจัดหาผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านมากำหนดโครงสร้างขององค์กรที่บริหารโครงการ คือศูนย์บริหารการรับประกันภัยและพิจารณาจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อให้ประเทศชาติได้รับประโยชน์สูงสุด โดยอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินการโครงการแต่ละหน่วยงาน

ดังนั้นหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมบูรณาการกำหนดนโยบายและจัดตั้งนิติบุคคลตามกฎหมาย เพื่อเป็นศูนย์กลางบริหารการรับประกันภัย การกำหนดนโยบาย และการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนสิทธิตามสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลข้าราชการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำของทั้งสองระบบ โดยที่ยังคงอยู่ในรูปแบบเดิมแต่เป็นการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่แต่ละหน่วยงานสร้างมา ก่อให้เกิดวิวัฒนาการด้านสุขภาพ เป็นการบูรณาการสิ่งที่ดีของแต่ละฝ่าย และลดจุดด้อย โดยเสนอรูปแบบการรับประกันภัย

สรุป

ประเทศไทยมีระบบบริการสุขภาพที่ดีและมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน มีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติทำสัญญากับเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิทำให้เกิดการใช้บริการสุขภาพและผลประโยชน์ต่อประชาชนในรูปแบบที่เอื้อประโยชน์ต่อคนจน (pro-poor) ระบบการจ่ายเงินแบบปลายปิดช่วยควบคุมค่าใช้จ่ายและเพิ่มประสิทธิภาพ ชุดสิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุมและการขยายชุดสิทธิประโยชน์ให้ครอบคลุมการรักษาราคาแพงแต่มี

ความคุ้มค่ายิ่งช่วยป้องกันความเสี่ยงทางการเงินและช่วยลดภาวะล้มละลายทางการเงินและกลายเป็นครัวเรือนยากจนจากค่ารักษาพยาบาล

อนึ่ง การประกันสุขภาพเอกชนในระบบประกันสุขภาพแบบหลักในประเทศไทยได้มีการประมวลองค์ความรู้จากการประกันภัยสุขภาพพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลจากภาครัฐ (การประกันภัยสุขภาพภาคบังคับ) ทำให้ประชาชนผู้ได้รับสวัสดิการรักษาพยาบาลราชการ และ ผู้ใช้สิทธิ สปสช. และมีทางเลือกในการเข้ารับบริการทางการแพทย์โดยไม่จำกัดสถานพยาบาล ไม่จำกัดคุณภาพ และวิธีการรักษา ตลอดจนข้อจำกัดเรื่องยา รวมถึงได้นำเสนอการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านสภาพทั่วไปของประกันสุขภาพเอกชนในระบบประกันสุขภาพแบบหลักในประเทศไทย ด้านการบริหารความเสี่ยง และการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ และอนุบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่ลดความเลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้ระบบประกันภัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงของประเทศ โดยการนำการประกันภัยเอกชนมาใช้ในระบบประกันสุขภาพแบบหลักในประเทศไทย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างความเป็นธรรมแบบยั่งยืน และเสมอภาค

2. สร้างเสถียรภาพด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนและมีมาตรฐานเดียวกัน

3. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบธุรกิจการประกันภัยให้เกิดการขยายตัวไปสู่ระดับรากหญ้าให้ประชากรภาคเกษตรกรรมสามารถเข้าถึงระบบการประกันภัยได้อย่างเสมอภาค

4. ต่อยอดการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชน ในการประกันสุขภาพอย่างทั่วถึง และรองรับสังคมผู้สูงอายุ (กรมสุขภาพจิต, 2564) ที่มีความต้องการการประกันดูแลสุขภาพในระยะยาว สามารถรับมือกับสถานการณ์โรคอุบัติใหม่ (New normal) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.* สืบค้น 15 เมษายน 2564.จาก http://www.dla.go.th/index.jsp.

กรมสุขภาพจิต. (2564). *สถิติ 10 ประการ ที่ควรรู้เกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ.* สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จากhttps://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28370

กระทรวงแรงงาน (2564) *กองทุนประกันสังคม.* สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก http://sau-jeddah.mol.go.th/employee/fund_social

คณะกรรมาธิการการสาธารณสุข วุฒิสภา. (2564). สรุปบันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการการสาธารณสุข วุฒิสภา. สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก https://shorturl.asia/dm7uv

พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (2564). สืบค้น 15 เมษายน 2564, จาก http://nih.dmsc.moph.go.th/law/pdf/031.pdf

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2564).*ระบบสวัสดิการสังคม.* (ออนไลน์). สืบค้น 15 เมษายน 2564,จาก https://tdri.or.th/issue/social-welfare/research.

สมาคมประกันวินาศภัยไทย. (2564). (ออนไลน์) . สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก https://www.tgia.org/download-TH.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2563). *ความเป็นมาและวัตถุประสงค์.* สืบค้น 15 สิงหาคม 2564, https://www.oic.or.th/th/fund/good-governance

สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจ กระทรวงการคลัง. (2561*). ร่าง พ.ร.บ. กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช).* สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Academic focus. (2564). *เศรษฐกิจไทย.* สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก http://www.parliament.go.th/library

การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์*

INTEGRATION OF TEACHING METHODS FOR THE QUALITY ONLINE CLASSROOM

พระชัษษพณชิ์ สุรปณฺโญ
Phra Chatsaphon Surapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidayaly University
Corresponding Author E-mail: Surapanyo@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงต้องจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ การเรียนการสอนดังกล่าวมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาหลายอย่าง จำเป็นต้องสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์ โดยการบูรณาการวิธีสอน

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงกำหนดหัวข้อ “การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบูณาการ วิธีสอน และการเรียนการสอนออนไลน์ จากเอกสารทางวิชาการด้วยวิธีพรรณนา ได้ข้อค้นพบว่า การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมห้องเรียนออนไลน์ ขั้นแนะนำก่อนเรียน ขั้นเรียนรู้ผ่านกลุ่ม ขั้นเรียนรู้จากตัวอย่าง ขั้นอภิปราย ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ และขั้นสรุปบทเรียนและศึกษาเพิ่ม ซึ่งแต่ละขั้นตอนได้กำหนดวิธีปฏิบัติไว้เป็นลำดับขั้นตอนอย่างมีเหตุผล

คำสำคัญ: การบูรณาการวิธีสอน; การเรียนการสอนออนไลน์; ห้องเรียนออนไลน์

Abstract

At the present, since there is the pandemic of COVID-19, the instruction for teaching and learning needs to be taken place online. As a result, there are many problems with online instructions that quality online classrooms instructions need to be proposed by integration of teaching methods.

*Received July 30, 2021; Revised August 16, 2021; Accepted August 19, 2021

So, this leads to this academic article titled “Integration of Teaching Methods for the Quality of Online Classroom” This academic article aims to present new knowledge by analyzing and synthesizing the concepts of integration, Teaching Methods and online learning and teaching from academic papers through descriptive method. It was found that integration of teaching methods for the quality online classroom consisted of 7 crucial parts: online classroom preparation, introduction before class, learning through groups, learning by example, discussion, building new knowledge, and summary of lessons and additional studies. Each step has a set of procedures and rational explanations.

Keywords: Integration of Teaching Methods; Online learning and teaching; Online classroom.

บทนำ

การเรียนการสอนออนไลน์ (Online Learning and Teaching) เป็นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี ครอบคลุมการเรียนรู้หลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์ การเรียนรู้บนเว็บ ฯลฯ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อทุกประเภท (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศักดิ์, 2546) มีการออกแบบให้ใกล้เคียงกับการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ โดยใช้โปรแกรมระบบจัดการเรียนการสอนจำลองวิธีการสื่อสารการสอนจากห้องเรียนปกติมาใช้เครื่องมือต่างๆ ของระบบการเรียนการสอน (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557) ใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีมาผสมผสานเพื่อเพิ่มโอกาสทางการเรียนการสอนให้สูงขึ้น (Arabasz and Baker, 2003) นับเป็นการเรียนการสอนผ่านการสื่อสารหลายรูปแบบ มีการนัดหมายเวลาผ่านระบบสื่อสารและอิเล็กทรอนิกส์ไวท์บอร์ท (Wagner, N., et al., 2008) การเรียนการสอนแบบนี้ มีข้อดี เช่น ความยืดหยุ่นด้านเวลา สถานที่ เข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ได้อย่างมหาศาล ประหยัดเวลาการเดินทาง ฯลฯ (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การเรียนการสอนออนไลน์มีข้อดีหลายอย่าง แต่ยังมีปัญหาเช่นกัน เช่น ผู้สอนบางคนยังเน้นการบรรยายเป็นหลัก เน้นการเรียนการสอนแบบในชั้นเรียนปกติ ทำให้การเรียนจึงน่าเบื่อและเครียด ห้องเรียนขาดการปฏิสัมพันธ์ ขาดการทำงานเป็นกลุ่มและการปรึกษากันในการเรียน (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2563) ขาดแรงจูงใจ มีสิ่งเร้าอื่นแทรกเข้ามาระหว่างเรียน แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนออนไลน์ควรดำเนินการลักษณะแบบบูรณาการ โดยเฉพาะวิธีสอน เช่น แบบห้องเรียนกลับด้าน แบบอภิปราย แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ฯลฯ (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557, โอภาส เกาไศยาภรณ์ และคณะ,

2560) การใช้วิธีการผสมผสานที่เหมาะสมกับการฝึกทักษะการปฏิบัติร่วมกัน การแก้ปัญหา การสื่อสาร การตอบโต้ระหว่างเรียนการมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น แบ่งกลุ่มนำเสนอ จัดทำวีดิโอ เล่นเกมส์ ร่วมอภิปราย (วิทยา วาโยและคณะ, 2563) ดังนั้น ถ้ามีการนำแนวคิดการบูรณาการมาใช้ เพื่อการบูรณาการวิธีสอนเหล่านี้ ย่อมส่งผลต่อห้องเรียนออนไลน์ที่มีคุณภาพได้แน่นอน

การเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาวิชา ทักษะในศาสตร์ต่างๆ มาหลอมรวมกัน เพื่อศึกษาความรู้ หรือพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น รู้จักใช้ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2550) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตได้ (ทิศนา แขมมณี, 2562) ทั้งนี้ การบูรณาการสามารถนำวิธีสอนมาบูรณาการได้ เรียกว่า การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมวิธีสอนแบบต่างๆ โดยการจัด การเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลายวิธี ใช้เทคนิคหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติให้มากที่สุด ผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยน การอภิปราย การใช้คำถาม การทำงานกลุ่ม การลงมือปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2559)

ด้วยความสำคัญและจำเป็นของการเรียนการสอนออนไลน์ที่ต้องดำเนินการในปัจจุบัน ผนวกกับยังมีปัญหาเกิดขึ้น แนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา และให้ผู้เรียนได้พัฒนาที่ครอบคลุม ด้านสติปัญญา กระบวนการ และเจตคติ จึงควรบูรณการวิธีสอนเพื่อให้ห้องเรียนออนไลน์มีคุณภาพ โดยเป็นการบูรณาการในส่วนของขั้นตอนการสอน บทความวิชาการนี้ จึงนำวิธีสอนห้องเรียนกลับด้าน กรณีศึกษา การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การอภิปรายกลุ่ม และผังกราฟิก เพื่อนำมาบูรณาการเป็นขั้นตอนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอมุมมองผู้เขียน ในประเด็น “การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์”

การบูรณาการวิธีสอน

การบูรณาการวิธีสอน เป็นหัวข้อที่นำเสนอองค์ความรู้ด้านการบูรณาการและความหมาย และขั้นตอนของวิธีสอนทั้ง 5 วิธีสอน มีประเด็นหัวข้อ และรายละเอียด ดังนี้

การเรียนการสอนแบบการบูรณาการ

การเรียนการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การนำเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่เป็นองค์รวม (ทิศนา แขมมณี, 2562) ที่ผู้เรียนมีความสนใจ ความสามารถ และความต้องการในการผสมเนื้อหาวิชา เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์

กัน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านสติปัญญา (Cognitive) ทักษะ (Skill) และจิตใจ (Affective) สามารถนำความคิดรวบยอดไปใช้สร้างเป็นหลักการในการแก้ปัญหาต่างๆ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2559) นอกจากนั้น การบูรณาการยังเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือเป็นศูนย์กลางอีกด้วย (Lake, 2000)จากข้อมูล สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบการบูรณาการ เป็นการนำเนื้อหาสาระต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันนำมาจัดการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่เป็นองค์รวม

การบูรณาการทำได้หลายลักษณะ ได้แก่ การบูรณาการภายในวิชาและระหว่างวิชา ระหว่างความรู้และกระบวนการ พัฒนาการความรู้และจิตใจ ความรู้และการกระทำสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนและชีวิตประจำวัน (ทิศนา แขมมณี, 2562) การบูรณาการภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ 2559) การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) และการบูรณาการแบบข้ามวิชาหรือคณะ(Tran-disciplinary Instruction) (ธำรง บัวศรี, 2542) นอกจากนั้น การบูรณาการยังมีบูรณการ เชิงวิธีการ เป็นการผสมผสารวิธีสอนแบบต่างๆ เข้าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายๆ วิธีร่วมกัน เช่น การสนทนา การอภิปราย การใช้คำถาม การบรรยาย การค้นคว้า การทำงานกลุ่ม การไปศึกษานอกห้องเรียน และการนำเสนอข้อมูล เป็นต้น (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2559) ส่วนทิศนา แขมมณี อธิบายเพิ่มว่า ปัจจุบันเนื้อหาความรู้มีมากมายที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ ถ้าหากไม่นำวิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาใช้ จะทำให้การเรียนรู้ไม่ทันตามเวลาที่กำหนดได้ ดังนั้น จึงต้องนำวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ มาใช้ เนื่องจากวิธีสอนแบบเดิม ๆ เช่น แบบบอกเล่า แบบท่องจำ เป็นต้น เป็นวิธีที่ทำให้ได้ปริมาณความรู้หรือเนื้อสาระไม่เพียงพอกับสิ่งที่ต้องเรียนรู้จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า การบูรณาการสามารถบูรณาการภายในและระหว่างวิชาและกลุ่มสาระได้ รวมถึงการบูรณาการวิธีสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะวิธีสอน ทั้งนี้ ผู้เขียนคิดว่าในวิธีสอนนั้นๆ จะมีขั้นตอนการสอนที่วางแผนออกแบบไว้อย่างครอบคลุม ทั้งเนื้อหา กิจกรรม วิธีการ และการวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น การบูรณาการในที่นี้ผู้เขียนจะบูรณาการในส่วนของขั้นตอนการสอน

วิธีสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เกิดขึ้นจากจิตวิญาณความเป็นครูเพื่อศิษย์ ของครูในสหรัฐอเมริกา 2 คน คือ Jonathan Bergman และ Aaron Sams ที่ต้องการช่วยนักเรียนที่มีปัญหาเรียนไม่ทัน เพราะขาดเรียนไปเล่นกีฬาหรือทำกิจกรรม หรือเรียนรู้ได้ช้า ดังนั้น ครูจึงเปลี่ยนวิธีสอนจากการบรรยายหน้าชั้นเรียน หรือเป็นครูสอน ไป

เป็นครูฝึก ฝึกการทำแบบฝึกหัด หรือกิจกรรมอื่นๆ ในชั้นเรียนเป็นรายบุคคล โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาร่วมในการเรียนการสอน (วิจารณ์ พานิช, 2556) ทั้งนี้ ห้องเรียนกลับด้านจึงหมายถึงผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อวีดิทัศน์ หรือเหล่งเรียนรู้อื่นๆ นอกชั้นเรียนหรือที่บ้าน ผ่านการสืบค้นข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมาย แล้วนำข้อมูลมาเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556) การเรียนการสอนแบบนี้จะไม่เน้นเนื้อหามาก แต่เน้นการพัฒนาทักษะและ การลงมือปฏิบัติในการเรียนการสอนจากที่ผู้เรียนสนใจ บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้แนะนำเป็นที่ปรึกษา เป็นเพื่อนร่วมงานของผู้เรียน (Ojalvo and Doyne, 2011) เป็นโค้ช เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เป็นผู้จุดประกายทางความคิด เป็นผู้ตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิดและเป็นผู้สร้างความสนุกสนานในชั้นเรียน (Bergmann and Sams, 2012)

วิธีสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ตามที่ Phurikultong & Tuntiwongwanich (2021) สรุศักดิ์ ปาเฮ (2556) เสนอขั้นตอนไว้คล้าย ๆ กัน ผู้เขียนจึงนำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้

1. กำหนดวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Exploration Engagement) คือ ผู้สอนชี้แนะวิธีเรียนรู้ให้ผู้เรียนผ่านวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง สถานการณ์จำลอง เกมส์ สื่อปฏิสัมพันธ์ การทดลอง หรือภาระงานต่างๆ

2. การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) คือ ผู้สอนชี้แนะ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อ หรือกิจกรรมหลายประเภท เช่น สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ หนังสือ ฯลฯ

3. การสร้างองค์ความรู้อย่างมีความหมาย (Meaning Making) คือ ผู้เรียนบูรณาการทักษะองค์ความรู้ที่ได้ในการเรียนด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ โดยการอภิปรายทางออนไลน์

4. การสาธิตและใช้ประโยชน์ (Demonstration and Application) คือ การสร้างองค์ความรู้ในเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยการจัดทำโครงงาน และการนำเสนอผลงาน

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นวิธีสอนที่ออกแบบตรงข้ามกับการเรียนแบบปกติทั่วไป โดยผู้สอนมอบหมายงานให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้าน แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน โดยมีขั้นตอนการสอนมี 4 ขั้น โดยเกี่ยวกับวิธีการเรียน การสืบค้นข้อมูล การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการนำเสนอผลงาน จากขั้นตอนสอน ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรเน้นที่กิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากทุกคนที่ได้ศึกษามาแล้ว และการนำเสนอแนวทางเพื่อนำองค์ความรู้ที่แลกเปลี่ยนร่วมกันในชั้นเรียนไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วิธีสอนแบบกรณีตัวอย่าง

วิธีสอนแบบกรณีตัวอย่าง ทิศนา แขมมณี (2562) ให้หมายถึงว่า เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติจากความเป็นจริง หรือสภาพการณ์ หรือปัญหา หรือกรณีตัวอย่างจากเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตมาดัดแปลง เพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนศึกษา วิเคราะห์ และทำความเข้าใจ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2550, ทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ, 2551) รวมถึงตอบประเด็นคำถามเรื่องนั้นๆ แล้วนำคำตอบและเหตุผลมาใช้เป็นข้อมูลอภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล (ทิศนา แขมมณี, 2562) การเรียนรู้แบบนี้ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ หรือเสริมสร้างความรู้ให้เพิ่มขึ้นและนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2551)

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบกรณีตัวอย่าง โดยที่ ทิศนา แขมมณี (2562) เสนอไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ นำเสนอกรณีตัวอย่าง ศึกษากรณีตัวอย่าง อภิปรายคำถามเพื่อหาคำตอบ อภิปรายคำตอบ อภิปรายปัญหาและวิธีแก้ไข และสรุปการเรียนรู้ กุณฑรี เพ็ชรทวีพรเดช และคณะ (2550) เสนอไว้ 5 ขั้นตอนเช่นกัน ได้แก่ เตรียมสอน เสนอกรณีตัวอย่าง วิเคราะห์ ขั้นสรุปและประเมินผล ส่วน Mellish and Brink (1990) เสนอไว้เพียง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ศึกษาทำความเข้าใจ วิเคราะห์วิจารณ์ เปรียบเทียบ และผสมสานความรู้ ทั้งนี้ ขั้นตอนข้างต้น ผู้เขียนนำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมกรณีตัวอย่าง เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะจัดการเรียนการสอน โดยการแนะนำขอบข่ายการเรียน แนะนำการเรียนการสอน สนทนาแลกเปลี่ยน แบ่งกลุ่มผู้เรียน แจ้งจุดประสงค์การเรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากศึกษาเรียนรู้

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ผู้สอนนำเสนอเนื้อหา หรือสถานการณ์ที่เป็นกรณีตัวอย่าง ให้ผู้เรียนศึกษา โดยการบรรยาย หรืออภิปรายผ่านเอกสาร วีดิทัศน์ เว็บไซต์ แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

3. ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ผู้สอนชี้แนะขอบข่ายประเด็นปัญหา หรือคำถามหรืองานที่มอบหมาย เพื่อศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ค้นหาคำตอบ และบันทึกข้อมูลจากการศึกษา

4. ขั้นอภิปรายกรณีตัวอย่าง ผู้เรียนนำประเด็นคำตอบที่ได้จากการศึกษามาอภิปรายร่วมกันเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจนครบทุกประเด็นปัญหา

5. ขั้นสรุปบทเรียน ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยน เพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมทั้งหมด และสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษากรณีตัวอย่าง พร้อมแนวทางนำไปใช้ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบกรณีตัวอย่าง เป็นวิธีที่ผู้สอนนำสถานการณ์ หรือข้อมูลที่เป็นเรื่องจริงมาใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า เพื่อเรียนรู้จากกรณีตัวอย่างนั้นๆ ว่ามีข้อมูล รายละเอียดอย่างไร ซึ่งวิธีนี้ ผู้เขียนได้สังเคราะห์ แล้วเสนอไว้ 5 ขั้นตอน ทั้งขั้นตอนการเตรียม การนำเสนอ การวิเคราะห์ การอภิปราย และการสรุปบทเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า ตัวอย่างที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนควรเป็นตัวอย่างที่เป็นเรื่องราวที่น่าเชื่อถือ เชื่อมโยง สอดคล้องกับบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้

วิธีสอนแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นการแก้ปัญหาด้วยผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ผ่านวิธีแก้ปัญหาที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน หรือวิธีแปลกใหม่ แตกต่างจากวิธีอื่นๆ ที่เคยทำ ผ่านมาแล้ว หรือวิธีในเชิงบวก (ศิริพร ศรุตาพร, 2554) ส่วนที่ ยุดา รักษ์ไทย และธนิกานต์ มาฆะศิรานนท์ (2542) ยังกล่าวในลักษณะที่ว่า เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สัญชาติญาณ การหยั่งรู้ จินตนาการ การคิดเชิงวิเคราะห์ การวินิจฉัย การตัดสินใจ และการจัดทำแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีการคิดและพฤติกรรมที่ครอบคลุม 3 ประเด็น ดังที่ Mitchel and Kowalik (1999) อธิบายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) เป็นสิ่งแปลกใหม่ หรือลักษณะเฉพาะ ผู้สร้างสรรค์จะต้องมีอย่างน้อยหนึ่งชิ้นในการหาคำตอบ ส่วนปัญหา (Problem) เป็นสภาพที่แสดงออก ถึงความท้าทาย โอกาส หรือสิ่งที่ให้ความสนใจ ส่วนการแก้ปัญหา (Solving) เป็นวิธีการวางแผนเพื่อหาคำตอบ เมื่อนำมาอธิบายร่วมกันแล้ว การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นกระบวนการ วิธีการ หรือระบบสำหรับการแก้ปัญหาอย่างมีจิตนาการ และให้ผลปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

วิธีสอนแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตามที่ อารี พันธ์มณี (2552) แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน 1) การเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้น มีการรวบรวม ประมวลผล เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง 2) กำหนดปัญหาให้ถูกต้องชัดเจน เขียนบรรยายสภาพปัญหาด้วยตนเอง ใช้ถ้อยคำสั้นๆ ได้ใจความ จากนั้นระบุเป้าหมาย สภาพการณ์ที่เกิดอยากให้เกิดขึ้นหลังจากการแก้ปัญหาแล้ว 3) วิเคราะห์หาสาเหตุสำคัญ ด้วยการใช้เทคนิค วิธีการต่างๆ เช่น แผนผังความคิด ฯลฯ 4) หาวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ หาวิธีให้ได้มากที่สุด จากนั้นลงวิธีการแก้ปัญหาลงเรื่อย ๆ ให้เหลือวิธี ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 5) เลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เป็นการเปรียบเทียบวิธีการทั้งหมดที่ได้ จากขั้นที่ผ่านมา ทำการประเมินตัวเลือกแต่ละตัว แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด 6) วางแผนการทำงาน เป็นการกำหนดว่าจะต้องทำอะไร เมื่อไร อย่างไร ใครรับผิดชอบและ 7) ติดตามและประเมินผล เป็นการตรวจสอบ

ความคืบหน้าของการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค ความสำเร็จ แก้ไขปรับปรุง หรือสิ้นสุดปัญหา

สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ที่ยังไม่มีใครใช้มาก่อน โดยมีขั้นตอนการสอนเกี่ยวกับการเข้าใจสถานการณ์ กำหนดปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ หาวิธีแก้ไข เลือกวิธีแก้ไข วางแผนการทำงาน และติดตามประเมินผล ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ ผู้สอนจะนำไปใช้ในการวางแผน และดำเนินการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทั้งนี้ ขั้นตอนสอนที่ควรให้ความสำคัญตามมุมมองของผู้เขียน เห็นว่าควรมีการตั้งเป้าหมายความสำเร็จในการแก้ปัญหาจากเริ่มแรก เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพความสำเร็จในปฏิบัติในการแก้ปัญหา หรือเป็นกรอบ ในการปฏิบัติของผู้เรียน รวมถึงควรนำผลที่ได้จากการเรียนทั้งแก้ปัญหาสำเร็จและไม่สำเร็จมาถอดบทเรียนอีกครั้ง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่สมบูรณ์ หรือเป็นแนวทางให้คนอื่น ๆ

วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 4-8 คน แล้วให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นและประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปกลุ่ม (ทิศนา แขมมณี, 2562) การอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในห้องเรียนได้ การอภิปรายแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 5 นาที ทั้งนี้ การใช้เวลาขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมกับเวลาที่มีอยู่ การอภิปราย จะช่วยให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดขั้นสูง และการมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น (McKenney, 2016) การปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอน การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น และช่วยฝึกทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนอีกด้วย (Osborne & Dillon, 2008)

ขั้นตอนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย McKenney (2016) แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน 1) วางแผนกิจกรรม เป็นการกำหนดประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ ทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม 2) ชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน การทำงานที่มอบหมายผ่านกระบวนการกลุ่ม การอภิปรายร่วมกัน การกำหนดบทบาทหน้าที่ในกลุ่ม 3) แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกคละความสามารถ อาจใช้วิธีการสุ่ม การทดสอบ 4) ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นปัญหาจากใบงาน ค้นหาคำตอบ และอภิปราย 5) ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปคำตอบจากประเด็นปัญหา การทำงาน เพื่อนำมาใช้ตอบประเด็นปัญหาของกลุ่มที่ได้รับ 6) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผล การอภิปราย ส่วนทิศนา แขมมณี (2562) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแบ่งกลุ่มผู้เรียนย่อย ๆ ประมาณ 4-8 คน ขั้นกำหนดประเด็นการ

อภิปรายร่วมกัน ขั้นผู้เรียนพูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามประเด็นอภิปราย และขั้นผู้เรียนสรุปสาระที่สมาชิกกลุ่มอภิปรายร่วมกันเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อม เป็นการสอนที่ใช้ผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูล เนื้อหาสาระต่างๆ ร่วมกันในรูปแบบกลุ่ม เพื่อพัฒนาการคิดขั้นสูง และการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการเรียนการสอน ส่วนขั้นสอนหลักๆ จะครอบคลุมตั้งแต่การแบ่งกลุ่ม การอภิปราย และการสรุปผล ทั้งนี้ ในขั้นสอนผู้เขียนจะกำหนดไว้ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นแบ่งกลุ่ม ขั้นเตรียมอภิปราย ขั้นศึกษาข้อมูลเพื่ออภิปราย ขั้นอภิปราย ขั้นสรุปผลการอภิปราย เพื่อนำข้อมูลใช้ในส่วนต่อไป

เทคนิคการสอนแบบผังกราฟิก

ผังกราฟิก (Graphic Organizer) หมายถึง แผนผังหรือแผนภูมิรูปภาพที่แสดงความคิดหรือข้อมูลสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ระเบียบในรูปแบบต่างๆ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556, ทิศนา แขมมณี, 2562) นำมาใช้เป็นแบบเพื่อการสื่อสาร โดยนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542) ใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำเอาข้อมูลที่อยู่กระจัดกระจายจำนวนมาก มาจัดให้เป็นระบบระเบียบ หรือความคิดที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม สามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจ จดจำความรู้เนื้อหา สาระนั้นๆ ได้ง่ายและ ได้นาน เนื่องจากคนสามารถจำสิ่งที่เป็นรูปภาพได้ดีกว่าตัวหนังสือ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556)

ผังกราฟิกมีหลายชนิด แยกตามจุดประสงค์การนำเสนอได้ 5 ประเภท 1) แสดงความคิด รวบยอดของข้อมูลหรือสาระสำคัญของข้อมูล เช่น ผังจินตนทัศน์ ผังมโนทัศน์ ฯลฯ 2) เปรียบเทียบ ข้อมูล เช่น เวนน์ไดอะแกรม ผังที-ชาร์ท แผนภูมิแท่ง แผนภูมิตาราง ฯลฯ 3) แผนภูมิความคิด หรือผังกราฟิกที่แสดงข้อมูลเป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น ผังก้างปลา ผังใยแมงมุม เป็นต้น 4) การเรียงลำดับข้อมูลหรือขั้นตอนต่างๆ เช่น ผังลำดับขั้นตอน ผังวัฏจักร ผังขั้นบันได เป็นต้น และ 5) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลหรือความคิด เช่น แผนภูมิกง ผังมองต่างมุม แผนภูมิเป้าหมาย เป็นต้น (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556)

เมื่อผู้ใช้เลือกผังกราฟิกตามชนิดที่ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการนำเสนอเนื้อหาแล้ว สามารถสร้างผังกราฟิกตามขั้นตอนที่ Clark (1991) เสนอไว้ 9 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นพิจารณาเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของเนื้อหา ขั้นพิจารณาและคิดหาผังกราฟิกหรือวิธีการ ขั้นเลือกผังกราฟิกที่เหมาะสมที่สุด ขั้นสอนคาดคะเนปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในการใช้ผังกราฟิกขั้นผู้สอนเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาแก่ผู้เรียน ขั้นทำความเข้าใจเนื้อหาและจัดทำผังกราฟิก ขั้นผู้สอนถามปัญหาการทำผังกราฟิก หรือขยายเพิ่มเติม และขั้นกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเพิ่มเติม และขั้นผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับแก้ผู้เรียน ส่วนวลัย พานิช (2544) เสนอขั้นตอน ได้แก่ ขั้นผู้สอนแสดงตัวอย่างผังกราฟิกที่ถูกต้องและ

เหมาะสม ขั้นแสดงตัวอย่างการสร้างผังกราฟิก ขั้นผู้สอนให้ความรู้แก่ผู้เรียนในการสร้างผังกราฟิก และอภิปรายเหตุผล การเลือกใช้ ขั้นผู้สอนแนะนำ ดูแลให้ผู้เรียนวางแผนและลงมือเขียนผังกราฟิกของตนเอง อาจจะเป็นกลุ่มหรือเดี่ยวและอภิปรายแลกเปลี่ยนรวมกัน ขั้นให้ผู้เรียนลงมือเขียน ผังกราฟิกด้วยตนเอง และประเมินความสร้างสรรค์ของผังกราฟิก

สรุปได้ว่า ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบข้อมูลจำนวนมากเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมด ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการสื่อสารข้อมูลกับคนอื่น การใช้ผังกราฟิกจะต้องเลือกให้ตรงกับข้อมูลที่จะนำเสนอ และศึกษาขั้นตอนการสร้างให้เข้าใจก่อนลงมือสร้าง ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การสร้างผังกราฟิกมีขั้นศึกษาเทคนิคผังกราฟิก ขั้นทำความเข้าใจเนื้อหา ขั้นเลือกใช้ผังกราฟิก ขั้นสร้างผังกราฟิก ขั้นตรวจสอบความถูกต้อง และขั้นนำเสนอ

การเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นจัดในรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ ดังนั้น เพื่อให้ การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้สอนและผู้เรียนควรศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความหมายของการเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์ (Online Learning and Teaching) หมายถึง การเรียนการสอนที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการสื่อสาร มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และการออกแบบวิธีสอนที่หลากหลาย มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นสื่อแบบดิจิทัล การสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ และการวัดและประเมินผลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การเรียนการสอนแบบนี้ มีทั้งแบบผ่านสายและไร้สาย (Wireless) ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง มีการออกแบบให้เสมือนหรือใกล้เคียงกับห้องเรียนแบบปกติมากที่สุด โดยใช้โปรแกรมระบบการจัดการเรียนการสอน (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557) ถ่ายทอดเนื้อหาผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2545) โดยที่ผู้สอนใช้เทคโนโลยีหลายอย่างตามบริบทสภาพแวดล้อมมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ต่อเนื่องตลอดเวลา พัฒนาความรู้ เทคนิคใหม่ๆ การจัดการเรียนรู้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ การเรียนการสอนแบบนี้ ผู้สอนต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีในการออกแบบการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ การวัดและประเมินผล การสะท้อนผลไปสู่ การพัฒนาผู้เรียนผ่านเทคโนโลยี นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญของผู้สอนที่จะเชื่อมโยงโลกออนไลน์ สู่ผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563)

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนออนไลน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านเครื่องมือการสื่อสารทางเทคโนโลยี มีการออกแบบให้ครอบคลุมทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ให้เหมือนจริงกับห้องเรียนปกติมากที่สุด รวมถึงผู้สอนและผู้เรียนต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยี

องค์ประกอบของการเรียนการสอนออนไลน์

องค์ประกอบของการเรียนการสอนออนไลน์มี 6 ส่วน ตามที่ ฐาปนีย์ ธรรมเมธา (2557) เสนอไว้เป็นหลัก รวมถึงนักการศึกษาคนอื่นๆ ที่นำมาเสนอเพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

1. เนื้อหา (Content) และสื่อการเรียน (Instruction Media) เป็นส่วนที่ผู้สอนจัดรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และใช้เนื้อหาและสื่อเป็นแหล่งเรียนรู้หลัก ดังนั้น เนื้อหาและสื่อการเรียนต้องสมบูรณ์ เข้าใจง่าย และเหมาะสม

2. ระบบการนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการเรียนการสอน เครื่องมือนำส่งในอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์และเครื่องมือการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และมีความเถียรภาพ นอกจากนั้น วิทยา วาโย และคณะ (2563) เสนอว่า การสื่อสารมีทางเดียว เช่น วีดีโอ สไลน์ สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา ฯลฯ และการสื่อสารสองทาง เช่น Google Meet, Google Zoom, Microsoft Teams เป็นต้น

3. ระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน เนื่องจากช่วยให้เข้าใจตรงกัน ผู้สอนตรวจสอบและวินิจฉัยความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ ทั้งนี้ เครื่องมือแบบไม่ประสานเวลา ได้แก่ อีเมล์ รายการต่างๆ เครือข่ายทางสังคม เช่น Line, Face book, Twitter, Google, YouTube ฯลฯ ส่วนเครื่องมือแบบประสานเวลา ได้แก่ การส่งข้อความ การประชุมทางวีดิโอ (โอภาส เกาไศยาภรณ์ และคณะ, 2560) ทั้งนี้ ผู้สอนต้องนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้การวางแผนออกแบบ การนำไปใช้ และการพัฒนา (วิทยา วาโย และคณะ (2563)

4. ระบบการวัดและประเมินผล โดยใช้หลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการระหว่างเรียน ซึ่งผู้เรียนประเมินตนเอง ผู้สอนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่วนประเมินผลหลังเรียน เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้แบบถามตอบ แบบทดสอบ ใช้ผลการเรียน การประมวลความรู้ ความเข้าใจจากรายงาน รวมถึงควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในการสอบออนไลน์ เพื่อป้องกันการทุจริต อาจกำหนดวิธีสอบที่ชัดเจน มีระบบการสุ่มข้อสอบ การเรียงลำดับข้อสอบที่ไม่เหมือนกัน การกำหนดเวลาที่ชัดเจน และให้ผู้เรียนเปิดกล้องในการสอบ

5. ระบบสนับสนุนการเรียน แบ่งออกเป็นด้านเทคนิคทางเทคโนโลยี ด้านวิชาการ เป็นการให้ความช่วยเหลือ แนะนำการเรียนการสอนให้กับผู้สอนและผู้เรียน ส่วนด้านสังคม เป็นการให้กำลังใจ สอบถามพูดคุย สร้างความมั่นใจ สร้างแรงจูงใจผู้เรียนต่อการเรียน

6. ผู้สอนและผู้เรียน เป็นผู้ที่ต้องมีความพร้อม เจตคติ ความรู้ ความเข้าใจบริบทการเรียนการสอนออนไลน์ การปฏิบัติตัว สิ่งเหล่านี้ ย่อมส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ที่สูงขึ้น ทั้งนี้ บทบาทผู้สอน ต้องเป็นผู้แนะนำ พี่เลี้ยง ผู้ฝึก ผู้อำนวยความสะดวก และมีทักษะการใช้เทคโนโลยี ส่วนผู้เรียนมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี การเตรียมระบบเครือข่าย การเตรียมสถานที่เรียน การสืบค้น การวิเคราะห์ข้อมูล และการปฏิสัมพันธ์ (วิทยา วาโย และคณะ, 2563)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ เนื้อหา สื่อการเรียน ระบบการนำส่งและการสื่อสาร ระบบการปฏิสัมพันธ์ ระบบการวัดและประเมินผล ระบบการสนับสนุน และผู้สอนและผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เขียนขอกำหนดองค์ประกอบการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา เครื่องมือการสื่อสาร กิจกรรม และการวัดและประเมินผล โดยผู้เขียนจะนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปสอดแทรกในขั้นตอนของวิธีสอนในประเด็นถัดไป

การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์

จากองค์ความรู้ในหัวข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์และเสนอความคิดเห็นในประเด็นนั้นๆ จึงสามารถนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ในประเด็น การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

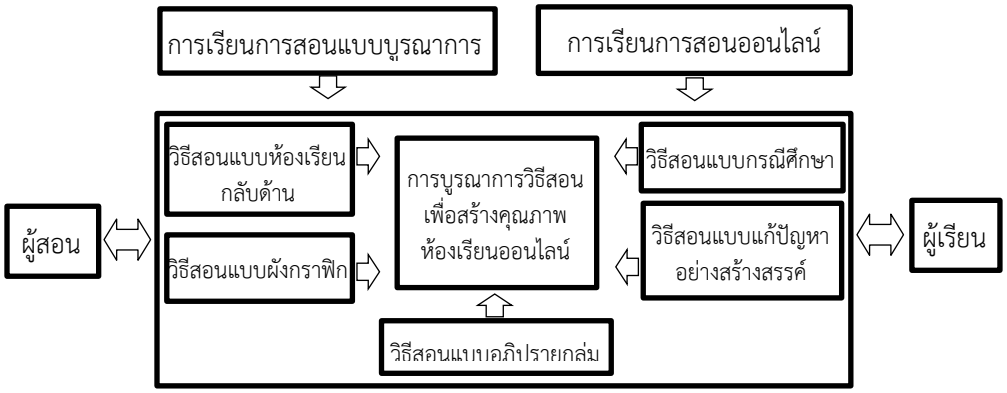

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์

จากภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์ ผู้เขียนจึงเสนอขั้นตอนการสอนไว้ 7 ขั้นตอน และเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ของ

การนำข้อมูลจากขั้นตอนการสอนในแต่ละวิธีสอนที่เสนอไว้ในหัวข้อที่ผ่านมาว่านำไปใช้ในขั้นตอนการสอนใด ดังภาพที่ 2 ดังนี้

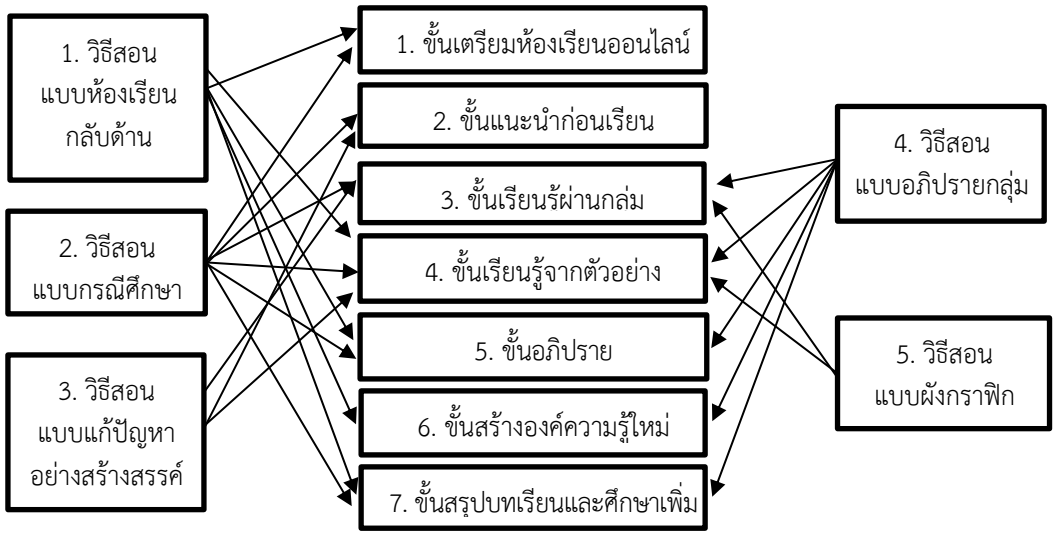

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ในการนำข้อมูลจากขั้นตอนการสอนในวิธีสอนไปใช้ในขั้นตอนการสอน

จากภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ในการนำข้อมูลจากขั้นตอนการสอนในวิธีสอนไปใช้ในขั้นตอนการสอน 7 ขั้นตอน ผู้เขียนนำมาเสนอรายละเอียดแต่ละขั้นตอนการสอนที่สัมพันธ์กันเป็นเหตุผล ซึ่งเป็นขั้นตอนการสอนแบบกลางๆ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกเนื้อหาวิชา ดังนี้

1. ขั้นเตรียมห้องเรียนออนไลน์ คือ ผู้สอนสร้างกลุ่ม line หรือกลุ่ม Face Book เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับผู้เรียน ได้แก่ ชี้แจงการเรียนการสอน นัดหมายวันเวลาเรียน แจ้งให้ผู้เรียนสมัครและเตรียมเครื่องมือการเรียนออนไลน์ ได้แก่ Google Meet, Google Zoom, Microsoft Teams ฯลฯ ส่งเอกสารประกอบการสอน ส่งสไลด์ ฯลฯ และผู้สอนติดตามความพร้อม ของผู้เรียน ก่อนถึงคาบเรียน และส่งลิงค์ให้เข้าห้องเรียนออนไลน์เมื่อถึงเวลาเรียน

2. ขั้นแนะนำก่อนเรียน คือ การเริ่มเรียนจะมีการสนทนาแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน และข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนในคาบนี้ จากนั้นผู้สอนนำเสนอสไลด์เพื่อแนะนำหัวข้อที่เรียน เช่น แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย ความสำคัญ การพัฒนางาน การประเมิน ลักษณะการเรียน ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ และเป้าหมายการเรียน เป็นต้น

3. ขั้นเรียนรู้ผ่านกลุ่ม คือ แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 3 กลุ่มๆ 4 คน (ถ้าผู้เรียนมีจำนวนน้อยอาจจะให้ศึกษาเป็นรายบุคคล) จากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาตามหัวข้อที่

กำหนดข้างต้น และแบ่งหัวข้อย่อยที่สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบ โดยให้สรุปแบบอธิบายและผังกราฟิก ทั้งนี้ ผู้สอนจะอธิบายเกี่ยวกับผังกราฟิกให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนลงมือทำ

4. ขั้นเรียนรู้จากตัวอย่าง คือ ผู้สอนส่งตัวอย่างเรื่องที่เรียนให้ผู้เรียนศึกษา แนะนำให้ศึกษาข้อมูลในเอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ พร้อมให้สรุปข้อมูลแบบอธิบายและรูปแบบ ผังกราฟิก เมื่อเสร็จแล้วให้ทุกคนเล่าให้เพื่อนฟังคนละ

5. ขั้นอภิปราย คือ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่เรียน และสรุปข้อมูลร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการลงมือสร้างชิ้นงาน

6. ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ คือ ผู้เรียนแต่ละคนฝึกปฏิบัติสร้างชิ้นงานหรือแบบฝึก เมื่อเสร็จแล้วนำเสนอให้เพื่อนฟังทางออนไลน์ พร้อมกับถ่ายรูปข้อมูลที่จะนำเสนอส่งในกลุ่ม Face Book หรือกลุ่ม Line เพื่อผู้สอนจะได้ตรวจสอบความเข้าใจผู้เรียน และให้คะแนนปฏิบัติ

7. ขั้นสรุปบทเรียนและศึกษาเพิ่ม คือ ร่วมกันอภิปรายและสรุปบทเรียนภาพรวมทั้งหมด พร้อมทั้งผู้สอนแนะนำแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองจากเอกสารประกอบ การสอน และเว็บไซต์ และศึกษาประเด็นหัวข้อที่จะเรียนในคาบต่อไป

สรุป

ปัจจุบันผู้เขียนมีบทบาทรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนให้กับนิสิตครู โดยดำเนินการผ่านทางออนไลน์ เนื่องจากอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมีแนวคิดว่า ต้องจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างไรจึงมีคุณภาพ ได้ข้อสรุปว่า ควรจัดการเรียนการสอน ในลักษณะแบบบูรณาการวิธีสอน ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับออนไลน์และการเรียนการสอน จึงกำหนดหัวข้อว่า “การบูรณาการวิธีสอนเพื่อสร้างคุณภาพห้องเรียนออนไลน์” โดยนำวิธีสอน 5 วิธีสอน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมุมมองจากประสบการณ์ของผู้เขียนนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จึงได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นขั้นตอนการสอน 7 ขั้นตอน เพื่อให้ห้องเรียนออนไลน์ มีคุณภาพยิ่งขึ้น ขั้นตอนการสอนที่เสนอจะเป็นขั้นตอนแบบกลางๆ ผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำขั้นตอนการสอนไปปรับใช้ในห้องเรียนออนไลน์ของตนเองที่กำลังจัดการเรียนการสอนอยู่ ในปัจจุบันได้โดยตรง ทั้งนี้ ขั้นตอนการสอน 7 ขั้นตอน จะอำนวยให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากที่สุด รวมถึงในขั้นตอนการสอนจะกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา กระบวนการ และเจตคติ อย่างไรก็ตาม อาจจะ มีข้อจำกัดอยู่บ้างสำหรับห้องเรียนออนไลน์ที่มีผู้เรียนจำนวนมาก และผู้ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเครื่องมือการเรียนการสอนออนไลน์ แต่สามารถปรับขั้นตอนการสอนให้เหมาะสมกับบริบท

ของเนื้อหาวิชานั้นๆ ได้ตามความเหมาะสม ย่อมส่งผลให้ห้องเรียนออนไลน์ของท่านมีคุณภาพได้ ดังที่ผู้เขียนคาดหวังและตั้งเป้าหมายไว้จากการเขียนบทความวิชาการเรื่องนี้

เอกสารอ้างอิง

กุณฑรี เพ็ชรทวีพรเดช และคณะ. (2550). *สุดยอดวิธีสอนวิทยาศาสตร์นำไปสู่การจัดการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ยุทธ์ศาสตร์การเรียนรู้ในอนาคต.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2557). *อีเลอร์นนิง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สหมิตรพริ้นติ้ง แอนด์พับลิสชิ่ง.

ถนอมพร (ตันพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง. (2545). *Designing e-Learning: หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน.* เชียงใหม่: พิมพ์ลักษณ์.

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ. (2551). การจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เทมการพิมพ์.

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา.* กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: เทคนิพริ้นติ้ง.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2563). *เรียน "ออนไลน์" กับการปิด-เปิดโรงเรียนในช่วงโควิด-19*. อัดสำเนา

ยุดา รักษ์ไทย และธนิกานต์ มาฆะศิรานนท์. (2542). *เทคนิคการตัดสินใจและการแก้ปัญหา.* กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

วลัย พานิช. (2544). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา.* กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.* กรุงเทพฯ: แอลทีเพรส.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิ สยามกัมมาจล.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *จากการเรียนรู้ออนไลน์สู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14(34), 285-298.

ศิริพร ศรุตาพร. (2554). *คู่มือวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ.* กรุงเทพฯ: เบสบุ๊ค.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: รามคำแหง.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2550). *สุดยอดวิธีสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่... การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). *ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที 21*. แพร่:สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2551). *21 วิธีจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.* กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.

อารี พันธ์มณี. (2552). *กิจกรรมคัดสรรในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

โอภาส เกาไศยาภรณ์ และคณะ. (2560). *การออกแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่ง: รายการตรวจสอบ.* กรุงเทพฯ: นีโอพ้อยท์.

Arabasz, P., & Baker, M. B. (2003). *Evolving campus support models for E-learning courses.* ECAR Respondent Summary. Educause Center for Applied Research.

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day.* International society for technology in education.

Clark, W. W. (1991). Noise exposure from leisure activities: a review. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 90(1), 175-18.

Lake, K. (2000). *Integrated curriculum School Improvement Research Series*. Northwest Regional Educational Laboratory.

McKenney, W. P. (2016). Santa Clara University College of Law. *The Catholic Lawyer*, 5(1), 6.

Mellish, J. M., & Brink, H. (1990). *Teaching the practice of nursing: a text innursing didactics*. Butterworths.

Mitchel and Kowalik. (1999). *Kowalik.* Creative Problem Solving.

Ojalvo, H. E., & Doyne, S. (2011). *Five ways to flip your classroom with the New York Times.* New York Times.

Osborne, J., & Dillon, J. (2008). *Science education in Europe: Critical reflections* (Vol. 13). London: The Nuffield Foundation. Retrieved May 5, 2016.

Phurikultong, N., & Tuntiwongwanich, S. (2021). Using Digital Storytelling to Enhance Thai Student Analytical Thinking and Learning Achievement by use of a Flipped Classroom Environment Model and Inquiry-based Learning (IBL). *PalArch's Journal of Archaeology of gypt/Egyptology,* 18(4), 1829-1848.

Wagner, N., et al. (2008). Who is responsible for e-learning success in higher education? A stakeholders' analysis. *Journal of Educational Technology & Society*, 11(3), 26-36.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1				
2		ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3	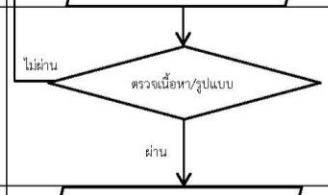	3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4	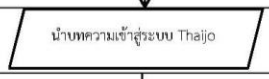	1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5		1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6		1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณาโดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7	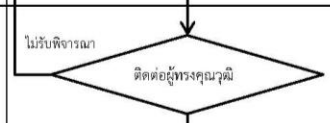	1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8		1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลบชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail,Line,Facefook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9	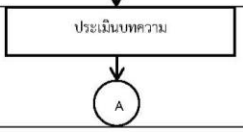	15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
10	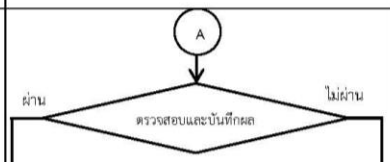	1 วัน	ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิและทำการบันทึกลงในระบบ - ถ้าบทความผ่าน ไปขั้นตอนที่ 11 เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ทรงวุฒิ - ถ้าบทความไม่ผ่าน ไปขั้นตอนที่ 11 เพื่อกองบรรณาธิการพิจารณาต่อไป	- ผู้ดูแลบทความ
11		7 วัน	- รวบรวมผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ **กรณีบทความผ่านการประเมิน** - แสกนไฟล์ต้นฉบับผลการพิจารณาจากผู้ทรงวุฒิจัดเก็บในฐานข้อมูล **กรณีบทความไม่ผ่านการประเมิน** - ส่งบทความให้กองบรรณาธิการพิจารณา	- ผู้ดูแลบทความ
12	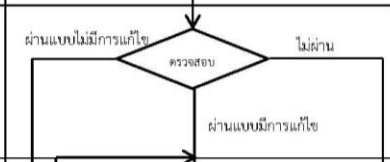	1 วัน	ตรวจสอบความถูกต้องและเรียบร้อยของบทความ - ถ้าผ่านแบบไม่มีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 16 - ถ้าผ่านแบบมีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 13 - ถ้าไม่ผ่าน ไปขั้นตอนที่ 22	- ผู้ดูแลบทความ
13		7 วัน	- ส่งไฟล์ข้อคิดเห็นของผู้ทรงวุฒิให้ผู้เขียนได้ดำเนินการแก้ไขบทความ	- ผู้ดูแลบทความ
14	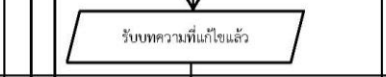	1-5 วัน	- ผู้เขียนแก้ไขบทความตามผู้ทรงคุณวุฒิและส่งกลับให้กองบรรณาธิการผ่านระบบ	- ผู้ดูแลบทความ
15	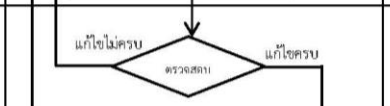	1 วัน	- ตรวจสอบความถูกต้อง - ถ้าแก้ไขไม่ครบตามผู้ทรงคุณวุฒิ ไปขั้นตอนที่ 13 - ถ้าแก้ไขครบตามผู้ทรงคุณวุฒิ ไปขั้นตอนที่ 16	- ผู้ดูแลบทความ
16	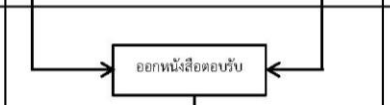	1-2 วัน	- ออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เพื่อยืนยันการรับตีพิมพ์ โดยมีเงื่อนไขการออกหนังสือตอบรับต้องหลังจากชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
17	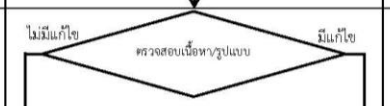	1 วัน	- กองบรรณาธิการตรวจสอบความควบถ้วนของการแก้ไข - ถ้ามีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 18 - ถ้าไม่มีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19	- ผู้ดูแลบทความ
18	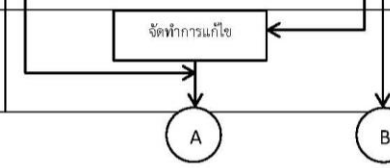	1 วัน	กองบรรณาธิการทำการแก้ไขเนื้อหาและรูปแบบของบทความให้ควบถ้วน	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19	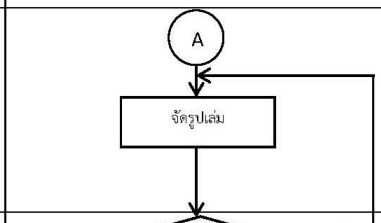	3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20	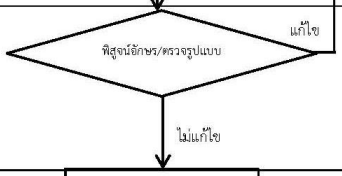	2 วัน	ตรวจอ่านบทความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21	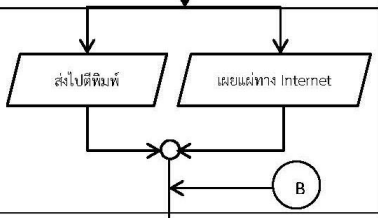	1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัพบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปเล่ม
22	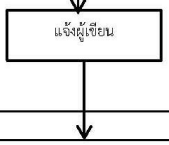	1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณียกเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thaijo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thaijo (Auto)
23	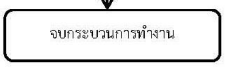			

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา*.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อหนังสือ*//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง.//(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร,*//ปีที่(ฉบับที่),//เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/*ชื่อสารานุกรม*//(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,//เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อวิทยานิพนธ์*//(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*//(รายงานผลการวิจัย).//สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).//ตำแหน่ง//[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//*ชื่อเรื่อง*.//สืบค้น วัน เดือน ปี,//จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//*ราชกิจจานุเบกษา.//*เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์.//*น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis, Statistics used for data analysis. Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.